SİDE KENTSEL VE III. DERECE ARKEOLOJİK SİT ALANI 779-14, 798-1, 785-19 VE 785-18 PARSEL KAZILARININ SERAMİKLER IŞIĞINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Doktora Tezi

Fatma Çağım Özcan

Eskişehir 2022

SİDE KENTSEL VE III. DERECE ARKEOLOJİK SİT ALANI 779-14, 798-1, 785-19 VE 785-18 PARSEL KAZILARININ SERAMİKLER IŞIĞINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Fatma Çağım ÖZCAN

DOKTORA TEZİ

Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı
Danışman: Prof. Dr. Feriştah SOYKAL ALANYALI

Eskişehir
Anadolu Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Temmuz 2022

ÖZET

SİDE KENTSEL VE III. DERECE ARKEOLOJİK SİT ALANI 779-14, 798-1, 785-19 VE 785-18 PARSEL KAZILARININ SERAMİKLER IŞIĞINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Fatma Çağım ÖZCAN

Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı

Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temmuz, 2022

Danışman: Prof. Dr. Feriştah SOYKAL ALANYALI

12. yüzyılın önemli coğrafyacılarından birisi olan el-İdrisî'den başlayarak 1882 yılında bölgeye gelen Lanckoronski'ye kadar birçok coğrafyacı ve seyyahın dikkatini çeken Side, kuşkusuz ki Pamphylia'nın en önemli limanlarından birisidir. Özellikle köle ticareti ile ön plana çıkan kent, *territorium*unda üretilen tarım ürünlerinin ve diğer ihraç ürünlerinin Doğu Akdeniz pazarına sunulduğu büyük bir liman kentiydi. Bu noktada kentin planı ve görkemli kamu yapıları, kentin önemini ve büyüklüğünü açıkça ortaya koymaktadır. Bunun yanı sıra 2014 yılından bu yana, kentte, yarımada üzerinde yer alan parsellerde, Side Koruma Amaçlı Revize İmar Planı doğrultusunda gerçekleştirilen kazı çalışmalarında ortaya çıkarılan yeni bulgular, Side'de antik dönem boyunca sürdürülen imar faaliyetlerinin kapsamını ve yoğunluğunu açığa çıkarmaktadır. Bu kapsamda gerçekleştirilen 779-14, 798-1, 785-19 ve 785-18 Parsel kazılarında elde edilen sonuçlar, Side'nin farklı yüzyıllarda sahip olduğu konut geleneğinin anlaşılabilmesi açısından önemlidir. Birbirlerinden farklı gelenekleri yansıtmalarının yanı sıra söz konusu yapılar, uzun kullanım süreçleri içerisinde aynı anda kullanıldıkları dönemleri de yaşamışlardır. Bu kazılarda elde edilen seramikler ve oluşturdukları kap repertuarı, Doğu Akdeniz ticaretinde önemli bir liman kenti olan Side'nin Kuzey Afrika, Suriye, Filistin, Lübnan, Kıbrıs, Anadolu'nun güney kıyıları (özellikle Lykia ve Kilikia) ve Ege Adaları ile ticari ve kültürel ilişkilerini de yansıtmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Side, Mimari, Seramik, Stratigrafi, Konut.

ABSTRACT

EVALUATION OF THE EXCAVATIONS OF SİDE URBAN AND 3RD DEGREE ARCHAEOLOGICAL SITE 779-14, 798-1, 785-19 AND 785-18 PARCELS IN THE LIGHT OF CERAMICS

Fatma Çağım ÖZCAN

Department of Classical Archaeology

Anadolu University, Graduate School of Social Sciences, July, 2022

Supervisor: Prof. Dr. Feriştah SOYKAL ALANYALI

Side, which attracted the attention of many geographers and travelers from al-Idrisi, one of the important geographers of the 12th century, to Lanckoronski, who came to the region in 1882, is undoubtedly one of the most important ports of Pamphylia. The city, which came to the fore especially with the slave trade, was a large port city where agricultural products produced in its territory and other export products were offered to the Eastern Mediterranean market. At this point, the city's plan and magnificient public buildings clearly reveal the importance size of the city. In addition, new findings unearthed in the excavations carried out since 2014 in the parcels located on the peninsula in the city, in line with the 'Revised Development Plan for Conservation Purposes' reveal the scope and intensity of the development activities carried out Side during the ancient period. The results obtained in the excavations of plots 779-14, 798-1, 785-19 and 785-18 carried out in this context are important in terms of understanding the housing tradition of Side in different centuries. In addition to reflecting different traditions from each other, these structures have also experienced periods when they were used simultaneously in long periods of use. The pottery obtained in these excavations and repertoire of pottery they created in the Eastern Mediterranean trade, with North Africa, Syria, Palestine, Lebanon, Cyprus, the southern coasts of Anatolia (especially Lycia and Cilicia) and the Aegean Islands, reflects their relationship.

Keywords: Side, Architecture, Ceramic, Stratigraphy, Housing.

ÖNSÖZ

Doğu Akdeniz'in en önemli limanlarından birisi olan Side, MS 2. ve 3. yüzyıllarda en parlak dönemini yaşamıştır. Kentin yoğun ticari faaliyetlerinin yanı sıra, Kuzey Afrika-Levant-Güney Anadolu üçgenindeki stratejik konumu, Roma'nın Parth, İsauria ve Sasani seferlerinde Side'yi askeri bir üs olarak değerlendirmesine neden olmuştur. Side limanının hemen gerisinde yer alan ve Melas ile sulanan verimli ovada yetiştirilen buğday gibi tarımsal ürünler, Roma ordusuna bu süreçte lojistik destek de sağlamıştır. Kent tarihsel süreç içerisinde ortaya koyduğu ticari ve askeri kimliğinin yanı sıra, MS 5-6. yüzyıllarda 'Pamphylia Prima' sıfatıyla dini bir merkez olarak yeni bir nitelik kazanmıştır. Side'nin bu tarihsel gelişimi, Anadolu'nun ve Akdeniz Havzasının doğal afetler ve salgın hastalıklar ile sarsıldığı MS 6. yüzyılın 2. yarısından sonra gerilemiştir. MS 7. yüzyıl ortalarında Arapların Doğu Akdeniz'de egemenlik kurma girişimleri içerisinde Side'nin de aralarında bulunduğu ticaret ağını tahrip etmeleri ile bu gerileme hızlanmıştır. Kentte gerçekleştirilen arkeolojik kazılarda elde edilen veriler tüm bu bilgileri desteklemektedir. Bunun yanı sıra Side'de son yıllarda yarımada üzerinde sürdürülen arkeolojik kazılar, hem kentin bilinen tarihini destekleyen hem de kent tarihinin bilinmeyen noktalarını aydınlatan çok önemli deliller sunmaktadır. Bu bağlamda çalışmamızın konusunu oluşturan 779-14, 798-1, 785-19 ve 785-18 Parsel kazıları ortaya koydukları sonuçlarla, Side'nin antik kent planının, şehircilik faaliyetlerinin, kentin geçirdiği tarihsel değişim ve dönüşümün anlaşılmasına katkı sağlamaktadır.

Çalışmamın en başından bu yana engin bilgi birikimi ve tecrübeleriyle bana yol gösteren, beni her zaman yüreklendiren, desteğini ve değerli görüşlerini esirgemeyen saygıdeğer Hocam Prof. Dr. Feriştah Soykal Alanyalı'ya sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Yine çalışmamın başından itibaren beni her zaman destekleyen Sayın Hocam Prof. Dr. Hüseyin Sabri Alanyalı'ya da teşekkürü bir borç bilirim.

Bu süreçte engin bilgi ve tecrübeleriyle desteklerini esirgemeyen değerli Hocalarım Prof. Dr. Binnur Gürler, Dr. Öğr. Üyesi B. S. Alptekin Oransay, Dr. Öğr. Üyesi Dilek Şen'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Görüş ve önerileriyle değerli katkılarını esirgemeyen bölüm başkanımız Prof. Dr. Gökhan Coşkun'a da ayrıca teşekkür etmek isterim. Parsellerde ele geçen sikkeleri tarihlendiren Hocam Prof. Dr. Ahmet Tolga Tek'e teşekkürü borç bilirim. Yardımını ve desteğini her zaman

hissettiren Hocam Doç. Dr. Serap Erkoç'a da ayrıca teşekkürlerimi sunarım. Değerli meslektaşlarım Arş. Gör. Dr. Adem Yurtsever'e, Arş. Gör. Volkan Öztekin'e, M. A. Arkeolog Yeliz Öztunç'a yardımları ve destekleri için sonsuz teşekkürler. Değerli meslektaşlarım Arkeolog Bilge Arı, Arkeolog Esin Emre Arı, Arkeolog Erkan Çifçi ve Side Kazı Ekibinin değerli üyelerine de ayrıca teşekkür etmek isterim. Değerli meslektaşım Arş. Gör. Semra Kaygısız'a görüş, öneri ve destekleri için sonsuz teşekkürler. Parsel planlarının dijital ortama aktarılması aşamasında yoğun emek veren Mimar Yasemin Çinici'ye teşekkürler. Seramik çizimlerinin dijital ortama aktarılmasını sağlayan Kumpas Çizim'in değerli çizimcilerine teşekkürlerimi sunarım.

Bu süreç bana çok değerli bir dost kazandırdı, Dr. Ece Çoksolmaz'a manevi desteği için sonsuz teşekkürler…Her başımız sıkıştığında imdada yetişen Aydın Ailesinin değerli bireylerine de ayrıca teşekkürler...

Son olarak ailemin değerli bireyleri eşim Altay Tayfun Özcan'a her zorlukta yanımda olduğu için, canım çocuklarım Gündüz Ural Özcan'a, Çağatay Uluç Özcan'a varlıkları için sonsuz teşekkürler. Annem Reyhan Ersöz, babam İrfan Ersöz ve kardeşim Utku Ersöz'e varlıkları, destekleri, sonsuz sevgi ve güvenleri için teşekkürlerimi sunarım.

…./…./2022

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan "bilimsel intihal tespit programı" ile tarandığını ve hiçbir şekilde "intihal içermediğini" beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

……..

Fatma Çağım Özcan

İÇİNDEKİLER

BAŞLIK SAYFASI i

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI ii

ÖZET iii

ABSTRACT iv

ÖNSÖZ v

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ vii

İÇİNDEKİLER viii

HARİTALAR DİZİNİ xiv

PLANLAR DİZİNİ xv

RESİMLER DİZİNİ xvi

LEVHALAR DİZİNİ xx

TABLOLAR DİZİNİ xxv

KISALTMALAR DİZİNİ xxvi

1. GİRİŞ 1

1.1. Konu ve Kapsam 1

1.2. Amaç, Yöntem ve Tezin Tanıtımı 2

1.3. Side Antik Kentinin Tarihsel Süreci 5

1.4. Side Antik Kenti Kazı Tarihçesi, Seramik ve Konut Mimarisi Araştırmaları 16

2. 779-14 (ESKİ 453) PARSEL 20

2.1. Tarihsel Topoğrafya 20

2.2. Arkeolojik Kazı ve Konservasyon Çalışmaları 21

2.3. Yapılaşma Süreci 23

2.3.1. Yeni yapılaşma (2015) 23

2.3.2. İmara aykırı yapılaşma (20. yüzyıl) 23

2.3.3. Antik dönem yapısı 24

2.3.3.1. Plan **25**

2.3.3.2. Mekânlar **30**

2.3.3.2.1. 1 Nolu Mekân (Fauces ve Atrium) **30**

2.3.3.2.2. 2 Nolu Mekân (Tablinum) **41**

2.3.3.2.3. 3 Nolu Mekân (Ala) **44**

2.3.3.2.4. 4 Nolu Mekân **46**

2.3.3.2.5. 5 Nolu Mekân **46**

2.3.3.2.6. 6 Nolu Mekân **48**

2.3.3.2.7. 7 Nolu Mekân **49**

2.3.3.2.8. 8 Nolu Mekân **51**

2.3.3.2.9. Bahçe? **52**

2.3.3.2.10. Yapının dışı **56**

2.3.3.3. Yapının kronolojik olarak değerlendirilmesi **58**

2.3.3.3.2. 3A evresi **60**

2.3.3.3.2. 3B evresi **67**

2.3.3.4. Analoji **75**

2.3.3.5. Genel değerlendirme **84**

2.4. Seramikler **86**

2.4.1. Form repertuarı **87**

2.4.1.1. Sofra ve servis kapları **87**

2.4.1.1.1. Doğu Sigillata C formları (Pergamon) **87**

2.4.1.1.2. Doğu Sigillata D formları **89**

2.4.1.1.3. Doğu Sigillata C formları (Çandarlı) **93**

2.4.1.1.4. Afrika Kırmızı Astarlı Seramiği (African Red Slip Ware) formları **94**

2.4.1.1.5. Late Roman D formları **95**

2.4.1.1.6. Testi **104**

2.4.1.1.7. Sürahi **104**

2.4.1.2. Pişirme kapları **105**

2.4.1.2.1. Güveç/Tencere **105**

2.4.1.2.2. Tava **106**

2.4.1.3. Depolama kapları **107**

2.4.1.3.1. Ticari amphora **107**

2.4.1.4. Özel işleve sahip kaplar **124**

2.4.1.4.1. Unguentarium **124**

2.4.1.4.2. Geçmeli kapak **126**

2.4.2. Genel değerlendirme **126**

3. 798-1 (ESKİ 451) PARSEL **134**

3.1. Tarihsel Topoğrafya **134**

3.2. Arkeolojik Kazı ve Konservasyon Çalışmaları **135**

3.3. Yapılaşma Süreci **137**

3.3.1. Yeni yapılaşma (2015) **137**

3.3.2. İmara aykırı yapılaşma (20. yüzyıl) **138**

3.3.3. Antik dönem yapıları **138**

3.3.3.1. A Yapısı **142**

3.3.3.1.1. Plan **143**

3.3.3.1.2. Mekânlar **144**

3.3.3.1.3. Yapının kronolojik olarak değerlendirilmesi **159**

3.3.3.1.4. Analoji **160**

3.3.3.2. B Yapısı **162**

3.3.3.2.1. Plan **163**

3.3.3.2.2. Mekânlar **164**

3.3.3.2.3. Yapının kronolojik olarak değerlendirilmesi **174**

3.3.3.2.4. Analoji **176**

3.3.3.3. Genel değerlendirme **177**

3.4. Seramikler **178**

3.4.1. Form repertuarı **179**

3.4.1.1. Sofra ve servis kapları **179**

3.4.1.1.1. Doğu Sigillata A formları **179**

3.4.1.1.2. Doğu Sigillata D formları **181**

3.4.1.1.3. Afrika Kırmızı Astarlı Seramiği (African Red Slip Ware) formları **183**

3.4.1.1.4. Late Roman D formları **183**

3.4.1.1.5. Testi **200**

3.4.1.2. Pişirme kapları **203**

3.4.1.2.1. Güveç/Tencere **203**

3.4.1.2.2. Çömlek **206**

3.4.1.2.3. Tava **207**

3.4.1.3. Depolama kapları **209**

3.4.1.3.1. Ticari amphora **209**

3.4.1.3.2. Dolium/Pithos 215

3.4.1.4. Özel işleve sahip kaplar 215

3.4.1.4.1. Tekne 215

3.4.1.4.2. Unguentarium 215

3.4.1.4.3. Kapak 216

3.4.1.4.4. Kandil 216

3.4.2. Genel değerlendirme 217

4. 785-19 (ESKİ 898) ve 785-18 (ESKİ 516) PARSEL 224

4.1. Tarihsel Topoğrafya 224

4.2. Arkeolojik Kazı ve Konservasyon Çalışmaları 225

4.3. Yapılaşma Süreci 227

4.3.1. Yeni yapılaşma (2019) 228

4.3.2. İmara aykırı yapılaşma (20. yüzyıl) 228

4.3.3. Antik dönem yapıları 229

4.3.3.1. 1 Nolu Sokak 229

4.3.3.2. 2 Nolu Sokak-C Yapısı 230

4.3.3.3. A Yapısı 230

4.3.3.3.1. Mekânlar 231

4.3.3.4. B Yapısı 235

4.3.3.4.1. Plan 235

4.3.3.4.2. Mekânlar 236

4.3.3.4.3. Yapının kronolojik olarak değerlendirilmesi 245

4.3.3.4.4. Analoji 246

4.3.3.5. Genel değerlendirme **251**

4.4. Seramikler **253**

4.4.1. Form repertuarı **253**

4.4.1.1. Sofra ve servis kapları **253**

4.4.1.1.1. Late Roman D formları **254**

4.4.1.1.2. Testi **255**

4.4.1.2. Pişirme kapları **255**

4.4.1.2.1. Güveç/Tencere **256**

4.4.1.3. Depolama kapları **257**

4.4.1.3.1. Ticari amphora **257**

4.4.1.3.2. Dolium/Pithos **257**

4.4.1.4. Özel işleve sahip kaplar **258**

4.4.1.4.1. Unguentarium **258**

4.4.1.4.2. Geçmeli kapak **258**

4.4.1.4.3. Kandil **259**

4.4.2. Genel değerlendirme **259**

5. SONUÇ **261**

KAYNAKÇA **284**

EKLER **305**

ÖZGEÇMİŞ

HARİTALAR DİZİNİ

Sayfa

Harita 1: Pamphylia Bölgesi…….. 344

Harita 2: Side Antik Kenti ve Pamphylia Bölgesi'nin Doğu Akdeniz'deki Konumu…... ……. 345

Harita 3: M. Aquillus'un yaptırdığı Asia Eyalet yol ağında Side'nin konumu (B. Takmer-N. T. Önen, 2008, res. 3)..... 346

Harita 4: Side Antik Kenti ve tez çalışması kapsamında seramik ve mimari bulgular açısından benzerlikler saptanan diğer yerleşimler..…….....347

PLANLAR DİZİNİ[1]

Sayfa

Plan 1: Side Antik Kenti planı……..348

Plan 2: 779-14, 798-1, 785-19 ve 785-18 Parsellerin kent içindeki konumu……...349

Plan 3: 779-14 Parsel ve etrafında ortaya çıkarılan yapılara göre konumu……. 350

Plan 4: 779-14 Parsel/*Atrium*lu ev genel plan……..…...351

Plan 5: 779-14 Parsel/*Atrium*lu ev genel plan üzerinde sondajların yeri……...….352

Plan 6: 779-14 Parsel/*Atrium*lu ev tespit edilen evreler……..…….....353

Plan 7: 798-1 Parsel genel plan…… 354

Plan 8: 798-1 Parsel A Yapısı genel plan…….. 355

Plan 9: 798-1 Parsel A Yapısı genel plan üzerinde sondajların yeri……...356

Plan 10: 798-1 Parsel A Yapısı ve tespit edilen evreler……..……357

Plan 11: 798-1 Parsel B Yapısı genel plan……..358

Plan 12: 798-1 Parsel B Yapısı genel plan üzerinde sondajların yeri……... 359

Plan 13: 798-1 Parsel B Yapısı ve tespit edilen evreler…….……...… 360

Plan 14: 785-19 ve 785-18 Parsel Genel Plan…….…….....361

Plan 15: 785-19 ve 785-18 Parsel genel plan üzerinde sondajların yeri……..…….362

Plan 16: 785-19 ve 785-18 Parsel tespit edilen evreler…….….. 363

Plan 17: 779-14 Parsel/*Atrium*lu ev canlandırma (kuzeydoğudan)……..... 364

Plan 18: 779-14 Parsel/*Atrium*lu ev canlandırma (güneyden)…….....…365

Plan 19: 785-19 ve 785-18 Parsel B Yapısı canlandırma (güneydoğudan)...……..366

Plan 20: 785-19 ve 785-18 Parsel B Yapısı canlandırma (doğudan)……...…….. 367

Plan 21: 785-19 ve 785-18 Parsel B Yapısı canlandırma (kuzeyden)……...…...…..368

[1]Tez kapsamında kullanılan planların tamamı Side Kazı arşivine aittir. Planlar üzerinde renklendirme ve canlandırma çalışmaları tezin yazarı ve Mimar Yasemin Çinici tarafından gerçekleştirilmiştir.

RESİMLER DİZİNİ[2]

Sayfa

779-14 Parsel

Resim 1: 779-14 Parsel Hava Fotoğrafı/Sondajların yeri……..…369

Resim 2: 779-14 Parsel Hava Fotoğrafı/Kazı tamamlandıktan sonra……..370

Resim 3: 779-14 Parsel Hava Fotoğrafı/Kazı tamamlandıktan sonra sondajların yeri…….371

Resim 4: 779-14 Parsel Hava Fotoğrafı/Modern yapı temelinin altında ve kuzeydoğusunda tespit edilen mekânlar……..……...372

Resim 5: 779-14 Parsel Hava Fotoğrafı/Modern yapı temeli kaldırıldıktan sonra sondajların yeri…….....373

Resim 6: 779-14 Parsel Hava Fotoğrafı/Modern yapı temeli kaldırıldıktan sonra mekânların yeri…….....374

Resim 7: *Atrium*lu ev *fauces* duvarı……..……...375

Resim 8: *Atrium*lu ev üzeri açık ve kapalı atık su kanalları ile sütun gövdesinin yeri…….376

Resim 9: *Atrium*lu ev mozaiğin yeri…….....377

Resim 10: Onarım geçiren doğu dış duvar ve pişmiş toprak su künkleri…….....378

Resim 11: *İmpluvium* zeminindeki onarımı gösteren devşirme yazıt……...…379

Resim 12: *Atrium*lu evin güneyinde yer alan üzeri kapalı atık su kanalının kapağı olarak kullanılan devşirme levhalar……..……380

Resim 13: *Atrium*lu evin güneyinde tespit edilen sütun gövdesi ve *impluvium*da bulunan sütun kaidesi……..……381

Resim 14: *İmpluvium*da bulunan kuyu ağzı ve kuyu ile bağlantılı su sistemi……..…382

Resim 15: *Atrium, impluvium, tablinum,* 7 ve 8 Nolu Mekânların ölçüleri…...……...383

Resim 16: *Ala* ölçüleri ve evin *fauces* bölümünden iç kısımlara geçiş yönü……...384

Resim 17: 4 ve 5 Nolu Mekânların mevcut ölçüleri……..…...385

[2]Tez kapsamında kullanılan resimlerin tamamı Side Kazı arşivine aittir.

Resim 18: *Fauces***,** *Atrium* ve *Ala*-9 Nolu Sondaj……..... 386

Resim 19: *Fauces***,** *Atrium* ve *Tablinum*-10 Nolu Sondaj……..……...387

Resim 20: *Atrium, İmpluvium*-13 ve 14 Nolu Sondajlar……..…… 388

Resim 21: *Tablinum*-6 Nolu Sondaj……..…… 389

Resim 22: *Tablinum*, 8 Nolu Mekân, *Ala*-15 Nolu Sondaj……..… 390

Resim 23: 5 Nolu Mekân-1 Nolu Sondaj……..……... 391

Resim 24: 5 Nolu Mekân-8 Nolu Sondaj……..……... 392

Resim 25: 5 Nolu Mekân-19 Nolu Sondaj……..…. 393

Resim 26: 7 Nolu Mekân-2 Nolu Sondaj……...……. 394

Resim 27: 7 Nolu Mekân-20 Nolu Sondaj……...……... 395

Resim 28: 8 Nolu Mekân-7 Nolu Sondaj……..... 396

Resim 29: Bahçe?Yapının güney dışı-3 Nolu Sondaj……...…397

Resim 30: Bahçe?Yapının güney dışı-4 Nolu Sondaj……...398

Resim 31: Bahçe?Yapının güney dışı-5 Nolu Sondaj……...……399

798-1 Parsel

Resim 32: 798-1 Parsel Genel Görünüm……..400

Resim 33: 798-1 Parsel Hava Fotoğrafı/Sondajların yeri……...…… 401

Resim 34: 798-1 Parsel Hava Fotoğrafı/Sondajların yeri……...……..402

Resim 35: 798-1 Parsel A Yapısı……..……... 403

Resim 36: A Yapısı Avlu ve Atık Su Kanalları……....404

Resim 37: A Yapısı-Avlu……..... 405

Resim 38: A Yapısı-30 Nolu Sondaj……... 406

Resim 39: A Yapısı Avlu ve Atık Su Kanalları (kuzeyden)……...…..407

Resim 40: A Yapısı-29 Nolu Sondaj……..……..408

Resim 41: 46 Nolu Sondaj……409

Resim 42: 49 Nolu Sondaj……...….410

Resim 43: 52 Nolu Sondaj-Üzeri Kapalı Atık Su Kanalı……...……..411

Resim 44: A Yapısı-51 Nolu Sondaj……...….412

Resim 45: A Yapısı-50 Nolu Sondaj……413

Resim 46: A Yapısı-Ana Bölüm……...414

Resim 47: A Yapısı-24 Nolu Sondaj……415

Resim 48: A Yapısı-43 Nolu Sondaj……416

Resim 49: A Yapısı-60 Nolu Sondaj……417

Resim 50: A Yapısı-23 Nolu Sondaj……418

Resim 51: A Yapısı-45 Nolu Sondaj……419

Resim 52: A Yapısı-62 Nolu Sondaj……420

Resim 53: 798-1 Parsel B Yapısı……..421

Resim 54: 798-1 Parsel B Yapısı……..422

Resim 55: B Yapısı-1 Nolu Mekân-1 ve 2 Nolu Sondajlar…….....423

Resim 56: B Yapısı-2 Nolu Mekân-57 Nolu Sondaj……424

Resim 57: B Yapısı-3 Nolu Mekân-58 Nolu Sondaj……..…..425

Resim 58: B Yapısı-4 Nolu Mekân-59 Nolu Sondaj……... 426

Resim 59: B Yapısı-4 Nolu Mekân içerisinde yer alan üzeri kapalı atık su kanalı-6 ve 35 Nolu Sondajlar……..427

Resim 60: B Yapısı-5 Nolu Mekân-7 Nolu Sondaj……..428

Resim 61: B Yapısı-6 Nolu Mekân-9 ve 10 Nolu Sondajlar……..…..429

Resim 62: A ve B Yapısı Arası-12 Nolu Sondaj……..430

Resim 63: A ve B Yapısı Arası-13 Nolu Sondaj……..431

Resim 64: A ve B Yapısı Arası-16 ve 66 Nolu Sondajlar……432

Resim 65: A ve B Yapısı Arası-63 Nolu Sondaj……..433

Resim 66: A ve B Yapısı Arası-64 Nolu Sondaj……..434

Resim 67: A ve B Yapısı Arası-67 Nolu Sondaj……..435

Resim 68: A ve B Yapısı Arası-19 Nolu Sondaj……..436

785-19 ve 785-18 Parsel

Resim 69: 785-19 ve 785-18 Parsel Hava Fotoğrafı-Sondajların Yeri……..…437

Resim 70: 785-19 ve 785-18 Parsel A Yapısı, B Yapısı, C Yapısı, 1 ve 2 Nolu Sokaklar…….438

Resim 71: 785-19 Parsel A Yapısı, B Yapısı, 1 Nolu Sokak……...439

Resim 72: 1 Nolu Sokağın Sütunlu Caddeye göre konumu…….440

Resim 73: 785-19 Parsel B Yapısı detay…….…… 441

Resim 74: 785-18 Parsel B Yapısı Mekânlar, C Yapısı, 2 Nolu Sokak……..… 442

Resim 75: 785-18 Parsel B Yapısı *Oecus? Triklinium?* detay…… 443

Resim 76: 785-18 Parsel B Yapısı *Oecus? Triklinium?* mozaik……..444

Resim 77a: 785-18 Parsel B Yapısı *Peristyl?* Avlu-postament üzerinde sütun kaidesi, devrilmiş sütun gövdesi, köşe paye örgüsü, *Oecus? Triklinium?*-kapı sövesi, eşik…..445

Resim 77b: 785-18 Parsel B Yapısı B7 Nolu Mekân güney duvar örgüsü detay……445

Resim 78: B Yapısı *Oecus? Triklinium?*dan *Peristyl?* Avlu'ya bakış…… 446

LEVHALAR DİZİNİ

Sayfa

Levha 1: Kat. No. 1-5 profil çizimleri……447

Levha 2: Kat. No. 6-8 profil çizimleri……448

Levha 3: Kat. No. 9-12 profil çizimleri……..449

Levha 4: Kat. No. 13-16 profil çizimleri……..…… 450

Levha 5: Kat. No. 17-19 profil çizimleri……...……451

Levha 6: Kat. No. 20-23 profil çizimleri……..……...…452

Levha 7: Kat. No. 24-27 profil çizimleri……..……...…453

Levha 8: Kat. No. 28-32 profil çizimleri……...……454

Levha 9: Kat. No. 33-37 profil çizimleri……...……455

Levha 10: Kat. No. 38-41 profil çizimleri……...…… 456

Levha 11: Kat. No. 42-45 profil çizimleri……...…..……457

Levha 12: Kat. No. 46-49 profil çizimleri……...…..……458

Levha 13: Kat. No. 50-54 profil çizimleri……...…..……459

Levha 14: Kat. No. 55-60 profil çizimleri……...…..……460

Levha 15: Kat. No. 61-65 profil çizimleri……...…..……461

Levha 16: Kat. No. 66-69 profil çizimleri……...…..……462

Levha 17: Kat. No. 70-73 profil çizimleri……...…..……463

Levha 18: Kat. No. 74-77 profil çizimleri……...…..……464

Levha 19: Kat. No. 78-82 profil çizimleri……...…..……465

Levha 20: Kat. No. 83-86 profil çizimleri……...…..……466

Levha 21: Kat. No. 87-90 profil çizimleri……...…..…… 467

Levha 22: Kat. No. 91-94 profil çizimleri……...…..…… 468

Levha 23: Kat. No. 95-97 profil çizimleri……...…..…… 469

Levha 24: Kat. No. 98-101 profil çizimleri……...…..…….470

Levha 25: Kat. No. 102-106 profil çizimleri……...…..…… 471

Levha 26: Kat. No. 107-110 profil çizimleri……...…..…… 472

Levha 27: Kat. No. 111-114 profil çizimleri……....…… 473

Levha 28: Kat. No. 115-117 profil çizimleri……....…… 474

Levha 29: Kat. No. 118-120 profil çizimleri……...…..…… 475

Levha 30: Kat. No. 121-124 profil çizimleri……...…..…… 476

Levha 31: Kat. No. 125-128 profil çizimleri……...…..…… 477

Levha 32: Kat. No. 129-135 profil çizimleri……...…..…… 478

Levha 33: Kat. No. 136-140 profil çizimleri……...…..…… 479

Levha 34: Kat. No. 141-144 profil çizimleri……...…..…… 480

Levha 35: Kat. No. 145-148 profil çizimleri……...…..…… 481

Levha 36: Kat. No. 149-152 profil çizimleri……...…..…… 482

Levha 37: Kat. No. 153-156 profil çizimleri……...…..…… 483

Levha 38: Kat. No. 157-159 profil çizimleri……...…..…… 484

Levha 39: Kat. No. 160-163 profil çizimleri……...…..…… 485

Levha 40: Kat. No. 164-167 profil çizimleri……...…..…… 486

Levha 41: Kat. No. 168-171 profil çizimleri……...…..…… 487

Levha 42: Kat. No. 172-176 profil çizimleri……...…..…… 488

Levha 43: Kat. No. 177-182 profil çizimleri……...…..…… 489

Levha 44: Kat. No. 183-186 profil çizimleri……...…..……. 490

Levha 45: Kat.No. 187-191 profil çizimleri……...…..…… 491

Levha 46: Kat. No. 192-194 profil çizimleri……...…..…... 492

Levha 47: Kat. No. 195-199 profil çizimleri……...…..…… 493

Levha 48: Kat. No. 200-204 profil çizimleri……...…..… 494

Levha 49: Kat. No. 205-207 profil çizimleri……...…..…… 495

Levha 50: Kat. No. 208-212 profil çizimleri……...…..…… 496

Levha 51: Kat. No. 213-215 profil çizimleri……...…..…… 497

Levha 52: Kat. No. 216-220 profil çizimleri……...…..…… 498

Levha 53: Kat. No. 1-7 fotoğrafları ……...…..…… 499

Levha 54: Kat. No. 8-17 fotoğrafları ……...…..…….. 500

Levha 55: Kat. No. 18-26 fotoğrafları ……...…..……. 501

Levha 56: Kat. No. 27-32 fotoğrafları ……...…..……. 502

Levha 57: Kat. No. 33-37 fotoğrafları ……...…..…… 503

Levha 58: Kat. No. 38-43 fotoğrafları ……...…..…… 504

Levha 59: Kat. No. 44-50 fotoğrafları ……...…..……..505

Levha 60: Kat. No. 51-56 fotoğrafları ……...…..……. 506

Levha 61: Kat. No. 57-65 fotoğrafları ……...…..……. 507

Levha 62: Kat. No. 66-71 fotoğrafları ……...…..…….. 508

Levha 63: Kat. No. 72-78 fotoğrafları ……...…..…….. 509

Levha 64: Kat. No. 79-86 fotoğrafları ……...…. 510

Levha 65: Kat. No. 87-94 fotoğrafları ……...…… 511

Levha 66: Kat. No. 95-102 fotoğrafları ……...…… 512

Levha 67: Kat. No. 103-110 fotoğrafları ……...…..…… 513

Levha 68: Kat. No. 111-116 fotoğrafları ……...…..…… 514

Levha 69: Kat. No. 117-124 fotoğrafları ……...…..…… 515

Levha 70: Kat. No. 125-134 fotoğrafları…….....….. 516

Levha 71: Kat. No. 135-142 fotoğrafları……..... 517

Levha 72: Kat. No. 143-148 fotoğrafları…….....… 518

Levha 73: Kat. No. 149-157 fotoğrafları……..... 519

Levha 74: Kat. No. 158-161 fotoğrafları……..... 520

Levha 75: Kat. No. 162-169 fotoğrafları……..... 521

Levha 76: Kat. No. 170-175 fotoğrafları…… 522

Levha 77: Kat. No. 176-181 fotoğrafları……..... 523

Levha 78: Kat. No. 182-186 fotoğrafları…….....… 524

Levha 79: Kat. No. 187-192 fotoğrafları…….....… 525

Levha 80: Kat. No. 193-194 fotoğrafları……..... 526

Levha 81: Kat. No. 195-196 fotoğrafları……..... 527

Levha 82: Kat. No. 197-201 fotoğrafları……..... 528

Levha 83: Kat. No. 202-204 fotoğrafları……...…… 529

Levha 84: Kat. No. 205-208 fotoğrafları……..... 530

Levha 85: Kat. No. 209-211 fotoğrafları……..... 531

Levha 86: Kat. No. 212-215 fotoğrafları…….…….... 532

Levha 87: Kat. No. 216-220 fotoğrafları…….…….....……533

TABLOLAR DİZİNİ

Sayfa

Tablo 1: 779-14 Parsel Sondajlarının Mekânlara Göre Dağılımı…….534

Tablo 2: 798-1 Parsel A Yapısı Sondajlarının Mekânlara Göre Dağılımı……..……..535

Tablo 3: 798-1 Parsel B Yapısı Sondajlarının Mekânlara Göre Dağılımı…….…...536

Tablo 4: 785-19/785-18 Parsel A Yapısı Sondajlarının Mekânlara Göre Dağılımı….537

Tablo 5: 785-19/785-18 Parsel B Yapısı Sondajlarının Mekânlara Göre Dağılımı….538

Tablo 6: 779-14 Parsel Seramik Değerlendirme Tabloları/Sofra ve Servis Kapları…539

Tablo 7: 779-14 Parsel Seramik Değerlendirme Tabloları/Depolama Kapları……540

Tablo 8: 798-1 Parsel Seramik Değerlendirme Tabloları/Sofra ve Servis Kapları…..541

Tablo 9: 798-1 Parsel Seramik Değerlendirme Tabloları/Pişirme Kapları…….....542

Tablo 10: 798-1 Parsel Seramik Değerlendirme Tabloları/Depolama Kapları..……..543

Tablo 11: 785-19/785-18 Parsel Seramik Değerlendirme Tablosu.....544

Tablo 12: 779-14 Parsel Seramiklerinin Buluntu Noktaları ……....545

Tablo 13: 798-1 Parsel Seramiklerinin Buluntu Noktaları ……..……....546

Tablo 14: 785-19/785-18 Parsel Seramiklerinin Buluntu Noktaları ……....549

Tablo 15: Form Tablosu ……..…...550

KISALTMALAR DİZİNİ

Kaynakça kısaltmaları

AA	Archäologischer Anzeiger
Agora	The Athenian Agora
AJA	American Journal of Archaeology
AM	Athenische Mitteilungen
ANMED	Anadolu Akdenizi Arkeoloji Haberleri
AnSt	Anatolian Studies
AST	Araştırma Sonuçları Toplantısı
Atlante	Enciclo pediade ll'arte antica classica e orientale, Atlante delle forme ceramiche
AW	Antike Welt
BAR	British Archaeological Reports
BSA	British School at Athens
CollAn	Colloqium Anatolicum
DOP	Dumbarton Oaks Papers
Hesperia	The Journal of the American School of Classical Studies at Athens
IJNA	The International Journal of Nautical Archaeology and Underwater Exploration
IstMitt	Istanbuler Mitteilungen
JRA	Journal of Roman Archaeology
JRS	Journal of Roman Studies

KST	Kazı Sonuçları Toplantısı
LRCW	Late Roman Coarse Wares
LRFW	Late Roman Fine Wares
METUJFA	Middle East Technical University Journal of the Faculty of Architecture
Öjh	Jahreshefte des Österreichischen Archäologischen Institutes in Wien
RE	Paulys Real Encyclopädie
SEMA	Studies in Eastern Mediterranean Archaeology
TIB	Tabula Imperii Byzantini

Terminolojik kısaltmalar

ARSW: Afrika Kırmızı Astarlı Seramiği

DSA: Doğu Sigillata A

DSC: Doğu Sigillata C

DSD: Doğu Sigillata D

LRA: Late Roman Amphora

LRD: Late Roman D

Diğer kısaltmalar

a.g.k.: Adı geçen kaynak

A.R.: Ağız çapı

bkz.: Bakınız

Bkz.: Bakınız

Çev.: Çeviren

d.n.: Dipnot

D.R.: Dip çapı

Ed.: Editör-Editörler

h.: Yükseklik

K: Kasa numarası

Kat.No.: Katalog numarası

K.R.: Kaide çapı

Lev.: Levha

Ot.d.R.: Oturma düzlemi çapı

res.: Resim

SD: Side

Sond.: Sondaj

Tu.R.: Tutamak çapı

yy.: Yüzyıl

1. GİRİŞ

1.1. Konu ve Kapsam

Side'de 2009-2019 yılları arasında Prof. Dr. Hüseyin Sabri Alanyalı, 2019 yılından bu yana ise Prof. Dr. Feriştah Soykal Alanyalı başkanlığında, Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Türk Tarih Kurumu ve Anadolu Üniversitesi destekleriyle, Anadolu Üniversitesi, Arkeoloji Bölümü tarafından sürdürülen arkeolojik kazı çalışmaları, 2014 yılında başlayan parsel kazıları ile farklı bir boyut kazanmıştır. Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün izni, Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun kararıyla, 'Side III. Derece Arkeolojik Sit Alanı Koruma Amaçlı Kentsel Revize İmar Planı' kapsamında kentin yarımada üzerinde kalan kısmında yer alan parsellerde, parsel sahiplerinin inşaat yapma talepleri doğrultusunda başlatılan kentsel dönüşüm projeleri, Side'nin antik çağ boyunca geçirdiği imar aşamaları ile ilgili çok önemli veriler sağlamaktadır. Söz konusu program kapsamında kazısı 2015 yılında tamamlanan 779-14 ve 798-1 Parsel ile 2018-2019 yıllarında tamamlanan 785-19 ve 785-18 Parsel bulguları bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır.

Söz konusu parsellerden 779-14 Parsel E1 limanının kuzey rıhtım sınırının kuzeyinde, E2 limanının güneydoğusunda, Liman Hamamı'nın kuzeybatısında, 2019-2020 yılı kazı çalışmaları sezonunda ortaya çıkarılan *agora*nın güneybatısında, *praetorium*un ise güneyinde yer almaktadır. 798-1 Parsel ise E1 limanının güney rıhtım hattında, Athena ve Apollon Tapınaklarının kuzeyinde yer almaktadır. AA Bazilikası ve ona bağlı yapı kompleksi ile Athena Tapınağı'nın kuzeyinde yer alan 798-1 Parsel, hem E1 limanı hem de Tapınaklar Alanı ile ilişkili, merkezi bir konuma sahiptir. 798-1 Parselin güneydoğu köşesinin doğusunda hem Athena Tapınağı'nın hem de AA Bazilikası'nın *temeno*su içerisinde yer alan yapı kalıntıları 2020 ve 2021 yılı kazı çalışmaları ile açığa çıkarılmıştır. 785-19 ve 785-18 Parseller ise birbirine bitişik oldukları için birlikte ele alınmışlardır. Bu iki parsel kentin bulunduğu yarımadanın doğu yarısında, tiyatronun kuzeybatısındadır. Tiyatro, ticaret *agora*sı ve Tykhe Tapınağı gibi kamusal yapıların bulunduğu alanın kuzeybatısındadır.

Tez konumuzu oluşturan parsellerde işlevi tanımlanabilecek durumda yapılar açığa çıkarılmıştır. Bu yapılara ait olan duvar ve taban kalıntıları yapıların inşa, onarım ve son kullanım evrelerine ilişkin öneriler sunulmasına olanak tanımıştır. Bu parsellerde çoğunlukla Roma İmparatorluk dönemine ve Geç Antik Çağ'a tarihlenen seramikler ele

geçmiş, aynı zamanda stratigrafik saptamalar noktasında yardımını görebileceğimiz sikkeler de bulunmuştur. Seramikler ve sikkeler yardımıyla tarihlendirme önerisi getirdiğimiz tabakalar, parsellerde açığa çıkarılan mimari yapıların inşa tarihi, kullanım süresi, kullanım evrelerine ilişkin öneriler ortaya koymaktadır. Bu mimari kalıntıların gösterdiği plan ve bazı noktalarda ele geçen seramiklerin niteliği ve niceliği sınırlı olmakla birlikte yapıların işlevlerine dair tespitlerde bulunma imkânı tanımaktadır.

779-14, 798-1, 785-19 ve 785-18 Parsellerde parsel sınırları içerisinde tespit edilen mimari bulgular ve tabakalarda elde edilen tarihlenebilir nitelikteki profil veren seramikler bu çalışmanın kapsamını oluşturmaktadır. Yapıların tanımlanması, inşa tarihlerinin ve varsa onarım-eklemelerin anlaşılması için tarihlendirilen seramiklerden hareketle oluşan stratigrafi çalışmanın ana hatlarını belirlemektedir. Aynı zamanda yapıların kent planı içerisindeki genel konumu, yakın çevrelerinde tespit edilen diğer antik dönem yapıları ile herhangi bir bağlantılarının olup olmadığının anlaşılması da çalışmanın kapsamı içerisinde yer almaktadır.

1.2. Amaç, Yöntem ve Tezin Tanıtımı

Çalışmanın amaçlarından ilki söz konusu parsellerde gerçekleştirilen kazılarda açığa çıkarılan mimari bulguların tanımlanması, seramiklerin tarihlenmesi ve form repertuarının belirlenmesi yoluyla, yapıların işlevinin, inşa edildiği dönemin, kullanım sürecinin, ayrıca onarım ve eklemelerin tespit edilmesidir. Bu parsellerde tespit edilen antik dönem yapılarının tanımlanması ile 2014 yılından bu yana açığa çıkarılmakta olan antik kent planına katkı sağlamak çalışmanın amaçlarından bir diğeridir. Aynı zamanda yapıların stratigrafik açıdan değerlendirilmesi ile kentin geçirdiği tarihsel süreç hakkında bilinenlere yenilerinin eklenebilmesi de hedeflenmektedir. Böylece kentin antik dönem boyunca geçirdiği şehirleşme sürecinin içerisinde, kentin yüzyıllara göre ortaya koyduğu genel şemada, bu yapıların hangi noktada oldukları anlaşılabilecektir. Çalışmanın amaçlarından bir başkası ise söz konusu parsellerde açığa çıkarılan yapıların ortaya koyduğu plan, mimari unsurlar, seramiklerden hareketle, Side'nin ticari ve kültürel ilişki içerisinde olduğu bölge ve yerleşimlerin tespit edilmesidir.

Bu çalışma kapsamında öncelikle parsellerde yapılan sondaj kazılarından elde edilen seramiklerden tarihlenebilir nitelikte olanlar ve profil verenler kendi içlerinde işlevlerine göre ayrılmışlardır. Daha sonra bu parçaların teknik çizimleri yapılmış ve fotoğrafları çekilmiştir. Analoji yöntemiyle benzerleri yardımıyla tarihlendirilen

parçalardan yapıları tarihlendirmeye elverişli sondajlardan ele geçenler sondaj değerlendirme tablolarında yerlerine yerleştirilmişlerdir. Aynı zamanda bu tabakalarda ele geçen sikkelerden tarihlenebilenler de tabakalarına işlenmiştir[3]. Bu sayede sondajların stratigrafik dökümleri de tamamlanmıştır. Çizimleri Adobe Illustrator programı ile dijital ortama aktarılan, fotoğrafları da Photoshop programı ile düzenlenen seramiklerin hamur, astar, yüzey ve form tanımlamalarının yer aldığı katalog yapılmıştır. Parçaların renk tanımlamalarında Munsell Soil Color Book renk kodları ve karşılıkları kullanılmıştır. Tarihlendirilen seramiklerin ortaya koyduğu en yoğun form gruplarının hamur ve astar renklerine göre dağılımları ile ilgili grafikler parsellerden ele geçen seramiklere genel bir bakışla hazırlanmıştır. Bunun yanı sıra saptanan formların bir arada görülebileceği form tablosu da çalışmanın sonuna eklenmiştir. Sondaj değerlendirme tablolarında verilen ve mimari ile bağlantılı sondajlardan ele geçen seramiklerin dışındaki sondajlardan ele geçen seramiklerin de buluntu noktalarının anlaşılabilmesi için her parselde ayrı ayrı seramiklerin ele geçtiği sondajlar, sondajların yeri, tabaka ve içerik bilgileri, çalışmanın sonunda yer alan buluntu noktaları tablolarında özetlenmiştir. Seramiklerin katalog numaraları işlevlerine göre tasnif edildikten sonra belirlenen form grupları içerisinde kronolojik dizgiye göre verilmiştir. Seramiklerin değerlendirildiği alt başlıklarda her parsel için değerlendirme sırası sofra ve servis kapları ile başlatılmıştır.

Yapıların mekânlarının ve bu mekânlarda açılan sondajların anlatıldığı bölümlere eklenen sondaj değerlendirme tablolarında yer alan stratigrafik döküme göre tabakalar tarihlendirilmeye çalışılmıştır. Sondajlar ayrıca yapılarda denk geldikleri mekân ve bölümlere göre tasniflenerek 'Sondajların Mekânlara Göre Dağılımı' tablolarında bilgiler görsel hale getirilmiştir. 'Seramik Değerlendirme Tabloları'nda ise seramiklerin ait oldukları yüzyıllara göre ortaya koyduğu form repertuarı özetlenmiştir. Söz konusu tablolarda özetlenen bilgiler, yapıların inşa veya onarım tarihleri ile işlevlerinin belirlenmesinde yardımcı olmuştur. Bunun yanı sıra parsellerde tespit edilen yapıların plan açısından yakın benzerleri araştırılmıştır. Bu aşamada yapıların planlarından üç ayrı versiyon her parsel için ayrı ayrı hazırlanmıştır. Bu versiyonlardan ilkinde yapılarda açılan sondajların yerleri gösterilmiştir. İkinci plan versiyonunda parsellerde tespit edilen yapılar ve bu yapılara ait olan mimari unsurlar renklendirilmiş

[3]779-14 ve 798-1 Parsel kazılarında ele geçen sikkelerin tanımlanması ve tarihlendirilmesi Prof. Dr. Ahmet Tolga Tek tarafından gerçekleştirilmiştir. Sayın Hocama teşekkürlerimi sunarım.

ve lejantları oluşturulmuştur. Üçüncü plan versiyonunda ise yapıların tarihlendirilebilen kısımları, mimari unsurları renklendirilerek lejanta aktarılmıştır. Bu sayede yapıların inşa tarihleri veya onarım-eklemeleri için belirlenebilen tarih önerileri plan üzerine yerleştirilmiştir. Bu noktada 779-14 ve 798-1 Parsellerde yapıların tarihlendirilmesi için önemli veriler sağlayan sondajların sondaj kesit çizimleri dijital ortama aktarılmıştır. Bu çizimlerin üzerinde, sondajların kazısı sırasında raporlanan kot bilgilerine göre tabakaların alt ve üst sınırları belirlenmiştir.

779-14 Parselde tespit edilen *atrium*lu ev ile 785-19 ve 785-18 Parsellerde açığa çıkarılan *peristyl*? avlulu evin gösterdiği plan Auto Cad programı kullanılarak modelleme ile canlandırılmaya çalışılmıştır. Bu aşamada planda yer alan duvar hatları 1m yükseltilerek görülebilen duvarlar ile tahmini duvarlar farklı renklerde gösterilmiştir. Mevcut kapı geçişleri ile kapı geçişi tespit edilemeyen mekânların olası kapı açıklıkları da bu çalışmada yer almaktadır.

Bu çalışma dört ana bölüm ve bir de sonuç bölümünden oluşmaktadır. 'Giriş' ana başlığı ve dört alt başlıktan oluşan bölümde, ilk alt başlıkta çalışmanın konusu ve kapsamı, ikinci alt başlıkta amaç ve kullanılan yöntemler özetlenmiş ve tezin tanıtımı yapılmıştır. Aynı bölümde üçüncü alt başlıkta Side Antik Kenti'nin tarihsel süreci ile ilgili genel bilgiler derlenmiştir. Dördüncü alt başlıkta ise Side Antik Kenti arkeolojik kazı çalışmalarının tarihçesi ve konut ve seramik araştırmaları ile ilgili yayınlar kronolojik bir dizgi içerisinde ele alınmıştır.

İkinci ana bölümde '779-14 Parsel', üçüncü ana bölümde '798-1 Parsel' ve dördüncü ana bölümde '785-19 ve 785-18 Parsel' başlığı altında parsellerde gerçekleştirilen kazı çalışmaları ve alt başlıklarda ortaya çıkarılan antik dönem yapı kalıntılarının tanımlanması ve yapıların bölümleri anlatılmıştır. Parsellerde açılan ve stratigrafik veri sağlayan sondajlar da ait oldukları yapı ve mekânların içinde sondaj değerlendirme tabloları ile birlikte stratigrafik olarak değerlendirilmiştir. Antik dönem yapı kalıntılarının kronolojik ve analojik değerlendirmeleri de ayrı alt başlıklarda yapılmıştır. Takip eden alt başlıklarda parsellerden ele geçen seramikler, meydana getirdikleri form repertuarı yer almaktadır. Tez metni içerisinde parsellerin anlatıldığı ana bölümlerde mimari ve seramiklerin anlatıldığı alt bölümlerin sonunda 'Genel Değerlendirme' başlığı taşıyan değerlendirme kısımları bulunmaktadır.

‘Sonuç’ bölümünde ise parsellerde tespit edilen yapıların genel değerlendirmesi yapılarak kentin tarihsel süreci ve kent planı içerisinde bulundukları konum ana hatlarıyla ele alınmıştır. Ayrıca yapıların planlarından ve sahip oldukları bazı mimari unsurlardan hareketle mimari gelenek açısından benzerlik gösterdikleri yerleşimler değerlendirilmiş ve Side’nin etkileşim içinde olduğu yerleşimler bu yapıların özelinde bir kez daha belirlenmeye çalışılmıştır. Seramiklerin ortaya koydukları formların hamur, astar ve yüzey özellikleri açısından değerlendirmesi yapılmıştır. Seramiklerin benzerlerinin tespit edildiği yerleşimlerden hareketle Side’nin ticari ilişki içerisinde olduğu bölgeler belirlenmiştir. Aynı zamanda bu ticari ilişkilerin yüzyıllar içerisinde gösterdiği benzerlikler veya farklılıklar seramikler üzerinden okunmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın eklerinde ise haritalar, kent planı üzerinde parseller, parsellerde yer alan yapıların planları, yapılara ait fotoğraflar, seramiklerin katalog, çizim ve fotoğrafları[4], ayrıca seramik değerlendirme tabloları, sondajların yapı ve mekânlara göre dağılımını özetleyen sondajların mekânlara göre dağılımı tabloları, seramiklerin buluntu noktalarını gösteren tablolar, form tabloları yer almaktadır. Ekte kullanılan Harita 1, Harita 2 ve Harita 4 Google Earth Pro programı kullanılarak tarafımızdan hazırlanmıştır. 779-14 Parsel ve 798-1 Parsel ile ilgili tez kapsamında yararlanılan sondaj kesit çizimleri Arkeolog Erkan Çifçi, Arkeolog Esin Emre Arı ve Arş. Gör. Volkan Öztekin tarafından yapılmıştır. Bu çizimlerin dijital ortama aktarılması aşaması ise M. A. Arkeolog Anıl Vural tarafından tamamlanmıştır.

1.3. Side Antik Kentinin Tarihsel Süreci

Strabon’un *‘(...) Kymeliler’in bir kolonisi olan ve içinde bir Athena Tapınağı bulunan Side (...)’* olarak tanımladığı[5] Side kenti, Lanckoronski’nin ifadeleriyle Melas (Manavgat) Çayı’nın denize döküldüğü yerden bir saat batıda, 300 m. genişliğinde ve 800 m. uzunluğunda bir yarımadada yer alır[6]. Antalya’ya 70 km, Manavgat’a ise 7 km uzaklıktaki Side, Pamphylia Bölgesi’nin en önemli liman şehirlerinden biriydi **(Harita 2**). Kelime anlamı ‘nar’ olan Side adının Yunanlı olmayıp eski bir Anadolu adı oluşu,

[4]Bu çalışmada kullanılan 779-14, 798-1, 785-19 ve 785-18 Parsellere ait tüm plan, sondaj kesit çizimi, fotoğraf, seramik çizimleri, seramik fotoğrafları ile parsellere ait kazı raporları Side Kazı Arşivine aittir. Söz konusu materyal Prof. Dr. Hüseyin Sabri Alanyalı ve Prof. Dr. Feriştah Soykal Alanyalı’nın izinleriyle kullanılabilmiştir. Sayın Hocalarıma izinleri için teşekkürü bir borç bilirim.
[5]Strabon, Geographika, XIV. 4-4.
[6]K. G. Lanckoronski (2004). *Pamphylia ve Pisidia kentleri*. C. I (Pamphylia). (Çev. S. Bulgurlu Gün). Antalya: AKMED, s. 125.

kentin tarihinin kolonizasyon sürecinde buraya yerleştiği bilinen Kymelilerden önceye dayandığını göstermektedir[7]. Nitekim Mansel bu adın Yunanca ya da Fenike diline ait olmadığını ve Anadolu'da Troas ve Pontos'ta 'Side', 'Sibde' şeklinde, İonia'da 'Siderus' veya 'Sidene', Lykia'da ise 'Sydima' şeklinde kullanıldığından söz eder, Mansel ayrıca bu adın Sid- kökünden gelen gerçek bir Anadolu adı olduğunu da ifade eder[8]. Pamphylia Bölgesi'nde kendine özgü bir dil konuşan Sidelilerin arasına, MÖ 7. yüzyılda Kymeli bir halkın yerleştiği ve onların Yunanca'yı unutup kentin yerel dilini kullanmaya başladıkları düşünülmektedir[9]. Bu durum Mansel tarafından az sayıdaki bir grubun kente gelip sayısal açıdan üstün olan yerli halk tarafından kabul görmek için Side dilini benimsemiş olabilecekleri şeklinde açıklanmaktadır[10]. Mansel ayrıca Kyme ile Side arasında kültürel bir bağın olmamasının Kymelilerin kente geliş amacının Strabon'un bahsettiği şekilde kolonizasyon hareketi olarak kabul edilmesi noktasında kuşku uyandırdığını belirtmektedir[11]. Bithynia kökenli ve Romalı bir tarihçi olan Arrianus da Kymeli göçmenlerin Side'ye gelip karaya çıktıktan sonra kendi dillerini unuttuklarından, çevredeki diğer komşu kavimlerin dilinden farklı ve yalnızca kendilerine mahsus bir dil konuştuklarını anlattıklarından bahseder[12]. 20. yüzyılın ortasında yapılan çalışmalarla Luvi dil grubuna ait olduğu anlaşılan Side diline ait bilinen en eski unsurlar kentin MÖ 5. ve 4. yüzyıllara tarihlenen bazı sikkelerinde görülmekle birlikte, bu dilin kullanımının tarihsel süreç içerisinde ne kadar eskiye gittiği bilinmemektedir. Side dilinin Hellenistik dönemde kullanıldığına dair bazı bulgular da söz konusudur[13].

Side antik kentinin en önemli liman kentlerinden biri olduğu Pamphylia bölgesinin kuzey sınırını Toros Dağları, güney sınırını Antalya Körfezi kıyı çizgisi[14], batı sınırını Strabon'un sözünü ettiği üzere Olbia, doğu sınırını ise Korakesion'un batısı

[7]A. M. Mansel (1967). *Side kılavuzu*. T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü Yayınları, Seri I, Sayı 21, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, s. 5.
[8]A. M. Mansel (1978). *Side: 1947-1966 yılları kazıları ve araştırmalarının sonuçları*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, s. 4.
[9]J. D. Grainger (2009). *The cities of Pamphylia*. Oxbow Books. s. 16.
[10]Mansel, 1978, **a.g.k.**, 4.
[11]Mansel, 1978, **a.g.k.**, 4.
[12]Arrianus'un ifadeleri için bkz. F. S. Alanyalı (2017). Side. Bir kentin kayboluşunun hikâyesi. *Arkeoloji ve Sanat*, 155, s. 187.
[13]Alanyalı, 2017**, a.g.k.**, 188.
[14]Ş. Yıldırım (2013). *Side Antik Kentinin Bizans dönemi dini mimarisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 10.

oluşturmaktadır[15] (**Harita 1**). Bölgenin sınır tanımlarının zaman zaman ve farklı çalışmalarda değişiklik gösterdiği görülmektedir. Farklı araştırmacıların hazırladığı Anadolu'nun antik dönemini tanımlayan harita çalışmaları, Pamphylia bölgesini batıda İdyros ve doğuda İotape arasında göstermektedir[16]. Kuzeyinde Pisidia, batısında Lykia, doğusunda ise Dağlık Kilikya bölgelerinin yer aldığı Pamphylia bölgesinin doğu sınırının Side ya da Melas (Manavgat) olarak tanımlandığı ve bu sınırın Plinius tarafından 'eski sınır' olarak adlandırıldığı ve bazı modern araştırmaların sonuçlarına göre de Syedra'ya kadar uzatıldığı bilinmektedir[17]. Anadolu'nun tarihi coğrafyası ile ilgili önemli bir başvuru kaynağı olan Texier ise Pamphylia Bölgesinin doğuda Melas (Manavgat) Çayı ile son bulduğunu ve 80km'den fazla bir uzunluğa sahip olan Pamphylia kıyılarının Katarraktes (Düden), Kestros (Aksu) ve Eurymedon (Köprüçay) adlarındaki üç ırmağın birikintileriyle meydana geldiğini belirtmiştir[18].

Katarraktes (Düden), Kestros (Aksu), Eurymedon (Köprüçay) ve Melas (Manavgat) tarafından sulanan ve bu ırmakların getirdiği alüvyonlar sayesinde verimli topraklara sahip olan Pamphylia Ovası, antik çağ boyunca yerleşime elverişli bir bölge olmuştur[19]. Attaleia (Antalya), Perge (Aksu), Sillyon (Yanköy), Aspendos (Belkıs) ve Side (Selimiye) Pamphylia Bölgesinin en büyük kentleridir. Ayrıca Lyrbe (Şıhlar Köyü)[20], Magydos (Lara), Etenna (Sırtköy)[21], Seleukeia[22], Emporion, Ptolemais gibi kentler de Pamphylia Bölgesi kentleri arasında anılmaktadır[23].

Günümüzde Antalya İli, Manavgat İlçesi, Side Mahallesi içerisinde yer alan Side antik kentinin kaynaklarda farklı isimlerle anıldığı, Side ve Selimiye isimlerinin yanı

[15]Strabon, Geographika, XIV. 4. 1-2.
[16]Yıldırım, 2013, **a.g.k.**, 10.
[17]V. Öztekin (2017). *Side Agora-Tiyatro kompleksi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 3.
[18]C. Texier (2002). *Küçük Asya, coğrafyası, tarihi ve arkeolojisi*. C. III. (Çev: A. Suat). Ankara, s. 39.
[19]G. E. Bean (1999). *Güney kıyılar*. (Çev. İ. Delemen-S. Çokay). İstanbul: Arion Yayınevi, s. 3; Mansel, 1978, **a.g.k.**, 1.
[20]Lyrbe kentinin konumu tartışmalıdır. Bu konu ile ilgili farklı görüşler ve tartışmalar için bkz. Öztekin, 2017, **a.g.k.**, 3, dn. 13.
[21]Magydos ve Etenna kentlerinin lokalizasyonu için bkz. V. Sevin (2007). *Anadolu tarihi coğrafyası 1*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, s. 168.
[22]Seleukeia kentinin aslında Lyrbe olabileceği yönünde görüşler mevcuttur. Bu görüşler için bkz. Öztekin, 2017, **a.g.k.**, 3, dn. 13.
[23]Yıldırım, 2013, **a.g.k.**, 11.

sıra Satalia Vechia, Satalia Senex, Eski Antalya, Yanık Antalya, Eski Andaliya gibi isimlerin de kullanılmış olduğu bilinmektedir[24].

Pamphylia Bölgesi kıyılarının MÖ 14. ve 13. yüzyıllarda Akhalar tarafından iskân edildiği, MÖ 12. yüzyılda ise Mopsos ve Kalkhas isimli *ktistes*lerin öncülüğünde Akhalar, sonraki dönemlerde ise Aiolia ve İonialılar tarafından Antalya ve civarının istila edildiği düşünülmektedir[25]. Perge şehir kapısında *ktistes* olarak anılan ve Aspendos'ta bir yazıtta ismi geçen Mopsos'un bölgeye kızı Pamphylia veya kız kardeşi Pamphyle'yi onurlandırmak için bu ismi verdiği yönünde görüşler bulunmaktadır, bunun yanı sıra söz konusu istila hareketlerinden sonra bölgeye 'tüm kabileler ülkesi' anlamında bu ismin verildiği de düşünülmektedir[26]. MÖ 13. yüzyılda Ege göçleri nedeniyle Akhalar ile etkileşime girdiği düşünülen Pamphylia bölgesinde Side'nin kendi yerel dilini hiç unutmaması nedeniyle bölgedeki Hellenleşme sürecinden daha az etkilenmiş olabileceği yönünde görüşler mevcuttur[27]. Kymelilerin ise kente MÖ 8-7. yüzyıllarda kolonizasyon hareketi içerisinde gelen tüccarlar oldukları, ancak Sidelileri kültürel açıdan bir değişime zorlayamadıkları bilinmektedir. Aynı kolonizasyon hareketi içerisinde Aspendos Argos tarafından koloni haline getirilmiştir[28]. Side'de son dönem kazı çalışmalarıyla en erken tarihli seramiklerin MÖ 8-7. yüzyıla kadar indiği anlaşılmıştır. Bu seramikler henüz bir mimari kontekste bağlı olmasa da kentte söz konusu yüzyılların varlığını göstermesi açısından son derece önemlidir[29].

Pamphylia Bölgesinin MÖ 6. yüzyılı ile ilgili olarak Herodotos'a baktığımızda, Herodotos'un Lydia Kralı Kroisos'un Pamphylia Bölgesini Lydia egemenliği altına aldığı yönündeki ifadesini görmekteyiz[30]. Yine aynı yüzyılda MÖ 547 civarında Perslerin Lydia'yı yıkmasından sonra Pamphylia'nın Persler'in ilk satraplığının hâkimiyet sahası içerisine girdiği bilinmektedir. Ayrıca Persler'in bölgede Sillyon kentini bir garnizon olarak kullandıkları da düşünülmektedir[31]. Herodotos, I. Dareios'un

[24]Alanyalı, 2017**, a.g.k.**, 187; H. Hellenkemper and F. Hild (2004). *Lykien und Pamphylien*. Teil 1. *TIB*, 8, s. 379.
[25]J. Nollé (1993). *Side im altertum. Geschichte und zeugnisse I*. Bonn, s. 44; Mansel, 1978, **a.g.k.**, 1-2.
[26]Mansel, 1978, **a.g.k.**, 2.
[27]Nollé, 1993, **a.g.k.**, 45.
[28]Nollé, 1993, **a.g.k.**, 46.
[29]B. S. A. Oransay. (Konuşmacı). (2022). 'Side'de Arkaik ve Klasik Dönem Seramikleri', Anadolu Üniversitesi Arkeoloji ve Sanat Tarihi Araştırma Merkezi (ASTAM) Seminer dizisi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
[30]Herodotos, 1, 28; Nollé, 1993, **a.g.k.**, 47.
[31]Nollé, 1993, **a.g.k.**, 47.

birinci satraplık merkezi olarak teşkilatlandırdığı ve 400 talant gümüş vergi aldığı bölgeler arasında Pamphylia'nın da bulunduğundan bahsetmektedir[32]. I. Dareios'un oğlu Kserkses'in zamanında Hellas'a karşı düzenlenen seferde Yunan tarzında silahlanmış olan 30 gemi ile Pamphylia'nın da bu sefere katıldığı bilinmektedir[33]. Ayrıca MÖ 480'de gerçekleşen Salamis Deniz Savaşı'nda Pers donanması içerisinde Pamphylia Bölgesinden giden kuvvetlerin bulunduğu yine antik yazarlardan Diodorus tarafından ifade edilmektedir[34]. MÖ 468'de Persler Hellas'a karşı yeni bir sefer hazırlığı kapsamında Pamphylia'da donanma oluşturmaya başlamışlardır. Bu hazırlıkların sonucunda gerçekleşen Eurymedon Muharebesi de Köprüçay Irmağı'nın ağzında meydana gelmiştir[35]. Atina'nın kesin zaferi ile sona eren Eurymedon Muharebesi'nden yaklaşık 20 yıl sonra, Persler ve Atinalılar arasında MÖ 449/8 yılındaki Kallias Barışı ile Atinalılar Phaselis'in doğusundaki haklarından vazgeçmişlerdir. Bu tarihten sonra bölge Pers hâkimiyeti altında yaşamaya devam etmiş ve Aspendos Pers donanmasının merkezi haline gelmiştir[36].

M.Ö. 6. yüzyılda önce Lydia'nın, M.Ö. 6. yüzyılın ortasında Perslerin, daha sonra da MS 334 yılında Büyük İskender'in hâkimiyeti altına giren Pamphylia Bölgesi, Büyük İskender tarafından Lykia ile birleştirilmiş ve bu bölgeye satrap olarak da Nearkhos atanmıştır[37]. Pamphylia Bölgesi Büyük İskender'in ölümünden sonra Asia Eyaleti'ne bağlanmış ve MÖ 301'de gerçekleşen İpsos Savaşı sonrasında Hellenistik Krallıklardan olan Ptolemaioslar ve Seleukoslar arasında paylaşılamamıştır. Pamphylia Bölgesi MÖ 3. yüzyılda Mısır'a egemen olan Ptolemaiosların, MÖ 218 yılından sonra ise Suriye Seleukosların egemenliği altına girmiştir. MÖ 188 yılında Suriye kralı Antiokhos III ve Romalılar arasında imzalanan Apameia Barışı'ndan sonra Pamphylia Bölgesi'nin Kestros'un batısında kalan kısmının Bergama Krallığı'na verildiği, Side'nin ise bağımsız kaldığı bilinmektedir[38]. Apameia Barışı'ndan sonra zaten büyük ve önemli bir liman kenti olan Side, tersaneleri ve ticaret filolarıyla uzun süre yükselişini devam

[32]Herodotos, 3, 90.
[33]M. Arslan (2008). Eurymedon Muharebesi'nden sonra Aspendos ve genel olarak Pamphylia'nın durumuna bir bakış. *Adalya*, XI, s. 49.
[34]Nollé, 1993, **a.g.k.**, 48.
[35]Arslan, 2008, **a.g.k.**, 50.
[36]Eurymedon Muharebesi'nin gerçekleştiği MÖ 468 ile Kallias Barışı'nın tarihi olan MÖ 449/8 yılları arasında yaşanan süreç ile ilgili detaylı bilgiler ve Pamphylia Bölgesi'nin Eurymedon Muharebesi sonrasındaki genel durumu için bkz. Arslan, 2008, **a.g.k.**, 51-55.
[37]Nollé, 1993, **a.g.k.**, 57.
[38]Mansel, 1967, **a.g.k.**, 6, 7; Hellenkemper and Hild, 2004, **a.g.k.**, 103; Nollé, 1993, **a.g.k.**, 58.

ettirmiştir. MÖ 2. yüzyılda Suriye prensi Antiokhos'un Side'de eğitim görmesi ve sonrasında Antiokhos VII olarak Suriye tahtına çıktığında 'Sidetes' ünvanı alması, kentin bu dönemde bilim ve kültür açısından yüksek bir seviyeye sahip olduğunu göstermektedir[39]. Side'nin bağımsızlığı Pamphylia bölgesinin doğu bölümünün Galatia Kralı Amyntas'a bırakıldığı döneme kadar devam etmiştir. MÖ 133'te Bergama Krallığı'na ait olan toprakların II. Attalos'un vasiyeti sebebiyle Roma idaresine verilmesi ile birlikte Pamphylia Bölgesi de Roma'ya bırakılmıştır. MÖ 1. yüzyılın başlarında Kilikya Eyaletine bağlı olan Pamphylia Bölgesi, MÖ 47 yılında Asia Eyaletine bağlanmıştır. MÖ 36'da ise Galatia Krallığı'nın hâkimiyeti altına giren bölge, MÖ 25'te Galatia Roma İmparatorluğu'nun eyaleti haline gelince Galatia'dan ayrılmış ve ayrı bir eyalet haline gelmiştir. MS 43'te İmparator Cladius tarafından Lykia ve Pamphylia bölgeleri birleştirilerek Lycia et Pamphylia adında tek bir eyalet olmuştur. İmparator Galba zamanında tekrar Galatia'ya bağlanan Pamphylia bölgesi, Vespasianus döneminde tekrar Lykia-Pamphylia eyaletine dönüşmüştür. Marcus Aurelius döneminde ise Pamphylia senatoya bağlı bir eyalet haline gelmiştir ve bu durum Diokletianus dönemine kadar devam etmiştir[40].

MÖ 2. yüzyılda, Apameia Barışı'nın hükümleri ile bölgeden Kilikya Pedias'a kadar çekilen Seleukosların bölgedeki hâkimiyeti zayıflayınca Dağlık Kilikya merkezli olarak ortaya çıkan korsanlık faaliyetlerinden Lykia'nın doğusu ve Pamphylia'nın tamamı ile birlikte Side de olumsuz etkilenmiştir[41]. Bu durum Side'nin Kilikyalı korsanların köle ticareti yaptığı bir pazar haline gelmesine neden olmuştur[42]. Korsanlık faaliyetlerinin bölgedeki ticareti olumsuz etkilemesi Roma'nın bu sorunu köklü olarak çözmesini gerektirmiştir. MÖ 102 yılında çıkarılan *lex provinciis praetoris* isimli yasa ve devamında bu sorunu çözmek için görevlendirilen Marcus Aurelius'un çabaları korsanlık faaliyetlerine son verilmesi noktasında yeterli olmamıştır. MÖ 67'de *lex Gabinia de piratis persequendis* isimli yeni bir yasa çıkarılmış ve Pompeius'un gösterdiği yararlılıkla Anadolu'nun güney kıyılarındaki korsanlık faaliyetleri tamamen

[39]Mansel, 1967, **a.g.k.**, 6, 7.
[40]Yıldırım, 2013, **a.g.k.**, 16; Öztekin, 2017, **a.g.k.**, 12, 13.
[41]Öztekin, 2017, **a.g.k.**, 12.
[42]Bean, 1999, **a.g.k.**, 66.

durdurulmuştur[43]. Bu olayın bir sonucu olarak Side'de Pompeius'a tanrısallık atfedildiği ve bir heykelinin Athena Tapınağı'na yerleştirildiği bilinmektedir[44].

Pisidia kentlerinin Akdeniz'e açılmasını sağlayan Pamphylia Bölgesi liman kentlerinin, ayrıca bunlardan biri olan Side'nin, büyük bir ulaşım ağıyla çevrili olduğu bilinmektedir. Bölgedeki yol yapım faaliyetleri Hellenistik dönemde başlamıştır, M.Ö. 129 yılında Pergamon'dan başlayan bir yol güzergâhı, Side'ye kadar ulaştırılmıştır. Yolun bir kısmını Asya eyaletinin ilk valisi Mainus Aquilius (M.Ö. 129-126) tarafından yaptırılmış olan Via Sebaste oluşturmaktadır (**Harita 3**). Side'den çıkıp Perge'ye ve Laodikeia üzerinden Asya eyaletinin iki büyük ana kenti olan Ephesos ve Pergamon'a bağlanan yol ve bu güzergâhtaki Via Sebaste, Ortaçağ'da kaleme alınmış olan ve Roma dönemi yollarını betimleyen Tabula Peutingeriana adlı eserde de görülmektedir[45].

Yukarıda sözü edilen önemli yol güzergâhının bir ucunda yer alan ve bir anlamda Ephesos ve Pergamon gibi kentlerin Akdeniz'e açılan kapısı olarak adlandırabileceğimiz Side'de, Roma dönemi öncesinde Athena ve Apollon tapınımı ön planda olmuştur. Athena kentin baş tanrıçasıdır. Bu durumu, özellikle kentin M.Ö. 5. ve 4. yüzyıla ait sikkelerindeki tasvirlerden anlamak mümkündür[46]. Kentin Roma dönemi panteonuna bakılacak olursa, Athena'nın yine kentin baş tanrıçası olduğu görülmektedir. Ayrıca Side'de elde edilen epigrafik ve arkeolojik veriler, Apollon, Demeter, Zeus, Dionysos, Artemis, Poseidon, Kybele, Men ve Tykhe gibi tanrı ve tanrıçaların da kültlerinin varlığına işaret etmektedir. M.Ö. 218 yılında Seleukosların egemenliği altına giren Side'ye Tykhe kültünün bu dönemde geldiği düşünülmektedir[47]. Roma İmparatorluk döneminde yaygın olarak tapınım gören Tykhe'nin, Anadolu'nun en güçlü liman kentlerinden biri olan Side'nin Roma dönemi panteonunda yer alması da kaçınılmazdır. Kentin Roma döneminde de kültü devam eden tanrıçaya ilişkin arkeolojik ve epigrafik veriler bu gerçeği gözler önüne sermektedir. Side'de 2022 yılı

[43]Anadolu'nun güney sahillerindeki korsanlık faaliyetleri ve bu sorunun çözülmesi konusunda Pompeius'un yürüttüğü süreç ile ilgili detaylı bilgiler için bkz. M. Arslan (2003). İÖ 188 yılından İÖ 63 yılına kadar Lykia, Pamphylia ve Kilikya Trakheia sahillerindeki korsanlık faaliyetleri: Nedenleri ve sonuçları. *Adalya*, VI, s. 91-112.
[44]F. S. Alanyalı (2016). Side Dionysos (?) Tapınağı ışığında tiyatro ile çevresinin kentsel değişimi ve dönüşümü. *Olba*, 24, s. 31.
[45]B. Takmer ve N. T. Önen (2008). Batı Pamphylia'da antik yol araştırmaları: Via Sebaste'nin Perge-Klimaks arası güzergâhında yeni bir yol kalıntısı. *Adalya*, XI, s. 109-111.
[46]S. Atlan (1967). *1947-1967 yılları Side kazıları sırasında elde edilen sikkeler*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, s. 60, 61; Grainger, 2009, **a.g.k.**, 57.
[47]H. S. Alanyalı (2011b). Side'nin Roma dönemi pantheonu. *Anadolu*, 37, s. 82.

kazı sezonunda gerçekleştirilen çalışmalar sırasında kentin Hellenistik dönem panteonuna kutsal alana işaret eden bir yazıt sayesinde Serapis tapınımı da eklenmiştir[48].

MS 131 tarihinde Hadrianus tarafından ziyaret edilmiş olan Side'nin MS 2. yüzyıldan 3. yüzyıl ortasına kadar en parlak dönemini yaşadığı bilinmektedir[49]. MS 3. yüzyıl ortasında, İmparator Valerianus ve Gallienus dönemlerinde, Roma İmparatorluğu'nun doğu sınırını tehdit eden Parthlar ve Gotların Anadolu'ya akınları ve İsauria isyanları nedeniyle sıkıntılı bir süreç yaşandığı bilinmektedir[50]. Hatta Side'nin İmparator Gothicus döneminde (MS 268-270) Gotlar tarafından kuşatılmış olabileceği yönündeki görüşler karşımıza çıkmaktadır. Fakat bu kuşatmanın kenti tahrip edip etmediği kesin değildir[51]. Bu dönemde bir güvenlik sorunu yaşayan Roma İmparatorluğu ordusunun Küçük Asya'ya konuşlanmış olması nedeniyle Küçük Asya'da kentler önemini yitirmeye ve hatta boşalmaya başlamıştır. Ancak Küçük Asya'da diğer kentlerde yaşanan bu olumsuz durumdan Pamphylia kentleri ve özellikle de Side etkilenmemişlerdir. Çünkü Side'den Kıbrıs Akamas Burnuna, oradan da Mısır ve Suriye'ye uzanan rota İmparatorluğun doğu seferleri için önem kazanmıştır. Bu durum Side'yi ve diğer Pamphylia kentlerini bir üs konumuna getirmiş ve bu kentlerin gelişmesini sağlamıştır. Aynı zamanda Side Roma ordusunun korunaklı bir ikmal noktası haline gelmiştir. MS 260 yılında Parthlar Kilikya ve Kappadokia'ya kadar Küçük Asya'yı ele geçirmiş ve bunun üzerine Roma'nın Parthlara karşı saldırısı başlamıştır. Bu mücadele sonucunda Kilikya limanları geri alınmış ve Parthlardan geriye kalan hazineler ganimet olarak kazanılmıştır. Side bu süreçte lojistik destek açısından Roma için çok önemli bir rol oynamıştır. Roma ordusuna özellikle hububat desteği sağlayan Side'nin bu durumu kentte kıtlık gibi sıkıntılar yaşanmasına da neden olmuştur. Hatta bu tip sıkıntılı süreçlerin Side gibi Roma ordusuna lojistik destek sağlayan Alexandria ve Side arasında bir *homonoia* anlaşması yapılmasına neden olduğu düşünülmektedir[52]. Bunun yanı sıra Side ve Perge arasındaki Valerianus ve

[48]F. S. Alanyalı. (Konuşmacı). (2022). 'Side'de Yeni Kazılar ve Yeni Kutsal Alanlar' Anadolu Üniversitesi Arkeoloji ve Sanat Tarihi Araştırma Merkezi (ASTAM) Seminer dizisi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
[49]Alanyalı, 2016, **a.g.k.**, 432.
[50]E. A. Arca, N. Gökalp, N. T. Önen (2011). Pamphylia Bölgesinin Mısır ve Kıbrıs ile olan ilişkileri. *Olba*, 19, s. 297.
[51]Mansel, 1978, **a.g.k.**, 15.
[52]Arca, Gökalp, Önen, 2011, **a.g.k.**, 297, 298.

Gallienus döneminde daha da güçlenen rekabetin bu anlaşmaya neden olmuş olabileceği de düşünülmektedir[53].

MS 390 yılında Side'de toplanan *Synode* sonrasında ise kentin önemli bir Hıristiyanlık merkezi haline geldiği bilinmektedir[54]. MS 4-5. yüzyılda Doğu Roma İmparatorluğu'nda paganizmin zayıflaması ve Hıristiyanlığın yaygınlaşması ile birlikte Side'de tapınakların atıl duruma geldiği, kentin farklı yerlerinde büyük boyutlu kiliselerin MS 5. yüzyıl içerisinde inşa edildiği bilinmektedir[55]. Side'nin I. İustinianus döneminde, MS 535 yılından itibaren Doğu Pamphylia kentlerinin metropolisi olarak *Pamphylia Primae* I. Metropolis konumuna geldiği bilinmektedir. Bu sayede Side, Batı Pamphylia kentlerinin metropolisi, *Pamphylia Secundae* II. Metropolisi olan Perge'nin önüne geçmiştir. *Pamphylia Primae*'nin dini bir merkez haline gelmesi, bu bölgenin I. Metropolisi olan Side'nin Geç Antik Çağda, özellikle de MS 5-6. yüzyılda parlak ve zengin bir dönem yaşamasını da sağlamıştır[56].

MS 6. yüzyıl içerisinde, I. İustinianus döneminde Anadolu'da aralıklarla yaşanan depremlerin ve veba gibi salgın hastalıkların kıyı kentlerinin nüfus kaybetmesine ve küçülmesine yol açtığı, bu durumdan Side'nin de etkilenmiş olabileceği düşünülmektedir[57]. MS 7. yüzyılda da MS 6. yüzyılın ortasından beri süregelen çeşitli doğal afetler ve salgın hastalıkların Side'yi etkilemeye devam etmiş olabileceğini ve bunun yanı sıra kentin aynı yüzyılda önce Sasani sonra da Arap akınlarına maruz kaldığını görmekteyiz[58]. Anadolu, Doğu Akdeniz ve Mısır MS 609-622/623 yılları arasında Sasaniler tarafından ele geçirilmiştir[59]. Side'nin de en geç MS 7. yüzyılın ilk çeyreğinde bu saldırılardan etkilenmiş olabileceğine dair bazı nümizmatik bulgular söz konusudur[60]. MS 622 veya 623 yılında Sasanilerin Rhodos'u

[53]Arca, Gökalp, Önen, 2011, **a.g.k.**, 298.
[54]J. Nollé (2001). *Side im altertum. Geschichte und zeugnisse II*. Bonn, s. 170; Alanyalı, 2016, **a.g.k.**, 434.
[55]Yıldırım, 2013, **a.g.k.**, 19.
[56]H. S. Alanyalı ve A. Yurtsever (2020). Pamphylia Bölgesi ve Side'nin tarihi coğrafyasına genel bir bakış. *Canan Parla Armağanı* (Ed: M. Erol Altınsapan-B. Yelda Olcay Uçkan), İstanbul, s. 55.
[57]Yıldırım, 2013, **a.g.k.**, 20.
[58]Alanyalı, 2017, **a.g.k.**, 192.
[59]A. Yurtsever (2021). *Side Gymnasiumu (M Yapısı), mimari araştırmalar ve araştırmaların sonuçları. Side Antik Kenti Araştırmaları I.* (ed. H. S. Alanyalı, F. S. Alanyalı). İstanbul: Ege Yayınları, s. 7, dn. 24.
[60]Nollé, 1993, **a.g.k.**, 142; A. T. Tek (2015). Side sikke buluntuları ışığında MS 622/3'de Pamphylia'ya 'olası' bir Sasani saldırısı. *Colloqium Anatolicum*, 14, s. 123-132; Alanyalı, 2017, **a.g.k.**, 192; Yurtsever, 2021, **a.g.k.**, 7, dn. 24.

ele geçirip Pamphylia kıyılarını yağmaladığı ve MS 656 yılında da Side'nin Arap saldırısına uğradığı bilinmektedir[61].

MS 7. yüzyılda Arap akınlarının etkisiyle sarsılan kentin sonraki yüzyıllarına dair bilgi edinmek için Ortaçağ yazarlarının kaydettiği bilgilere bakmak gereklidir. Örneğin 12. yüzyılın önemli Arap coğrafyacılarından birisi olan el-İdrisî, eserinde iki Antalya'dan bahseder. Bunlardan birisini 'Yanmış Antalya' (Antalyatü'l-Muharraka), diğerini ise 'Yeni Antalya' şeklinde gösterir[62]. Aynı yazar, eserinin ilerleyen sayfalarında 'Yanmış Antalya'nın bir zamanlar kalabalık ve müreffeh bir şehir olduğunu, ancak şimdi iki günlük uzaklıktaki 'Yeni Antalya'ya taşındığını belirtir[63]. İki günlük zaman aralığı Yanmış Antalya'nın Side olduğu yönünde bir kanaat ortaya çıkarmıştır[64]. Bunun yanında İdrisi'nin ifadeleri, Antalya'nın Side'den sonra önem kazanmaya başlayan bir liman ve kent olduğuna da işaret etmektedir. İdrisi'nin bahsettiği bu yıkımın ne zaman ve kimin eliyle gerçekleştiği hususu kaynaklarda açık şekilde belli değildir. Bununla birlikte Arapların 649'da Kıbrıs'a düzenledikleri sefer, 655'de Phoenix'te elde ettikleri ezici zafer ve 673'de de Rodos'u ele geçirmelerine bakıldığında[65] Arapların MS 7. yüzyılda yalnızca Side'yi değil, Doğu Akdeniz'e kıyısı olan diğer tüm kentleri etkileyecek akınlar gerçekleştirdiği söylenebilir.

Side metropolitliği VI. Leo (MS 866–912) zamanında İmparatorluk genelindeki 51 metropolitlikten birisidir. VI. Leo'nun zamanındaki listelerde buraya bağlı 16 piskoposluk merkezi görülmektedir. Ancak bu merkezlerin nerelerde bulunduğu listelenmemiştir[66]. 11. yüzyılda ise Side'nin Anadolu'daki on arhiepiskoposluk merkezinden birisi olduğu görülmektedir[67]. 14. yüzyılda ise Side yine metropolitlik merkezi olarak geçmektedir. Nitekim kaynaklarda 1357, 1360, 1369 ve 1372'de burada metropolit ve makamının varlığı görülmektedir. Bu durum, yukarıda ifade edildiği

[61]Alanyalı, 2017, **a.g.k.**, 192.
[62]D'Edrisi, 129.
[63]D'Edrisi, 134.
[64]C. P. Collier (1995). "Side", *International Dictionary of Historic Places*, Vol. III (Southern Europe), (Eds. T. Ring, R.M. Salkin). Chicago and London: Fitzroy Dearborn Publishers, s.643; F. Ö. Güven-Ulusoy (2014). *Re-Inegrating the fragmented context: Preservation and presentation of Side.* Unpublished Master of Science Thesis. Ankara: Middle East Technical University, s. 14, 37.
[65]W. E. Kaegi (2000). *Byzantium and the Early Islamic Conquest*. Cambridge: Cambridge University Press, s. 248.
[66]S. Vryonis (1971). *The Decline of Medieval Hellenism in Asia Minor and the Process of Islamization from the Eleventh through the Fifteenth Century*. California: University of California Press, s.304.
[67]Vryonis, 1971, **a.g.k.**, 34.

şekilde bir manzaranın tam tersine Side'de belirli bir nüfusun varlığını kesin olarak göstermektedir. Ancak 1397 ile birlikte Side'nin dini bir merkez olma konumunun değişmeye başladığı görülür. Nitekim 1397'deki *Synode* kararında Side'deki kilise teşkilatının ve buradaki Hıristiyan nüfusunun gerilediği ifade edilir. Buradaki kayıtta "*Side ele geçirildiği uzun süreden beri burada inançlı kimseler pek nadirdir ve kilise de mülk olarak yokluk içerisindedir. Bu tür şeylerden ötürü burada bir meşru bir metropolitlik kurmak hiçbir şekilde mümkün değildir*" demektedir. Bundan ötürü İstanbul'daki patriklik, Side'deki kiliseyi Antalya metropolitliği ile "meşru bir çobanın bulunmamasından ötürü" sözleriyle birleştirdi. Bu kararla Side kilise teşkilatı ilga edilerek Antalya'nın hükmüne geçmiş oluyordu. Side'deki kilise teşkilatının kaderi XV. yüzyılda daha da geriledi. Nitekim Side'nin adı piskoposluk listelerinde geçmemektedir. Bu durum S. Vryonis tarafından Side'deki Hıristiyan nüfusunun daha da azalmasına ve böylelikle de kilisenin gücünün kalmaması yönünde yorumlanmıştır[68].

Ortaçağ'da bilgiler büyük ölçüde Antalya üzerinde yoğunlaşmaktadır ancak yine de bazı yazarların bazı bilgilere Side'yi de ekledikleri görülmektedir. Örneğin; S. Vryonis, IbnHavkal'ın Antalya ile Constantinopolis arasındaki yolun Kütahya üzerinden kara yolculuğu ile sekiz gün, deniz yoluyla ise –eğer rüzgâr uygunsa- on beş gün sürdüğüne yönelik ifadesini değerlendirdikten sonra Side'nin de bu yol üzerinden Constantinopolis'e bağlandığını ifade eder. Ancak bu konuda herhangi bir referans göstermez[69]. Side'nin yazılı tarih kaynaklarındaki belirsiz durumu, Türklerin Anadolu'ya gelmelerinden sonra bu bölgeye düzenlenen seferlerle ilgili olarak da devam eder. Ancak bu sıradaki kaderinin Antalya'da yaşananlardan bağımsız olmadığı düşünülebilir. Antalya'nın Süleyman Şah'ın Anadolu'daki faaliyetleri sırasında olasılıkla 1080'lere doğru Türklerin eline geçtiği ve bunun 1103'e kadar devam ettiği, 1120'ye kadarki süreçte de birkaç defa el değiştirdiği bazı tarihçiler tarafından kabul edilmektedir[70]. II. Haçlı seferi sırasında Antalya, 1148'de halen bir Bizans kentiydi ve bu sırada Haçlı ordusunun denize açılacağı bir üs işlevi görüyordu. 1204'te Constantinopolis'in Latin işgaline uğramasından sonra İmparatorluğun tamamında kendisini gösteren merkezi idarenin bozulduğu sırada Antalya bir İtalyan'ın idaresine

[68]Buradaki bilgiler için bkz. Vryonis, 1971, **a.g.k.**, 295, 310, 314, 315, 325, 340.
[69]Vryonis, 1971, **a.g.k.**, 33.
[70]F. Emecen (1991). Antalya. *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, C. 3. İstanbul: İslam Araştırmaları Merkezi Yayınları, s. 233.

geçti[71]. 1207'de kent Türkiye Selçuklu Devletini bir ticaret devleti haline getirmeye çaba sarf eden I. Gıyaseddin tarafından ele geçirdi. 1212–1216 arasındaki dört yıllık dönemde kent Selçukluların elinden çıkmışsa da artık 1216'dan sonra kent daimi surette Selçukluların elinde kalmıştır.

Selçuklu idaresi ile birlikte Antalya'nın oldukça geliştiği görülmektedir. Daha önceki dönemlerde de önemli bir ticaret kenti olmasına karşın gerek Gıyaseddin Keyhüsrev ve onu takip eden Sultanlar zamanında kent kapsamlı ciddi bir imardan geçmiş ve muazzam bir hale gelmiştir. Diğer taraftan Selçukluların önce Kıbrıs ile ardından da İtalyan kent devletleriyle yaptıkları ticaret anlaşmaları ile de Antalya, Anadolu'nun orta kesimlerinin Akdeniz dünyasına açılma kapısı haline gelmiştir. Bununla birlikte Moğol istilası ile birlikte Türkiye Selçuklu Sultanlığı'nda kendisini gösteren eğilimler Antalya'da da etkili oldu ve kent bundan sonraki tarihlerde önce Hamitoğullarının ardından da 1390'da Osmanlıların eline geçti[72].

Bu süreç içerisinde Side'nin durumunun nasıl olduğu sorusu cevaplanamamaktadır. Bununla birlikte Antalya ile Side'nin birbirlerine yakın olması, Side'nin de bu tarihi sürece ortak olduğu hususunda bir öngörü sağlamaktadır. Side'de özellikle yarımada üzerindeki Kentsel ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanlarında gerçekleştirilen son dönem kazı çalışmaları sayesinde, MS 7. yüzyılda, kentin Arap akınlarına maruz kaldığına dair bilgiler arkeolojik verilerle de desteklenmeye başlamıştır. Yarımada üzerinde kazısı tamamlanan parsellerde MS 7. yüzyıldan sonraya tarihlenebilecek buluntu neredeyse yok denecek kadar azdır. Bu durum kentin gerçekten MS 7. yüzyılda terk edilmiş yapılara sahip olduğunu ve nüfusunun küçülmüş olduğunu kanıtlar niteliktedir. Ancak yine son dönem kazılarında az sayıda da olsa MS 13. yüzyıl seramiklerine rastlanmaya başlanması, kentin Selçuklu idaresi altında, olasılıkla küçük bir nüfusla varlığını devam ettirdiğinin anlaşılması açısından önemlidir[73]. Side'nin 19. yüzyılın başında Girit'ten gelen Müslüman göçmenler tarafından iskân edilerek Selimiye ismini aldığı bilinmektedir.

1.4. Side Antik Kenti Kazı Tarihçesi, Seramik ve Konut Mimarisi Araştırmaları

[71]Emecen, 1991, **a.g.k.**, 233.
[72]Emecen, 1991, **a.g.k.**, 233; F. Taeshner (1986). Antalya. *Encyclopedia of Islam*, Second Edition. Leiden: Brill Publishing, s. 517.
[73]Prof. Dr. F. S. Alanyalı ile 11.04.2022 tarihinde yapılan kişisel iletişim.

Side'de gerçekleştirilen ilk arkeolojik kazı çalışmaları 1943 yılında bölgeyi inceleyerek bir rapor hazırlayan Prof. Dr. Arif Müfid Mansel tarafından Türk Tarih Kurumu'nun destekleriyle 1947 yılında başlatılmıştır[74]. 1967 yılına kadar Mansel başkanlığında devam eden kazı çalışmaları 1967 yılından 1975 yılına kadar Prof. Dr. Jale İnan tarafından sürdürülmüştür. 1975 yılından 1982 yılına kadar ara verilen kazı çalışmaları Dr. Ülkü İzmirligil danışmanlığında Side Müzesi tarafından tekrar başlatılmıştır[75]. 2008 yılına kadar devam eden arkeolojik kazı çalışmaları 2009 yılından 2019 yılına kadar Prof. Dr. Hüseyin Sabri Alanyalı başkanlığında sürdürülmüştür[76]. Side Antik Kenti arkeolojik kazı çalışmaları 2019 yılından bu yana Prof. Dr. Feriştah Soykal Alanyalı başkanlığında devam etmektedir[77].

Side Antik Kentinin tez konumuzun temelini oluşturan konut mimarisi ve seramikleri ile ilgili bugüne kadar yapılan çalışmalara baktığımızda, Prof. Dr. A. M. Mansel tarafından 1978 yılında kaleme alınan ve Türk Tarih Kurumu Yayınları tarafından basılan 'Side: 1947-1966 yılları kazıları ve araştırmalarının sonuçları' başlıklı kitapta 'R1' ve 'R2' konutları olarak adlandırılan yapılara ilişkin bilgiler göze çarpmaktadır. Bu çalışmada Mansel Side'de 'R1' ve 'R2' olarak da anılan 'Konsollu Ev' ve '*Peristyl*li Ev' ile ilgili detaylı bilgiler vermektedir. 1947-1966 yılları arasında

[74]1947-1967 yılları arasında Prof. Dr. A. M. Mansel başkalığında sürdürülen kazı çalışmalarının sonuçlarıyla ilgili olarak ayrıca bkz. A. M. Mansel (1978). *Side: 1947-1966 yılları kazıları ve araştırmalarının sonuçları*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

[75]1967-1975 yılları arasında Dr. Ülkü İzmirligil başkalığında sürdürülen kazı çalışmalarının sonuçlarıyla ilgili olarak ayrıca bkz. Ü. İzmirligil (1983). Side Tiyatrosu kazı, onarım ve çevre düzenlemesi. *KST.* 5, 291-296; Ü. İzmirligil (1984). Side Tiyatrosu ve çevresi kazı, onarım ve düzenleme çalışmaları 1983. *KST.* 6, 313-322; Ü. İzmirligil (1985). Side Tiyatrosu ve çevresi kazı, onarım ve düzenleme çalışmaları. *KST.* 7, 387-395; Ü. İzmirligil (1986). Side Tiyatrosu ve çevresi kazı, onarım ve düzenleme çalışmaları. *KST.* 8 (2), 127-135; Ü. İzmirligil (1987). Side Tiyatrosu ve çevresi kazı, onarım ve düzenleme çalışmaları. *KST.* 9 (2), 165-171; Ü. İzmirligil (1990). Side Tiyatrosu ve çevresi kazı, onarım ve düzenleme çalışmaları. *KST.* 12 (1), 193-200; Ü. İzmirligil (1991). Side Tiyatrosu ve çevresi kazı, onarım ve düzenleme çalışmaları 1990. *KST.* 13 (2), 259-263; Ü. İzmirligil (1993). Side Tiyatrosu ve çevresi kazı, onarım ve düzenleme çalışmaları 1992. *KST.* 15 (2), 243-252; Ü. İzmirligil ve R. Günay (2000). Side Tiyatrosunda kazı ve koruma onarım hazırlık çalışmaları 1999. *KST.* 22 (2), 335-344.

[76]2009-2019 yılları arasında Prof. Dr. Hüseyin Sabri Alanyalı başkalığında sürdürülen kazı çalışmalarının sonuçlarıyla ilgili olarak ayrıca bkz. H. S. Alanyalı (2011a). 2009 yılı Side Tiyatrosu ve çevresi çalışmaları. *KST.* 32 (2), 436-452; H. S. Alanyalı (2012). Side 2010. *KST.* 33 (2), 521-544; H. S. Alanyalı (2013). Side 2011 yılı çalışmaları. *KST.* 34 (3), 205-220; H. S. Alanyalı (2014a). Side 2012 yılı çalışmaları. *KST.* 35 (1), 451-470; H. S. Alanyalı (2014b). Side 2013 yılı çalışmaları. *KST.* 36 (1), 273-298; H. S. Alanyalı (2016). Side 2014 yılı kazı ve araştırmaları. *KST.* 37 (1), 253-276; H. S. Alanyalı (2017). 2015 yılı Side kazı ve araştırmaları. *KST.* 38 (1), 97-116; H. S. Alanyalı, F. S. Alanyalı, H. İ. Akat, İ. H. Mert (2018). Side 2016 yılı çalışmaları. *KST.* 39 (2), 443-476; H. S. Alanyalı ve S. Erkoç (2019). Side 2017 yılı çalışmaları. *KST.* 40 (2), 427-442; H. S. Alanyalı ve S. Erkoç (2020). Side 2018 yılı çalışmaları. *KST.* 41 (2), 485-502.

[77]2019'dan günümüze kadar Prof. Dr. Feriştah Soykal Alanyalı başkalığında sürdürülen kazı çalışmalarının sonuçlarıyla ilgili olarak ayrıca bkz. F. S. Alanyalı ve S. Erkoç (2022). Side 2019-2020 yılı çalışmaları. *KST.* 2019-2020 (2), 187-208.

Prof. Dr. A. M. Mansel başkanlığında yürütülen çalışmalarda 'Konsollu Ev' ve '*Peristyl*li Ev' olarak adlandırılan evlerin her ikisinde de avlu tespit etmiş, adından anlaşılacağı üzere bunlardan '*Peristyl*li Ev' olarak adlandırılan yapının avlusunun *peristyl*li olduğunu, diğer yapının ise birbirine bitişik olarak inşa edilmiş iki ayrı avluya sahip olduğunu ortaya koymuştur[78]. Mansel'in Hellenistik dönemde inşa edilip, Roma İmparatorluk döneminde fazla değişikliğe uğramaksızın kullanılıp, MS 4. yüzyılda terk edilip, MS 5. yüzyılda yeniden iskân edildiğini söylediği bu iki konut[79], kentin konut geleneklerine dair bilgiler vermesi açısından son derece önemlidir. Mansel '*Peristyl*li Ev'in avlusunda yer alan sütunlara ait sütun kaideleri, bu sütunların yivsiz gövdeleri ve Theodosius tipindeki sütun başlıklarından hareketle yapının son evresini MS 5. yüzyıla tarihlemiştir. Ayrıca Mansel, '*Peristyl*li Ev'in avlusundaki havuz uygulamasının Geç Antik dönem Antiokheia evlerinde de görüldüğünü ve bu havuzun yapının son şeklini aldığı dönemin MS 5. yüzyıl olduğunu destekleyen başka bir unsur olduğunu belirtmiştir[80].

Side'nin antik dönem seramikleri ve form repertuarı ile ilgili olarak Prof. Dr. Hüseyin Sabri Alanyalı ile başlayan son dönem kazıları kapsamında Dr. Öğr. Üyesi B. S. Alptekin Oransay ve Dr. Öğr. Üyesi Dilek Şen tarafından gerçekleştirilen araştırmalar bu noktada ilk örnekler olarak kaydedilebilir. Kentin önceki kazı dönemlerinde seramikleri ve form repertuarına ilişkin çalışmalar yapılmamış, araştırmalar çoğunlukla anıtsal yapıların korunması ve onarımına yönelmiştir. Oransay ve Şen tarafından yapılan çalışmalar ANMED serisinde, antik kentin yıllık kazı raporları içerisinde ayrı alt başlıklar altında yer almaktadır[81]. Bunun yanı sıra Oransay tarafından Side'de 2009-2011 yılı kazılarında ele geçen Doğu Sigillata D seramikleri ayrı bir makale çalışması olarak Anatolia'da 2012 yılında yayımlanmıştır[82]. Oransay

[78]Mansel, 1978, **a.g.k.**, 253.
[79]Mansel, 1978, **a.g.k.**, 255.
[80]Mansel, 1978, **a.g.k.**, 242.
[81]Oransay ve Şen tarafından gerçekleştirilen çalışmalar için ayrıca bkz. D. Şen (2010). Seramik çalışmaları. İçinde: H. S. Alanyalı, Side Tiyatrosu ve çevresi 2009 yılı çalışmaları. *ANMED*, 8, 99; B. S. A. Oransay ve D. Şen-Yıldırım (2011). Seramik çalışmaları. İçinde: H. S. Alanyalı, Side 2010. *ANMED*, 9, 104; D. Şen ve B. S. A. Oransay (2014). Seramik çalışmaları. İçinde: H. S. Alanyalı, Side 2013 yılı kazı ve araştırmaları. *ANMED*, 12, 105-107.
[82]B. S. A. Oransay (2012). Side 2009-2011 yılı kazılarında ele geçen Doğu Sigillata D (Kıbrıs Sigillatası) seramikleri. *Anatolia*, 38, 109-138.

ayrıca Side'nin Roma dönemi ithal kap repertuarını tanıtan bir başka çalışmayı da 2016 yılında yayımlamıştır[83].

Side'nin Geç Antik Çağ unguentariumları ile ilgili M. Özhanlı ve M. Fırat tarafından gerçekleştirilen bir çalışma 2011 yılında Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi'nde yayımlanmıştır[84]. 2012 yılında ise Erkan Dündar tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada Side Müzesi envanterinde yer alan bir grup ticari amphora ve bu grubun içerisinde yeni bir amphora tipi tanıtılarak literatüre kazandırılmıştır. Bu çalışmada söz konusu yeni amphora tipinin 'Lykia amphorası' olarak isimlendirilip isimlendirilemeyeceği tartışılmıştır[85].

Side'de 2021 yılı kazı sezonunda Doç. Dr. Serap Erkoç tarafından başlatılan atölye ve üretim artığı tespitine yönelik jeofizik çalışmalar, kentin Antik ve Geç Antik Çağ'da seramik üretimi yapan atölyelerine ışık tutacaktır. Bu çalışmalar sayesinde kentin antik çağ seramik repertuarı içinde geniş yer bulan Doğu Sigillata D, Kilikya Tip 1, Late Roman D ve LRA 1B örneklerinin yerel üretim olup olmadığı yönündeki sorular cevaplanabilecektir.

Side Antik Kenti'nin derin sondajlarından son dönem kazılarında ele geçen Arkaik ve Klasik döneme tarihlenen seramikleriyle ilgili olarak B. S. A. Oransay tarafından 9 Mayıs 2022 tarihinde Anadolu Üniversitesi Arkeoloji ve Sanat Tarihi Araştırma Merkezi (ASTAM) Seminer dizisi kapsamında 'Side'de Arkaik ve Klasik Dönem Seramikleri' başlığıyla verilen seminer dikkat çekicidir. Oransay bu seminerde kentin bilinen en erken seramiklerinin MÖ 8-7. yüzyıla kadar indiğini ifade etmiştir[86].

[83]B. S. A. Oransay (2016). Side Kazılarında bulunan Roma dönemi ithal seramikleri: Doğu Akdeniz Roma seramik ticaretinde Side'nin durumuna genel bir bakış. *CollAn*, 15, 198-211.
[84]M. Özhanlı ve M. Fırat (2011). Side unguentariumları ışığında dinin kapların kullanım alanları üzerindeki etkileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23, s. 7-30.
[85]E. Dündar (2012). A group of amphorae from Side Museum and a new type of amphora: The Lycian amphora?. *AA*, 2012/1, s. 43-61.
[86]Oransay, 2022, **a.g.k.**

2. 779-14 (ESKİ 453) PARSEL

779-14 (Eski 453) Parsel Antalya İli, Manavgat İlçesi, Side Mahallesi'nde Köy İçi Mevkiinde bulunmaktadır. 430,00 metrekare yüzölçümüne sahip olan parsel Side Antik Kentinin üzerinde yer aldığı yarımadanın kuzey yarısındadır. Antik kentin iki limanından E1 limanına 150m, E2 limanına ise 140m uzaklıktadır. Deniz seviyesinden yüksekliği 3.49m ile 3.30m arasında değişen parsel 1969 yılında ilk kez 'Side ve Çevresi Turizm Planlaması' kapsamında hazırlanan 'Antik Side Koruma Planı' içinde 'Esas Sit Bölgesi' olarak isimlendirilmiştir. Parsel bu tarihten 2012 yılına kadar I. Derece Arkeolojik Sit alanıdır. Ancak 1970li yıllarda parselde turizm amaçlı kaçak bir yapı inşa edilmiştir. Köy İçi Mevkii'nin Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 19.01.2012 tarih ve 353 sayılı kararıyla sınırları son şeklini alan 'Side Antik Kenti, Kentsel ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanı' kapsamına alınmasıyla burada kontrollü bir yeniden yapılaşma süreci başlatılmıştır. 779-14 Parsel bu doğrultuda Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 19.03.2013 tarih ve 1497 sayılı kararı ile uygun bulunan ve 17.02.2014 tarih ve 2424 sayılı kararı ile kesinleşmiş olan 'Koruma Amaçlı Revizyon İmar Planı' gereğince Köy İçi Mevkiinde yeniden yapılaşmaya gidilen ilk parseldir. 2009 yılında Side Belediyesi 'Koruma Amaçlı İmar Planı Revizyonu'na gitme kararı aldıktan sonra eski köy yerleşimi alanının koruma derecesinin 'Kentsel ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanı' olarak değiştirilmesi için Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'na başvurmuştur. Köy İçi Mevkii, Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 19.01.2012 tarih ve 353 sayılı kararıyla 'Side Antik Kenti, Kentsel ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanı' kapsamına alınmıştır.

2.1. Tarihsel Topoğrafya

779-14 Parsel, E1 limanının kuzey rıhtım sınırının kuzeyinde, E2 limanının güneydoğusunda, Liman Hamamı'nın kuzeybatısında, 2019-2020 yılı kazı çalışmaları sezonunda ortaya çıkarılan Liman *Agora*sı'nın güneybatısında, *praetorium*un ise güneyinde yer almaktadır (**Plan 2, 3**).

2.2. Arkeolojik Kazı ve Konservasyon Çalışmaları[87]

779-14 Parsel Antalya İli, Manavgat İlçesi, Side Mahallesi, Side Antik Kenti, Kentsel ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanında bulunmaktadır. Burada Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 19.03.2013 tarih ve 1497 sayılı kararı ile uygun bulunan ve 17.02.2014 tarih ve 2424 sayılı kararı ile kesinleşmiş olan 'Koruma Amaçlı Revizyon İmar Planı' doğrultusunda arsa sahibi Ali Şen vekili Haluk Şen tarafından inşaat yapma isteği 11.12.2014 tarihli dilekçe ile belirtilmiştir. Bunun yanı sıra arsa sahibi vekili tarafından Side Müze Müdürlüğü'ne yapılan başvuru sonucunda Side Müze Müdürlüğü ile arsa sahibi vekili Haluk Şen arasında 'Kültür ve Tabiat Varlıklarıyla İlgili Yapılacak Kazı-Temizlik-Sondaj Çalışmalarına İlişkin Protokol' 11.12.2014 tarihinde imzalanmıştır. Konunun Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nda değerlendirilebilmesi için öncelikle parselde bulunan imara aykırı kaçak yapının yıkımı ve bu yıkım sonrası parselin yıkım artıklarından temizlenmesi sağlanmıştır. Bir sonraki aşamada Side Müze Müdürlüğü'nün 23.12.2014 tarih ve 78816039-160.02 sayılı yazısı ile arsa sahibi tarafından Müze Müdürlüğü denetiminde bir jeoradar taraması yaptırılması istenmiştir.

779-14 Parselde jeoradar taraması sonucunda sondaj kazısı planlaması yapılmış, bu doğrultuda Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün 05.01.2015 tarih ve 661 sayılı izin belgesi ile 05.01.2015 tarihinde sondaj kazıları başlatılmıştır.10.01.2015 tarihinde son bulan kazı çalışmalarının raporları değerlendirilmek üzere Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'na gönderilmiştir. Parselde tespit edilen duvarların ve mimari yapının daha iyi algılanabilmesi için sondaj kazısı şeklinde başlayan çalışmaya Kurul'un 22.01.2015 tarih ve 3384 sayılı kararıyla devam edilmiştir. Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun söz konusu kararında, parselde ortaya çıkarılan antik yapı kalıntılarının bütünlüğünün tespit edilmesi istenmiş ve bu kalıntıların antik kent ile ilişkisinin anlaşılması gerektiği belirtilmiştir.

779-14 Parselde 05.01.2015-10.01.2015 tarihleri arasında gerçekleştirilen çalışmalar 15 sondajda sürdürülmüş[88], Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge

[87]Bu alt başlıkta bahsi geçen tüm resmi belgeler Side Antik Kenti Kazı Başkanlığı arşivinde yer almaktadır ve Kazı Başkanı Prof. Dr. Feriştah Soykal Alanyalı'nın izinleriyle incelenmiştir. Sayın Hocam Prof. Dr. Feriştah Soykal Alanyalı'ya teşekkürlerimi sunarım.

Kurulu'nun 22.01.2015 tarih ve 3384 sayılı kararıyla 5 sondaj daha açılmıştır. Söz konusu 5 sondajda çalışmalar 23.01.2015–01.02.2015 tarihleri arasında yapılmıştır[89]. Kazı çalışmaları toplam 20 sondajda gerçekleştirilmiş ve bu sondajlarda ortaya çıkarılan mimari buluntular ve yapı izleri parselin tümünde izlenerek açığa çıkarılmıştır. Açığa çıkan kalıntılar ölçü, çizim ve fotoğraflarla belgelenmiş, vaziyet planı da oluşturulmuştur. İlk 15 sondajda tamamlanan çalışmaların raporları 13.01.2015, ikinci etapta açılan 5 sondajda tamamlanan çalışmaların raporları ise 06.02.2015 tarihinde Side Müze Müdürlüğü'ne sunulmuştur.

Parselde ortaya çıkarılan antik yapı kalıntıları, aslına uygun şekilde, herhangi bir ekleme yapılmaksızın mevcut unsurların korunması ve sağlamlaştırılması şeklinde bir konservasyon süreci geçirmiştir. Yeni yapılaşma sürecinde inşa edilen yapının temel ayakları antik dönem yapısına herhangi bir müdahale olmaksızın yerleştirilmiştir. Parselde tespit edilen antik dönem yapısının taş döşemeli zemin kalıntılarının bulunduğu bölümün konservasyonu yapılmıştır ve kalıntılar çelik taşıyıcı üzeri temperli (securit) cam zemin uygulaması ile görülebilir durumdadır. Yeni yapının zemin kotunun altında, başka bir deyişle yapının temel seviyesinde korunan kalıntılar üzerine uygulanan cam zemin sayesinde antik kentin modern yerleşim ile entegrasyonuna katkı sağlanmıştır. Bu teknik, ülkemizde ve dünyada çeşitli ören yerlerinde arkeolojik kalıntıların sergilenmesi ve arkeolojik peyzaj uygulamalarında kullanılmaktadır[90]. Arkeolojik peyzajların korunması ve sunumu ile ilgili uygulamalarda kullanılan bu teknik, Side'de Kentsel ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanlarında, Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu'nun söz konusu alanlar için aldığı ilke kararları[91] doğrultusunda gerçekleştirilen yeni yapılaşma süreci içerisinde uygulanmaktadır. Bu

[88]779-14 Parselde sondaj kazıları kapsamında ilk 15 sondajda çalışmalar Side Müze Müdürü Güner Kozdere denetiminde Arkeolog Aytekin Topuz, Müze Araştırmacısı Melih Kılınç ve 15 işçi ile gerçekleştirilmiştir.

[89]779-14 Parselde sondaj kazıları kapsamında sonraki 5 sondajda çalışmalar Side Müze Müdürü Güner Kozdere denetiminde Arkeolog Aytekin Topuz, Arkeolog Özay Özür Ağar, Arkeolog Erkan Çifçi ve 30 işçi ile gerçekleştirilmiştir.

[90]M. T. Zeren ve O. Uyar (2010). Arkeolojik alanlarda koruma çatıları ve gezi platformlarının düzenlenmesi kriterleri. *Dokuz Eylül Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, Mühendislik Bilimleri Dergisi*, 12 (2), s. 62; A. Tuna (2016). Arkeolojik peyzajların sunumunda kullanılan yapısal unsurların irdelenmesi. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 6 (13), s. 142, 143, şekil. 10, 14, 15.

[91]T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu'nun 681 Sayılı İlke Kararı (Kentsel Sitler, Koruma ve Kullanma Koşulları) https://teftis.ktb.gov.tr/TR-263828/681-nolu-ilke-karari-kentsel-sitler-koruma-ve-kullanma-.html (erişim tarihi: 25. 10. 2021); T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu'nun 658 Sayılı İlke Kararı (Arkeolojik Sitler, Koruma ve Kullanma Koşulları) https://teftis.ktb.gov.tr/TR-263742/658-nolu-ilke-karari-arkeolojik-sitler-koruma-ve-kullan-.html (erişim tarihi: 25. 10. 2021).

uygulama sayesinde Side'de kentin antik dönemden günümüze taşıdığı mimari birikim, modern kent mimarisi içerisinde korunmuş, aynı zamanda görünürlüğü sağlanarak bir kentsel hafıza oluşturulmuştur.

2.3. Yapılaşma Süreci

779-14 Parselde gerçekleştirilen arkeolojik kazı çalışmaları sonucunda parselin antik dönemden günümüze kadar birbirinden bağımsız 3 farklı yapılaşma süreci geçirdiği anlaşılmaktadır. Günümüzden geriye doğru değerlendirdiğimizde parselin 'Koruma Amaçlı Revizyon İmar Planı' kapsamında yukarıda sözü edilen yapılaşma güncel durumu, kaçak yapılaşma ise 1970li yıllardan 2015 yılına kadarki dönemi ifade etmektedir. Parselde tamamlanan kazı çalışmaları 1970li yıllardaki imara aykırı yapılaşma öncesinde burada bir antik dönem yapısının varlığını ortaya koymuştur. Bu yapı parselin en erken yapılaşma sürecini gözler önüne sermektedir.

2.3.1. Yeni yapılaşma (2015)

Parselde tamamlanan arkeolojik kazı ve konservasyon işlemlerinden sonra Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun inşaat izni ile 779-14 Parsel için hazırlanan revizyon planı doğrultusunda iki katlı ve temel ayakları parselin kuzeybatı, kuzeydoğu, güneybatı ve güneydoğu yönlerine oturtulan tek blok halinde bir işyeri inşa edilmiştir. Parselde 'Koruma Amaçlı Revizyon İmar Planı' kapsamında sürdürülen yeni yapılaşma sürecinde öncelikle antik dönem yapı kalıntılarının herhangi bir tahribata uğramasının önüne geçmek için konservasyon yapılmıştır. Bu doğrultuda antik dönem duvar kalıntıları güçlendirilmiştir. Yeni yapının temel ayakları ve diğer alt yapı elemanları da antik dönem kalıntılarını tahrip etmeyecek şekilde planlanmıştır. 2015 yılında tamamlanan yeni yapının antik dönem duvarları korunarak oturtulan temel ayakları üzerinde yükselmesi sağlanmıştır. Parselde tespit edilen antik dönem yapısının taş döşemeli zemin kalıntılarının bulunduğu bölümün konservasyonu yapıldıktan sonra kalıntılar çelik taşıyıcı üzeri temperli (securit) cam zemin uygulaması ile görülebilir duruma getirilmiştir.

2.3.2. İmara aykırı yapılaşma (20. yüzyıl)

779-14 Parsel Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 17.02.2014 tarih ve 2424 sayılı kararı ile kesinleşen 'Koruma Amaçlı Revizyon İmar

Planı' gereğince Köy İçi Mevkiinde yeniden yapılaşmaya gidilen ilk parseldir. Burada olasılıkla 1970li yıllarda başlayan kaçak ve imara aykırı yapılaşma sürecinde, antik dönem kalıntılarının hemen üzerine oturtulan, kuzeybatı-güneydoğu doğrultulu ve kare planlı bir yapı inşa edilmiştir.

Söz konusu imara aykırı yapı yedi mekândan oluşmaktadır. Yapının kuzeybatı köşesinde dikdörtgen, kuzeydoğu köşesinde kare planlı birer mekân ve bunların güneyinde, orta aksta kuzeybatı-güneydoğu doğrultulu dikdörtgen bir mekân ve bu mekânın da her iki tarafında ikişer kare planlı mekân bulunmaktadır. Parselde gerçekleştirilen arkeolojik kazı çalışmalarında, imara aykırı yapının beton bloklardan oluşan temellerinin, arada dolgu olmaksızın direk antik dönem yapı kalıntılarının üzerine oturduğu anlaşılmıştır. Aynı zamanda imara aykırı yapının antik dönem yapısına ait olan mekânların tamamını, biri dışında (antik dönem yapısı 6 Nolu Mekân), etkilediği görülmektedir. Dolayısıyla imara aykırı yapının antik dönem yapısını tahrip ettiği söylenebilir. Nitekim antik dönem yapısında mekânların kapı açıklıklarının bulunmamış olması bu durumla ilişkilendirilebilir. İmara aykırı yapının temel konstrüksiyonu olarak kullanılan antik dönem duvar kalıntıları, bu yapının inşası sırasında kapı geçişlerinin yok olmasına neden olacak şekilde sökülmüş olmalıdır.

Arsa sahibi tarafından arkeolojik kazı çalışmaları ve sonrasında revizyon planının uygulanması isteğiyle yapılan başvuru üzerine, Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nda durumun değerlendirilebilmesi için öncelikle parselde bulunan imara aykırı kaçak yapının yıkımı sağlanmıştır. İmara aykırı yapı, ana bina ve diğer temelsiz eklentileriyle arkeolojik kazı çalışmaları öncesi yıkılmış ve parsel yıkım artıklarından temizlenmiştir.

2.3.3. Antik dönem yapısı

779-14 Parselde kazı çalışmaları sonucunda birbirinden kopuk olmayan ve bir bütünlük sağlayabilecek 5 adet mekân ile işlevi tahmin edilebilen 4 adet bölüm tespit edilmiştir. Parselde ortaya çıkarılan toplam 8 adet mekânın mimari özellikleri, mekânlarda açılan sondajlarda ele geçen seramikler ve sikkeler detaylı olarak değerlendirilmiştir. Bunun yanı sıra yapının dışında kalan sondajlarda ele geçen seramikler ve sikkeler hem parselin stratigrafik durumunu anlayabilmek hem de kentin form repertuarına katkı sağlayabilmek amacıyla çalışma kapsamına alınmıştır.

779-14 Parsel kazıları toplam 20 adet sondajda gerçekleştirilmiştir. Parselde açılan sondajların birleştirilmesi ile birlikte antik dönem yapısına ait kalıntılar parselin tümünde görülebilir bir duruma getirilmiştir. Bu sondajlardan 16, 17 ve 18 nolu sondajların yeri tespit edilememiştir. 17 ve 18 nolu sondajlarda seramik ele geçmezken, 16 nolu sondajda ele geçen seramikler ise mimari ve stratigrafi açısından sağlıklı bir sonuç veremeyecekleri için çalışmamızın kapsamına alınmamıştır.

2.3.3.1. Plan

Kazı raporları ve vaziyet planı incelendiğinde parselde tespit edilen 8 adet mekânın bir bütünlük arz ettiği görülmektedir. Kuzey-güney doğrultulu olan yapının girişi kuzeydendir. Yapının batı sınırını oluşturan dış duvar başka yapılar ile ortak değildir **(Plan 4)**. Nitekim yapının güneybatı köşesinde 779-13 Parselde gerçekleştirilen kazılarda söz konusu yapıya ait olan duvar kalıntılarından başka herhangi bir mimari bulgu ile karşılaşılmamıştır.

Yapının doğu ve güney sınırını oluşturan duvarlar ise batı sınırından farklı bir özelliğe sahiptir. Yapının doğu duvarı güneyde parsel sınırına kadar kesintisiz bir biçimde devam etmektedir ancak güney duvarı doğu duvarıyla kesiştiği noktadan yaklaşık olarak 0.50m ölçüsünde devam ederek, farklı bir yapı programına ait olduğu anlaşılan başka bir duvar ile birleşmektedir. Bu durum yapının doğu duvarının dışında kalan alanın başka bir yapıya ait olduğunu göstermektedir. Nitekim 779-14 Parselin kuzeyinde ve kuzeydoğusunda yer alan 780-6 ve 11 parsellerde açığa çıkarılan, *praetorium* olduğu düşünülen yapının doğu yarısında yer alan birbirine bağlı mekânları batıdan sınırlandıran duvar ile 779-14 Parseldeki yapının doğu duvarının ortak olduğu görülmektedir. Kuzey-güney doğrultulu bu duvar hem uzunluğu hem de ortak duvar olması nedeniyle parsel duvarı görünümü sergilemektedir.

Benzer bir durum antik kentin güncel planına bakıldığında yapının güney duvarında da göze çarpmaktadır. 779-14 Parseldeki yapının güney duvarının kompleks bir yapı olarak karşımıza çıkan *praetorium*un güney sınırında yer alan mekânları da sınırlandırdığı görülmektedir. Bu durumda yapının doğu ve güney sınırlarını oluşturan ayrıca *praetorium* ile ortak olan duvarları bir parselasyon sistemi ile ilişkilendirilmelidir.

779-14 Parsel kazılarıyla açığa çıkarılan yapının özellikle kuzeydoğusunda yer alan giriş kısmının kesin sınırları, parsel sınırının dışında ve kuzeydoğusu ile kuzeybatısından geçen modern sokakların altında kalan kısımları nedeniyle tam olarak anlaşılamamaktadır. Yapının kuzeybatı köşesi ve batısı da parselin kuzeybatısından geçen modern sokağın altında yer almaktadır. Dolayısıyla yapının kuzeyinin, batısının, kuzeydoğu köşesinin ve kuzeybatısının nasıl bir plan sergilediğine dair bilgilerimiz kısıtlıdır **(Resim 1).** Ancak yapının giriş yönü olan kuzeyinde antik dönemde bir cadde veya sokağın yer aldığı düşünülebilir.

Yapının doğu ve güney duvarları parsel sınırına kadar takip edilmiş, bu duvarların herhangi bir kırılma oluşturmadan düz olarak devam ettiği görülmüştür. Bu durum doğu ve güney duvarların yapının dış duvarları olduğu düşüncesini desteklemektedir. Yapının doğu duvarının doğusunda açılan sondajlarda herhangi bir mimari bulguya rastlanmamıştır. Yapının güney duvarının güneyinde ise bir duvar örgüsünün köşesi açığa çıkarılmıştır fakat bu duvar örgüsünün ana yapıyla bir bağlantısının olup olmadığı tahribat nedeniyle anlaşılamamıştır. Bununla birlikte yapının güney duvarı parselin batı sınırına bitişik durumdaki 779-13 Parsel içerisinde 13.50m daha devam ettikten sonra son bulmaktadır **(Plan 4)**. Yapının batı sınırı ise güney duvarının 779-13 Parseldeki 13.50m'lik kısmının 5. m'sinden itibaren 2.20m ölçüsünde kuzey yönünde uzanan bir başka duvar ile belirlenmektedir.

Yapının parsel sınırları içerisinde ve parselin batı sınırına bitişik durumdaki 779-13 Parsel içerisinde tespit edilen kısımları ile birlikte genel ölçüleri ise şöyledir;

Kuzey duvarı dış uzunluk: 5m

Kuzey duvarı iç uzunluk: 6m

Güney duvarı dış uzunluk: 20.30m (779-14 Parsel sınırları içinde kalan kısım)+11.70m (779-13 parsel içinde kalan kısım)

Doğu duvarı dış uzunluk: 16.40m (bu ölçünün 3.50m'lik bölümü yapının güney sınırının dışına taşan kısım)

Doğu duvarı iç uzunluk: 16.90m (bu ölçünün 3.20m'lik bölümü yapının güney sınırının dışına taşan kısım)

Batı duvarı dış uzunluk: 2.00m (yapının batı sınırını belirleyen bu duvar 779-13 parsel sınırları içindedir)

Batı duvarı iç uzunluk: 2.20m (yapının batı sınırını belirleyen bu duvar 779-13 parsel sınırları içindedir)

779-14 Parselde açığa çıkarılan ev yapısının hemen üzerinde duvar örgüsünde harç ve beton kullanılmış olan imara aykırı yapının temel kalıntıları yer almaktadır. Kare planlı olan bu yapının duvarları arada herhangi bir dolgu katmanı olmaksızın antik yapının duvar kalıntılarının üzerine oturmaktadır. Kuzeybatı-güneydoğu doğrultulu olarak inşa edilmiş bu yapının varlığı antik yapının bazı özelliklerinin çözülebilmesi noktasında problem yaratmaktadır. Örneğin; antik yapıya ait duvar kalıntılarının hattında mekânların kapı geçiş noktalarının tespit edilmesini sağlayabilecek kapı açıklığı veya eşik gibi unsurlar görülmemektedir. Bu durum imara aykırı yapının inşası sırasında oluşan tahribat ile ilişkili olmalıdır. Bir başka problem ise yapının tabanının ve dolayısıyla taban seviyelerinin tespit edilememesidir. Olasılıkla imara aykırı yapının inşası sırasında antik yapıya ait taban tahrip edilmiş ve bir düzlem oluşturamayacak duruma gelmiştir. Ancak giriş ile avlu arasında küçük bir alanda ortaya çıkarılan mozaikli zemin ve ona ait kalıntılar bize bu noktada yardımcı olmaktadır **(Resim 9).**

Yapının avlusunun açığa çıkarıldığı 14 Nolu Sondajda tespit edilen pembe renkli mozaikli zemin harcının ve mozaik kalıntılarının yer aldığı kot, aynı sondajda tespit edilen pişmiş toprak künk dizisinin kotundan hareketle, söz konusu sondajın kesit çizimi üzerinden ölçek yardımıyla belirlenmiştir. Buna göre pembe renkli harç 2.82m kotunda, yüzeyden 0.55m aşağıda açığa çıkmıştır. Bu durumda avludaki taş döşemeli zeminin etrafının 2.82m kotunda oluşturulmuş mozaikli bir zeminle çevrelenmiş olduğu düşünülebilir. Zaten yapının genelinde açılan sondajlar stratigrafik açıdan değerlendirildiğinde, özellikle yaşam alanı olan mekânlarda açılan sondajlarda, 2.80m kot civarında toprak renginin, yapısının değiştiği görülmektedir.

Yapının dış ve ara duvarlarının temel derinliklerinin ve taban seviyesinin üzerinde en yüksek ölçüde korunmuş olan noktaların belirlenmesi için yaptığımız değerlendirmelerin sonuçları şöyledir;

1-Yapının doğu duvarının güney bölümünün ortaya çıkarıldığı 10 Nolu Sondajda, yüzey seviyesinin 31cm altında, 3.11m kotunda, duvarın başlangıç noktası belirlenmiştir. Bu

duvarın 2.82m'deki taban kotundan 29cm yüksekliğe kadar korunmuş bir duvar kalıntısı olduğu anlaşılmıştır. 29cmlik bu duvar yüksekliği, yapının en yüksek ölçüde korunmuş iki duvar kalıntısından birisidir **(Resim 19)**.

2-Yapının ve aynı zamanda taş döşemeli zeminin yaslandığı doğu duvarının ortaya çıkarıldığı sondajlardan biri olan 13 Nolu Sondajda ise yüzeyden 18cm aşağıda yani 3.19m kotunda duvarın başladığı görülmektedir. Bu durum duvarın 2.82m kotunda olduğunu kabul ettiğimiz taban seviyesinden 37cmlik bir yüksekliğe ulaştığını göstermektedir. 37cmlik bu duvar yüksekliği, yapının en yüksek ölçüde korunmuş iki duvar kalıntısından diğeridir **(Resim 20)**.

3-5 Nolu Mekân içinde, mekânın doğu duvarının önünde açılan 8 Nolu Sondajda,1.99m kotunda, yüzeyden 1.32m derinlikte pişmiş toprak künk dizisi tespit edilmiştir. 2.82m kotundaki taban seviyesinin 83cm altında yer alan künk dizisi 5 Nolu Mekân'ın içerisindedir. Bu durum yapının bölümlerini birbirinden ayıran iç duvarların ortalama olarak 83cm yüksekliğinde temellere sahip olabileceklerini göstermektedir **(Resim 24)**.

4-Yapıyı ve taş döşemeli zemini doğudan sınırlandıran duvarın ortaya çıkarıldığı sondajlardan 13 Nolu Sondajda ise duvar 1.30m kotunda son bulmaktadır, bu durumda 2.82m kotundaki taban seviyesinden 1.52m daha derine inen bir duvar temelinden bahsetmek gereklidir. 8 Nolu Sondajda tespit ettiğimiz 83cmlik temel ölçüsünden 69cm daha derine iniyor olması doğaldır. Çünkü 13 Nolu Sondajda 1.52m temel derinliğine sahip olan duvar, yapının hem doğu dış duvarı hem de taş döşemeli zemine sahip olan bölümün doğu sınırını oluşturan duvardır **(Resim 20)**. Bu nedenle 8 Nolu Sondajdaki iç duvarın temelinden daha derine inen bir temel duvarına sahip olması mimari açıdan bir zorunluluk olarak tanımlanmalıdır.

Yapıda birbirinden kopuk olmayan mekânların ortaya koyduğu plan, taş döşemeli zemine ve bir kuyu ağzına sahip olan havuzun yer aldığı avluyu öne çıkarmaktadır. Avlu ile avluya bağlı olarak geliştirilmiş diğer mekânlar, bu kalıntıların *atrium*lu bir eve ait olabilecekleri düşüncesini akla getirmiştir. Bu düşünceyle yapılan değerlendirmeler sonucunda yapının *fauces*[92], *atrium*[93], *atrium*da *impluvium*[94] ve kuyu,

[92]*Fauces*: Roma evlerinde *atrium*u giriş kapısına bağlayan koridor. Bkz. Paulys Real Encyclopädie [RE] (1909). *Fauces.* Band VI, Halbband 12, Stuttgart, s. 2051, 2052.

tablinum[95] ve *ala*[96] adı verilen bölümler ile olasılıkla beş adet odadan oluştuğu anlaşılmıştır. Aynı zamanda yapının *fauces, atrium* ve *tablinum* bölümlerinin aynı aks üzerinde yer alıyor olması bu yapıyı özellikle Pompeii ve Herculaneum evlerinde görüldüğü üzere, plan açısından *atrium*lu Roma evlerine yakınlaştırmaktadır. Çünkü *atrium*lu Roma evleri *fauces, atrium, tablinum*un yapının ana kapısından giriş yapan herkesin fark edebileceği şekilde, bir merkezi aks boyunca art arda sıralandığı plana sahiptir[97] (**Plan 4**).

Tespit edilen bölüm ve mekânlar şu şekilde adlandırılmıştır:

1 Nolu Mekân (*Fauces* ve *Atrium*)

2 Nolu Mekân (*Tablinum*)

3 Nolu Mekân (*Ala*)

4-8 Nolu Mekânlar (Odalar)

Yapıda *atrium*un doğu duvarına bitişik olarak inşa edildiği görülmektedir **(Resim 6)**. *İmpluvium* da doğu duvara bitişik olarak konumlandırılmıştır ve bu nedenle üç kenarlıdır **(Plan 4, Resim 6)**. *Atrium*un güneyinde bir, batısında ise iki adet mekân yer almaktadır. Bu mekânlardan ikisinin *atrium*a herhangi bir duvar kalıntısı veya kapı geçişi olmaksızın direk bağlandığı görülmektedir. Bu durum söz konusu mekânların

---

[93]*Atrium*: Roma evlerinde *impluvium* ve *compluvium* sistemini içeren, *impluvium*da kuyu veya sarnıç sistemi vasıtasıyla kullanılan temiz su sayesinde evin günlük işlerinin sürdürüldüğü merkezi oda veya avlu. Bkz. Paulys Real Encyclopädie [RE] (1896). *Atrium.* Band II, Halbband 4, Stuttgart, s. 2146-2148.

[94]*İmpluvium*: *Atrium*lu evlerde *atrium*da yer alan ve *atrium*un üzerini örten çatıda *compluvium* adı verilen açıklıktan *atrium* zeminine akan yağmur sularının toplanmasını sağlayan havza veya havuz. *Compluvium*un hemen altında, dikey hatta aynı aksta konumlandırılan *impluvium*un İtalik kökenli olduğu düşünülür. Bkz. Paulys Real Encyclopädie [RE] (1916). *İmpluvium*. Band IX, Halbband 18, Stuttgart, s. 1212.

[95]*Tablinum*: Roma evlerinde ana kabul salonu. Bkz. J. R. Clarke (1991). *The houses of Roman Italy 100 B.C.-A.D. 250: Ritual, space and decoration*. Berkeley: University of California Press, s. 4. Bazen yemek odası işlevine sahip olduğu da bilinir. Bkz. A. Mau (1899). *Pompeii: Its life and art*. New York: Macmillan, s. 251; R. Etienne (1998). *Pompeji das leben in einer antiken stadt*. Ditzingen: Reclam, s. 262.

[96]*Ala*: Genellikle *atrium* ve *tablinum*un her iki tarafında yer alan, bu bölümlere herhangi bir kapı geçişi olmaksızın açılan kanat kısımları. Bkz. Paulys Real Encyclopädie [RE] (1894). *Ala*, Band I, Halbband 1-2, Stuttgart, s. 1223, 1224.

[97]Mau, 1899, **a.g.k.**, 240-241, fig. 109, 110; J. Durm (1905). *Handbuch der architektur. Die baustile historische und technische entwickelung. Die baukunst der Etrusker. Die baukunst der Römer.* Band 2, Stuttgart: Alfred Kröner Verlag, s. 482, fig. 550; S. Kostof (1985). *A history of architecture: Settings and rituals*. Oxford University Press, s. 197-199; A. Ş. Ilgın (2008). *'Form' and 'Space' in Roman domestic architecture: The architectural language of the atrium house.* Unprinted Master Thesis. Ankara: The Graduate School Of Social Sciences Of Middle East Technical University, s. 35, fig. 3. 5.

yapının *tablinum* ve *ala* adı verilen bölümleri olduğunu göstermektedir **(Plan 4, Resim 6)**. Çünkü *atrium*un merkezi konumda olduğu *Domus İtalica*'da *tablinum* ve *ala*ya *atrium*dan geçişte kapı açıklığı yer almaz[98]. Yapının 4, 5 ve 8 Nolu Mekân olarak adlandırdığımız odalarının *ala* olarak tanımlanan bölüme açılan kapılara sahip oldukları düşünülebilir. 7 Nolu Mekân olarak tanımladığımız odaya geçişin ise 8 veya 5 Nolu Mekân içerisinden yapılmış olabileceği akla gelmektedir. Çünkü 7 Nolu Mekân'ın *ala* ile ortak duvarı bulunmamaktadır. Yapının 779-13 Parseldeki devamında tespit edilen 6 Nolu Mekân'ın da *ala* ile ortak bir duvarı bulunmamakla birlikte bu mekâna geçiş ile ilgili tahmin yürütmek zordur. Zira yapının kuzeybatı köşesinin tamamı parsel sınırının dışında, modern sokağın altında kalmaktadır. Ancak 7 Nolu Mekân ile 6 Nolu Mekân arasında geçişi sağlayan bir kapı açıklığı olabileceği de bir olasılık olarak düşünülmelidir.

2.3.3.2. Mekânlar

Bu bölümde yapının girişinden başlayarak ilk önce avlu ve diğer merkezi bölümleri sırasıyla ele alınıp oda olarak tanımlanan ikincil mekânlar da merkezi bölümlerden hemen sonra yine sırasıyla değerlendirilecektir. İkincil mekânlar yapının giriş kısmının batısındaki ilk mekândan başlayarak numaralandırılmıştır. Bu başlık altında 779-14 Parselde tanımlanan ve tarihlenen seramiklerin ve sikkelerin buluntu durumları belirlenecektir. Seramiklerin ve sikkelerin ait oldukları sondajlar ve bu sondajlar içerisinde bulundukları tabakalar, parselde ortaya çıkarılan *atrium*lu evin mekânlarına göre yapılan sondaj dağılımı içerisinde ele alınacaktır. Yapıda tespit edilen tüm mekânlar ve bu mekânlarda açılan tüm sondajlar ayrı alt başlıklarda anlatılmış ve her sondaj için ayrı olarak oluşturulan Sondaj Değerlendirme Tablolarında, *atrium*lu evin inşa tarihi ve kullanım evrelerinin belirlenmesi noktasında yardımcı olacak stratigrafik veriler özetlenmiştir.

2.3.3.2.1. 1 Nolu Mekân (Fauces ve Atrium)

1 Nolu Mekân olarak adlandırdığımız bu mekân, yapının giriş kısmı ve merkezi iç avlusunu kapsamaktadır **(Plan 4, Resim 6)**. Bu bölümler yapıya girildiğinde karşılaşılan ilk iki bölüm oldukları için bir arada değerlendirilmişlerdir. Bunun yanı sıra

[98]H. Zeyrek (1991). *Grek ve Roma evleri.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 56, 57.

yapının planı giriş bölümünün merkezi iç avluya geçiş için kullanıldığını göstermektedir. Bu nedenle birbiri ile direk ilişki içerisindeki bu iki bölüm tek bir mekân olarak tanımlanmıştır. 1 Nolu Mekânda açılan 9, 10, 13 ve 14 nolu sondajlar[99] yapının stratigrafisi için önemli veriler sunmaktadır. Bu verilere ilerleyen sayfalarda detaylarıyla yer verilecektir.

779-14 Parseldeki yapıda merkezi iç avluya bağlanan bir giriş bölümünün olduğu açıktır. Yapının giriş bölümünü oluşturmak için köşe yaparak, yapının kuzey duvarından 0.65m uzunluğunda çıkıntı oluşturan duvarın, olasılıkla yapının kuzeyinden geçen sokak veya caddeye uzandığı düşünülmektedir. 0.65m ölçüsündeki bu duvar uzantısı doğuya doğru yaklaşık 0.50m ölçüsünde dönüş yapmaktadır **(Resim 7).** Bu dönüş bir kapı açıklığı oluşturmak üzere planlanmış olabilir. Ancak söz konusu kısım parsel sınırının dışına taştığı için plan açısından kesinleştirilememektedir. Parselin kuzey ve kuzeydoğusundan geçen modern sokakların altında ve parsel sınırının dışında kalan kısımları nedeniyle planı tam olarak anlaşılamayan bu bölüm, doğu tarafında yapının doğu duvarı ile sınırlanıyor olmalıydı. Bu açıdan bakıldığında bir koridor görünümündeki giriş bölümünde iki duvar arasındaki mesafenin 3.00m olduğu görülmektedir. Bu bölümün 0.65m uzunluğundaki batı duvarının kuzeye doğru ne kadar devam ettiği parsel sınırının dışına taştığı için bilinmemektedir. 50cm kalınlığındaki bu duvarın yapının taban seviyesine kadar söküldüğü ve mevcut kısmının moloz taşlardan örülmüş bir temel duvarı görünümü arz ettiği anlaşılmıştır.

Koridor görünümüne sahip olan bu bölüm, *fauces* olarak adlandırılan ve Roma evlerinde ön giriş olarak tanımlanan[100] bölüm ile benzerlik göstermektedir. Roma evlerinin giriş kapısını iç bölümlere bağlayan bir koridor olan *fauces*[101] '*Domus İtalica'* adı da verilen ideal Roma evlerinde bir cadde veya sokağa açılan giriş kısmı oluşturan iki bölümden biridir. *Vestibulum* ve *fauces* adı verilen bu bölümlerin bazen tek bir yapıya birlikte uygulandığı görülür. Evin direk cadde veya sokağa açılmadığı durumlarda *fauces*in önünde *vestibulum* da yer alır[102]. *Vestibulum* koridor

[99]779-14 Parsel sondajlarının mekânlara göre dağılımı için bkz. Tablo 1: 779-14 Parsel Sondajlarının Mekânlara Göre Dağılımı.
[100]J. B. Greenough (1890). The fauces of the Roman house. *Harvard Studies in Classical Philology*, Vol. 1, s. 10-12.
[101]Mau, 1899, **a.g.k.**, 243, fig. 111; Zeyrek, 1991, **a.g.k.**, 55.
[102]Mau, 1899, **a.g.k.**, 242-244; E. Brödner (1989). *Wohnen in der Antike*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, s. 53.

görünümündeki *fauces*in önünde bulunan, büyük evlerde aynı zamanda bir bekleme alanı olarak kullanılan, genellikle genişliği *fauces* ile aynı olan, zaman zaman heykellerin de olduğu sütunlu galeri biçiminde giriş avlularıdır[103]. Ancak 779-14 Parseldeki yapıda bu bölümün önünde bir *vestibulum* olup olmadığı belirlenemez. Çünkü *fauces* bölümünün doğu yarısı ve kuzeyi parselin kuzeydoğusu ve kuzeybatısından geçen iki modern sokağın kesiştiği noktaya yakındır ve parsel sınırının dışına taşarak kuzeydoğuda yer alan sokağın altında kalmaktadır. Dolayısıyla eğer yapının bir *vestibulum*u varsa o kısım da parsel sınırının dışında ve modern sokağın altında yer alıyor olmalıdır. Bu durum yapının giriş kısmıyla ilgili tam ve kesin bir plan oluşturulmasını engellemektedir.

Yapının *fauces* bölümünden sonra *atrium*una gelinmektedir. *Atrium*, '*Domus İtalica*'nın üç ana unsurundan biri olarak tanımlanan merkezi avludur[104]. *Atrium*un kökeni ile ilgili olarak antik metinlerde geçen ifadelere baktığımızda Varro'nun Roma evlerinde çatı örtü sistemine sahip olan iç avluları *cavum aedium* olarak isimlendirdiğini görmekteyiz[105]. Yine Varro'nun iç avlularda yapının ışık alabilmesi ve yağmur sularının içeriye dökülebilmesi için bir açıklığın bırakıldığı çatı örtüsünü *compluvium*, yağmur sularının döküldüğü zemini de *impluvium* olarak adlandırdığını, bu terimlerin de Latince'de 'yağmur' anlamına gelen *pluvia* kelimesinden türediğini öğrenmekteyiz[106]. Varro ayrıca Romalılar'ın Etrüskler'e özgü olan ve *Tuscanicum* adını verdikleri iç avlu planını kendi yapılarına uyarladıklarını, ismini de Etrüskler'in Atria şehrinden adapte ettiklerini belirtir[107]. Nitekim bir Etrüsk yerleşimi olan Marzabotto'da M.Ö. 5. yüzyıla tarihlenen ve bazı bilim adamları tarafından *atrium*lu evlerin prototipi olarak kabul edilen iki yapı açığa çıkarılmıştır[108]. Ins. IV i 2 ve Ins. IV i 6 olarak isimlendirilen evlerde *fauces*, ortada avlu, avlunun arkasında *tablinum* ve *tablinum*un iki yanında da *ala* bölümleri bulunmaktadır[109]. Evlerde kabul salonu olarak kullanılan[110] *atrium*ların

[103]Zeyrek, 1991, **a.g.k.**, 55.
[104]Zeyrek, 1991, **a.g.k.**, 48.
[105]Varro, *de Lingua Latina*, V. 161.
[106]Varro, *de Lingua Latina*, V. 161. Varro, *compluvium* ve *impluvium* terimlerinin Latince'de 'yağmur' anlamına gelen *pluvia* kelimesinden türediğini söylemiştir.
[107]Varro, *de Lingua Latina*, V. 161.
[108]Bu konudaki farklı görüşler ve tartışmalar için bkz. J. W. Graham (1966). Origins and interrelations of the Greek house and the Roman house. *Phoenix*, Vol. 20/1, s. 7-9.
[109]Graham, 1966, **a.g.k.**, 27, fig. 21-25; Zeyrek, 1991, **a.g.k.**, 67, 68.
[110]A. G. McKay (1998). *Houses, villas and palaces in the Roman world*. Baltimore and London: The Johns Hopkins University Press, s. 16.

ilk başta Romalılar tarafından mutfak olarak kullandıkları da[111] düşünülmektedir. Aynı zamanda yemek odası olarak ve kadınların evin günlük işlerini sürdürdükleri bir çalışma alanı olarak da tanımlanmaktadır[112].

Roma'nın MÖ 3. ve 2. yüzyıllarda doğudaki fetih hareketleri nedeniyle yaşanan kültürel etkileşimden yerel konut mimarisinin de etkilendiği bilinmektedir. Bu etkileşimin en belirgin örneği *atrium*lu Roma evlerinin erken dönemlerinde görülen ve kutsal ritüeller için kullanılan bahçelerin yerini sütunlu portiklere sahip daha büyük ve daha özenli bahçelerin almış olmasıdır[113]. Delos, Pergamon ve Priene'de Hellenistik dönem evlerinde görülen *peristyl*li ve merkezi avlular, İtalya'daki *atrium*lu Roma evlerine mümkün oldukça *fauces-atrium-tablinum* ile aynı aks üzerinde olacak şekilde eklenmiştir[114]. Anadolu'daki *peristyl* avlulu evlerin *peristyl*lerinin Delos'daki Hellenistik dönem evleri ile benzerlik gösterdiği bilinmektedir. Bu evlerin avlularında *impluvium* benzeri uygulamaların olması nedeniyle, Anadolu'da Hellenistik, Roma ve Geç Roma dönemi evlerinin avlularının *atrium* mu yoksa *peristyl*li avlu olarak mı isimlendirilmesi gerektiği noktasında bir kavram sorunu yaşanmaktadır[115]. Ancak 779-14 Parselde yapının merkezi avlusunda *persityl*in varlığına dair bir veri olmayışı ve *fauces-atrium-tablinum* bölümlerinin aynı aks üzerinde konumlandırılmış olması yapıyı Roma evlerine yakınlaştırmaktadır. Bu nedenle yapının merkezi avlusu *atrium* olarak tanımlanmıştır.

779-14 Parselde yapının doğu kenarına bitişik olarak planlanmış *atrium*un giriş bölümünden hemen sonra ve evin ana bölümleri ile ilişki içerisinde olan merkezi bir konuma sahip olduğu görülmektedir. *Atrium*da *fauces*in bitiminden *tablinum*un batı duvarının başlangıcına kadar olan mesafe 9.20m'dir. 4 Nolu Mekânın doğu duvarını oluşturarak *ala* adını verdiğimiz bölüme çıkıntı yapan duvar ile yapının doğu dış duvarı arasındaki mesafe de 5.90m'dir. Bu durumda *atrium* 9.20m uzunluğunda, 5.90m genişliğinde ve dikdörtgen planlıdır. *Atrium*da *fauces*den 1.50m, *tablinum*dan 2.80m uzaklıkta yer alan 4.90x4.70m ölçülerinde bir *impluvium* yer almaktadır. *İmpluvium*un

[111]Brödner, 1989, **a.g.k.**, 44.
[112]RE, 1896, *atrium*, 2146, 10-20.
[113]Clarke, 1991, **a.g.k.**, 12.
[114]Clarke, 1991, **a.g.k.**, 12.
[115]Bu konudaki farklı görüşler ve uygulamalar ile ilgili detaylı bilgiler için bkz. H. Zeyrek (2005). *Anadolu konut mimarisinde portikolu avluların gelişimi ve değişimi 'mimari açıdan bir değerlendirme'*. İstanbul: Ege Yayınları, s. 46-48.

tabanı dikdörtgen ve kare formunda kesilmiş blok taşlarla döşenmiştir. *İmpluvium* tabanının doğu duvarının önünde kalan kısmında taşların söküldüğü ve tabanın tahrip edildiği görülmektedir. Tabanda korunmuş blok taş sayısı 19'dur ve bunlardan 9'u dikdörtgen, 10'u kareye yakın formdadır, genişlikleri 35 ila 50cm arasında değişmektedir. Bu döşeme taşlarından bir tanesi İmparator Gallienus dönemine ait mermer bir yazıttır. Burada devşirme olarak kullanılmıştır. Bu durum *impluvium* tabanının MS 4. yüzyıldan sonraki bir dönemde onarım gördüğünü göstermektedir[116] **(Resim 11)**.

Kareye yakın bir plana sahip olan *impluvium*un doğu kenarı, yapının ve aynı zamanda *atrium*un doğu duvarına bitişik durumdadır. Kuzeyinde *fauces*, güneyinde *tablinum*, batısında ise *ala* bölümü ve *impluvium* ile *ala* arasında yer alan koridor bulunmaktadır. *İmpluvium*un bağımsız durumdaki üç kenarı bir havuz oluşturacak şekilde, taş döşemeli tabanının seviyesinden bir taş sırası ile yükseltilmiştir. Bu kenarlardan kuzey ve batıda olanlar *impluvium* tabanından 15cm, güney kenar ise 20cm'lik bir ölçüde yükseltilmiştir, genişlikleri ise 50cm'dir. *İmpluvium*un kenarını oluşturan taşlar ile tabanda kullanılan taşların aynı cins olduğu da anlaşılmaktadır.

Havuzun doğu kenarı yapının doğu duvarı ile sınırlandırılmıştır. Genellikle Roma konutlarının ortasında yer alan *atrium*un da ortasında ve dört tarafı da bağımsız olarak inşa edilen *impluvium*ların, bu yapıda olduğu gibi, yapının ortasına değil de bir kenarına yerleştirilmiş olan *atrium*un da kenarında olduğu örnekler mevcuttur[117]. *İmpluvium*un güneydoğu ve güneybatı köşelerinde taban seviyesinden 46cm'lik bir ölçüde yükseltilmiş, paye şeklinde yükseltili kısımların ise *impluvium*un üzerini açıkta bırakacak şekilde tasarlanan ve *compluvium* adı verilen çatı örtü sistemini taşıyan unsurlar olan sütunlar için kaide işlevi gördüğü düşünülebilir **(Resim 20)**. Ancak *impluvium*un kuzeydoğu ve kuzeybatı köşelerinde aynı unsurun var olup olmadığı tahribat nedeniyle anlaşılamamaktadır. Bu durum yapının çatı örtü sistemine ve *impluvium-compluvium* sistemine dair bir çıkarım yapabilme olanağını ortadan kaldırmaktadır. Ancak *impluvium*un işlevi düşünüldüğünde, yapıda *impluvium* zemini altındaki temiz su sistemi ve *impluvium*un hemen kenarındaki kuyu açıklığı da göz

[116]Bu konuya *Yapının kronolojik olarak değerlendirilmesi* başlıklı bölümde değinilecektir.
[117]Graham, 1966, **a.g.k.**, 31, fig. 60.

önünde bulundurulduğunda, yağmur sularının toplanabilmesi için *impluvium* üzerinin açık olduğu kesin olarak söylenebilir.

*İmpluvium*un kuzey yarısının açığa çıkarıldığı 14 Nolu Sondajda, *impluvium*un kuzeydoğu köşesinde kuyu ağzı şeklinde, 80cm çapında bir açıklık ve bağlantılı olduğu bir kuyu örgüsü yer almaktadır **(Resim 13)**. Bu açıklığın, *atrium*lu evlerin *atrium*larının altına inşa edilen, yağmur sularının biriktirilmesine yarayan ve aynı zamanda *impluvium* ile de bağlantılı olan sarnıç sistemiyle ilgili olduğu düşünülebilir. Ancak eldeki verilerle 779-14 Parseldeki yapıda söz konusu açıklığın ve bağlantılı olduğu kuyu örgüsünün bir sarnıç sistemi ile ilgili olup olmadığı anlaşılamamıştır. *Atrium* altında sarnıç sisteminin varlığına dair en iyi örnekler Pompeii'de karşımıza çıkmaktadır. Pompeii'de MÖ 3. yüzyıl-erken 2. yüzyılda inşa edilen Casa Dei Capitelli Colorati[118], MÖ 2. yüzyılda inşa edilen Casa Della Caccia Antica[119], Casa Dei Capitelli Figurati'de[120] özenle inşa edilmiş sarnıç sistemleri dikkat çekmektedir. Ayrıca Kıbrıs'ta Paphos kentinde Geç İmparatorluk dönemine ait olan ancak daha eski bir yapının kalıntılarının üzerine inşa edildiği anlaşılan bir Roma villasında *impluvium*un her iki kenarında sarnıç ağzı olarak tanımlanan açıklıklar görülmektedir[121].

779-14 Parseldeki yapıda *impluvium* tabanında biriken yağmur suları, taban seviyesinde yer alan dairesel açıklık sayesinde kuyuya aktarılmış ve orada da birikmesi sağlanmış olmalıdır. Bu açıklığın nasıl kapatıldığına dair elimizde bir veri bulunmamaktadır. Özellikle Pompeii evlerinde sarnıç ağızlarının *puteal* adı verilen mimari öğelerin yerleştirilmesiyle kapatıldığı bilinmektedir[122] ancak bizim yapımızda böyle bir bulgu ile karşılaşılmamıştır. 14 Nolu Sondajda ayrıca yüzeyden 1.09m derinlikte, 2.28m kotunda başlayan bir pişmiş toprak künk dizisi açığa çıkarılmıştır. Bu dizinin *impluvium*un batı kenarının altında yer alan duvar örgüsünün altından geçerek *impluvium*un altındaki kuyu örgüsüne doğru ilerlediği tespit edilmiştir. Bu durum pişmiş toprak künk dizisi sayesinde temiz suyun evin su kullanılan diğer bölümlerine dağıtıldığını da göstermektedir. Nitekim yapının 5 Nolu Mekânında, 1.99m kotunda,

[118]F. Sear (2006). Cisterns, drainage and lavatories in Pompeian houses, Casa Dei Capitelli Colorati (VII. 4. 51), Casa Della Caccia Antica (VII. 4. 48) and Casa Dei Capitelli Figurati (VII. 4. 57). *Papers of the British School at Rome*, 74, s. 166, fig. 3.
[119]Sear, 2006, **a.g.k.**, 187, fig. 22.
[120]Sear, 2006, **a.g.k.**, 196, fig. 31.
[121]K. Nikolaou (1968). A Roman villa at Paphos. *Archaeology*, 21 (1), s. 49.
[122]Sear, 2006, **a.g.k.**, 169, fig. 6, 170, fig. 7.

yüzeyden 1.32m derinlikte tespit edilen bir pişmiş toprak künk dizisi *impluvium*un altında yer alan künk dizisi ile aynı doğrultudadır **(Resim 10, 14)**. Kuzeydoğu-güneybatı doğrultusunda uzanan bu künk dizisi, *impluvium*un altındaki künk dizisinden 29cm daha derindedir. 14 Nolu Sondajdaki künk dizisinin 5 Nolu Mekândaki künk dizisinden daha üst seviyede yer alıyor olması, suyun daha yüksek seviyeden daha alçak seviyedeki künk dizilerine rahatlıkla aktarılabilmesi için sağlanan meyil ile ilişkili olmalıdır. Kuyunun ağız kısmının çapı dışında iç örgüsü, derinliği, iç genişliği gibi ölçüleri bilinmemektedir.

Evin günlük temizlik işlerinin de yürütüldüğü *impluvium*da biriken kirli suyun tahliye edilmesi için bir drenaj kanalı oluşturulduğu da anlaşılmaktadır. Evin bahçe? olabilecek kısmında, yapının doğu duvarına bitişik olarak inşa edilmiş üzeri açık bir atık su kanalının *tablinum*un içerisinde de yine doğu duvarına bitişik olarak biraz daha devam ettiği ve sonrasında tahribat nedeniyle kesintiye uğradığı görülmektedir **(Resim 8)**. Kuzey-güney doğrultulu olan bu kanal, olasılıkla taban döşemesi altında, yapının doğu duvarına bitişik bir şekilde devam ederek *impluvium*un güneydoğu köşesi ile birleşiyor olmalıydı. Nitekim Pompeii evlerinde taban altına yerleştirilmiş bu tip drenaj kanalları olduğu görülmektedir[123]. Roma konutunda sarnıçların tamamen dolmasıyla birlikte havuza taşan suyun boşaltılması ve *impluvium* içerisindeki temizlik faaliyetleri sırasında kullanılan suyun tahliye edilmesi için zemin altından geçirilerek caddeye bağlanan tahliye kanalları olduğu bilinmektedir[124].

Yapıda *fauces* ile *impluvium* arasında küçük bir kısmı korunmuş olan üç farklı renkte (kahverengi, mavi, beyaz) tesseralar ile yapılmış balık pulu bezemesine sahip mozaikli zemin kalıntısı görülmektedir. Yine aynı alanda mozaikli zemine ait pembe renkli harç kalıntıları da tespit edilmiştir. Söz konusu bulgular *atrium* tabanının mozaik ile kaplandığını göstermektedir. Mozaikli zemin kalıntıları yüzeyden 0.55m aşağıda yani 2.82m kotunda açığa çıkarılmıştır **(Plan 4, Resim 9)**. Mozaik kalıntısının benzerine Perge'de 'Perge H' atölyesi olarak tanımlanan ve MS 5. yüzyılın ilk üç çeyreğine tarihlenen atölyenin bezeme repertuarı içerisinde de rastlanmaktadır[125]. Bunun yanı sıra Side'de gerçekleştirilen son dönem kazılarında kentte MS 6. yüzyıla

[123]Sear, 2006, **a.g.k.**, 163, 165.
[124]Mau, 1899, **a.g.k.**, 244.
[125]I. R. Işıklıkaya-Laubscher (2016). Perge mozaik atölyeleri ve Akdeniz havzası mozaik ekolleri içerisindeki yeri. *Adalya*, XIX, s. 189, 190, res. 35.

tarihlenen yapılarda söz konusu bezemenin uygulandığı mozaik zemin kalıntıları tespit edilmiştir[126].

Sondajlar (9, 10, 13, 14)

Yapının 1 Nolu Mekân olarak adlandırdığımız *fauces* ve *atrium* bölümünde kazı çalışmaları 9, 10, 13 ve 14 nolu sondajlarda gerçekleştirilmiştir[127]. Bu sondajlarda ele geçen seramikler ve sikkeler tabakalarına göre değerlendirilerek sondajların ortaya koyduğu stratigrafi belirlenmiştir. Her sondaj için ayrı bir Sondaj Değerlendirme Tablosu oluşturulmuş ve tabakaların stratigrafik durumu bu tablolarda özetlenmiştir:

9 Nolu Sondaj: 1 Nolu Mekân'da *impluvium* ile *ala* arasında yer alan geçiş kısmındadır. Bu sondaj aynı zamanda *ala* bölümünün girişine de denk gelmektedir **(Plan 5)**. Sondajda modern yapıya ait duvar kalıntısı dışında herhangi bir antik dönem mimari bulgusuna rastlanmamıştır. Bu sondajda ele geçen seramikler 2.75m ile 1.67m kotları arasındandır. 2.75m-1.67m kotları arasındaki bu seramikli tabaka yapının 2.82m kotunda olduğunu tespit ettiğimiz yapının taban kotu ile hemen hemen aynı seviyede başlamakta ve 1.08m derinliğinde son bulmaktadır. Bu tabaka yüzey seviyesinin altında, toprak renginin ilk değiştiği seviyedir. Açık kahverengimsi sarı renkteki bu tabakada, profil veren ve tarihlenebilir nitelikte iki adet amphora, bir adet de güveç parçası ele geçmiştir. Bu sondajda seramik parçaları dışında herhangi bir buluntuya rastlanmamıştır.

[126]Prof. Dr. F. S. Alanyalı ile 13.01.2022 tarihinde yapılan kişisel iletişim.
[127]Bkz. Tablo 1: 779-14 Parsel sondajlarının mekânlara göre dağılımı.

Tablo 2.1. *9 Nolu Sondaj (1 Nolu Mekân/İmpluvium-Ala arası)*

9 Nolu Sondaj (1 Nolu Mekân/*İmpluvium-Ala* arası) Yapının taban kotu: 2.82m								
Kasa No	**Üst Sınır**	**Alt Sınır**	**İçerik/Yorum**	**Sikke**	**Seramik**			**Renk**
					Kat. No.	**Form**	**Tarih**	
K18	3.30m	2.75m	Yüzey ve imara aykırı yapı kalıntıları seviyesi	-	-	-	-	Açık kahverengi
K25	2.75m	1.67m	Yüzey seviyesinin altı (toprak renginin ilk değiştiği alan)	-	42	Tripolitanian 1 amphora	MS 1. yüzyıl-2. yüzyıl ortası	Açık kahverengi – sarımsı
					49	LRA 8/Agora M 273	MS 5. yüzyıl başı	
					20	Güveç	MS 5. yüzyıl	

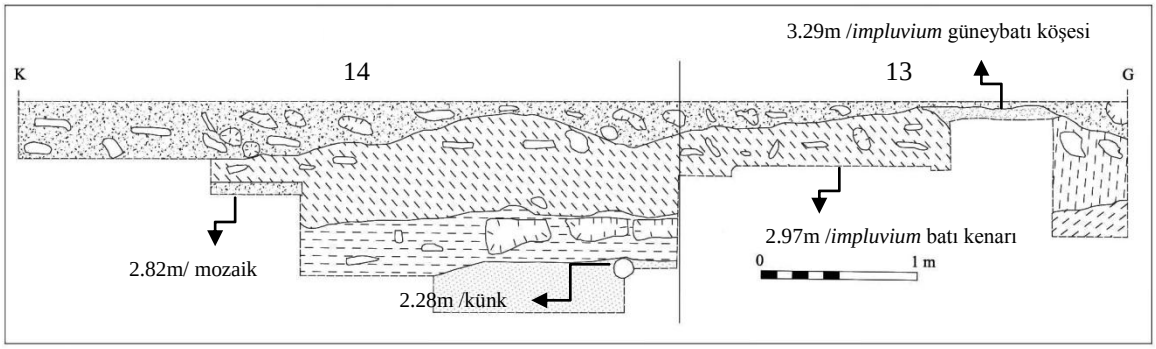
10 Nolu Sondaj: 1 Nolu Mekân'da yapının ve aynı zamanda *atrium* ve *tablinum*un doğu duvarının açığa çıkarıldığı sondajdır **(Plan 5, Resim 19)**. Duvar yüzeyden 31cm derinlikte, 3.11m kotunda başlamıştır, aynı duvarın yüzeyden ne kadar derine indiği 13 Nolu Sondajda tespit edildiği için bu sondaj yüzeyden 1.51m derinlikte, 1.91m kotunda sonlandırılmıştır. Duvarın kalınlığı 70cm'dir. Bu sondajda seramiklerin ele geçtiği iki tabaka tespit edilmiştir. 3.49-3.11m'de yer alan yüzey seviyesinin altındaki 3.11-2.60m seviyesinde antik yapı kalıntılarının başladığı tespit edilmiş ve bu tabakadan bir adet sikke ile iki adet amphora parçası, 2.60-1.91m seviyeleri arasında yer alan ikinci tabakada da bir adet amphora parçası tarihlenmiştir.

Tablo 2.2. *10 Nolu Sondaj (1 Nolu Mekân/Atrium -Tablinum doğu duvarı)*

10 Nolu Sondaj (1 Nolu Mekân/*Atrium -Tablinum* doğu duvarı) Yapının taban kotu: 2.82m								
Kasa No	**Üst Sınır**	**Alt Sınır**	**İçerik/Yorum**	**Sikke**	**Seramik**			**Renk**
					Kat. No.	**Form**	**Tarih**	
K19	3.42m	3.11m	Yüzey seviyesi	-	-	-	-	Kahverengi
K33	3.11m	2.60m	Yüzey seviyesinin altı, antik yapı kalıntılarının başlangıcı	M. Et. 5339 İmp. II. Theodosius (MS 425-435)	28	Kilikya Tip 1	MS 1-2. yüzyıl	Kahverengi
					51	LRA 1B	MS 5-6. yüzyıl başı	
K41	2.60m	1.91m	Antik yapı kalıntısının devamı	-	33	Kilikya Tip 1	MS 1-2. yüzyıl	Açık kahverengi – sarımsı

13 Nolu Sondaj: *İmpluvium*un güney yarısı ile yapının 10 Nolu Sondajda bir bölümü açığa çıkarılan doğu duvarının devamının bulunduğu sondajdır. Bu sondajda yüzeyden 18cm aşağıda, 3.19m kotunda yapının doğu duvarının başlangıcı tespit edilmiştir **(Plan 5, Resim 20)**. 70cm kalınlığındaki bu duvarın yüksekliği 1.89m'dir ve 1.30m kotunda son bulmaktadır. Duvarın sondajda tespit edilen uzunluğu ise 5.80m'dir. Sondajın derinliği 2.07m'dir. Sondajda 3.37m-3.19m seviyeleri arasındaki açık kahverengi renkteki yüzey seviyesinden herhangi bir buluntu ele geçmemiştir. Bu seviyenin hemen altında antik yapı kalıntılarının başlangıcı olan 3.19m ile 2.54m seviyeleri arasından ele geçen seramiklerden profil veren beş parça tarihlenmiştir. 2.54-1.92m kotları arasında yer alan tabakadan yalnızca bir parça ele geçmiştir.

Tablo 2.1. *13 ve 14 Nolu Sondajlar (Doğu kesit)*

Tablo 2.3. *13 Nolu Sondaj (1 Nolu Mekân/İmpluvium güney yarısı, atrium -tablinum doğu duvarı)*

13 Nolu Sondaj (1 Nolu Mekân/*İmpluvium* güney yarısı, *atrium -tablinum* doğu duvarı) Yapının taban kotu: 2.82m								
Kasa No	**Üst Sınır**	**Alt Sınır**	**İçerik/Yorum**	**Sikke**	**Seramik**			**Renk**
					Kat. No.	**Form**	**Tarih**	
K22	3.37m	3.19m	Yüzey seviyesi	-	-	-	-	Açık kahverengi
K37	3.19m	2.54m	Yüzey seviyesinin altı, antik yapı kalıntılarının başlangıcı	-	2	DSD Form P11	MS 1. yy 2. yarısı-2. yy ilk yarısı	Kahverengi
					8	Çandarlı Seramiği Form H1	MS 2. yy ortası-3. yy	
					14	LRD Form 9/B	MS 580/600-7. yy sonu	
					34	Kilikya Tip 1	MS 1-2. yüzyıl	
					55	Unguentarium	MS 6. yy başı-7. yy ortası	
K45	2.54m	1.92m	Antik yapı kalıntılarının devamı	-	4	DSD Form P28	MS 1. yy ortası-2. yy ortası	Kahverengi
K46	1.92m	1.30m	Kalıntıların bitişi	-	-	-	-	Açık kahverengi-sarımsı

14 Nolu Sondaj: *İmpluvium*un kuzey yarısının, *impluvium* tabanındaki kuyu ağzının, *impluvium*un batı kenarının altında yer alan duvar örgüsünün ve bu duvar örgüsünün altından geçerek yapının iç kısımlarına bağlandığı anlaşılan doğu-batı doğrultulu pişmiş toprak künk dizisinin ortaya çıkarıldığı sondajdır. *İmpluvium*un batı kenarının altında yer alan duvar örgüsü yüzeyden 80cm aşağıda, 2.57m kotunda açığa çıkarılmıştır.

Yüzeyden 1.09m aşağıda, 2.28m kotunda ise pişmiş toprak künk dizisinin başladığı görülmüştür. Sondaj 14, künk dizisinin başladığı 2.28m kotundan 33cm daha derine inilerek 1.95m kotunda bitirilmiştir. Bu sondajda *impluvium*un batı kenarının altındaki duvar örgüsünün yer aldığı 2.57m-2.28m kotları arasından ve künk seviyesi olarak belirlenen 2.28m-1.95m kotları arasından tarihlenebilir nitelikte seramikler ele geçmiştir **(Plan 5, Resim 20)**.

Tablo 2.4. *14 Nolu Sondaj (1 Nolu Mekân/İmpluviumun kuzey yarısı)*

14 Nolu Sondaj (1 Nolu Mekân/*İmpluvium*un kuzey yarısı) Yapının taban kotu: 2.82m								
Kasa No	**Üst Sınır**	**Alt Sınır**	**İçerik/Yorum**	**Sikke**	**Seramik**			**Renk**
					Kat. No.	**Form**	**Tarih**	
K23	3.37m	2.57m	Yüzey seviyesi	-	-	-	-	Açık kahverengi
K35	2.57m	2.28m	Yüzey seviyesinin altı, antik yapı kalıntılarının başlangıcı	M. Et. 5335 İmp. I. Valentinianus, Valens veya Gratianus (MS 367-375)	5	DSD Form X52	MS 1. yy	Kahverengi
					12	LRD Form 9/A	MS 550-600	
					23	Tava	?	
K47	2.28m	1.95m	Künk seviyesi	-	21	Güveç	MS 5. yüzyıl	Açık kahverengi
					22	Güveç	MS 4-7. yüzyıl	

2.3.3.2.2. 2 Nolu Mekân (Tablinum)

Yapının *tablinum* olarak tanımladığımız bölümü *fauces*in ve *atrium*un hemen karşısında, onlarla aynı aks üzerinde yer almaktadır. *Fauces*den eve giriş yapıp *impluvium*un batı tarafındaki geçişten veya koridordan geçildiğinde hiçbir kapı ile karşılaşmaksızın doğrudan *tablinum*a giriş yapılabilir. Buradan da olasılıkla *tablinum*un güney duvarında yer alan bir açıklıktan yapının güneyinde yer alan bahçeye çıkılabilir (res. 8, plan 2). Nitekim *atrium*lu Roma evlerinde *fauces-atrium-tablinum* aynı aks

üzerinde yer almaktadır[128]. Bunun yanı sıra *tablinum* özellikle İtalya'daki konutlarda (Roma, Pompeii, Herculaneum) görüldüğü üzere arka tarafından bahçeye çıkılabilen ve herhangi bir kapı geçişi olmaksızın *atrium*a bağlanan bölümdür[129]. 779-14 Parseldeki yapıda da *tablinum* ile *atrium* arasında bir duvar izi görülmemektedir. Bu durum iki bölüm arasında bir kapı açıklığı bulunmadığını, *tablinum*un tamamen ve doğrudan *atrium*a açıldığını gösterir. Roma konutunda ana kabul salonu[130] olarak tanımlanan *tablinum*un bazen yemek odası[131] işlevine sahip olduğu da bilinmektedir.

Evin ana kapısının açık olduğu zamanlarda *atrium*a bakan kısımları bir perde yardımıyla örtülen[132] *tablinum*ların bahçeye bakan arka kısımlarında ise bahçeye geçişi sağlayan hareketli panel veya kapı yer alıyordu[133]. İdeal bir Roma konutunda *tablinum*ların sahip olması gereken ölçü ve oranlar ile ilgili olarak Vitruvius detaylı bilgiler vermiştir. Vitruvius *atrium* genişliğinin yirmi ayak ölçüsünde olduğu konutlarda genişliğin üçte birinin çıkarılıp üçte ikisinin *tablinum*a verildiğini belirtir[134]. 779-14 Parseldeki yapıda *atrium* genişliği 5.90m yani 20 ayak, *tablinum*un genişlik ölçüsü 4.70m'dir, *tablinum atrium* genişliğinin üçte ikisini almaktadır. Vitruvius ayrıca küçük *atrium*lu evlerde *fauces*in *tablinum*un üçte ikisi kadar genişliğe sahip olması gerektiğini ifade eder[135].Yapıda *fauces* genişliği olarak yapının kuzey duvarından kuzey yönünde uzanan duvar ile yapının doğu duvarı arasındaki 3.00m'lik mesafe kabul edildiğinde sonucun Vitruvius'un verdiği oran ile tutarlılık içinde olduğu görülmüştür. Çünkü 4.70m olan *tablinum* genişliğinin üçte ikisi yaklaşık olarak 3.00m'dir. Bölümün 8 Nolu Mekân ile ortak olan batı duvarından doğuya doğru bir hat çizip hem *tablinum*un hem de yapının doğu duvarını oluşturan duvar ile birleştirdiğimizde içten içe ölçüleri 4.70m genişliğinde, 4.00m uzunluğunda ve kareye yakın bir plana sahip olduğunu görmekteyiz (res. 15). Duvar kalınlıkları ortalama 70cm civarında olan *tablinum* için taban kotu olarak *atrium*da yer alan mozaikli zeminin 2.82m'deki kotu önerilebilir.

---

[128]Bu konuyla ilgili detaylı bilgiler için bkz. Graham, 1966, **a.g.k.**, 3, 9, 10, 11, 14, 17, 18, 19, 20, 24; Clarke, 1991, **a.g.k.**, 2-6, fig. 1, 2.
[129]Mau, 1899, **a.g.k.**, 249; Graham, 1966, **a.g.k.**, 30, 31, fig. 56-61, fig. 68; Kostof, 1985, **a.g.k.**, 198, 199, fig. 9.9, 9.10a; Clarke, 1991, **a.g.k.**, 6; Zeyrek, 1991, **a.g.k.**, 56.
[130]Clarke, 1991, **a.g.k.**, 4.
[131] Mau, 1899, **a.g.k.**, 251; Etienne, 1998, **a.g.k.**,. 262..
[132]Zeyrek, 1991, **a.g.k.**, 56.
[133]H. Blanck (1976). *Einführung in das privatleben der Griechen und Römer*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, s. 33.
[134]Vitruvius, *de architectura*, 6. 3, 5.
[135]Vitruvius, *de architectura*, 6. 3, 6.

Sondajlar (6, 10, 15)

Yapıda 2 Nolu Mekânda (*tablinum*) açılan sondajlar 6, 10 ve 15 nolu sondajlardır[136].

6 Nolu Sondaj: Bu sondajın güneydoğu köşesinde, kuzeydoğu-güneybatı doğrultusunda uzanan ve antik dönem yapısının hemen üzerine oturan modern yapıya ait bir duvar ve beton kalıntısı tespit edilmiştir **(Resim 21)**. Sondajın tamamını kaplayan bu kalıntının güneydoğu kenarında yüzey seviyesinden 53cm derine inilmiştir ve herhangi bir antik yapı kalıntısına rastlanmamıştır. Seramik veya sikke gibi bulgular da ele geçmediğinden bu sondaj için bir değerlendirme tablosu oluşturulmamıştır.

10 Nolu Sondaj: Bu sondaj 1 ve 2 Nolu Mekânlar için ortak bir sondajdır. Sondajda kuzey-güney doğrultulu ve yapının doğu dış duvarını, aynı zamanda *atrium* ve *tablinum*un doğu duvarını oluşturan duvarın başlangıcı 3.11m kotunda, yüzeyden 31cm aşağıda tespit edilmiştir **(Resim 19)**. Bu sondaj ile ilgili stratigrafik bilgiler ve sondaj değerlendirme tablosu bir önceki bölümde yer almaktadır[137].

15 Nolu Sondaj: Sondajda 2 Nolu Mekânın (*tablinum)* batı duvarının 2.50m'lik kısmı açığa çıkarılmıştır. Bu duvar aynı zamanda 8 Nolu Mekân'ın doğu duvarıdır. Yüzeyden 53cm derinlikte, 2.84m kotunda başlayan kuzey-güney doğrultulu duvarın 1.21m yüksekliğinde, 65cm kalınlığında olduğu anlaşılmıştır. Bu duvarın 8 Nolu Mekânın kuzey, 3 Nolu Mekânın (*ala*) da güney sınırını oluşturan ortak duvar ile köşe yaptığı nokta da 15 Nolu Sondajda açığa çıkarılmıştır **(Resim 22)**.

15 Nolu Sondajda 3.37m-2.84m arasında yer alan ve imara aykırı yapıya ait duvar temel kalıntısını da barındıran yüzey toprağı içerisinden üç adet sikke ele geçmiştir. Yüzey toprağının altında, 2.84m-1.63m kot aralığında, 1.21m yüksekliğindeki antik yapı duvarının yer aldığı katmanda bulunan seramiklerden iki adet amphora parçası ve bir adet de kapak tarihlenmiştir. 1.63-1.47m seviyesinde, antik yapıya ait duvar kalıntısının alt seviyesinden ise bir adet amphora dip parçası ele geçmiştir.

[136]Bkz. Tablo 1: 779-14 Parsel Sondajlarının Mekânlara Göre Dağılımı.
[137]Bkz. tez metni s. 38, Tablo 2.2.

Tablo 2.5. *15 Nolu Sondaj (2 Nolu Mekân (tablinum) batı, 8 Nolu Mekân doğu duvarı ve bu duvarın 3 Nolu Mekân (ala) güney duvarı ile birleştiği nokta)*

15 Nolu Sondaj (2 Nolu Mekân (*tablinum*) batı, 8 Nolu Mekân doğu duvarı ve bu duvarın 3 Nolu Mekân (*ala*) güney duvarı ile birleştiği nokta) Yapının taban kotu: 2.82m								
Kasa No	**Üst Sınır**	**Alt Sınır**	**İçerik/Yorum**	**Sikke**	**Seramik**			**Renk**
					Kat. No.	**Form**	**Tarih**	
K42	3.37 m	2.84 m	Yüzey seviyesi	M. Et. 5332 Julianus Caesar (MS 355-361) M. Et. 5337 İmp. Arcadius (MS 393-395) M. Et. 5331 İmp. I. Leo (MS 457-474)	-	-	-	Kahverengi
K49	2.84 m	1.63 m	Yüzey seviyesinin altı, antik yapı kalıntılarının başlangıcı ve devamı	-	46	Dressel 23	MS 3. yüzyıl-erken 6. yüzyıl	Açık kahverengi
					50	LRA 3B3	MS 5. yüzyıl	
					56	Geçmeli kapak	MS 6-7. yüzyıl	
K52	1.63 m	1.47 m	Yapı kalıntısının bitişi, duvarın altı	-	36	Kilikya Tip 1	MS 1-2. yüzyıl	Açık kahverengi

2.3.3.2.3. 3 Nolu Mekân (Ala)

Ala, Roma konutlarında genellikle *atrium* ve *tablinum*un her iki tarafında yer alan, bu bölümlere herhangi bir kapı geçişi olmaksızın açılan kanat kısımlarıdır[138]. Küçük boyutlu konutlarda tek bir *ala* bulunurken[139], büyük boyutlu olanlarda, özellikle

[138]Mau, 1899, **a.g.k.**, 252; Graham, 1966, **a.g.k.**, 5; Zeyrek, 1991, **a.g.k.**, 57.
[139]Zeyrek, 1991, **a.g.k.**, 57.

Pompeii konutlarında görüldüğü üzere, iki *ala* bulunur ve bu durumda *alae* adını alır[140]. *Atrium* ve *tablinum*dan konutun diğer mekânlarına geçişi sağlayan bir hol işlevine sahip *ala*da aynı zamanda aile büyüklerinin portreleri de sergilenebiliyordu[141].779-14 Parselde yapının *atrium* ve *tablinum* bölümlerinden diğer mekânlara geçişi sağlayan bir bölüm olarak kullanıldığı anlaşılan tek bir *ala* bulunmaktadır. 779-14 Parselde *atrium*un ve *tablinum*un batısında yer alan *ala*nın, bir duvara bitişik olarak planlanmış, üç taraflı ve görece küçük *atrium*lu evlerde tek taraflı olduğu görülmektedir[142].

779-14 Parseldeki yapıda *ala*nın 4 Nolu Mekân ile ortak olan kuzey duvarı 3.00m, 8 Nolu Mekân ile ortak olan güney duvarı 5.00m, doğu duvarı 0.80m, 5 Nolu Mekân ile ortak olan batı duvarı ise 5.90m uzunluğunda bir iç ölçüye sahiptir **(Resim 16)**. *Ala*nın güney duvarı doğu duvarının dış hattından 1.20m ölçüsünde çıkıntı yaparak, *impluvium*un batısından geçen ve koridor olarak da adlandırabileceğimiz geçiş kısmını güneyden kapatmaktadır **(Plan 4, Resim 6)**. *Ala*nın *atrium*a açılan doğu tarafında herhangi bir kapı açıklığına rastlanmamıştır. Bu planıyla *ala*, yapının dışa açık olan ana bölümleri (*fauces, atrium, tablinum*) ile diğer mekânları arasında bir hol görünümü arz etmektedir. *Ala* ile ortak duvarı olan 4, 5 ve 8 Nolu Mekânlar, neredeyse temel seviyesine kadar sökülmüş duvar örgüleri üzerinde herhangi bir eşik veya kapı açıklığı tespit edilememiş olsa da *ala*ya açılıyor olmalıydı **(Plan 4, 17, 18, Resim 6)**.

Sondajlar (9, 15)

3 Nolu Mekânda (*ala*) açılan sondajlar 9 ve 15 nolu sondajlardır[143]. Her iki sondaj da bölümün *atrium*dan giriş yapılan kısmında açılmıştır **(Resim 18)**. Bu sondajlardan 9 Nolu Sondaj, 1 Nolu Mekân ile ortak bir sondaj olduğu için 1 Nolu Mekân (*fauces ve atrium*) sondajlarının değerlendirildiği bölümde ele alınmıştır[144].

15 Nolu Sondaj ise 2 Nolu Mekân (*tablinum*) batı, 8 Nolu Mekân doğu duvarı ve bu duvarın 3 Nolu Mekânın (*ala*) güney duvarı ile birleştiği noktanın açığa çıkarıldığı bir ortak sondajdır **(Plan 5)**. 15 Nolu Sondaj ile ilgili değerlendirmeler 2 Nolu Mekân (*tablinum*) sondajlarının ele alındığı bölümde yer almaktadır[145]. 15 Nolu Sondajda

[140]Mau, 1899, **a.g.k.**, 252; Graham, 1966, **a.g.k.**, 30, fig. 56, 59.
[141]Mau, 1899, **a.g.k.**, 252.
[142]Graham, 1966, **a.g.k.**, 25, 30, fig. 60.
[143]Bkz. Tablo 1: 779-14 Parsel Sondajlarının Mekânlara Göre Dağılımı.
[144]Bkz. tez metni s. 37, Tablo 2.1.
[145]Bkz. tez metni s. 43, Tablo 2.5.

yüzeyden 53cm derinlikte yani 2.84m kotunda kalınlığı 65cm, uzunluğu 2.50m ve yüksekliği 1.21m olarak tespit edilen duvar, 8 Nolu Mekânın 2 Nolu Mekân (*tablinum*) ile ortak olan doğu duvarıdır **(Resim 22)**. Bu duvarın 3 Nolu Mekânın (*ala*) aynı zamanda 8 Nolu Mekânın kuzey duvarı da olan güney duvarı ile köşe yaptığı nokta, arada hiçbir dolgu olmadan antik yapı kalıntısının üzerine oturan imara aykırı yapıya ait kuzeydoğu-güneybatı doğrultulu temel duvarının altında açığa çıkarılmıştır. Bu sondajda antik yapının duvar başlangıç kotunun 2.84m olması, yapının bu kısmında duvarların taban seviyesine kadar söküldüğünü, başka bir deyişle olasılıkla imara aykırı yapının inşa edildiği dönemde tahrip edildiğini göstermektedir **(Resim 4).**

2.3.3.2.4. 4 Nolu Mekân

Yapının 4 Nolu Mekân olarak adlandırdığımız bölümü, evin *fauces* yani giriş kısmının batısında, *atrium* ve *impluvium*un ise kuzeybatısında yer alan ilk mekândır **(Plan 4)**. Mekânın doğusunda *impluvium*un batısından geçen koridor, güneyinde ise *ala* yer almaktadır. 4 Nolu Mekânın tam planı ve ölçüleri, batı ve kuzey duvarlarının parsel sınırında ve toprak altında olması nedeniyle tam olarak belirlenememiştir. Yalnızca kuzey ve güney duvarlarının takip edilebilen kısımları arasında 3.90m'lik bir iç genişlik ölçüsü tespit edilebilmiştir. Mekânın 3 Nolu Mekân (*ala*) ile ortak olan güney duvarı 3.00m, kuzey duvarının mevcut kısmı ise 2.75m ölçüsünde iç uzunluğa sahiptir **(Resim 17).** 779-14 Parselde yapının genelinde görüldüğü üzere bu mekânda da duvarların olasılıkla imara aykırı yapının inşası sırasında temel seviyesine kadar söküldüğü anlaşılmaktadır. Bu nedenle mekânın girişi saptanamamıştır. Ancak *ala* ile ortak olan güney duvarındaki bir kapıdan *ala*ya giriş-çıkış yapıldığı düşünülebilir. 4 Nolu Mekânda açılmış herhangi bir sondaj ve dolayısıyla rapor olmadığı için bu mekânla ilgili stratigrafik saptamalar yapılamamıştır.

2.3.3.2.5. 5 Nolu Mekân

5 Nolu Mekân, yapının 2 Nolu Mekânının (*ala*) batısında, 7 Nolu Mekânın kuzeyinde yer almaktadır **(Plan 4)**. Mekânın kuzey duvarının tümü ve batı duvarının da bir kısmı toprak altındadır. Bu nedenle planı ve ölçüleri tam olarak anlaşılamayan 5 Nolu Mekânın batı duvarının görünen kısmı ile doğu duvarı arasındaki mesafe 6.80m'dir **(Resim 17).** Mekânın mevcut duvarlarında herhangi bir kapı açıklığına

rastlanmamış olsa da *ala*nın bulunduğu doğu yönünden mekâna giriş yapıldığı düşünülebilir **(Plan 17, 18)**.

Sondajlar (1, 8, 19)

5 Nolu Mekânda stratigrafik bilgiler 1, 8 ve 19 nolu sondajlardan elde edilmektedir[146].

1 Nolu Sondaj: 5 Nolu Mekânın içerisinde, batı ve güney duvarlarının kesiştiği noktanın önündedir **(Plan 5)**. Herhangi bir mimari bulguya rastlanmayan sondajda 3.33m kotundaki yüzey seviyesinden 2m derinliğe inilmiş, sondaj 1.33m kotunda sonlandırılmıştır. Yüzey seviyesinin 54cm altında 2.79m kotundan itibaren seramikli katman başlamaktadır.

Tablo 2.6. *1 Nolu Sondaj (5 Nolu Mekân içerisi, mekânın batı ve güney duvarlarının kesiştiği noktanın önünden)*

1 Nolu Sondaj (5 Nolu Mekân içerisi, mekânın batı ve güney duvarlarının kesiştiği noktanın önünden) Yapının taban kotu: 2.82m								
Kasa No	**Üst Sınır**	**Alt Sınır**	**İçerik/Yorum**	**Sikke**	**Seramik**			**Renk**
					Kat. No.	**Form**	**Tarih**	
K1	3.33m	2.79m	Yüzey seviyesi	-	-	-	-	Açık kahverengi
K8	2.79m	2.15m	Yüzey seviyesinin altı (toprak renginin ilk değiştiği alan)	-	13	LRD Form 9/B	MS 580/600-7. yy sonu	Açık kahverengi – sarımsı
					24	Kilikya Tip 1	MS 1-2. yüzyıl	
					45	LRA 8/Agora M 273	MS 4. yüzyıl	
K14	2.15m	1.33m	Kumul toprak seviyesi	-	-	-	-	Kahverengi

8 Nolu Sondaj: Mekânın içerisinde, doğu duvarının önündedir **(Plan 5)**. Sondajda yüzey seviyesinin altında, 2.79m kotunda başlayan seramikli katmanın içerisinde, 2.79-2.50m seviyeleri arasında imara aykırı yapıya ait bir beton kütlesi tespit edilmiştir. Söz konusu beton kütlesinin tahrip ettiği anlaşılan 2.79-1.78m kotları arasındaki katmandan seramikler ele geçmiştir. Aynı katmanda 1.99m kotunda kuzeydoğu-güneybatı doğrultusunda uzanan, 0.90m uzunluğunda pişmiş toprak künk dizisi açığa çıkarılmıştır

[146]Bkz. Tablo 1: 779-14 Parsel Sondajlarının Mekânlara Göre Dağılımı.

(Resim 10). Bu künk dizisinin 14 Nolu Sondajda yer alan ve *impluvium*un batı kenarının altındaki duvar örgüsünün altından çıkarak evin diğer kısımlarına temiz su taşıdığı düşünülen künk dizisi ile aynı doğrultuda olması, bu iki dizinin aynı sisteme ait olduklarını gösterir **(Plan 4)**.

Tablo 2.7. *8 Nolu Sondaj (5 Nolu Mekân içerisi, doğu duvarının önü)*

8 Nolu Sondaj (5 Nolu Mekân içerisi, doğu duvarının önü) Yapının taban kotu: 2.82m								
Kasa No	**Üst Sınır**	**Alt Sınır**	**İçerik/Yorum**	**Sikke**	**Seramik**			**Renk**
					Kat. No.	**Form**	**Tarih**	
K17	3.31m	2.79m	Yüzey seviyesi	-	-	-	-	Kahverengi
K24	2.79m	1.78m	Yüzey seviyesinin altı, pişmiş toprak künk dizisinin alt kotu ile son buluyor (toprak renginin ilk değiştiği alan)	-	27	Kilikya Tip 1	MS 1-2. yüzyıl	Açık kahverengi – sarımsı
					31	Kilikya Tip 1	MS 1-2. yüzyıl	
					49	LRA 8/Agora M 273	MS 5. yüzyıl başı	

19 Nolu Sondaj: 5 Nolu Mekânın içerisinde açılan ve herhangi bir mimari bulgunun tespit edilmediği sondajda 3.44m'de başlayan 2.75m'de son bulan yüzey seviyesinden bir adet amphora parçası ele geçmiştir. Sondajda yüzey seviyesinin altında 2.75m'de başlayan tabakanın ne kadar derine indiği ve dolayısıyla bitiş kotu belli değildir. Bu tabakada bulunan beş adet parçanın tamamı amphora parçalarıdır.

Tablo 2.8. *19 Nolu Sondaj (5 Nolu Mekân içerisi)*

19 Nolu Sondaj (5 Nolu Mekân içerisi) Yapının taban kotu: 2.82m								
Kasa No	**Üst Sınır**	**Alt Sınır**	**İçerik/Yorum**	**Sikke**	**Seramik**			**Renk**
					Kat. No.	**Form**	**Tarih**	
K54	3.44m	2.75m	Yüzey seviyesi	-	53	LRA 2C	MS 6-7. yüzyıl	Kahverengi
K54a	2.75m	-	Yüzey seviyesinin altı	-	35	Kilikya Tip 1	MS 1-2. yüzyıl	Açık kahverengi
					39, 40, 41	Carrot amphora	MS 1-2. yüzyıl	
					43	Tripolitanian 3	MS 2-4. yüzyıl	

2.3.3.2.6. 6 Nolu Mekân

779-14 Parselin batı ve güneybatısı boyunca uzanan 779-13 Parselde ortaya yapının batı sınırını oluşturan bir duvar açığa çıkarılmıştır. Bu duvar yapının güney duvarının 779-13 Parselde açığa çıkarılan 13.50m'lik uzantısının yaklaşık olarak 5. metresinden başlamakta ve 2.20m uzunlukla kuzey yönünde uzanmaktadır. 779-13 Parselde açığa çıkarılan söz konusu duvarın aynı zamanda 779-14 Parselde yer alan 7 Nolu Mekânın kuzey duvarının batı yönünde yaptığı çıkıntı ile birleşerek kareye yakın bir plana sahip başka bir mekânı oluşturduğu anlaşılmaktadır. Bu iki duvarın birleşerek oluşturduğunu düşündüğümüz mekân 6 Nolu Mekândır. Bu mekânın batı ve güney duvar kalıntıları 779-13 Parselde, kuzey duvar çıkıntısı ve 7 Nolu Mekân ile ortak olan doğu duvarı 779-14 Parsel sınırları içerisinde yer almaktadır **(Plan 4).** 6 Nolu Mekân'ın genişliği, 7 Nolu Mekân ile ortak olan doğu duvarından hareketle, 3.50m olarak belirlenmiştir. Uzunluğunun da yaklaşık 4.80m olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumda mekânın dikdörtgen bir plana sahip ve 4.80x3.50m ölçülerinde olduğu söylenebilir. Bu mekân yapının batıdaki son mekânıdır. 6 Nolu Mekân'ın batıya doğru devamında ve kuzey duvarının kuzeyinde herhangi bir mimari bulgu açığa çıkarılmamıştır **(Plan 4).**

2.3.3.2.7. 7 Nolu Mekân

Yapının güneyinde yer alan 7 Nolu Mekân, 7.50x3.50m ölçülerinde, ölçülerini tam olarak tespit edebildiğimiz dikdörtgen planlı bir mekândır **(Plan 4, Resim 15).** Bu mekânın *ala* ile ortak duvarı bulunmamaktadır. Yapının genelinde olduğu gibi bu mekânda da duvarların temel seviyesine kadar söküldüğü anlaşılmaktadır. Bu nedenle mekânın giriş kısmı tespit edilememiştir ancak doğusunda yer alan 8 Nolu Mekândan veya kuzeyinde yer alan 5 Nolu Mekân'dan buraya bir giriş olduğu düşünülebilir.

Sondajlar (2, 20)

7 Nolu Mekânda bize stratigrafik verileri sağlayan sondajlar 2 ve 20 nolu sondajlardır[147].

2 Nolu Sondaj: Mekânın orta hattında, güney duvarının hemen önünde açılan **(Plan 5)** sondajda imara aykırı yapının temeline ait duvar örgüsü dışında herhangi bir yapı kalıntısına rastlanmamıştır. Sondajda ele geçen seramikler 2.80m-2.15m kotları arasındandır.

[147]Bkz. Tablo 1: 779-14 Parsel Sondajlarının Mekânlara Göre Dağılımı.

Tablo 2.9. *2 Nolu Sondaj (7 Nolu Mekân içerisi, güney duvarının önü)*

2 Nolu Sondaj (7 Nolu Mekân içerisi, güney duvarının önü) Yapının taban kotu: 2.82m								
Kasa No	**Üst Sınır**	**Alt Sınır**	**İçerik/Yorum**	**Sikke**	**Seramik**			**Renk**
					Kat. No.	**Form**	**Tarih**	
K2	3.33m	2.80m	Yüzey seviyesi	-	-	-	-	Açık kahverengi
K9	2.80m	2.15m	Yüzey seviyesinin altı (toprak renginin ilk değiştiği alan)	-	29	Kilikya Tip 1	MS 1-2. yüzyıl	Açık kahverengi-sarımsı
					54	LRA 8/Agora M 273	MS 7. yüzyıl	
K11	2.15m	1.77m	Kumul toprak seviyesi	-	-	-	-	Kahverengi

20 Nolu Sondaj: 7 Nolu Mekânın içinde kuzey duvarının hemen önünde açılan **(Plan 5)** 20 Nolu Sondajda sondajın 3.47m olan yüzey kotundan başka bir kot veya seviye bilgisine sahip değiliz. Duvarın başlangıç ve bitiş kotları belirtilmemiştir. Ancak sondajda ne kadar derine inildiğine dair bilgimiz olmasa da duvarın bitişi ile birlikte sondajın son bulduğu rapor edilmiştir. Parselin en erken seramiklerinin ele geçtiği 20 Nolu Sondajın malzemesi homojen bir dağılım ortaya koymaktadır. Bu sondajda ele geçen seramiklerin tümü sofra kabıdır ve DSD formlarına ait kap parçalarıdır. Aynı zamanda parselin en kaliteli seramikleri de olan söz konusu parçaların ele geçtiği bu sondaja dair bilgilerimizin yetersizliği bir dezavantaj olsa da mekânın ölçüleri ve planı yapının ana yemek salonunun burası olabileceği düşüncesini akla getirmektedir.

Tablo 2.10. *20 Nolu Sondaj (7 Nolu Mekân içerisi)*

20 Nolu Sondaj (7 Nolu Mekân içerisi) Yapının taban kotu: 2.82m								
Kasa No	**Üst Sınır**	**Alt Sınır**	**İçerik/Yorum**	**Sikke**	**Seramik**			**Renk**
					Kat. No.	**Form**	**Tarih**	
K55	3.47m	-	Duvarın başlangıcından bitişine kadar	-	1	DSC Meyer-Schlichtman Typ T 13a	MÖ 1. yy ortası-MS 1. yy	Açık kahverengi
					3	DSD Form P12	MS 1. yy ikinci yarısı-MS 2. yy ilk yarısı	
					6	DSD Form X59	MS 2. yüzyıl?	
					7	DSD Form P42	MS 2. yy	

2.3.3.2.8. 8 Nolu Mekân

Yapının güneyinde ve 2 Nolu Mekânın (*tablinum*) ile 7 Nolu Mekânın arasında yer alan 8 Nolu Mekân, 2 Nolu Mekânın batısında, 7 Nolu Mekân'ın doğusundadır. 3.30x3.30m ölçülerinde ve kare plana sahip olan mekânın kuzey duvarı 3 Nolu Mekânın (*ala*) güney duvarı ile ortaktır **(Plan 4, Resim 6)**. Bu nedenle mekânın girişi *ala*dan yani kuzey duvarından olmalıdır.

Sondajlar (7, 15)

8 Nolu Mekânda stratigrafik veri sağlayan iki sondaj açılmıştır. Bunlar 7 ve 15 nolu sondajlardır[148].

7 Nolu Sondaj: Mekânın içinde kuzeybatı köşede ve kuzey duvarının önündedir **(Plan 5)**. Bu sondajda 3.30m kotundaki yüzey seviyesinin 15cm altında imara aykırı yapının temel duvarına rastlanmıştır. 1.82m kotunda sonlandırılan sondajda 2.80m-1.82m kotları arasından tarihlenebilir nitelikte bir amphora dip parçası ele geçmiştir.

[148]Bkz. Tablo 1: 779-14 Parsel Sondajlarının Mekânlara Göre Dağılımı.

Tablo 2.11. *7 Nolu Sondaj (8 Nolu Mekân içerisi, kuzey duvarının önü)*

7 Nolu Sondaj (8 Nolu Mekân içerisi, kuzey duvarının önü) Yapının taban kotu: 2.82m								
Kasa No	**Üst Sınır**	**Alt Sınır**	**İçerik/Yorum**	**Sikke**	**Seramik**			**Renk**
					Kat. No.	**Form**	**Tarih**	
K16	3.30m	2.80m	Yüzey seviyesi ve altı (İmara aykırı yapıya ait duvar 3.15m'de başlıyor ve 2.80m'de son buluyor)	-	-	-	-	Açık kahverengi
K27	2.80m	1.82m	İmara aykırı yapıya ait duvarın altı	-	32	Kilikya Tip 1	MS 1-2. yüzyıl	Kahverengi

15 Nolu Sondaj: Sondajda 8 Nolu Mekân'ın 2 Nolu Mekân (*tablinum)* ile ortak olan doğu duvarının 2.50m'lik kısmı açığa çıkarılmıştır **(Plan 5)**. Duvar 2.84m kotunda başlamaktadır. Kuzey-güney doğrultulu olan duvarın yüksekliği 1.21m, kalınlığı ise 65cm'dir. Duvarın 2.84m'deki başlangıç kotu ile 1.63m'deki bitiş kotu arasındaki tabakaya ait stratigrafik bilgiler, 15 Nolu Sondajın daha önce değerlendirildiği 2 Nolu Mekân sondajlarının ele alındığı alt başlıkta yer almaktadır[149].

2.3.3.2.9. Bahçe?

Pompeii'de House of Sallust, House of Pansa ve House of Surgeon isimli, MÖ 3. yüzyılda inşa edilen fakat daha sonra planında değişiklikler yapılmış olan evler bize Pompeii'nin erken dönem evlerinin karakteristik mimari planları açısından bilgi vermektedir[150]. Aynı zamanda bu evler Vitruvius'un *atrium*lu Roma evleri için yaptığı tarif ve tanımlamaları da somut bir hale getirmektedir. *Atrium*lu Roma evlerinde, yukarıda sözü edilen evlerde de görüldüğü üzere, *fauces-atrium-tablinum* bölümleri aynı aks üzerindedir ve *tablinum*un arka tarafında bir bahçe bulunmaktadır[151].

Yukarıda verilen bilgiler doğrultusunda 779-14 Parseldeki yapının planı tekrar değerlendirildiğinde, *fauces-atrium-tablinum* bölümleri aynı aks üzerinde olan yapının güney duvarının güneyinde, *tablinum*un arkasında bir bahçeye sahip olması gerektiği

[149]Bkz. tez metni s. 43, Tablo 2.5.
[150]Clarke, 1991, **a.g.k.**, 2.
[151]Clarke, 1991, **a.g.k.**, 3, 6, fig. 1.

düşünülebilir. Nitekim bu alanda açılan 3, 4 ve 5 nolu sondajlarda, 3 Nolu Sondajda ortaya çıkarılan köşe yapan bir duvardan başka herhangi bir yapı kalıntısına rastlanmamıştır. Bu duvar kalıntısının yapı ile bağlantısı tahribat nedeniyle saptanamamış bu nedenle işlevi de anlaşılamamıştır. 4 Nolu Sondajda herhangi bir mimari bulgu tespit edilmemiş, 5 Nolu Sondajda ise üzeri kapalı bir atık su kanalı açığa çıkarılmıştır. Parselin tümünde kazı çalışmaları tamamlandıktan sonra, doğu duvarına bitişik olarak yapılmış ve daha önce 1 Nolu Mekân (*Fauces-Atrium*) bölümünde detaylı olarak tanımladığımız üzeri açık atık su kanalının yapının güneyinde devam ederek parsel sınırına kadar ulaştığı görülmüştür. Söz konusu bulgular yapının bu bölümünün bahçe olarak kullanılmış olabileceğini düşündürmektedir **(Plan 4).** Ancak bu yapının güneyinde E1 Limanının iç liman kısmının kuzey çizgisinin kuzeyinde yer alıyor olması, yapının güneyindeki üzeri açık ve kapalı atık su kanallarının direk iç limana bağlanmış olabileceğini göstermektedir. Yani yapıdan tahliye edilen atık su söz konusu kanallar yardımıyla denize deşarj edilmiş olabilir. Ayrıca 3 Nolu Sondajda tespit edilen sütun yapının güneyi ile E1 Limanının iç liman rıhtım çizgisi arasında tahrip edilmiş bir cadde ve onun stoasına işaret edebilir mi? sorusunu da akla getirmektedir. Bu soru Side'nin cadde ve sokak organizasyonu konusunda bir doktora tez çalışması sürdüren Araş. Gör. Volkan Öztekin'in önerileriyle açıklığa kavuşacaktır. Bu nedenlerle söz konusu alanın yapının bahçesi olabileceği şimdilik sadece bir olasılıktır.

Sondajlar (3, 4, 5)

779-14 Parselde yapının bahçe olabilecek bu kısmında açılan sondajlar 3, 4 ve 5 nolu sondajlardır[152].

3 Nolu Sondaj: Yapının hemen güneyinde açılan sondajda, yüzey seviyesinin 73 cm altında 2.61m kotunda, kuzey-güney doğrultusunda 1.40m uzandıktan sonra köşe yaparak doğuya doğru 1.45m uzanan, 70cm kalınlığında bir yapı duvar kalıntısı ortaya çıkarılmıştır **(Plan 5)**. Duvar kalıntısının tamamı sondaj içerisinde görülmüş, her iki uzantının da devamının olmadığı tespit edilmiştir. Sondajın güneydoğu kenarında ise kuzeydoğu-güneybatı yönünde uzanan, 25cm kalınlığında, imara aykırı yapıya ait duvar temeli tespit edilmiştir. Sondajın kuzeyinde ve yüzey seviyesinin 10cm altında, 1.45m uzunluğunda, 65cm çapında granit bir sütun gövde parçası bulunmuştur **(Resim 8).**

[152]Bkz. Tablo 1: 779-14 Parsel Sondajlarının Mekânlara Göre Dağılımı.

Daha önce de sözü edildiği üzere bu sütun gövde parçası ile *impluvium*da kuyu ağzının kenarında bulunan sütun kaidesi, yapının *atrium*unda veya bahçesinde *peristyl* olabileceği düşüncesini akla getirmekte, ancak bu konuda kesin bir yargıya varmak mümkün görünmemektedir **(Resim 13)**. 3 Nolu Sondajda sütun gövde parçasının başlangıç kotu olan 3.24m ile antik yapı kalıntısının üst kotu olan 2.61m seviyeleri arasından birkaç parça seramik ele geçmiştir. Antik yapı kalıntısının bitiş kotu olan 1.91m ile sütun gövde parçasının bitiş kotu olan 1.79m arasında da seramikler ele geçmiş ancak buluntuların tarihlenebilir nitelikte olmadığı görülmüştür.

Tablo 2.12. *3 Nolu Sondaj (Yapının güneyi, bahçe ?)*

3 Nolu Sondaj (Yapının güneyi, bahçe ?) Yapının taban kotu: 2.82m								
Kasa No	**Üst Sınır**	**Alt Sınır**	**İçerik/Yorum**	**Sikke**	**Seramik**			**Renk**
					Kat. No.	**Form**	**Tarih**	
K3	3.34m	3.24m	Yüzey seviyesi	-	-	-	-	Koyu kahverengi
K5	3.24m	2.61m	Yüzey seviyesinin altı (sütunun başlangıcı itibariyle)- Antik duvar kalıntısının üst seviyesi	M. Et. 5334 İmp. I. Theodosius, Arcadius veya Honorius (MS 393-395)	25, 30, 37	Kilikya Tip 1	MS 1-2. yüzyıl	Koyu kahverengi
K28	2.61m	1.91m	Duvar kalıntısının seviyesi	-	-	-	-	Kahverengi
K30	1.91m	1.79m	Duvarın bitiş seviyesi ile sütunun devamı ve bitiş seviyesi arası	-	-	-	-	Kahverengi-sarımsı
K31	1.79m	1.57m	Sütunun altı, kumul toprak seviyesi	-	-	-	-	Açık kahverengi

4 Nolu Sondaj: Parselin güneydoğu sınırında açılan 4 Nolu Sondajda yapılan kazılarda 3.49m-1.65m kotları arasında çalışılmıştır **(Plan 5)**. Bu sondajda 2.17-1.65m kotları arasından gelen seramiklerden başka herhangi bir bulgu ele geçmemiştir.

Tablo 2.13. *4 Nolu Sondaj (Yapının güneyi, bahçe ?)*

4 Nolu Sondaj (Yapının güneyi, bahçe ?) Yapının taban kotu: 2.82m								
Kasa No	**Üst Sınır**	**Alt Sınır**	**İçerik/Yorum**	**Sikke**	**Seramik**			**Renk**
					Kat. No.	**Form**	**Tarih**	
K4	3.49m	2.92m	Yüzey seviyesi	-	-	-	-	Açık kahverengi
K6	2.92m	2.17m	Yüzey seviyesinin altı (toprak renginin ilk değiştiği alan)	-	-	-	-	Açık kahverengi – sarımsı
K12	2.17m	1.65m	Az seramikli kumul toprak seviyesi	-	26	Kilikya Tip 1	MS 1-2. yüzyıl	Kahverengi
					38	Carrot amphora	MS 1-2. yüzyıl	

5 Nolu Sondaj: Yapının güneyinde, bahçe olabilecek bölümün hemen hemen orta noktasına denk gelen sondajda, yüzeyden 68cm derinlikte, kuzey - güney yönünde uzanan, 60cm genişliğinde 75cm yüksekliğinde bir atık su kanalı açığa çıkarılmıştır **(Plan 4, 5)**. Kanalın güney uzantısı parsel sınırından dışarı devam etmektedir. 2019 yılında kazısı tamamlanan ve 779-14 Parselin güneydoğusunda yer alan 779-15 (Eski 452) Parselde de bu kanalın devamı niteliğinde bir kanal açığa çıkarılmıştır. Parsel içerisinde görünen kısmı 4.00m olan kanalın kuzey uzantısının tahrip edildiği ve devamlılığının olmadığı tespit edilmiştir. Kanal üzeri büyük oranda kapalıdır, üç noktada üzerinde haç motifi bulunan, kırık mermer levha parçaları ile kapatıldığı anlaşılmaktadır **(Resim 12)**. Açılan sondajda kanal seviyesi altına, yüzey seviyesinden 1.73m derine inilmiş ve steril bir toprak katmanına gelindiği için sondaj bu seviyede sonlandırılmıştır. 3.42m'de açılıp 1.69m kotunda sonlandırılan 5 Nolu Sondajda ele geçen seramikler atık su kanalının başladığı 2.74m ile kanalın son bulduğu 1.99m kotları arasından ele geçmiştir. Ayrıca atık su kanalının altından yani 1.99m-1.69m kotları arasından da seramikler ele geçmiştir.

Tablo 2.14. *5 Nolu Sondaj (Yapının güneyi, bahçe ?, üzeri kapalı atık su kanalının bulunduğu sondaj)*

5 Nolu Sondaj (Yapının güneyi, bahçe ?, üzeri kapalı atık su kanalının bulunduğu sondaj) Yapının taban kotu: 2.82m								
Kasa No	**Üst Sınır**	**Alt Sınır**	**İçerik/Yorum**	**Sikke**	**Seramik**			**Renk**
					Kat. No.	**Form**	**Tarih**	
K7	3.42 m	2.74 m	Yüzey seviyesi	-	-	-	-	Açık kahverengi
K15	2.74 m	1.99 m	Yüzey seviyesinin altı (üzeri kapalı atık su kanalının seviyesi)	-	15	LRD Form 10	MS geç 6. yüzyıl/MS 7. yüzyıl ortası	Açık kahverengi – sarımsı
					17	LRD Kapak	MS 6-7. yüzyıl	
K38	1.99 m	1.69 m	Az seramikli kumul toprak seviyesi (üzeri kapalı atık su kanalının altı)	-	44	Beirut Koan amphora	MS 100-230	Kahverengi
					47	Keay 47 amphora	MS 4. yüzyıl-5. yüzyıl ortası	

2.3.3.2.10. Yapının dışı

779-14 Parselde, yapının güneydoğusu ve doğusunda açılan sondajlardan 11 Nolu Sondajda yapının güney duvarının parsel sınırına doğru devamı açığa çıkarılmıştır. Bu duvarın parselin güneydoğusunda kazısı tamamlanan 779-15 (Eski 452) Parselde ve bu parselin de kuzeydoğusunda kazısı tamamlanan 800-4 (Eski 463) Parselde de devam ettiği görülmüştür. Söz konusu bulgular, yapının doğu duvarı gibi güney duvarının da parselasyona bağlı bir parsel duvarı niteliği taşıdığını göstermektedir. Zira 2019 ve 2020 yıllarında 779-14 Parselin doğusunda yer alan 800-4 (Eski 463) ve kuzeydoğusunda yer alan 800-1 (Eski 465) Parsellerde, olasılıkla *praetorium* ile bağlantılı bir yapı kompleksi açığa çıkartılmıştır. 779-14 Parseldeki yapıyı güneyden sınırlandıran duvar, söz konusu yapı kompleksinin de güney sınırını belirlemektedir. 779-14 Parseldeki yapının E1 Limanının olası kuzey rıhtım hattının kuzeyinde ve rıhtıma çok yakın bir konumda olması bu yapıyı özel kılmaktadır.

Sondajlar

Yapının doğusu ve güneydoğusunda açılan 11 ve 12 Nolu Sondajlarda[153] ele geçen bulgular şöyledir:

11 Nolu Sondaj: 779-14 Parselin güneydoğusunda, yapının güney dış duvarının parsel sınırına doğru devamının açığa çıkarıldığı sondajdır **(Plan 5)**. Sondajda 3.44-2.99m kotları arasındaki yüzey seviyesinden bir adet sikke ele geçmiştir. Yüzey seviyesinin 45cm altında, duvar örgüsünün başlangıç kotu olan 2.99m ile 2.25m arasından ele geçen bir adet amphora parçası tarihlenmiştir. Sondajda 2.25-1.91m kotları arasından, duvarın devamından bir adet sikke ele geçmiştir.

Tablo 2.15. *11 Nolu Sondaj (Yapının güney duvarının yapının dışında kalan devamı)*

11 Nolu Sondaj (Yapının güney duvarının yapının dışında kalan devamı) Yapının taban kotu: 2.82m								
Kasa No	**Üst Sınır**	**Alt Sınır**	**İçerik/Yorum**	**Sikke**	**Seramik**			**Renk**
					Kat. No.	**Form**	**Tarih**	
K20	3.44 m	2.99 m	Yüzey seviyesi	M. Et. 5332 Julianus Caesar (MS 355-361)	-	-	-	Açık kahverengi
K43	2.99 m	2.25 m	Yüzey seviyesinin altı, antik yapı kalıntılarının başlangıcı	-	52	LRA 1B	MS 6-7. yüzyıl	Kahverengi
K29	2.25 m	1.91 m	Antik yapı kalıntısının devamı	M. Et. 5336 İmp. I. Theodosius, Arcadius veya Honorius (MS 393-395)	-	-	-	Kahverengi

[153]Bkz. Tablo 1: 779-14 Parsel Sondajlarının Mekânlara Göre Dağılımı.

12 Nolu Sondaj: 779-14 Parselde yapının doğusunda ve dışında, parselin de doğu sınırına yakın bir konumda yer alan 12 Nolu Sondajda herhangi bir mimari bulgu ile karşılaşılmamıştır **(Plan 5)**. Bu sondajda 3.44m'deki yüzey seviyesinin 62cm altında, 2.82m kotunda içerisinde az sayıda seramiğin bulunduğu bir tabaka ortaya çıkarılmıştır. Kahverengi renkteki bu tabaka 1.97m kotuna kadar devam etmiş ve sondaj da bu noktada sonlandırılmıştır. 2.82m-1.97m seviyeleri arasından tarihlenebilir nitelikte seramikler ele geçmiştir. Bu seramikler yapının tarihlendirilmesi noktasında olmasa da 779-14 Parsel seramiklerinin ortaya koyduğu form repertuarına katkı sağlamaktadır.

Tablo 2.16. *12 Nolu Sondaj (Yapının doğu dışı)*

12 Nolu Sondaj (Yapının doğu dışı) Yapının taban kotu: 2.82m								
Kasa No	**Üst Sınır**	**Alt Sınır**	**İçerik/Yorum**	**Sikke**	**Seramik**			**Renk**
					Kat. No.	**Form**	**Tarih**	
K21	3.44 m	2.82 m	Yüzey seviyesi	-	-	-	-	Koyu kahverengi-siyah
K26	2.82 m	1.97 m	Yüzey seviyesinin altı (toprak renginin ilk değiştiği alan)	-	9	Afrika Kırmızı Astarlı Seramiği Form 89? Form 90?	MS 450-525/500-525	Kahverengi
					10	LRD Form 8	MS geç 6. yy-erken 7. yy/MS 6. yy başı-MS 7. yy başı	
					11	LRD Form 9/A	MS 550-600	
					16	LRD Form 11	MS 6. yy son çeyreği-7. yy başı	
					18	Testi	MS 6-7. yüzyıl	
					19	Sürahi	MS 7. yüzyıl	

2.3.3.3. Yapının kronolojik olarak değerlendirilmesi

779-14 Parselde açığa çıkarılan antik dönem yapısına ait mekânlar ve bu mekânlarda açılan sondajlar bir önceki alt başlıkta ele alınmıştır. Bu sondajların ortaya koyduğu stratigrafik veriler her sondaj için ayrı ayrı düzenlenen tablolarda özetlenmiştir. Sondajların sağladığı stratigrafik veriler yapının inşa süreci, onarım-

ekleme süreçleri ve kullanım süresi açısından incelendiğinde, yapının 2 evreye sahip olduğu anlaşılmıştır. Buluntular, yapının MS 2. yüzyılda ilk kullanım evresini yaşadığını ve MS 6-7. yüzyılı da kapsayan uzun bir kullanım sürecine sahip olduğunu göstermektedir. Ancak yapıda MS 3 ve 4. yüzyıllara ait seramiklerin yalnızca birkaç parçadan ibaret olması ve homojen tabakalardan ele geçmemiş olması, yapının uzun kullanım süreci içerisinde söz konusu dönemlere ait seramiklerin yapıdan boşaltılmış olabileceğini akla getirmektedir. Yapının kullanım süreci içerisinde, MS 6-7. yüzyılda bir onarım-ekleme evresi geçirdiği anlaşılmıştır **(Plan 6)**. Söz konusu 2 evre 3A ve 3B evreleri olarak isimlendirilmiştir;

3A: MS 2. yüzyıl (inşa ve ilk kullanım evresi)

3B: MS 6-7. yüzyıl (onarım ve ekleme evresi)

Bu bölümün alt başlıklarında detaylı olarak ele alacağımız evrelerin belirlenmesi aşamasında, seramik ve sikkelerin sağladığı bilgilerin yanı sıra, yapıya zaman içerisinde eklenen mimari ve dekoratif unsurlar da değerlendirilmiştir. Homojen tabakalar ve yapının taban kotunun alt kotlarından gelen seremikler yapının inşa süreci ile ilgili veri sağlamaktadır. Bazı tabakalarda görülen karışıklıklar ise yapıya sonradan eklendiği anlaşılan unsurlar ile birlikte değerlendirildiğinde anlam kazanmış ve onarım-ekleme evresinin saptanmasını sağlamıştır. Stratigrafik veriler, parselde özellikle 2. yapılaşma evresi olarak ele aldığımız imara aykırı yapılaşma sürecinde, imara aykırı yapının antik dönem yapısını tahrip ettiği noktalarda da tabakalarda karışıklık olduğunu göstermektedir.

Yapının hemen hemen temel seviyesine kadar sökülmüş durumdaki duvarlarının üzerine oturan imara aykırı yapının duvarlarının tespit edildiği 1, 2, 8 ve 15 nolu sondajlarda tabakaların karışık olduğu gözlenmektedir. 15 Nolu Sondajda imara aykırı yapıya ait duvar kalıntısı ortaya çıkarılmış, bu kalıntının bulunduğu yüzey seviyesinden MS 4. ve 5. yüzyıla tarihlenen sikkeler, hemen bu duvarın altından MS 5-7. yüzyıl seramikleri ele geçmiştir. Buradan hareketle 15 Nolu Sondajda üst katmanlarda bir karışıklık olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum imara aykırı yapının inşası sırasında parselde yaşanan tahribat ile ilişkili olmalıdır. Benzer şekilde 3 ve 14 nolu sondajlarda da tabakalarda karışıklıklar görülmektedir. Yapının güneyinde, 3 Nolu Sondajda ortaya çıkarılan ancak yapı ile doğrudan ilişkisi saptanamayan duvarın uzantıları, olasılıkla

imara aykırı yapının inşası sırasında tahrip edilmiş, sökülmüş olmalıdır. Bu duvarın köşe yaptığı noktada bulunan sütun gövdesinin de yine aynı süreçte buraya atılmış olabileceği düşünülmektedir. Duvarın üst seviyesinden MS 1-2. yüzyıla tarihlenen seramiklerin, MS 393-395 yılları arasına tarihlenen sikke ile birlikte ele geçmesi, burada yaşanan tahribatı göstermesi açısından önemlidir. Duvarın tarihlenebilmesini sağlayacak herhangi bir bulgu ele geçmemiştir.

*İmpluvium*un kuzey yarısının açığa çıkarıldığı 14 Nolu Sondajda da tabakalarda karışıklık olduğu görülmektedir. Sondajda *impluvium*un kuzeybatı köşesinin açığa çıkarıldığı noktada, *impluvium*un altındaki taş örgünün seviyesinden (2.57-2.28m) MS 1. yüzyıl ile MS 6. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenen seramikler, MS 367-375 yılları arasına ait bir sikke ile birlikte ele geçmiştir. Bu tabakanın hemen altında, pişmiş toprak künk dizisinin ortaya çıkarıldığı seviyede ise MS 4-7. yüzyıla MS 5. yüzyıla tarihlenen seramikler birlikte bulunmuştur. Bu durum *impluvium*un kuzeybatı köşesinin tahribatı ile ilişkili olmalıdır. Bu tahribat antik yapının üzerine oturtulan imara aykırı yapının inşası sırasında yaşanmış olabilir. Zira 14 Nolu Sondajın kazı raporlarında söz konusu tabakalarda buluntuların modern buluntularla birlikte ele geçtiği ifade edilmektedir.

2.3.3.3.1. 3A evresi

779-14 Parselde açığa çıkarılan *atrium*lu evin sınırları içerisinde açılan sondajlarda, en erken tarihli seramikler homojen bir tabaka olarak 7 Nolu Mekânın içinde, mekânın kuzey duvarının hemen önünde açılan 20 Nolu Sondajda ele geçmiştir. Genel olarak MS 1-2. yüzyıla tarihlenen sofra ve servis kaplarından oluşan bir repertuara sahip olan bu sondaj, 7 Nolu Mekânın ve dolayısıyla yapının ilk kullanım evresine dair önemli veriler sunmaktadır. Yapının duvarlarının temel seviyelerinin altında daha erken bir evreye ait olabilecek herhangi bir bulguya rastlanmamıştır. Bu noktada, 20 Nolu Sondajda tespit edilen homojen tabakanın, *atrium*lu evin inşa ve ilk kullanım evresini tarihlemeye yardımcı bir kontekst olabileceği akla gelmektedir. Buradan hareketle sondajda bulunan seramiklerin üst zaman sınırı olan MS 2. yüzyıl, yapının hem inşa hem de ilk kullanım evresi için *terminus post quem* olarak düşünülebilir. Yapı MS 2. yüzyılda inşa edilerek ilk kullanım evresini yaşamış olabilir.

Bu görüşü destekleyen diğer veriler ise 10 ve 13 Nolu Sondajlarda karşımıza çıkmaktadır. Her iki sondajda da yapının taban kotu olan 2.82m seviyesinin altından

gelen seramikler genel olarak MS 1-2. yüzyıla aittir. Yine 4 Nolu Sondajda da yapının 2.82m'deki taban kotunun alt seviyelerinde (2.17-1.65m) genel olarak MS 1-2. yüzyıl seramikleri karşımıza çıkmaktadır. Benzer şekilde 19 Nolu Sondajda da yapının taban seviyesinin altından, 2.75m kotunda başlayan tabakadan gelen seramikler için de genel olarak MS 2. yüzyıl önerilebilir.

779-14 Parseldeki yapının konumu, son yıllarda kent merkezinde gerçekleştirilen kazılarda açığa çıkarılan *praetorium* ve Liman *Agora*sı gibi yapılar ile birlikte değerlendirildiğinde, bu üç yapının birbirine yakınlığı göze çarpmaktadır. Bu yapılar aynı zamanda bir yön birliği içerisindedir. Benzer bir biçimde, 779-14 Parselin güneydoğusunda yer alan Liman Hamamı'nın da hem *atrium*lu ev hem de *praetorium* ve *agora* ile yön birliği (kuzey-güney doğrultulu) içerisinde olduğu görülmektedir. Liman Hamamı, *praetorium* ve *agora*nın işlevi düşünüldüğünde, Side Antik Kentinin üzerinde yer aldığı yarımadanın doğu yarısının kentin ticari, idari ve kamusal faaliyetleri için bir merkez niteliğinde olduğu söylenebilir. Bu alanın E1 ve E2 limanlarına olan yakın konumu da göz önünde bulundurulmalıdır **(Plan 3).**

Side Antik Kent planına bakıldığında, söz konusu yapılar arasındaki yön birliği bu yapıların birbirine yakın zamanlarda planlanarak inşa edilmiş olabileceğini göstermektedir. Liman *Agorası*'nın ve *praetorium*un tarihlendirilmesi ve kullanım sürecinin belirlenmesi çalışmaları devam etmektedir. Bunun yanı sıra *atrium*lu evin doğu duvarını oluşturan ve *praetorium*un doğu yarısındaki mekânları batıdan sınırlayan duvarın ilk inşası, 780-6 ve 11 Parsel buluntuları ve güncel verilerle MS 2. yüzyıla tarihlenmiştir[154]. Aynı alandaki deniz suru kalıntılarının da Hellenistik döneme kadar indiği ve MS 2. yüzyılda da bir inşa süreci geçirdiği anlaşılmıştır[155]. Bu bilgi şimdilik her iki yapının yakın dönemlerde inşa edilmiş olabileceği ihtimalini güçlendirmektedir. Bu noktada *praetorium*da yapılan çalışmaların sonuçları son derece önemlidir. Çalışmalar tamamlandığında, 780-6 ve 11 Parselde *praetorium*un inşa tarihi saptandığında, her iki yapı için daha kesin sonuçlar ortaya çıkacaktır. Bu çalışmaların sonuçları, Side Antik Kentinin yarımada üzerinde yer alan kısmının planının belirlenmesi ve kentleşme sürecinin anlaşılması açısından son derece önemlidir.

[154]Prof. Dr. F. S. Alanyalı ile Temmuz 2021 tarihinde yapılan kişisel iletişim.
[155]Prof. Dr. F. S. Alanyalı ile 12 Nisan 2022 tarihinde yapılan kişisel iletişim.

MS 2. yüzyıla tarihlenen Liman Hamamı ile *praetorium*daki çalışmaların güncel sonuçları, *atrium*lu evin inşa tarihi ile ilgili MS 2. yüzyılın öne çıkıyor olması, bu yapıların aynı planlama içerisinde inşa edilmiş olabileceklerini göstermektedir.

*Atrium*lu evin *praetorium*, *agora* ve Liman Hamamı, E1 ve E2 limanları gibi idari, ticari ve kamusal karaktere sahip olan yapılar ile yakın konumu, bu yapıyı özel kılmaktadır. Bunun yanı sıra inşa edildiği dönem, plan ve planın ortaya koyduğu karakter, yapıyı anlamlandırmak açısından ipucu niteliğindedir. Yapıda *fauces-atrium (impluvium)-tablinum* bölümlerinin aynı aks üzerinde yer alması yapıyı, bu aksialitenin belirleyici bir özellik olduğu *Domus İtalica* adı verilen Roma konutlarına mimari gelenek yönünden yaklaştırmaktadır. *Atrium*lu konutlarda *vestibulum-fauces-atrium (impluvium)-tablinum* bölümlerinin aynı aks üzerinde olması, bu konut geleneği için belirleyicidir. Bu tip konutlarda, konuta giren bir kişinin giriş kapısından baktığında tüm bu bölümleri görebilmesi, söz konusu bölümlerin daha çok ziyaretçilerin ağırlanması için kullanılan dışa açık birimler olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda bu birimler aile reisinin işlerini yürüttüğü ve iş görüşmelerini de yaptığı bölümlerdir. Roma sosyal yaşantısı içerisinde patron ve müşterileri yani *patronus* ve *cliens* arasında *clientela* olarak anılan, karşılıklı güven ve sadakate dayalı bir ilişki bulunmaktaydı. Bu çerçevede *cliens* her sabah *patronus*un evine giderek onu selamlardı ve bu *salutatio* adıyla anılan bir ritüeldi[156]. Bunun yanı sıra aile reisinin görüşmeleri bittikten sonra evin hanımı ve çocukları hem günlük işler hem de ev içi aktiviteler için yine aynı alanları kullanırlardı[157]. Roma konutlarının kamusal yaşamın içerisinde bu şekilde yer alıyor olması, Hellen konutlarının fonksiyonu ile anlayış ve gelenek açısından keskin bir farklılık ortaya koymaktadır[158]. Nitekim Hellenistik geleneğe dayalı *peristyl* avlunun merkezi konumda olduğu konut tipinde bu birimin aile için bir mahremiyet alanı olduğu, Roma konutlarında ise *atrium* ve *tablinum*a eklendiği ve sosyal bir işlev kazandığı düşünülmektedir[159]. Bu bilgiler doğrultusunda, konumu da göz önünde bulundurulduğunda, yapının kentin ileri gelen ailelerinden birine ait olduğu düşünülebilir.

[156]A. Wallace-Hadrill (1994). *Houses and society in Pompeii and Herculaneum*. New Jersey: Princeton University Press, s. 12.
[157]K. Cooper (2007). Closely watched households: Visibility, exposure and private power in the Roman domus. *Past and Present Society*, 197, s. 14.
[158]Wallace-Hadrill, 1994, **a.g.k.**, 12.
[159]S. P. Ellis (2002). *Roman housing*. London: Duckwort, s. 76.

Yukarıda değinilen nedenlerle İtalik bir karaktere sahip olduğunu söyleyebileceğimiz yapının kullanımda olduğu MS 2. yüzyıl, Side'nin hem şehircilik hem de Romalılaşma (Romanizasyon) açısından yoğun faaliyetlere sahne olduğu bir döneme işaret etmektedir. Pamphylia Bölgesinin tarihsel sürecine baktığımızda MS 68-69 yıllarında Galatia Eyaletinin sınırları içerisinde yer aldığını, MS 72-73 yıllarında Vespasianus tarafından Lycia et Pamphylia Eyaletinin kurulduğunu, Hadrianus veya Antoninus Pius döneminde ise eyaletin sınırlarının Sagalassos, Comama gibi Pisidia kentlerini de içine alacak şekilde değiştiğini görmekteyiz[160]. Augustus ile başlayan *Pax Romana*'nın özellikle vergi toplama sistemi ile ilgili getirdiği yeni düzenlemeler, Roma hâkimiyeti altına giren Pamphylia ve Lykia bölgelerinde yerli ailelerin Roma'ya yakınlaşma çabalarının önünü açmıştır. Önceleri *publicani* adı verilen Romalı memurlar tarafından yerel halktan toplanan vergi, *Pax Romana* ile birlikte eyalet valileri tarafından toplanmaya başlanmıştır. Bu barışçıl dönem, kentlerin zengin ve ileri gelen ailelerinin Roma vatandaşlığı için bir çaba içerisine girmelerini beraberinde getirmiştir. Yalnızca imparator tarafından onaylanan Roma vatandaşlık hakkını elde etmek için gerekli özellikler varlıklı olmak[161] ve Claudius döneminden itibaren ise Latince konuşabilmekti[162]. Ayrıca yine Claudius döneminde vatandaşlık hakkı vermenin, eyaletlerdeki yerel aileleri Romalılaştırma faaliyetleri kapsamında düzenli bir duruma getirildiği bilinmektedir[163]. Bunun yanı sıra Roma İmparatorluğu, hâkimiyeti altındaki bölgeleri Romalılaştırma politikası kapsamında eyaletlere İtalik göçmenler de yerleştirmiştir. Bu politika çerçevesinde, MÖ 1. yüzyılın ortalarından itibaren Pamphylia Bölgesine de İtalik aileler yerleşmeye başlamıştır. İtalik aileler Pamphylia Bölgesinde Attaleia, Perge ve Side gibi büyük kentlere yerleşmişlerdir[164].

MS 1. ve 2. yüzyıllarda Roma'nın eyaletlerinde, Roma vatandaşlık hakkı elde eden aileler ile merkezden gönderilen yöneticilerin yanı sıra İtalik yerleşimcilerin varlığı nedeniyle Latince konuşan nüfus kalabalıklaşmıştır. Bu dönemde Pamphylia Bölgesine yerleşen İtalik aile sayısının Lykia Bölgesine oranla daha fazla olduğu

[160]G. Ünver (2005). *Lykia ve Pamphylia'nın Latince ve Latince Yunanca çift dilli yazıtları ışığında Romalılaşma süreci*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Antalya: Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 11, 12.
[161]Detaylı bilgiler için bkz. Ünver, 2005, **a.g.k.**, 14.
[162]Suetonius, *Claudius*, XVI.
[163]Ünver, 2005, **a.g.k.**, 14.
[164]Ünver, 2005, **a.g.k.**, 12; A. Yurtsever (2012). *Side'de Romanizasyon sürecinde gladyatörler ve agonlar*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 54.

bilinmektedir[165]. Bu durumun nedenleri arasında Servilius İsauricus'un Attaleia seferi sonrası Roma'ya karşı Kilikyalı korsanların desteklemeleri sebebiyle ceza olarak Attaleia ve çevresinde devlet arazisine (*ager publicus*) dönüştürülen toprakların bir bölümüne İtalya'dan gelen emekli asker ve tüccar ailelerin yerleştirilmesi gösterilmektedir[166]. Bu şekilde İtalya'dan gelerek Pamphylia'da Attaleia ve Perge'ye yerleşen bazı İtalik aileler isimleriyle bilinmektedir. Perge'de Plancii ve Iulii Cornuti, Attaleia'da ise Calpurnii aileleri bu kentlere yerleşen İtalik ailelerden bazılarıdır[167].

Hem Pax Romana'nın yarattığı güven ve barış ortamı ile Roma vatandaşlığı için yarışan yerli aileler hem de İtalya'dan gelerek Pamphylia bölgesine yerleşen İtalik aileler sayesinde, Roma'nın Küçük Asya'nın Romalılaştırılması için gösterdiği çaba karşılık bulmuştur. Pamphylia özelinde baktığımızda Attaleia ve Perge'de yaşanan bu Romanizasyon ikliminin Side'de de yaşanmış olduğu düşünülmelidir. Nitekim Yunanca'nın bir lehçesi olan 'Pamphylia dialekti' adı verilen bölgeye özgü bir lehçe kullanılan Pamphylia Bölgesi'nde, Latince yazıtların Perge, Side ve Attaleia'da yoğunlaştığı bilinmektedir. Bu yazıtların varlığının bölgenin geçirdiği Romanizasyon sürecini göstermesi açısından son derece önemli olduğu düşünülmektedir. Bu yazıtlar, bölgeye yerleşen sivil veya resmi görevli olarak yerleşen İtalik nüfusun varlığını göstermesi açısından önemlidir[168].

Pamphylia Bölgesinin Romanizasyon sürecini Side özelinde değerlendirdiğimizde karşımıza çıkan en önemli bilgilerden bir tanesi MÖ 129 yılında Asia Eyaleti'nin ilk valisi olan Manius Aquillius'dan söz eden mil taşıdır. Roma'nın Küçük Asya'da yürüttüğü Romalılaştırma politikasının en büyük unsurlarından biri bu coğrafyada kurduğu yol ağıdır. Bu yol ağlarından biri, Asia Eyaleti'nin başkenti Pergamon'dan başlayarak Döşeme Boğazı'nı aşıp, Attaleia ve Perge'ye uzanıp Side'de son bulan yol güzergâhıdır[169]. MÖ 129-126 yılları arasına tarihlenen, Manius Aquillius'un Mil Taşı olarak anılan ve Side'de ortaya çıkarılan mil taşının yolun son durağı olan Side'yi işaret ediyor olması Side'nin Pamphylia Bölgesi'nde Romanizasyon

[165]Ünver, 2005, **a.g.k.**, 17.
[166]N. Gökalp (2001). *Roma İmparatorluk Çağında Likya ve Pamfilya kentlerinde ünlü ailelerin prosopografyası*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Antalya: Akdeniz Üniversitesi, Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri Bölümü, s. 126.
[167]Gökalp, 2001, **a.g.k.**, 126.
[168]Detaylı bilgiler için bkz. Ünver, 2005, **a.g.k.**, 107.
[169]Takmer ve Önen, 2008, **a.g.k.**, 109.

sürecinin içinde yer aldığını göstermektedir[170]. Side'de bu sürecin yaşandığına dair en önemli kanıtlardan bir diğeri kentte gerçekleştirilen gladyatör oyunlarıdır[171]. Side'de bulunan ve üzerinde gladyatör tasviri olan iki kabartma bize bu noktada bilgi vermektedir. Bu kabartmaların üzerinde yer alan yazıtlarda okunan Modestus ve Modesta isimlerinin, Side'de gladyatör oyunlarının düzenlenmesini sağlamak yoluyla, Side halkını bir Romalı gibi yaşamaya yönlendiren kişilere ait oldukları düşünülmektedir[172]. Side'de agonistik oyunların düzenlendiği de epigrafik belgeler sayesinde bilinmektedir[173]. Ayrıca Gallienus dönemine tarihlenen sikkeler de kentte düzenlenen agonistik oyunlara işaret etmektedir[174]. MS 3. yüzyılda Valerianus ve Gallienus dönemlerinde *Neokoros* ünvanı alan Side'nin bu ünvanı Roma İmparatorluğu'nun doğu seferleri için bir üs ve ikmal merkezi olarak kullanılmasından dolayı bir ödüllendirme olarak aldığı düşünülmektedir[175].

Side'de ele geçen *Neokoros* yazılı sikkeler, kentte İmparator Kültünün ve bu külte adanmış tapınakların varlığını ortaya koymaktadır. Epigrafik ve nümizmatik veriler kentte İmparator Kültüne adanmış üç ayrı tapınağın olduğunu göstermektedir. Bunlardan ikisinin Apollon Tapınağı ve Athena Tapınağı olduğu bilinmektedir[176]. Side'de son dönemlerde gerçekleştirilen çalışmalar, kentte ayrıca Dea Roma/İmparator Kült Tapınağı'nın varlığını göstermiştir[177]. MS erken 1. yüzyılda kentin topografyasının izin verdiği şekilde kentte yürütülen imar faaliyetleri kapsamında tiyatronun yanında inşa edilen bu tapınak nedeniyle kentin söz konusu kısmı bir kutsal alan olarak düşünülmektedir[178]. Aynı dönemde, erken Roma İmparatorluk döneminde kentin Doğu Kapısı'nın da inşa edildiği son dönem kazı çalışmaları ile tespit edilmiştir[179]. Yine aynı süreçte Doğu Kapısı'ndan başlayarak M Yapısı olarak da adlandırılan hamam-*gymnasium* yapısına ulaşan cadde ve civarında imar faaliyetlerinin başladığı

[170]Ünver, 2005, **a.g.k.**, 95, 96; Yurtsever, 2012, **a.g.k.**, 55.
[171]Yurtsever, 2012, **a.g.k.**, 55, 56.
[172]A. M. Mansel (1978). *Side, 1947-1966 Yılları Kazıları ve Araştırmalarının Sonuçları*. Ankara, s. 208-210; Yurtsever, 2012, **a.g.k.**, 56.
[173]Nollé, 2001, **a.g.k.**, no. 120-130, 133, 134, 136-138.
[174]Yurtsever, 2012, **a.g.k.**, 56.
[175]Yurtsever, 2012, **a.g.k.**, 57.
[176]B. Burrell (2004). *Neokoroi: Greek cities and Roman emperors*. Leiden: Brill, s. 187; Yurtsever, 2012, **a.g.k.**, 67.
[177]K. Piesker (2015). Auf den zweiten Blick: ein neuer rekonstruktionsvorschlag für den Dionysostempel in Side. *IstMitt*, 65, s. 181, 182; Alanyalı, 2016, **a.g.k.**, 424-427.
[178]Yurtsever, 2021, **a.g.k.**, 278.
[179]Yurtsever, 2021, **a.g.k.**, 279.

bilinmektedir[180]. Vespasianus Anıtı da kentin MS 1. yüzyılına dair önemli bir yapıdır[181]. Geç Hadrianus döneminde tamamlanan tiyatro ile aynı süreçte, Tapınaklar Alanı'nda Apollon Tapınağı ile Athena Tapınağı'nın da tamamlandığı düşünülmektedir[182]. Yine Antoninler Dönemi'nde Tykhe Tapınağı'nın da inşa edildiği, MS 150 yılından önce inşa edildiği düşünülen M Yapısı ile eş zamanlı veya birbirini takip eden bir inşa süreci geçirdikleri yönünde görüşler mevcuttur. M Yapısı'nın güneyindeki hamam yapısı ise MS 1. yüzyılın ortasında inşa edilmiştir[183].

MS 2. yüzyılda kentteki diğer imar faaliyetlerine bakıldığında, yüzyılın ilk yarısında tiyatro *cavea*sının genişletildiği ve *cavea*yı taşıyan fil ayaklarından biri Dea Roma/İmparator Kült Tapınağı'nın temeli üzerine oturtulduğu için tapınağın yönü tersine çevrilmiştir[184]. Bu tapınağın hemen karşısında, sahip olduğu radyal biçimli basamaklar nedeniyle *odeon*/*bouleuterion* olabileceği düşünülen bir yapının varlığı son dönem kazı çalışmalarında saptanmıştır. Bu yapının açığa çıkarıldığı alanda ilk yapılaşma evresinin Geç Hellenistik-Erken Roma dönemine ait olduğu ve MS 2. yüzyılın ortalarında anıtsal nitelikte bir yapının burada inşa edildiği anlaşılmıştır[185].

Antoninler döneminde ayrıca olasılıkla Lucius Verus'un kente geldiği süreçte[186] B Caddesi'nin *Propylon*u ve P Tapınağı olarak da adlandırılan Demeter ve İmparator Kültüne adanmış tapınağın da inşa edildiği bilinmektedir[187].

MS 2. yüzyılın ilk kullanım evresi için *terminus post quem* olarak düşünülebileceği 779-14 Parseldeki *atrium*lu evin, kentin imar ve şehircilik açısından en kapsamlı faaliyetlere sahne olduğu Antoninler dönemine ait olması şaşırtıcı değildir. Bu dönem aynı zamanda daha önce sözü edildiği üzere kentin Romanizasyon süreci ile de

[180]Yurtsever, 2021, **a.g.k.**, 279.
[181]Mansel, 1978, **a.g.k.**, 114-120; Yurtsever, 2021, **a.g.k.**, 278.
[182]A. Yurtsever (2017). Side'de MS 1-3. yüzyıllar arasında yumurta-ok bezemelerinin (İon Kymationu) stilistik değişim ve gelişimi. *Anadolu, Arkeoloji, Zaman ve Mekân*. (Ed: Gökhan Coşkun). Ankara: Bilgin Kültür Sanat Yayınları, s. 259; Yurtsever, 2021, **a.g.k.**, 280, 281, dn. 39.
[183]Yurtsever, 2021, **a.g.k.**, 280.
[184]Alanyalı, 2016, **a.g.k.**, 427, 428.
[185]F. S. Alanyalı (2013). Üç havuzlu çeşme ve arkasındaki su yapıları. İçinde: H. S. Alanyalı, Side 2011-2012 yılı kazı ve araştırmaları. *ANMED*, 11, s. 125, 126; F. S. Alanyalı (2014a). Müze alanı kazıları. İçinde: H. S. Alanyalı, Side 2013 yılı kazı ve araştırmaları. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, 36 (1), s. 276-278; F. S. Alanyalı (2014b). Müze alanı kazısı. İçinde: H. S. Alanyalı, Side 2013 yılı kazı ve araştırmaları. *ANMED*, 12, s. 96, 97, res. 3.
[186]Hellenkemper and Hild, 2004, **a.g.k.**, 374; J. Nollé (1990). Side. Zur geschichte einer Kleinasiatischen stadt in der römischen kaiserzeit im spiegel ihrer munzen. *Antike Welt*, 21, s. 256; Yurtsever, 2021, **a.g.k.**, 281.
[187]Yurtsever, 2021, **a.g.k.**, 281.

örtüşmektedir. Plan itibariyle İtalik bir karaktere sahip olan *atrium*lu evin bu süreçte kente yerleşen, tüccar veya yönetici sınıfından İtalik bir aileye ait olma olasılığını güçlendirmektedir. Zira yukarıda değinildiği üzere yapının kamu yapıları ve E1 limanı rıhtımına yakın konumu da bu olasılığı destekler niteliktedir.

2.3.3.3.2. 3B evresi

779-14 Parsel kazılarının ortaya çıkardığı stratigrafik veriler, *atrium*lu evin onarım evresi ile ilgili ipuçları sunmaktadır. MS 6-7. yüzyılda yapının bir onarım ve ekleme evresi geçirmiş olduğuna dair bazı önemli veriler mevcuttur. Bunlardan ilki 10 Nolu Sondajda bir kısmı açığa çıkarılan doğu dış duvarın 3.11-2.60m kotları arasındaki seviyesinden ele geçen MS 5. yüzyıla ait sikke ve MS 1-2. yüzyıl ve 5-6. yüzyıl başına ait seramiklerdir. Bu veriden hareketle duvarda MS 6. yüzyıl civarinda bir onarım olduğu söylenebilir.

Yapıda bu evre ile ilişkilendirilebilecek başka unsurlar da tespit edilmiştir. Örneğin; yapının güneyinde 5 Nolu Sondajda 2.74-1.99m kotları arasında ortaya çıkarılan atık su kanalının altından, 1.99m-1.69m kotları arasından gelen seramikler MS 100-230 ve MS 4. yüzyıl-5. yüzyıl ortası arasına tarihlenen amphora parçalarıdır. Kanalın alt seviyesinden gelen bu seramikler, kanalın MS 5. yüzyıl ortasından sonra inşa edildiğini göstermektedir. Bunun yanı sıra kanalın seviyesinden ele geçen ve genel olarak MS 6-7. yüzyıla tarihlenen seramikler sayesinde bu kanalın yapıya 3B evresinde eklenmiş olabileceği anlaşılmaktadır.

Ayrıca yapıda *fauces* ile *impluvium* arasında küçük bir kısmı korunmuş olan balık pulu bezemesine sahip mozaik kalıntısının **(Resim 9)** Perge'de Macellum'un doğu portiğinde açığa çıkarılan bir mozaik ile stil açısından oldukça benzer olduğu görülmektedir. Bu mozaikte tanımlanan bezemeler, 'Perge H' atölyesi olarak tanımlanan ve MS 5. yüzyılın ilk üç çeyreğine tarihlenen atölyenin bezeme repertuarı içerisinde yer almaktadır[188]. Fakat Side'de gerçekleştirilen son dönem kazılarında MS 6. yüzyıla ait bazı yapıların mozaikli zemin kalıntılarında bu bezeme ile sıkça karşılaşıldığından bu yapıda tespit edilen mozaikli zemin düzenlemesi için de MS 6. yüzyıl önerilmelidir[189]. Nitekim *atrium*lu evde *impluvium* ile *ala*nın arasında ve yapının

[188]Işıklıkaya-Laubscher, 2016, **a.g.k.**, 189, 190, res. 35.
[189]Prof. Dr. F. S. Alanyalı ile 12 Nisan 2022 tarihinde yapılan kişisel iletişim.

ala bölümünün girişinde açılan 9 Nolu Sondajda 2.75-1.67m arasındaki seviyeden gelen seramikler yapının zemininde MS 5. yüzyıl başlarından önce olamayacak şekilde bir onarım olduğuna işaret etmektedir.

Bu evrede değinilmesi gereken başka bir değişiklik ise *atrium*un kuzeyinde mozaikle birlikte planlandığı anlaşılan iki adet basamaktır. Bu basamakların yapıya mozaikle eş zamanlı olarak eklendiği, mozaikte görülen balık pulu bezemesinin oluşturduğu doğrultu takip edildiğinde anlaşılmaktadır. Aynı zamanda bu basamakların yapının dışına doğru yöneliyor olması, 3B evresinde yapının girişinin buraya alınmış olabileceğini akla getirmektedir.

Yapıda tespit edilen bir başka onarım *impluvium* tabanında ve *impluvium*un yaslandığı doğu duvarda, ayrıca yapının güneyinde yer alan üzeri kapalı atık su kanalının kapaklarında göze çarpmaktadır.

Bunlardan ilki *impluvium*un taş döşemeli tabanında devşirme olarak kullanılmış ve İmparator Gallienus dönemine, MS 266 yılının sonu ile MS 267 yılının başı arasına tarihlenen[190] bir yazıttır **(Resim 11)**. Bilindiği üzere Gallienus MS 253-260 yılları arasında babası Valerianus ile birlikte, 260-268 yılları arasında ise tek başına hüküm sürmüş bir Roma imparatorudur. Söz konusu yazıt ise Gallienus döneminde, Side'nin buğday üretimi ile ilgili yaşadığı bir sıkıntıdan dolayı İmparator tarafından kente yapılan bir yardım ile ilgilidir[191]. Nitekim MS 3. yüzyıl ortasında, İmparator Valerianus ve Gallienus dönemlerinde Roma İmparatorluğu'nun doğu sınırını tehdit eden Parthlar, Gotların Anadolu'ya akınları ve İsauria isyanları nedeniyle sıkıntılı bir süreç yaşandığı bilinmektedir. Bu dönemde bir güvenlik sorunu yaşayan Roma İmparatorluğu ordusunun Küçük Asya'ya konuşlanmış olması nedeniyle kentler önemini yitirmeye ve hatta boşalmaya başlamıştır. Pamphylia kentleri ve özellikle de Side, Küçük Asya'da diğer kentlerde yaşanan bu olumsuz durumun tersine, İmparatorluğun Doğu seferleri için bir üs konumunda olduklarından gelişmişlerdir. Roma ordusunun Doğu seferinde Side'den Kıbrıs'a, Mısır'a ve Suriye'ye uzanan rotanın önemi de artmıştır. Bütün bunlar Side'nin Roma ordusunun korunaklı bir ikmal noktası haline gelmesini sağlamıştır. Parthların MS 260 yılında Kilikya ve Kappadokia'ya kadar Küçük Asya'yı ele

[190]J. Nollé (2017). Ein brief des Kaisers Gallienus an Side. Herrscherliche hilfe bei einer versorgungskrise. *Chiron,* 47, s. 303-337; Alanyalı ve Yurtsever, 2020, **a.g.k.**, 53.
[191]Nollé, 2017, **a.g.k.**, 303-337.

geçirmesi nedeniyle Roma'nın Parthlara karşı saldırısı başlamış, Kilikya limanları geri alınmış ve Parthlardan geriye kalan hazineler ganimet olarak kazanılmıştır. Roma'nın bu mücadelesinde Side lojistik destek açısından çok önemli bir rol oynamıştır. Roma ordusuna özellikle hububat desteği sağlayan Side'nin bu durumu kentte kıtlık gibi sıkıntılar yaşanmasına da neden olmuştur[192].

Side'nin Roma ordusunun ihtiyaçları noktasında üstlendiği bu önemli rol, Gallienus dönemine ait olan ve *atrium*lu evin *impluvium*unda ortaya çıkarılan yazıtın içeriği ile de desteklendiği üzere, İmparatorluk tarafından bir vergi muafiyeti ile ödüllendirilmiş olmalıdır. Bu vergi muafiyetinin buğday ile ilgili olması da Roma ordusunun hububat ihtiyacını kentin karşıladığını destekleyen başka bir veridir. Roma ordusuna hububat desteği verirken zaman zaman kıtlık yaşayan Side'ye tanınan bu ayrıcalık, aynı zamanda kentte ekonomik anlamda bir rahatlamaya neden olmuş olmalıdır.

Böylesine önemli bir içeriğe sahip olan yazıtın İmparatorun hâkimiyet süresi biter bitmez devşirme olarak kullanılmış olabileceğini düşünmek yanlış olur. Dolayısıyla bu kullanım için MS 4. yüzyıldan sonraki dönemler düşünülmelidir. Ayrıca *impluvium* tabanına taşındığı dönemde yazıtın güncelliğini tümüyle yitirmiş olması gerekir. Yazıtın içeriği, yakında bulunan, önemli ve resmi işlevi olan bir başka yapıdan buraya getirilmiş olabileceğini de göstermektedir. Bu noktada 779-14 Parsele yakın parsellerde son dönem kazıları ile açığa çıkarılan *praetorium* ve Liman *Agora*sı yapıları akla gelmektedir.

*İmpluvium*un doğu sınırını belirleyen duvarın 13 Nolu Sondajda açığa çıkarılan kısmında, duvarın üst kotlarında ele geçen seramiklerin MS 1-2. yüzyıldan MS 6-7. yüzyılın sonuna kadar geniş bir zaman aralığına yerleştikleri görülmektedir. Bu durum, duvarın MS 6-7. yüzyılda bir onarım geçirdiğini göstermektedir. Dolayısıyla hem *impluvium* tabanı hem de yaslandığı duvar 3B evresinde eş zamanlı olarak onarılmış olabilir. Bu bağlamda *impluvium*un 3B evresinde onarılarak yeniden kullanıldığını söylemek yanlış olmayacaktır.

Yapının MS 5. yüzyıldan sonra geçirdiği bu onarım ve ekleme evresinin olası nedenleri düşünüldüğünde akla öncelikle doğal afet, saldırı veya istila gibi olasılıklar

[192]Arca, Gökalp, Önen, 2011, **a.g.k.**, 297.

gelmektedir. Bu düşünceyle Side'nin MS 5. yüzyıl veya hemen öncesinde geçirdiği sürece bakıldığında Side'ye yakın bölge veya şehirlerin etkilendiği veya etkilenmiş olabileceği, MS 4. ve 6. yüzyıllar arasında Doğu Anadolu fay hattının ve 'Kıbrıs Yayı' adı verilen bir fay hattının neden olduğu depremlerin jeologlar tarafından tespit edildiği görülmektedir[193]. Bu depremlerin tarihi ve etkilediği kent veya bölgeler bilim adamları tarafından belirlenmiştir. MS 332 ve 342 yıllarında Doğu Anadolu fay hattının veya 'Kıbrıs Yayı'nın yol açmış olabileceği düşünülen, Kıbrıs'ta Salamis kentini yıktığı bilinen iki deprem dikkat çekicidir. MS 341 yılında da Doğu Anadolu fay hattı, 'Kıbrıs Yayı' veya Ölü Deniz fay hattının yol açmış olabileceği düşünülen ve Antiochia ile çevresinde yıkıma neden olduğu bilinen bir başka deprem bilim adamları tarafından tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra MS 380'den önce gerçekleştiği tahmin edilen, Gölhisar fayının neden olduğu düşünülen ve Pisidia'yı etkilediği bilinen bir başka depremden daha söz etmek gerekir. MS 5. yüzyıla gelindiğinde de yine Gölhisar fayının neden olmuş olabileceği düşünülen ve Kibyra kentine zarar verdiği bilinen 417 tarihli bir deprem göze çarpmaktadır. Ayrıca MS 458, 526, 528, 532, 570, 580, 587/588 yıllarında Doğu Anadolu fay hattının veya 'Kıbrıs Yayı'nın yol açtığı tahmin edilen, Antiokheia ve çevresinde yıkıma neden olduğu bilinen bir dizi deprem de ilgi çekicidir. Bunlara ek olarak MS 530 yılında 'Kıbrıs Yayı' kaynaklı ve Myra kentinde hasara yol açtığı tespit edilen bir deprem daha jeologlar tarafından belirlenmiştir[194].

Yukarıda sözü edilen depremler, belki de Side kentini de içine alan etki alanlarına sahipti. Böyle bir olasılığı göz önünde bulundurarak bu depremlerin tam anlamıyla bir yıkıma neden olmasa bile kentte var olan yapılarda hasara yol açmış olabileceği bir olasılık olarak karşımıza çıkmaktadır. Belki de bu depremler devlet desteği ile inşa edilen kamu yapıları ve kutsal yapılarda, daha güçlü ve anıtsal nitelikte oldukları için, hasara yol açmamışken, konut gibi yerel bütçe ile inşa edilen ve daha zayıf mimariye sahip yapılara zarar vermiş olabilir. Fakat bunlar bir olasılıktan öteye geçmemektedir.

MS 5-6. yüzyıl veya hemen öncesinde kentin herhangi bir saldırı tehdidi altında olup olmadığına baktığımızda, Side'nin İmparator Gothicus döneminde (MS 268-270)

[193]S. C. Stiros (2001). The AD 365 Crete earthquake and possible seismic clustering during the fourth to sixth centuries AD in the Eastern Mediterranean: A review of historical and archaeological data. *Journal of Structural Geology*, 23, s. 554, fig. 6.
[194]Stiros, 2001, **a.g.k.**, 552, tab. 1.

Gotlar tarafından kuşatılmış olabileceği yönündeki görüşler karşımıza çıkmaktadır. Fakat bu kuşatmanın kenti tahrip edip etmediği kesin değildir[195]. Söz konusu yüzyıllarda Side'ye yönelen bir diğer tehdit ise MS 3. ve 4. yüzyıllarda İsaurialıların Pamphylia bölgesine olan saldırılarıdır ve bu akınlar Roma ordusu tarafından Melas civarında durdurulmuştur[196]. Bu nedenle, her iki saldırının, Side'yi tehdit etmiş olmasına karşın *atrium*lu evin onarımını gerektirebilecek şekilde Side'de bir tahribata yol açmadığı anlaşılmaktadır.

Yukarıda sözü edildiği üzere doğal afet veya istila, saldırı gibi olasılıklar *atrium*lu evde 3B evresinde yaşanan onarım ve eklemeler için güçlü olasılıklar olarak karşımıza çıkmamaktadır. Bu noktada kentin tarihsel sürecine bakıldığında MS 390 yılında Side'de toplanan *Synode* sonrasında kentin önemli bir Hıristiyanlık merkezi haline geldiği görülmektedir[197]. Side'de MS 5. yüzyıl ve sonrasında şehircilik ve imar faaliyetleri açısından yaşanan ve arkeolojik çalışmalarla da desteklenen hareketlilik belki de kentin sahip olduğu bu pozisyon ile açıklanabilir. Side'nin MS 4. yüzyılın sonundan itibaren önemli bir Hıristiyanlık merkezine dönüşmesi kentte bu tarihten sonra gerçekleşen değişimin başlıca nedeni olarak tanımlanabilir. Nitekim MS 4-5. yüzyılda Doğu Roma İmparatorluğu'nda paganizmin zayıflaması ve Hıristiyanlığın yaygınlaşması ile birlikte Side'de tapınakların atıl duruma geldiği, kentin farklı yerlerinde büyük boyutlu kiliselerin MS 5. yüzyıl içerisinde inşa edildiği bilinmektedir[198]. Bunun yanı sıra MS 6. yüzyıl içerisinde, I. İustinianus döneminde Anadolu'da aralıklarla yaşanan depremlerin ve veba gibi salgın hastalıkların kıyı kentlerinin nüfus kaybetmesine ve küçülmesine yol açtığı, bu durumdan Side'nin de etkilenmiş olabileceği düşünülmektedir[199]. Buna karşın Side'nin I. İustinianus döneminde, MS 535 yılından itibaren *Pamphylia Primae* (Doğu Pamphylia) kentlerinin metropolisi (I. Metropolis) olduğu bilinmektedir. Bu sayede Side *Pamphylia Secundae* (Batı Pamphylia) kentlerinin metropolisi (II. Metropolis) olan Perge'nin önüne geçmiştir. *Pamphylia Primae*'nin dini bir merkez haline gelmesi, bu bölgenin I.

[195]Mansel, 1978, **a.g.k.**, 15.
[196]Alanyalı, 2016, **a.g.k.**, 434.
[197]Nollé, 2001, **a.g.k.**, 170; Alanyalı, 2016, **a.g.k.**, 434.
[198]Yıldırım, 2013, **a.g.k.**, 19.
[199]Yıldırım, 2013, **a.g.k.**, 20.

Metropolisi olan Side'nin Geç Antik Çağda (özellikle MS 5-6. yüzyılda) parlak ve zengin bir dönem yaşamasını da sağlamıştır[200].

MS 5-6. yüzyıllarda dini bir merkez olarak önemini sürdüren kentte arkeolojik kazıların sonuçlarıyla da desteklenen MS 5-6. yüzyıl imar hareketlilikleri kentin bu konumu ile açıklanabilir. 779-14 Parselde MS 6-7. yüzyıl onarım ve eklemelerinin de bu çerçevede gerçekleştirildiği düşünülebilir. Bir başka ifade ile *atrium*lu evin onarım ve eklemeleri, bir yıkımın onarımı değil, kentin değişim ve dönüşüm sürecinin bir sonucu olarak ortaya çıkmış olmalıdır.

Side'de MS 5-6. yüzyıllardaki imar hareketliliği kapsamında Hıristiyanlık ile ilişkili dini yapıların inşa edildiği bilinmektedir. Bunlardan en önemlilerinden biri Side Piskoposluk Sarayı Kilisesi'dir ve bu yapının MS 5-6. yüzyıllarda inşa edildiği düşünülmektedir[201]. Ancak bu yapının MS 4. yüzyılın sonu-MS 5. yüzyılın başında inşa edilmiş olabileceği yönünde görüşler de mevcuttur[202]. Side Piskoposluk Sarayı kompleksi içerisinde yer alan Side Vaftizhanesi ve Trikonkhos Planlı Yapı için de tarihlendirme önerisi MS 5. yüzyılın başıdır[203]. Side AA Bazilikası'nın da MS 5. yüzyıl içerisinde inşa edildiği, güneyine sonradan eklenen martyrionun ise MS 6. yüzyılda inşa edildiği düşünülmektedir[204]. Side bb Kilisesi de MS 5-6. yüzyıla tarihlenen bir yapıdır[205].

Side'de MS 5. yüzyıl ile başlayan imar hareketliliğinden etkilenen yapılar arasında Mansel tarafından 'Peristylli Ev' olarak adlandırılan yapıyı görmekteyiz. Mansel bu yapının son şeklini MS 5. yüzyılda aldığını ifade etmektedir. Mansel, 'Peristylli Ev'in avlusundaki havuz uygulamasının Geç Antik Çağ Antiokheia evlerinde de görüldüğünü ve bu havuzun, yapının son şeklini aldığı MS 5. yüzyılda eklendiğini belirtmiştir[206].

Side'de sivil yapılarda görülen bu değişim ve onarım, son yıllarda gerçekleştirilen kazı çalışmaları sayesinde kamu yapılarında ve caddelerde de tespit edilmiştir. Örneğin Side Dea Roma/İmparator Kült Tapınağı'nda gerçekleştirilen kazı

[200]Alanyalı ve Yurtsever, 2020, **a.g.k.**, 55.
[201]Mansel, 1978, s. 284; Yıldırım, 2013, **a.g.k.**, 118.
[202]Yıldırım, 2013, **a.g.k.**, 120.
[203]Yıldırım, 2013, **a.g.k.**, 131.
[204]Yıldırım, 2013, **a.g.k.**, 201, 209.
[205]Yıldırım, 2013, **a.g.k.**, 222.
[206]Mansel, 1978, **a.g.k.**, 242.

çalışmaları, MS 4. yüzyılın son çeyreğinde tapınak ve çevresinde yeni bir düzenleme yapıldığını ortaya koymuştur[207]. Ayrıca Side Tiyatrosu'nun MS 4. yüzyılın sonu/erken 5. yüzyıldan itibaren bir açık hava kilisesi fonksiyonu üstlendiği bilinmektedir[208]. Bunun yanı sıra Side tiyatrosuna ait olduğu düşünülen ve MS 5-6. yüzyıllara tarihlenen dört farklı yazıtta tiyatronun ve kentin harap olmuş yapılarının onarım gördüğüne dair ifadeler yer almaktadır[209].

'M Yapısı' olarak da anılan hamam-*gymnasium* kompleksinde yapının Güney *Stoa*sının MS 4. yüzyıl sonu-MS 5. yüzyıl başında yeniden inşa süreci geçirdiği kazı çalışmaları sonucunda anlaşılmıştır[210]. MS 400 yılında *agora* ile M Yapısı arasında yer alan *stoa*nın mozaiklerinin yenilendiği epigrafik veriler sayesinde anlaşılmıştır[211].

Side'de son yıllarda gerçekleştirilen kazı çalışmalarında 'Otopark alanı' ve 'Müze alanı' olarak adlandırılan alanlarda MS 4. ve 5. yüzyıllarda önemli düzenlemelerin yapıldığı tespit edilmiştir[212]. MS 402-408 yılları arasında ise Side'de Arkadius Forumu'nun inşa edildiği düşünülmektedir[213]. Bunun yanı sıra 'M Yapısı' ve C Caddesi'nde gerçekleştirilen kazıların sonuçları, MS 5. yüzyılın başında Side'de cadde ve sokak organizasyonunun bir değişime uğradığını, caddelerin sokaklara dönüştürüldüğünü göstermektedir[214]. Nitekim Side'de B ve C Caddelerinin *portiko*larındaki mozaikli zemin ve mimari plastik unsurlardan hareketle, bu caddelerin MS 5. yüzyılda ve olasılıkla II. Theodosius döneminde onarım gördüğü bilinmektedir[215].

Side'nin MS 6. yüzyılda yaşadığı imar hareketliliğine bakıldığında bazı arkeolojik veriler dikkat çekicidir. Örneğin en geç MS 6. yüzyılın ortasında Dea Roma/İmparator Kült Tapınağı'nın mimari parçalarının tamamen sökülerek bu yapının bir işliğe çevrildiği tespit edilmiştir[216]. MS 6. yüzyılın ortasında bu defa 'Müze Alanı'

[207]Alanyalı, 2016, **a.g.k.**, 434.
[208]Yurtsever, 2021, **a.g.k.**,282.
[209]Nollé, 2001, **a.g.k.**, 467-471.
[210]Yurtsever, 2021, **a.g.k.**, 282.
[211]Alanyalı, 2016, **a.g.k.**, 435.
[212]Alanyalı, 2016, **a.g.k.**,435.
[213]Alanyalı, 2016, **a.g.k.**, 435.
[214]Yurtsever, 2021, **a.g.k.**, 282.
[215]Ş. Yıldırım (2017). Mimari plastik veriler ışığında Erken Bizans döneminde Side'de sütunlu caddelerin onarımı. *Seleucia*, VII, s. 199.
[216]F. S. Alanyalı, K. Piesker ve S. Erkoç (2014). Attius Philippus Suru. İçinde: H. S. Alanyalı, Side 2013 yılı kazı ve araştırmaları. *ANMED*, 12, s. 94-95.

olarak adlandırılan alanda da mimaride değişiklikler yapıldığı belirlenmiştir. Bu alanda ortaya çıkarılan radyal temele sahip ve *odeion/bouleuterion* olarak kullanılmış olabilecek mekânın doldurularak bir takım değişikliklerle formunun bozulduğu, işlevinin değiştiği anlaşılmıştır[217]. Tiyatro etrafındaki galerinin hemen önünde gerçekleştirilen sondaj çalışmalarında da MS 6. yüzyılın 2. yarısında Tak'ın kullanımına son verilerek yeni bir güzergâh oluşturulduğu anlaşılmıştır[218]. Kentin Doğu Kapısı'nda da MS 6. yüzyılda köklü değişiklikler yapıldığı tespit edilmiştir[219].

Kentte söz konusu dönemlerde sur sistemindeki imar hareketliliğine bakıldığında, MS 6. yüzyılın 2. yarısı ya da en geç MS 7. yüzyılın başlarında Attius Philippus Suru'nun inşa edildiği görülmektedir[220].

*Atrium*lu evde ele geçen en geç seramikler genel olarak MS 7. yüzyıla tarihlenmektedir. Söz konusu seramikler yapının *atrium, tablinum, ala*, bahçe? ve 5 Nolu Mekân olarak adlandırdığımız bölümlerinde açılan sondajlardan ele geçmiştir. Parselde ele geçen seramiklerin verdiği tarihlere bakıldığında yapının kullanımı ile ilgili MS 2. yüzyılın ile başlayan, MS 7. yüzyıl ile son bulan bir süreç karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca MS 7. yüzyıl genel olarak yapının son kullanım sürecini belirler. 779-14 Parseldeki yapı, MS 7. yüzyıldan sonraya tarihlenen herhangi bir seramiğin olmayışı ve geçirdiği onarımdan da anlaşılacağı üzere, MS 6-7. yüzyıl onarımından sonra bir süre daha kullanılmış ve terk edilmiş olmalıdır. MS 7. yüzyılda Side'yi etkilemiş olabilecek gelişmelere baktığımızda, doğuda yer alan kentlerin MS 6. yüzyılın ortasından itibaren çeşitli doğal afetler ve salgın hastalık gibi başka bazı nedenlerle güçlerini kaybettiğini ve bunun yanı sıra MS 7. yüzyılda önce Sasani sonra da Arap akınlarının etkisinde kaldıklarını görmekteyiz[221]. MS 622 veya 623 yılında Sasanilerin Rhodos'u ele geçirip Pamphylia kıyılarını yağmaladığı ve MS 656 yılında da Side'nin Arap saldırısına

[217]Alanyalı, 2014b, **a.g.k.**, 97; F. S. Alanyalı (2014c). Üç havuzlu çeşme ve arkasındaki su yapıları (Side Müzesi'nin girişinin güney kısmı). İçinde: H. S. Alanyalı, Side 2012 yılı kazı ve araştırmaları. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, 35 (1), s. 456.
[218]F. S. Alanyalı, H. S. Alanyalı ve D. Şen (2010). Tak ve çevresi. İçinde: H. S. Alanyalı, Side Tiyatrosu ve çevresi 2009 yılı çalışmaları, *ANMED*, 8, s. 96; F. S. Alanyalı ve D. Şen (2011). Tak ve çevresi. İçinde: H. S. Alanyalı, 2009 yılı Side tiyatrosu ve çevresi çalışmaları. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, 32 (2), s. 439.
[219]P. Scherrer ve U. Lohner-Urban (2016). Doğu Kapısı. İçinde: H. S. Alanyalı, Side 2014 yılı kazı ve araştırmaları. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, 37 (1), s. 258.
[220]Alanyalı, 2017, **a.g.k.**, 189, 192; Yurtsever, 2021, **a.g.k.**, 7, dn. 24.
[221]Alanyalı, 2017, **a.g.k.**, 192.

uğradığı bilinmektedir[222]. Anadolu, Doğu Akdeniz ve Mısır MS 609-622/623 yılları arasında Sasaniler tarafından ele geçirilmiştir[223]. Side'nin de en geç MS 7. yüzyılın ilk çeyreğinde bu saldırılardan etkilenmiş olabileceğine dair bazı nümizmatik bulgular söz konusudur[224].

Yukarıdaki bilgiler göz önünde bulundurulduğunda 779-14 Parseldeki yapı MS 622/623 yılında Sasanilerin saldırıları sırasında veya sonrasında MS 656'da Arap akınlarıyla terk edilmiş olmalıdır. Öte yandan ikinci bir olasılık da yapının Sasani saldırıları sırasında yaşadığı tahribattan sonra onarılmış ve Arap akınlarına kadar kullanılmış olabileceği şeklinde önerilebilir.

2.3.3.4. Analoji

Vitruvius'un tanımladığı ideal Roma evlerinin en belirgin özelliklerinden biri *atrium*lu planlarıdır. Özellikle Pompeii ve Herculaneum evlerinde görüldüğü üzere *atrium*lu Roma evleri, *fauces*, *atrium*, *tablinum* ve bazen de *peristyl* adı verilen bölümlerin, yapının ana kapısından giriş yapan herkesin fark edebileceği şekilde, bir merkezi aks boyunca art arda sıralandığı plana sahiptir[225].

779-14 Parseldeki yapıda da *fauces*, *atrium* ve *tablinum*un aynı aks üzerinde olduğu görülmektedir **(Resim 19)**. Yapının *tablinum* olarak adlandırılan bölümünün hemen arka tarafında, karakteristik Roma ev tipi olan *atrium*lu ev mimarisi anlayışına uygun olarak, bir bahçenin yer aldığı düşünülebilir. Nitekim kuzey-güney doğrultulu olarak konumlandırılmış olan yapının güneyinde yer alan ve bahçe olarak düşünülebilecek alanda açılan sondajlarda köşe yapan bir duvar kalıntısı dışında herhangi bir yapı kalıntısına rastlanmamıştır. Bu duvar kalıntısının işlevi ve yapı ile ilişkisi anlaşılmamakla birlikte açığa çıkarıldığı 3 Nolu Sondajda ele geçen sütun gövde parçası burada bir *peristyl* var mıydı? sorusunu akla getirmektedir **(Resim 13)**. Ancak bu konuda tahribat nedeniyle açık bir yargıya varmak imkânsızdır. Yine de tüm bu veriler bize yapının güney duvarının güneyinde bulunan bu alanda herhangi bir yapı kalıntısı olmadığını göstermektedir. Bu alanda yalnızca biri üzeri açık diğeri ise üzeri

[222]Alanyalı, 2017, **a.g.k.**, 192.
[223]Yurtsever, 2021, **a.g.k.**, 7, dn. 24.
[224]Nollé, 1993, **a.g.k.**, 142; Tek, 2015, **a.g.k.**, 123-132; Alanyalı, 2017, **a.g.k.**, 192; Yurtsever, 2021, **a.g.k.**, 7, dn. 24.
[225]Mau, 1899, **a.g.k.**, 240-241, fig. 109, 110; Durm, 1905, **a.g.k.**, 482, fig. 550; Kostof, 1985, **a.g.k.**, 197-199; Ilgın, 2008, **a.g.k.**, 35, fig. 3. 5.

kapalı olmak üzere iki adet atık su kanalına rastlanmıştır. Bu durum söz konusu alanın bir bahçe olarak kullanılmış olabileceği düşüncesini destekler niteliktedir. Ancak daha önce de sözü edildiği üzere[226] bu sütun gövdesinin yapının güneyi ile E1 Limanının iç liman rıhtım çizgisi arasında olası bir caddeye ait olabileceği ihtimali de göz önünde bulundurulmalıdır.

Yapı güneyi, batısı ve doğusunda yer alan boş alanların ortasında konumlandırılmış durumdaydı. Bu konumuyla yapı Vitruvius'un sıcak ülkeler ve bölgelerdeki evler için yaptığı ideal ev tanımlaması ile uyum göstermektedir. Vitruvius, güneşin güçlü olduğu bölgelerdeki evlerin girişlerinin kuzey veya kuzeydoğuya bakması gerektiğini, aynı zamanda bu evlerin başka yapılardan bağımsız ve açıkta inşa edilmesinin gerekliliğini vurgulamaktadır[227].

Yapının kuzeyinde yer alan giriş kısmı, *atrium*lu Roma evlerinde giriş kapısı ve *atrium* arasındaki iç koridor işlevini gören *fauces*[228] ile yapısal olarak benzerlik göstermektedir[229]. Bu yapıda *fauces*in hemen önünde, *atrium*lu Roma evlerinde giriş bölümü olarak tanımlanan ve genellikle genişliği *fauces* ile aynı olan *vestibulum*un[230] varlığı tespit edilememiştir. Çünkü 779-14 Parselin kuzey sınırı parselin kuzeybatı yönünden gelen bir modern sokağa, yapının *fauces* bölümünün bulunduğu kuzeydoğu köşesi ise parselin kuzeydoğu yönünden gelen bir başka modern sokağa dayanmaktadır. *Fauces* bölümünün doğu yarısını ve ön kısmını altında bırakan kuzeydoğu yönündeki modern sokak nedeniyle yapının giriş kısmına ait plan kesin ve detaylı olarak belirlenememiştir **(Plan 4, Resim 4, 5)**. Yapının kuzeyinde, inşa edildiği ve kullanıldığı dönemde, *fauces*in açıldığı bir sokak veya cadde olmalıydı. 779-14 Parselin kuzeydoğusu ile kuzeybatısından geçen iki modern sokak, yapının kuzeydoğu köşesinde kesişmektedir. Bu kesişim noktasında yapının *fauces* bölümünün batı yarısı ve yapının kuzey duvarının bir bölümü açığa çıkarılmıştır. Yapının kuzey duvarı, *atrium*un hemen önünde köşe yaparak kuzey yönünde bir uzantı oluşturmaktadır **(Plan 4, Resim 4, 5, 7)**. Bu haliyle söz konusu duvar uzantısının, *Domus Italica* adı da verilen Roma evlerinde gördüğümüz *fauces*i oluşturan plana ait olduğu anlaşılmaktadır. Bu bağlamda kazısı yapılmış *atrium*lu ev örneklerine baktığımızda İtalya'da MS 2. ve 3. yüzyıllara

[226]Bkz. tez metni s. 52.
[227]Vitruvius, *de architectura*, 6. 1, 2.
[228]Mau, 1899, **a.g.k.**, 242-243, fig. 111; Durm, 1905, **a.g.k.**, 485.
[229]Greenough, 1890, **a.g.k.**, 1-12.
[230]Mau, 1899, **a.g.k.**, 242-243, fig. 111; Brödner, 1989, **a.g.k.**, 53.

tarihlenen evlerden biri dikkat çekmektedir. 1777 yılında Roma'da ortaya çıkarılmış ve *fauces-vestibulum* bölümlerine sahip evin *fauces* planının 779-14 Parseldeki yapının aynı bölümü ile benzerlik gösterdiği anlaşılmaktadır[231].

Parselde açılan sondajlarda ele geçen en erken seramikler, yapıda 7 Nolu Mekânda açılan 20 Nolu Sondajda saptanan tabakadan ele geçmiştir. 3.47m başlangıç kotuna sahip söz konusu tabaka aynı zamanda parselde tespit edilen homojen tabakalardan biridir. Bu tabakada seramikler MS 1. yüzyılın ikinci yarısı ile 2. yüzyıla aittir. Tabakanın homojen olması, seramiklerin tümünün *sigillata* olması yapının kullanıldığı ilk dönemle ilgili ipuçları vermektedir. Ayrıca bu seramiklerin ele geçtiği 7 Nolu Mekân'ın ölçülerine baktığımızda, Vitruvius'un ideal Roma evlerinin yemek salonları ile ilgili yaptığı tanımlama ile uyumlu olması[232] bu mekânın ana yemek salonu olabileceğini düşündürmektedir.

Side'de 1947-1966 yılları arasında Prof. Dr. A. M. Mansel başkanlığında yürütülen çalışmalarda 'Konsollu Ev' ve '*Peristyl*li Ev' olarak adlandırılan iki ayrı yapı, kentin konut geleneklerine dair bilgiler vermesi açısından son derece önemlidir. Mansel bu evlerin her ikisinde de avlu tespit etmiş, adından anlaşılacağı üzere bunlardan '*Peristyl*li Ev' olarak adlandırılan yapının avlusunun *peristyl*li olduğunu, diğer yapının ise birbirine bitişik olarak inşa edilmiş iki ayrı avluya sahip olduğunu ortaya koymuştur[233]. Mansel'in Hellenistik dönemde inşa edilip, Roma İmparatorluk döneminde fazla değişikliğe uğramaksızın kullanılıp, MS 4. yüzyılda terk edilip, MS 5. yüzyılda yeniden iskân edildiğini söylediği bu iki konut[234], planı ve karakteri açısından 779-14 Parseldeki yapıdan oldukça farklı bir görünüm arz etmektedir. Ancak 'Konsollu Ev' ve '*Peristyl*li Ev' ile 779-14 Parseldeki yapı arasında birkaç noktada benzerlikler olduğunu söyleyebiliriz. Örneğin; 'Konsollu Ev'de yapıya giriş bir *vestibulum* ile doğrudan avluya bağlanmaktadır. Avlunun *vestibulum*un hemen önünde yer alan kenarında bir adet kuyu açıklığı bulunmaktadır. Aynı zamanda avlu *peristyl* ile çevrilmemiş, yalnızca avlunun ön tarafında iki adet sütun olduğu tespit edilmiştir[235].

[231]Graham, 1966, **a.g.k.**, 23, 25, 31, fig. 68.
[232]Vitruvius, *de architectura*, 6. 3, 8.
[233]Mansel, 1978, **a.g.k.**, 253.
[234]Mansel, 1978, **a.g.k.**, 255.
[235]Mansel, 1978, **a.g.k.**, 242, res. 267.

779-14 Parseldeki yapıda da 'Konsollu Ev'de olduğu gibi *fauces* yani evin giriş koridoru doğrudan *atrium*a bağlanmaktadır, *impluvium*un etrafında *peristyl*in varlığına dair kesin bir kanıt bulunmamaktadır. Yalnızca *impluvium*da bir sütun başlığının, yapının bahçesinde açılan 3 Nolu Sondajda ise bir adet sütun gövde parçasının yer aldığı raporlardan ve fotoğraflardan anlaşılmaktadır **(Resim 8)**. Ancak bu sütun parçalarının yapının hangi bölümü ile ilişkili olduğunu tespit edebilmek mümkün değildir. Söz konusu sütun başlığı ve sütun gövde parçasının *impluvium*un köşelerinden birinde çatıyı destekleyen taşıyıcı bir unsur olarak kullanılmış olabileceği akla gelse de bu konuda kesin bir yargıya varılamayacağı için yalnızca bir olasılık durumundadır.

779-14 Parseldeki yapıda, 'Konsollu Ev'de olduğu gibi, zemini taş döşemeli olan *impluvium*un tabanında yer alan kuyu ağız açıklığı yapının giriş kısmının olduğu taraftadır. Fakat 'Konsollu Ev'de kuyu ağzı olarak tanımlanan açıklık, 779-14 Parseldeki yapıda *impluvium*un altında yer alan bir sarnıca ait olabilir. Ancak elimizde bu konstrüksiyonu sarnıç olarak tanımlayabilecek yeterlilikte veri bulunmamaktadır. Bunun yanı sıra parselde 14 Nolu Sondajda, *impluvium*un batı kenarının altında tespit edilen blok taşlarla oluşturulmuş duvar örgüsü ve aynı sondajda bu duvar örgüsünün altından çıkarak evin iç kısımlarına temiz su dağıtımını sağladığı anlaşılan pişmiş toprak künk dizisinin varlığı, bu kısmın sarnıç benzeri bir su dağıtım terminali olabileceğini düşündürmektedir **(Resim 10, 14)**. Nitekim Pompeii evlerinde de temiz su ihtiyacını karşılayan sarnıçların *impluvium* altına yerleştirildikleri bilinmektedir[236].

Side'de Mansel tarafından çalışılan her iki konutta da avlu, yapının hemen hemen ortasında yer alsa da dört tarafının bir koridorla çevrili olmadığını, bir kenarının mekân duvarına bitişik olduğunu görmekteyiz[237]. 779-14 Parseldeki yapıda *atrium* yapının ortasında olmamakla birlikte Mansel'in incelediği 'Konsollu Ev' ve '*Peristyl*li Ev' olarak adlandırılan yapılarda olduğu gibi üç kenarlıdır. 'Konsollu Ev' ve '*Peristyl*li Ev'de Mansel'in 'üzeri açık avlu' olarak tanımladığı mekânlarda zeminlerinin her iki yapıda da 779-14 Parseldeki yapıda olduğu gibi dikdörtgen formunda taşlarla kaplandığı görülmektedir[238]. 'Konsollu Ev'in kareye yakın plandaki avlusunun kenarlarının, 779-14 Parseldeki yapının *impluvium*unda olduğu gibi, taş döşemeli zeminden bir taş sırası ile biraz yükseltilerek çerçeve oluşturacak şekilde çevrelendiği

[236]Mau, 1899, **a.g.k.**, 244; Sear, 2006, **a.g.k.**, 179, 180, fig. 14, 15.
[237]Mansel, 1978, **a.g.k.**,242, res. 267.
[238]Mansel, 1978, **a.g.k.**, 244, 249, 253, res. 270, 278.

görülmektedir[239]. Mansel '*Peristyl*li Ev'de ise avlunun ortasında bir kuyu olduğundan bahsetmektedir[240]. Mansel ayrıca bu yapıların içinde, duvar içlerinde veya zemin altında pişmiş toprak künklerle oluşturulmuş bir su sisteminin ve kanalizasyon sisteminin varlığından söz etmektedir[241]. 779-14 Parseldeki yapıda da pişmiş toprak künkler ve biri üzeri açık, diğeri kapalı olmak üzere iki ayrı atık su kanalı bulunmaktadır **(Resim 8)**.

Mansel yukarıda sözü edilen her iki ev yapısının da en az iki katlı olduğunu belirtmiştir[242] fakat *atrium*lu ev ilgili böyle bir tahmin yürütmek mümkün değildir. Çünkü yapının içerisinde herhangi bir merdiven izi tespit edilmemiştir. Sadece *fauces*in hemen yanında iki basamak açığa çıkarılmış ancak bu basamakların da yapıya sonraki kullanım evrelerinde eklenmiş olduğu anlaşılmıştır. Basamakların önünde tespit edilen mozaikli zeminin aynı onarım/ekleme evresine ait olduğu düşünülmektedir. Nitekim bu basamaklar *fauces* ile *impluvium* arasında bulunan mozaikli zemin kalıntısı ile birlikte planlanmış gibi görünmektedir. Çünkü basamakların hemen önünde mozaikli zemin kalıntısını oluşturan balık pulu bezemesinin basamak ile birleştiği noktada son sırası görülmektedir **(Resim 9)**.

Mansel 'Konsollu Ev' ve '*Peristyl*li Ev'in Hellenistik dönemde (MÖ 2-1. yüzyıllar) inşa edilmiş, Roma döneminde fazla değişikliğe uğramadan kullanılmış, daha sonraki süreçte Side'yi ikiye ayıran Attius Philippus Suru'nun dışında kalıp MS 5. yüzyılda ise Side'nin yeniden güç kazanmasına bağlı olarak tekrar iskân edilmiş yapılar olduklarını söylemiştir. Mansel 'Konsollu Ev' ve '*Peristyl*li Ev'in kullanılan mimari öğelerden hareketle en yakın benzerlerinin Delos ve Priene'de ortaya çıkarıldığını ve bu yapıların Hellenistik dönem Akdeniz ev planlarının bir devamı olduğunu tespit etmiştir. Bu iki yapıda ortaya çıkarılan mozaiklerin ise stil açısından MS 5. yüzyıla ait Antakya evlerinde görülen mozaiklerle benzerlik gösterdiğini belirten Mansel, yapıların son şeklini MS 5. yüzyılda aldığını ifade etmiştir[243].

'Konsollu Ev' ve '*Peristyl*li Ev', planları ve mimari özellikleri açısından 779-14 Parsel ile karşılaştırıldığında yapıların avluları ile 779-14 Parseldeki yapının *impluvium*u arasında, daha önce sözü edildiği üzere, birkaç benzerlik saptanmıştır.

[239]Mansel, 1978, **a.g.k.**, 244, res. 270.
[240]Mansel, 1978, **a.g.k.**, 253.
[241]Mansel, 1978, **a.g.k.**, 253.
[242]Mansel, 1978, **a.g.k.**, 254.
[243]Mansel, 1978, **a.g.k.**, 254, 255.

Bunun dışında söz konusu iki yapı 779-14 Parseldeki yapıdan mimari ve plan açısından farklılıklar göstermektedir. Nitekim Mansel 'Konsollu Ev' ve '*Peristyl*li Ev' isimli bu iki yapıyı Akdeniz Hellenistik ev planı geleneğine dâhil etmiştir.

779-14 Parseldeki yapı Vitruvius'un ideal Roma konutunu tanımlarken verdiği oran, ölçü ve kurallara sadık kalınarak inşa edilmiş bir yapıdır. Bu nedenle yapının Hellenistik dönem konut geleneğinin devamı niteliğinde olduğu söylenemeyeceği gibi 'Romalı' ya da 'İtalik' bir konut geleneğini yansıttığı görülmektedir. *Atrium*lu evin Vitruvius'un verdiği oran, ölçü ve inşa kuralları ile uyum gösteren özellikleri şu şekilde sıralanabilir;

1- Vitruvius'a göre güneşin güçlü olduğu bölgelerdeki konutların girişlerinin kuzey veya kuzeydoğuya bakması gerekir[244]. 779-14 Parselde evin giriş kısmı olan *fauces* bölümü yapının kuzeydoğusundadır **(Plan 4, Resim 6)**.

2-Vitruvius güneşin güçlü olduğu bölgelerde konutların başka yapılardan bağımsız ve açıkta inşa edilmesinin gerekliliğini vurgulamaktadır[245]. 779-14 Parseldeki yapının olasılıkla kuzeyinde bir sokak yer alıyordu ve güneyinde bahçesi bulunuyordu. Doğusu ve batısındaaçılan sondajlarda ise herhangi bir mimari bulgu ile karşılaşılmamış olması yapının başka yapılardan bağımsız ve tek başına inşa edildiğini göstermektedir. Ayrıca 779-14 Parselin hemen batısında yer alan 779-13 Parsel kazılarında da bu yapının batısında başka bir yapı olmadığı anlaşılmıştır. Yalnızca yapının 6 Nolu Mekânının batı yarısının açığa çıkarıldığı ve yapının batı sınırını ortaya koyan 779-13 Parsel kazılarının sonuçları, Vitruvius'un bu önerisi ve bir kural olarak karşımıza çıkan ifadeleri ile uyumludur **(Plan 4)**.

3-Vitruvius *cavaedium*u anlatırken beş tipten bahseder. Toskana tipi *cavaedium*larda *atrium*un açıklığını geçen ana tavan kirişleri ve bunların üzerinde bir kiriş sırası daha olduğunu söyler. Bu tipte çatı oluklarının duvarların köşelerinden kirişlerin köşelerine içe doğru eğim yaparak *compluvium* adı verilen çatı açıklığına yağmur sularını aktardığını anlatır. Toskana tipi *cavaedium*ların alt tipi olan ve *tetrastyl* adı verilen tipte *impluvium* köşelerinde yer alan sütunların çatıyı desteklediğini ve

[244]Vitruvius, *de architectura*, 6. 1, 2.
[245]Vitruvius, *de architectura*, 6. 1, 2.

böylece kirişlere binen yükün hafifletildiğini aktarır[246]. *Atrium*lu evde ise *impluvium*un güneydoğu ve güneybatı köşelerinde birer adet yükselti bulunmaktadır **(Resim 20)**. Ancak bunların kuzeydoğu ve kuzeybatı köşelerde bir karşılıkları bulunmadığından, yapının *compluvium-impluvium* ilişkisinin Vitruvius'un sözünü ettiği *tetrastyl* isimli tipe yakın olduğunu söylemek eldeki verilerle mümkün değildir. Ancak *impluvium*un güneydoğu ve güneybatı köşelerinde birer paye olarak görünen yükseltilerin üzerinde sütunların kullanılmış olabileceğini de düşünmek gereklidir.

4-*Atrium*ları uzunluk ve genişlik ölçülerine göre üçe ayıran Vitruvius bunlardan ilkinin uzunluğun beşe bölünerek üçünün genişliğe verilmesi ile belirlendiğini söyler[247]. 779-14 Parseldeki yapıda da *atrium*un uzunluğu 9.20m, genişliği ise 5.90m'dir. Bu ölçüler bize *atrium*un Vitruvius'un verdiği *atrium* ölçü ve oranlarından birincisine göre planlandığını göstermektedir **(Resim 15)**.

5-Vitruvius ideal bir Roma evinde *atrium* 20 ayak genişliğinde olduğunda *tablinum*un bu genişliğin üçte ikisini alması gerektiğinden bahseder[248]. Bir Attik-Roma ayak ölçüsü 0.297m'dir[249], 779-14 Parselde *atrium* genişliği 5.90m yani yaklaşık olarak 20 ayaktır. *Atrium* genişliğinin üçte ikisi de yaklaşık olarak 3.92m'dir. *Tablinum*un genişlik ölçüsü 4.70m'dir yani *atrium* genişliğinin üçte ikisini almakta ve hatta aşmaktadır **(Resim 15)**.

6-Vitruvius küçük *atrium*lu evlerde *fauces* genişliğinin *tablinum*un üçte ikisi kadar olması gerektiğini söylemektedir[250]. 779-14 Parseldeki yapıda 4.70m genişliğindeki *tablinum*un üçte ikisi yaklaşık olarak 3.00m'ye karşılık gelmektedir ve *fauces* için yapının kuzey duvarından kuzey yönünde uzanan duvar ile yapının doğu duvarı arasındaki mesafeyi genişlik olarak kabul ettiğimizde bu kısmın 3.00m ölçüsünde olduğu tespit edilmiştir. Söz konusu ölçüler Vitruvius'un verdiği oranlara yakındır **(Resim 15)**.

---

[246]Vitruvius, *de architectura*, 6. 3, 1; *impluvium/compluvium* sistemi ve *atrium*un detaylı tanımı için ayrıca bkz. RE, 1896, **a.g.k.**, 2146-2148; Mau, 1899, **a.g.k.**, 244, 245; K. R. Kavas (2012). A critical review of the Roman atrium house: Reading the material evidence on 'atrium'(1). *METUJFA*, 29 (2), s. 147, fig. 2a.
[247]Vitruvius, *de architectura*, 6. 3, 3.
[248]Vitruvius, *de architectura*, 6. 3, 5.
[249]S. Saltuk (1997). *Arkeoloji Sözlüğü*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi, s. 36.
[250]Vitruvius, *de architectura*, 6. 3, 6.

7-Vitruvius Roma konutlarında yemek salonlarının uzunluğunun genişlik ölçüsünün iki katı olması gerektiğini söyler[251]. 779-14 Parselde yapının en büyük mekânlarından biri olan 7 Nolu Mekânda uzunluk 7.50m, genişlik ise 3.50m'dir **(Resim 15)**.

8-Vitruvius ayrıca evlerin kışlık yemek salonlarının güneybatıya bakması gerektiğini de söylemiştir[252]. Yapının güneyinde yer alan 7 Nolu Mekânın hem ölçüleri hem de konumu nedeniyle kışlık yemek salonu olarak kullanılmış olabileceği akla gelmektedir **(Resim 15)**.

Ayrıca Vitruvius'un ideal Roma konutu için verdiği *fauces* ölçüsü ile 779-14 Parseldeki yapının *fauces* ölçülerinin uyumlu olduğu görülmektedir. Çünkü Vitruvius küçük *atrium*lu evlerde *fauces* genişliğinin *tablinum*un üçte ikisi kadar olması gerektiğini söylemektedir[253]. *Atrium*lu evde 4.70m genişliğindeki *tablinum*un üçte ikisi yaklaşık olarak 3.00m'ye karşılık gelmektedir. Söz konusu ölçüler Vitruvius'un verdiği oranlar ile uyumluluk gösterdiği için yapının bu bölümünün *fauces* olduğunu ve ölçülerinin de Vitruvius'un tanımladığı ideal Roma konutu oranlarını yakaladığı önerilebilir. *Fauces* bölümünün görünen uzunluğu yaklaşık 1.25m, en dış noktası ile *impluvium*un başlangıcı arasındaki mesafe de yaklaşık olarak 3.00m'dir. Yapının kuzey duvarından köşe yaparak dışa çıkıntılı hale gelip koridoru oluşturan duvarın uzunluğu dıştan yaklaşık olarak 0.65m'dir. Bu köşe yapan duvar ile yapının doğu duvarı arasındaki mesafe 3.00m'dir. Bu mesafenin orta noktası ise 1.50m'dir. Bu noktadan güney yönünde dik bir hat çizildiğinde bu hattın hemen hemen *atrium*daki *impluvium* ile *tablinum*un orta noktasına denk geldiği görülmektedir. Bu durum 779-14 Parseldeki yapıda *fauces-impluvium-tablinum*un aynı aks üzerinde yer aldığını ortaya koymaktadır **(Plan 4)**. Roma konutlarında, özellikle de Pompeii'deki *atrium*lu evlerde genellikle *fauces-atrium-tablinum* adı verilen bölümler aynı aks üzerinde yer almaktadır[254]. Bu doğrultuda 779-14 Parseldeki yapıda başka bir detayı değerlendirmek gerekirse *atrium*un kuzeybatı köşesinde iki adet basamak görülmektedir. Bu basamaklar daha önce de sözü edildiği üzere yapının MS 6-7. yüzyıldaki onarım-ekleme evresine ait

[251]Vitruvius, *de architectura,* 6. 3, 8.
[252]Vitruvius, *de architectura,* 6. 4, 1.
[253]Vitruvius, *de architectura,* 6. 3, 6.
[254]Mau, 1899, **a.g.k.**, 241, fig. 110; Graham, 1966, **a.g.k.**, 30, fig. 56-59; Ilgın, 2008, **a.g.k.**, 35, fig. 3. 5; F. S. KnauB (2014). Das Pompejanische haus in Aschaffenburg: Zweigmuseum der Staatlichen Antikensammlungen und Glyptothek München. *Antike Welt*, 1, s. 86, abb. 4

olmalıdır. Mozaikli zemin uygulaması ile birlikte planlandığı düşünülen basamakların yapıya eklendikleri dönemde girişin de değiştirilmiş olabileceğini akla getirmektedir. Ancak bu durum bir olasılık olarak kalmaktadır. Çünkü bu basamakların bulunduğu kuzey duvarının, yapının genelinde olduğu gibi, temel seviyesine kadar sökülmüş olması, kapı açıklığı veya eşik gibi mimari unsurların tespit edilememesine neden olmaktadır.

779-14 Parseldeki konut Pompeii ve Herculaneum'da açığa çıkarılan ve karakteristik bir Roma konut tipi olan *atrium*lu ev yapılarıyla, mimari anlayış, plan, özellikle de *fauces-atrium-tablinum* bölümlerinin aynı aks üzerine yerleştirilmiş olması açısından benzerlik göstermektedir[255]. Yapının *atrium*unun evin ortasında değil de doğu dış duvarına bitişik bir şekilde planlanmış olması, Herculaneum'da açığa çıkarılan 'House of Corinthian Atrium' isimli *atrium*lu ev ile paralellik ortaya koymaktadır[256]. Söz konusu yapıda, 779-14 Parselde olduğu gibi, *atrium*un yapının bir kenarına çekildiği ve tek taraflı *ala* planlaması uygulandığı görülmektedir.

Yine Herculaneum'da açığa çıkarılan ve MÖ 1. yüzyılda inşa edilen 'House of the Wooden Partition' isimli evde de *fauces-atrium-impluvium-tablinum* bölümlerinin aynı aks üzerinde yer aldığı, *impluvium*da bir sarnıç ağız açıklığının bulunduğu görülmektedir[257]. Pompeii'deki konutların mimari özelliklerine dair detaylı bilgiler veren Mau'nun *atrium*larla ilgili genel bir tanımlama yaparken sözünü ettiği gibi[258], 779-14 Parseldeki yapıda sarnıç olduğu kesin olarak söylenemese bile, kuyu ağzı olarak tanımlanan açıklık *impluvium*un kenarındadır. Ayrıca Mau, *atrium*larda yer alan *impluvium*ların bir kenarından bir drenaj kanalının çıktığını ve bunların sarnıçların tamamen dolmasıyla birlikte havuza çıkan suyun ve *impluvium* içerisindeki temizlik faaliyetleri sırasında kullanılan suyun boşaltılması için zemin altından geçirilerek caddeye bağlandığını söylemektedir[259]. Bu bilgiye karşılık gelen örnekler Pompeii'deki 'Casa Dei Capitelli Colorati'de görülmektedir[260]. Aynı şekilde 779-14 Parselde de *impluvium*un güneydoğu köşesinden başlayarak *tablinum*un zemini altından ilerleyip,

[255]Mau, 1899, **a.g.k.**, 241, fig. 110; Graham, 1966, **a.g.k.**, 25, 30, fig. 54-60.
[256]Graham, 1966, **a.g.k.**, 25, 30, fig. 60.
[257]M. Wheeler (1964). *Roman art and architecture*. New York: Thames and Hudson, s. 127, fig. 108.
[258]Mau, 1899,**a.g.k.**, 244.
[259]Mau, 1899,**a.g.k.**, 244.
[260]Sear, 2006, **a.g.k.**,179, 180, fig. 14, 15.

yapının güneyinde bahçe? olarak adlandırdığımız alanda devam eden ve yapının doğu duvarına bitişik olarak inşa edilmiş bir drenaj kanalı açığa çıkarılmıştır.

*İmpluvium*da yer alan kuyu ağız açıklığının bir sarnıca ait olduğunu söylemek için yeterli veri olmadığından 779-14 Parsel örneği kuyu ağzı olarak kabul edilebilir. Fakat *impluvium*un altında yer alan bir sarnıç, sarnıca bağlanan ve kuyu ağzını anımsatan yuvarlak formlu sarnıç ağzı örneklerine Pompeii'deki 'Casa Dei Capitelli Colorati', 'Casa Della Caccia Antica', 'Casa Dei Capitelli Figurati' isimli evlerde rastlanmaktadır[261]. Bu yapıların ilk inşası MÖ 3-2. yüzyıla tarihlenmektedir[262].

Anadolu'da Roma dönemi konutlarının açığa çıkarıldığı Erythrai[263], Ephesos[264], Antandros[265], Pergamon[266], Priene[267], Labraunda, Knidos, Laodikeia, Sillyon, Perge, Termessos, Olba, Antiokheia, Zeugma[268] gibi kentlerde görülen plan tiplerinin ve hatta Side'de Hellenistik dönemde inşa edilerek Roma İmparatorluk dönemi ve geç Roma dönemlerinde de kullanıldığı bilinen konutların plan tiplerinin 779-14 Parseldeki yapıdan farklı oldukları görülmektedir. Yapının plan tipi açısından yakın benzerleri Anadolu'da değil, yukarıda da sözü edildiği üzere İtalya'daki yerleşimlerde tespit edilmiştir. Bu durum Side'nin Roma döneminde farklı konut geleneklerine sahip bir yerleşim olduğunu göstermektedir. Yapıda özellikle *fauces-atrium-tablinum* bölümlerinin aynı aks üzerinde yer alıyor olması, yapının İtalik bir karaktere sahip olabileceğini düşündürmektedir **(Plan 17, 18)**.

2.3.3.5. Genel değerlendirme

779-14 Parseldeki yapının konumu, son yıllarda kent merkezinde gerçekleştirilen kazılarda açığa çıkarılan *praetorium* ve *agora* gibi yapılar ile birlikte değerlendirildiğinde, bu üç yapının birbirine yakınlığı göze çarpmaktadır. Bu yapılar aynı zamanda bir yön birliği içerisindedir. Benzer bir biçimde 779-14 Parselin

[261]Sear, 2006, **a.g.k.**, 163-201.
[262]Sear, 2006, **a.g.k.**, 163, 165.
[263]E. Akurgal (1979). *Erythrai an ancient Ionian city*. İzmir, fig. 1, no. 6.
[264]C. Lang-Auinger (1996). *Hanghaus 1 in Ephesos: der Baubefund.* Forschungen in Ephesos 8 (3), Wien: Österreichen Akademie der Wissenschaften, s. 182, 190, abb. 69, 74.
[265]G. Polat, v.d., (2014). Antandros 2013. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, 36 (3), s. 151, plan 1.
[266]J. Durm (1910). *Handbuch der architektur. Die baukunst der Griechen*. 1. Band, Leipzig, s. 525, abb. 471.
[267]T. Wiegand und H. Schrader (1904). *Priene. Ergebnisse der Ausgrabungen und Untersuchungen in den Jahren 1895-1898*. Berlin, fig. 122.
[268]Zeyrek, 2005, **a.g.k.,** 48.

güneydoğusunda yer alan Liman Hamamı'nın da sözü edilen yapılar ile yön birliği içerisinde olduğu görülmektedir **(Plan 3).** Güncel verilerle biribirine yakın zamanlarda inşa edildiği düşünülen Liman Hamamı, *praetorium* ve *agora*nın işlevi düşünüldüğünde, Side Antik Kentinin üzerinde yer aldığı yarımadanın kuzeybatısında bulunan bu kısmın kentin ticari, idari ve kamusal faaliyetleri için bir merkez niteliğinde olduğu söylenebilir.

Yapının konumunun yanı sıra sahip olduğu İtalik plan, kentin geçirdiği Romanizasyon süreci içerisinde değerlendirildiğinde yapıyı özel kılmaktadır. Bu açıdan bakıldığında, 779-14 Parseldeki *atrium*lu evin, daha önce sözü edildiği üzere, kentin Romanizasyon sürecinde buraya gelip yerleşen İtalik kökenli bir aileye ait olabileceği düşüncesi akla gelmektedir. Küçük Asya'nın Romalılaştırılması faaliyetleri kapsamında İtalya'dan getirilerek Pamphylia Bölgesine yerleştirilen ailelerin dil, yaşam biçimi ve inanç gibi kültürel unsurlarının yanında, mimari ve şehircilik anlayışlarını da bölgeye taşıdıkları bilinmektedir. Bu süreçte, Roma evlerinin sahip olduğu mimari anlayışın da bölgeye taşınmış olabileceği düşünülmelidir. Nitekim daha önce sözü edildiği üzere, Roma evlerinde görülen aksialite kavramı 779-14 Parseldeki yapıda da tespit edilmiştir. Bu kavramın Roma evlerinin kamusal yaşamın içerisinde yer almasıyla ilişkili olduğu bilinmektedir. Çünkü Roma evlerinde aynı aks üzerinde yer alan *fauces-atrium-tablinum* bölümleri aile reisinin işlerini yürüttüğü ve iş görüşmelerini de yaptığı bölümlerdir. Roma sosyal yaşantısı içerisinde *patronus* ve *cliens* arasındaki *clientela*nın bir gereği olarak her sabah gerçekleştirilen *salutatio* isimli ritüelin de evlerin söz konusu bölümlerinde yapıldığı düşünülmektedir. Bu bilgiler göz önünde bulundurulduğunda, aynı ritüelin 779-14 Parseldeki evin sahipleri için de geçerli olduğu ve yapının kentin ileri gelen ailelerinden birine ait olduğu söylenebilir. Benzer bir tespit daha geç bir örnek olarak, Lykia Bölgesinin önemli kentlerinden biri olan Ksanthos'ta açığa çıkarılan 'The House of the Lycian Acropolis' isimli konut yapısı için de söz konusudur[269].

İnşa ve ilk kullanım evresini MS 2. yüzyıl içerisinde yaşayan yapının MS 6-7. yüzyılda geçirdiği onarım-ekleme evresi ve bu onarımın hemen sonrasındaki terk ediliş süreci, antik kentin tarihi ile paralellik göstermektedir.

[269]A. M. Manière-Lévêque (2007). The House of the Lycian Acropolis at Xanthos. *Housing in Late Antiquity (Late Antique Archaeology)*, 3(2), (Ed. L. Lavan - L. Özgenel - A. Sarantis), Leiden: Brill Publishing, s. 480.

Parselde daha geç bir onarım ve kullanıma işaret eden bir bulgudan bahsetmek gereklidir. Söz konusu bulgu, yapının güneyinde yer alan üzeri kapalı atık su kanalının kapaklarının onarımında kullanılan, üzerinde haç motifleri bulunan mermer levha parçalarıdır. Bu durum mimari parçaların onarılamayacak derecede hasar görmüş bir kilise veya şapelden getirilmiş olduğu yönünde bir izlenim uyandırmaktadır. Buna benzer bazı uygulamalar antik kentte önceki yıllarda gerçekleştirilen kazı çalışmalarında da tespit edilmiş olup bu uygulamaların kentin MS 13. yüzyıl yerleşimi ile ilişkili olduğu anlaşılmıştır[270]. Nitekim kentte farklı yapılarda MS 13. yüzyıla dair bulgular son dönem kazıları ile açığa çıkarılmıştır[271]. Ancak Side'nin MS 14. yüzyılda bir metropolitlik olarak küçük bir Hıristiyan cemaat ile varlığını sürdürdüğü bilindiğinden, dini semboller içeren söz konusu parçaların daha sonraki dönemlerde buraya taşınmış olabileceğini de göz önünde bulundurmak gerekir. Bu parçaların kanalda kullanımı, 19. yüzyılda Side'ye gelip yerleşen Giritli Müslüman nüfus ile de ilişkilendirilebilir.

2.4. Seramikler

779-14 parselde toplam 20 adet sondaj açılmış ancak çalışmamız sırasında Sondaj 16, 17 ve 18'in yeri tespit edilememiştir. 17 ve 18 Nolu Sondajlarda seramik ele geçmemiş, 16 Nolu Sondajda ele geçen seramikler de mimari ve stratigrafik incelemeye tabi tutulan 779-14 Parsel ve parseldeki *atrium*lu ev ile ilgili stratigrafik saptamalar açısından sağlıklı bir sonuç veremeyecekleri için çalışmamızın kapsamına alınmamıştır. Yeri tespit edilen Sondaj 1, Sondaj 2, Sondaj 3, Sondaj 4, Sondaj 5, Sondaj 6, Sondaj 7, Sondaj 8, Sondaj 9, Sondaj 10, Sondaj 11, Sondaj 12, Sondaj 13, Sondaj 14, Sondaj 15, Sondaj 19 ve Sondaj 20'de ele geçen seramikler bu bölümde işlevlerine göre 'Sofra ve Servis Kapları', 'Pişirme Kapları', 'Depolama Kapları' ve 'Özel İşleve Sahip Kaplar' olmak üzere gruplandırılmıştır. Söz konusu grupların içerisinde yer alan kaplar öncelikle tarihlerine göre sınıflandırılmıştır. Daha sonra belirlenen dönemler içerisinde formlarına, türlerine ve tiplerine göre tasniflenerek değerlendirilmiş ve erkenden geçe doğru sıralanmıştır. 779-14 Parsel seramiklerinin katalog numaraları da bu sıralama doğrultusunda verilmiştir. Ayrıca sayısal açıdan yoğunluk gösteren seramik türlerine ait örnekler hamur ve yüzey özellikleri yönünden incelenmiş ve tespit edilen farklı gruplar tanımlanmıştır. 779-14 Parselde ele geçen seramiklerin kap repertuarı ve hamur, yüzey

[270]Prof. Dr. F. S. Alanyalı ile 13.01.2022 tarihinde yapılan kişisel iletişim.
[271]Alanyalı, 2017, **a.g.k.**, 194. Kentin terk ediliş sürecine ait arkeolojik veriler ile ilgili detaylı bilgiler için bkz. Alanyalı, 2017, **a.g.k.**, 193-194.

özellikleri yönünden değerlendirilmesi tamamlandıktan sonra, örneklerin *atrium*lu evin bölümlerine göre gruplandırılmış olan sondajların içerisinde tespit edildikleri tabakaya göre dağılımları ve dökümleri yapılmıştır. Analoji yöntemiyle tarihlendirilen seramikler her sondajda üst tabakadan alt tabakaya doğru ve her tabakada tarihlendirilen seramikler kendi içinde işlevlerine göre ve erkenden geçe doğru sıralanmıştır. Bu bölümde ilk önce işlevlerine göre gruplandırılan seramikler formlarına, türlerine ve tiplerine göre kronolojik dizgi içerisinde ele alınacaktır. 779-14 Parselde tespit edilen kapların form repertuarı tanıtıldıktan sonra tespit edilen farklı gruplar bölümün sonunda 'Genel değerlendirme' başlığı altında tanımlanmıştır. Değerlendirmeye alınan sondajların *atrium*lu eve ait mekânlara göre dağılımına dair bilgiler Tablo 1'de, bu sondajların seviye ve dönem bilgileri de Tablo 2'de özetlenmiştir.

2.4.1. Form repertuarı

2.4.1.1. Sofra ve servis kapları

779-14 Parselde ele geçen seramiklerin oluşturduğu, hem form hem de sayısal açıdan en yoğun grup 'Sofra ve Servis Kapları'dır. Bu grupta yer alan toplam 19 adet parçanın ait olduğu formlar türlerine ve dönemlerine göre ayrıştırıldığında Roma İmparatorluk döneminde en yoğun seramikleri genel olarak MS 1-2. yüzyıla tarihlendirilen Doğu Sigillata D formlarının, Geç Antik Çağda ise genel olarak MS 6-7. yüzyıla tarihlendirilen Geç Roma D (Late Roman D) formlarının oluşturduğu görülmektedir. Örneklerin sayısal dağılımına bakıldığında da bu iki türün öne çıktığı anlaşılmaktadır[272]. Bu başlık altında tespit edilen seramik grupları kronolojik olarak ele alınmıştır. Parselde Geç Antik Çağa ait 10 adet sofra ve servis kabı parçası tabak, basin, testi/maşrapa, sürahi, kapak formlarından oluşan bir form çeşitliliği göstermektedir. Bu parçaların formlara göre dağılımına baktığımızda tabak formunun 5, basin formunun 2, diğer üç formun ise 1'er örnekle temsil edildiği görülmektedir. MS 6-7. yüzyıla tarihlenen birer örnek ile temsil edilen ve herhangi bir seramik türüne dâhil olmayan testi ve sürahi formları, form isimleriyle ele alınmıştır.

2.4.1.1.1. Doğu Sigillata C[273] formları (Pergamon)

[272]779-14 Parsel 'Sofra ve Servis Kapları'nın formlarına, türlerine, dönemlerine göre sayısal dağılımı ile ilgili detaylı bilgiler için bkz. Tablo 6.

[273]Söz konusu seramik grubu metnin devamında Türkçe literatürde yaygın olarak kullanılan kısaltması ile anılacaktır. 'Doğu Sigillata C' grubu seramikler için 'DSC' kısaltması kullanılacaktır.

Pergamon ve Çandarlı'da üretilen kırmızı astarlı seramikler Doğu Sigillata C grubu olarak isimlendirilir. Literatürde Conze tarafından Doğu Sigillata A seramiklerinden farklı bir grup olarak tanımlanan[274] DSC seramiklerinin Çandarlı'da ele geçen örnekleri Loeschke tarafından 'Çandarlı Sigillatası' olarak tanımlanmıştır[275]. Schäfer ise bu gruba ait olan seramikleri Pergamon ve Çandarlı olmak üzere ikiye ayırmıştır[276]. Kenyon tarafından 'Eastern Sigillata C' olarak adlandırılan[277] bu gruba ait örnekler, Türkçe literatürde 'Doğu Sigillata C (DSC)' ismiyle anılmaktadır. Söz konusu seramiklerin Pergamon üretimi örnekleri üzerine Meyer-Schlichtman tarafından yapılan çalışmalar iki ana üretim merkezinin varlığını kesinleştirmiştir[278]. Günümüzde Pergamon üretimi olan örnekler 'Pergamon Sigillata', Çandarlı üretimi olan örnekler ise 'Çandarlı Sigillata' olarak adlandırılır.

DSC Meyer-Schlichtman Typ T 13a: Kat. No. 1

Bu grup içerisinde Meyer-Schlichtman tipolojisine göre 'Pergamon sigillatası' olarak adlandırılan gruba ait tek örnek **Kat. No. 1**'dir. Pergamon sigillatalarının Anadolu'nun dışında Doğu Akdeniz, Samos, Korinth, Isthmia'da, Anadolu'nun güneyinde ise Tarsus ve Patara'da örnekleri ele geçmiştir[279].779-14 Parselde ele geçen en erken seramik de yine bu parçadır. Tabak formu olarak tanımlanan **Kat. No. 1**, dışa çekik ve yuvarlak kesitli ağız kenarına, dış yüzeyde ağız kenarının hemen altında yer alan bir girinti ile dış bükey gövde profiline sahiptir. Dip kısmı kırık ve eksik olan parçanın dış yüzeyine uygulanmış olan kalın kırmızı astar tabakasının iç yüzeyde daha ince olduğu görülmektedir. **Kat. No. 1** bu özellikleriyle DSC grubu seramikler içerisinde yer alan Pergamon üretimi sigillatalar ile benzerlik göstermektedir. Parçanın hem profil hem de astar ve hamur özellikleri açısından yakın benzeri Andriake'de ele geçmiş, 'Tabak Form 1' olarak adlandırılmıştır. Meyer-Schlichtman Typ T 13a olarak tanımlanan Pergamon tabak formu ile benzerlik gösterdiği saptanan Andriake örneği

[274]B. Özdilek (2017). Andriake Limanından ele geçen Doğu Sigillata C grubu Pergamon-Çandarlı sigillataları. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14/40, s. 262.
[275]S. Loeschke (1912). Sigillata töpfereien in Çandarlı. *Athenische Mitteilungen*, 37, 344-407.
[276]J. Schäfer (1962). Terra sigillata aus Pergamon. *Archaologischer Anzeiger*, 777-802.
[277]K. M. Kenyon (1957). Roman and later wares. *The objects from Samaria, Samaria-Sebaste, reports of the work of the joint expedition in 1931-1933 and of the British expedition in 1935*. Band 3, (Ed: J. W. Crowfoot, G. M. Crowfoot, K. Kenyon), London, s. 282, 283.
[278]Özdilek, 2017, **a.g.k.**, 262.
[279]M. Ok (2018). *Tripolis Hellenistik ve Roma dönemi seramikleri*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Denizli: Pamukkale Üniversitesi, Arkeoloji Enstitüsü, s. 211.

MÖ 1. yüzyıl ortası-MS 1. yüzyıla tarihlenmiştir[280]. Andriake örneği ile **Kat. No. 1** arasındaki benzerlik **Kat. No. 1** için aynı tarihin önerilebilmesini sağlamaktadır. **Kat. No. 1**'in iyi pişmiş, sert-gözeneksiz, kireç ve mika katkılı hamuru, dış yüzeyine uygulanan kalın, kırmızı renkli astarı Pergamon sigillataları ile yakınlık gösteren özellikleridir[281]. Ayrıca **Kat. No. 1**'in hamur ve astar rengi Andriake 'Tabak Form 1' olarak tanımlanan örnek ile yakındır[282]. **(Levha 1, 53)**

2.4.1.1.2. Doğu Sigillata D[283] formları

779-14 Parselde Roma İmparatorluk dönemine tarihlenen 8 adet sofra ve servis kabından 6 adedinin DSD formlarına ait olması şaşırtıcı değildir. Side'de önceki yıllarda tespit edilen DSD formları ile ilgili olarak Oransay tarafından gerçekleştirilen çalışmada, kentte MÖ 1. yüzyılın ortası ile MS 2. yüzyılın ilk yarısı arasında görülen kaliteli sofra kaplarının en yoğun grubunu DSD formlarının oluşturduğu belirtilmiştir[284]. 'DSD' grubu ya da 'Kıbrıs Sigillatası' olarak adlandırılan kaliteli, metalik ve kırmızı astarlı, ince taneli hamura sahip bu seramik grubunun ana üretim yerinin Kıbrıs olduğu genel olarak kabul edilmektedir. Bu grubun literatürde yaygın olarak kullanılan isimlerinden biri olan 'Eastern Sigillata D', bu gruba ait seramiklerin kökeni kesin olarak tespit edilene dek, Kenyon'un ortaya koyduğu genel şemaya bağlı kalmak kaydıyla, Rosenthal tarafından önerilmiştir[285]. Hayes ise Paphos'taki House of Dionysos isimli yapıdan ele geçen bulguların 'Kıbrıs Sigillatası' olarak tanımlanmasının uygun olacağını öne sürmüştür[286].

Hayes, Paphos örneklerinden hareketle 'Kıbrıs Sigillatası' olarak adlandırdığı bu seramik grubu içerisinde 59 form belirlemiştir[287]. Ayrıca Hayes yine Paphos örneklerinden hareketle bu seramik türünün yerel bir seramik türünden geliştirildiğini,

[280]Özdilek, 2017, **a.g.k.**, 264.
[281]Özdilek, 2017, **a.g.k.**, 270.
[282]Özdilek, 2017, **a.g.k.**, 264.
[283]Söz konusu seramik grubu metnin devamında Türkçe literatürde yaygın olarak kullanılan kısaltması ile anılacaktır. 'Doğu Sigillata D' grubu seramikler için 'DSD' kısaltması kullanılacaktır.
[284]Oransay, 2012, **a.g.k.**, 110.
[285]R. Rosenthal (1978). The Roman and Byzantine pottery. İçinde: E. Stern, Excavations at Tel Mevorakh (1973-1976). *Part 1: From the Iron Age to the Roman period. Qedem 9*. Jerusalem: Hebrew University of Jerusalem-Institute of Archaeology, s. 19; P. Bes (2015). *Once upon a time in the east: The chronological and geographical distribution of terra sigillata and red slip ware in the Roman east. Roman and Late Antique Mediterranean pottery 6.* Oxford: Archaeopress Publishing, s. 19, dn. 160.
[286]Bes, 2015, **a.g.k.**, 19.
[287]J. W. Hayes (1985). Sigillate orientali. *Enciclo pediade ll'arte antica classica e orientale, Atlante delle forme ceramiche II, Ceramica fine romana nel bacino mediterraneo.* (Ed: G. P. Carratelli). Istituto della Enciclopedia Italiana, s. 81.

MÖ 2. yüzyılın sonunda ortaya çıkarak MS 2. yüzyılın ortalarına kadar devam ettiğini belirtmektedir[288]. DSD grubu seramiklerin ana üretim merkezinin Kıbrıs'ta Paphos veya Soli olduğu yönünde farklı görüşler bulunmakla birlikte, yine Kıbrıs'ta Ayros Philon, Kornakiti, Polis gibi yerleşimlerde DSD üretimini gösterecek bulgular tespit edilmiştir[289]. İsrail'de Oboda'da sınırlı bir form grubunun yerel taklit olarak üretildiği düşünülmektedir[290]. Anadolu'da ise Aspendos ve Side'den alınan DSD örnekleri ile ilgili olarak yapılan kil analizlerinin sonuçları, bu iki şehirde kullanılan DSD kaplarının Pamphylia üretimi olabileceğini göstermiştir[291].

Güncel bilgilerle literatürde Kıbrıs kökenli bir seramik grubu olarak tanımlanan DSD formlarının Side'de yoğun olarak ele geçmesi, Side ile Kıbrıs arasında antik çağ boyunca devam eden ticari, askeri ve kültürel ilişkilerin bir sonucu olarak yorumlanabilir. Side'nin Kıbrıs ile ilişkilerinin Hellenistik döneme kadar geri gittiğinin nümizmatik belgeler yoluyla bilinmesi bu yorumu desteklemektedir. Diğer taraftan DSD grubu seramiklerin Doğu Akdeniz'de dolaşımda olduğu Erken Roma İmparatorluk dönemi de dâhil olmak üzere Kıbrıs'ın, Side ile Mısır arasındaki yoğun ticari ilişkilerde bir durak veya bir uğrak noktası olduğu üzerinde de durulabilir[292]. DSD grubu seramiklerin MS 75-200 yılları arasında Doğu Akdeniz'de yoğun bir dönem yaşadığı ve bu yoğunluğun Mısır'da ve Kıbrıs'ın güneyi ile güneybatı kıyılarında kendisini gösterdiği son yıllarda yapılan çalışmalarla ortaya konmuştur[293]. Bu sonuçlar, söz konusu dönemde DSD grubu seramiklerin Side ile Kıbrıs ve Mısır arasındaki sıkı ticari, askeri ve kültürel ilişkilerin ortaya konmasında belirleyici bir konumda olduğunu göstermesi açısından önemlidir.

779-14 Parselde tespit edilen DSD formları P11, P12, P28, P42, X52, X59'dur[294]. Bu örneklerden **Kat. No. 2** DSD Form P11 ve **Kat. No. 3** DSD Form P12 olarak isimlendirilen tabak formuna ait parçalardır.

DSD Form P11: Kat. No. 2

[288]Bes, 2015, **a.g.k.**, 19.
[289]Oransay, 2012, **a.g.k.**, 111.
[290]A. Negev (1974). *The Nabatean potter's workshop at Oboda. Acta-Rei Cretariae Romanae Fautorum: Supplementa*, V-1, Bonn: Habelt, s. 32.
[291]Oransay, 2012, **a.g.k.**, 111.
[292]Bkz. tez metni s. 12.
[293]Bes, 2015, **a.g.k.**, 73, fig. 55.
[294]DSD formları metin içerisinde Hayes tarafından yapılan tipolojiye dayanarak Atlante'de tanıtılan formlara göre isimlendirilmiştir.

Kat. No. 2 DSD Form P11 olarak adlandırılan tabak formuna ait ağız-gövde parçasıdır[295]. Dış yüzeyde yuvarlatılarak kalınlaştırılmış dik bir ağız profiline, sığ bir gövdeye sahiptir. Genellikle bezemesiz olan bu form MS 1.yüzyılın ikinci yarısı-2. yüzyılın ilk yarısı arasına tarihlenmektedir[296]. Perge[297], Side[298], Anemurium[299], Kelenderis[300], Kıbrıs[301] ve Ashkelon'da[302] Form P11'e ait örnekler tespit edilmiştir. **(Levha 1, 53)**

DSD Form P12: Kat. No. 3

Kat. No. 3 DSD Form P12 tabak formuna ait ağız-gövde ve dip parçasıdır, tam profil veren bir örnektir[303]. Hayes bu formu MS 1. yüzyılın ikinci yarısı-M.S. 2. yüzyılın ilk yarısına tarihlendirmiştir[304]. Hafif içe çekik ağız kenarlı, sığ gövdeli ve geniş kaideli bu formun benzer örnekleri Side'de[305], Perge'de[306], Anemurium'da[307], Paphos'ta[308] ve Ashkelon'da[309] ele geçmiştir. **(Levha 1, 53)**

DSD Form P28: Kat. No. 4

779-14 Parselde DSD Form P28'e ait olan tek örnek **Kat. No. 4** olarak numaralandırılan kâse ağız-gövde parçasıdır. DSD Form P28 olarak tanımlanmış form ile hem profil hem de hamur ve yüzey işçiliği açısından benzerlik göstermektedir[310]. DSD Form P28 dışa çekik ağız kenarına, omurgalı bir gövde profiline, alçak bir kaideye sahiptir. Hayes tarafından MS 1. yüzyıla tarihlenen[311] DSD Form P28 için MS 1.

[295]Hayes, 1985, **a.g.k.**, lev. XIX, no. 2, 3; Oransay, 2012, **a.g.k.**, 113, 117-121, Kat. No. 4-40, çiz. 1-2, no. 4-22, 24-28, 32.
[296]Hayes, 1985, **a.g.k.**, 82.
[297]N. Fırat (1999). *Perge konut alanı keramiği*. Yayımlanmamış doktora tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, c. I, lev. 31, no. 58-64.
[298]Oransay, 2012, **a.g.k.**, 113, 117-121, Kat. No. 4-40, çiz. 1-2, no. 4-22, 24-28, 32.
[299]C. Williams (1989). *Anemurium: The Roman and early Byzantine pottery*. Belgium: Pontifical Institute Mediaeval Studies, fig. 2, no. 21, 22.
[300]M. Tekocak (2006). *Kelenderis Roma Çağı seramiği*. Yayımlanmamış doktora tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 46, lev. 4, no. 34, 35.
[301]J. W. Hayes (1991). Paphos III. The Hellenistic and Roman pottery. Nicosia, fig. XVIII/11.1.
[302]B. L. Johnson (2008). *Imported pottery of the Roman and late Roman periods. Ashkelon 2.* (Ed: L. E. Stager and J. D. Schloen). Harvard Semitic Museum Publications, s. 36, no. 112, 113.
[303]Hayes, 1985, **a.g.k.**, tav. XIX, no. 4.
[304]Hayes, 1985, **a.g.k.**, 83.
[305]Oransay, 2012, **a.g.k.**, 113.
[306]Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 32, no. 65.
[307]Williams, 1989, **a.g.k.**, fig. 2, no. 26.
[308]Hayes, 1991, **a.g.k.**, fig. XVIII/12.
[309]Johnson, 2008, **a.g.k.**, 36, 37, no. 114-117.
[310]Hayes, 1985, **a.g.k.**, lev. XX, no.6.
[311]Hayes, 1985, **a.g.k.**, 86.

yüzyılın ortası-2. yüzyılın ortası arası da önerilmektedir[312]. Bu formun Side[313], Patara[314], Kıbrıs[315], Ashkelon[316], Atina'da[317] tespit edilmiş örnekleri bulunmaktadır. **(Levha 1, 53)**

DSD Form X52: Kat. No. 5

779-14 Parselde DSD grubu seramikler içerisinde sürahi formu olarak tanımlanan iki örnekten biri olan **Kat. No. 5** kaide-gövde parçasıdır. Alçak ve halka biçimli kaidedir. Az katkılı hamuru ve parlak kırmızı astarı ile DSD kaplarını anımsatan bu parça kaide profili, kaidenin iç profili ile Hayes tarafından DSD Form X56 olarak tanımlanan testi formunun kaidesine benzemektedir[318]. Ancak gövde profili açısından DSD Form X56'dan ayrılmaktadır. Gövde profili yönünden değerlendirildiğinde kaideye doğru genişleyen profili nedeniyle DSD Form X52 ile benzeşmektedir[319]. DSD Form X56 için Hayes tarafından kesin bir tarih verilememiştir[320] fakat **Kat. No. 5**'in gövde profili açısından benzerlik gösterdiği DSD Form X52 için Hayes, DSD Form X46'yı takip eden bir form olarak kesin olmamakla birlikte MS 1. yüzyılın ikinci yarısını önermektedir[321]. DSD Form X56, Form X52'ye oranla daha küçük boyutlu ve basık gövdelidir. **Kat. No. 5** ise küçük boyutlu olmakla birlikte gövde profili açısından DSD Form X56 kadar basık değildir. **(Levha 1, 53)**

DSD Form X59: Kat. No. 6

Sürahi ağız, boyun, gövde ve kulp parçası olan bu örnek Hayes tarafından DSD Form X59 olarak adlandırılan form ile benzerdir[322]. Dışa doğru açılan ve kalınlaştırılmış ağız kenarına, silindir boyuna, dar bir omuza, keskin bir açıyla dönüş yapan tek kulba sahip olan bu formu Hayes küresel gövdeli, silindirik boyunlu bir form olarak tarif

[312]Johnson, 2008, **a.g.k.**, 37.
[313]Oransay, 2012, **a.g.k.**, 114, Kat. No. 63-70, çiz. 3, no. 65.
[314]Oransay, 2012, **a.g.k.**, 114.
[315]Hayes, 1991, **a.g.k.**, fig. XIX/28.
[316]Johnson, 2008, **a.g.k.**, 37, no. 118, 119.
[317]J. W. Hayes (2008). *Roman pottery: Fine ware imports. The Athenian Agora.* Vol. 32. Princeton: The American School of Classical Studies at Athens, s. 203, fig. 26, no. 821.
[318]Hayes, 1985, **a.g.k.**, tav. XXII, no. 3.
[319]Hayes, 1985, **a.g.k.**, tav. XXII, no. 2.
[320]Hayes, 1985, **a.g.k.**, 90.
[321]Hayes, 1985, **a.g.k.**, 89, 90.
[322]Hayes, 1985, **a.g.k.**, tav. XXII, no. 5.

etmiştir[323]. Hayes bu formu MS 1. yüzyıl şeklinde bir tarih önerdiği Form X51'in[324] daha büyük ve daha geç bir versiyonu olarak tanımlamıştır[325]. **(Levha 2, 53)**

DSD Form P42: Kat. No. 7

Kat. No. 7'de yer alan krater ağız, gövde ve kulp parçası ise Hayes tarafından DSD Form P42 olarak tanımlanmıştır[326]. Hayes bu formu MS 2. yüzyıla tarihlendirmiştir[327]. Dışa sarkık bir ağız kenarına, gövde ortasından gövde altına geçişte belirgin bir dönüşe ve ağız kenarının hemen altına yerleştirilmiş iki yatay kulba sahip olan bu formun benzer örnekleri daha önce yine Side'de ele geçmiştir[328]. 779-14 Parsel örneğinde korunan tek kulbun orta noktasından parmakla bastırılarak gövdeye yapıştırıldığı görülmektedir. **Kat. No. 7**'de gövdenin dönüş yaptığı noktada bu formun genel bir özelliği olarak tanımlayabileceğimiz iki sıra çentik bezeme görülmektedir. Aynı bezeme tek sıra halinde gövde altına da uygulanmıştır. DSD Form P42'nin Paphos örneği ve **Kat. No. 7** hem profili ile hem de gövde üzerinde tam gövde altına dönüş kısmında yer alan iki sıra çentik bezeme ile benzerlik göndermektedir[329]. **(Levha 2, 53)**

2.4.1.1.3. DSC Formları (Çandarlı)

DSC Form H1?: Kat. No. 8

Kat. No. 8 779-14 Parselde Roma İmparatorluk dönemine tarihlenen ve 'Sofra ve Servis Kapları' grubu içerisinde iki örnekle temsil edilen DSC grubunun Çandarlı Seramiği özelliklerine yakınlık gösteren örneğidir. **Kat. No. 8** kâse/basin formuna ait bir ağız-gövde parçasıdır. Dörtgen kesitli ve dışa eğimli ağız kenarı ile hafifçe içe eğimli gövde profiline sahip olan parçanın derin bir kaba ait olduğu anlaşılmaktadır. Kırmızı renkte ve az katkılı hamurludur, dış ve iç yüzeyi kaliteli kırmızı renkte astarla kaplanmıştır. Dış yüzeyde dudak kenarının altında ve gövde ortasında birer sıra halinde çentiklerden oluşan bezeme görülmektedir. **Kat. No. 8**'in bu özellikleriyle Çandarlı Seramiği ya da DSC olarak adlandırılan seramik türünün Hayes tarafından belirlenen

[323]Hayes, 1985, **a.g.k.**, 91.
[324]Hayes, 1985, **a.g.k.**, 89.
[325]Hayes, 1985, **a.g.k.**, 91.
[326]Hayes, 1985, **a.g.k.**, tav. XXI, no. 7.
[327]Hayes, 1985, **a.g.k.**, 88.
[328]Oransay, 2012, **a.g.k.**, 115-116.
[329]Hayes, 1991, **a.g.k.**, fig. XIX/42.1.

formlarından Form H1'e yakın bir ağız-gövde parçası olduğu anlaşılmaktadır[330]. Form H1 Hayes tarafından Çandarlı Seramiği başlığı altında 'geç seri' olarak tanımlanan kap formlarındandır, MS 2. yüzyıl ortası-3. yüzyıl aralığına tarihlenmektedir[331]. Form H1'e ait örnekler Knossos'ta Dionysos Villası'nda[332] ve Atina Agorası'nda[333] da ele geçmiştir. **(Levha 2, 54)**

2.4.1.1.4. Afrika Kırmızı Astarlı Seramiği (African Red Slip Ware) Formları [334]

2008 yılından hemen önce Tunus'da, özellikle de Hammamet bölgesinde tespit edilen bazı üretim merkezlerinin bulgularından hareketle, MS 1-erken 8. yüzyıl aralığında geniş bir kullanım ve üretim sürecine sahip olduğu anlaşılan[335] bu seramik türü, yoğun olarak Tunus'un orta ve kuzey kesimindeki atölyelerde üretilmiştir[336]. Waagé'nin Atina Agorası'nda bulunan Geç Roma seramikleri ile ilgili 1933 yılındaki çalışmasında Afrika Kırmızı Astarlı seramiğinin önemli bir yer tuttuğu ve Waagé'nin bu seramiklerden hareketle söz konusu seramikler için ilk sınıflandırmayı yaptığı bilinmektedir[337]. Yine Waagé 1948 yılında Antiokheia bulguları sayesinde ARSW ile ilgili araştırmalara önemli bir katkı sağlamıştır[338]. Waagé'nin bu çalışmada öne sürdüğü tarihlerin daha sonra Dura Europos, Tarsus ve Atina Agorası'nda elde edilen buluntu ve sonuçlarla da uyumlu olduğu anlaşılmıştır[339]. Afrika Kırmızı Astarlı Seramikleri ile ilgili en genel geçer ve kapsamlı tipoloji çalışması Hayes tarafından yapılmıştır. Hayes 1972 yılında yaptığı çalışmada bu seramikleri 200 forma ayırmış ve bir kronoloji oluşturmuştur. Waagé tarafından Late Roman A-B, Hayes tarafından Afrika Kırmızı

[330]Hayes, 1985, **a.g.k.**, lev. XVII, no.13.
[331]Hayes, 1985, **a.g.k.**, 77.
[332]J. W. Hayes (1983). The Villa Dionysos excavations, Knossos: The pottery. *The Annual of the British School at Athens.* Vol. 78, s. 119, fig. 2, no. 2.
[333]J. W. Hayes (1972). *Late Roman pottery*. London: The British School at Rome, s. 319, 320, fig. 64, Form 1.
[334]Söz konusu seramik grubu metnin devamında, literatürde bu grup için yaygın olarak kullanılan African Red Slip Ware tanımlamasının kısaltılmış hali olan 'ARSW' kısaltması ile anılacaktır.
[335]Hayes, 2008, **a.g.k.**, 82.
[336]Hayes 1972, **a.g.k.**, 296-299.
[337]F. O. Waagé (1933). The Roman and Byzantine pottery. *Hesperia: The Journal of the American School of Classical Studies at Athens.* Vol. 2 (2), s. 293-298; S. Kuş (2019). *Afrika Kırmızı Astarlı Seramiklerinin Batı Anadolu'daki dağılımı*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Muğla: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 12.
[338]F. O. Waagé (1948). Hellenistic and Roman tableware of North Syria. *Antioch on the Orontes IV. 1. Ceramic and Islamic Coins*, s. 43-45.
[339]H. S. Robinson (1959). *The pottery of the Roman period: Chronology. The Athenian Agora.* Vol. 5. Princeton/New Jersey: The American School of Classical Studies at Athens; Kuş, 2019, **a.g.k.**, 12.

Astarlı Seramiği (ARSW) olarak adlandırılan ve 200 forma ayrılan[340] seramik türünün üretim merkezlerine dair farklı çalışmalar yapılmış ve bunlardan özellikle Bonifay tarafından gerçekleştirilen çalışma Tunus'daki ARSW üretimi açısından önemlidir[341].

ARSW Form 89? Form 90?: Kat. No. 9

Kat. No. 9 779-14 Parselde MS 5-6. yüzyıla tarihlenen ve burada değerlendirilen tek parça **Kat. No. 9**'dur. **Kat. No. 9** açık bir kaba ait yüksek kaide parçasıdır. Parçanın dış ve iç yüzeyiile ayağın iç kısmında görülen kırmızı renkteki astar izleri, ayak profili, Waagé tarafından Late Roman A-B, Hayes tarafından Afrika Kırmızı Astarlı Seramiği (ARSW) olarak adlandırılan ve 200 forma ayrılan seramik türünün Form 89 ve Form 90 isimli geniş tabak formuna ait kaide örnekleri ile benzerlik göstermektedir[342]. Yüksek ayaklı kaidenin ayağının dış yüzeyinde görülen yivler ve ayağın iç kısmında yer alan ve yiv olarak da tanımlanabilecek girintiler Form 89 ve 90 kaidelerinin belirgin özelliğidir. **Kat. No. 9** de yüksek olan ayağının dış yüzeyinde iki adet yive sahiptir. Ayağın iç kısmında yine bir yiv ve ayağın kabın alt yüzeyine doğru yükseldiği noktadan sonra düz bir hat çizdiği görülmektedir. **Kat. No. 9** bu profiliyle Hayes tarafından Form 89 veya 90'a ait kaide parçaları olarak tanımlanan ve Atina Agorası'ndan ele geçen parçalar ile benzerdir[343]. Atina Agorası'nda bulunan bu parçalardan biri MS 500-525, diğeri ise MS 450-525'e tarihlenen kontekstlerden ele geçmiştir[344]. Bu durumda benzer örneklerinden hareketle **Kat. No. 9**, MS 5. yüzyılın ikinci yarısı-6. yüzyılın ilk çeyreği arasına tarihlenebilir. **(Levha 3, 54)**

2.4.1.1.5. Late Roman D[345] formları

Waagé tarafından Antiochia örnekleri üzerinde yapılan gruplandırma çalışmasında 'Late Roman D'[346] olarak adlandırılan Geç Roma D kırmızı astarlı seramikleri, Hayes tarafından Kıbrıs'ta üretilmiş oldukları düşüncesiyle 'Kıbrıs Kırmızı

[340]Hayes, 1972, **a.g.k.**, 13-299.
[341]M. Bonifay (2004). *Etudes sur la céramique romaine tardive d'Afrique. British Archaeological Reports International Series.* Oxford: Archaeopress, s. 45-48; Kuş, 2019, **a.g.k.**, 13.
[342]Hayes, 1972, **a.g.k.**, 134, fig. 25.
[343]Hayes, 1972, **a.g.k.**, 134, fig. 25, b; Hayes, 2008, **a.g.k.**, fig. 35, no. 1138 (MS 500-525), no. 1139 (MS 450-525).
[344]Hayes, 2008, **a.g.k.**, 231.
[345]Söz konusu seramik grubu metnin devamında Türkçe literatürde yaygın olarak kullanılan kısaltması ile anılacaktır. 'Late Roman D' grubu seramikler için 'LRD' kısaltması kullanılacaktır.
[346]Waagé, 1948, **a.g.k.**, 52, 56, fig. X-XI

Astarlı Seramiği' olarak adlandırılmış ve 12 form grubuna ayırmıştır[347]. Hayes 1980 yılında yaptığı çalışmada ise Form 7, 8, 9, 10, 11 ve 12'ye yeni örnekler ekleyerek LRD formlarının yayılım alanlarına dair bilgileri güncellemiştir[348]. Bunun yanı sıra Anemurium'da MS 7. yüzyıla tarihlenen bir tabakadan ele geçen ve 'Anemurium Well Form' olarak adlandırılan yeni bir form LRD form repertuarına dâhil edilmiştir[349]. Meyza da Kıbrıs'ta yaptığı çalışmalarda Hayes'in belirlediği formlara yeni formlar eklemiştir[350]. LRD formlarının MS 4-7. yüzyıllar arasında üretildikleri bilinmektedir[351]. Ancak bu kapların MS 8. yüzyıldada üretilmeye devam ettiğine dair görüşler de mevcuttur[352].

Hayes tarafından 'Kıbrıs Kırmızı Astarlı Seramiği' olarak isimlendirilen LRD formlarının Kıbrıs'ın yanı sıra Anadolu'nun güneyinde de üretildiğine dair bilgiler son yıllarda yapılan çalışmalarla gün yüzüne çıkmıştır[353]. Pisidia'da gerçekleştirilen yüzey araştırmaları sonucunda Pednelissos civarında LRD üretimi yapan yedi atölye tespit edilmiştir. Pisidia ile Pamphylia bölgelerinin birleştiği bir sahada ortaya çıkarılan bu atölyelerin Geç Roma ve Erken Bizans dönemlerinde söz konusu iki bölge arasındaki üretim ve ticaret bağını ortaya koyması açısından büyük bir öneme sahip olduğu ileri sürülmektedir. Aksu Nehri'nin kolu olan Küçük Aksu Nehri'ne ve dolayısıyla Aksu Nehri'ne yakın bir konumda olan bu atölyelerde üretilen seramiklerin nehir taşımacılığı vasıtasıyla Pamphylia bölgesi kıyısında yer alan liman kentlerine aktarılmış olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca söz konusu çalışmaların sonuçları, Kıbrıs'ın tek ya da ana LRD üretim merkezi olduğuna dair görüşleri zayıflatarak, Anadolu'nun güneyinde ciddi bir LRD üretimi yapıldığını ortaya koymaktadır[354].

[347]Hayes, 1972, **a.g.k.**, 371-386.
[348]J. W. Hayes (1980). *Supplement to Late Roman pottery*. London: The British School at Rome, s. lxii, lxiii.
[349]Williams, 1989, **a.g.k.**, 34, fig.15, 191-194.
[350]H. Meyza (2007). *Nea Paphos V: Cypriot Red Slip Ware studies on a Late Roman Levantine fine ware*. Varsoive, s. 43-81.
[351]Hayes, 1972, **a.g.k.**,371.
[352]S. Aydın (2019). *Olba Geç Roma dönemi seramik buluntuları*. Yayımlanmamış doktora tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 120.
[353]M. Jackson v.d., (2012). Primary evidence for Late Roman D Ware production in southern Asia Minor: A challenge to 'Cypriot Red Slip Ware'. *Anatolian Studies*, 62, s. 89-114; L. Vandeput, ve V. Köse (2010). Pisidia survey project: Survey in the territorium of Pednelissos. *Araştırma Sonuçları Toplantısı,* 27 (2), s. 186; L. Vandeput, V. Köse, M. Jackson (2011). Pisidia survey project 2009: Research in the territory of Pednelissos. *Araştırma Sonuçları Toplantısı,* 28 (3), s. 79, 80, 82, fig. 8.
[354]Jackson v.d., 2012, **a.g.k.**, 111-113.

Pisidia'da Sagalassos'ta gerçekleştirilen çalışmalarda Sagalassos ve territoriumunda kırmızı astarlı seramik üretildiğine dair veriler elde edilmiş ve belirlenen formların arasında LRD formları ile benzerlik gösteren örnekler de tespit edilmiştir[355]. Ayrıca bir Pamphylia kenti olan Perge ile Dağlık Kilikya kenti olan Anemurium'da LRD formlarının taklitlerinin bulunmuş olması, Anadolu'nun güneyinde LRD üretimi yapıldığına dair bulguları desteklemektedir[356]. Pednelissos ve Sagalassos territoriumunda yukarıda sözü edilen çalışmaları gerçekleştiren araştırmacılar, Geç Roma D kırmızı astarlı seramiklerinin yalnızca Kıbrıs'ta değil, farklı merkezlerde de üretilmiş olmaları nedeniyle LRD olarak adlandırılmaları gerekliliğine vurgu yapmaktadır[357].

Genellikle rafine bir hamura sahip olan LRD seramiğinde hamur katkısı olarak kum, mika ve kireç görülmektedir. Sıkı dokulu ve pürüzsüz kap yüzeyinde Kıbrıs örneklerinde olduğu gibi büyük kireç parçaları nedeniyle bozulmalar oluşabilmektedir. Pişirme dereceleri çeşitlilik gösteren LRD seramiğinin hamuru sarıya yakın bir renkten portakal renginin farklı tonlarına, kahverengi ve kırmızıdan koyu bordoya hatta mor renge kadar giden geniş bir renk yelpazesine sahiptir[358]. Düzgün kırıklar veren kaplarda zaman zaman pişirme derecesine bağlı olarak hamur kesitinde gri veya kırmızı bir öz ile karşılaşılmaktadır[359]. Ayrıca iç içe koyularak pişirilen kapların dudak kenarlarının dış yüzeyleri sıklıkla renksizdir. LRD Hayes Form 11 gibi geniş tekne biçimli kaplar ve az sayıdaki kapalı kap formlarının dışındaki bütün LRD kaplarında tüm yüzeyin ince bir astar ile kaplandığı görülmektedir. LRD'de astarın yapısı kil ile benzerlik gösterir ve pişme derecesi kötü olan kaplarda mat, iyi pişirilmiş olanlarda ise metalik bir görünüme sahiptir.

Erken örnekler Kıbrıs sigillatalarında olduğu gibi daha kalın ve parlak bir astar tabakasıyla kaplıdır, bu görünümün MS 6. yüzyılın ortalarında üretimde yaşanan bir

[355]Sagalassos ve territoriumundaki kırmızı astarlı seramik üretimine dair detaylı bilgiler için bkz. J. Poblome (1999). *Sagalassos Red Slip Ware Typology and Chronology*. Studies in Eastern Mediterranean Archaeology II. (Ed: M. Waelkens). Brepols; H. Uleners and J. Poblome (2014). A new and unexpected potter's workshop at Sagalassos. *ANMED*, 12, 87-93; J. Poblome and N. Fırat (2011). Late Roman D. A matter of open(ing) or closed horizons?. *LRFW 1: Late Roman fine wares: Solving problems of typology and chronology. A review of the evidence, debate and new contexts.* (Ed: M. A. Cau, P. Reynolds, M. Bonifay). Oxford: Archaeopress, s. 49-55.
[356]Aydın, 2019, **a.g.k.**, 120; Detaylı bilgiler için ayrıca bkz. Fırat, 1999, **a.g.k.**, 40-64; Williams, **a.g.k.**, 1989, 50-51.
[357]Jackson v.d., 2012, **a.g.k.**, 90; Poblome and Fırat, 2011, **a.g.k.**, 49.
[358]Hayes, 1972, **a.g.k.**, 371; Meyza, 2007, **a.g.k.**, 21.
[359]Meyza, 2007, **a.g.k.**, 21.

bozulma dönemi dışında tutarlılık gösterdiği bilinmektedir[360]. Astar kap yüzeyine LRD kaplarının ana süsleme unsuru olan rulet bezemeden önce uygulanır ancak astarın yüzeydeki son düzeltmelerden sonra uygulandığı örnekler de mevcuttur[361]. Genellikle kalın cidarlı olan kapların yüzey işçilikleri ise zayıftır. İç yüzeyleri daha özenli bir işçiliğe sahipken dış yüzeylerinde düzensiz çark izleriyle birlikte daha kaba bir işçilik izlenmektedir. Alçak kaideli kaplarda alt yüzey oyularak bir ayak oluşturulmuştur, düz dipli kaplarda ise alt yüzeyde çark üzerindeki kabı çarktan ayırırken kullanılan bıçak, tel veya ipe dair izler görülmektedir[362].

LRD formlarından orta büyüklükteki tabakların erken örnekleri olan Hayes Form 1 ve 2 alçak bir kaideye sahipken bu tabakların geç örnekleri olan Form 9 kapları düz diplidir. Hayes Form 1, 2 ve 9 en çok karşılaşılan LRD formlarıdır ancak Form 3 ve 5 olarak tanımlanan küçük kâse formundaki kaplar daha seyrektir. Hayes tarafından Form 7, 10 ve 11 olarak tanımlanan, kulplu veya kulpsuz olarak üretilen geniş tekne formundaki kaplar ise günlük kullanım için üretilmişlerdir. Kapların dış yüzeyinde özensiz çark işçiliğinden kaynaklanan girinti ve çıkıntılar ile kesintiye uğrayan tek ya da daha fazla sıra halinde rulet bezeme görülür. Rulet bezeme genellikle düzensiz, yamuk bantlar halinde, bazen de bir spiral bant oluşturacak şekilde karşımıza çıkmaktadır[363]. Dudak kenarları kimi zaman damga bezemeler[364] kimi zaman da bir Kıbrıs özelliği olarak nitelendirilen kısa kazıma dalgalı çizgi bezemeler ile süslenmiştir[365].

LRD formlarının yayılım alanıyla ilgili genel bir değerlendirme yapmak gerekirse, Kuzey Afrika'nın doğusundan[366] Peloponnessos'a kadar geniş bir sahada, Levant ülkelerinden Suriye[367], Lübnan[368], İsrail[369], Akdeniz'in en büyük adası olan Kıbrıs[370] ile Antiokhia'dan[371] Anadolu'nun güneyinde doğudan batıya Kilikya[372],

[360]Hayes, 1972, **a.g.k.**, 371.
[361]Meyza, 2007, **a.g.k.**, 21.
[362]Hayes, 1972, **a.g.k.**, 372; Meyza, 2007, **a.g.k.**, 20.
[363]Meyza, 2007, **a.g.k.**, 21.
[364]LRD kaplarında uygulanan damga bezemeler ile ilgili detaylı bilgi için bkz. Meyza, 2007, **a.g.k.**, 82-84; Hayes, 1972, **a.g.k.**, 384, fig. 84.
[365]Hayes 1972, **a.g.k.**, 372.
[366]Hayes, 1972, **a.g.k.**, 372-385; Hayes, 1980, **a.g.k.**, lxii, lxiii.
[367]Fırat, 1999, **a.g.k.**, 37.
[368]P. Reynolds (2011a). Fine wares from Beirut contexts, c. 450 to the early 7th century. *LRFW 1: Late Roman fine wares: Solving problems of typology and chronology. A review of the evidence, debate and new contexts.* (Ed: M. A. Cau, P. Reynolds, M. Bonifay). Oxford: Archaeopress, s. 218.
[369]Hayes, 1980, **a.g.k.**, lxii.
[370]Hayes, 1972, **a.g.k.**, 372-385; Meyza, 2007, **a.g.k.**, 22-42.
[371]Waagé, 1948, **a.g.k.**, 52, 56.

Pamphylia[373], Pisidia[374], Lykia'ya[375] ve kuzeyde Constantinopolis'e[376] kadar geniş bir yayılım alanına sahip olduğu görülmektedir.

Geç Antik Çağa ait 5 adet tabak parçası LRD formlarındandır. LRD Form 8, 9/A, 9/B formları bu kapsamda karşımıza çıkmaktadır. LRD Form 8 1 adet, 9/A ve 9/B ise 2'şer parça ile temsil edilmektedir:

LRD Hayes Form 8/Meyza Form H8: Kat. No. 10

LRD Hayes Form 8 tabak/kâse ağız-gövde parçasıdır. Bu formun özelliği genellikle yatay ve dışa çekik bir ağız kenarına sahip olmasıdır. Ağız kenarının üst yüzeyi bazı örneklerde düz iken, bazı örneklerde iç bükey bir kavisten sonra hafifçe yükselerek son bulmaktadır. LRD Form 8 kaplarına dıştan bakıldığında ağız kenarının düz bir bant oluşturduğu görülmektedir[377]. Form 8'in dip profili ise Perge'de LRD Form 8'in taklitleri olarak değerlendirilen örnekler ile Meyza tarafından Paphos'ta yapılan çalışmalarda incelenen Form 8 örnekleri ve yine bu çalışmada Form 8'e bir alt tip olarak eklediği H8A ve H8B tipi kaplar sayesinde anlaşılmaktadır. Perge örneklerinin bazılarında alçak ayaklı bir dip, bazılarında düz bir dip, bazılarında ise yüksek ayaklı kaide profili karşımıza çıkmaktadır[378]. Paphos örneklerinde ise H8A tipi olanların alçak halka kaideli, H8B tipi olanların ise H8A'ya göre daha yüksek kaideye sahip oldukları görülmektedir[379].

Kat. No. 10 LRD Form 8'in genel özelliklerini yansıtan bir ağız-gövde parçasıdır. Yatay ağız kenarının üst yüzeyi iç bükey bir kavis yaptıktan sonra hafifçe yükselerek son bulmaktadır. Ağız kenarının altından gövdeye yumuşak bir açıyla geçilen **Kat. No. 10** derin bir gövde profiline sahiptir. Kabın dış yüzeyinde ağız kenarında ve ağız kenarından gövdeye geçişten hemen sonra tek sıra halinde çentik

---

[372]Aydın, 2019, **a.g.k.**, 122-129; Williams, **a.g.k.**, 1989, 50-51.
[373]N. Atik (1995). Die keramik aus den südthermen von Perge. *Istanbuler Mitteilungen. Beiheft 40*. Tübingen, s. 161-170; Fırat, 1999, **a.g.k.**, 36, Kat. No. 159-520; Şen ve Oransay, 2014, **a.g.k.**, 106.
[374]Uleners and Poblome, 2014, **a.g.k.**, 87-93; Jackson v.d., 2012, **a.g.k.**, 89-114.
[375]İ. Kaya (2007). Demre Aziz Nikolaos kazılarında ele geçen terra sigillata ve red slip (kırmızı astarlı) seramikler (1998-2004). Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 60-75.
[376]J. W. Hayes (1968). A seventh-century pottery group. İçinde: R. M. Harrison, N. Fıratlı, Excavations at Saraçhane in Istanbul: Fifth preliminary report, with a contribution on a seventh-century pottery group. *Dumbarton Oaks Papers*, 22, s. 211.
[377]Hayes, 1972, **a.g.k.**, 379; Aydın, 2019, **a.g.k.**, 124.
[378]Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 71-73, no. 287-297.
[379]Meyza, 2007, **a.g.k.**, pl. 6, no. H8A/1, 4, 5, 9, pl. 19, no. H8/1, 2.

bezeme bulunmaktadır. Astar aşınmıştır, yalnızca dış yüzeyde dudak kenarında ve hemen altında, gövde üzerinde yer yer görülmektedir. Kırmızımsı sarı renkte hamura sahip olan **Kat. No. 10**'un astar rengi ise kırmızımsı kahverengidir. **(Levha 3, 54)**

Hayes'in Shavei Zion örneklerine dayanarak yaptığı tarihlendirmeye göre MS geç 6. yüzyıl-erken 7. yüzyıl aralığına tarihlediği[380] bu form için Meyza tarafından MS 6. yüzyılın başı-MS 7. yüzyılın başı arasındaki 100 yıllık periyod genel olarak önerilmiştir[381]. **Kat. No. 10** ile benzer olan örnekler Ksanthos[382], Myra[383], Patara[384], Arykanda[385], Pednelissos[386], Perge[387], Side[388], Anemurium[389], Kelenderis[390], Olba[391], Paphos[392], Ashkelon[393] gibi yerleşimlerde bulunmuştur.

LRD Hayes Form 9/A-Meyza K3A: Kat. No. 11, 12

Kat. No. 11 LRD Form 9/A tabak ağız-gövde-dip parçasıdır. LRD Form 9'un erken tipi olan Form 9/A dikey ve dış yüzeyde kalınlaştırılarak yuvarlatılmış ağız kenarına, sığ bir gövde profiline sahiptir. Ağız kenarından gövdeye geçişte, ağız kenarı altında küçük bir girinti bulunmaktadır. LRD Form 9/A'da dip alçak bir ayak çıkıntısı ile belirginleştirilmiştir[394]. **Kat. No. 11** LRD Form 9/A'nın profil özelliklerini tam olarak göstermektedir. Kabın dış ve iç yüzeyinde astarda görülen dalgalanmalar ve akma izleri yüzey işçiliğinin zayıf olmasından kaynaklanmaktadır. Hamuru kırmızı renkte olan **Kat. No. 11**'in astar rengi astarın yoğun olduğu noktalarda kahverengi, kabın genelinde ise açık kırmızıdır. Dış yüzeyde ağız kenarının altında çentiklerden oluşan rulet bezeme görülmektedir. Dış yüzeyde ağız kenarında ise LRD tabak

[380]Hayes, 1980, **a.g.k.**, 528, 529.
[381]Meyza, 2007, **a.g.k.**, 61.
[382]Hayes, 1972, **a.g.k.**, 379, fig. 81/8. 1.
[383]Kaya, 2007, **a.g.k.**, lev. 50, no. 204, lev. 52, no. 211.
[384]D. Şen (2017). *La ceramique Protobyzantine de Lycie: etude du mobilier des «Bains Portuaires» (Hurmalık Hammam) de Patara.* Yayımlanmamış Doktora Tezi. Paris: Universite Paris 1-Pantheon Sorbonne**,** pl. 25, no. 263, 264.
[385]A. Yaman (2018). *Arykanda Geç Antik Dönem Mahallesi seramikleri*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Muğla: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, lev. 13, no. 48.
[386]Jackson v.d., 2012, **a.g.k.**, 102, fig. 13, no. 1, 103, fig. 14, no. 3.
[387]Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 74, no. 299, 300, lev. 75, no. 307, 308, 310, lev. 78, no. 321-325, lev. 79, no. 329.
[388]Şen ve Oransay, 2014, **a.g.k.**, 106, çiz. 6, no. 5.
[389]Williams, 1989, **a.g.k.**, fig. 14, no. 187-190.
[390]Tekocak, 2006, **a.g.k.**, 63, 64, lev. 21, no. 133-135.
[391]Aydın, 2019, **a.g.k.**, lev. 30, kat. 60.
[392]Meyza, 2007, **a.g.k.**, pl. 19, no. H8/2.
[393]Johnson, 2008, **a.g.k.**, 56-57, no. 171, 172.
[394]Hayes, 1972, **a.g.k.**, 379.

formlarının Kıbrıs üretimi olanlarının özellikle geç örneklerinde görülen ve karakteristik bir özellik olarak ifade edilen kısa kazıma dalgalı çizgi bezeme bulunmaktadır[395]. Bu formun benzer örnekleri Anadolu'da Myra[396], Limyra[397], Ksanthos[398], Perge[399], Side[400], Anemurium[401], Kelenderis[402], Elaiussa Sebaste[403], Diocaesarea[404], Tarsus[405], Olba[406] gibi yerleşimlerde tespit edilmiştir. LRD Form 9/A Hayes tarafından MS 550-600 arasına tarihlenmektedir[407].

Kat. No. 12 LRD Form 9/A'nın 779-14 Parselde ele geçen ikinci örneğidir, ağız-gövde parçasıdır. Parça, Ksanthos'tan ele geçen bir örnekle benzerlik göstermektedir[408]. Dikey ağız profiline ve dış yüzeyde kalınlaştırılarak yuvarlatılmış dudak kenarına, sığ bir gövde profiline sahiptir. **(Levha 3, 54)**

LRD Hayes Form 9/B: Kat. No. 13, 14

Kat. No. 13 tabak ağız-gövde-dip parçasıdır. Üçgen kesitli ağız kenarına, dibe doğru daralan ve yayvan bir gövde profiline sahiptir. Gövde altından dip kısmına keskin bir dönüş ile geçiş görülmektedir. Pembe renkli hamurunda katkı maddesi olarak yalnızca kireç görülmektedir. Parçanın iç ve dış yüzeyine uygulanan kırmızı renkteki astarın kapların iç içe pişirilmesi nedeniyle ağız kenarının hemen altında belirgin bir biçimde kahverengiye döndüğü görülmektedir. Ağız kenarı dış yüzeyde rezervedir. **Kat. No. 13** bu özellikleriyle**,** Hayes tarafından LRD Form 9/B[409] olarak tanımlanan tabak formuna ait olan Kıbrıs'da Salamis kentinde Gymnasium yapısında ele geçen bir örnek ile form açısından benzerlik göstermektedir[410]. Hayes LRD Form 9/B örneklerini MS

[395]Hayes, 1972, **a.g.k.**, 372.
[396]Kaya, 2007, **a.g.k.**, 184-188, lev. 37 no. 150-155.
[397]Aydın, 2019, **a.g.k.**,126.
[398]Hayes, 1972, **a.g.k.**,379.
[399]Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, 52-55, lev. 83-87, no. 348-375.
[400]Şen ve Oransay, 2014, **a.g.k.**, 106, çiz. 6, no. 6.
[401]Williams, 1989, **a.g.k.**, 31, fig. 12, no. 166-168.
[402]Tekocak, 2006, **a.g.k.**, 64, lev. 22, 23, no. 136-143.
[403]A. F. Ferrazzoli and M. Ricci (2010). La Ceramica. *Elaiussa Sebaste III. L' agora Romana.*(Ed: E. E. Schneider). İstanbul: Ege Yayınları, s. 207.
[404]Aydın, 2019, **a.g.k.**, s. 126.
[405]I. Adak-Adıbelli (2006). *Tarsus Geç Roma seramiği*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 134, 135, lev. 36, 37, no. 410-415.
[406]Aydın, 2019, **a.g.k.**, 126, lev. 31-36, Kat. No. 61-71.
[407]Hayes, 1972, **a.g.k.**,382.
[408]Hayes, 1972, **a.g.k.**, fig. 81, Form 9/1.
[409]Hayes, 1972, **a.g.k.**, 379-381.
[410]Hayes, 1972, **a.g.k.**,380, fig. 82/12, 381.

yaklaşık 580/600-7. yüzyılın sonu arasına tarihlemiştir[411]. Ağız profiline göre A, B ve C olmak üzere 3 alt tipe ayrılan LRD Form 9'un B tipine ait tabaklarda ağız kenarı A tipi tabaklara oranla biraz daha içe dönüktür, C tipi tabaklarda ise B tipinden farklı olarak dış yüzeyde ağız kenarında iki yiv görülür[412]. B tipi tabaklarda düz olan taban sığ bir olukla hafifçe yükseltilmiş ve alçak bir ayak profili oluşturulmuştur[413]. LRD Form 9/B örnekleri Anadolu'nun dışında Ashkelon[414], Cyrenaica, Kıbrıs, Khios'ta, Anadolu'da ise Ksanthos[415], Myra[416], Perge[417], Anemurium[418], Kelenderis[419], Olba[420] gibi yerleşimlerde bulunmuştur. Ayrıca Pednelissos territoriumunda tespit edilen LRD atölyelerinin ürettiği formlar arasında Form 9/B de saptanmıştır[421].

Kat. No. 14 LRD Form 9/B olarak adlandırılan tabak formuna ait olan 779-14 Parsel örneklerinden ikincisidir. Ağız-gövde-dip parçası olan **Kat. No. 14** bu formun genel özelliği olan sığ bir olukla hafifçe yükseltilerek alçak bir ayak profili görünümü kazandırılmış dip profilinden farklı bir profile sahiptir, bu parça alçak bir ayak çıkıntısı ile belirginleştirilmiş dip profili ile LRD Form 9/A tipi tabakları anımsatmaktadır. **(Levha 4, 54)**

LRD Hayes Form 10-Meyza Form K4B: Kat. No. 15

LRD grubuna ait bir basin formudur. Ağız-gövde parçası olan **Kat. No. 15**,Hayes tarafından LRD Form 9/C'nin derin bir versiyonu olarak tanımlanan LRD Form 10'a ait bir ağız-gövde parçasıdır. Kalınlaştırılmış dik ve içe dönük ağız profili, dış yüzeyde dış bükey bir kavisle gövdeden çıkıntı yaparak belirgin hale getirilmiş olan parçanın dibe doğru belirgin bir biçimde daraldığı görülmektedir. Dış yüzeyde gövde ortasında ve gövde altında birer adet bant halinde çentiklerden oluşan rulet bezeme görülmektedir. Bu formun belirgin ve keskin bir biçimde içe dönük ağız kenarının üzerinde LRD Form 9/C'de olduğu gibi yivler görülmektedir. LRD Form 10 da LRD

[411]Hayes, 1972, **a.g.k.**, 382.
[412]Hayes, 1972, **a.g.k.**, 379.
[413]Hayes, 1972, **a.g.k.**, 379.
[414]Johnson, 2008, **a.g.k.**, 57, no. 173-175.
[415]Hayes, 1972, **a.g.k.**, 381.
[416]Kaya, 2007, **a.g.k.**, lev. 38, 39, no. 156-165.
[417]Fırat, 1999, **a.g.k.**, lev. 88-91, no. 376-393.
[418]Williams, 1989, **a.g.k.**, fig. 12, no. 169-173.
[419]Tekocak, 2006, **a.g.k.**, 64, lev. 23-24, no. 144-154.
[420]Aydın, 2019, **a.g.k.**, lev. 36, 37, kat. No. 72, 73.
[421]Jackson v.d., 2012, **a.g.k.**, 105, fig. 16, no.1-9.

Form 9/C gibi düz ve yivle belirginleştirilmiş dip kısmına sahiptir[422]. Ancak bu formun yiv ile belirginleştirilmemiş düz bir dibe sahip örnekleri de bilinmektedir[423]. Kıbrıs'da Peyia'da MS 7. yüzyıl ortasına tarihlenen yıkım tabakasına ait bir depozit içerisinde LRD Form 10 örnekleri bulunmuştur[424]. **Kat. No. 15**'in benzer bir örneği Beirut'ta MS geç 6. yüzyıla tarihlenen bir kontekstten ele geçmiştir[425].**(Levha 4, 54)**

LRD Hayes Form 11-Meyza Form H11: Kat. No. 16

Kat. No. 16 LRD Form 11 olarak tanımlanan kulplu basin formuna ait ağız parçasıdır. Bu formun kalınlaştırılmış bir ağız kenarı, dik gövdesi ve düz bir tabanı vardır. Kalınlaştırılmış ağız kenarı, iç yüzeyde yuvarlatılmış, dış yüzeyde ise yassılaştırılarak düz bir geniş bant haline getirilmiştir. İki adet yatay kulp ağız kenarının hemen altına gövdeye yerleştirilmiştir. Form 11 kaplarının dış yüzeyinde gövdede düzensiz bir görünüm sergileyen girinti ve çıkıntılar, gövdenin basamaklı bir görüntüye sahip olmasına neden olmaktadır. Kısa, kalın ve yuvarlak kesitli olan kulplarının orta noktalarında kavramayı kolaylaştırmak için kil ıslakken hafifçe bastırılarak bir girinti oluşturulmuştur. Form 11 kaplarında iç yüzeyde ve ağız kenarının içini kaplayacak şekilde, ayrıca dış yüzeyde de ağız kenarını ve bazen de gövdeyi kaplayacak şekilde astar uygulandığı görülür. Ağız çapı ise genellikle 29-42cm aralığında değişmektedir[426].

Kıbrıs ve İsrail'de bulunan Form 11 örneklerine[427] Anadolu'nun güneyinde Pednelissos territoriumundaki üretim atölyelerinde[428] ve Side'de[429] bulunan örnekleri de eklemek gereklidir. Paphos'taki LRD seramikleri üzerinde incelemeler yapan Meyza tarafından Form 11'e H11 early, H11B, H11C ve H11D olarak tanımladığı alt tipler ile bazı dip örnekleri de eklenmiştir[430]. Hayes LRD Form 11 kapları için MS 550-650 yılları arasını önermektedir[431]. Beyrut buluntuları üzerine çalışmalar yapan Reynolds ise Hayes Form 11'in MS erken 5. yüzyıla tarihlenen örneklerinin dışa doğru

[422]Hayes, 1972, **a.g.k.**, fig. 82/10.1, 382.
[423]Hayes, 1980, **a.g.k.**, 529.
[424]Hayes, 1972, **a.g.k.**, 383.
[425]Reynolds, 2011a, **a.g.k.**, 218, 219, fig. 9, no. 142.
[426]Hayes, 1972, **a.g.k.**, 383.
[427]Hayes, 1972, **a.g.k.**, 383; Hayes, 1980, **a.g.k.**, 529.
[428]Jackson v.d., 2012, **a.g.k.**, 106, fig. 17, no. 7.
[429]Şen ve Oransay, 2014, **a.g.k.**, 106, çiz. 6, no. 9; Oransay ve Şen-Yıldırım, 2011, **a.g.k.**, 104, res. 4, no. 5.
[430]Meyza, 2007, **a.g.k.**, pl. 10-12.
[431]Hayes, 1972, **a.g.k.**, 383.

kalınlaştırılmış, dik ve kare formlu olduğunu tespit etmiştir[432]. Reynolds MS 5. yüzyılın üçüncü çeyreğinden itibaren aşağıya sarkmaya başlayan ağız kenarının 5. yüzyılın sonunda gövdeye yakın bir görünüme kavuştuğunu belirtmiştir[433]. Reynolds bu formun MS 6. yüzyılın başına tarihlenen örneklerinde ağız kenarının gövdeye daha da yaklaştığını ve MS 6. yüzyılın son çeyreği ve MS 7. yüzyılın başında ağız kenarının gövde ile tamamen birleştiğini ortaya koymuştur[434].

Açık kırmızı renkte hamura sahip olan **Kat. No. 16**'da dış yüzeyde ağız kenarı ve gövdede, iç yüzeyde ise ağız kenarında kırmızı renkte astar izleri görülmektedir. **Kat. No. 16** gövde ile tamamen bütünleşmiş ağız profili ile Reynolds'un kronolojisine göre MS 6. yüzyılın son çeyreği ve MS 7. yüzyılın başına tarihlendirilmelidir. **(Levha 4, 54)**

LRD Kapak: Kat. No. 17

Parselde tek bir örnekle temsil edilen kapak formuna ait **Kat. No. 17** tam profil veren bir kapak parçasıdır. Yuvarlak bir tutamağa, çan biçimli gövdeye sahip olan parçanın oturma düzlemi profili açısından benzerleri Pednelissos territoriumundaki LRD atölyelerinin ürettiği formlar arasında yer almaktadır[435]. **Kat. No. 17** hamur ve astar özellikleri ile LRD grubuna dâhil edilebilir ve genel bir tarih olarak MS 6-7. yüzyıl önerilebilir. **(Levha 5, 54)**

2.4.1.1.6. Testi

Kat. No. 18: 779-14 Parselde testi formuna ait tek örnek olan **Kat. No. 18**'de düz ve yuvarlak dip kısmından geniş bir açıyla sarkık ve şişkin gövdeye geçilmektedir. **Kat. No. 18**'in dış ve iç yüzeyinde herhangi bir astar izi görülmemektedir. İyi pişmiş ve az katkılı hamura sahip olan **Kat. No. 18**'in yakın benzerleri Perge'de ele geçmiştir[436]. Perge örneği testi olarak tanımlanmış ve MS 6-7. yüzyıla tarihlenmiştir[437]. **(Levha 5, 55)**

2.4.1.1.7. Sürahi

[432]Reynolds, 2011a, **a.g.k.**, 211, fig. 3, no. 35, 36.
[433]Reynolds, 2011a, **a.g.k.**, 211, fig. 3, no. 37-39.
[434]Reynolds, 2011a, **a.g.k.**, 218, fig. 9, no. 144; 221, fig. 11, no. 177, 178. Detaylı bilgi için ayrıca bkz. Yaman, 2018, **a.g.k.**, 101.
[435]Jackson v.d., 2012, **a.g.k.**, 107, fig. 18, no. 4, 5.
[436]Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 137, no. 609.
[437]Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. II, 305, no. 609.

Kat. No. 19: 779-14 Parselde MS 6-7. yüzyıla tarihlenen sofra ve servis kapları grubunda sürahi formunu temsil eden tek örnek **Kat. No. 19**'dur. Bu parçanın yakın benzeri Knossos'ta MS 7. yüzyıla tarihlenen bir sarnıç depoziti içerisinde yer almaktadır ve 'plain ware' grubundan sürahi formuna ait dip parçası olarak tanımlanmıştır. Parçanın Knossos'taki benzeri ile dipten gövdeye geçiş ve dip kısmının iç profili açısından yakınlık olduğu görülmektedir[438]. **Kat. No. 19**'da dip kısmının kabın alt yüzeyine denk gelen iç tarafı dalgalı bir profile sahiptir. Parçanın dış ve iç yüzeyinde herhangi bir astar izi görülmemektedir. Bu parçanın yakın benzerleri Side'de *praetorium* kazılarında ele geçmiştir. *Praetorium* seramikleri üzerine çalışmalar yürüten araştırmacılar henüz Knossos örneğinden başka literatürde bu dip profiline sahip benzer örnekler bulamadıkları için Side örneklerinin yerel bir forma ait olabileceği düşüncesiyle araştırmalarını devam ettirmektedirler[439]. **(Levha 5, 55)**

2.4.1.2. Pişirme kapları

779-14 Parselde pişirme kapları yalnızca 4 parça ile temsil edilmektedir. Bu parçaların formlara göre dağılımına baktığımızda 3 parçanın güveç, 1 parçanın ise tava formuna ait olduğu görülmektedir:

2.4.1.2.1. Güveç

Kat. No. 20-22: Bu grupta benzerleri yardımıyla MS 5. yüzyıla tarihlenen 2 örnek (**Kat. No. 20** ve **Kat. No. 21)** yer almaktadır. **Kat. No. 20** güveç ağız-gövde-kulp parçasıdır, yakın benzeri Side'de 2010 yılında Dea Roma/İmparator Kült Tapınağı'nda gerçekleştirilen kazı çalışmalarında bulunmuş ve MS 5. yüzyıla tarihlenmiştir[440]. Literatürde 'Ege tipi' olarak adlandırılan ve yüzyıllar içerisinde form açısından fazla değişikliğe uğramadan kullanılmış olan güveçlerin Phokaia'da Roma döneminde yoğun olarak üretildikleri bilinmektedir[441]. Ancak bazı araştırmaların sonuçları Phokaia'nın tek

[438]J. W. Hayes (2001). Early Christian pottery from Knossos: The 1978-1981 finds from Knossos Medical Faculty Site. *The Annual of the British School at Athens, 96,* s. 443, 447, no. B 44, s. 448, fig. 8, B 44.
[439]MA Arkeolog Canan Uysal Tezer ile 13.04.2022 tarihinde yapılan kişisel iletişim.
[440]Oransay ve Şen-Yıldırım, 2011, **a.g.k.**, 104, res. 4, no. 7.
[441]Ö. Özyiğit (1991). 1989 yılı Phokaia kazı çalışmaları. *Kazı Sonuçları Toplantısı.* 12 (1), s. 138, çiz. 12; G. Özbütev (1994). MS 3. yüzyıl Phokaia kaba mutfak keramiği. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 22-25; M. Fırat (2011). Phokaia Geç Roma Dönemi mutfak kapları. Yayımlanmamış Doktora Tezi. İzmir: Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 44.

üretim merkezi olmadığını göstermiştir[442]. Kalınlaştırılmış ve hafifçe dışa açılan ağız kenarına, kısa bir boyun kavisinden sonra dibe doğru genişleyen gövde profiline sahiptir. Ağız kenarının hemen altından başlayarak dar bir açıyla gövdeye doğru inen yuvarlak kesitli kulp görülmektedir. **Kat. No. 20** kum, kireç ve mika katkılı bir hamura, pürüzlü bir yüzeye sahiptir. **Kat. No. 21** güveç formuna ait bir ağız-gövde-kulp parçasıdır. Dışa çekik, kalınlaştırılmış ağız kenarının ortasında keskin bir hat görülmektedir. Yuvarlak kesitli kulp, ağız kenarının hemen altından başlamaktadır. Kum, kireç ve mika katkılı bir hamura, pürüzlü bir yüzeye sahip olan **Kat. No. 21** hem form hem de hamur özellikleri açısından Sondaj 9'da yer alan **Kat. No. 20** ile benzerlik göstermektedir. Bu nedenle **Kat. No. 21** de **Kat. No. 20** gibi MS 5. yüzyıla tarihlenmektedir.

Pişirme kapları grubunda yer alan ve MS 4-7. yüzyıla tarihlenen tek örnek olan **Kat. No. 22** yine bir güveç parçasıdır. Ağız-gövde-kulp parçası olan **Kat. No. 22**'nin benzeri Perge'de MS 4-7. yüzyıl arasına tarihlenmiştir[443]. Perge'deki benzeri *'Diğer Güveçler'* başlığı altında incelenen Perge güveçlerinin arasında yer alır[444]. Dışa açılan yuvarlatılmış ağız kenarına, şişkin gövde profiline, ağız kenarının hemen altından başlayan ve gövdeye doğru inen, yuvarlağa yakın kesitli kulba sahiptir. Kum, kireç ve mika katkılı olan parçanın yüzeyi pürüzlüdür. **(Levha 6, 55)**

2.4.1.2.2. Tava

Kat. No. 23: 779-14 Parselde tava formuna ait tek örnek olan **Kat. No. 23** bir ağız-gövde-kulp parçasıdır. Yayvan bir gövde profiline sahip olduğu anlaşılan tavanın kulbu yatay ve boru biçimlidir. Kökeni Phokaia üretimi olan tavalara dayanan ve Batı Anadolu'da yoğun olarak kullanılan tava formundan kulbunun spiralle detaylandırılmamış olması nedeniyle ayrılmaktadır[445]. Spiral ile detaylandırılmayan kulba sahip başka bir tava örneği Perge'de konut alanından ele geçmiştir ancak tarihlenememiştir[446]. **Kat. No. 23** dışa doğru uzatılmış yatay ağızprofili ile antik çağ tava formunun bilinen örneklerinden farklı bir ağız profili ortaya koymaktadır. Ağız

[442]M. Tekocak (2010). The cooking wares from Kelenderis. *LRCW 3: Late Roman coarse wares, cooking wares and amphorae in the Mediterranean.* Vol. II. (Ed: S. Menchelli, S. Santoro, M. Pasquinucci and G. Guiducci). Oxford: Archaeopress, s. 829.
[443]Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 144, no. 657, c. II, s. 329, no. 657.
[444]Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, 73.
[445]Fırat, 2011, **a.g.k.**, 94; Tekocak, 2010, **a.g.k.**, 828.
[446]Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 156, no. 706.

profili açısından benzeri bulunamayan parçanın parselde ele geçtiği tabaka DSD ve LRD grubu kapların yer aldığı karışık bir tabaka olduğu için tarihlendirilmesi mümkün olmamıştır. **(Levha 6, 55)**

2.4.1.3. Depolama kapları

779-14 Parselde depolama kapları başlığı altında tespit edilen tek form amphoradır. Parselde ele geçen amphora parçalarının toplam sayısı 31'dir.

2.4.1.3.1. Ticari amphora

779-14 Parselde tespit edilen amphora örneklerinin tiplere ve yüzyıllara göre dağılımına bakıldığında en baskın amphora tipinin MS 1-2. yüzyıl Kilikya Tip 1/Agora G199/Zemer 41 amphoraları olduğu görülmektedir.

Kilikya Tip 1/Agora G199/Zemer 41: Kat. No. 24-37

Bu tip amphoralar parselde 14 örnekle temsil edilmektedir **(Levha 7-9, 55-57)**. Kilikya Tip 1, Kilikya ve Kıbrıs üretimi olan, 'pinched handle amphora' olarak da adlandırılan, literatürde Zemer 41 ve Agora G199 olarak da tanımlananamphora tipidir[447].

Dağlık Kilikya'da Anemurium'da, Antiochia ad Cragum kentinde Antiochia Fırın Alanı, Yeşil Öz Nehri'nin ağzında Syedra Fırın Alanı ve Bıçkıcı Çayı'nın ağzında Bıçkıcı Çay Fırın Alanı'nda da yoğun bir biçimde Kilikya Tip 1 amphorası üretildiği anlaşılmıştır[448]. Kıbrıs'ta Paphos kentinde de üretildiği bilinen bu amphora tipi büyük boyutlu ve zeytinyağı ya da şarap taşıyan amphoralar olarak tanımlanır[449]. Roma dönemi boyunca Kilikya'da artan zeytinyağı ve şarap üretiminin bir sonucu olarak zeytinyağı ve şarap taşımacılığında kullanılan bir amphora tipi olduğu bilinmektedir[450]. Autret tarafından Kilikya Tip 1 olarak adlandırılan amphoralar literatürde Zemer 41, Agora G199, Pinched Handle, Williams Tip A, Schoene-Mau XXVII-XXVIII,

[447]C. Autret (2012). Cyprus and Cilicia: Amphora production, trade and relations in the early Roman era. *Cyprus An Island Culture*. (Ed: A. Georgiou). Oxbow Books, s. 255.
[448]Autret, 2012, **a.g.k.**, 255, 256.
[449]C. Autret and N. K. Rauh (2010). Roman amphora production in western Rough Cilicia. *Olive, Oil and Wine Production in Anatolia During the Antiquity, International Symposium Mersin-Turkey, 06-08 November 2008*, İstanbul, s. 117; A. Bilir (2017). Roma İmparatorluk dönemi ve Geç Antik Çağ'da Kilikya Bölgesi'nde amphora üretimi. *Prof. Dr. Recep Yıldırım'a Armağan*. (Ed: P. Pınarcık, B. Gökçe, M. S. Erkek, S. Coşgun Kandal). Ankara, s. 222.
[450]Autret ve Rauh, 2010, **a.g.k.**, 117.

Bengahazi MRA 4, Ostia Forma 631, Nea Paphos Type 3, Dyczek 2001 Type 22 isimleriyle de karşımıza çıkmaktadır[451]. Silindirik bir gövdeye ve mantar biçimli dibe sahip olan Kilikya Tip 1 amphoralarında, çift rulo görünümlü ve açı yaparak omuza doğru döndüğü noktada çimdikli kulp karakteristik bir özelliktir. Dağlık Kilikya'da tespit edilen ve yukarıda sözü edilen farklı üretim merkezlerinden Syedra'da bu tipin küçük boyutlu formunun üretildiği de anlaşılmıştır[452].

Bu amphora tipinde sabunumsu, mikalı ve somon kırmızısı olan örneklerin Kilikya, devetüyü renkli örneklerin ise Kıbrıs üretimi oldukları düşünülmektedir[453]. Kilikya Tip 1 amphoralarının kökenini belirlemede mika belirleyici bir katkı maddesidir. Nitekim araştırmacılar Kıbrıs üretimi olanlarda hamurun mikasız, Kilikya üretimi olanlarda ise mikalı olduğunu ortaya koymuşlardır[454].

Doğu ve Batı Akdeniz'e ihraç edildiği bilinen Kilikya Tip 1 amphoraları doğuda Mısır, Beyrut, Bingazi'den Ephesos, Girit, Korinth ve Atina'ya kadar geniş bir sahada görülürken, batıda da Adriyatik'in kuzeyinde yer alan Trieste Aquileia gibi kentlerde nadir de olsa karşımıza çıkmaktadır[455]. Kilikya Tip 1'in bu geniş yayılım alanı Roma İmparatorluğu'nun Kilikya'da tarımsal faaliyetlerin artması için verdiği destek ile açıklanmaktadır[456]. Nitekim bu amphoraların MS 1-4. yüzyıl arasında yoğun olarak üretildiği bilinmektedir[457]. MS 1-4. yüzyıl arasında üretilen Kilikya Tip 1 amphoralarının erken yani MS 1. ve 2. yüzyıl örnekleri, MS 3. ve 4. yüzyıllarda üretilen geç örneklerinden iki kat daha büyük boyutludur. Bu farklılık ilk defa Robinson tarafından Atina Agorası'nda ele geçen örnekler üzerinde yapılan çalışmalarla ortaya konmuştur. Robinson büyük boyutlu olan erken örnekleri Agora G199, küçük boyutlu olan geç örnekleri ise Agora M239 olarak sınıflandırmıştır[458].

[451]Autret, 2012, **a.g.k.**, 255; Bilir 2017, **a.g.k.**, 221-222.
[452]Autret, 2012, **a.g.k.**, 256.
[453]Bilir, 2017, **a.g.k.**, 224.
[454]Autret, 2012, **a.g.k.**, 255-256.
[455]Kilikya Tip 1 amphoralarının yayılım alanları ile ilgili detaylı bilgiler için bkz. Bilir, 2017, **a.g.k.**, 223-225.
[456]Bilir, 2017, **a.g.k.**, 223.
[457]Autret, 2012, **a.g.k.**, 255; Bilir, 2017, **a.g.k.**, 222.
[458]Autret, 2012, **a.g.k.**, 255; A. K. Şenol (2009). AETAM'da bulunan amphoraların tipolojisi. *AETAM'da (Arslan Eyce Taşucu Amphora Müzesi) bulunan ticari amphoralar ve Akdeniz'de ticaretin izleri.* (Ed: A. K. Şenol). Mersin, s. 141; P. Komar (2016). Wines from Cyprus and Cilicia in Antiquity: Taste and trade. *Electrum*, 23, s. 159.

779-14 Parselde ele geçen Kilikya Tip 1 amphoralarına ait örnekler parça olarak ele geçmiştir. Söz konusu 14 örneğin 2'si ağız-boyun-kulp, 1'i ağız-boyun, 11'i ise dip parçalarıdır. Bu parçaların 779-14 Parselde ele geçtiği tabakalar homojen olmadıkları için Kilikya Tip 1'in erken mi yoksa geç örneklerini mi temsil ettikleri boyutlarından hareketle saptanmaya çalışılmıştır. Çünkü yukarıda da sözü edildiği üzere Kilikya Tip 1 amphoralarının MS 1. ve 2. yüzyıl örnekleri, MS 3. ve 4. yüzyıl örneklerinin 2 katı büyüklüğündedir. Bunun yanı sıra parçaların hamur ve yüzey özellikleri de bu amphora tipinin hangi üretim merkezine ait olduklarını belirleme noktasında yardımcı unsurlardır. Kilikya Tip 1 amphoralarının üretiminin yapıldığı Bıçkıcı Çay Fırın Alanında ele geçen parçaların mikalı ve açık kırmızı renkte hamur ve devetüyü renkte yüzeye sahip oldukları görülmüştür[459].

779-14 Parsel Kilikya Tip 1 amphoralarının erken örneklerinden 11 adet parça mikalı, kırmızı ve kırmızının tonlarında hamur rengine, yüzeylerinde ise devetüyü renkte astar izlerine sahiptir. Kilikya Tip 1 erken örnekleri içerisinde 3 parça (**Kat. No. 24**, **25** ve **26**) ise farklı hamur yapıları ve renkleri ile diğer 9 örnekten ayrılmaktadır. Bu parçaların ortak özellikleri 10 YR 7/3, 10 YR 8/3 ve 10 YR 8/2 (çok uçuk kahverengi) renkte ve mikasız bir hamura sahip olmalarıdır. Bu hamur özelliklerine sahip Kilikya Tip 1/Agora G199 örnekleri Paphos'ta MS 2. yüzyıl tahrip tabakalarından gelen buluntular arasında ele geçen ve Hayes tarafından 'Tip III' olarak adlandırılan Agora G199 parçaları için yapılan hamur tanımlamalarında karşımıza çıkmaktadır. Hayes söz konusu örnekleri iki ayrı hamur grubuna ayırmış ve bunlardan 2. grubu kum katkılı, yumuşak dokulu ve sarımsı devetüyü renkli olarak tanımlamıştır. Aynı zamanda Hayes bu örnekleri Paphos'ta tespit ettiği ve 'local coarse buff kitchen-ware' şeklinde adlandırdığı pişirme kapları ile hamur yapısı açısından gösterdikleri benzerlikten ötürü yerel üretim amphoralar olarak değerlendirmiştir. Bunun yanı sıra Hayes, Atina Agorası'nda ele geçen Agora G199 örneklerinin koyu kırmızı hamur renkleri nedeniyle başka bir kökene sahip olmaları gerektiğini de ifade etmiştir[460]. Kıbrıs'ta Akamas Yarımadası'nda bulunan 'pinched handle' amphoraların petrolojik analizine dayalı bir çalışma gerçekleştiren araştırmacılar da elde ettikleri sonuçlar ile Hayes'in bu görüşünü

[459]N. K. Rauh and K. W. Slane (2000). Possible amphora kiln sites in Western Rough Cilicia. *Journal of Roman Studies*, 13, s. 325; D. F. Williams and J. Lund (2013). Petrological analyses of 'pinched handle' amphorae from the Akamas Peninsula, Western Cyprus. *The transport amphorae and trade of Cyprus.* (Ed: M. L. Lawall, J. Lund). Aarhus Universitetsforlag. Gösta Enbom Monographs. Vol. 3, s. 158.
[460]Hayes, 1991, **a.g.k.**, 91-92.

desteklemişlerdir. Ayrıca aynı çalışmada Kıbrıs'ta ele geçen örneklerde mikanın genel olarak görülmediği, Kilikya üretimi olan örneklerde ise mikanın yoğun olarak bulunduğu vurgulanmıştır[461].

Tüm bu bilgiler doğrultusunda, 779-14 Parselde ele geçen Kilikya Tip 1 amphoralarının erken örneklerinin Kilikya, hatta daha da daraltmak gerekirse, Bıçkıcı Çay Fırın Alanı ve Kıbrıs kökenli oldukları düşünülebilir. Bu noktada Kilikya Tip 1 erken örnekleri olarak sınıflandırdığımız 14 parçanın 11'inin Bıçkıcı örnekleri ile benzerlik göstermesi, Side ile Bıçkıcı Çay Fırın Alanının yakınlığı göz önünde bulundurulduğunda son derece doğaldır. Bunlardan Kıbrıs kökenli olan 3 parçanın ise Side ile Kıbrıs arasında antik dönem boyunca devam eden ticari ve kültürel ilişkilerin bir yansıması olduğunu söylemek gereklidir.

779-14 Parselde Roma İmparatorluk dönemi amphora tipleri içerisinde en yoğun grubu Kilikya Tip 1 amphoraları oluşturmaktadır. Özellikle Bıçkıcı Çay üretimi olan örneklerin hamur ve yüzey rengi tanımlamaları ile yakınlık gösteren 11 adet Kilikya Tip 1 amphora parçası içerisinde 2 adet ağız-boyun-kulp parçası bulunmaktadır:

Kat. No. 27 ve **Kat. No. 28** Kilikya Tip 1 amphorası ağız-boyun-kulp parçalarıdır. Dışa doğru kalınlaştırılmış ve hafif sarkık ağız kenarı, silindirik formlu ve omuz kısmına geçişte hafifçe daralan boyun profiline sahip olan parçaların ağız kenarının hemen altından kulp başlamaktadır. Kulbun yatay doğrultuda uzanan kısmının aşağıya döndüğü noktada çimdikle şekillendirilmiş, bastırılmış olduğu görülmektedir. Bu tip amphoralarda kulbun aşağıya dönüş yaptığı noktada yer alan çimdik, Pinched handle amphora, Zemer 41 veya Agora G 199 olarak bilinen Kilikya Tip 1 amphoralarının karakteristik özelliklerindendir. Her iki parça da kırmızı renkte ve mikalı bir hamura sahiptir. Her iki parçanın da dış ve iç yüzeyinde 7.5YR 7/6 (kırmızımsı sarı) renkte astar görülmektedir. Sarımsı-devetüyü renkte yüzey rengine sahip olan parçalar bu özellikleriyle Bıçkıcı Çay üretimi olan örneklerle benzerdir[462]. Ağız çapı, boyun yüksekliği gibi özellikleri ile de bu parçalar AETAM'da bulunan ve

[461]Williams and Lund, 2013, **a.g.k.**, 158. Ayrıca bkz. J. Lund (2000). The pinched-handle transport amphorae as evidence of the wine trade of Roman Cyprus. *Acts of the third international congress of the Cypriot studies.* (Nicosia, April 16-20 1996), Vol. A Ancient section. (Ed: G. K. Ioannidis and S. A. Hadjistyllis). Nicosia: Cypriot Studies, s. 569-570.
[462]Williams and Lund, 2013, **a.g.k.**, 158.

MS 2. yüzyıla tarihlenen bir amphora ile yakınlık göstermektedir[463]. Bu nedenlerle her iki parça da Kilikya Tip 1 amphoralarının erken örneklerinden olmalıdır.

779-14 Parselde Kilikya tip 1 amphorasına ait olduğu anlaşılan dip parçaları ise Bıçkıcı Çay Fırın Alanında tespit edilen, *'spike toe with knob'* (topuzlu sivri dip) ve *'spike toe with mushroom tip'* (mantar uçlu sivri dip) olarak tanımlanan[464] dip parçalarıyla benzerlik göstermektedir. 779-14 Parselde 'topuzlu sivri dip' grubuna dâhil edilen 5 örnek **(Kat. No. 29-33)** bulunmaktadır. Bu örneklerden **Kat. No. 29** Bıçkıcı Çay Fırın Alanı'ndan ele geçen ve *'spike toe with knob'* olarak adlandırılan amphora dip parçaları ile profil açısından benzerlik göstermektedir[465]. Parçanın sahip olduğu 9cm civarındaki dip yüksekliği bu parçanın Kilikya Tip 1 amphoralarının büyük boyutlu olan erken örneklerine ait olduğunu göstermektedir. Ayrıca kırmızı renkte ve mikalı hamuru ile Kilikya üretimi olduğu anlaşılan parçanın yüzeyinde ise Munsell renk kataloğuna göre 10 YR 7/3 (çok uçuk kahverengi) renkte astar izleri görülmektedir. **Kat. No. 29** bu özellikleriyle devetüyü renkte yüzeye sahip olan Bıçkıcı Çay Fırın Alanı örnekleriyle benzerdir[466]. **Kat. No. 30** ise aşınmış ve form özelliklerini neredeyse kaybetmiş durumda olsa da üzerinde görülebilen çark izleri ve uç kısmıyla Bıçkıcı Çay Fırın Alanı'nda üretilen ve *'spike toe with knob'* olarak tanımlanan dip profili ile benzerlik göstermektedir[467]. **Kat. No. 30** 8cm ölçüsünde dip yüksekliğine, **Kat. No. 29'**da ve Bıçkıcı Çay Fırın Alanı örneklerinde olduğu gibi kırmızı renkte, mikalı hamura, açık renkli dış yüzeye sahiptir. **Kat. No. 30**'un dış yüzeyinde görülen astar 7,5YR 7/6 (kırmızımsı sarı) renktedir. **Kat. No. 31, 32** ve **33** olarak numaralandırılan amphora dip parçaları da **Kat. No. 29** ve **Kat. No. 30** ile profil ve hamur özellikleri açısından benzerlik göstermektedir. **Kat. No. 31**'in yüzeyinde görülen astar 7,5 YR 6/4 (açık kahverengi) renktedir. **Kat. No. 32**'nin yüzeyi aşınmış durumdadır ancak çok az bir kısmında korunmuş olan astarın 10 YR 7/3 (çok uçuk kahverengi) olduğu görülmektedir. **Kat. No. 33**'te ise yüzey tamamen aşınmıştır. **Kat. No. 31**'in dip yüksekliği 9cm,**Kat. No. 32**'nin dip yüksekliği 8cm, **Kat. No. 33**'ün dip yüksekliği ise 7,4cm'dir.

[463]Şenol, 2009, **a.g.k.**, 223.
[464]Rauh and Slane, 2000, **a.g.k.**, 324, fig. 20-24.
[465]Rauh and Slane, 2000, **a.g.k.**, 324, fig. 23.
[466]Williams and Lund, 2013, **a.g.k.**, 158; Rauh and Slane, 2000, **a.g.k.**, 325.
[467]Rauh and Slane, 2000, **a.g.k.**, 324, fig. 23.

779-14 Parselde Kilikya Tip 1 amphora diplerinden 'mantar uçlu sivri dip' grubuna dâhil edilen 4 adet dip parçası bulunmaktadır **(Kat. No. 34-37)**. Bu örneklerden **Kat. No. 34** ve **35** yaklaşık olarak 9cm ölçüsünde dip yüksekliğine sahiptir. Her iki parça profil açısından benzerdir. Bu parçalar aynı zamanda Bıçkıcı Çay Fırın Alanı'ndan ele geçen ve *'spike toe with mushroom tip'* olarak tanımlanan mantar uçlu amphora dipleri ile benzerlik göstermektedir[468]. **Kat. No. 36** da mantar biçimli uç kısmıyla bu gruba dâhil edilmektedir. Benzerleri, **Kat. No. 34** ve **35** gibi, Bıçkıcı Çay Fırın Alanı'ndan ele geçen amphora dipleri arasında yer almaktadır[469]. Parça 12,4cm ölçüsündeki dip yüksekliği ile **Kat. No. 34** ve **35'**den farklıdır. Ancak açık kırmızı renkte, mikalı hamur ve 7,5 YR 6/4 (açık kahverengi) renkte astar **Kat. No. 34, 35** ve **36** nolu parçalarda ortaktır. **Kat. No. 37** 12,2cm ölçüsündeki dip yüksekliği ile bu gruptaki en uzun ikinci dip parçasıdır. Kırmızı renkte ve mikalı bir hamura sahip olan parçanın dış yüzeyinde çark izleri belirgindir ve 10 YR 7/6 (sarı) renkte astarlıdır.

779-14 Parselde ele geçen Kilikya Tip 1 amphora örneklerinden yukarıda sözü edilen 11 adet parça profil, hamur rengi ve hamurlarında görülen mika katkısının yanı sıra yüzeylerine uygulanmış olan açık renkli astarları açısından Bıçkıcı Çay Fırın Alanı üretimi örneklerle benzerlik göstermektedir. Bu nedenle Kilikya üretimi olduklarını düşündüğümüz parçalardan **Kat. No. 27**, **28, 30, 37** nolu örneklerde astarın sarı renkte ve daha kalın bir katman halinde uygulandığı görülmektedir. Diğer örneklerde ise astar açık kahverengi ve tonlarındadır. Söz konusu örneklerin tümünde hamur kırmızı ve tonlarındadır. Kilikya üretimi olan bu parçalardan ağız parçalarının 10cm ölçüsündeki çapları ve dip parçalarının da 7,3-12,4cm arasında değişen yükseklikleri ile MS 1-4. yüzyıl arasında üretilen Kilikya Tip 1 amphoralarının büyük boyutlu olan MS 1-2. yüzyıl örneklerinden oldukları söylenebilir.

Carrot amphora: Kat. No. 38-41

779-14 Parselde MS 1-2. yüzyılda en yoğun ikinci amphora tipi Carrot amphoralardır. Parselde 4 örnekle temsil edilen bu tip amphoralar havuç tipli amphoralar olarak da bilinir. MS 1. ve 2. yüzyıllarda Beyrut'ta üretilen Fransa,

[468]Rauh and Slane, 2000, **a.g.k.**, 324, fig. 20, 21.
[469]Rauh and Slane, 2000, **a.g.k.**, 324, fig. 21.

Almanya ve İngiltere'ye kadar ihraç edilen bir amphora tipidir[470]. Aynı zamanda Suriye ve Filistin kıyılarında da Carrot amphora üreten atölyelerin olabileceği yönünde görüşler bulunmaktadır[471]. Carrot amphora, Schöne-Mau XV, Hofheim 75, Camulodunum 189, Vindonissa 580, Santrot 513, Peacock-Williams class 12, Augst 44 isimleriyle de bilinmektedir[472]. Koyu kırmızı, kırmızımsı kahverengi, soluk kırmızı tonlarında hamur rengine sahiptirler[473]. Yuvarlatılmış veya düz ağız kenarına sahip olan Carrot amphoralar boyunsuzdur. Ağız kenarının biraz altında, hafif bir eğime sahip omuz üzerinde küçük ve kalın kulpludur. Konik gövdesi dibe doğru iyice daralır, gövde üzerinde belirgin ve derin çark izleri görülmektedir. Vipard tarafından üç gruptan oluşan bir tipolojik ayrım yapılmıştır. A grubundaki örnekler konik konturlu yuvarlak bir gövdeye, B grubundaki örnekler daha keskin bir konik dibe ve kulpların altında daralan gövdeyesahip, C grubu ise dikdörtgen ve kısa bir gövdeye ve farklı ağız kenarı profillerine sahiptir, bunlar da kendi içinde devrik, dikey ve dışa çekik ağız kenarına sahip olanlar şeklinde alt gruplara ayrılmaktadırlar[474]. Köken olarak ise Akdeniz havzasının doğusu ya da güneyi[475], Mısır[476], Lübnan[477] önerilmiş, Filistin ve Suriye'de de muhtemel üretim yerleri olabileceği yönünde görüşler öne sürülmüştür[478]. Bu tip amphoraların içeriği yani taşınan ürün hakkında kesin bir sonuca varılamamış[479] olsa da İtalya, Fransa, Almanya, İspanya ve hatta İngiltere'ye kadar geniş bir yayılım alanına sahip oldukları bilinmektedir[480].

779-14 Parselde ele geçen Carrot amphora örneklerinin tümü dip parçalarıdır. **Kat. No. 38, 39** ve **40** profil açısından benzerdir. Bunun yanı sıra bu 3 parçada dış yüzeylerinde görülen derin çark izlerinin sıklığı aynıdır. **Kat. No. 41** ise profil ve çark izlerinin sıklığı yönünden diğer örneklerden ayrılmaktadır. Örneklerin tümünde hamur kireç katkılıdır, hamur renkleri ise kırmızımsı sarı, açık kırmızı ve açık kırmızımsı

[470]P. Reynolds (2003). Amphorae in Roman Lebanon 50 BC to AD 250. *Archaeology&History Lebanon*, 17, s. 121.
[471]C. C. Monfort and D. F. Williams (2002). 'Carrot' amphoras: a Syrian or Palestinian connection?. *The Roman and Byzantine Near East.* (Ed: J. H. Humphrey). Vol. 3, Portsmouth: Rhode Island, s. 143.
[472]P. Vipard (1995). Les amphores carottes (Forme Schöne-Mau XV). *Société Française d'Etude de la céramique antique en Gaule, actes du Congrès de Rouen.* Marseille, s. 51.
[473]Vipard, 1995, **a.g.k.**, 51.
[474]Vipard, 1995, **a.g.k.**, 52.
[475]Vipard, 1995, **a.g.k.**, 64.
[476]R. S. O. Tomlin (1992). The Roman carrot amphora and its Egyptian provenance. *Journal of Egyptian Archaeology*, s. 307-312.
[477]Reynolds, 2003, **a.g.k.**, 121.
[478]Monfort and Williams, 2002, **a.g.k.**, 133-144.
[479]Monfort and Williams, 2002, **a.g.k.**, 143.
[480]Monfort and Williams, 2002, **a.g.k.**, 135, fig. 2.

kahverengi tonlarındadır. Kırmızımsı sarı renkte hamura sahip olan **Kat. No. 39** ve **41**'de dış yüzeyde çok uçuk kahverengi astar görülmektedir. **Kat. No. 38-41** Beyrut Fırın Alanı 015 Carrot amphora örnekleri ile form açısından benzerlik göstermektedir[481]. **(Levha 10, 58)**

Tripolitanian 1 amphora: Kat. No. 42

Parselde Roma İmparatorluk dönemi amphora tiplerinden Tripolitanian 1 amphora tek bir örnekle temsil edilmektedir. **Kat. No. 42** dik, dışa doğru kalınlaştırılmış ve girintili-çıkıntılı ağız kenarı profiline sahip bir amphora ağız-boyun parçasıdır. Bu özellikleriyle MS 1. yüzyıl ile MS 2. yüzyıl ortası arasında üretilen ve Tripolitania kökenli Tripolitanian 1 amphoralarına benzemektedir[482].

Tripolitanian 1 amphoralarının yerini MS 2. yüzyılın ortasından itibaren Tripolitanian 3 amphoraları almıştır[483]. Bu amphora tipinin Kuzey Afrika'dan, özellikle Tunus'un doğusundan, İtalya ve Lusitania'ya kadar yayıldığı bilinmektedir[484]. Tripolitanian 1 amphoraları hamur özelliklerine göre kaliteli ve kaba olmak üzere iki grupta incelenmiştir. Kaba hamurlu örneklerin bol kireç katkılı, sert, pürüzlü ve tuğla kırmızısı renginde hamura sahip oldukları bilinmektedir. Ayrıca bu örneklerde dış yüzeyde siyahlaşmalar görülmektedir. Kaba hamurlu Tripolitanian amphora örnekleri Leptis Magna bölgesinde de tespit edilmiştir[485]. Leptis Magna hinterlandında tespit edilen fırın alanlarında Tripolitanian 1, 2 ve 3 amphoralarının üretildiği bilinmektedir[486]. **Kat. No. 42** bol miktarda kireç katkılı, sert, kırmızı renkteki hamuru ve pürüzlü yüzeyi ile kaba hamurlu Tripolitanian amphoralarına benzemektedir. **Kat. No. 42**'nin ağız profili açısından yakın benzeri Perge'de ele geçmiş ve Tripolitanian amphora tipine ait ağız-boyun parçası olarak tanımlanmıştır[487]. **Kat. No. 42**'nin ağız profili açısından yakın benzeri olan Perge örneğinin de hamur özellikleri benzer şekilde

[481]Reynolds, 2003, **a.g.k.**, 123, fig. 7.
[482]https://archaeologydataservice.ac.uk/archives/view/amphora_ahrb_2005/drawings.cfm?id=304 erişim tarihi 04.03.2021.
[483]https://archaeologydataservice.ac.uk/archives/view/amphora_ahrb_2005/details.cfm?id=304 erişim tarihi 19.08.2020.
[484]M. E. Loughton and L. Alberghi (2015). The ancient Tripolitanian amphora: The evidence from France and the recent excavation at Toulouse 'caserne Niel'. *Journal of Roman Pottery Studies.* Vol. 16, (Ed: S. Willis), Oxford/Philadelphia: Oxbow Books, s. 121-123.
[485]Loughton and Alberghi, 2015, **a.g.k.**, 214.
[486]Loughton and Alberghi, 2015, **a.g.k.**, 105.
[487]Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 167, no. 740.

tanımlanmıştır[488]. **Kat. No. 42**'nin dış ve iç yüzeyinde görülen koyu gri renk de yine kaba hamurlu Tripolitanian amphoralarının genel yüzey tanımlaması ile örtüşmektedir. Tripolitanian amphoralarının 1 ve 3. tiplerinde bölgede üretilen zeytinyağının taşındığı düşünülmektedir[489]. **(Levha 11, 58)**

779-14 Parselde MS 2-4. yüzyıl arasında görülen amphora tipleri kategorisinde ele aldığımız üç farklı amphora tipi birer örnekle temsil edilmektedir:

Tripolitanian 3 amphora: Kat. No. 43

779-14 Parselde Tripolitanian 3 amphorası olarak tanımlanan tek örnek **Kat. No. 43** olarak numaralandırılan amphora ağız-boyun-kulp parçasıdır. Dışa çekik ve kalınlaştırılmış ağız kenarının altında, ağız kenarından daha dar bir bilezik görülmektedir. Ağız kenarının bu yapısı basamaklı bir görünüm arz etmektedir. Konik bir profile sahip boyun kısmından omuza yumuşak bir geçiş söz konusudur. Oval kesitli olan kısa ve yuvarlak kulp boyundan başlayıp omuz üzerinde son bulmaktadır. Boynun iç yüzeyinde, kulbun boyuna birleştiği noktanın iç kısmında kil ıslakken parmakla bastırılarak oluşturulmuş bir küçük girinti bulunmaktadır. Hamur ve yüzey rengi açık kahverengidir. Bu özellikleriyle Tripolitanian 3 olarak adlandırılan amphoralar ile benzerdir. Tripolitanian 3, Tripolitania'da üretilen ve MS 2. yüzyıldan 4. yüzyıla kadar Batı Akdeniz'de yayılım gösteren bir amphora tipidir[490]. Bu tip amphoraların Ostia'da MS 3. yüzyılın başına ve ortasına tarihlenen tabakalardan ele geçtiği bilinmektedir[491]. **(Levha 11, 58)**

Beirut Koan amphora: Kat. No. 44

Amphora dip parçası hem Beltran 2B amphoralarının[492] hem de Beirut'ta üretilen Koan amphoralarının[493] dip profili ile benzerlik göstermektedir. Genel olarak

[488]Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. II, 370, no. 740.
[489]Loughton and Alberghi, 2015, **a.g.k.**, 106.
[490]S. J. Keay (1984). Late Roman amphorae in the Western Mediterranean. A typology and economic study: The Catalan evidence. *British Archaeological Reports International Series 196 (i).* Oxford, s. 408; https://archaeologydataservice.ac.uk/archives/view/amphora_ahrb_2005/details.cfm?id=306 (erişim tarihi: 02.12.2020).
[491]Keay, 1984, **a.g.k.**, 407.
[492]E. G. Vargas and D. B. Casasola (2008). Ânforas de la Bética. *Cerámicas hispanorromanas. Un estado de la cuestión* (Ed: D. B. Casasola and A. R. i Lacomba). Universidad de Cádiz, s. 666, fig. 3, no. 9.
[493]Reynolds, 2003, **a.g.k.**, 123, fig. 8 a-c.

Flaviuslar ile Antoninler döneminde üretilen[494] Beltran 2B amphoraları, söz konusu tarih aralığında İspanya'nın güney kıyıları boyunca üretilmişlerdir[495]. MS 1. yüzyıl ile MS 2. yüzyıl ortası arasında Doğu Akdeniz ve Kuzey Afrika'da yayılımının olduğu bilinmektedir[496]. Beirut Koan amphoraları ise Beirut'ta MS 100-230 tarihleri arasına ait kontekstlerden ele geçmiştir. Beirut Koan amphoraları bol kireç katkılı, kırmızı-kahverengi hamura sahiptir[497]. **Kat. No. 44** de bol miktarda kireç katkılı, açık sarımsı kahverengi hamurludur. Hem form hem de hamur özellikleri açısından görülen benzerlik nedeniyle bu parçanın Beirut Koan amphora dip parçası olduğu düşünülmektedir. **(Levha 11, 59)**

LRA 8/Agora M 273 (Erken)?: Kat. No. 45

Amphora ağız-boyun parçası olan **Kat. No. 45** dışa taşkın ve kalınlaştırılmış, yuvarlak kesitli ağız kenarı, omuza doğru genişleyen silindirik boyun profili ile LRA 8/Agora M 273 tipi amphoraları anımsatmaktadır. **Kat. No. 45** 5 YR 6/4 (açık kırmızımsı kahverengi) renkte, sıkı dokulu, kireç ve mika katkılı bir hamura sahiptir. Parça, ağız ve boyun profili ile hamur rengi, hamur yapısı açısından Side Müzesi'nde korunan ve MS 4. yüzyıla tarihlenen bir örnek ile benzerlik göstermektedir[498]. Aynı zamanda LRA 8 ismiyle de anılan, Ege kökenli olarak tanımlanan ve Samos veya Batı Anadolu kıyılarında üretildiği düşünülen[499] bu amphora tipinin MS 3. yüzyılın ikinci yarısı-4. yüzyıla tarihlenen erken örneklerinin Korinth'de bulunduğu bilinmektedir[500]. Atina Agorası'nda[501] ve Yassı Ada batığında MS 4. yüzyıla tarihlenen[502], Karadeniz'in kuzey kıyılarında ise MS 5. yüzyıla tarihlenen Agora M 273 tipi amphoralar bulunmuştur[503]. MS 3-6. yüzyıl arasında Ege ve Karadeniz'de yaygın olarak görülen

[494]Vargas and Casasola, 2008, **a.g.k.**, 668.
[495]Vargas and Casasola, 2008, **a.g.k.**, 662.
[496]https://archaeologydataservice.ac.uk/archives/view/amphora_ahrb_2005/details.cfm?id=44 (erişim tarihi: 18. 08. 2020).
[497]Reynolds, 2003, **a.g.k.**, 122.
[498]Dündar 2012, **a.g.k.**, 58, cat. 14.
[499]D. Piéri (2005). *Le Commerce du vin oriental, á l' époque Byzantine (Ve-VIIe siécles). Le temoignage des amphores en Gaule*. Beyrouth: Institute Francais du proche-orient, s. 132-137. Pieri bu amphora tipinin Samos veya Batı Anadolu kıyılarında üretilmiş olması nedeniyle Agora M 273 olarak anılmasının yanlış olduğunu öne sürmektedir.
[500]Dündar, 2012, **a.g.k.**, 54.
[501]Robinson, 1959, **a.g.k.**, 109, M273.
[502]G. F. Bass and F. H. Van Doorninck (1971). A fourth-century shipwreck at Yassı Ada. *American Journal of Archaeology*, 75/1, s. 34, pl. 2 fig. 8.
[503]Dündar, 2012, **a.g.k.**, 54.

amphora tiplerinden biri olduğu da bilinmektedir[504]. LRA 8/Agora M 273 amphoralarının içeriğinin balık ve şarap olabileceği öne sürülmüştür[505]. Scythia'da ele geçen LRA 8/Agora M 273 amphora örneklerinden MS 4. yüzyıla ait olanların ovoid bir gövde yapısına, MS 5. yüzyıla ait olanların ise torba biçimli bir gövde yapısına sahip oldukları anlaşılmıştır[506]. **(Levha 11, 59)**

Dressel 23: Kat. No. 46

Parselde Dressel 23 tipi bir amphora olarak tanımlanan tek parça ağız-boyun-kulp parçası olan **Kat. No. 46**'dır. **Kat. No. 46** üçgen kesitli ağız profiline ve ağız kenarının hemen altında yuvarlak kesitli kulp çıkışına sahip bir örnektir. Kalın cidarlı parçanın kırmızı hamurunun özü gri renktedir. MS 3. yüzyıldan erken 6. yüzyıla kadar geniş bir tarih aralığında görülen Dressel 23 amphoraları ile ağız profili açısından benzerlik göstermektedir. Zeytinyağı taşımacılığında kullanılan Dressel 23 amphoraları genellikle kısa ve üçgen kesitli ağız kenarına, ağız kenarının hemen altından başlayan yuvarlak ve küçük kulplara, küresel ve şişkin bir gövdeye, kısa bir dibe sahiptir[507]. Peacock ve Williams'ın sınıflandırmasına göre 'Class 26', Keay'in sınıflandırmasına göre ise 'Keay XIII' olarak da anılan bu amphora tipinin Baetica kökenli olduğu bilinmektedir[508]. Zeytinyağı taşımacılığında kullanılan bu amphoralar kalın ve kaba kum katkılı, devetüyü, açık kırmızımsı kahverengi veya gri renkli bir hamura sahiptir. **Kat. No. 46** ile benzerlik gösteren örnekler Beltran ve Manacord'un önerisine göre MS 3-4. yüzyıl arasına yerleşmektedir. **(Levha 12, 59)**

Keay 47: Kat. No. 47

779-14 Parselde MS 3-6. yüzyıl grubunda Keay 47 tipi amphora olarak tanımlanan tekörnek **Kat. No. 47**'dir ve bir ağız-boyun-kulp parçasıdır[509]. Bu tip amphoraların içeriği ve köken sorunu henüz çözülememiş olsa da en çok İspanya ve

[504]P. Arthur (1998). Eastern Mediterranean amphorae between 500 and 700: A view from Italy. *Ceramica in Italia: VI-VII secolo. Atti del convegno in onore di John W. Hayes*. Roma, s. 167-168.
[505]M. Bonifay and D. Pieri (1995). Amphores du Ve au VIIe s. à Marseille: nouvelles donées sur la typologie et le contenu. *Journal of Roman Archaeology*, 8, s. 114; A. Opaiţ (2004). *Local and imported ceramics in the Roman Province of Schytia (4th-6th centuries AD)*. Oxford: Archaeopress, s. 18.
[506]Opaiţ, 2004, **a.g.k.**, 18.
[507]https://archaeologydataservice.ac.uk/archives/view/amphora_ahrb_2005/drawings.cfm?id=87 (erişim tarihi 23.03.2022)
[508]D. P. S. Peacock and D. F. Williams (1991). *Amphorae and the Roman economy*. New York: Longman, s. 140, 141, fig. 69.
[509]Keay, 1984, **a.g.k.**, 259, fig. 113, Type XLVII 1.

Fransa'da dağılım gösterdikleri bilinmektedir. Bu amphora tipi MS 4. yüzyıl-5. yüzyıl ortası arasına tarihlenmektedir[510]. Keay 47 tipi amphoralar genel olarak uzun ve hafif dışa çekik ağız kenarlı, dar boyunlu, boyundan başlayarak geniş omuz üzerinde son bulan kare görünümlü ve oval kesitli kulplu, silindirik gövdeli ve kısa ayaklıdır. Keay 47 tipi amphoralarda dış yüzeyde genellikle bej-gri renkte astar görülmektedir[511]. **Kat. No. 47**'de de dış yüzeye pembemsi gri renkte astar uygulanmıştır. Bu parça aynı zamanda hamur özellikleriyle de Keay tarafından Keay 47 tipi amphoralar için yapılan hamur tanımlamaları ile de uyumludur[512]. **(Levha 12, 59)**

779-14 Parselde MS 5-7. yüzyıl arasında görülen amphora tiplerine ait olan 7 örnek **(Kat. No. 48-54)** tespit edilmiştir. LRA 1B tipi amphora örnekleri **Kat. No. 51, 52**; LRA 2C örneği **Kat.No.53**, LRA 3B3 örneği **Kat. No. 50**; LRA 8/Agora M 273 tipi amphora örnekleri **Kat. No. 48, 49** ve **54**'dür**.**

LRA 8/Agora M 273 (Geç)?: Kat. No. 48, 49 ve 54

779-14 Parselde LRA 8 amphoraları MS 5. yüzyıla tarihlenen iki adet dip parçasıyla, MS 7. yüzyıla tarihlenen bir adet ağız-boyun-kulp parçasıyla temsil edilmektedir. Benzerleri yardımıyla MS 5. yüzyıla tarihlenen dip parçaları **Kat. No. 48** ve **49**'dur. Her iki parça profil açısından aynı özellikleri göstermektedir. Kısa ve küt bir dip profiline, içi dolu bir dip kesitine sahip olan parçalardan **Kat. No. 48**'in gövde altından gövde ortasına yükselen kısmı da ele geçmiştir ve bu kısımda belirgin çark izleri görülmektedir. Parçanın gövde altında bir tamir deliği bulunmaktadır. Ovoid bir gövde profiline sahip olduğu anlaşılan **Kat. No. 48** kırmızımsı sarı renkte ve mikalı bir hamura sahiptir, dış yüzeyi çok uçuk kahverengi (10 YR 7/4) renktedir. **Kat. No. 49** da hamur yapısı, hamur rengi açısından **Kat. No. 48** ile benzer özelliklere sahiptir ancak dış yüzeyi pembedir (5 YR 7/4). **Kat. No. 48** ve **49**'un profil açısından benzerleri Patara'nın MS 5. yüzyılın başına tarihlenen LRA 8/Agora M 273 örnekleri arasında göze çarpmaktadır[513].

LRA 8/Agora M 273 amphorası ağız-boyun-kulp parçası olarak tanımladığımız **Kat. No. 54** dışa doğru eğimli ve yuvarlak kesitli ağız kenarına, omuza doğru

[510]Keay, 1984, **a.g.k.**, 261.
[511]Keay, 1984, **a.g.k.**, 261.
[512]Detaylı bilgi için bkz. Keay, 1984, **a.g.k.**, 462, Group F 23.
[513]Şen, 2017, **a.g.k.**, 568, pl. 33, no. 1007, 1008.

genişleyen boyun profiline, ağız kenarı altından başlayarak omuz ortasına bağlanan kısa, oval kesitli ve üzeri oluklu kulba, geniş bir omuz profiline sahiptir. **Kat. No. 54**'ün ağız, boyun, kulp ve omuz profili açısından benzeri MS 7. yüzyıla tarihlenen bir Samos örneğidir[514]. Bu parça da **Kat. No. 48** ve **49** gibi mika katkılı bir hamura sahiptir. Açık kırmızı (2.5 YR 6/6) renkte hamurlu olan parçanın dış yüzeyinin pembemsi-gri (5 YR 7/2) renkte olduğu görülmektedir. 779-14 Parselde MS 5. yüzyıla ve MS 7. yüzyıla tarihlenen 3 örnekte de hamurun mikalı ve açık kırmızı tonlarında olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra her üç parçada da dış yüzey rengi uçuk kahverengi ve pembe tonlarındadır, hamur renklerinden daha açıktır. LRA 8/Agora M 273 amphoralarının hamurlarının genel olarak mikalı olduğu, hamur renginin ise açık bej renginden koyu kırmızı ve parlak turuncu tonlarına kadar çeşitlilik gösterdiği bilinmektedir[515].**(Levha 12, 13, 59, 60)**

LRA 3B3: Kat. No. 50

Batı Anadolu kökenli LRA 3 amphoralarının üretim yerine dair en önemli veriler Ephesos'ta ortaya çıkarılan atölye atıklarıdır[516]. Bunun yanı sıra Aphrodisias yakınlarında tespit edilen LRA 3 amphora örnekleri, Karacasu yakınlarında bu tip amphoraları üreten atölyelerin varlığına işaret etmektedir[517]. MÖ 1. yüzyılda üretilmeye başlanan bu amphora tipinin MS 4. yüzyılda çift kulplu versiyonu devreye girinceye kadar tek kulplu bir form olarak görüldüğü bilinmektedir. Ayrıca tek kulplu form alçak halka kaidelidir ve zaman içerisinde bu kaide daralarak konik bir dip profiline dönüşmüştür[518]. Karadeniz kıyılarından Romanya'ya, Batı Akdeniz kıyılarından Britanya'ya, Kuzey Afrika'dan Levant'a, Batı Anadolu'da, Anadolu'nun güney kıyılarında Lykia, Pamphylia ve Kilikya'da LRA 3 amphoralarının örnekleri tespit edilmiştir[519]. MS 7. yüzyıla kadar yoğun olarak kullanılan LRA 3 tipi amphoraların çift

[514]Pieri, 2005, **a.g.k.**, 134, fig. 89.
[515]Pieri, 2005, **a.g.k.**, 132.
[516]Şenol, 2009, **a.g.k.**, 152.
[517]Pieri, 2005, **a.g.k.**, 100.
[518]Şenol, 2009, **a.g.k.**, 153.
[519]Peacock and Williams, 1991, **a.g.k.**, 189; Pieri, 2005, **a.g.k.**, 101; Şen, 2017, **a.g.k.**, 267; Şenol, 2009, **a.g.k.**, 153. LRA 3 tipi amphoraların Batı Anadolu örnekleri için bkz. V. Gassner (1997). *Das Südtor der Tetragonos-Agora/Keramik und kleinfunde*. Forschungen in Ephesos 13/1/1. Wien: Verlag der Österreichen Akademie der wissenschaften, s. 186, 187, pl. 61; M. Rautman (1995a). Two Late Roman wells at Sardis. *Annual of the American Schools of Oriental Research*, 53, s. 75, fig. 26, no. 3.31, 3.32; Ö. Vapur (2001). *Magnesia ad Maeandrum Gymnasiumu Roma dönemi seramikleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 128, 129, lev. 36, 37. Güney Anadolu örnekleri için bkz. T. Marksteiner, S. Lemaitre, B. Yener-Marksteiner (2007). Die

kulplu versiyonu Pieri tarafından A ve B olmak üzere iki alt tipe, bu alt tipler de kendi içinde A1, A2, A3, A4 ve B1, B2, B3, B4 olmak üzere dörder alt tipe ayrılmıştır[520]. 779-14 Parselde bu amphora tipini temsil eden tek örnek olan **Kat. No. 50** bir dip parçasıdır. Bu tip amphora dibine sahip olan örnekler Pieri tarafından yapılan tipolojide LRA 3B3 amphoraları olarak isimlendirilmektedir. Pieri LRA 3B3 tipi amphoraların LRA 3 amphoralarının en yaygın görülen alt tipi olduğunu aktarmaktadır. 1,5-2lt arasında bir kapasiteye sahip olan bu amphoraların Galya'daki Arles ve Mandelieu yerleşimlerinde bulunan örnekleri MS 4. yüzyılın sonu veya 5. yüzyılın başına, Marsilya ve Port-Vendres'te bulunan örnekleri MS 5. yüzyılın 2. çeyreği ile ortası arasına tarihlenmektedir[521]. Genel bir tarih vermek gerekirse **Kat. No. 50** benzer örnekleri yoluyla MS 5. yüzyıla tarihlenebilir. Bu parça az miktarda kireç ve yoğun mika katkısı ile Ephesos üretimi LRA 3 amphoralarına hamur özellikleri bakımından yakın olan Arykanda örnekleri ile benzerlik göstermektedir[522]. **(Levha 13, 59)**

LRA 1B: Kat. No. 51, 52

779-14 Parselde LRA 1B tipi amphora örnekleri **Kat. No. 51** ve **52**'dir. Ağız-boyun parçası olan bu örneklerden **Kat. No. 51**'de ağız kenarında kulp çıkış noktası görülmektedir. Dışa çekik, ucu yuvarlatılmış, bir bant şeklinde belirginleştirilmiş ağız kenarına ve silindirik boyun profiline sahip olan her iki parçanın hem profil hem de hamur yapısı yönünden benzerlerine Elaiussa Sebaste'nin LRA 1B tipi amphora örnekleri arasında rastlanmaktadır. **Kat. No. 51**'in Elaiussa Sebaste'deki yakın benzerleri MS 5-6. yüzyıl başı arasına tarihlenmiştir[523]. **Kat. No. 52** uçuk kahverengi (2,5 Y 8/4) renkte, mikasız hamuru ve ağız profili ile Elaiussa Sebaste'de üretilmiş LRA 1B amphoralarından ağız-boyun-omuz-kulp parçası olarak ele geçen ve MS 6-7. yüzyıla tarihlenen bir örnek ile benzerdir[524]. Bu parçalar aynı zamanda Soli'de MS 5. yüzyıl başından 7. yüzyıl başına kadar üretilen LRA 1B tipi amphoralarla hem form hem de

---

Grabungen am Südtor von Limyra: Die Grabungen der Jahre 1982-1986 am Südtor von Limyra. *Jahreshefte des Österreichischen Archäologischen Institutes*, 76, s. 263, 264, pl. 20, C41, C42; Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 168, no. 747; Oransay ve Şen-Yıldırım, 2011, **a.g.k.**, 104, res. 4, no. 10; Şenol, 2009, **a.g.k.**, 250, 251, no. 86.

[520]Pieri, 2005, **a.g.k.**, 95-98.

[521]Pieri, 2005, **a.g.k.**, 98, fig. 61, LRA3B3; 272, pl. 32, no. 9.

[522]Yaman, 2018, **a.g.k.**, 305, 306.

[523]H. A. Kızılarslanoğlu (2016). Elaiussa Sebaste'nin amphora üretimi ve ticari ilişkileri. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 357-359, Kat. No. 59, 61.

[524]Kızılarslanoğlu, 2016, **a.g.k.**, 360-361, Kat. No. 63; 490, lev. 85-b, Kat. No. 63.

hamur özellikleri açısından benzerlik göstermektedir[525]. Soli üretimi LRA 1B tipi amphoraların hamur renkleri sarımsı bejden portakalımsı bej tona doğru değişmektedir[526]. **(Levha 13, 60)**

LRA 1 amphoraları genel olarak dışa çekik ve yuvarlatılmış ağız kenarına, ağız kenarı altında bilezik benzeri bir çıkıntı ile belirginleştirilmiş ağız kenarı bandına, ağız kenarının hemen altından başlayarak keskn bir açıyla omuza bağlanan oval kesitli ve üzeri yivli kulplara, ovoidal bir gövde yapısına ve yuvarlak veya düğme biçimli bir çıkıntı ile biten dip kısmına sahiptir. Bu tip amphoraları Benghazi örnekleri üzerine çalışmalar yapan J. Riley LRA 1 olarak tanımlamıştır. Riley tarafından LR 1 ve LR 1a olarak iki alt gruba ayrılan LRA 1 amphoraları[527] Kuzmanov[528], Opait[529], Keay[530], Sazanov[531] ve Pieri[532] gibi araştırmacılar tarafından farklı tipolojik ayrıma da tabi tutulmuştur.

LRA 1 amphoralarının Kilikya[533], Kıbrıs ve Kuzey Suriye'de[534] tespit edilen atölyelerde üretildikleri bilinmektedir. Kilikya'daki üretim merkezleri özellikle İskenderun Körfezi'nde yoğunlaşmaktadır[535]. Ayrıca Korykos'ta da bu tip amphoraların

[525]C. Autret, R. Yağcı ve N. K. Rauh (2010). Soli Pompeiopolis'te LRA 1 amphora fırın alanı. *ANMED*, 8, s. 206, 207, res. 7, 8.
[526]Autret, Yağcı ve Rauh, 2010, **a.g.k.**, 206, 207.
[527]J. Riley (1979). The coarse pottery from Benghazi. *Excavations at Sidi Khrebish Benghazi (Berenice)*. (Ed: J. A. Lloyd), Supplements to Libya Antiqua V (II), Tripoli, s. 212-215.
[528]G. Kuzmanov (1973). Tipologia i kronologia na rannozantiyskite anfori (iv-v v.). *Archaeologia*, s. 14-21.
[529]A. Opait (1984). Beobachtungen zur Entwicklung der zwei amphoratypen. *Peuce IX*, s. 311-327, taf. XIII-XV.
[530]Keay, 1984, **a.g.k.**, 268-278. Bu tip amphoralar Keay tarafından Katalan örnekleri baz alınarak A-B-C-D olmak üzere varyant tiplere ayrılmıştır.
[531]A. Sazanov (1999). Les amphores 'LA 1 Carthage' dans la region de la mer Noire, (Typologie et chronologie: Ve-VIIe s. Apr. J. –C.). *Production et commerce des amphores anciennes en mer Noire*. (Ed: Y. Garlan), Provence, s. 265-279.
[532]Pieri, 2005, **a.g.k.**, 69-85. Pieri bu amphora tipini LRA 1A-LRA 1A geçiş-LRA 1B olmak üzere üç tipe ayırmıştır. Pieri ayrıca LRA 1A ve LRA 1B'ye daha küçük boyutlu olan alt tipler eklemiş ve LRA 1B1 ve LRA 1B2 olarak adlandırdığı varyantları da LRA 1B tipolojisine dâhil etmiştir. LRA 1A MS 4. yüzyılın 2. yarısı-erken 6. yüzyıl arasında üretilmiş, 15-27 litre arasında değişen bir kapasiteye sahip olan tiptir. LRA 1B'nin alt tiplerinden biri olan LRA 1B1 ağız kenarını vurgulayan ağız kenarı bandı ile karakterize olan, LRA 1A'ya göre biraz daha bodur bir varyanttır. LRA 1B2 ise dışa eğimli ağız kenarlı ve konik boyunludur.
[533]A. F. Ferrazzoli and M. Ricci (2009). Cilician ceramic production from Roman to Byzantine age. New data from Elaiussa Sebaste. *OLBA*, XVII, s. 33-44; Autret, Yağcı ve Rauh, 2010, **a.g.k.**, 203-207.
[534]Dündar, 2012, **a.g.k.**, 45; Şenol, 2009, **a.g.k.**, 145, 146; E. Alkaç (2013). Silifke Müzesi'nden Doğu Akdeniz üretimi amphoralar. *CEDRUS*, I, s. 114.
[535]Dündar, 2012, **a.g.k.**, 46.

üretildiğine dair veriler elde edilmiştir[536]. Bu amphora tipinin Anadolu'nun güneybatı kıyısındaki Marmaris İçmeler'de ve Rhodos'ta da üretim alanları tespit edilmiştir[537]. MS 4. yüzyılda üretilmeye başlanan ve MS 7. yüzyılda da kullanıldığı bilinen LRA 1 amphoralarının Tunus ve Mısır'da da üretildiği belirlenmiştir ancak bu atölyelerde üretilen formların ana üretim merkezi olan Kıbrıs ve Kilikya amphoralarının alt grupları olarak değerlendirilmesi gerektiği düşünülmektedir[538].

Yassıada Batığı'nda da çok sayıda farklı ana ve alt tipi bulunan LRA 1 amphoralarının taşıdıkları ürünün cinsine göre farklı kapasitelerde üretildikleri, hem Yassıada örneklerinden hem de Kilikya'da bu amphora tipinin üretim merkezlerinden biri olan Elaiussa Sebaste buluntularından hareketle anlaşılmaktadır. Elaiussa Sebaste buluntuları arasında yer alan ve LRA 1B1 olarak tanımlanan MS 6. yüzyılın ortasında üretilen örneklerin kapasitelerinin 4,5 litre ile 14 litre arasında değiştiği tespit edilmiştir[539].

LRA 1 amphoralarının yalnızca zeytinyağı ve şarap taşıyan amphoralar olmadığı, bunun yanı sıra bölgede yoğun olarak üretilen defne yağının ve meyve ürünlerinin de bu tip amphoralar ile taşınmış olabileceği yönünde görüşler mevcuttur[540].

Histria'da ele geçen Korykos mühürlü bir amphora parçası, LRA 1 amphoralarının kökenine ve yayılım alanlarına dair en iyi kanıtlardan biridir. MS 5. yüzyılın sonunda Baetica'da, 6. yüzyılın başlarında Kuzey Afrika'da Berenice ve Kartaca'da, yine 6. yüzyılın içinde Kilikya ve Mısır arasındaki yoğun ticari faaliyetler nedeniyle Mısır'da ve özellikle İskenderiye'de, Güney Fransa'da Marsilya'da, Cebelitarık Boğazı civarındaki yerleşimlerde ve Karadeniz'de LRA 1 tipi amphoralar ele geçmiştir[541]. Bu tip amphoraların üretiminin, ana üretim merkezi olarak kabul edilen

[536]E. Alkaç (2012). Korykos (Kilikia) yüzey araştırmalarında bulunan LR 1 amphoraları. *OLBA*, XX, s. 324-332.
[537]LRA 1 amphoralarının Kilikya, Kuzey Suriye, Kıbrıs, Güneybatı Anadolu ve Rhodos'taki üretim merkezleri için ayrıca bkz. J. Empereur-M. Picon (1989). Les régions de production d'amphores impériales en Méditerranée orientale. *Amphores romaines et histoire économique: Dix and de recherce*. Collection de L'Ècole Française de Rome, 114, Rome, s. 239, fig. 18.
[538]Şenol, 2009, **a.g.k.**, 146.
[539]Aydın, 2019, **a.g.k.**, 140, 142.
[540]Aydın, 2019, **a.g.k.**, 139; Şenol, 2009, **a.g.k.**, 146.
[541]Şenol, 2009, **a.g.k.**, 147, 148.

Kilikya'da MS 7. yüzyılın ortasında gerçekleşen Arap akınları ile son bulduğu düşünülmektedir[542].

LRA 2C: Kat. No. 53

Amphora ağız-boyun-kulp parçası, ucu yuvarlatılmış ve dışa çekik bir ağız kenarına, yüksek ve konik bir boyuna, boyun ortasından çıkan ve omuzla birleşen oval kesitli kalın kulplara sahiptir. Açık kırmızımsı kahverengi (2,5 YR 6/4) renkte ve bol miktarda mika katkılı hamura sahip olan bu parça LRA 2 amphoraları ile benzerlik göstermektedir. Ege ve Karadeniz Bölgesinde üretildiği düşünülen bu amphora tipinin[543], MS 4. yüzyılın başında Schytia ve Atina'ya ulaştığı[544], MS 4-7. yüzyıl arasında Doğu Akdeniz'de, Kuzey Afrika'da, Mısır'da, daha batıda Balkanların doğusunda, Marmara'da, daha da batıda Güney Fransa ve Britanya'da yayılım gösterdiği bilinmektedir[545]. Literatürde British B1, Kuzmanov XIX, Kartaca LR amphora 2, Benghazi LR amphora 2, Peacock-Williams 43, Scorpan 7A isimleriyle de anılan bu amphora tipinin[546] zeytinyağı ve şarap taşımacılığında kullanıldığı düşünülmektedir[547].

Kat. No. 53 LRA 2 amphoralarını A, B ve C olmak üzere üç alt tipe ayıran Pieri'nin tipolojisine göre LRA 2C olarak tanımlanmalıdır. Benzerleri Arykanda'da MS 525/550-602 yılları arasına[548], Patara'da MS 6-7. yüzyıla tarihlenmiştir[549]. Diğer benzerleri Saraçhane'de MS 7. yüzyılın ilk yarısına[550] Marsilya'da MS 7. yüzyılın ilk yarısına[551] tarihlenmiştir. Ayrıca bu tipe ait varyantlar MS 7. yüzyıla tarihlenen Yassı Ada Batığı'nda da ele geçmiş ve 'Yassı Ada Tip 2' olarak isimlendirilmiştir[552]. **Kat. No. 53** mika katkılı ve açık kırmızımsı kahverengi hamuru, pembe renkte dış yüzeyi ile

[542]Alkaç, 2013, **a.g.k.**, 114.
[543]Peacock and Williams, 1991, **a.g.k.**, 182.
[544]Şen, 2017, **a.g.k.**, 264, 265.
[545]Şen, 2017, **a.g.k.**, 265; Peacock and Williams, 1991, **a.g.k.**, 182, 183, fig. 102; Pieri, 2005, **a.g.k.**, 89, fig. 47.
[546]Peacock and Williams, 1991, **a.g.k.**, 182.
[547]Şenol, 2009, **a.g.k.**, 149.
[548]Yaman, 2018, **a.g.k.**, 490, no. 489, lev. 74, no. 489.
[549]Şen, 2017, **a.g.k.**, 556, no. 927, pl. 118, no. 927.
[550]J. W. Hayes (1992). *Excavations at Saraçhane in Istanbul. Vol. 2: The pottery*. Princeton: Princeton University Press, s. 68, fig. 23, no. 3, 4.
[551]Pieri, 2005, **a.g.k.**, 267; pl. 27, no. 1.
[552]G. F. Bass (1982). The pottery. *Yassı Ada Vol. I: A seventh century Byzantine shipwreck*. (Ed: G. F. Bass, F. H. Van Doorninck). Texas A&M University Press, s. 157-159, fig. 8-4, 8-5.

Patara örneğine yakındır[553]. **Kat. No. 53** de genel olarak MS 6-7. yüzyıla tarihlenebilir. **(Levha 13, 60)**

2.4.1.4. Özel işleve sahip kaplar

2.4.1.4.1. Unguentarium

Kat. No. 55: Antik çağda güzel kokulu yağların ve kozmetik materyalin saklandığı unguentariumlar[554] aynı zamanda Hellenistik ve erken Roma dönemlerinde mezar hediyesi olarak yoğun bir biçimde karşımıza çıkan kap formudur. Doğu Akdeniz'de geniş bir yayılım sahası gösteren unguentarium, Hellenistik dönemden Bizans dönemine kadar sevilerek kullanılmıştır. Ayrıca Filistin'den İspanya'ya kadar lacrimaria veya balsamaria işlevi ile de Hellenistik ve erken Roma dönemi yerleşimlerinde ve mezarlarında görülmektedir. Unguentariumlar antikçağda iki temel tipte üretilmişlerdir. Bunlardan biri yuvarlak veya iğ biçimli gövdeden belirgin bir biçimde ayrılan ayağa sahip olan tip, diğeri ise yuvarlak veya armudi biçimli gövde ile düz bir tabana sahip olan tiptir[555]. Ayrıca kulpsuz olarak üretilmişlerdir. Genellikle ince cidarlı ve kaba hamurlu unguentariumlar bölgeler arası tipolojik farklılıklar gösterir ve bunda yerel atölyelerin etkisi büyüktür. Hem günlük hayatta hem de mezar hediyesi olarak kullanılan unguentariumlar, MS 1. yüzyılın sonundan itibaren cam unguentariumların yaygınlaşmasıyla birlikte Anadolu'da pişmiş toprak unguentariumlar önemli derecede azalma göstermişlerdir[556]. Geç Antik Çağ'da iğ biçimli gövdeye sahip olan unguentariumlar yoğunlukla karşımıza çıkmaktadır ve önceki dönemlerden bilinen işlevlerine ek olarak dinsel amaçlı da kullanılmışlardır[557]. Bu unguentariumlar Hayes tarafından 'Geç Antik Çağ Unguentariumları' olarak adlandırılmışlardır[558]. Anadolu'da Geç Antik Çağ'da birçok yerleşimde ele geçmişlerdir. Bu yerleşimlerden bazıları Constantinopolis[559], Ephesos[560], Amorium[561], Hierapolis, Tripolis[562], Laodikeia[563],

[553]Şen, 2017, **a.g.k.**, 556, no. 927.
[554]E. Laflı (2012). Roman and Late Roman terracotta unguentaria, 1988-2005. *Amorium Reports: 3. The Lower City Enclosure. Finds reports and technical studies*. (Ed: C. S. Lightfoot-E. A. Ivison), İstanbul, s. 181.
[555]V. R. Anderson-Stojanovic (1987). The chronology and function of ceramic unguentaria. *AJA*, 91 (1), s. 105-108.
[556]Laflı, 2012, **a.g.k.**, 181.
[557]C. Şimşek ve B. Duman (2007). Laodikeia'da bulunan Geç Antik Çağ unguentariumlar. *Adalya*, 10, s. 286.
[558]Hayes, 1968, **a.g.k.**, 212, 214.
[559]Hayes, 1992, **a.g.k.**, 8-9, 212, fig. 1. 21-24.
[560]Gassner, 1997, **a.g.k.**, no. 709-711.
[561]Laflı, 2012, **a.g.k.**, 184-187, fig. 3/1, pl. 3/3.

Kibyra[564], Sagalassos[565], Antiokheia(Pisidia)[566], Ksanthos, Myra[567], Attaleia[568], Perge[569], Side[570], Olba[571], Tarsus'dur[572]. Hatta Ephesos, Hierapolis ve Myra'da yapılan kil analizleri ile unguentariumların yerel üretim oldukları tespit edilmiştir[573]. Ayrıca Kibyra'da bulunan hatalı üretim unguentarium parçaları bu kentte de yerel unguentarium üretimi olduğunu göstermektedir[574]. Geç Antik Çağ unguentariumlarının üretim yerleri ile ilgili olarak Palaestina[575], Pisidia ve Pamphylia[576], Batı Anadolu[577], Myra[578] da önerilmiştir. Anadolu'nun dışında Geç Antik Çağ unguentariumlarının ele geçtiği başlıca yerleşimler ise Atina, Korinth, Samos, Kıbrıs, Berenice, Benghazi ve Caesarea'dır[579].

Kat. No. 55 unguentarium dip-gövde parçasıdır. Pieri tarafından 'Unguentaria Type 1' olarak adlandırılan unguentarium tipiyle form açısından benzerlik göstermektedir[580]. Ayrıca Perge'de[581] ve Laodikeia'da[582] **Kat. No. 55** ile benzerlik gösteren örnekler bulunmaktadır. Pieri bu unguentarium tipini MS 6. yüzyıl başı ile MS 7. yüzyıl ortası arasına tarihlendirmektedir, Perge örnekleri için ise MS 4-9. yüzyıl aralığı önerilmektedir[583]. Laodikeia'da Bozburun Köyü mezarlığından ele geçen ve 'sivri dipli unguentarium' olarak tanımlanan gruba ait örneklerden bir damgasız

---

[562]Şimşek ve Duman, 2007, **a.g.k.**, 286.
[563]Şimşek ve Duman, 2007, **a.g.k.**, 285-296.
[564]Ş. Özüdoğru ve E. Dündar (2007). Kibyra geç Roma-erken Doğu Roma dönemi mühürlü unguentariumları. *Olba*, 15, s. 145-164.
[565]R. Degeest (2000). *The common wares of Sagalassos: Typology and chronology. Studies in Eastern Mediterranean Archaeology*, 3, Turnhout, s. 172-173.
[566]N. Aslan (2004). Antiocheia (Pisidya) kazılarında bulunan seramikler. *Olba*, X, s. 224-226.
[567]A. Ç. Türker (2005). Myra'da Aziz Nikolaos yağ kültüyle ilişkili kaplar. *Adalya*, 8, s. 311.
[568]A. Yener ve N. Malkoç (2005). Kaleiçi 148 Ada 15 Parselde yapılan sondaj kazısı. *Müze Çalışmaları ve Kurtarma Kazıları Sempozyumu*, 14, Ankara, s. 102, 105, Çizim: 1.
[569]Fırat, 1999, **a.g.k.**, lev. 201-204, no. 887-907; Atik, 1995, **a.g.k.**, fig. 76, no. 404-407.
[570]Özhanlı ve Fırat, 2011, **a.g.k.**, 7-27.
[571]Aydın, 2019, **a.g.k.**, 180-182.
[572]E. Baylan (2001). Çanak çömlek buluntuları. Tarsus Donuktaş Kazı Raporu. (Ed: N. Baydur ve N. Seçkin), İstanbul: Tarih Arkeoloji Sanat ve Kültür Mirasını Koruma Vakfı Yayınları, s. 60, 65.
[573]Aydın, 2019, **a.g.k.**, 176; Özüdoğru ve Dündar, 2007, **a.g.k.**, 151.
[574]Özüdoğru ve Dündar, 2007, **a.g.k.**, 156.
[575]J. W. Hayes (1971). A new type of Early Christian ampulla. *The Annual of the British School at Athens*, 66, s. 246.
[576]Hayes, 2008, **a.g.k.**, 116.
[577]Pieri, 2005, **a.g.k.**, 142.
[578]Türker, 2005, **a.g.k.**, 311, 315.
[579]Özüdoğru ve Dündar, 2007, **a.g.k.**, 152; Özhanlı ve Fırat, 2011, **a.g.k.**, 11; Şimşek ve Duman, 2007, **a.g.k.**, 287.
[580]Pieri, 2005, **a.g.k.**, 305, pl. 67, no. 6.
[581]Atik, 1995, **a.g.k.**, 179, abb. 76, kat. 405, 406.
[582]Şimşek ve Duman, 2007, **a.g.k.**, 292, 307, res. 20, no. 3.
[583]Pieri, 2005, **a.g.k.**, 305; Atik, 1995, **a.g.k.**, 179.

unguentarium dip parçası **Kat. No. 55** ile benzerdir ve MS 6. yüzyıl-7. yüzyılın başı aralığına tarihlenmiştir[584]. Benzerlerinden hareketle **Kat. No. 55** genel olarak MS 6. yüzyıl başı-7. yüzyıl ortası arasına tarihlenebilir. **(Levha 14, 60)**

2.4.1.4.2. Geçmeli kapak

Kat. No. 56: Tutamağı ve oturma düzlemi tam olan bir kapak parçasıdır. Topuz biçiminde tutamaklı, düz dipli ve yukarıya doğru açılan, konkav gövdelidir. Tutamak çapı 2cm, oturma düzlemi çapı 4,6cm, yüksekliği ise 2,3cm olan parçanın küçük bir kapak olduğu anlaşılmaktadır. Bu haliyle testi veya amphora gibi dar ağız çaplı ve kapalı bir kap formunun ağzını kapatmak amacıyla kullanılmış olduğu düşünülebilir. Ayrıca kaba ve bol katkılı hamura, pürüzlü ve astarsız bir yüzeye sahip olduğu için **Kat. No. 56** ince bir seramik grubu içerisinde değerlendirilemez. Bu parçanın Perge'deki benzeri geçmeli kapak olarak tanımlanmıştır ve MS 5-7. yüzyıl arasına tarihlenmiştir[585]. Hayes tarafından Saraçhane buluntuları arasında tanımlanan benzeri de Perge örneği ile aynı tarihtendir[586]. Ayrıca Olba[587], Elaiussa Sebaste[588], Salamis[589] gibi yerleşimlerde de MS 6-7. yüzyıla tarihlenen benzer örnekleri bulunmaktadır. Benzerlerinden hareketle **Kat. No. 56** için MS 6-7. yüzyıl önerilebilir. **(Levha 14, 60)**

2.4.2. Genel değerlendirme

779-14 Parselde ele geçen sofra ve servis kaplarının yüzyıllarına göre dağılımına baktığımızda 19 adet parçanın Erken İmparatorluk dönemine ait 8 ve Geç Antik Çağa ait 11 adet parçayla dengeli bir dağılım gösterdiği görülmektedir. Erken İmparatorluk döneminde DSD formlarının, Geç Antik Çağda ise LRD formlarının baskın olduğu anlaşılmaktadır[590]. Söz konusu sayısal veriler, DSD formlarında MS 2-4. yüzyıl

[584]Şimşek ve Duman, 2007, **a.g.k.**, 291.
[585]Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 195, no. 854.
[586]Hayes, 1968, **a.g.k.**, 206, no. 31; 207, D. 31.
[587]Aydın, 2019, **a.g.k.**, lev. 132, kat. 264.
[588]M. Ricci (2007). Elaiussa Sebaste: Context, production&commerce. *Çanak, Late Antique and Medieval pottery and tiles in Mediterranean archaeological contexts. Byzas* (7). (Ed: B. Böhlendorf Arslan, A. O. Uysal, J. Witte-Orr). İstanbul, s. 174, fig. 2, no. 14.
[589]C. Diederichs (1980). La céramique romano-byzantine. *Ceramiques hellenistiques, romaines et byzantine, Salamine de Chypre IX*, s. 62, no. 306-308, lev. 24-25, no. 306-308.
[590]779-14 Parsel Sofra ve Servis Kaplarının form ve yüzyıl açısından dağılımları için bkz. Tablo 6.

arasında üretim ve dağılım açısından görülen gerileme ile birlikte bu formların yerini LRD formlarına bıraktığı yönündeki görüşleri desteklemektedir[591].

Side'de Roma İmparatorluk döneminde görülen sigillata grupları ile ilgili olarak Oransay tarafından verilen bilgiler dikkat çekicidir. Oransay, Side'de MÖ 2. yüzyılın ortalarından itibaren görülmeye başlanan DSA formlarının MS 1. yüzyıl ortasından itibaren azalmaya başlamasıyla birlikte DSD formlarının baskın bir grup haline geldiğini ortaya koymuştur. Kentte DSD grubunun MS 2. yüzyıl ortalarına kadar yoğun olarak kullanıldığı da kazı sonuçlarından hareketle yine Oransay tarafından tespit edilmiştir. Oransay MS 2. yüzyıl ortalarında kentte az sayıda DSB ve DSC örnekleri görüldüğünü de ifade etmektedir[592]. Oransay tarafından yapılan bu tespitler, az sayıda olsa da 779-14 Parsel Roma İmparatorluk dönemi sofra ve servis kaplarının sayısal dağılımı ile örtüşmektedir[593]. Güncel verilerle Kıbrıs kökenli olduğu düşünülen DSD grubu seramiklerin Pamphylia'da da üretilmiş olabileceğine dair görüşler mevcuttur[594]. DSD grubunun ana üretim merkezi olan Kıbrıs dışında bu grubun doğuda Anemurium ve batıda da Patara ile sınırlanmakla birlikte, özellikle Pamphylia bölgesinde yaygın olmasının nedeni olarak bölgenin ada ile yakın konumu gösterilmektedir[595]. Ayrıca antik dönem boyunca Suriye-Filistin, Kıbrıs ve Mısır ile yakın ticari ilişki içinde bulunan ve bu merkezleri Roma'ya bağlayan yolların üzerinde bulunan Pamphylia bölgesinde yer alan Side'nin Roma İmparatorluk dönemi ince seramiklerinin yoğunlukla DSA ve DSD grubu seramiklerle temsil edilmesi şaşırtıcı değildir[596]. Bunun yanı sıra aynı durum yine Kıbrıs kökenli bir grup olan LRD formları için de düşünülebilir. Ancak son yıllarda gerçekleştirilen bazı çalışmalar bu hususta yeni ve farklı bir bakış açısı oluşmasını sağlamıştır. DSD grubu için şimdilik sözünü edemeyeceğimiz yerel ve Side'ye yakın üretim merkezlerinin LRD grubu için söz konusu olabileceği bazı arkeolojik bulgularla ortaya konmuştur.

Daha önce sözü edildiği edildiği üzere, Pisidia, Pamphylia ve Kilikya'da LRD üretimi yapıldığına dair bulguların ele geçmiş olmasının yanında Side'ye yakın bir olası

[591]Oransay, 2012, **a.g.k.**, 111.
[592]Oransay, 2016, **a.g.k.**, 206-207.
[593]Bkz. Tablo 6.
[594]DSD grubu seramiklerin üretim yerleri ile ilgili diğer bilgiler için Bkz. Oransay, 2016, **a.g.k.**, 203, dn. 8.
[595]Oransay, 2016, **a.g.k.**, 207.
[596]Oransay, 2016, **a.g.k.**, 205; Arca, Gökalp ve Önen, 2011, **a.g.k.**, 288-304.

üretim alanından da bahsetmek gereklidir. Bu noktada Şen tarafından verilen bilgiler büyük önem taşımaktadır. Günümüzdeki adı Gündoğdu olan ve Side'nin 14km kuzeybatısında yer alan sahil yerleşiminde hamam ve kilise gibi yapılara ait mimari bulgular tespit edilmiştir. Bu yerleşimin antik adının Seleucia olabileceği yönünde görüşler mevcuttur[597]. Bu yerleşimde yüzeyde çok sayıda çanak çömlek parçaları görülmüş ve bu parçaların hemen hemen tamamı araştırmacılar tarafından LRD grubu formlar olarak tanımlanmıştır. LRD Form 2, 7, 9, 10 ve varyantlarına ait parçalar saptanmıştır. Ayrıca örnekler arasında LRD Form 8, 9 ve 10'un yeni varyantlarının bulunduğu da görülmüştür. Burada LRD Form 2 olarak tanımlanan parçalarda görülen üretim hataları LRD üretimine dair önemli bir bulgu olmakla birlikte, buranın MS 5. yüzyılın ortası ile MS 7. yüzyılın ilk yarısı arasında, Pednelissos ile çağdaş bir üretim merkezi olabileceği yönünde bir görüş ortaya konmuştur. Bunun yanı sıra tespit edilen formların Pednelissos örnekleri ile benzerlik gösterdiği de anlaşılmıştır[598].

Gündoğdu'da LRD üretiminin varlığına işaret eden veriler ışığında, Side'nin hinterlandında Kestros (Aksu) Nehri'nin vadisini içine alan ve Eurymedon (Köprüçay) Nehri'nin ötesine uzanan büyük bir üretim alanının söz konusu olabileceği Şen tarafından vurgulanmıştır. Şen ayrıca Side'nin Gündoğdu'da üretilen LRD grubu seramiklerin dağıtımının yapıldığı liman olabileceğini de belirtmektedir[599]. Bu durumda Pisidia-Pamphylia sınırında yer alan ve denizden içeride bulunan Pednelissos'tan LRD grubu seramikleri Kestros (Aksu) Nehri yoluyla alıp Doğu Akdeniz'e dağıtımını yapan Perge limanının yanı sıra Side'nin de Pamphylia'da ikinci bir liman olarak karşımıza çıktığı yine Şen tarafından ifade edilmektedir. Pednelissos ile birlikte Side'ye deniz yoluyla yalnızca 10 km'lik bir mesafede yer alan bir deniz kenarı üretim merkezi olduğu düşünülen Gündoğdu'nun, Lykia ve Kilikya ile Doğu Akdeniz'e ürettiği LRD grubu seramikleri Perge ve Side limanları aracılığıyla ihraç etmiş olabileceği yine Şen tarafından üzerinde durulan bir husustur[600].

779-14 Parsel seramikleri içerisinde Sofra ve Servis Kapları başlığı altında değerlendirmeye alınan parçalardan Roma İmparatorluk dönemi içerisinde en büyük grubu oluşturan DSD formlarına ait 6 parçayı hamur ve yüzey özelliklerine göre

[597]Şen, 2017, **a.g.k.**, 305.
[598]Şen, 2017, **a.g.k.**, 305-307.
[599]Şen, 2017, **a.g.k.**, 306-307.
[600]Şen, 2017, **a.g.k.**, 305-308.

incelediğimizde tüm parçalarda iyi pişmiş ve sıkı dokulu bir hamur yapısı karşımıza çıkmaktadır. Katkı maddesi olarak ise ince elenmiş kum, parçaların tamamında görülmektedir. Bu parçalardan **Kat. No. 5, 6** ve **7**'de ise kumun yanında kireç de hamur katkısı olarak kullanılmıştır. DSD tabak ve kâselerinde hamur katkısı olarak görmediğimiz kirecin testi, sürahi ve krater formlarında görülüyor olması dikkat çekicidir. Bu durum daha büyük boyutlu olan servis kaplarının sağlamlığının artırılmak istenmesi ile açıklanabilir. Düzgün kırıklı ve iyi pişmiş durumdaki DSD örneklerinin hamur renklerine bakıldığında Munsell renk kataloğuna göre 2,5 YR 5/6 (kırmızı), 2,5 YR 6/6 (açık kırmızı), 5 YR 6/6 (kırmızımsı sarı), 5 YR 7/8 (kırmızımsı sarı) ve 10 R 6/8 (açık kırmızı) olmak üzere 5 farklı hamur rengi göze çarpmaktadır. Parçaların özenli uygulanmış astarlarının ise yine Munsell renk kataloğuna göre 2,5 YR 4/8 (kırmızı), 2,5 YR 5/6 (kırmızı), 5 YR 4/6 (sarımsı kırmızı) ve 10 R 5/6 (kırmızı) olmak üzere 4 farklı renkte ve hamur renklerinden daha koyu bir tonda oldukları görülmektedir[601]. Hem hamur hem de astar rengi açısından kırmızı ve kırmızının tonlarına sahip olan örnekler bu özellikleri ile DSD formlarının genel karakteri ile uyumludur. Nitekim Side'de 2009-2011 yılları arasında gerçekleştirilen kazı çalışmalarında ele geçen DSD formlarının incelendiği çalışmada Oransay tarafından saptanan hamur ve astar özellikleri 779-14 Parsel DSD örnekleri ile örtüşmektedir[602].

Parselde Geç Antik Çağ sofra ve servis kaplarının içerisinde en büyük grubu oluşturan LRD formlarına ait 8 adet parçanın hamurunda kireç ortak bir katkı maddesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Parçaların tümünde iyi pişmiş ve sıkı dokulu bir hamur yapısı söz konusudur. **Kat. No. 10** ve **11**'de hamur kum ve kireç katkılı, **Kat. No. 16** ve **17**'de hamur kum, kireç ve mika katkılı, **Kat. No. 12**, **14** ve **15**'de hamur mika ve kireç katkılı, **Kat. No. 13**'ün hamuru ise yalnızca kireç katkılıdır. LRD formlarının hamur renklerine baktığımızda Munsell renk kataloğuna göre 2,5 YR 5/6 (kırmızı), 2,5 YR 6/4 (açık kırmızımsı kahverengi), 2,5 YR 6/6 (açık kırmızı), 2,5 YR 6/8 (açık kırmızı), 5 YR 5/6 (sarımsı kırmızı), 5 YR 6/4 (açık kırmızımsı kahverengi) olmak üzere 6 farklı hamur rengi karşımıza çıkmaktadır. Bu parçaların astarlarının ise 2,5 YR 5/4 (kırmızımsı kahverengi), 2,5 YR 5/6 (kırmızı), 2,5 YR 5/8 (kırmızı), 2,5 YR 6/8 (açık

[601]DSD grubu seramiklerin hamur ve astar renklerinin sayısal dağılımı için bkz. Grafik 1 ve Grafik 2.
[602]Side'de 2009-2011 yılları arasında gerçekleştirilen kazı çalışmalarında saptanan DSD formlarının hamur ve astar özellikleri ile ilgili detaylı bilgiler için bkz. Oransay, 2012, **a.g.k.**, 112, 132, Tablo 2, Tablo 3.

kırmızı), 5 YR 5/3 (kırmızımsı kahverengi), 10 R 6/8 (açık kırmızı) olmak üzere 6 farklı renkte oldukları görülmüştür[603].

Yukarıda sözü edilen veriler, hem DSD hem de LRD formlarının üretimi ile ilgili olarak farklı alanların varlığına işaret edebilir. DSD ve LRD formlarının hamur ve astar renklerinde görülen çeşitlilik Side'nin iç kullanımda hem İmparatorluk döneminde hem de Geç Antik Çağ'da farklı atölyelerin üretimi olan kapları kullanmış olabileceğine işaret etmektedir. Bu kapların yerel veya bölgesel bir üretim ile ilişkili olup olmadıkları ileride gerçekleştirilecek hamur analizine dayalı arkeometrik çalışmalarla ve fırın-üretim artığı tespitine dayalı yüzey araştırmalarıyla anlaşılabilecektir.

Side'nin antik dönem ticari faaliyetlerinin anlaşılabilmesi için kentte ele geçen ticari amphora örneklerinin de köken açısından dönemsel ve sayısal dağılımları değerlendirilmelidir. Bu noktada kentin ticari amphora repertuarına 779-14 Parsel buluntularının katkısı, ticari amphora tiplerinden hareketle, birkaç hususta ele alınabilir. Bu açıdan bakıldığında Side'nin genelinde olduğu gibi 779-14 Parselde de Kilikya Tip 1 amphoralarının Roma İmparatorluk dönemi ticari amphora tipleri arasında yoğunluk açısından birinci sırada olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumda söz konusu amphora tipinin yalnızca bölgenin ihracat faaliyetleri ile değil kentin iç piyasasındaki ticari faaliyetlerle de ilişkili olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

779-14 Parselde, Side'nin genelinde olduğu gibi, Kilikya Tip 1/Zemer 41 amphoralarının yoğun olarak ele geçmesi Dağlık Kilikya'ya yakın bir konumda olan Side'de Kilikya üretimi zeytinyağı ve şarabın iç piyasada tüketilmesi ile açıklanabilir. Bunun yanı sıra Side limanı, Kilikya zeytinyağı ve şarabının ihraç edildiği limanlardan birisi de olabilir. Ayrıca 779-14 Parselde ele geçen az sayıdaki Kıbrıs üretimi Kilikya Tip 1 amphorası kentin Kıbrıs ile ticari ilişkilerine başka bir örnek olarak gösterilebilir. Nitekim MÖ 58 yılında Kilikya eyaletine bağlanan Kıbrıs'ın Roma İmparatorluğu tarafından Kilikya'ya tarımsal faaliyetler için verilen destekten faydalandığı, böylece her iki bölgede de üretim ve ihracat faaliyetlerinin artışının sağlandığı, Kilikya Tip

[603]779-14 Parsel LRD grubu seramiklerinin hamur ve astar renklerinin sayısal dağılımı için bkz. Grafik 3 ve Grafik 4.

1/Zemer 41 amphoralarının hem Kilikya'da hem de Kıbrıs'ta üretilmesinden hareketle düşünülmektedir[604].

Söz konusu amphora tipinin antik dönemde tepelerinde zeytin ağaçlarının bulunduğunu Strabon'dan öğrendiğimiz Side'nin[605] hinterlandında üretilen zeytinyağının hem iç pazardaki dolaşımında hem de Side limanından ihraç edilmesi aşamasında kullanılmış olabileceği de düşünülmelidir. Pamphylia bölgesinin ihraç malı olduğu bilinen zeytinyağının[606] bölgedeki üretimi için bir kanıt olarak Lyrboton Kome'de ele geçen epigrafik belgeler gösterilebilir[607]. Ayrıca Side'ye yakın zeytinyağı atölyelerinin varlığını gösteren başka kalıntılar da bilinmektedir[608]. Bunun yanı sıra antik çağda Side'nin ticari ve askeri ilişkiler içerisinde olduğu Mısır'ın zeytinyağı ihtiyacının bir bölümünün Pamphylia bölgesinden karşılanmış olabileceği yönünde görüşler mevcuttur[609]. Nitekim Pamphylia bölgesinin zeytinyağı MS 4. yüzyılda Skythia'ya kadar ihraç edilmiştir[610]. Bu bilgiler doğrultusunda Kilikya Tip 1 amphoralarının Mısır'daki önemli merkezlerde, Roma İmparatorluk döneminin ortalarına tarihlenen tabakalarda ele geçmiş olması, bu dönemde Pamphylia bölgesi zeytinyağının Mısır'a Kilikya Tip 1 amphoraları ile taşınmış olabileceğini düşündürmektedir[611].

Pamphylia bölgesinde zeytinlikler ile birlikte üzüm bağlarının olduğu ve zeytinyağının yanı sıra şarap üretiminin yapıldığı da bilinmektedir. Perge'nin yakınlarında üzüm bağlarının yer aldığını[612], Aspendos şarabının da ünlü bir şarap olduğunu antik metinlerden öğrenmekteyiz[613]. Pamphylia bölgesinde üretilen zeytinyağı ve şarabın MÖ 1. yüzyıldan MS erken 4. yüzyıla kadar geniş bir dönemde görülen Pamphylia amphoraları ile Atina, Delos, Kos, Rhodos, Kıbrıs, İsrail ve Mısır'a kadar taşındığı düşünülmektedir[614]. Bu tip amphoraların geç örneklerinin Dağlık Kilikya'daki

[604]Komar, 2016, **a.g.k.**, 167.
[605]Strabon XII 7. 1.
[606]Arca, Gökalp ve Önen, 2011, **a.g.k.**, 292, dn. 38.
[607]Arca, Gökalp ve Önen, 2011, **a.g.k.**, 292.
[608]Nollé, 1993, **a.g.k.**, 30.
[609]Arca, Gökalp ve Önen, 2011, **a.g.k.**, 292.
[610]Nollé, 1993, **a.g.k.**, 137, dn. 61.
[611]Kilikya Tip 1/Agora G199/Zemer 41 amphoralarının yayılımı ile ilgili detaylı bilgiler için bkz. Şenol, 2009, **a.g.k.**, 142.
[612]Arca, Gökalp ve Önen, 2011, **a.g.k.**, 293.
[613]Plinius, Nat. Hist. XIV, 117.
[614]V. Grace (1973). Imports from Pamphylia. *Études déliennes. Bulletin de correspondance Hellénique*, s. 183-208; N. K. Rauh, R. F. Townsend, M. Hoff, L. Wandsnider (2000). Pirates in the Bay of Pamphylia:

üretim atölyelerinden biri olan Syedra'da üretildiği bilinmektedir[615]. Buradan hareketle, Kilikya Tip 1 amphoralarının da Pamphylia amphoraları gibi, Pamphylia bölgesinin zeytinyağının ve şarabının taşınmasında da kullanılmış olabileceği tekrar vurgulanabilir.

779-14 Parsel Kilikya Tip 1 amphora örneklerinin Bıçkıcı Çay Fırın Alanı örnekleri ile hamur ve yüzey özellikleri açısından yakın olması, Side'nin söz konusu üretim alanı ile ticari bir etkileşim içerisinde olduğunu göstermesi açısından önemlidir. Dağlık Kilikya'da Kilikya Tip 1 amphoralarının üretildiği atölyelerin, özellikle de Bıçkıcı Çay Fırın Alanının yer aldığı Gazipaşa ile Side arasında karayolu mesafesi günümüzde 105km'dir. Dağlık Kilikya'nın arazi şartları göz önünde bulundurulduğunda, söz konusu üretim alanında üretilen amphoraların Side'ye ulaştırılmasında karayolu ikincil bir seçenek olarak düşünülebilir. Bu transfer çoğunlukla deniz yolu ile gerçekleşmiş olmalıdır. Bıçkıcı Çay Fırın Alanı, denize yakın konumu ve belki de yakınında bulunan Alanya (Korakesion) limanı aracılığıyla, doğudan batıya doğru gerçekleştirilen bir deniz yolculuğu ile bu amphoraları Side limanına ulaştırmış olabilir. Zira antik çağda deniz ulaşımının kara ulaşımından çok daha az bir maliyet ile gerçekleştirildiği bilinmektedir[616]. Ayrıca kara taşımacılığının maliyetli olmasının yanı sıra güvenlik zafiyetine de sahip olması antik dönem insanlarını deniz taşımacılığına yöneltmiştir[617]. Antik dönemde ayrıca denizcilik faaliyetlerinin açık deniz değil kıyı denizciliği niteliğine sahip olduğu da konunun uzmanları tarafından ifade edilmektedir[618]. Uzun süre açık denizde yol alabilecek donanıma sahip olmayan antik dönem gemileri için uğradıkları limanlara sığınma ve o limanlardan gıda, içme suyu gibi temel ihtiyaçlar yanında ticari mal takası yönünde faydalanabilmeleri açısından kıyı denizciliğinin avantaj sağladığı görülmektedir[619]. Kıyı denizciliği rotalarının en önemlilerinden birisinin Mısır'dan başlayarak Levant'a ve oradan Anadolu'nun güney kıyılarını takip ederek Girit, Yunanistan, Sicilya ve Roma'ya ulaştığı bilinmektedir[620]. Tüm bu bilgiler, Side'nin doğudan batıya doğru gerçekleşen kıyı denizciliği faaliyetleri esnasında, Kilikya'ya özgü amphora tiplerini

---

An archaeological inquiry. *The Sea in Antiquity*. (Ed: G. J. Oliver, R. Brock, T. J. Cornell, S. Hodkinson). British Archaeological Reports International Series 899, Oxford, s. 151-180.

[615]Rauh and Slane, 2000, **a.g.k.**, 321-323.

[616]A. Büyüközer (2012). Knidos limanları. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 6.

[617]Büyüközer, 2012, **a.g.k.**, 6.

[618]Büyüközer, 2012, **a.g.k.**, 7.

[619]Büyüközer, 2012, **a.g.k.**, 7.

[620]Büyüközer, 2012, **a.g.k.**, 6.

gerek iç piyasa tüketimi gerekse hinterlandında üretilen ürünlerin ihracatı için almış olma olasılığını artırmaktadır.

Side'nin Geç Antik Çağ amphora grupları içerisinde en yoğun grubu şimdilik LRA 1B amphoraları oluşturmaktadır. 779-14 Parsel seramikleri içinde bu amphora tipi 2 örnek ile temsil edilmektedir. Ancak Roma İmparatorluk döneminde Side'de kullanılan Kilikya Tip 1 amphoralarının yerini Geç Antik Çağ'da yine Kilikya'da yoğun olarak üretilen söz konusu amphora grubunun aldığı güncel veriler ışığında söylenebilir. Bu durumda kentte İmparatorluk döneminde iç pazarda tüketilmiş olabilecek Kilikya bölgesi zeytinyağı ve şarabının Geç Antik Çağ'da da tüketilmeye devam edildiği düşünülebilir. Bunun yanı sıra Side'de hem İmparatorluk dönemi hem de Geç Antik Çağ'da baskın olarak görülen ve Kilikya kökenli olan bu amphoraların Pamphylia zeytinyağı ve şarabının taşınmasında kullanılmış olabileceği düşüncesi bu noktada Side'ye yakın olan ve söz konusu amphora tiplerinin üretimini yapan başka atölyelerin var olabileceğini akla getirmektedir. 779-14 Parseldeki Kilikya Tip 1 amphoraları ve LRA 1B amphoralarının hamur ve yüzey özellikleri açısından Kilikya örnekleri ile benzerlik göstermesi bu örneklerin Kilikya üretimi olabileceğine işaret etmektedir. Ancak söz konusu amphora tiplerinin bir liman kenti olan Side'nin hinterlandında üretilen zeytinyağı ve şarabın ihraç edilmesi aşamasında kullanılmış olabileceği düşünülürse, kente yakın ve söz konusu amphora tiplerinin üretimini yapan atölyeler var mıydı sorusuna cevap aramak gerekecektir. Bu soru ileride gerçekleştirilecek çalışmalarla cevaplanabilecektir. Bu noktada hem hamur gruplarının analizine dayalı arkeometri çalışmaları hem de atölye ve üretim artığı tespitine yönelik saha çalışmaları bu sorunun cevaplanmasına olanak tanıyacaktır.

3. 798-1 (ESKİ 451) PARSEL

798-1 (Eski 451) Parsel Antalya İli, Manavgat İlçesi, Side Mahallesi'nde Köy İçi Mevkiinde bulunmaktadır. 2.013,00 metrekare yüzölçümüne sahip olan 798-1 Parsel, Side Antik Kentinin üzerinde yer aldığı yarımadanın güney yarısındadır. Antik kentin iki limanından E1 limanına 20m, E2 limanına ise 220m uzaklıktadır. Deniz seviyesinden yüksekliği 4.07m ile 3.86m arasında değişen parsel 1969 yılında ilk kez 'Side ve Çevresi Turizm Planlaması' kapsamında hazırlanan 'Antik Side Koruma Planı' içinde 'Esas Sit Bölgesi' olarak isimlendirilmiştir. Parsel bu tarihten 2012 yılına kadar I. Derece Arkeolojik Sit alanıdır. Ancak 1970li yıllarda parselde turizm amaçlı kaçak bir yapı inşa edilmiştir. 2009 yılında Side Belediyesi 'Koruma Amaçlı İmar Planı Revizyonu'na gitme kararı aldıktan sonra eski köy yerleşimi alanının koruma derecesinin 'Kentsel ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanı' olarak değiştirilmesi için Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'na başvurmuştur. Köy İçi Mevkii, Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 19.01.2012 tarih ve 353 sayılı kararıyla 'Side Antik Kenti, Kentsel ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanı' kapsamına alınmıştır. 798-1 Parsel bu doğrultuda Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 19.03.2013 tarih ve 1497 sayılı kararı ile uygun bulunan, 17.02.2014 tarih ve 2424 sayılı kararı ile kesinleşmiş olan 'Koruma Amaçlı Revizyon İmar Planı' gereğince, Köy İçi Mevkiinde yeniden yapılaşmaya gidilen ilk parsellerdendir.

3.1. Tarihsel Topoğrafya

798-1 Parsel E1 limanının güney rıhtım hattında, Athena ve Apollon Tapınaklarının kuzeyinde yer almaktadır. Parselin güneybatı köşesinde, kuzey-güney ve doğu-batı doğrultulu olarak iki yönde uzanan sur kalıntılarının köşe yaptığı nokta açığa çıkarılmıştır. Sur kalıntılarının hemen önünde tespit edilen ve ileride değineceğimiz üzere B Yapısı olarak adlandırılan yapının sur hattının dışında kalan bir yapı olduğu anlaşılmaktadır. Parselin E1 limanı içerisindeki konumu, bu yapının liman ile ilişkili olduğunu düşündürmektedir. Parselde kuzey-güney doğrultulu surun doğusunda yer alan 798-2 (Eski 450) Parselde son dönem kazıları ile tespit edilen kalıntılar bir cadde veya sokak düzenlemesi ile bu düzenlemeye açılan, birbirine bitişik mekânlardan oluşan yapı kompleksine işaret etmektedir. Bu mekânların işlik oldukları düşünülmektedir. B Yapısının güneyinde doğu-batı doğrultulu olarak uzanan ve parselin güneydoğu köşesinde 798-1 ve 798-2 Parsellerin arasında bir sınır oluşturarak kuzey-güney

doğrultusunda devam eden surun, 798-1 Parseldeki B Yapısını sur hattının dışında bıraktığı anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra 798-2 Parseldeki yapılaşmanın sur ile eş zamanlı olarak inşa edilip edilmediği henüz bilinmemektedir. 798-1 Parselde söz konusu duvarı tarihlendirebilecek bir veri ele geçmediğinden 798-2 Parseldeki çalışmalar bu noktada son derece önemlidir. 798-2 Parseldeki stratigrafi çalışmaları devam etmektedir ve bu çalışmaların sonuçları surun bu alandaki inşa sürecine ışık tutacaktır[621]. AA Bazilikası ve ona bağlı yapı kompleksi ile Athena Tapınağı'nın kuzeyinde yer alan 798-1 Parsel, hem E1 limanı hem de Tapınaklar Alanı ile ilişkili, merkezi bir konuma sahiptir. 798-1 Parselin güneydoğu köşesinin doğusunda hem Athena Tapınağı'nın hem de AA Bazilikası'nın *temeno*su içerisinde yer alan yapı kalıntıları 2020 ve 2021 yılı kazı çalışmaları ile açığa çıkarılmıştır **(Plan 2).**

3.2. Arkeolojik Kazı ve Konservasyon Çalışmaları[622]

798-1 Parsel Antalya İli, Manavgat İlçesi, Side Mahallesi, Side Antik Kenti, Kentsel ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanında bulunmaktadır. Burada Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 19.03.2013 tarih ve 1497 sayılı kararı ile uygun bulunan ve 17.02.2014 tarih ve 2424 sayılı kararı ile kesinleşen 'Koruma Amaçlı Revizyon İmar Planı' doğrultusunda arsa sahibi Mehmet Cen tarafından inşaat yapma isteği 23.12.2014 tarihli dilekçe ile belirtilmiştir. Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün 05.01.2015 tarih ve 661 sayılı izin belgesi doğrultusunda sondaj kazısı yapılmasına karar verilmiştir. Kazı öncesinde imar planına aykırı yapılanmalar parsel sahibi tarafından yıkılarak enkazları kaldırılmıştır. İnşaat artıkları temizlenerek parsel kazıya uygun hale getirilmiştir. Sondaj kazılarından önce parselde Side Müze Müdürlüğü denetiminde bir jeoradar taraması yapılmıştır. Jeoradar çalışması sonucunda, parselin güneybatısında ve ortasında kuzey-güney doğrultusunda, ayrıca kuzeydoğusunda dirençli yapı izlerine rastlanmıştır.

Sondaj kazıları 06.01.2015 – 13.01.2015 tarihleri arasında ilk aşamada 35 sondajda yapılmıştır[623]. Bu kazıların raporları değerlendirilmek üzere Antalya Kültür

[621]Prof. Dr. Feriştah S. Alanyalı ile 21 Temmuz 2021 tarihinde yapılan kişisel iletişim. Değerli Hocama verdiği bilgiler için teşekkür ederim.

[622]Bu alt başlıkta bahsi geçen tüm resmi belgeler Side Antik Kenti Kazı Başkanlığı arşivinde yer almaktadır ve Kazı Başkanı Prof. Dr. Feriştah Soykal Alanyalı'nın izinleriyle incelenmiştir. Sayın Hocam Prof. Dr. Feriştah Soykal Alanyalı'ya teşekkürlerimi sunarım.

Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'na gönderilmiştir. Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 22.01.2015 tarih ve 3385 sayılı kararında parselde sondaj kazısı şeklinde başlayan kazının devam etmesi durumunda duvarlar ve mimari yapının daha iyi algılanabileceğinin anlaşıldığı ifade edilerek, sondaj çalışmalarının vaziyet planında gösterilen yapı oturum alanlarını kapsayacak şekilde genişletilmesi istenmiştir. Söz konusu karar gereğince kazı çalışmaları vaziyet planında gösterilen yapı oturum alanlarını kapsayacak şekilde genişletilmiş, ilave sondajlarla oturma alanlarının tamamı sık bir şekilde taranmıştır. Sondajlarda tespit edilen yapı izleri parsel içinde son bulduğu yere kadar takip edilmiş, belirli noktalarda derinleşmek suretiyle yükseklikleri tespit edilmiştir. Vaziyet planında önerilen B Blok'un Kurul kararında sur duvarı olarak nitelendirilen duvarın üzerinden başka bir alana kaydırılması için parselin kazı yapılmayan bölümleri sondajlarla taranmış, tespit edilen yapı izleri parsel bütününde takip edilerek tamamen açığa çıkartılmıştır. Açığa çıkartılan yapı kalıntıları vaziyet planına işlenmiştir. 23.01.2015 tarihinde 33 ilave sondajda başlatılan 2. etap kazı çalışmaları 01.02.2015 tarihinde son bulmuştur[624].

798-1 parselde toplam 68 sondaj ile gerçekleştirilen kazı çalışmalarında tespit edilen yapı izleri parsel bütününde takip edilerek açığa çıkarılmıştır. Parselde açığa çıkarılan mimari bulgular modern duvar kalıntılarından ayrı olarak incelendiğinde, alanda iki farklı yapıya ait kalıntıların bulunduğu görülmektedir. Bunlardan parselin kuzeydoğusunda yer alan yapı A Yapısı, parselin güneybatısında yer alan yapı ise B Yapısı olarak isimlendirilmiştir. Bu yapıların her ikisinde de taş döşemeli zemine sahip olasılıkla avlu olarak tanımlanabilecek bölümler bulunmaktadır. Böyle bir tespit yapabilmek noktasında bize en çok yardımcı olan buluntular A Yapısının taş döşemeli zemine sahip olan bölümünde yer alan kuyu ve bu alanın su ile ilişkili olduğunu gösteren atık su kanallarıdır. Parselde açığa çıkan kalıntılar ölçü, çizim ve fotoğraflarla belgelenmiş, vaziyet planı da oluşturulmuştur. İlk 35 sondajda tamamlanan çalışmaların raporları 14.01.2015, ikinci etapta açılan 33 sondajda tamamlanan çalışmaların raporları ise 06.02.2015 tarihinde Side Müze Müdürlüğü'ne sunulmuştur.

---

[623]798-1 Parselde sondaj kazıları kapsamında ilk 35 sondajda çalışmalar Side Müze Müdürü Güner Kozdere denetiminde Arkeolog Aytekin Topuz, Müze Araştırmacısı Melih Kılınç ve 30 işçi ile gerçekleştirilmiştir.

[624]798-1 Parselde sondaj kazıları kapsamında ilave 33 sondajda çalışmalar Side Müze Müdürü Güner Kozdere denetiminde Arkeolog Volkan Öztekin ve 30 işçi ile gerçekleştirilmiştir.

Parselde ortaya çıkarılan antik yapı kalıntıları, 779-14 Parselde olduğu gibi, aslına uygun şekilde, herhangi bir ekleme yapılmaksızın mevcut unsurların korunması ve sağlamlaştırılması şeklinde bir konservasyon süreci geçirmiştir. Yeni yapılaşma sürecinde 4 blok halinde inşa edilen yapıların temel ayakları antik dönem kalıntılarına herhangi bir müdahale olmaksızın yerleştirilmiştir. Parselde tespit edilen antik dönem taş döşemeli zemin kalıntılarının bulunduğu bölümlerin konservasyonu yapılmıştır ve kalıntılar 779-14 Parselde olduğu gibi, çelik taşıyıcı üzeri temperli (securit) cam zemin uygulaması ile görülebilir durumdadır. 779-14 Parselin ele alındığı 2. Bölümde, aynı alt başlıkta belirtildiği üzere, bu teknik ülkemizde ve dünyada arkeolojik kalıntıların hem korunması hem de sergilenmesi amacıyla uygulanmaktadır[625]. Side'de Kentsel ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanlarında, Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu'nun söz konusu alanlar için aldığı ilke kararları[626] doğrultusunda gerçekleştirilen yeni yapılaşma süreci içerisinde 798-1 Parselde de yeniden yapılaşmaya gidilmiştir.

3.3. Yapılaşma Süreci

798-1 Parselde antik dönemden günümüze kadar birbirinden bağımsız üç farklı yapılaşma süreci olduğu anlaşılmaktadır. Parselde 'Koruma Amaçlı Revizyon İmar Planı' kapsamında inşa edilen yapılar güncel süreci, imara aykırı kaçak yapılaşma ise 1970li yıllardan 2015 yılına kadarki dönemi ifade etmektedir. Parselde tamamlanan kazı çalışmaları 1970li yıllardaki imara aykırı yapılaşma öncesinde burada antik dönem yapılaşma izlerini ortaya çıkarmıştır.

3.3.1. Yeni Yapılaşma (2015)

Parselde tamamlanan arkeolojik kazı ve konservasyon işlemlerinden sonra Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun inşaat izni ile 798-1 Parsel için hazırlanan revizyon planı doğrultusunda iki katlı ve parselin kuzeydoğu, güneydoğu ve güneybatı köşesi ile parselin kuzeydoğu yönünde sınırına oturtulan dört blok halinde işyerleri inşa edilmiştir. Parselde 'Koruma Amaçlı Revizyon İmar Planı' kapsamında sürdürülen yeni yapılaşma sürecinde antik dönem yapı kalıntılarının tahribata uğramasının önüne geçmek amacıyla antik dönem duvar kalıntıları güçlendirilmiştir. 2015 yılında tamamlanan yeni yapılaşma sürecinde yeni yapıların antik dönem duvarları

[625]Bkz. Tez metni s. 22, dn. 90.
[626]Bkz. Tez metni s. 22, dn. 91.

korunarak oturtulan temel ayakları üzerinde yükselmesi sağlanmıştır. Parselde tespit edilen antik dönem yapılarının taş döşemeli zemin kalıntılarının bulunduğu bölümlerin konservasyonu yapılmıştır ve kalıntılar çelik taşıyıcı üzeri temperli (securit) cam zemin uygulaması ile görülebilir duruma getirilmiştir. Bu uygulama daha önce de sözü edildiği üzere, arkeolojik peyzaj planlamalarında kalıntıların korunması, sergilenmesi ve sunumu için olanak sağlamaktadır[627].

3.3.2. İmara Aykırı Yapılaşma (20. yüzyıl)

798-1 Parsel Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 19.03.2013 tarih ve 1497 sayılı kararı ile uygun bulunan ve 17.02.2014 tarih ve 2424 sayılı kararı ile kesinleşen 'Koruma Amaçlı Revizyon İmar Planı' gereğince Köy İçi Mevkiinde yeniden yapılaşmaya gidilen ilk parsellerden biridir. Arsa sahibi tarafından arkeolojik kazı çalışmaları ve sonrasında revizyon planının uygulanabilmesi isteğiyle yapılan başvuru üzerine, Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nda durumun değerlendirilebilmesi için öncelikle parselde bulunan imara aykırı kaçak yapıların yıkımı sağlanmıştır. 1970li yıllarda başlayan kaçak ve imara aykırı yapılaşma sürecinde inşa edilen yapı grupları arkeolojik kazı çalışmaları öncesi yıkılmış ve parsel yıkım artıklarından temizlenmiştir.

3.3.3. Antik dönem yapıları

798-1 parselde gerçekleştirilen kazı çalışmalarında parselin kuzeydoğusunda ve güneybatısında plan itibariyle bütünlük gösteren birer yapı tespit edilmiştir. Bu yapılardan parselin kuzeydoğusunda yer alan yapı A Yapısı, parselin güneybatısında yer alan yapı ise B Yapısı olarak isimlendirilmiştir. Bu yapıların her ikisinde de taş döşemeli zemine sahip olasılıkla avlu olarak tanımlanabilecek bölümler bulunmaktadır. A Yapısının taş döşemeli zemine sahip olan bölümünde yer alan kuyu ve atık su kanalları ile taş döşemeli zeminin doğu sınırında görülen apsis bu alanın su ile ilişkili olduğunu göstermektedir. A Yapısının plan özellikleri ve açılan sondajlarda ele geçen seramikler değerlendirildiğinde yapının konut olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Parselin güneybatısında yer alan B Yapısı da avlu olarak adlandırılabilecek taş döşemeli zemine sahip mekân ve bu mekân ile bağlantılı olarak tamamı ya da tamamına yakını açığa çıkarılan 5 mekândan oluşmaktadır. İleride değinileceği üzere, B Yapısının

[627]Bkz. tez metni s. 22.

mevcut planı ve bu yapıda ele geçen seramikler, yapının hem antrepo hem de konut işlevine sahip olabileceğini göstermektedir.

Parselde A Yapısında açılan sondajlar **29, 30, 31, 46, 47, 48, 49, 32, 55, 54, 53, 52, 51, 50, 45, 62, 28, 44, 27, 43, 61, 60, 42, 25, 41, 24, 23** nolu sondajlardır. B Yapısında açılan sondajlar ise **1, 2, 57, 58, 3, 4, 56, 59, 5, 8, 35, 6, 7, 9, 10** nolu sondajlardır. Parselde bu iki yapı arasında açılan ve herhangi bir yapı programına dâhil edilemeyen mimari bulguların ortaya çıkarıldığı sondajlar parselin batısından doğusuna doğru ele alınmıştır. Buna göre B Yapısında 6 Nolu Mekânın kuzey-güney doğrultusunda 8.00m devam edip bir açıyla kuzeybatıya dönen ve 1.20m daha devam eden batı duvarının doğusunda açılan **11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 63, 64, 65, 66** nolu sondajlarda duvar kalıntılarına rastlanmış ancak bu duvarların B yapısı olarak adlandırdığımız yapıyla bağlantılı olmadıkları anlaşılmıştır. Yalnızca **16** ve **66** nolu sondajlarda tespit edilen duvar kalıntılarının aynı duvar örgüsüne ait olup birleştikleri belirlenmiştir fakat bu kalıntıların da B Yapısı ile bir bağlantısı yoktur. Bunun dışında diğer duvar kalıntılarının bir bütünlük göstermediği anlaşılmıştır **(Resim 33, 34)**.

Parselin kuzeyine doğru, A ve B yapılarının arasında yer alan **12** Nolu Sondajda 4.12-1.53m kotları arasında çalışılmış ve sondajın doğusunda yüzeyden 3.44m kotunda bir duvar başlangıcı ortaya çıkarılmıştır. 7.30m uzunluğunda, 0.35m kalınlığında, kuzey-güney doğrultulu bu duvar örgüsü 2.46m kotunda son bulmuştur. Kumtaşı, konglomera ve kireçtaşı bloklardan oluşan bu duvarın üst seviyesinden yani 4.12-3.44m kotları arasındaki yüzey seviyesinden modern malzemeler ile karışık olarak ele geçen az sayıdaki seramikten MS 6. yüzyıl sonu-7. yüzyıla ait olan yalnızca bir parça tarihlenebilmiştir. **12** Nolu Sondajın güneydoğusunda yer alan **11** Nolu Sondajda modern malzeme ile karışık olarak birkaç taş blok ele geçmiş, sondajda arkeolojik bir bulgu tespit edilmemiştir. **13** Nolu Sondaj ise B Yapısının kuzey duvarının kuzeyinde, bu yapıdaki 6 Nolu Mekânın batı duvarının uzantısını oluşturan duvarın doğusunda yer almaktadır. Bu sondajda 3.86-2.34m kotları arasında çalışılmıştır. 3.44m kotunda düzensiz moloz taşlarla oluşturulmuş bir duvar örgüsüne rastlanmıştır. 2.34m kotunda son bulan duvarın seviyesinden tarihlendirmeye yardımcı buluntu ele geçmemiş, bu nedenle duvarın işlevi ve tarihi belirlenememiştir **(Resim 62, 63)**. **13** Nolu Sondajın kuzeyinde açılan **14** Nolu Sondajda 3.90-2.59m kotları arasında birkaç taş blok dışında buluntuya rastlanmamıştır.

Parselin kuzeybatısında açılan **15** Nolu Sondajda 3.94-2.60m kotları arasında çalışılmış, sondajın kuzeyinde ve batısında, 3.19m kotunda düzgün olmayan taşlarla oluşturulmuş, 3.30m uzunluğunda, güneydoğu-kuzeybatı doğrultulu bir taş bloğuna rastlanmıştır. Düzenli bir duvar örgüsü oluşturmayan bu taş bloğunun yer aldığı tabakadan tarihlendirmeye yardımcı buluntu ele geçmemiştir. Bu nedenle taş bloğunun işlevi ve ne zaman oluşturulduğuna dair bir tespit yapılamamıştır **(Resim 33, 34)**. **16** Nolu Sondaj parselin kuzeyinde, A ve B yapılarının arasında yer almaktadır. 3.98-1.80m kotları arasında çalışılan sondajın kuzeyinde 2.99-2.34m kotları arasında konglomera bloklar açığa çıkarılmıştır. Konglomera bloklarının hemen altında 2.34-1.80m kotları arasında düzgün blok taşlardan oluşan bir duvar örgüsü belirlenmiştir. Doğu-batı yönünde uzanan bu duvar örgüsünün sondajın batısında da devam ettiği anlaşılmıştır. Bu nedenle **16** Nolu Sondajın batısında **66** Nolu Sondaj açılmış ve duvar örgüsüne ait bloklar burada da devam ettiği için iki sondaj birleştirilmiştir. 3.98-1.80m kotları arasında çalışılan **66** Nolu Sondajda 3.23m kotunda **16** Nolu Sondajdaki duvar örgüsünün devamı açığa çıkarılmıştır. 3.23-2.56m kotları arasında yer alan bu duvar örgüsünün konglomera bloklarla oluşturulmadığı, düzensiz bir şekilde üst üste bindirilmiş taş kütlelerinin yanı sıra kapı eşiğinin de kullanıldığı bir duvar örgüsü olduğu anlaşılmıştır. **16** ve **66** nolu sondajda bulunan bu duvar örgüsü 6.50m uzunluğunda, 1.20m kalınlığındadır. **66** Nolu Sondajda herhangi bir seramik veya küçük buluntu ele geçmemiştir. **16** Nolu Sondajda ise ikinci sıradaki konglomera bloğun yer aldığı 2.71-2.34m kotları arasından LRD formlarına ait parçalar ile LRA 1 amphora parçaları ele geçmiştir **(Resim 64)**.

B Yapısında 6 Nolu Mekânın batı duvarının uzantısını oluşturan duvarın doğusunda ve parselin kuzey yarısında yer alan **63** Nolu Sondajda 3.14m seviyesinde başlayan ve 2.75m seviyesinde son bulan kuzey-güney doğrultulu bir duvar tespit edilmiştir. Başka bir duvar kalıntısı ile bağlantısı olmayan duvarın yer aldığı seviyeler arasından buluntu ele geçmediği için inşa edildiği dönem tespit edilememiştir. **63** Nolu Sondajın güneyinde açılan **64** Nolu Sondaj B Yapısı 5 Nolu Mekânın kuzey duvarının kuzeyindedir. Sondajda 3.94-2.15m kotları arasında çalışılmıştır. Bu kotlar arasında 3.08-2.50m seviyeleri arasında kuzey-güney doğrultulu bir duvar kalıntısından başka herhangi bir buluntu ele geçmemiştir. Bu nedenle duvarın inşa edildiği dönem de tespit

edilememiştir. Aynı zamanda bu duvarın başka bir duvar ile bağlantılı olmadığı da anlaşılmaktadır **(Resim 65, 66)** .

65 Nolu Sondaj ise parselin yaklaşık olarak ortasında ve kuzey yarısında açılmıştır. 4.17-3.47m kotları arasında çalışılan sondajda beton kalıntıları ve doğu-batı doğrultulu uzanan, beton ile oluşturulmuş ince bir set duvar açığa çıkarılmıştır. **65** Nolu Sondajın doğusunda **17** Nolu Sondaj açılmıştır. Bu sondajda modern bir su kanalı ile modern buluntular dışında bir bulguya rastlanmamıştır. **67** Nolu Sondaj parselin kuzey yarısında açılmış ve 4.03-2.68m kotları asında çalışılmıştır. 3.04m seviyesinde üzeri açık bir atık su kanalı tespit edilmiş, kanalın 2.68m kotunda son bulduğu anlaşılmıştır. Sondajda atık su kanalından başka herhangi bir arkeolojik bulgu açığa çıkarılmamıştır. Atık su kanalının da içerisinde yer aldığı 4.03-2.68m kotları arasında bol miktarda modern bulgular ele geçmiş, seramik veya küçük buluntu görülmemiştir **(Resim 67). 67** Nolu Sondajın güneydoğusunda yer alan **68** ve **18** nolu sondajlarda herhangi bir arkeolojik bulgu tespit edilmemiştir **(Resim 33, 34).**

Parselin ortasında ve kuzey sınırına yakın olarak açılan **19** Nolu Sondajda ise 3.98-1.44m kotları arasında çalışılmıştır **(Resim 33, 34, 68).** Bu sondajda doğu kesitte, 3.80m'de başlayıp 2.53m'de son bulan, harçla birbirine tutturulmuş moloz taşlarla örülmüş kuzey-güney doğrultulu modern bir duvar ortaya çıkarılmıştır. Bu modern duvarın yaslandığı başka bir duvar örgüsü sondajın güney kesitinde tespit edilmiştir. 3.80m'de başlayıp 1.74m'de son bulan bu duvarın takip edilmesiyle sondaj genişletilmiş ve sonuçta ortaya bu noktadan parselin doğusuna doğru, kuzeybatı-güneydoğu doğrultulu, 29m boyunca kesintisiz olarak devam eden duvar örgüsü çıkarılmıştır. Bu duvarın üst kısmının düzgün blok taşlarla oluşturulduğu ve bu blok taşların altında örgünün moloz taşlar ile yapıldığı görülmüştür. 0.75m kalınlığındaki duvarın aksı takip edildiğinde 798-1 Parseldeki A ve B yapılarına ait duvarlar ile bir bağlantısının olmadığı görülmüştür ve bu nedenle duvarın işlevi de tespit edilememiştir. Duvarın güneydoğu ucu parsel sınırına kadar kazılarak ortaya çıkarılmadığı için 798-1 parsel dışında devamının olup olmadığı da anlaşılamamıştır. Kuzeybatı ucuna bitişik olarak inşa edilen modern duvardan anlaşılacağı üzere 29m uzunluğundaki bu duvar tekrar kullanım görmüş olmalıdır. Duvarın seviyesinden 3.21-2.92m kotları arasından MÖ 1. yüzyıl-MS 5. yüzyıl arasına tarihlenen seramikler ele geçmiştir. Bu duvarın güneyinde açılan ve batıdan doğuya doğru sıralanan **18, 36, 21, 37** ve **34** nolu sondajlar

ile duvarın kuzeyinde açılan ve yine batıdan doğuya doğru sıralanan **38, 20, 39, 40, 22** ve **33** nolu sondajlarda herhangi bir mimari bulguya rastlanmamıştır. Ancak bu sondajlardan **21, 20, 39, 22** ve **33** nolu sondajlarda bulunan seramikler parselin ortaya koyduğu form repertuarına katkı sağlamaktadır **(Resim 33, 34)**.

3.3.3.1. A Yapısı

798-1 parselin kuzeydoğusunda taş döşemeli zemine ve kuyuya sahip olan apsisli bir avlu açığa çıkarılmıştır. Avlunun taş döşemeli zemininin batıda son bulduğu noktada birbirine bitişik ve paralel olarak uzanan iki ayrı atık su kanalı tespit edilmiştir. Bu iki kanaldan avlunun taş döşemesinin hemen önünde yer alan kanalın yalnızca avlunun genişliğince devam ettiği ve kuzey ucunda yan yana dizilmiş pişmiş toprak levhalar ile kavisli bir hat çizerek bitişiğindeki diğer atık su kanalına bağlanmış olduğu görülmektedir. Bu ikinci atık su kanalının üzeri açıktır, güney yönünde ilerleyerek bir duvar kalıntısının altında son bulduğu ve tam da bu noktada aynı duvar kalıntısının altında başlayan bir başka kanala bağlandığı anlaşılmıştır. Bu noktada başlayan ve kuzeybatı-güneydoğu doğrultulu olan kanalın üzeri ise kapalıdır. Üzeri kapalı olan bu atık su kanalı, parselin doğu sınırına doğru 4.90m devam etmektedir fakat bu noktadan sonra tahrip olduğu anlaşılmıştır. Üzeri yassı taş levhalar ile örtülmüş olan bu kanal, 779-14 Parselde yer alan *atrium*lu evin bahçesinde açığa çıkarılan kanal ile yapısal olarak aynıdır. Her iki kanalda da kanal duvarlarının ve tabanının moloz taşlar ile örüldüğü, üzerlerinin ise yassı taş levhalar ile kapatıldığı görülmektedir. Aynı zamanda bu kanallar teknik açıdan, Side'de açığa çıkarılan antik dönem sokak düzenlemelerinde zeminin altında görülen ve kentin kanalizasyon sistemine ait olduğu anlaşılan kanallar ile benzerlik göstermektedir.

Yukarıda sözü edilen birbiri ile ilişkili mimari öğeler burada temiz ve atık su sisteminin varlığını ortaya koymaktadır. Avlu, kuyu ve atık su kanallarından oluşan bu sistemin bir parçası olduğu yapının planını tespit edebilmek için ortaya çıkarılan mimari öğeler plan üzerinde değerlendirildiğinde; avlunun ve kanalların doğusunda, batısında ve güneyinde birbiri ile bağlantılı duvar kalıntıları göze çarpmaktadır. Ayrıca avlunun kuzeybatısında da bir duvar kalıntısı bulunmaktadır. Tüm bu veriler avlunun içinde yer aldığı bir yapının varlığına işaret etmektedir. Tahribat nedeniyle kesintiye uğrayan duvarlar yapının planının bütünüyle anlaşılmasına engel olmaktadır ancak yapının sınırları ile ilgili bilgiler vermektedir. Bu durumda A Yapısı olarak adlandırdığımız

yapının ilk olarak güney sınırını oluşturan duvardan söz etmek gerekir. Çünkü güneydoğu-kuzeybatı doğrultulu olarak uzanan bu duvar, küçük bir bölümü dışında yapının tümüyle açığa çıkarılan tek duvarıdır. 17.00m uzunluğundaki bu duvar, yapının batı sınırını belirleyen ve kuzeybatı yönünde uzanan başka bir duvar örgüsüyle köşe yaparak birleşmektedir. Aynı zamanda güney duvarın doğudaki bitimine doğru 14.50m'de, yukarıda sözü edilen iki atık su kanalının bu duvarın altında birleştikleri görülmüştür. Atık su kanallarının birleştiği bu noktadan sonra duvarın 1.00m ölçüsünde kesintiye uğradığı ve daha sonra doğuya doğru 1.50m daha devam ederek A Yapısının olasılıkla doğu sınırını belirleyen ve kuzey yönünde 3.50m devam eden duvar ile birleştiği görülmektedir. Bu noktadan sonra doğu duvarının söküldüğü anlaşılmaktadır. Yapının batı sınırını belirleyen duvar ise güneydoğu-kuzeybatı doğrultusunda 10.60m uzunluğunda açığa çıkarılmış ve buradan sonra parsel sınırına kadar olan kısmının söküldüğü tespit edilmiştir. A Yapısının kuzey duvarının ise yalnızca avlunun bir kısmını ve atık su kanallarını sınırlandıracak şekilde 3.25m ölçüsünde devam ettiği belirlenmiştir.

798-1 Parselde A Yapısında açılan sondajlar 29, 30, 31, 46, 47, 48, 49, 32, 55, 54, 53, 52, 51, 50, 45, 62, 28, 44, 27, 43, 61, 60, 42, 25, 41, 24, 23 nolu sondajlardır[628].

3.3.3.1.1. Plan

A Yapısına ait duvarlar neredeyse temel seviyesine kadar sökülmüş durumdadır. Bu nedenle yapının girişi tespit edilememiş, ikinci bir kata sahip olup olmadığı da anlaşılamamıştır. Yapının avlusunda orijinal yerlerinde korunmuş döşeme taşlarının kotu olan 3.41m bu yapının genel taban seviyesi olarak kabul edildiğinde, yapının mevcut duvar yüksekliğinin en çok 31cm olduğu söylenebilir. Çünkü 51 Nolu Sondajda yapının güney duvarı ile avlunun ve iç atık su kanalının bulunduğu bölümü batıdan sınırlandıran iç duvarının bağlantı noktası 3.72m kotunda başlamaktadır.

A Yapısının avlusunun orta aksına ve hemen önünde yer alan bitişik durumdaki atık su kanallarının doğrultusuna bakıldığında, yapının güney ve batı duvarlarının düz bir hat üzerinde devam etmediği görülmektedir. Yapının güney duvarı hafifçe

[628]798-1 Parsel sondajlarının A Yapısının bölümlerine göre dağılımı için bkz. Tablo 2: 798-1 Parsel A Yapısı Sondajlarının Bölümlere Göre Dağılımı.

kuzeybatıya doğru ilerlemekte ve belirgin bir biçimde güneydoğu-kuzeybatı doğrultulu olan batı duvarı ile birleşmektedir. Buna karşın doğu ve kuzey duvarlarının mevcut durumlarıyla düz bir hat çizdikleri anlaşılmaktadır **(Plan 8, Resim 35)** . Yapının düzgün bir plan arz etmeyen bu görünümü kentteki parselasyon faaliyetleri ile ilişkili olabilir. Yapının güney ve batı sınırını belirleyen iki duvarın dışında yani güneyi, güneybatısı, batısı ve kuzeybatısında açılan 33, 22, 40, 39, 20, 38 nolu sondajlarda herhangi bir mimari bulguya rastlanmamış olması ve yapının güney duvarının güneyinde üzeri kapalı atık su kanalının varlığı burada bir sokak düzenlemesi olabileceğini düşündürmektedir. Söz konusu sondajlarda mimari bulgu olmayışı A Yapısının güney ve batı duvarlarının yapı için sınır oluşturan dış duvarlar olduğunu da göstermektedir. Aynı zamanda yapının güney duvarının altında başlayarak, yapının dışında kuzeybatı-güneydoğu doğrultusunda devam eden üzeri kapalı atık su kanalının varlığı da güney duvarın bir dış duvar olduğunu göstermektedir. Çünkü daha önce de sözü edildiği üzere bu kanal Side'nin antik dönem sokak düzenlemelerinde zemin altında görülen kanalizasyon sistemi ile teknik açıdan benzerdir. Anadolu'da farklı bölgelerde farklı yerleşimlerde açığa çıkarılmış olan Roma dönemi evlerinin planına bakıldığında, sokak veya cadde düzenlemesine göre planlanmış ve bu nedenle düzgün bir plana sahip olmayan yapılar ile karşılaşılır. Sözü edilen planlamaya sahip en belirgin örnekler, Side'de 1947-1966 yılları arasında Prof. Dr. A. M. Mansel başkanlığında yürütülen çalışmalarda ortaya çıkarılan 'Konsollu Ev' ve '*Peristyl*li Ev' olarak adlandırılan yapılar[629] ile Ephesos'ta Yamaç Ev II[630], Sardes'te MMS sektöründe açığa çıkarılan konut yapısıdır[631]. Bu örneklerde cadde ve ara sokak düzenlemelerine göre oluşturulmuş *insula*ların üzerine inşa edilen konutların da *insula*nın şekline göre planlandıkları görülmektedir.

798-1 Parselin kuzeydoğusunda ve kuzeyinde yer alan 799-2 (Eski 427) ve 799-1 (Eski 431) parsellerde kazı çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Ancak 798-1 Parselin kuzeydoğusunda yer alan A Yapısının bu iki parseldeki mimari kalıntılar ile bir bağlantı içerisinde olmadığı görülmüştür.

3.3.3.1.2. Mekânlar

[629]Mansel, 1978, **a.g.k.**, 242, res. 267.
[630]C. Lang-Auinger (1994). Nachgrabungen im Hanghaus 1 und 2. *Öjh*, 63, Abb. 13.
[631]M. Rautman (1995b). A late Roman townhouse at Sardis. *Asia Minor Studien*, 17, s. 49-66, fig. 3.

A Yapısının nasıl bir plana sahip olduğu mevcut dış duvarları ile yaklaşık olarak anlaşılabilmekte ancak iç planına ve mekânlarına dair kesin bir saptama yapılamamaktadır. Çünkü yapının içerisinde avlu, iki adet üzeri açık atık su kanalı ve bu kanallardan yapının güney sınırına kadar devam eden kanal ile bitişik durumdaki kuzey-güney doğrultulu duvar dışındaki kalıntılar, iç plana dair kesin bilgiler verebilecek nitelikte değildir. Bu nedenle yapının içerisinde numaralandırılarak ayrı ayrı değerlendirilebilecek şekilde mekânsal çıkarımlar da yapılamamıştır. Bu durum A Yapısının içerisindeki mimari detayların iki alt başlıkta toplanmasını gerektirmiştir. Yapının temiz ve atık su sistemi ile ilgili birimlerinin yer aldığı bölüm ilk alt başlıkta, yapının ana mekânlarının yer alması gerektiğini düşündüğümüz batı yarısı ise ikinci alt başlıkta ele alınmıştır.

Avlu ve atık su kanalları

Yapının kuzeydoğu köşesinde yer alan avlunun mevcut ölçüleri 6.10x4.90m'dir. Doğusu bir apsis ile son bulan avlunun kuzey ve batı sınırları belirlenmiştir. Ancak güneyde nasıl son bulduğu tamamı açılmadığı için tespit edilememiştir. Avlunun apsisi tahrip olduğu için güney yarısı mevcut değildir. Ayrıca apsisin doğusunda herhangi bir mimari unsurun yer alıp almadığı parsel sınırına bitişik olduğu için anlaşılamamaktadır. Ancak kuzey yarısını oluşturan iki taş plakanın düzgün ve apsis ile uyumlu olarak kesilmiş olması, burada zemine oturan bir mimari unsurun varlığını ortaya koymaktadır. Bu durum apsisin içerisinde bir çeşme olabileceği ihtimalini akla getirmektedir. Apsise ait olan döşeme taşları, avlunun zemininden bir basamak yüksektedir. Apsisin hemen hemen orta noktasından sonra tahrip olmuş güney yarısının sonraki dönemlerde başka bir taş blok ile onarılmaya çalışıldığı görülmektedir. Bununla bağlantılı olarak apsisin orijinal bitiminin 1.75m batısında ve orta hattına denk gelecek şekilde konumlandırılmış olan kuyu ağzının da yükseltilerek onarıldığı anlaşılmaktadır. Bu aşamada yükseltilmiş kuyu ağzının doğusunda ve güneyinde, avlu zemininin de farklı seviyelerde yükseltilerek onarıldığı tespit edilmiştir. Bu onarım nedeniyle kademeli bir görünüm kazanan avlu zeminin orijinal kotu 3.41m'dir.

Avlunun kuzey sınırını belirleyen duvar aynı zamanda yapının da kuzey dış duvarıdır. Doğu-batı doğrultulu, 3.25m uzunluğundaki bu duvar, yaklaşık olarak avlunun orta hattından başlamaktadır. Duvar avlunun hemen önünde yer alan atık su kanallarının olduğu bölümü de sınırlandırmakta ve bu noktada son bulmaktadır.

Avlunun kuzeybatı köşesindeki bütün zemin taşları sökülmüştür. Bu kısımda tek bir döşeme taşının *in situ* durumunda olduğu görülmektedir. Avlunun batı sınırını da belirleyen bu döşeme taşı, yapının kuzey duvarına bitişiktir ve bu taşın hemen batısında ve önünde yer alan gider olarak adlandırdığımız küçük bir atık su kanalı başlamaktadır. Avlu genişliğince devam eden bu atık su kanalının kuzey ucundaki pişmiş toprak levhalar ile hemen bitişiğinde ve batısında yer alan asıl kanala bağlanmış olması, bu kısa kanalı bir gider olarak düşünmemize neden olmaktadır. Avlunun taş döşemeli zemininden tahliye edilen su burada birikip, pişmiş toprak levhalardan oluşan bağlantı ile asıl atık su kanalına aktarılıyor olmalıydı. Bu noktadan başlayarak yapının güney duvarının altına kadar devam eden kanal burada yapının güneyinde güneydoğu-kuzeybatı doğrultulu olarak uzanan üzeri kapalı atık su kanalına bağlanmaktadır.

Yapının içerisinde kuzey-güney doğrultulu uzanan atık su kanalı 16.50m uzunluğundadır ve kuzey ucundan başlayarak 6.00m'de batısında yer alan bir ara duvar ile birleşmektedir. Duvar ile kanalın bu bitişik durumu 2.90m devam ettikten sonra kanal duvardan ayrılmaktadır. 11.20m uzunluğunda ve 70cm kalınlığındaki bu ara duvar, yapının güney duvarı ile birleşmekte ancak yapının kuzey sınırına kadar devam etmemektedir. Yapının güney duvarından başlayarak, yapının kuzeydoğu köşesinde yer alan avlunun hemen hemen başladığı hizaya kadar devam eden duvarın bu noktadan sonra yaklaşık olarak avlunun genişliği kadar bir açıklık oluşturması yapının planı ile ilişkilendirilebilirse de tahribat nedeniyle de olabilir. Bu duvar yapının içerisinde yer alan atık su kanalının bulunduğu bölümü batıdan sınırlandırmaktadır. Duvarın yapının doğu duvarı ile arasındaki mesafe 3.75m'dir, yapının güney duvarı ile kuzey duvarı arasındaki mesafe de 17.50m'dir. Burası bu ölçüleriyle bir koridor görünümü kazanmaktadır, fakat yapının doğu duvarı tahribata uğradığı için atık su kanalının yer aldığı bölümün doğuda nasıl son bulduğu anlaşılamadığı için bu durum kesinleştirilememektedir **(Plan 8, Resim 36, 37)**.

Sondajlar

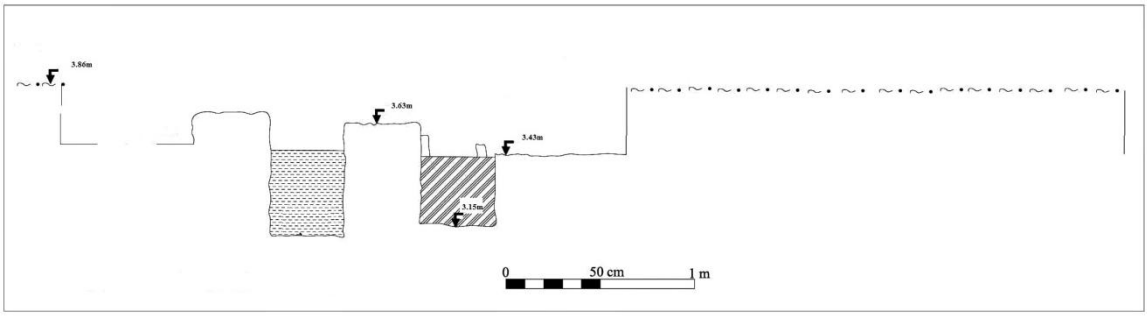
A Yapısının avlu ve atık su kanallarının bulunduğu doğu yarısında açılan sondajlar 29, 30, 31, 32, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55 nolu sondajlardır[632]. Bu sondajlarda ele geçen seramikler ve sikkeler tabakalarına göre değerlendirilerek

[632]798-1 Parsel sondajlarının A Yapısının bölümlerine göre dağılımı için bkz. Tablo 2: 798-1 Parsel A Yapısı Sondajlarının Bölümlere Göre Dağılımı.

sondajların ortaya koyduğu stratigrafi belirlenmiştir. Her sondaj için ayrı bir Sondaj Değerlendirme Tablosu oluşturulmuş ve tabakaların stratigrafik durumu bu tablolarda özetlenmiştir:

29 Nolu Sondaj: Avlunun açığa çıkarıldığı sondajlardan 29 Nolu Sondajda avlunun batısında ve hemen bitiminde yer alan kısa atık su kanalı bulunmuştur. Bu sondajda 3.86-2.95m kotları arasında çalışılmıştır. 3.86-3.63m kotları arasında yüzey toprağı kazılmış ve uzun kanalın doğu duvarının başlangıcı tespit edilmiştir. Bu seviyede modern bulgular dışında herhangi bir bulgu ele geçmemiştir. Yüzey toprağının altında 3.63-3.15 m kotları arasında 3.43m kotunda kısa atık su kanalının başlangıcı tespit edilmiş ve bu kanalın zemini 3.15m seviyesinde bulunmuştur. 3.43-3.15m kotları arasındaki atık su kanalının içinden gelen seramiklerin tümü sofra ve servis kaplarından oluşmaktadır. Kanalın alt seviyesinden, 3.15-2.95m arasından gelen tek parça seramik ise yapının inşa tarihi ile ilgili olmasa da kanalın inşası veya onarımı ile ilgili fikir vermesi açısından önemlidir. 29 Nolu Sondaj, kanalın devamını tespit edebilmek için kuzeye doğru genişletilmiş ve kısa atık su kanalı ile onun pişmiş toprak levhalarla bağlandığı uzun atık su kanalının kuzey yönündeki bitiş noktalarının belirlenmesiyle sondaj son bulmuştur. 29 Nolu Sondaj, avlunun batısında yer alan kısa kanal ile hemen bitişiğindeki uzun kanalın kuzey ucunun ve bu iki kanalın arasındaki pişmiş toprak levhalar ile oluşturulan bağlantının açığa çıkarıldığı sondajdır. Kısa kanalın batı duvarı ile uzun kanalın doğu duvarı ortaktır. Her iki kanalda da kanal duvarları moloz taşlarla örülmüştür, zeminleri ise topraktır. Uzun kanalın kuzey ucu, yapının kuzey sınırını belirleyen duvara dayanmaktadır **(Plan 9, Resim 36, 37).**

Şekil 3.1. *29 Nolu Sondaj (Kuzey kesit)*

Tablo 3.1. *29 Nolu Sondaj (A Yapısı-Avlunun batısındaki kısa atık su kanalı)*

29 Nolu Sondaj (A Yapısı-Avlunun batısındaki kısa atık su kanalı) Kısa atık su kanalının zemin kotu:3.15m								
Kasa No	**Üst Sınır**	**Alt Sınır**	**İçerik/Yorum**	**Sikke**	**Seramik**			**Renk**
					Kat. No.	**Form**	**Tarih**	
K39	3.86m	3.63m	Yüzey seviyesi	-	-	-	-	Açık kahverengi
K48	3.63m	3.15m	Yüzey seviyesinin altı, kısa atık su kanalı içinden	-	74	LRD Hayes Form 7	MS geç 6. yüzyıl	Siyah
					76	LRD Hayes Form 7	MS 6. yy 2. yarısı-7. yy başı	
					79, 81	LRD Hayes Form 8	MS 6. yy sonu-7. yy	
					85, 87	LRD Hayes Form 9/A	MS 550-600	
					101	LRD Hayes Form 9/C	MS geç 6. yy-7. yy ilk çeyreği	
					108, 110	LRD Hayes Form 10	MS geç 6. yy	
					113, 114	LRD Hayes Form 11	MS 6. yy son çeyreği-7. yy başı	
					116-118, 120-122, 124	LRD Hayes Form 12	MS 7. yy ortası	
					130-132, 138	Testi	MS 6-7. yy	
					134	Testi	MS 7. yy	
					133	Testi	MS 5-7. yy	
K63	3.15m	2.95m	Kısa atık su kanalının zemin seviyesinin altından	-	68	LRD Hayes Form 2	MS 5. yy 3. çeyreği	Açık kahverengi

30 Nolu Sondaj: Bu sondajda A Yapısının avlusu ve avluda kuyu açığa çıkarılmıştır. 3.86-3.41m kotları arasında çalışılan sondajda 3.86-3.77m arasında yüzey toprağı temizlenmiş ve 3.77m kotunda kuyunun başlangıcı belirlenmiştir. 3.77-3.41m kotları arasında yer alan kuyu ağzının beton harç kullanılarak moloz taşlarla örülüp

yükseltildiği anlaşılmıştır. Aynı zamanda kuyu ağzının güneyinde ve doğusunda da farklı seviyelerde düzensiz olarak yerleştirilmiş plaka ve blok taşlar ile bir onarım çabası görülmektedir. Kuyu ağzının ve etrafındaki onarımın aynı anda gerçekleşmiş olduğu düşünülebilir. Kuyunun yükseltilerek onarılmış ağzının son bulduğu 3.41m seviyesinde, düzgün kesilmiş, kare ve dikdörtgen formunda plaka taşlar ile oluşturulmuş bir taban açığa çıkarılmıştır. Kuyu ağzından avlunun kuzey sınırına doğru bu tabana ait 7 adet plaka taşın orijinal yerlerinde korundukları tespit edilmiştir. Avlunun kuzey sınırında bu taşların seviyesinden 10cm yükseklikte yani 3.51m kotunda 3 adet plaka taş ile avlu zeminini sınırlandıran bir taş sırası yer almaktadır. Bu taş sırasının kotunun avlunun doğusunda yer alan apsisin taban seviyesi ile aynı olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra 50cm genişliğindeki bu taş sırası yapının kuzey duvarına bitişiktir ve bu duvar ile son bulmaktadır. Avlunun doğusunda yer alan apsis ve avlunun kuzeyindeki taş sırası, kuyu ağzının da yer aldığı avlu zeminini sınırlandırmaktadır ve bu zeminden bir basamak yüksektedir. Bu yükselti ıslak zemin olarak kullanılan avlu zemininde biriken suyun kuzeyden ve doğudan taşmasını engelleyerek avlunun batısında yer alan gider yoluyla tahliye edildiğini göstermektedir **(Plan 9, Resim 36, 37)**.

Tablo 3.2. *30 Nolu Sondaj (A Yapısı-Avlu ve kuyu)*

30 Nolu Sondaj (A Yapısı-Avlu ve kuyu) Avlunun taban kotu: 3.41m								
Kasa No	**Üst Sınır**	**Alt Sınır**	**İçerik/Yorum**	**Sikke**	**Seramik**			**Renk**
					Kat. No.	**Form**	**Tarih**	
K56	3.86m	3.77m	Yüzey seviyesi	-	161	Tava	MS 5-7. yy	Açık kahverengi
					179, 183	LRA 1B	MS 6-7. yy	
K69	3.77m	3.41m	Kuyu ağzı ile avlunun taban kotu arası	-	109	LRD Hayes Form 10	MS geç 6. yy	Açık kahverengi
					181, 188	LRA 1B	MS 6-7. yy	

Avlunun güneyi ile yapının güney duvarı arasında açılan 31, 46, 48, 49, 32, 50, 51, 52 nolu sondajlardan 46, 49, 50, 51 ve 52 nolu sondajlarda mimari bulgulara rastlanmıştır.

46 Nolu Sondaj: Avlunun hemen güneyinde yer alan 46 Nolu Sondajda 3.77-2.34m seviyeleri arasında çalışılmış ve 3.21m seviyesinde kuzey-güney doğrultulu bir duvara rastlanmıştır. 3.21m kotunda başlayıp 2.49m kotunda son bulan 3.10m uzunluğunda ve

60cm kalınlığındaki bu duvarın A Yapısının genel planı ile bir bütünlük içerisinde olmayışı başka bir yapı programına ait olabileceği düşüncesini akla getirmektedir. Nitekim avlunun zemin seviyesi olan 3.41m'nin 20cm altında 3.21m kotunda başlayan, 2.49m kotunda son bulan duvardan 15cm daha derine inilerek belirlenen 3.21-2.34m kotları arasındaki tabakadan gelen ve tarihlenebilir durumdaki tek parça bir DSD formudur. 46 Nolu Sondajda açığa çıkarılan bu duvar, A Yapısının inşasından önce burada yer alan ve yapının inşası sırasında tesviye edilmiş başka bir yapıya ait olmalıdır. Aynı zamanda söz konusu parça avlunun taban kotunun altındaki bir seviyeden ele geçtiği için yapının inşa tarihini belirleyebilmek için değerlendirilmelidir. Bu sondajda duvarın yer aldığı 3.21-2.34m kotunun üst seviyesinden, 3.77-3.21m kotları arasındaki yüzey toprağı içerisinden ele geçen seramiklerden tarihlenebilir durumdaki tek parça bir LRD formudur **(Plan 9, Resim 41)**.

Tablo 3.3. *46 Nolu Sondaj (A Yapısı-Avlunun güneyi)*

46 Nolu Sondaj (A Yapısı-Avlunun güneyi) Avlunun taban kotu: 3.41m								
Kasa No	**Üst Sınır**	**Alt Sınır**	**İçerik/Yorum**	**Sikke**	**Seramik**			**Renk**
					Kat. No.	**Form**	**Tarih**	
K80	3.77m	3.21m	Yüzey seviyesi	-	83	LRD Hayes Form 8	MS 6. yy sonu-7. yy	Açık kahverengi
K87	3.21m	2.34m	3.21m'de başlayan duvarın başlangıcı-duvarın bitişinin 15cm alt seviyesinden	-	64	DSD Form?	MS 1-2. yy	Kahverengi

49 Nolu Sondaj: 46 Nolu Sondaj ile yapının güney duvarı arasında kalan alanın hemen hemen ortasında yer alan 49 Nolu Sondajda ise 3.83-1.90m kotları arasında çalışılmış ve 2.57m seviyesinde kuzeybatı-güneydoğu doğrultulu, 1.50m uzunluğunda, 50cm kalınlığında bir duvara rastlanmıştır. 1.97m seviyesinde son bulan duvarın tıpkı 46 Nolu Sondajdaki duvar gibi A Yapısı ile plan açısından bir ilişki içerisinde olmadığı görülmüştür. A Yapısına ait olan avlunun 3.41m'deki zemin seviyesinden 0.84m daha aşağıda başlayan duvarın, A Yapısından önce burada yer alan başka bir yapıya ait olabileceğini düşünülmektedir. Ancak duvarın seviyesinden tarihlenebilir nitelikte herhangi bir seramik ele geçmemiştir. Fakat bu sondajda 3.83-3.28m kotları arasındaki yüzey toprağı içerisinden tarihlenebilir durumda tek parça seramik ele geçmiştir **(Plan 9, Resim 42)**.

Tablo 3.4. *49 Nolu Sondaj (A Yapısı-Avlunun güneyi)*

49 Nolu Sondaj (A Yapısı-Avlunun güneyi) Avlunun taban kotu: 3.41m								
Kasa No	**Üst Sınır**	**Alt Sınır**	**İçerik/Yorum**	**Sikke**	**Seramik**			**Renk**
					Kat. No.	**Form**	**Tarih**	
K81	3.83m	3.28m	Yüzey seviyesi	-	140	Güveç	MS 5. yy	Açık kahverengi
K87	3.28m	1.97m	3.28m'de başlayan duvarın seviyesi	-	-	-	-	Kahverengi

52 Nolu Sondaj: A Yapısının güney duvarının kesintiye uğradığı kısmın açığa çıkarıldığı 52 Nolu Sondajda 2.96m kotunda duvarın son bulduğu anlaşılmıştır. Ayrıca bu seviyede duvarın altında A Yapısının güneyinde kuzeybatı-güneydoğu doğrultulu olarak uzanan üzeri plaka taşlarla kapalı atık su kanalının başlangıcı bulunmuştur **(Plan 9, Resim 43)**.

Tablo 3.5. *52 Nolu Sondaj (A Yapısının güney duvarının altı, atık su kanalının başlangıcı)*

52 Nolu Sondaj (A Yapısının güney duvarının altı, atık su kanalının başlangıcı) Avlunun taban kotu: 3.41m								
Kasa No	**Üst Sınır**	**Alt Sınır**	**İçerik/Yorum**	**Sikke**	**Seramik**			**Renk**
					Kat. No.	**Form**	**Tarih**	
K86	3.95m	2.96m	Atık su kanalının kapak taşlarının üst seviyesinden	-	151	Güveç	MS 5. yy 3. çeyreği-6. yy	Siyah
					163	Tava	MS 5-7. yy	

51 Nolu Sondaj: Sondajda yapının güney duvarı ile avlunun ve iç atık su kanalının bulunduğu bölümü batıdan sınırlandıran iç duvarının bağlantı noktası açığa çıkarılmıştır. 3.95-2.16m seviyeleri arasında çalışılan sondajda bu iki duvarın birleştiği kısmın 3.72m kotunda başlayıp 2.36m kotunda son bulduğu anlaşılmıştır. Yine bu sondajda yapının güney duvarı ile iç duvarının köşe yaptığı noktadan sonra güney dış duvarının 1.00m'lik devamı da bulunmuş, 2.96m'de son bulan duvarın altında 52 Nolu Sondajda tespit edilen üzeri kapalı atık su kanalının başlangıç noktası ortaya çıkarılmıştır. Üzeri kapalı atık su kanalının başladığı bu noktada, yapının içerisinde yer alan üzeri açık atık su kanalının bu kanala bağlandığı tespit edilmiştir. Bu sondajda az

sayıda amorf seramik parçaları bulunmuştur, ancak bunlar tarihlenebilir nitelikte değildir **(Plan 9, Resim 44)**.

50 Nolu Sondaj: Yapının içerisinde yer alan atık su kanalını batıdan sınırlandıran iç duvarın yapının güney dış duvarı ile birleştiği köşenin 1.25m kuzeyinde 50 Nolu Sondaj açılmıştır. 3.88-2.63m kotları arasında çalışılan sondajda 3.71m'de yapının kuzey-güney doğrultusunda uzanan iç duvarının başlangıç kotu tespit edilmiştir. Bu sondajda 1.00m'lik bölümü açığa çıkarılan duvarın 2.63m'de son bulduğu anlaşılmıştır. Aynı sondajda 2.87m seviyesinde, duvarın doğusunda duvar ile aynı aksta uzanan üzeri açık atık su kanalının başladığı görülmüştür. Bu kanal duvar ile aynı seviyede yani 2.63m'de son bulmaktadır. 24cm derinliğindeki kanalın 1.00m'lik bölümü bu sondajda açığa çıkarılmıştır. Bu sondajda duvar ile kanalın bitişik olmadığı görülmektedir. Duvarın başlangıç kotu olan 3.71m ile kanalın başlangıç kotu olan 2.87m arasından tarihlenebilir nitelikte bir buluntu ele geçmemiştir. Kanalın başlangıç kotu 2.87m ile kanalın ve duvarın bitiş kotu 2.63m arasında bulunan seramikler ise MS 6-7. yüzyıla tarihlenmektedir **(Plan 9, Resim 45)**.

Tablo 3.6. *50 Nolu Sondaj (A Yapısının güney duvarı ile yapının içindeki atık su kanalını batıdan sınırlandıran duvarın köşe noktası, yapı içindeki atık su kanalının başlangıcı)*

50 Nolu Sondaj (A Yapısının güney duvarı ile yapının içindeki atık su kanalını batıdan sınırlandıran duvarın köşe noktası, yapı içindeki atık su kanalının başlangıcı) Avlunun taban kotu: 3.41m								
Kasa No	**Üst Sınır**	**Alt Sınır**	**İçerik/Yorum**	**Sikke**	**Seramik**			**Renk**
					Kat. No.	**Form**	**Tarih**	
K82	3.88m	3.71m	Yüzey seviyesi	-	-	-	-	Siyah
K89	3.71m	2.87m	Yapının iç duvarının başlangıcı ile atık su kanalının başlangıcı arasından	-	-	-	-	Koyu kahverengi
K91	2.87m	2.63m	İç atık su kanalının içinden	-	177, 185	LRA 1B	MS 6-7. yy	Koyu kahverengi

A Yapısında avlunun güneyi ile yapının güney duvarı arasında açılan sondajlardan 31, 48 ve 32 nolu sondajlarda herhangi bir mimari bulgu tespit edilmemiştir. 31 Nolu Sondajda 3.86-2.60m kotları arasında çalışılmış, 3.86-3.25m kotları arasındaki yüzey toprağı içerisinden modern buluntularla karışık olarak MS 6-7. yüzyıl arasına tarihlenen seramikler ele geçmiştir. Aynı sondajda 2.95-2.60m arasındaki seramikler ise MS 5.

yüzyıl ortası-7. yüzyıl sonuna aittir. 48 Nolu Sondajda 3.91-2.21m, 32 Nolu Sondajda 3.88-2.36m kotları arasında çalışılmış ve herhangi bir buluntu ile karşılaşılmamıştır.

A Yapısının doğu dış duvarının doğusunda açılan 47, 53, 54 ve 55 nolu sondajlarda da mimari bir bulguya rastlanmamıştır. Bu durum yapının doğu dış duvarının aynı zamanda yapının doğu sınırını belirlediğini göstermektedir. 47 Nolu Sondajda 3.87-2.24m kotları arasında çalışılmış ve 2.71-2.24m seviyesinde MS 1. yüzyıla ait seramik ele geçmiştir. 53 Nolu Sondajda 4.05-2.36m kotları arasında bulunan seramikler MS 5-7. yüzyıl arasına tarihlenmektedir. 54 Nolu Sondajda 4.05-2.35m kotları arasında, 55 Nolu Sondajda da 4.08-2.60m kotları arasında çalışılmış ve tarihlenebilir nitelikte herhangi bir buluntu ele geçmemiştir.

Ana bölüm

A Yapısının batı yarısını oluşturan ve ana mekânlarını kapsadığını düşündüğümüz bu bölüm düzgün bir plana sahip değildir. Avlunun ve atık su kanalının bulunduğu bölümü batıdan sınırlandıran kuzey-güney doğrultulu ve 11.20m uzunluğundaki duvar bu bölümü de doğudan sınırlandırmaktadır. Avlunun yaklaşık olarak güney başlangıç noktası hizasında son bulan bu duvar avlu ile yapının ana bölümü arasında bir açıklık olabileceğini düşündürmektedir. Yapının kuzey dış duvarı olarak belirlediğimiz ve avlu ile atık su kanallarının da kuzey sınırını oluşturan duvar ise bu bölümde tahribat nedeniyle devamlılık göstermemektedir. Dolayısıyla yapının ana bölümünün kuzey sınırına ilişkin bir saptama yapılamamaktadır **(Plan 8, Resim 46)**.

Yapının neredeyse tümüyle mevcut durumdaki güney dış duvarının 11.50m'lik kısmı bu bölümün güney sınırını oluşturmaktadır. Güneydoğu-kuzeybatı doğrultulu olan güney duvar ile bu duvarın köşe yaparak birleştiği batı dış duvar da yine güneydoğu-kuzeybatı doğrultuludur. Bu durum A Yapısının ve dolayısıyla yapının ana bölümünün düzgün olmayan planını açıkça göstermektedir. Hem yapının hem de ana bölümün batı sınırını oluşturan duvar 10.60m uzunluğunda ve 70cm kalınlığındadır.

A Yapısının ana mekânlarının yer aldığı düşünülen ana bölümünün yukarıda sözü edilen dış duvarların içerisinde nasıl bir plana sahip olduğu belli değildir. Çünkü bu bölümün içinde yalnızca 24 ve 43 Nolu Sondajlarda duvar kalıntıları açığa çıkarılmıştır ancak bu kalıntılar ana bölümün planına dair saptamalar yapılabilmesine olanak sağlamamaktadır. 24 Nolu Sondajda açığa çıkarılan duvar kalıntısı yapının batı dış

duvarı kadar belirgin olmamakla birlikte güneydoğu-kuzeybatı doğrultuludur. 4.50m uzunluğunda ve 60cm kalınlığındaki duvarın başlangıç noktası yapının güney ve batı duvarının birleştiği köşeye doğru 0.35m ölçüsünde bir çıkıntı yapmaktadır. Duvarın yaklaşık olarak ortasında 0.50m uzunluğunda bir çıkıntı daha bulunmaktadır. 3.78-2.10m kotları arasında çalışılan sondajda 3.66-2.10m seviyesinde yer alan duvarın bulunduğu katmandan, üst ve alt katmanlarından tarihlenebilir nitelikte bir buluntu ele geçmemiştir. Bu nedenle duvar tarihlenememektedir ancak duvarın örgüsünde modern kullanıma işaret edecek harç izleri görülmektedir. 43 Nolu Sondajda bulunan diğer duvar örgüsü kuzey-güney doğrultuludur ve bu ana bölümü doğudan sınırlandıran ara duvar ile paraleldir. 3.50m uzunluğunda ve 60cm kalınlığındaki duvar 3.79-2.16m kotları arasında çalışılan sondajda 3.24-2.16m kotları arasında yer almaktadır. Bu sondajda, 24 Nolu Sondajda olduğu gibi, tarihlenebilir bir bulgu ele geçmemiştir. 24 ve 43 nolu sondajlardaki bu iki duvar kalıntısı, A Yapısının iç planına dair mekânsal bir saptama yapılabilmesi için yeterli değildir.

Sondajlar

A Yapısının batı yarısında açılan sondajlar 23, 24, 25, 26, 27, 28, 41, 42, 43, 44, 45, 60, 61, 62 nolu sondajlardır[633]. Bu sondajlardan 60 Nolu Sondajda yapının güney dış duvarına, 23 Nolu Sondajda ise yapının batı dış duvarına ait kalıntılar açığa çıkarılmıştır.

60 Nolu Sondaj: 3.81-2.57m kotları arasında çalışılan sondajda 3.48-2.93m seviyesinde yapının güney duvarının ana bölümde kalan kısmının yaklaşık olarak ortasında 2.00m'lik bölümü açığa çıkarılmıştır. Bu sondajda duvarı tarihlendirmeye yardımcı olacak herhangi bir bulgu ele geçmemiştir **(Plan 9, Resim 49)**.

23 Nolu Sondaj: Sondajda 3.78-2.78m kotları arasında çalışılmış ve yapının batı duvarının 6.66m'lik bölümü 3.65-3.02m seviyesinde açığa çıkarılmıştır. Bu seviyeden ele geçen seramikler MS 6-7. yüzyıla tarihlenen LRA 1B amphoralarıdır **(Plan 9, Resim 50)**.

[633]798-1 Parsel sondajlarının A Yapısının bölümlerine göre dağılımı için bkz. Tablo 2: 798-1 Parsel A Yapısı Sondajlarının Bölümlere Göre Dağılımı.

Tablo 3.7. *23 Nolu Sondaj(A Yapısı ana bölüm/Yapının batı duvarı)*

23 Nolu Sondaj (A Yapısı ana bölüm/Yapının batı duvarı) Avlunun taban kotu: 3.41m								
Kasa No	**Üst Sınır**	**Alt Sınır**	**İçerik/Yorum**	**Sikke**	**Seramik**			**Renk**
					Kat. No.	**Form**	**Tarih**	
K12	3.78m	2.78m	3.65-3.02m arasında A Yapısı batı duvar örgüsü saptanmıştır	-	176, 187	LRA 1B	MS 6-7. yy	Koyu kahverengi

A Yapısının ana bölümü içerisinde, bu bölüm ile avlu ve atık su kanalının bulunduğu bölümü birbirinden ayıran duvarın devamını belirlemek için 45 ve 62 nolu sondajlar açılmıştır.

45 Nolu Sondaj: Sondajda duvarın kuzey ucu açığa çıkarılmıştır. 3.79-1.96m kotları arasında çalışılan sondajda 3.21m'de duvarın başladığı, 2.15m'de son bulduğu görülmüştür. Bu sondajda duvarın yer aldığı kotlar arasından tarihlenebilir bir bulgu ele geçmemiştir **(Plan 9, Resim 51)**.

62 Nolu Sondaj: 3.77-2.93m kotları arasında çalışılan 62 Nolu Sondajda iç duvarın orta bölümü açığa çıkarılmış ve 3.27m kotunda duvarın başlangıç seviyesi belirlenmiştir fakat duvarın bitiş kotu tespit edilememiş, sondaj 2.93m kotunda sonlandırılmıştır. Bu sondajda ayrıca iç duvarın güney ucundan başlayarak yaklaşık 6. metresinde duvara bağlanan ve batı yönünde 75cm uzanan başka bir duvar örgüsü bulunmuştur. Bu duvar kalıntısının başlangıç kotu iç duvarın başlangıç kotu ile aynıdır. 62 Nolu Sondajda duvar kalıntılarının yer aldığı seviyeden herhangi bir seramik ele geçmemiştir, ancak duvar kalıntılarının üst seviyesinden 3.77-3.41m kotları arasından MS 6-7. yüzyıla tarihlenen LRA1B amphora parçası bulunmuştur **(Plan 9, Resim 52)**.

Tablo 3.8. *62 Nolu Sondaj(A Yapısı ana bölümün doğu duvarı)*

62 Nolu Sondaj (A Yapısı ana bölümün doğu duvarı) Avlunun taban kotu: 3.41m								
Kasa No	**Üst Sınır**	**Alt Sınır**	**İçerik/Yorum**	**Sikke**	**Seramik**			**Renk**
					Kat. No.	**Form**	**Tarih**	
K134	3.77m	3.41m	Yüzey seviyesi	-	175	LRA 1B	MS 6-7. yy	Siyah
K142	3.41m	2.93m	Yapının iç duvarının başlangıç kotu 3.27m, bitiş kotu saptanmamış	-	-	-	-	Koyu kahverengi

A Yapısının ana bölümünde açılan kuzeyden güneye 41, 25, 42, 27, 44, 26, 61 ve 28 nolu sondajlarda herhangi bir mimari bulgu saptanmamıştır.

41 Nolu Sondaj: Yapının kuzeybatısında açılan 41 Nolu Sondajda 3.97-2.57m kotları arasında çalışılmış ancak tarihlenebilir nitelikte bir bulgu ele geçmemiştir **(Plan 9)**.

25 Nolu Sondaj: 41 Nolu Sondajın doğusunda açılan 25 Nolu Sondajda 4.01-2.58m kotları arası kazılmış ve 3.40-2.58m seviyesinden MS 6-7. yüzyıla tarihlenen LRA1B amphora parçası ele geçmiştir **(Plan 9)**.

Tablo 3.9. *25 Nolu Sondaj (A Yapısı ana bölüm)*

25 Nolu Sondaj (A Yapısı ana bölüm) Avlunun taban kotu: 3.41m								
Kasa No	**Üst Sınır**	**Alt Sınır**	**İçerik/Yorum**	**Sikke**	**Seramik**			**Renk**
					Kat. No.	**Form**	**Tarih**	
K32	4.01m	3.40m	Yüzey seviyesi	-	-	-	-	Siyah
K36	3.40m	2.58m	Az miktarda taşçık ve seramik parçası	-	186	LRA 1B	MS 6-7. yy	Açık kahvereng i

42 Nolu Sondaj: 25 Nolu Sondajın doğusunda, ana bölümün kuzey yarısının ortasında açılan 42 Nolu Sondajda 3.88-2.48m arası kazılmış ve tarihlenebilir nitelikte bir bulgu ele geçmemiştir **(Plan 9)**.

27 Nolu Sondaj: 42 Nolu Sondajın doğusunda açılan 27 Nolu Sondajda 3.88-2.55m kotları arasında çalışılmıştır ancak tarihlenebilir nitelikte seramik bulunmamıştır. Bu sondajda 3.88-3.58m kotları arasında yer alan yüzey toprağı içerisinden 1 adet İmp. II. Theodosius (MS 425-435) dönemine, 2 adet de MS 324-498 yılları arasına tarihlenen sikkeler ele geçmiştir **(Plan 9)**.

Tablo 3.10. *27 Nolu Sondaj(A Yapısı ana bölüm)*

27 Nolu Sondaj (A Yapısı ana bölüm) Avlunun taban kotu: 3.41m								
Kasa No	**Üst Sınır**	**Alt Sınır**	**İçerik/Yorum**	**Sikke**	**Seramik**			**Renk**
					Kat. No.	**Form**	**Tarih**	
K59	3.88m	3.58m	Yüzey seviyesi	M. Et. 5363 İmp. II. Theodosius (MS 425-435) M. Et. 5357 MS (324-498) M. Et. 5362 MS (324-498)	-	-	-	Bej
K61	3.58m	2.55m	Yüzey seviyesinin altı	-	-	-	-	Siyah

44 Nolu Sondaj: Ana bölümün orta hattında doğu duvarına yakın olarak açılan sondajda 3.84-2.26m arası kazılmış, tarihlenebilir buluntu ele geçmemiştir **(Plan 9)**.

43 Nolu Sondaj: Ana bölümün orta hattında doğu duvarına yakın olarak açılan sondajda 3.79-2.16m arası kazılmış, tarihlenebilir buluntu ele geçmemiştir **(Plan 9)**.

26 Nolu Sondaj: Ana bölümün güney yarısında, 43 ve 44 nolu sondajların güneyinde yer alan 26 Nolu Sondajda 4.00-2.54m kotları arası kazılmış, burada 3.64-3.18m seviyesinde tarihlenebilir seramikler ele geçmiştir. Bu seviyede aynı zamanda parseldeki modern yapılaşmaya ait plastik su borusu hattı bulunmuştur **(Plan 9)**.

Tablo 3.11. *26 Nolu Sondaj(A Yapısı ana bölüm)*

26 Nolu Sondaj (A Yapısı ana bölüm) Avlunun taban kotu: 3.41m								
Kasa No	**Üst Sınır**	**Alt Sınır**	**İçerik/Yorum**	**Sikke**	**Seramik**			**Renk**
					Kat. No.	**Form**	**Tarih**	
K41	4.00m	3.64m	Yüzey seviyesi	-	-	-	-	Siyah
K62	3.64m	3.18m	Az miktarda taşçık ve seramik parçası	-	126	Testi	MS 2. yy sonu-erken 3. yy	Siyah
					141	Güveç	MS 5. yy	
					152	Güveç	MS 4-7. yy	
					159	Tava	MS 5-7. yy	
K66	3.18m	2.54m	Az miktarda taşçık	-	-	-	-	Kahverengi

61 Nolu Sondaj: 26 Nolu Sondajın güneyinde açılan sondajda 3.98-2.37m kotları arasında çalışılmış ve tarihlenebilir nitelikte herhangi bir buluntu ele geçmemiştir **(Plan 9)**.

28 Nolu Sondaj: A Yapısında ana bölümün güneydoğu köşesinde yer alan sondajda 3.80-2.61m kotları arası kazılmıştır. 3.80-3.51m arasındaki yüzey toprağı içerisinden 1 adet MÖ 4. yüzyıl Side, 1 adet MÖ 4-2. yüzyıl Side, 2 adet Hellenistik dönem, 1 adet Antoninus Pius dönemi Laerte şehir sikkesi, 1 adet de Bizans dönemi sikkesi ele geçmiştir. 2.87-2.61m seviyesinde MÖ 2. yüzyıl sonuna tarihlenen bir *unguentarium* parçası bulunmuştur. Bu sondajda buluntular ağırlıklı olarak Hellenistik döneme işaret etse de sikkelerin yüzey toprağı içerisinde Antoninus Pius ve Bizans sikkeleri ile karışık olarak ele geçmesi bu noktada kesin bir tespit yapılabilmesini engellemektedir **(Plan 9)**.

Tablo 3.12. *28 Nolu Sondaj(A Yapısı ana bölüm)*

28 Nolu Sondaj (A Yapısı ana bölüm) Avlunun taban kotu: 3.41m								
Kasa No	**Üst Sınır**	**Alt Sınır**	**İçerik/Yorum**	**Sikke**	**Seramik**			**Renk**
					Kat. No.	**Form**	**Tarih**	
K49	3.80 m	3.51 m	Yüzey seviyesi	M. Et. 5341 Side MÖ 4. yüzyıl M. Et. 5343 Side MÖ 4-2. yüzyıl M. Et. 5364, 5365 Hellenistik M. Env. 10628 Laerte/Antoninus Pius M. Et. 5355 Bizans	-	-	-	Siyah
K53	3.51 m	3.25 m	Az miktarda taşçık	-	-	-	-	Açık kahv erengi
K64	3.25 m	2.87 m	Az miktarda taşçık	-	-	-	-	Açık kahv erengi
K70	2.87 m	2.61 m	Az miktarda taşçık ve seramik	-	195	Unguentarium	MÖ 2. yüzyılın sonu	Açık kahv erengi

3.3.3.1.3. Yapının kronolojik olarak değerlendirilmesi

798-1 Parselde açığa çıkarılan A Yapısına ait mekânlar ve bu mekânlarda açılan sondajlar bir önceki alt başlıkta ele alınmıştır. Stratigrafik veri sağlayan sondajlar ile ilgili bilgiler her sondaj için ayrı ayrı düzenlenen tablolarda özetlenmiştir. Sondajların sağladığı stratigrafik veriler yapının kullanım süresini belirlemek amacıyla incelendiğinde, seramiklerin genel olarak MS 5-7. yüzyıl arasına ait olduğu anlaşılmaktadır. Stratigrafik veriler yapının inşa ve varsa onarım süreçlerinin anlaşılması açısından kesin ve yeterli olmasa da kullanım süreci ile ilgili fikir sahibi olmamızı sağlamaktadır **(Plan 10)**.

A Yapısında özellikle avluda açılan 29 ve 30 nolu sondajlar ile yapının içinde açılan 50 Nolu Sondajda tespit edilen atık su kanalının içinden gelen seramikler yapının son kullanım evresine dair bilgiler vermektedir. 30 Nolu Sondajda avlunun taş döşemeli zemini üzerinden, 29 Nolu Sondajda ise avlunun önündeki kısa atık su kanalının içinden gelen seramiklerin genel olarak MS 6-7. yüzyıla ait olduğu anlaşılmıştır. Her iki sondajda ele geçen toplam 30 parçanın yalnızca 4 adedi LRA 1B amphorası olup diğerleri ise neredeyse tamamen LRD formlarından oluşan sofra ve servis kapları repertuarını göstermektedir. Bu iki sondaj yapının MS 6-7. yüzyılda yoğun bir kullanım gördüğünü ve konut işlevine sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

29 Nolu Sondajda kısa atık su kanalının zemin seviyesinin altından gelen tek parça seramik MS 5. yüzyılın 3. çeyreğine tarihlenen LRD Form 2'ye ait bir parçadır. Bu veri yapının MS 5. yüzyılın 3. çeyreği veya hemen sonrasında inşa edilmiş olabileceğini akla getirmektedir. Kısa atık su kanalının içerisinden gelen seramiklerin ise genel olarak MS 6-7. yüzyıla ait olduğu bilindiğinden bu yapının MS 5. yüzyılın 3. çeyreği veya hemen sonrasında inşa edilip MS 6-7. yüzyılda kullanılmış olduğu önerilebilir. Yapının güneyindeki 52 Nolu Sondajda açığa çıkarılan üzeri kapalı atık su kanalının kapak taşlarının üzerinde bulunan seramikler de genel olarak MS 5. yüzyılın 3. çeyreği ile MS 7. yüzyıl arasına aittir. Buradan hareketle yapının içindeki atık su kanalı ile bağlantısı da tespit edilen bu kanalın A Yapısının kullanım sürecinde burada olduğu ve hatta belki de yapının olası inşa süreci ile eş zamanlı olarak inşa edilmiş olabileceği akla gelmektedir. Söz konusu kanalın daha önce 779-14 Parselde MS 5. yüzyıl ortasından sonra inşa edildiğini belirlediğimiz atık su kanalı ile aynı özelliklere sahip olduğunu da bu noktada belirtmek yerinde olacaktır.

Yukarıda sözü edilen bilgilerden hareketle A Yapısında kısa atık su kanalının MS 5. yüzyılın 3. çeyreğinden önce inşa edilmiş olamayacağı anlaşılmaktadır. Bu tarih kanal için *terminus post quem*dir. Bu durumda kanalın MS 5. yüzyılın sonu en geç MS 6. yüzyılın başında burada oluşturulmuş olduğu kesin olarak söylenebilir. Fakat bu tarih yapının inşası için bir öneriden öteye geçmemektedir.

Kentin iki limanından biri olan E1 Limanının hemen gerisinde yer alan A Yapısı, bir önceki bölümde sözü edildiği üzere, Side'nin yoğun imar hareketliliği yaşadığı MS 5. yüzyılı[634] takiben ve bu kapsamda bir sivil mimari örneği olarak değerlendirilebilir. Yukarıda sözü edildiği üzere kısa atık su kanalının zemin seviyesi altından gelen seramiğin ait olduğu MS 5. yüzyılın 3. çeyreği veya hemen sonrası, yapının inşası için önerilebilirse de bunu kesinleştirebilecek ek veriler olmadığından bu evreyi yapının 'İnşa? evresi' olarak önermek daha doğru olacaktır.

A Yapısının sur içinde ve E1 Limanına yakın bir konumda olduğu görülmektedir. Bu durum, konut olduğu anlaşılan A Yapısının belki de kentin ileri gelen ailelerinden birine ait olabileceğini düşündürmektedir.

A Yapısında açılan sondajlardan elde edilen stratigrafik veriler ve mimari bulgular yapının planının ve geçirmiş olduğu evrelerin kesin olarak belirlenmesini sağlayacak yeterlilikte değildir. Ancak yapının MS 6-7. yüzyılda yoğun bir kullanım gördüğü ve MS 7. yüzyıldan sonra önemini yitirmiş ve artık kullanılmayan bir yapı olduğu mevcut veriler sayesinde kesinleştirilebilir. Bu noktada 779-14 Parseldeki yapının terk ediliş süreci için ortaya konulan olasılıklar[635] A Yapısının terk ediliş süreci ile ilgili olarak da düşünülebilir.

3.3.3.1.4. Analoji

A Yapısının mevcut kalıntılar ile gösterdiği plan değerlendirildiğinde, Prof. Dr. Binnur Gürler'in Roma döneminde Anadolu'da görülen ev tiplerine dair yaptığı tipolojide *'Portikli Tip'* başlığı altında *'Triklinium - Sütunlu Portik - Nymphaeum Düzenlemesine Sahip Olanlar'* şeklinde adlandırdığı ev tipleri ile bazı benzerliklere sahip olduğu anlaşılmaktadır. Gürler *'Triklinium - Sütunlu Portik - Nymphaeum Düzenlemesine Sahip Olanlar'* başlığı altında Antiokheia ve civarında ortaya çıkarılan

[634]Side'de MS 5. yüzyılda yaşanan yoğun imar faaliyetleri için bkz. tez metni s. 70-72.
[635]Side'de MS 7. yüzyılda yaşanan gelişmeler için bkz. tez metni s. 72-74.

evlerin plan tiplerini ele almış, bu tanımlamanın bölgedeki ev tipleri için en uygun tanımlama olduğunu belirtmiştir. Antiokheia'da Antoninler dönemine ait olan evlerde *triklinium - sütunlu portik – nymphaeum* ile oluşturulan plan uygulanmış ve bazı örneklerde *portiko*, önünde yer alan avlu ile bağlantılı olarak düzenlenmiştir. Aynı plan Severuslar dönemi Antiokheia evlerinde de görülür[636]. Bu tipe dâhil edilen Antiokheia evlerinden Severuslar döneminden sonraya, MS 235-312 yılları arasına tarihlenen Psykhe'nin Gemisi Evi'nin planı ile A Yapısının planı karşılaştırıldığında iki yapı arasında bazı benzerlikler olduğu görülmektedir[637]. Her iki yapıda da temiz su sağlanan bölüm ile ana mekânların yer aldığı bölüm, koridor olarak adlandırılabilecek dar ve yapının genişliği boyunca devam eden bir alan ile ayrılmaktadır. Psykhe'nin Gemisi Evi'nde *portiko* olarak karşımıza çıkan bu dar alanın hemen gerisinde, yan yana beş adet apsisli niş ile oluşturulmuş bir *nymphaeum* bulunmaktadır. *Nympaheum* ile *portiko*dan oluşan bu bölüme yan yana sıralanmış üç mekân açılmaktadır. Bu mekânlardan ortada yer alan kare planlı ve büyük mekân *triklinium* olarak tanımlanmıştır[638]. Psykhe'nin Gemisi Evi'nde görülen *portiko-nymphaeum* düzenlemesinin A Yapısı ile plan açısından benzerlik göstermesinin yanında detaylarda farklılıklar da bulunmaktadır. Örneğin A Yapısındaki dar koridorda sütun kullanımına dair bir bulgu ele geçmediği için bu bölümün *portiko* olduğunu söylemek mümkün değildir. İki yapı arasındaki farklılıklardan bir diğeri, Psykhe'nin Gemisi Evi'nde gördüğümüz *portiko-nymphaeum* düzenlemesinin A Yapısında koridor-apsisli avlu düzenlemesi olarak karşımıza çıkmasıdır. A Yapısında avluda görülen apsis ise Psykhe'nin Gemisi Evi'nde olduğu gibi bir *nymphaeum* olmasa da apsisli niş içerisinde yer alan bir çeşmenin varlığına işaret etmektedir. Ksanthos'ta 'The House of the Lycian Acropolis' isimli konut yapısında ilk evresi MS 4. yüzyıla tarihlenen *peristyl*li avluda benzer bir apsis uygulaması görülmektedir[639].

A Yapısının ana mekânlarının yer aldığını düşündüğümüz ikinci bölümünde, yapının iç planını kesinleştirebilecek mimari bulgu olmadığı için Psykhe'nin Gemisi Evi'nde görülen *trikliniu*mun ve diğer birimlerin bu yapıda da bulunduğunu söylemek mevcut verilerle mümkün değildir.

[636]B. Gürler (1987). Anadolu'da Roma dönemi evleri. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 91.
[637]R. Stillwell (1961). Houses of Antioch. *Dumbarton Oaks Papers*, 15, s. 51-52, fig. 16.
[638]Stillwell, 1961, **a.g.k.**, 52.
[639]Manière-Lévêque, 2007, **a.g.k.**, 476, fig. 1.

3.3.3.2. B Yapısı

798-1 Parselin güneybatısında yer alan ve birbirine bağlı 6 mekândan oluşan yapı kuzey-güney doğrultuludur. Dikdörtgen bir plan arz eden yapıda mekânlar da dikdörtgen plana sahiptir. Yapının güneyinde, parselin de güney sınırında yer alan taş döşemeli zemine sahip olan mekân dışında yapının genelinde bir başka tabana rastlanmamıştır. Duvar örgüsü temel seviyesine kadar sökülmüş olan yapıda tabanın tahrip olduğu görülmektedir.

B Yapısının taş döşemeli zemine sahip olan 1 Nolu Mekânı ile 2, 4, 5 Nolu Mekânların batı sınırını oluşturan duvara bağlanan doğu-batı doğrultulu iki ayrı duvar kalıntısı bulunmaktadır. Bu durum yapıda başka mekân veya mekânların da olabileceğini akla getirmektedir. Ancak söz konusu duvar kalıntıları tahribat nedeniyle kendi içinde bütünlük göstermediği için yapının batı kanadı ile ilgili kesin bir plan ortaya koyulamamıştır **(Plan 11).**

Yapıya ait mekânların işlevleri belirlenememiştir. 798-1 Parsel kazılarında taş döşemeli zemine sahip olan mekânda su kullanımına dair bir mimari detay tespit edilememiştir. Parselin güney sınırında yer alan bu mekânın devamının olup olmadığı bitişikte, surun güneyinde yer alan 798-4 Parseldeki modern yapılaşma nedeniyle anlaşılamamaktadır. Ancak bu noktada parseli ve mekânı sınırlandıran surun 1 Nolu Mekânın taş döşemeli zemininin üzerine oturmadığı, tam tersine taş döşemeli bu zeminin sura dayandırılarak oluşturulduğu parselde gerçekleştirilen arkeolojik kazılar sırasında tespit edilmiştir. Konglomera bloklardan oluşan sur, doğu-batı doğrultulu olarak uzanmakta ve parselin bu bölümünde, güneydoğu sınırında köşe yaparak kuzeye doğru devam etmektedir. Surun çizdiği bu hat aynı zamanda 798-1 Parselin bu bölümdeki sınırını da belirlemektedir.

1 Nolu Mekânın zemininde genellikle kare ve dikdörtgen formunda, irili ufaklı plaka taşlar kullanılmıştır. Büyük ölçüde tahrip olan zeminin doğu ve batısı iki duvar örgüsü ile sınırlanmıştır. Bu duvarlar arasında taş zeminin 7.00m ölçüsünde devam ettiği anlaşılmıştır. Zeminin kuzey sınırını da yine bir duvar örgüsü belirlemektedir. Bu duvar örgüsü ile zeminin güneyinde yer alan konglomera bloklar arasındaki mesafe 3.10m'dir. Bu durumda bu mekânın mevcut ölçüleri 7.00x3.10m'dir. Taş döşemeli zeminin kotu 3.46-3.22m arasında değişmektedir. Bu mekânı batıdan sınırlandıran duvar kuzey yönünde 27.65m devam etmektedir, 14.20m'de üzeri plaka taşlarla örtülü

bir atık su kanalı nedeniyle kesintiye uğramış olarak görünmektedir. Aynı durum taş zeminli mekânı doğudan sınırlandırarak kuzey yönünde 19.46m uzunluğunda devam eden duvarın 16.80m'sinde de görülmektedir. Ancak bu tahribat yapının işlevini yitirdiği dönemde de gerçekleşmiş olabilir. Dolayısıyla mevcut veriler yalnızca olasılıkları ortaya koymaktadır. Doğudaki duvarın doğusundan yani yapının yaklaşık olarak 3m doğu dışından başlayan atık su kanalı yapının içine girmektedir. Yapının içinde kuzeydoğu-güneybatı doğrultusunda 7.00m'lik kısmı takip edilen kanal, batıdaki duvardan sonra yapının batısında 1.5m daha devam etmektedir.

Batı ucu 6 Nolu Sondajda, doğu ucu ise 8 Nolu Sondajda açığa çıkarılan kanalın 6 Nolu Sondajda 2.87m kotunda başlayıp, 2.39m kotunda son bulduğu görülmüştür. 75cm genişliğindeki kanalın 8 Nolu Sondajda ise 3.90-3.18m kotları arasında yer aldığı tespit edilmiştir. 6 Nolu Sondajda kanalın bulunduğu seviyeden ele geçen seramiklerin tamamı MS 5-7. yüzyıla aittir, 1 adet de İmp. II. Constantius sikkesi (MS 355-361) ele geçmiştir. 8 Nolu Sondajda kanalın bulunduğu seviyeden MS 5-7. yüzyıl arasına tarihlenen seramikler bulunmuştur.

798-1 Parselde B Yapısında açılan sondajlar 1, 2, 57, 58, 3, 4, 56, 59, 5, 8, 35, 6, 7, 9, 10 nolu sondajlardır[640] **(Plan 12).**

3.3.3.2.1. Plan

B Yapısının duvarları neredeyse temel seviyesine kadar sökülmüş, 1 Nolu Mekân dışında başka bir taban kalıntısına da ulaşılamamıştır. Bu nedenle yapının girişi ile mekânlar arasındaki kapı geçişleri de tespit edilememiştir. Mevcut duvar kalıntılarıyla dikdörtgen planlı bir görünüm arz eden B Yapısında ölçüleri tam veya yaklaşık olarak tespit edilebilen ve bütünlük gösteren birbirine bağlı 6 adet mekân belirlenmiştir.

1 Nolu Mekân olarak adlandırdığımız taş zeminli mekânını doğu ve batıdan sınırlandırarak birbirine paralel olarak devam eden iki duvarın arasında başka duvarlar da açığa çıkarılmıştır. Taş zeminli mekânın hemen önünde 7.00x3.40m ölçülerinde bir mekân (2 Nolu Mekân) bulunmaktadır. Bu mekânın kuzeydoğu köşesinde ise

[640]798-1 Parsel sondajlarının B Yapısının mekânlarına göre dağılımı için bkz. Tablo 3: 798-1 Parsel B Yapısı Sondajlarının Mekânlara Göre Dağılımı.

1.40x2.80m (3 Nolu Mekân) ölçülerinde küçük bir mekân daha bulunmaktadır. Bu iki mekânın kuzeyinde yer alan 7.00x11.20m ölçülerindeki diğer mekân (4 Nolu Mekân) ise içerisinden üzeri kapalı atık su kanalının geçtiği mekândır. Bu mekânın kuzey duvarı, batı duvarından başlayarak doğu yönünde yaklaşık olarak 4.50m devam etmekte ve sonra köşe yaparak kuzey yönünde yaklaşık 8.80m devam etmektedir. Bu noktadan tekrar köşe yaparak batıya doğru 4.50m uzanan duvar, taş zeminli mekânı batıdan sınırlandırarak 27.65m uzunluğunda devam eden duvarın hemen önünde (doğusunda) 5 Nolu Mekânı oluşturmaktadır. 5 Nolu Mekân yaklaşık olarak 3.80x7.80m ölçülerinde dikdörtgen planlıdır. Bu mekânın doğu duvarı ile 3 Nolu Mekânın 4 Nolu Mekânın içerisinde de 3.00m daha devam eden batı duvarı aynı aks üzerindedir. Bu durum 4 Nolu Mekânın yaklaşık olarak ortasından ikiye bölünmüş olabileceği ve aslında 4 Nolu Mekân olarak adlandırdığımız bölümün dikdörtgen planlı iki ayrı mekân olabileceği düşüncesini akla getirmekte ancak kesin bir yargıya varmak duvarlar kesintisiz bir biçimde bütünlük oluşturmadığı için mümkün değildir.

1, 2, 4, 5 Nolu Mekânı batıdan sınırlandıran duvarın batısında, 5 Nolu Mekânın kuzeybatısında 2.30x3.80m ölçülerindeki 6 Nolu Mekân bulunmaktadır. Bu mekânın güney duvarı doğuya doğru 5 Nolu Mekânın içerisinde 0.50m, batı yönünde ise mekân sınırını aşarak 1.50m daha devam etmektedir.

1, 2, 4, 5 Nolu Mekânları batıdan sınırlandıran duvarın batısında, duvarın yaklaşık olarak 4. metresinde başlayan ve batıya doğru 2.00m uzanan bir duvar örgüsü bulunmaktadır. Bu duvardan kuzeyde, 3.50m'lik bir mesafeden sonra yine 2.00m uzunluğunda batıya doğru uzanan bir duvar daha yer almaktadır. Bu iki duvar yapının batısında bir ya da birden fazla mekân olduğunu göstermektedir ancak tahribat nedeniyle bu noktada yapının planına dair saptamalar yapmak olanaksızdır. 5 ve 6 Nolu Mekânların kuzey sınırını oluşturan duvar da 6 Nolu Mekândan sonra batıya doğru yaklaşık olarak 3.80m ölçüsünde uzanarak parselin batı sınırına dayanmaktadır. 6 Nolu Mekânın batı duvarı ise kuzeye doğru kuzey-güney doğrultusunda 8.00m devam edip bir açıyla kuzeybatıya dönmekte ve 1.20m daha devam etmektedir **(Plan 11).**

3.3.3.2.2. Mekânlar

B Yapısında sınırları belirlenebilen, birbirine bağlı ve bir bütünlük arz eden 6 adet mekân tanımlanmıştır. Bu mekânlar taş döşemeli zemine sahip olan mekândan

başlayarak sırasıyla numaralandırılmıştır. Bu alt başlıkta B Yapısına ait mekânlar 1 Nolu Mekândan başlayarak mekân numara sırasına göre ayrı alt başlıklarda ele alınmıştır. Mekânlarda açılan sondajlarda ele geçen seramikler ve sikkeler tabakalarına göre değerlendirilerek sondajların ortaya koyduğu stratigrafi belirlenmiştir. Her sondaj için ayrı bir sondaj değerlendirme tablosu oluşturulmuş ve tabakaların stratigrafik durumu bu tablolarda özetlenmiştir.

1 Nolu Mekân

798-1 Parselin güneybatı köşesinde ve B Yapısının güneyinde yer alan bu mekânın zemini genellikle kare ve dikdörtgen formunda, irili ufaklı plaka taşlar kullanılarak oluşturulmuştur fakat zeminin batı yarısı tahrip edilmiştir. Doğu, batı ve kuzey sınırı duvar örgüleriyle belirlenen bu taş döşemeli zeminin güneyde parseli ve mekânı sınırlandıran sura dayandırılarak oluşturulduğu parselde gerçekleştirilen arkeolojik kazılar sırasında tespit edilmiştir. Bu durum B Yapısının sur hattı dışında ve sura dayalı olarak inşa edilmiş olduğunu göstermektedir **(Resim 55).**

Mekânın 798-1 parselde açığa çıkarılan kuzey kısmında buranın su kullanımı ile ilişkili olabileceğini gösterir bir bulgu tespit edilmemiştir. 1 Nolu Mekânın doğu ve batı sınırını oluşturan duvarlar arasındaki ölçüsü 7.00m'dir. Mekânın ve aynı zamanda taş döşemeli zeminin kuzey sınırını belirleyen duvar ile zeminin güneyinde yer alan konglomera bloklar arasındaki mesafe de 3.10m'dir. Mevcut ölçüleri 7.00x3.10m olan 1 Nolu Mekânda 1 Nolu Sondajda açığa çıkarılan taş döşemeli zeminin kotu 3.46-3.22m arasında değişmektedir.

Mekânın duvar kalınlıkları ortalama olarak 0.52m'dir. Mekânın kuzey sınırını oluşturan duvar 1 Nolu Sondajda 3.60m seviyesinde başlamış, 0.74m derine indikten sonra 2.86m seviyesinde son bulmuştur.

Sondajlar

Yapının 1 Nolu Mekân olarak adlandırdığımız bölümünde kazı çalışmaları 1 ve 2 nolu sondajlarda gerçekleştirilmiştir[641]. Mekânın batı yarısı 1 Nolu Sondaj, doğu

[641]Bkz. Tablo 3: 798-1 Parsel B Yapısı Sondajlarının Mekânlara Göre Dağılımı.

yarısı ise 2 Nolu Sondajda açığa çıkarılmıştır. Taş döşemeli zeminin 1 Nolu Sondajda korunduğu, 2 Nolu Sondajda ise tahrip olduğu anlaşılmıştır.

1 Nolu Sondaj: 3.96-2.86m kotları arasında çalışılan ve 1 Nolu Mekânın batı yarısının açığa çıkarıldığı 1 Nolu Sondajda zeminin hemen üzerinden MS 6-7. yüzyıla tarihlenen seramikler ile MS 4-5. yüzyıla tarihlenen sikkeler yoğun modern malzeme ile karışık olarak ele geçmiştir. Bu sondajda mekân zemininin 3.46-3.22m arasında değiştiği görülmüştür. Sondajda mekânın kuzey sınırını oluşturan duvarın 3.60m seviyesinde başladığı, 0.74m derine indikten sonra 2.86m seviyesinde son bulduğu anlaşılmıştır **(Plan 12, Resim 55)**.

3.13. *1 Nolu Sondaj (B Yapısı/1 Nolu Mekân taş döşemeli zemin üzerinden)*

1 Nolu Sondaj (B Yapısı/1 Nolu Mekân taş döşemeli zemin üzerinden) B Yapısı zemin kotu: 3.46-3.22m								
Kasa No	**Üst Sınır**	**Alt Sınır**	**İçerik/Yorum**	**Sikke**	**Seramik**			**Renk**
					Kat. No.	**Form**	**Tarih**	
K1	3.96m	2.86m	3.46-3.22m arasında yer alan zemin seviyesi üzerinden	M. Et. 5348 İmp. II. Constantius (MS 347-348) M. Et. 5340 İmp. II. Constantius (MS 355-361) M. Et. 5352 İmp. Julianus Caesar (MS 355-361) M. Et. 5354 Geç Roma dönemi (MS 324-498)	172, 173, 189	LRA 1B	MS 6-7. yüzyıl	Koyu kahverengi

2 Nolu Sondaj: 1 Nolu Mekânın doğu yarısının açığa çıkarıldığı sondajda 4.06-2.70m kotları arasında çalışılmıştır. Mekânın taş döşemeli zemininin bu sondajda tamamen tahrip olduğu görülmüştür **(Plan 12, Resim 55)**.

3.14. *2 Nolu Sondaj (B Yapısı/1 Nolu Mekânın doğu yarısı)*

2 Nolu Sondaj (B Yapısı/1 Nolu Mekânın doğu yarısı) B Yapısı zemin kotu: 3.46-3.22m								
Kasa No	**Üst Sınır**	**Alt Sınır**	**İçerik/Yorum**	**Sikke**	**Seramik**			**Renk**
					Kat. No.	**Form**	**Tarih**	
K2	4.06m	2.70m	3.46-3.22m arasında yer alan zemin seviyesi üzerinden ve altından	-	80	LRD Hayes Form 8	MS 6. yy sonu-7. yy	Koyu kahverengi
					136	Testi	MS 6-7. yy	
					153, 155	Güveç	MS 4-7. yy	
					166	Kilikya Tip 1 amphora	MS 1-2. yy	
					191	LRA 1B	MS 6-7. yy	
					194	Tekne	MS 6-7. yy	

2 Nolu Mekân

1 Nolu Mekân'ın kuzeyinde ve bitişik olarak planlanmış olan 2 Nolu Mekânın içerisinde, kuzeydoğu köşesinde III Nolu Mekân yer almaktadır. Bu nedenle batı yarısı 3.40m genişliğe sahip olan mekânın doğu yarısı 1.50m genişliktedir. Güney yarısında uzunluğu 7.00m olan mekânın kuzey yarısındaki uzunluğu ise 3.70m'dir. 1 Nolu Mekânı batı ve doğudan sınırlayan duvarlar bu mekân için de sınır oluşturmaktadır. Güney duvarı 1 Nolu Mekân ile ortak olan 2 Nolu Mekânın kuzey duvarı ise 4 Nolu Mekân ile ortaktır **(Plan 11, Resim 56)**.

Sondajlar

Mekânın kuzey duvarının yaklaşık olarak 1/3'lük bölümü 57 Nolu Sondajda açığa çıkarılmıştır. Üst kotu 3.08m olan duvar 2.43m kotunda son bulmaktadır. Bu nedenle 65cm yüksekliğinde korunmuş olduğu anlaşılan duvarın kalınlığı ise 70cm'dir. 1 Nolu Mekân'da kotu 3.46-3.22m arasında değişen taş döşemeli zeminin kotu B Yapısı

için genel bir taban kotu olarak düşünülürse bu mekânda duvarların taban seviyesinin altına yani temel seviyesine kadar sökülmüş olduğu anlaşılmaktadır.

57 Nolu Sondaj: 3.98-2.43m kotları arasında çalışılan 57 Nolu Sondajda, duvarın üst kotu olan 3.98-3.08m seviyesinden ve duvar seviyesi olan 3.08-2.43m kotları arasından tarihlenebilir nitelikte bir bulgu ele geçmemiştir **(Resim 56).**

3 Nolu Mekân

2 Nolu Mekânın içerisinde, kuzeydoğu köşesinde yer alan 3 Nolu Mekân, 2 Nolu Mekânın yaklaşık olarak ¼'lük bölümünü kapsamaktadır. Dikdörtgen bir plana sahip olan mekânın tam ölçüleri 1.40x2.80m'dir. 1 Nolu Mekânı doğudan sınırlandırarak kuzeye doğru devam eden duvar bu mekânın da doğu sınırını oluşturmaktadır. Batı ve güney duvarları bağımsız olan mekânın kuzey duvarı ise 4 Nolu Mekân ile ortaktır **(Resim 57).**

Sondajlar

3 Nolu Mekânın doğu duvarının ve 4 Nolu Mekân ile ortak olan kuzey duvarının köşe yaptığı nokta 58 Nolu Sondajda ortaya çıkarılmıştır.

58 Nolu Sondaj: Sondajda 3.43m ve 3.24m kotunda başlangıcı tespit edilen duvar kalıntısının 2.48m seviyesinde son bulduğu görülmüştür. En yüksek noktada 95cm ölçüsünde korunmuş olan duvarın kalınlığı 70cm'dir. Mekânın güney ve batı duvarlarının kalınlığı 50cm'dir. 1 Nolu Mekân'da tespit edilen taban kotu bu mekân için de kabul edildiğinde duvar başlangıç kotunun tam olarak taban seviyesinde olduğu görülmektedir. Buradan hareketle bu mekânda da duvar örgüsünün temel seviyesine kadar söküldüğü anlaşılmaktadır. Sondajda duvarın seviyesinden gelen seramikler ağırlıklı olarak MS 5. yüzyıla işaret etmektedir **(Plan 12, Resim 57).**

3.15. *58 Nolu Sondaj (B Yapısı/3 Nolu Mekânın doğu duvarı ile kuzey duvarının köşe noktası)*

58 Nolu Sondaj (B Yapısı/3 Nolu Mekânın doğu duvarı ile kuzey duvarının köşe noktası) B Yapısı zemin kotu: 3.46-3.22m								
Kasa No	**Üst Sınır**	**Alt Sınır**	**İçerik/Yorum**	**Sikke**	**Seramik**			**Renk**
					Kat. No.	**Form**	**Tarih**	
K122	4.07m	3.43m	Yüzey seviyesi	-	-	-	-	Siyah
K133	3.43m	2.48m	3.43m kotunda başlayan ve 2.48m kotunda son bulan duvarın seviyesinden	-	78	LRD Hayes Form 8	MS 6. yy sonu-7. yy	Koyu kahverengi
					125	Meyza Form 8A	MS 5. yy	
					147	Güveç	MS 5. yy	
					170	LRA 1A	MS 5. yy ortası	

4 Nolu Mekân

2 ve 3 Nolu Mekânların kuzeyinde yer alan dikdörtgen plana sahip olan 4 Nolu Mekân 7.00x11.20m ölçülerindedir. 1 ve 2 Nolu Mekânların batı sınırını oluşturan duvar kuzey yönünde 27.65m devam etmekte ve bu mekânın da batı sınırını belirlemektedir. Söz konusu duvar 14.20m'de üzeri plaka taşlarla örtülü bir atık su kanalının başlangıcında kesintiye uğramaktadır. 1, 2 ve 3 Nolu Mekânların doğu sınırını oluşturan duvar kuzey yönünde 19.46m uzunluğunda devam etmekte ve 4 Nolu Mekânın da doğu sınırını belirlemektedir. bu duvarın da 16.80m'de atık su kanalının bulunduğu noktada kesintiye uğradığı görülmektedir. Yaklaşık olarak 3m'lik kısmı B Yapısının doğusunda ve dışında olan atık su kanalı, yapının doğu duvarını geçerek yapının içine girmektedir. B Yapısında 4 Nolu Mekân içinde kuzeydoğu-güneybatı doğrultusunda 7.00m'lik kısmı takip edilen kanal, batıdaki duvarı geçtikten sonra yapının batısında 1.5m daha devam etmektedir **(Plan 12, Resim 58).**

Sondajlar

4 Nolu Mekânda 4, 5, 35, 56, 57, 58 ve 59 nolu sondajlar açılmıştır[642]. Stratigrafik veriler elde edebildiğimiz sondajlar ise 4, 35, 57, 58 nolu sondajlardır.

4 Nolu Sondaj: 4 Nolu Mekânın güneybatı köşesinde açılan 4 Nolu Sondajda 3.88-2.48m kotları arasında çalışılmış, mimari bulgu tespit edilememiştir **(Plan 12)**.

3.16. *4 Nolu Sondaj (B Yapısı/4 Nolu Mekânın güneybatı köşesi)*

4 Nolu Sondaj (B Yapısı/4 Nolu Mekânın güneybatı köşesi) B Yapısı zemin kotu: 3.46-3.22m								
Kasa No	**Üst Sınır**	**Alt Sınır**	**İçerik/Yorum**	**Sikke**	**Seramik**			**Renk**
					Kat. No.	**Form**	**Tarih**	
K4	3.88m	2.48m	Yüzey seviyesi ve altından	-	112	LRD Hayes Form 11	MS 6. yy başı	Koyu kahverengi
					142	Güveç	MS 5. yy	
					154	Güveç	MS 4-7. yy/MS 5. yy ilk yarısı	

5 Nolu Sondaj: 4 Nolu Mekânda, mekânın kuzey yarısında ve hemen hemen orta hattında açılan sondajda mimari bulgu ele geçmemiştir. 3.90-2.54m kotları arasında çalışılan sondajda modern malzeme ile karışık halde ele geçen az sayıdaki seramik içerisinden tarihlenebilir nitelikte bir parça bulunamamıştır **(Plan 12)**.

35 Nolu Sondaj: 4 Nolu Mekânda mekânın kuzeybatı köşesine yakın olarak açılan 35 Nolu Sondajda 1.70m'lik bölümü tespit edilen bu kanalın, 779-14 Parselde ve 798-1 Parseldeki A Yapısının güneydoğusunda açığa çıkarılan üzeri kapalı atık su kanalları ile aynı nitelikte olduğu görülmektedir. 3.90-2.49m kotları arasında çalışılan 35 Nolu Sondajda 3.00m seviyesinde başlayan atık su kanalının 2.49m seviyesinde son bulduğu anlaşılmıştır **(Plan 12, Resim 59)**.

[642]Bkz. Tablo 3: 798-1 Parsel B Yapısı Sondajlarının Mekânlara Göre Dağılımı.

3.17. *35 Nolu Sondaj (B Yapısı/4 Nolu Mekânın kuzeybatı köşesi)*

35 Nolu Sondaj (B Yapısı/4 Nolu Mekânın kuzeybatı köşesi) B Yapısı zemin kotu: 3.46-3.22m								
Kasa No	**Üst Sınır**	**Alt Sınır**	**İçerik/Yorum**	**Sikke**	**Seramik**			**Renk**
					Kat. No.	**Form**	**Tarih**	
K54	3.90m	3.00m	Yüzey seviyesi	-	-	-	-	Siyah
K76	3.00m	2.49m	3.00m kotunda başlayan ve 2.49m kotunda son bulan üzeri kapalı atık su kanalının seviyesinden	-	94	LRD Hayes Form 9/B	MS 580/600 -7. yy sonu	Koyu kahverengi
					148	Güveç	MS 5. yy	
					162	Tava	MS 5-7. yy	
					174	LRA 1B	MS 6-7. yy	
					196	Unguentarium	MÖ 2. yy sonu	

56 Nolu Sondaj: 3 Nolu Mekânın batı sınırını oluşturan ve 57 Nolu Sondajda bir kısmı açığa çıkarılan duvar bu mekân içerisinde yaklaşık olarak 3.00m daha devam edip son bulmaktadır. Duvarın son bulduğu noktanın hemen önünde, 4 Nolu Mekânın ortasında açılan 56 Nolu Sondajda herhangi bir mimari bulgu ele geçmemiş ve bu duvarın 4 Nolu Mekân içerisinde son bulduğu noktadan sonra başka bir izine rastlanmamıştır. Bu nedenle söz konusu duvarın başka bir duvar veya mekân ile ilişkisi ortaya koyulamamıştır. 4 Nolu Mekânın ortasında açılan 56 Nolu Sondajda tarihlenebilir nitelikte bir bulgu ele geçmemiştir **(Plan 12)**.

57 Nolu Sondaj: 3 Nolu Mekânın batı sınırını oluşturan ve 57 Nolu Sondajda açığa çıkarılan duvarın 4 Nolu Mekân içerisinde 3.00m daha devam eden kısmının 65cm yüksekliğinde korunduğu görülmüştür. Bu sondajla ilgili diğer bilgiler 2 Nolu Mekânın anlatıldığı alt başlıkta yer almaktadır[643].

58 Nolu Sondaj: 4 Nolu Mekânın 2 ve 3 Nolu Mekân ile ortak olan güney duvarının bir kısmı 58 Nolu Sondajda açığa çıkarılmış ve bu duvarın 95cm yüksekliğinde korunduğu görülmüştür. 58 Nolu Sondajda bu duvarın seviyesinden gelen seramikler ağırlıklı

[643]Bkz. Tez metni s. 167.

olarak MS 5. yüzyıla aittir. Bu sondajla ilgili diğer bilgiler 3 Nolu Mekânın anlatıldığı alt başlıkta yer almaktadır[644].

59 Nolu Sondaj: 4 Nolu Mekânın 59 Nolu Sondajda bir bölümü açığa çıkarılan doğu duvarının ise üst kotu 3.61m'dir. 2.64m seviyesinde son bulan söz konusu duvarın bu noktada 97cm yüksekliğinde korunduğu anlaşılmıştır. 1 Nolu Mekânda tespit edilen taban kotu bu mekân için de kabul edildiğinde duvar yüksekliğinin taban seviyesi üzerinde 15-39cm arasında bir yükseklikte korunmuş olduğu görülmektedir. 59 Nolu Sondajda 3.94-2.64m kotları arasında çalışılmış ve 3.61m'de başlangıcı tespit edilen duvarın üst seviyesinden tarihlenebilir nitelikte bir bulgu ele geçmemiştir **(Plan 12)**.

3 Nolu Sondaj: Bu mekânın doğu duvarının doğusunda, B Yapısının dışında 3 Nolu Sondaj açılmıştır. Herhangi bir mimari bulgunun açığa çıkarılmadığı sondajda 4.06-2.70m seviyesinden yoğun modern buluntular ile birlikte MS 1-2. yüzyıl ve MS 5-7. yüzyıla tarihlenen seramikler ele geçmiştir. Sondajda 2.91m seviyesinden sonra steril kum tabakası ile karşılaşılmıştır **(Plan 12)**.

3.18. *3 Nolu Sondaj (B Yapısı/4 Nolu Mekânın doğu duvarının doğu dışı)*

3 Nolu Sondaj (B Yapısı/4 Nolu Mekânın doğu duvarının doğu dışı) B Yapısı zemin kotu: 3.46-3.22m								
Kasa No	**Üst Sınır**	**Alt Sınır**	**İçerik/Yorum**	**Sikke**	**Seramik**			**Renk**
					Kat. No.	**Form**	**Tarih**	
K3	4.06m	2.70m	Yüzey seviyesi ve altından	-	93	LRD Hayes Form 9/B	MS 580/600-7. yy sonu	Koyu kahverengi
					129	Testi	MS 6-7. yy	
					135	Testi	MS 1-2. yy	
					156	Güveç	MS 5-7. yy	
					157	Çömlek	MS 7. yy ortası	

5 Nolu Mekân

4 Nolu Mekânın kuzeyinde yer alan 5 Nolu Mekân, 1, 2 ve 4 Nolu Mekânların batı sınırını oluşturan 27.65m uzunluğundaki duvarın da doğusundadır. 5 Nolu Mekân yaklaşık olarak 3.80x7.80m ölçülerinde dikdörtgen planlıdır. Bu mekânın doğu duvarı

[644]Bkz. Tez metni s. 168, Tablo 3.15.

ile 3 Nolu Mekânın 4 Nolu Mekânın içerisinde de 3.00m daha devam eden batı duvarı aynı aks üzerindedir **(Plan 11, Resim 60)**.

Sondajlar

Bu mekânın güney duvarının bir kısmının açığa çıkarıldığı sondaj 7 Nolu Sondajdır.

7 Nolu Sondaj: Sondajda 3.90-2.19m seviyeleri arasında çalışılmıştır. Duvar üst kotu 3.83m, bitiş kotu ise 2.19m'dir. Bu durumda 1.64m yüksekliğinde korunmuş olan 70cm kalınlığındaki duvarın 1 Nolu Mekânda tespit edilen taban seviyesinden ortalama 50cm yükseklikte korunduğu anlaşılmaktadır. Mekânın girişine, tabanına ve işlevine dair bir bulgu ele geçmemiştir. Sondajda duvar seviyesinden modern malzeme ile karışık olarak ele geçen seramikler genel olarak MS 1-2. yüzyıl aralığına tarihlenmektedir **(Plan 12, Resim 60)**.

3.19. *7 Nolu Sondaj (B Yapısı/5 Nolu Mekânın güney duvarı)*

7 Nolu Sondaj (B Yapısı/5 Nolu Mekânın güney duvarı) B Yapısı zemin kotu: 3.46-3.22m								
Kasa No	**Üst Sınır**	**Alt Sınır**	**İçerik/Yorum**	**Sikke**	**Seramik**			**Renk**
					Kat. No.	**Form**	**Tarih**	
K7	3.90m	2.19m	Yüzey seviyesi ve 3.83m'de başlayıp 2.19m'de son bulan duvarın seviyesinden	-	61	DSD Form P25	MS 1. yy başı	Koyu kahverengi
					63	DSD Form X58	MS 1-2. yy	
					145	Güveç	MS 5. yy	
					158	Tava	MS 1-3. yy	
					164, 165	Kilikya Tip 1 amphora	MS 1-2. yy	

6 Nolu Mekân

5 Nolu Mekân'ın kuzeybatısında 2.30x3.80m ölçülerindeki 6 Nolu Mekân bulunmaktadır. Bu mekânın güney duvarı doğuya doğru 5 Nolu Mekânın içerisinde 0.50m, batı yönünde ise mekân sınırını aşarak 1.50m daha devam etmektedir. Ancak bu

iki uzantı başka bir duvar ile bütünlük içerisinde olmadığından işlevleri anlaşılamamaktadır **(Plan 11, Resim 61)**.

Sondajlar

Bu mekânda açılan 9 ve 10 nolu sondajlarda mekânın kuzey yarısı ve kuzey duvarı açığa çıkarılmıştır.

9 ve 10 Nolu Sondajlar: 9 Nolu Sondajda 3.90-2.76m seviyeleri arasında çalışılmıştır. Modern buluntular ile karışık olarak ele geçen az sayıdaki seramiğin yanı sıra mekânın 3.48m kotunda başlayıp 2.76m kotunda son bulan kuzey duvarının bir bölümü saptanmıştır. 10 Nolu Sondajda da 3.90-2.12m kotları arasında çalışılmış ve mekânın kuzey duvarının bu sondajda 3.25m kotunda başlayıp 2.12m kotunda son bulduğu anlaşılmıştır. 9 Nolu Sondajda 72cm, 10 Nolu Sondajda ise 1.13m yüksekliğinde korunan 70cm kalınlığındaki duvarın 1 Nolu Mekânda tespit edilen taş döşemeli zeminin seviyesine kadar söküldüğü anlaşılmaktadır. 6 Nolu Mekânın girişi ve işlevi tespit edilememekle beraber, 9 ve 10 nolu sondajlarda tarihlenebilir nitelikte herhangi bir bulgu ele geçmemiştir **(Plan 12)**.

3.3.3.2.3. Yapının kronolojik olarak değerlendirilmesi

Yapıda açılan 1, 2 ve 7 nolu sondajlarda arkeolojik bulgular modern bulgular ile karışık olarak ele geçmiştir. Ancak 1 Nolu Sondajda 1 Nolu Mekânın zemini üzerinde arkeolojik buluntular modern bulgulardan bağımsız olarak düşünüldüğünde, MS 6-7. yüzyıla tarihlenen amphora parçalarının yapının son kullanım evresi ile ilgili olduğu öne sürülebilir. Bu parçaların MS 4-5. yüzyıla tarihlenen sikkeler ile birlikte ele geçmesi ise bu sikkelerin uzun kullanım süreçlerine sahip olması ile açıklanabilir.

1 Nolu Mekânın doğu yarısından, 2 Nolu Sondajdan gelen seramikler yapının taban seviyesi üzerinden başlayarak ele geçmiştir. Bunların genel olarak MS 6-7. yüzyıla ait olması, yapının son kullanım evresine dair olasılığı desteklemesi açısından önemlidir.

5 Nolu Mekânda açılan 7 Nolu Sondajda ise mekânın güney duvarının seviyesinden gelen MS 1-2. yüzyıl ve MS 5. yüzyıl seramiğinin yoğun modern bulgular ile birlikte ele geçmiş olması bu noktada modern dönem tahribatına işaret etmektedir.

5, 9 ve 10 nolu sondajlarda da tarihlenebilir nitelikte bir buluntu olmaması ve hatta modern bulguların ortaya çıkarılması, yapının uğradığı tahribatı ortaya koymakla birlikte inşa tarihine ilişkin bir saptama yapılabilmesine de engel olmaktadır.

Yukarıda sözü edilen modern bulgular içeren sondajların yanı sıra mimari bulguların tespit edildiği ve modern bulgular içermeyen 58 Nolu Sondaj ve 35 Nolu Sondaj yapının ve atık su kanalının inşası için bir olasılık ortaya koymaları açısından önemlidir. B Yapısında 3 Nolu Mekânda, mekânın doğu ve kuzey duvarlarının köşe yaptığı noktada açılan 58 Nolu Sondajda duvarın seviyesinden gelen seramikler MS 5. yüzyıl ağırlıklı olmakla birlikte tek bir parça da MS 6-7. yüzyıl seramiği bulunmaktadır. Burada duvarın MS 6-7. yüzyılda inşa edildiği veya onarım gördüğü düşünülebilir. 4 Nolu Mekânın kuzeybatı köşesinde açılan 35 Nolu Sondajda tespit edilen üzeri kapalı atık su kanalının seviyesinden gelen seramiklerin MÖ 2. yüzyıl, MS 5. yüzyıl ve MS 6-7. yüzyıla ait olması, kanalın MS 6-7. yüzyılda inşa edilmiş olabileceğine işaret etmektedir. Tüm bu veriler yapı ve kanal için MS 6-7. yüzyılın *terminus post quem* olarak düşünülebileceğini ve hem yapının hem de kanalın MS 6-7. yüzyıldan önce inşa edilmiş olamayacağını göstermektedir.

Yapının mekânlarından ele geçen tarihlenebilir nitelikteki 33 adet profil veren seramikten 18'inin MS 6-7. yüzyıl, 7'sinin MS 5. yüzyıl, 8'inin ise genel olarak MS 1-2. yüzyıl seramiği olduğu görülmektedir. Yapıda MS 6-7. yüzyıldan sonraya tarihlenebilecek herhangi bir bulgu ele geçmemiştir. Söz konusu seramikler yukarıda sözü edilen 2, 58 ve 35 nolu sondajlar dışında modern bulgularla karışık olarak ele geçmiştir. Fakat yine de seramiklerin dönemsel dağılımına bakıldığında MS 6-7. yüzyılda B Yapısının yoğun kullanım gördüğü ve bu tarihten sonra kullanılmadığı söylenebilir. Bu noktada 779-14 Parseldeki yapının terk edilişi ile ilgili olasılıklar bu yapı için de söz konusu olabilir[645].

Son dönem kazı çalışmaları B Yapısının dayalı olduğu surun Hellenistik dönemden MS 7. yüzyıla kadar varlığını göstermektedir[646]. Nitekim kentte sur sistemindeki imar hareketliliğine bakıldığında, MS 6. yüzyılın 2. yarısı ya da en geç MS 7. yüzyılın başlarında Attius Philippus Suru'nun inşa edildiği tespit edilmiştir[647]. Bu

[645]Bkz. tez metni s. 73-74.
[646]Prof. Dr. F. S. Alanyalı ile 13.01.2022 tarihinde yapılan kişisel iletişim.
[647]Alanyalı, 2017, **a.g.k.**, 189, 192; Yurtsever, 2021, **a.g.k.**, 7, dn. 24.

durumda B Yapısı da MS 7. yüzyıldaki varlığı kesin olarak bilinen kent suruna dayalı olarak Geç Antik Çağda (MS 6-7. yüzyıl) inşa edilmiş bir yapı olarak değerlendirilebilir. Sur sisteminin dışında kalan bu yapı E1 limanının içindeki konumu nedeniyle liman ile ilişkilendirilebilir **(Plan 13)**.

3.3.3.2.4. Analoji

B Yapısının analoji yaklaşımıyla plan açısından benzerlerini belirleyebilmek için ilk önce işlevi ile ilgili çıkarımlarda bulunmak gereklidir. Birbirine bağlı, farklı boyutlardaki mekânlardan oluşan ve mevcut durumuyla dikdörtgen plan arz eden yapının yaşanan tahribat nedeniyle bazı mekânlarını kaybettiği anlaşılmaktadır. Yapıda mekânlardan ele geçen seramiklerin işlevsel dağılımına bakıldığında kullanım gördüğü MS 6-7. yüzyıl seramiklerinin ağırlıklı olarak pişirme ve sofra kaplarından oluştuğu görülmektedir. Ancak bu seramikler dolgu içerisinden ele geçtikleri için bu durum yapının işlevine dair bir çıkarım yapılmasını zorlaştırmaktadır. Ancak yapının sahip olduğu mevcut plan ve E1 limanının içindeki konumu, bu yapının liman ile bağlantılı bir işleve sahip olabileceğini akla getirmektedir.

Yapının içinde bulunduğu E1 limanı ile ilgili olarak Mansel tarafından verilen bilgilere bakıldığında, limanın Roma İmparatorluk dönemindeki durumunu tasvir eden bazı sikkelerden bahsedildiği görülmektedir. Bu sikkelerden birinde liman, etrafında sütunlu galerilerin bulunduğu yuvarlak bir havuz biçiminde tasvir edilmiştir[648]. Mansel, limanda rıhtıma paralel yapılmış olan galerilerin hemen arkasında antrepoların olabileceğini belirtmiştir. Mansel antrepolarla ilişkili olabilecek kalıntıların modern yerleşime ait bazı evlerin bahçelerinde takip edilebildiğini belirtmiştir[649]. Bu ifade 798-1 Parseldeki imara aykırı yapılaşmanın da E1 limanı ile ilişkili yapılarda yaşanan tahribatın bir parçası olabileceğini göstermektedir.

Yukarıda verilen bilgiler, B Yapısının liman ile bağlantılı bir antrepo veya depo olabileceğini düşündürmektedir. Anadolu'nun güney kıyılarındaki limanlar ve liman ile bağlantılı yapılar değerlendirildiğinde, Myra antik kentinin limanı olan Andriake'deki bazı yapılar, B Yapısı ile paralellik kurmak açısından dikkat çekmektedir. Bu yapılardan bir tanesi Andriake'de dükkân dizisi olarak tanımlanan ve güney yerleşimin merkezinde

[648]Mansel, 1978, **a.g.k.**, 75, Res. 76.
[649]Mansel, 1978, **a.g.k.**, 75.

yer alan, dikdörtgen planlı, küçüklü büyüklü ve çoklu mekânlardan oluşan bir yapıdır. Andriake'deki yapı örneğinde kapı geçişleri tespit edilmiştir[650]. B Yapısında mekânların kapı geçişleri tespit edilememiştir. Bu noktada antrepo veya depo işlevine sahip olduğu düşünülen B Yapısının işlevsel olarak Andriake'deki yapıdan farklı olduğu anlaşılmaktadır. Zira antik çağ limanlarında limana bağlı yapılar arasında ticari amaçlı depo yapılarının da olduğu bilinmektedir[651].

3.3.3.3. Genel değerlendirme

798-1 Parselde yer alan A ve B yapıları, mevcut verilerle olasılıkla birbirine yakın zamanlarda inşa edilmiş ve eş zamanlı olarak kullanılmış iki yapıdır. A Yapısı tahkimatın içinde, B Yapısı ise dışında yer almaktadır. İşlevsel açıdan birbirinden farklı iki yapıyı barındıran 798-1 Parseldeki mimari bulgular, kentte Geç Antik Çağda görülen konut tiplerine ve liman ile ilişkili yapılara birer örnek ile katkıda bulunması açısından önemlidir. Bunun yanı sıra parselin güneyinde ve güneydoğu köşesinde açığa çıkarılan sur kalıntıları, ileride kentin deniz tahkimatı ile ilişkili olarak yapılacak çalışmalara katkı sunacaktır.

Parselde tespit edilen iki ayrı üzeri kapalı atık su kanalı da yine kentin Geç Antik Çağ drenaj ve kanalizasyon sistemleri ile ilgili bilgi vermesi açısından önemli bulgulardır. Bu kanalların ne zaman yapıldıklarını kesin olarak gösteren bir bulgu olmasa da ele geçen seramikler bu kanalların MS 6-7. yüzyıldaki varlıklarını göstermiştir. Ayrıca söz konusu kanallar, MS 6-7. yüzyılda kullanımda oldukları bilinen A ve B yapıları ile doğrudan ilişkilidir.

Athena Tapınağı ve AA Bazilikası'nın *temenos*una yakın olması hem de E1 limanının içindeki konumu 798-1 Parselin tarihsel topografya açısından önemini ortaya koymaktadır. A ve B yapılarının kullanımda olduğu süreçte AA Bazilikası'nın aktif olduğu da unutulmamalıdır. Plan açısından Antiokheia evlerinden Psykhe'nin Gemisi evinin bir devamı niteliğinde olan B Yapısı ve yine plan açısından yakın benzeri Andriake'de görülebilen A Yapısı'nın söz konusu Güney Anadolu kentlerindeki örnekler ile paralellik göstermesi şaşırtıcı değildir.

[650]Ç. A. Aygün (2018). *Myra'nın limanı Andriake'nin yerleşim planı*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Antalya: Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 70-73.
[651]D. J. Blackman, (1982). Ancient harbours in the Mediterranean. Part 2. *IJNA*, 11.3, s. 204.

798-1 Parselde açığa çıkarılan mimari bulgular Side'nin Geç Antik Çağ araştırmalarına ve kent planına önemli katkılar sağlamıştır.

3.4. Seramikler

798-1 parselde toplam 68 adet sondaj açılmıştır. Bu sondajlardan Sondaj 5, Sondaj 9, Sondaj 10, Sondaj 11, Sondaj 13, Sondaj 14, Sondaj 15, Sondaj 17, Sondaj 18, Sondaj 24, Sondaj 27, Sondaj 28, Sondaj 32, Sondaj 34, Sondaj 36, Sondaj 37, Sondaj 38, Sondaj 40, Sondaj 42, Sondaj 43, Sondaj 44, Sondaj 45, Sondaj 48, Sondaj 51, Sondaj 55, Sondaj 56, Sondaj 57, Sondaj 59, Sondaj 60, Sondaj 61, Sondaj 63, Sondaj 64, Sondaj 65, Sondaj 66, Sondaj 67 ve Sondaj 68'de ele geçen seramikler profil verir veya tarihlenebilir nitelikte değildir. Bunların dışında kalan sondajlarda bulunan seramiklerden profil veren parçalar işlevlerine ve formlarına göre sınıflandırılmış, daha sonra benzerleri yardımıyla tarihlendirilmişlerdir.

Sınıflandırma ve tarihlendirme işlemleri tamamlanan parçalar bu bölümde ilk önce işlevlerine göre sırasıyla 'Sofra ve servis kapları', 'Pişirme kapları', 'Depolama kapları' ve 'Özel işleve sahip kaplar' olmak üzere gruplandırılarak anlatılmıştır. Söz konusu grupların içerisinde yer alan kaplar öncelikle formlarına göre, formlar da kendi içinde kronolojik olarak erkenden geçe doğru sıralanmıştır. 798-1 Parsel seramiklerinin katalog numaraları da bu sıralama doğrultusunda verilmiştir. Sayısal açıdan yoğunluk gösteren seramik türlerine ait örnekler hamur ve yüzey özellikleri yönünden incelenmiş ve tespit edilen farklı gruplar bölümün sonunda 'Genel değerlendirme' başlığı altında tanımlanmıştır.

Tarihlendirilen seramiklerin ait oldukları sondaj ve tabakalara göre dağılımı, parselde antik dönem yapılarının anlatıldığı başlıklar altında ilgili oldukları yapı ve mekânlar ile ilgili alt başlıklarda belirtilmiştir. Her sondajda üst tabakadan alt tabakaya doğru ve her tabakada tarihlendirilen seramikler kendi içinde işlevlerine göre ve erkenden geçe doğru sıralanmıştır. Bu bilgiler bir önceki bölümde, antik dönem yapılarında, sondajların ait oldukları mekânların ele alındığı başlıklar altında 'Sondaj Değerlendirme Tabloları'nda özetlenmiştir. 798-1 Parselde tespit edilen form repertuarı için ayrıca seramik değerlendirme tabloları hazırlanmıştır[652].

[652]Bkz. Tablo 8-10.

3.4.1. Form repertuarı

3.4.1.1. Sofra ve servis kapları

798-1 Parselde ele geçen seramiklerin oluşturduğu, form açısından en çok çeşitlilik gösteren ve sayısal açıdan da en yoğun olan grup 'Sofra ve Servis Kapları'dır. Bu grupta yer alan toplam 82 adet parçanın ait olduğu formlar türlerine ve dönemlerine göre ayrıştırıldığında Roma İmparatorluk döneminde en yoğun seramikleri genel olarak MS 1-2. yüzyıla tarihlendirilen Doğu Sigillata D formlarının, Geç Antik Çağda ise genel olarak MS 6-7. yüzyıla tarihlendirilen Geç Roma D (Late Roman D) formlarının oluşturduğu görülmektedir[653]. Bu başlık altında tespit edilen seramik grupları kronolojik olarak ele alınmıştır. Herhangi bir seramik türüne dâhil olmayan testi örnekleri ise form ismiyle ayrı başlık altında ele alınmıştır.

3.4.1.1.1. Doğu Sigillata A[654] formları

Doğu Akdeniz havzasında özellikle de Antiokheia, Hama, Tel Anafa ve Tarsus'ta üretildiği düşünülen DSA seramikleri MÖ 2. yüzyılın ortası ile MS 1. yüzyılın ilk yarısı arasında geniş bir alana ihraç edilmiştir[655]. Antiokheia buluntuları üzerine çalışan Waage ile Tarsus buluntuları üzerine çalışan Jones tarafından 'Hellenistik Pergamon' ve 'Roma Pergamon' olarak adlandırılan bu seramik türü, Samaria buluntuları üzerine çalışan Kenyon tarafından 'DSA I' ve 'DSA II' şeklinde ayrılmışlardır[656]. DSA seramikleri için en ayrıntılı tipolojik çalışma ise Hayes tarafından gerçekleştirilmiş ve 117 form belirlenmiştir[657]. 798-1 Parsel form repertuarı içerisinde DSA seramikleri 3 parça ile temsil edilmektedir.

DSA Form 13B: Kat. No. 57

Kat. No. 57**,** Hayes tarafından DSA Form 13 olarak isimlendirilen, dikey ağızlı minyatür tabak olarak tanımlanan formun A ve B olarak sınıflandırılan iki alt tipinden B

[653]798-1 Parsel 'Sofra ve Servis Kapları'nın formlarına, türlerine, dönemlerine göre sayısal dağılımı ile ilgili detaylı bilgiler için bkz. Tablo 8: 798-1 Parsel Seramik Değerlendirme Tabloları/Sofra ve Servis Kapları.
[654]Söz konusu seramik grubu metnin devamında Türkçe literatürde yaygın olarak kullanılan kısaltması ile anılacaktır. 'Doğu Sigillata A' grubu seramikler için 'DSA' kısaltması kullanılacaktır.
[655]Hayes, 1985, **a.g.k.**, 9; F. F. Jones (1950). Pottery. *Excavations at Gözlükule, Tarsus*. Vol. I. (Ed: H. Goldman). New Jersey: Princeton, s. 180-183; V. R. Anderson-Stojanovic (1992). *Stobi: The Hellenistic and Roman pottery*. Princeton, s. 44.
[656]Waagé, 1948, **a.g.k.**, 31-35; Jones, 1950, **a.g.k.**, fig. 188, 189; Kenyon, 1957, **a.g.k.**, 284.
[657]Hayes, 1985, **a.g.k.**, 9-48, tav. I-XI.

tipine benzerdir[658]. Tam profil veren parçanın hafifçe dışa açılan ağız kenarı, dikey gövde profiline sahip olduğu görülmektedir. Gövdeden kaideye geçişte görülen keskin dönüş, omurgalı bir gövde profili oluşturmaktadır. Alçak ve halka kaide profilinin alt yüzeyi kademelidir. Çok uçuk kahverengi (10 YR 8/3) renkte ve çok az kum katkılı hamuru ile oldukça ince bir hamur yapısına sahip olan parçanın iç ve dış yüzeyi kırmızı (10 R 4/8) renkte astar izlerine sahiptir. Hayes bu formun B tipine ait örnekleri içbükey dik gövdeli, omurgalı tabaklar olarak tanımlamıştır, MÖ 1. yüzyılın ikinci yarısı-MS 1. yüzyılın başı arasına tarihlendirmiştir[659]. **(Levha 14, 61)**

DSA Form 22B: Kat. No. 58

Kat. No. 58 Hayes tarafından Atlante'de DSA Form 22B olarak adlandırılan ve fincan olarak tanımlanan forma ait bir ağız-gövde parçasıdır. Parçanın dış ve iç yüzeyinde parlak kırmızı renkte astar izleri görülmektedir. DSA Form 22B genellikle 7.7-14cm arasında değişen ağız çapına sahip olan küçük boyutlu bir kap formudur. Hafifçe dışa açılan, ince cidarlı ve basit bir ağız kenarına sahip olan bu form çoğunlukla kaidelidir. Kaideye doğru belirgin bir kavis ile daralan gövdesinde genellikle bezeme görülmez. DSA Form 22'nin Form 22A ve Form 22B olarak adlandırılan iki alt tipine ait örneklerde parlak kırmızı renkte astar uygulandığı bilinmektedir. MÖ 2. yüzyılın sonlarından MS 10 aralığına tarihlenen DSA Form 22 örnekleri Atina Agorası, Priene, Labraunda, Knossos, Delos, Antiochia, Salamis, Dura Europos, Hama, Samaria Sebaste gibi yerleşimlerde ele geçmiştir[660]. Kat. No. 58'in ağız ve gövde profili ile ağız çapı açısından en yakın benzeri Atina Agorası'nda MÖ 75-1 yılları arasına tarihlenen bir kontekste ait buluntular arasında görülmektedir[661]. **(Levha 14, 61)**

DSA Form 48 (Prototip): Kat. No. 59

Kat. No. 59 dar çaplı ve kalın cidarlı bir kaide parçasıdır. Kaide dış yüzeyde düzleştirilmiştir ve ortasında yiv bulunmaktadır. Kaideden gövdeye geçiş dar açılıdır. Her iki yüzeyi de kırmızı renkte astarlı olan parçanın açık bir kaba ait olduğu anlaşılmaktadır. Parça kaliteli ama yıpranmış durumdaki kırmızı renk astarı ile sigillata olmalıdır. Kaidenin profili DSA formlarından Form 48'in prototipi olarak tanımlanan ve

[658]Hayes, 1985, **a.g.k.**, tav. II, no. 12.
[659]Hayes, 1985, **a.g.k.**, 20.
[660]Hayes, 1985, **a.g.k.**, 23, 24, lev. III, no. 12, 13.
[661]Hayes, 2008, **a.g.k.**, 133, fig. 4, no. 97.

Atina Agorası'nda bulunmuş olan fincan formuna ait kaide profili ile benzerdir[662]. Bu form MS 40-70 arasına tarihlenmektedir[663]. **(Levha 14, 61)**

3.4.1.1.2. Doğu Sigillata D[664] formları

DSD seramikleri ile ilgili genel bilgiler bu türün ilk anıldığı bölüm olan 779-14 Parsel seramiklerinin ele alındığı başlık altında yer almaktadır. Metin içerisinde tekrara düşmemek için aynı bilgiler buraya eklenmemiştir. Söz konusu bilgilere '779-14 Parsel Seramikleri' başlığı altında yer alan 'Doğu Sigillata D Formları' alt başlığında detaylı olarak yer verilmiştir[665].

DSD Form P19: Kat. No. 60

Kat. No. 60 Hayes tarafından DSD Form P19 olarak isimlendirilen, küçük, yarım küresel gövdeli, dışa çekik ağız profiline sahip ve küçük düz dipli bir fincan formu olarak tanımlanan forma ait bir örnek olmalıdır[666]. Dışa çekik ağız kenarına, gövdeye geçişte iç bükey bir profile, yarım küresel gövdeye sahip olan Kat. No. 60, Hayes'in bu form ile ilgili yaptığı tanımlamadan dip profili ile ayrılmaktadır. Birleşmeyen ancak aynı hamur ve astar özelliklerine sahip olduğu ve aynı tabakadan ele geçtiği için aynı kaba ait olduğunu düşündüğümüz bir ağız-gövde bir de dip parçasından oluşan Kat. No. 60, halka kaidelidir. Ancak yine de kabın ağız ve gövde profiline genel olarak baktığımızda DSD Form P19 olarak tanımlanabileceği görülmektedir. Hayes bu formu MS 1. yüzyıla tarihlendirmektedir[667]. **(Levha 14, 61)**

DSD Form P25: Kat. No. 61

Kat. No. 61 DSD türü seramiklere yüzey işçiliği, astar rengi ve hamur özellikleri açısından benzemektedir. Bu parça alçak bir halka kaide parçasıdır. Parçanın iç yüzeyinde de astar oluşu açık bir kaba ait olduğunu göstermektedir. Kaide çapının küçük olması ve ince cidarı nedeniyle küçük boyutlu bir açık kap kaidesi olmalıdır. DSD formları arasında küçük boyutlu bir kâse formu olan ve Hayes tarafından Form P25 olarak adlandırılan formun Kat. No. 61 benzeri dar ve alçak bir halka kaideye sahip

[662]Hayes, 1985, **a.g.k.**, tav. VI, no. 16.
[663]Hayes, 1985, **a.g.k.**, 36.
[664]Söz konusu seramik grubu metnin devamında Türkçe literatürde yaygın olarak kullanılan kısaltması ile anılacaktır. 'Doğu Sigillata D' grubu seramikler için 'DSD' kısaltması kullanılacaktır.
[665]Bkz. tez metni s. 88, 89.
[666]Hayes, 1985, **a.g.k.**, 84, tav. XIX, no. 11.
[667]Hayes, 1985, **a.g.k.**, 84; Hayes, 1991, **a.g.k.**, 42.

olduğu görülmektedir[668]. Form P25 MS 1. yüzyılın başlarına tarihlenmektedir[669]. **(Levha 15, 61)**

DSD Form P37: Kat. No. 62

Kat. No. 62 Hayes tarafından Atlante'de DSD Form P37 olarak adlandırılan ve krater olarak tanımlanan forma ait bir ağız-gövde parçasıdır[670]. Dışa sarkık ve yivli ağız kenarı, dış yüzeyde düzleştirilerek bir bant haline getirilmiştir. Ağız kenarı dış yüzeyde köşeli bir profile sahiptir. Ağız kenarından gövdeye geçişte iç bükey bir kavis görülmekte ve bu kavisten hemen sonra gövde belirgin bir biçimde dışa açılmaktadır. Dış ve iç yüzeyde kırmızımsı renkte olan astar izlerinin yer yer kahverengiye döndüğü görülmektedir. MÖ 1. yüzyılın ikinci yarısı ile MS 1. yüzyılın ilk yarısı arasına tarihlendirilen bu formun Antiochia, Tarsus, Samaria Sebaste[671] ve Anemurium'da[672] örnekleri bulunmuştur. **(Levha 15, 61)**

DSD Form X58: Kat. No. 63

Kat. No. 63 Hayes tarafından DSD Form X58 olarak tanımlanan[673] silindirik sürahi formuna ait ağız-boyun-kulp parçasıdır. Bu formda uzun gövde profili dibe doğru genişlemektedir. Düz dipli olan bu formun dip kısmının alt yüzeyi kavisli bir görünüme sahiptir. İnce cidarı ile dikkat çeken formun kulbu ise ağız kenarından başlayarak gövde ortasında gövdeye bağlanmaktadır, kulp kesitinin ise ortası girintilidir. Ancak bazen kulp kesiti ince girintilerle bölümlendirilmiş bir görünüme sahiptir. MS 1-2. yüzyıla tarihlenen Form X58'e[674] ait bir örnek olan Kat. No. 63'de dış yüzey kırmızı renkte astarlıdır. **(Levha 15, 61)**

DSD Form ?: Kat. No. 64

Kat. No. 64 dik ve dar bir ağız kenarı parçasıdır, ağız kenarının biraz altında bir kulp çıkışı görülmektedir. Bu kulp çıkışı ve parçanın dar ağız çapı, parçanın sürahi benzeri bir forma ait ağız-boyun parçası olduğunu göstermektedir. Profil açısından benzeri bulunamayan Kat. No. 64, DSD türü seramiklere yüzey işçiliği, astar rengi ve

[668]Hayes, 1985, **a.g.k.**, tav. XX, no. 3.
[669]Hayes, 1985, **a.g.k.**, 85.
[670]Hayes, 1985, **a.g.k.**, 87, lev. XXI, no.1.
[671]Hayes, 1985, **a.g.k.**, 87.
[672]Williams, 1989, **a.g.k.**, fig. 2, no. 29.
[673]Hayes, 1985, **a.g.k.**, tav. XXII, no. 4.
[674]Hayes, 1985, **a.g.k.**, 90-91.

hamur özellikleri açısından benzemektedir. Bu nedenle genel olarak MS 1-2. yüzyıla tarihlenebilir. **(Levha 15, 61)**

3.4.1.1.3. Afrika Kırmızı Astarlı Seramiği (African Red Slip Ware)[675] formları

798-1 Parsel seramikleri içerisinde Waagé tarafından Late Roman A-B, Hayes tarafından Afrika Kırmızı Astarlı Seramiği (African Red Slip Ware (ARSW)) olarak adlandırılan ve 200 forma ayrılan seramik türü yalnızca 1 parça ile temsil edilmektedir. Bu seramik grubu ile ilgili genel bilgiler ilk anıldığı bölüm olan '779-14 Parsel Seramikleri' başlığı altında yer almaktadır. Metin içerisinde tekrara düşmemek için aynı bilgiler buraya eklenmemiştir. Söz konusu bilgilere '779-14 Parsel Seramikleri' başlığı altında yer alan 'Afrika Kırmızı Astarlı Seramiği (African Red Slip Ware) Formları' alt başlığında detaylı olarak yer verilmiştir[676].

ARSW Form 82A: Kat. No. 65

Kat. No. 65 ARSW Form 82 olarak adlandırılan (Antioch 806; cf. Lamboglia 55A) tabak formuna ait bir ağız-gövde-dip parçasıdır. Tam profil veren parça dik ve üçgen kesite yakın bir ağız profili, yayvan ve sığ gövde profili, içte ve dışta hafifçe yükseltilerek oluşturulmuş ayak ile belirginleştirilmiş dip profiline sahiptir. Ağız kenarında 3 adet yiv, ağız kenarının hemen altında gövde üzerinde 3 sıra halinde çentiklerden oluşan rulet bezeme görülmektedir. 'Geniş tabak' olarak tanımlanan ARSW Form 82'nin A ve B olmak üzere iki alt tipi bulunmaktadır ve Kat. No. 65 bu formun A tipine ait bir örnektir[677]. Kat. No. 65 ile benzer olan örnekler Hayes tarafından ARSW Form 82 Tip A'nın erken serisi olarak tanımlanmaktadır ve MS 430-475 arasına tarihlenmektedir[678]. **(Levha 15, 61)**

3.4.1.1.4. Late Roman D[679] formları

LRD ile ilgili genel bilgiler tipoloji, tarihlendirme, yayılım-dağılım alanları, üretim merkezleri açısından 779-14 Parsel LRD formlarının anlatıldığı alt başlıkta[680] ve

[675]Söz konusu seramik grubu metnin devamında Türkçe literatürde yaygın olarak kullanılan kısaltması ile anılacaktır. 'Afrika Kırmızı Astarlı Seramiği' için 'ARSW' kısaltması kullanılacaktır.
[676]Bkz. tez metni s. 92-94.
[677]Hayes, 1972, **a.g.k.**, fig. 23/82. 1, 2.
[678]Hayes, 1972, **a.g.k.**, 131.
[679]Söz konusu seramik grubu metnin devamında Türkçe literatürde yaygın olarak kullanılan kısaltması ile anılacaktır. 'Late Roman D' grubu seramikler için 'LRD' kısaltması kullanılacaktır.
[680]Bkz. tez metni s. 94-98.

779-14 Parsel form repertuarının genel değerlendirmesinin yapıldığı alt başlıkta[681] ele alınmıştır.

Hayes Form 1/Meyza Form H1B: Kat. No. 66

Kat. No. 66 tabak ağız-gövde-dip parçasıdır. Üçgen kesitli, kalınlaştırılmış ağız kenarına, sığ ve eğimli bir gövde profiline, hafifçe belirginleştirilmiş alçak bir kaide profiline sahiptir. Hayes tarafından LRD Form 1 olarak tanımlanan tabak formu ile ağız ve dip profili açısından benzerlik göstermektedir[682]. Ağız ve gövde profili ile Meyza tarafından bu forma varyant olarak eklenen H1B olarak isimlendirilen forma ait örneklerle de benzerlik göstermektedir[683].

Hayes Form 1 tabakları ilk defa Waagé tarafından '*Late Roman E*' seramiği içerisinde 928 tip numarası ile tanımlanmıştır[684]. Bu forma ait örnekler ayrıca Alexandria D1-D2, Capernaum TS 5[685], Benghazi B 714[686] gibi buluntu yerine dayanarak verilen farklı isimlerle de anılmışlardır. Meyza ise Paphos buluntularına dayanarak yaptığı tipoloji çalışmasında bu forma H1A, H1B, H1A/B, H1 var, H1 geçiş, H1/2, H1/5 olarak tanımladığı farklı varyantlar da eklemiştir. Hayes Form 1'e ait olan örnekler Abu Mena, Saloniki[687], Atina Agorası[688], Paphos[689], Arykanda[690], Patara[691], Perge[692], Side[693], Kelenderis[694] ve Pednelissos territoriumundaki LRD atölyelerinin ürettiği formlar arasında saptanmıştır[695]. LRD Hayes Form 1 MS 4. yüzyılın sonu ile MS 5. yüzyılın üçüncü çeyreği arasına tarihlenmektedir[696]. Form için bu tarih genel olarak kabul edilmektedir, bunun yanı sıra Meyza H1B örneklerini Capernaum ve

[681]Bkz. tez metni s. 126-128.
[682]Hayes 1972, **a.g.k.**, fig. 80/1.1, 2, 4.
[683]Meyza, 2007, **a.g.k.**, pl. 1, H1B-4.
[684]Waagé, 1948, **a.g.k.**, 52.
[685]Meyza, 2007, **a.g.k.**, 44, 45.
[686]P. M. Kenrick (1985). The fine pottery. *Excavations Khrebish Benghazi (Berenice)*. Tripoli, s. 399.
[687]Hayes 1972, **a.g.k.**, 372-373.
[688]Hayes, 2008, **a.g.k.**, fig. 42, no. 1421.
[689]Meyza, 2007, **a.g.k.**, pl. 1-3.
[690]Yaman, 2018, **a.g.k.**, lev. 10-11, Kt. nr. 14-23.
[691]Şen, 2017, **a.g.k.**, pl. 11, no. 131-142.
[692]Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 45-47, Kat. No. 159-174, c. II, 80-87, Kat. No. 159-174.
[693]Oransay ve Şen-Yıldırım, 2011, **a.g.k.**, 104, res. 4, no. 1; Şen ve Oransay, 2014, **a.g.k.**, 106, çiz. 6, no. 1.
[694]M. Tekocak (2007). Kelenderis aşağı şehir sondajında bulunan Kıbrıs Kırmızı Astarlı (Geç Roma D) kapları. *İdol*,33, lev. 1, no. 2.
[695]Jackson v.d., 2012, **a.g.k.**, 99, fig. 10, no. 1-4.
[696]Hayes, 1972, **a.g.k.**, 373.

Kellia buluntuları ile MS 4. yüzyılın üçüncü çeyreği ile MS 5. yüzyılın ilk yarısına tarihlendirmektedir[697].

Hayes LRD Form 1 örneklerinin ağız çaplarının 21-28cm arasında olduğunu belirtmektedir[698], fakat **Kat. No. 66**'nın 15cm ölçüsündeki ağız çapının bu formun bilinen örneklerine göre oldukça dar olduğu görülmektedir. Meyza ise H1B örneklerinin ağız çaplarının genel olarak 19-23cm ve 26-28cm arasında değiştiklerini ifade etmektedir. Arykanda H1B örneklerinin ağız çaplarının ise 12,8-36cm arasında değiştiği belirtilmiştir[699]. Bu nedenle ölçü açısından genel tanımlamaların dışında kalan **Kat. No. 66**'nın ağız çapı ve profil açısından yakın bir benzeri Patara'da ele geçmiştir ve MS 4. yüzyılın sonu ile MS 5. yüzyılın üçüncü çeyreği arasına tarihlenmiştir[700]. **(Levha 16, 62)**

Hayes Form 2/Meyza Form H2: Kat. No. 67-71

Kat. No. 67 tabak ağız-gövde-dip parçasıdır. Dışa çekik ve yivli ağız kenarına sahiptir, dip kısmı alçak bir ayak ile halka kaide görünümü kazanmıştır, dik gövde profilinin yuvarlatılmış bir gövde altı profili ile kaideye bağlandığı görülmektedir. Dış yüzeyde ağız kenarının altında, dik gövde profili yüksekliğince bir bant halinde rulet bezeme yer almaktadır. Kat. No. 67 Hayes tarafından LRD Hayes Form 2 olarak adlandırılan tabak formuna ait bir örnektir. Yakın benzeri Atina Agorası'nda MS 460-475 arasına tarihlendirilen bir kontekst içerisinde ele geçmiştir[701]. Hayes, Form 2'nin erken örneklerinin geç örneklere oranla daha yüksek bir kaide profiline sahip olduğunu belirtmektedir[702].

LRD formlarının en sık görülen formlarından olan Hayes Form 2 örneklerinin yayılım alanı da oldukça geniştir. Anadolu'nun güney kıyılarında Ksanthos[703], Myra[704],

[697]Meyza, 2007, **a.g.k.**, 47.
[698]Hayes, 1972, **a.g.k.**, 372.
[699]Yaman, 2018, **a.g.k.**, 72.
[700]Şen, 2017, **a.g.k.**, 422, no. 136, pl. 11, no. 136.
[701]Hayes, 2008, **a.g.k.**, 249, fig. 42, no. 1422.
[702]Hayes, 1972, **a.g.k.**, 375, 376.
[703]E. Pellegrino (2002). Le matériel céramique issu des fouilles menées en 1995 et 2000 sur l'acropole lycienne de Xanthos. *Anatolia Antiqua*, 10, s. 249, fig. 4, no. 2.
[704]Kaya, 2007, **a.g.k.**, lev. 42-46, no. 170-187.

Olympos[705], Patara[706], Arykanda[707], Perge[708], Side[709], Kelenderis[710], Anemurium[711], Antiokheia[712] ve Pednelissos territoriumundaki atölye buluntuları arasında[713] Hayes Form 2 örnekleri ele geçmiştir. Anadolu'nun dışında ise Paphos[714], Kourion[715], Beirut[716], Ashkelon'da[717] LRD Hayes Form 2 örnekleri bulunmuştur[718]. Hayes Atina ve Abu Mena buluntuları doğrultusunda LRD Form 2'nin genel olarak MS geç 5. yüzyıl-erken 6. yüzyıl arasında üretilmiş olduğunu ve MS 6. yüzyılın ikinci çeyreğinde yerini LRD Form 9 kaplarına bıraktığını belirtmiştir[719]. İlk kez Waagé tarafından Atina buluntularından hareketle 'Geç Roma yerel imitasyonlar' olarak tanımlanan[720] bu formun en erken örneklerinin Hayes tarafından Afrika Kırmızı Astarlı Seramiği Hayes Form 84'e yakın bir profile sahip olduğu ifade edilmiştir[721]. Ancak Tunus'da tespit edilen Afrika Kırmızı Astarlı Seramiği Hayes Form 83'ün bu formun erken örneklerine daha düz olan ağız profili açısından daha çok benzediği yönünde görüşler de mevcuttur[722]. Hayes'in bu form için önerdiği MS geç 5. yüzyıl-erken 6. yüzyıl genel bir tarih aralığı olarak kabul görmektedir ancak Meyza bu formun üretiminin MS 5. yüzyılın başında başlayarak MS 6. yüzyılın ortasında veya üçüncü çeyreğinde son bulduğunu ileri sürmektedir[723]. Bu formun yerini Hayes Form 9'a ne zaman bıraktığı konusunda, Beirut buluntuları ve buluntuların stratigrafisinden hareketle Reynolds tarafından MS 6. yüzyılın ikinci çeyreği önerilmektedir[724].

[705]M. Öztaşkın (2009). Olympos antik kentinden bir grup Erken Bizans dönemi seramiği. *Ebru Parman'a Armağan: Sanat Tarihi ve Arkeoloji Yazıları*. (Ed: A. O. Alp). Ankara: Alter Yayıncılık, s. 296, lev. 1, no. 5-9.
[706]Şen, 2017, **a.g.k.**, pl. 13-19, no. 154-220.
[707]Yaman, 2018, **a.g.k.**, lev. 11-12, Kt. nr. 26-35.
[708]Atik, 1995, **a.g.k.**, fig. 67, 68, 70, no. 345, 346, 365-367; Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 48-53, no. 175-203.
[709]Oransay ve Şen-Yıldırım, 2011, **a.g.k.**, 104, res. 4, no. 2, 3.
[710]Tekocak, 2006, **a.g.k.**, 63, lev. 19, 20, no. 120-130.
[711]Williams, 1989, **a.g.k.**, 30, 31, fig. 11, no. 158-164.
[712]Waagé, 1948, **a.g.k.**, 52, 53, pl. XI, 930.
[713]Jackson v.d., 2012, **a.g.k.**, 99, 100, fig. 10, no. 5-7, fig. 11, no. 1-4.
[714]Hayes, 1991, **a.g.k.**, 208, fig. 72, no. 8.
[715]Şen, 2017, **a.g.k.**, 98.
[716]Reynolds, 2011a, **a.g.k.**, 209-214, fig. 1-6.
[717]Johnson, 2008, **a.g.k.**, 55, no. 167-169.
[718]Meyza, 2007, **a.g.k.**, pl. 4, no. 1-3.
[719]Hayes, 1972, **a.g.k.**, 375, 376.
[720]Meyza, 2007, **a.g.k.**, 51.
[721]Hayes, 1972, **a.g.k.**, 373; P. Reynolds (2011b). A note on the development of Cypriot Late Roman D forms 2 and 9. *Late Roman Fine Wares. Solving problems of typology and chronology (LRFW 1)*. (Ed: M. A. Cau, P. Reynolds and M. Bonifay). Archaeopress, s. 57.
[722]Reynolds, 2011b, **a.g.k.**, 57.
[723]Meyza, 2007, **a.g.k.**, 53.
[724]Reynolds, 2011b, **a.g.k.**, 57.

Kat. No. 68-71 LRD Hayes Form 2 kaplarının dip profili ile dış ve iç yüzeyde hafifçe yükseltilerek oluşturulan ayak profili ve dipten gövdeye geçişte belirgin bir dönüşe sahip dik gövde profili açısından benzerlik göstermektedir[725]. LRD Form 2 kaplarına dıştan bakıldığında, bu üç örnekte olduğu gibi, yükseltilmiş ayak görülmektedir. **Kat. No. 71'**in dış ve iç yüzeyinde astar genel olarak korunmuştur. Astar iç yüzeyde yer yer koyu kahverengi olmak üzere sarımsı kırmızıdır. Dış yüzeyde astar sarımsı kırmızıdan kahverengiye kadar değişkenlik göstermektedir. Parçanın dış yüzeyinde gövde üzerinde dört ayrı bant halinde çentiklerden oluşan rulet bezeme görülmektedir. **Kat. No. 70'**de de dış ve iç yüzeyde hafifçe yükseltilerek oluşturulan ayak profili ve kademeli gövde profili gibi özellikler göze çarpmaktadır. **Kat. No. 70**'in dış ve iç yüzeyinde astar yıpranmıştır. Astar her iki yüzeyde de yer yer koyu kahverengi olmak üzere genel olarak kırmızıdır. Parçanın dış yüzeyinde gövde altında tek bir sıra halinde çentiklerden oluşan rulet bezeme görülmektedir. Söz konusu dip örneklerinden **Kat. No. 68** ve **69** tam profil olarak ele geçen **Kat. No. 67** gibi belirgin bir biçimde yükseltilmiş kaide profiline sahiptir. Bu nedenle, bu formun erken örneklerinde kaide profilinin geç örneklerine oranla daha yüksek olması da göz önünde bulundurularak, **Kat. No. 67** ile paralel bir tarih olan MS 5. yüzyılın üçüncü çeyreği önerilebilir. **Kat. No. 70** ve **71**'in ise daha alçak olan kaide profilleri ile önceki örneklerden biraz daha geç oldukları değerlendirilebilir. Reynolds tarafından Form 9'a geçiş olarak önerilen MS 6. yüzyılın ikinci çeyreği bu iki parça için bir tarih olarak önerilebilir. **(Levha 16, 17, 62)**

Hayes Form 6/Meyza Form H6A: Kat. No. 72

Kat. No. 72'nin ağız profili açısından benzeri Perge'de ele geçmiş ve kâse olarak tanımlanmıştır. Perge'de LRD Form 6 taklidi kaplar adıyla sınıflandırılan benzeri ile **Kat. No. 72** yuvarlatılmış, kalınlaştırılmış ağız kenarı ve gövdeye geçişte görülen kavis gibi özellikler açısından ortaktır[726]. Ancak **Kat. No. 72** Perge'deki benzerinden daha geniş bir ağız çapına sahiptir[727]. Meyza LRD Form 6 varyantlarını ağız çaplarına göre belirlemiş ve 30-35cm civarında ağız çapına sahip olan örneklerin oluşturduğu grubu H6A olarak isimlendirmiştir. Geniş ağız çaplı bu örneklerin ağız profilinin ise

[725]Hayes, 1972, **a.g.k.**, fig. 80/2. 1.
[726]Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 63, Kat. No. 255.
[727]Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. II, 128, Kat. No. 255.

kalınlaştırılarak düzleştirilmiş veya yuvarlatılmış olduğu bilinmektedir[728]. Hayes tarafından tabak/kâse olarak tanımlanan bu form Meyza tarafından kâse olarak tanımlanmıştır[729]. Perge örneklerinin ağız çapı dar olanları kâse, geniş olanları ise çanak olarak nitelendirilmiştir[730]. Buradan hareketle **Kat. No. 72**'nin 29cm'lik ağız çapı ile Meyza tarafından H6A olarak adlandırılan geniş ağız çaplı forma ait bir örnek olduğu anlaşılmaktadır. LRD formları içerisinde nadiren karşılaşılan bir form olan LRD Form 6 Perge'den başka Arykanda[731], Patara[732], Antiokheia[733], Kalavassos Kopetra, Paphos[734] ve Auja Hafir'de[735] karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca Pednelissos territoriumunda LRD üretimi yapan atölyelerde de bu forma ait bulgulara rastlanmıştır[736]. LRD Form 6 Hayes tarafından MS 6. yüzyıl, Meyza tarafından Form H6A olarak gruplandırılan örnekler MS 7. yüzyıl ortasına tarihlenirken Perge'deki LRD Form 6 örnekleri MS 6-7. yüzyıla tarihlenmiştir[737]. **(Levha 17, 63)**

Hayes Form 7/Meyza Form H7: Kat. No. 73-76

Kat. No. 73-76 üçgen kesitli, kalınlaştırılmış, üst yüzeyinde iki adet yiv bulunan ağız kenarına, dibe doğru daralan derin, omurgalı bir gövde profiline sahiptir. Ağız-gövde parçası olarak ele geçen örneklerin tümünde ağız kenarının altında iç bükey bir profil ve hemen bitiminde gövdenin gövde altına doğru daralmaya başladığı noktada belirginleştirilmiş bir dönüş görülmektedir. Örneklerin ağız ve gövde profili açısından yakın benzerleri Arykanda[738], Patara[739], Perge[740] ve Beirut'ta[741] ele geçmiş, LRD Hayes Form 7 olarak tanımlanmışlardır. Ağız çapları 24-30cm arasında değişen bu parçalardan **Kat. No. 73** ve **74**'ün benzerleri Beyrut'ta MS geç 6. yüzyıla tarihlenen kontekstten ele geçmiştir[742]. **Kat. No. 75**'in benzeri Perge'de MS 6. yüzyılın ikinci yarısı-erken MS 7. yüzyıl arasına tarihlenmiştir, bu parçada gövde üzerinde iki sıra halinde çentik bezeme

[728]Meyza, 2007, **a.g.k.**, 57, 58.
[729]Hayes, 1972, **a.g.k.**, 377; Meyza, 2007, **a.g.k.**, 57.
[730]Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, 48.
[731]Yaman, 2018, **a.g.k.**, lev. 12, Kt. nr. 36-38.
[732]Şen, 2017, **a.g.k.**, pl. 22, no. 245-247.
[733]Waagé, 1948, **a.g.k.**, 57, pl. XI, 960.
[734]Meyza, 2007, **a.g.k.**, 57.
[735]Hayes, 1972, **a.g.k.**, 377.
[736]Jackson v.d., 2012, **a.g.k.**, 100, fig. 11, no. 9.
[737]Hayes, 1972, **a.g.k.**, 377; Meyza, 2007, **a.g.k.**, 57; Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, 47.
[738]Yaman, 2018, **a.g.k.**, lev. 13, Kt. nr. 39, 40.
[739]Şen, 2017, **a.g.k.**, pl. 24, no. 260.
[740]Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 69, no. 281.
[741]Reynolds, 2011a, **a.g.k.**, fig. 9, no. 141.
[742]Reynolds, 2011a, **a.g.k.**, 219.

görülmektedir[743]. Benzeri Patara örnekleri arasında yer alan ve MS 6. yüzyılın ikinci yarısı-MS 7. yüzyılın başı arasına tarihlenen[744] **Kat. No. 76**'da gövdede görülen belirginleştirilmiş dönüş çizgisi üzerinde, tek sıra halinde çentik bezeme görülmektedir.

Kalınlaştırılmış, üçgen kesitli veya topuz biçimli ağız kenarı, ağız kenarının üst yüzeyinde görülen tek, çift veya üç adet yiv, omurgalı gövde profili, geniş ve alçak kaide, yatay ve dalgalı kulp, derin kâse/basin olarak tanımlanan Hayes Form 7'nin karakteristik özellikleridir. Bu forma ait örneklerde tek ya da iki sıra halinde uygulanmış, kazıma çizgi ile yapılmış dalga bezeme en çok karşılaşılan bezeme türüdür[745]. Hayes Form 7, Anadolu'nun güneyinde Arykanda[746], Limyra[747], Olympos[748], Myra[749], Patara[750], Perge[751], Side[752], Pednelissos[753], Anemurium[754], Kelenderis[755] ve Elaiussa Sebaste'de[756] tespit edilen formlar arasındadır.

Hayes ilk defa Apollonia örnekleri arasında tanımladığı Hayes Form 7'yi, Hayes Form 10'un öncülü olarak değerlendirilmiştir. Hayes tarafından MS 6. yüzyılın ikinci yarısı-7. yüzyıla tarihlenen bu form, Meyza tarafından Horvat Sumaqa ve Paphos buluntularının ortaya koyduğu stratigrafi ile MS 5. yüzyılın ikinci yarısı-7. yüzyılın başı arasına tarihlenmiştir[757]. Beyrut kontekstlerinden hareketle bu formun en erken örnekleri MS 5. yüzyılın üçüncü çeyreğine tarihlenmiştir[758]. **(Levha 17, 18, 63)**

Hayes Form 8/Meyza Form H8: Kat. No. 77-84

Kat. No. 77-84 LRD Hayes Form 8 tabak/kâse parçalarıdır. Yatay ve dışa çekik bir dudak kenarı bu formun genel özelliğidir. Bazı örneklerde ağız kenarının üst yüzeyi düz iken, bazı örneklerde iç bükey bir kavisten sonra hafifçe yükselerek son

[743]Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. II, 141, no. 281.
[744]Şen, 2017, **a.g.k.**, 442, no. 260.
[745]Hayes, 1972, **a.g.k.**, 377-379; Johnson, 2008, **a.g.k.**, 56.
[746]Yaman, 2018, **a.g.k.**, lev. 13, Kt. nr. 39, 40.
[747]T. Marksteiner, S. Lemaitre, B. Yener-Marksteiner (2007). Die Grabungen am Südtor von Limyra: Die Grabungen der Jahre 1982-1986 am Südtor von Limyra. *Öjh*, 76, pl. 11, no. 13.
[748]Öztaşkın, 2009, **a.g.k.**, 297, lev. 2, no. 2.
[749]Kaya, 2007, **a.g.k.**, lev. 59, no. 238-239.
[750]Şen, 2017, **a.g.k.**, pl. 23, 24, no. 249-260.
[751]Atik, 1995, **a.g.k.**, fig. 68, 69, no. 351-353; Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 65-71, no. 262-286.
[752]Şen, 2017, **a.g.k.**, 108, 109, dn. 400.
[753]Jackson v.d., 2012, **a.g.k.**, 101, fig. 12, no. 1-8.
[754]Williams, 1989, **a.g.k.**, 35, fig. 15, no. 195-199.
[755]Tekocak, 2007, **a.g.k.**, lev. 1, no. 12.
[756]Ferrazzoli, 2003, **a.g.k.**, 657.
[757]Meyza, 2007, **a.g.k.**, 58.
[758]Reynolds, 2011a, **a.g.k.**, 208, fig. 4, no. 56.

bulmaktadır. LRD Form 8 kaplarında dudak kenarı dış yüzeyde düz bir bant görünümüne sahiptir[759]. Sığ olmayan ve derin sayılabilecek bir gövde profiline sahip olan LRD Form 8 örneklerinin bazılarının düz dibe, bazılarının ise alçak ayaklı bir dibe veya yüksek ayaklı bir kaideye sahip oldukları anlaşılmaktadır. Bu noktada bize bilgi sağlayan örnekler Perge'de ele geçen ve LRD Form 8 taklitleri olarak değerlendirilen kaplar ile Meyza tarafından Paphos'ta yapılan çalışmalarda incelenen LRD Form 8 kapları ve yine bu çalışmada Form 8'e bir alt tip olarak eklediği H8A tipi kaplardır[760]. Hayes tarafından MS 6. yüzyıl sonu-7. yüzyıl aralığına tarihlenen bu formun[761] Ksanthos[762], Myra[763], Perge[764], Side[765], Anemurium[766], Kelenderis[767], Olba[768], Pednelissos[769], Paphos[770], Ashkelon[771] gibi yerleşimlerde bulunmuştur. Meyza H8A ve H8B olarak iki alt tipe ayırdığı bu formun H8A örneklerinin, Horvat Sumaqa ve Paphos buluntularından hareketle MS 5. yüzyıl boyunca kullanıldığını önermiştir. Aynı zamanda Meyza, Paphos, Kalavassos Kopetra, Alexandria, Shavei Zion örnekleri ile MS 6. yüzyılın başında H8A'nın yerini H8B'nin aldığını ve MS 7. yüzyılın ikinci yarısına kadar da kullanımda olduğunu önermektedir[772].

Kat. No. 77 ağız-gövde-dip parçasıdır. Bu formun genel özelliği olan yatay ve dışa çekik ağız kenarı profili[773] bu parçada da görülmektedir. **Kat. No. 77**'ye dıştan bakıldığında ağız kenarı düz bir bant görünümündedir ve ağız kenarının üst yüzeyi iç bükey bir kavisten sonra hafifçe yükselerek bir çıkıntı oluşturmaktadır. Sığ ve yayvan gövde profilinin dış yüzeyde belirgin çark izlerine sahip olduğu görülmektedir. Alçak ayaklı bir dibe sahip olan **Kat. No. 77**'nin dış ve iç yüzeyinde kırmızı renkte astar izleri bulunmaktadır. Ağız kenarının üst yüzeyinde ise astar yer yer kahverengiye

[759]Hayes, 1972, **a.g.k.**, 379; Aydın, 2019, **a.g.k.**, 124.
[760]Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 71-73, no. 287-297; Meyza, 2007, **a.g.k.**, pl. 6, no. H8A/1, 4, 5, 9, pl. 19, no. H8/1, 2.
[761]Hayes, 1980, **a.g.k.**, 528, 529.
[762]Hayes, 1972, **a.g.k.**, 379, fig. 81/8. 1.
[763]Kaya, 2007, **a.g.k.**, lev. 50, no. 204, lev. 52, no. 211.
[764]Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 74, no. 299, 300, lev. 75, no. 307, 308, 310, lev. 78, no. 321-325, lev. 79, no. 329.
[765]Şen ve Oransay, 2014, **a.g.k.**, 106, çiz. 6, no. 5.
[766]Williams, 1989, **a.g.k.**, fig. 14, no. 187-190.
[767]Tekocak, 2006, **a.g.k.**, 63, 64, lev. 21, no. 133-135.
[768]Aydın, 2019, **a.g.k.**, lev. 30, kat. 60.
[769]Jackson v.d., 2012, **a.g.k.**, 102, fig. 13, no. 1, 103, fig. 14, no. 3.
[770]Meyza, 2007, **a.g.k.**, pl. 19, no. H8/2.
[771]Johnson, 2008, **a.g.k.**, 56-57, no. 171, 172.
[772]Meyza, 2007, **a.g.k.**, 60, 61.
[773]Hayes, 1972, **a.g.k.**, 379; Aydın, 2019, **a.g.k.**, 124.

dönmektedir. **Kat. No. 77**'nin dip profili açısından benzerleri Perge'de LRD Form 8'in taklitleri olarak değerlendirilen örnekler ile Meyza tarafından Paphos'ta yapılan çalışmalarda incelenen Form 8 örnekleri ve yine bu çalışmada Form 8'e bir alt tip olarak eklediği H8A tipi kaplar arasında saptanmaktadır[774].

Kat. No. 78 de **Kat. No. 77** gibi yatay ve dışa çekik ağız kenarı profiline sahiptir. Dış ve iç yüzeyinde kahverengi renkte astar izleri bulunmaktadır. Ağız kenarının üst yüzeyinde ise astar kırmızıya dönmektedir. Dış yüzeyde gövdede ağız kenarı altından gövdeye geçişte ters yönlerde yapılmış çift sıra çentiklerden oluşan rulet bezeme bulunmakta fakat bezemenin düzensizce yapıldığı görülmektedir.

Kat. No. 79 ve **80** LRD Hayes Form 8 tabak/kâse ağız-gövde parçasıdır. **Kat. No. 79** LRD Form 8'in genel özelliklerini yansıtan bir ağız-gövde parçasıdır. Ancak bu formda genel bir özellik olarak karşımıza çıkan yatay ve dışa çekik ağız kenarı profilinin aksine **Kat. No. 79**'da dudak kenarı aşağı eğimli ve dışa çekiktir. Ağız kenarının üst yüzeyi iç bükey bir kavis yaptıktan sonra hafifçe yükselerek son bulmaktadır. Ağız kenarının altından gövdeye yumuşak bir açıyla geçilen **Kat. No. 79**'da dış yüzeyde 4 ayrı bant halinde düzensizce yapılmış çentiklerden oluşan rulet bezeme görülmektedir. **Kat. No. 79** ile sarkık ve dışa çekik ağız kenarı profili açısından benzer olan örnekleri Perge[775], Side[776], Kelenderis[777], Olba[778], Pednelissos[779], Paphos[780] gibi yerleşimlerde bulunmuştur.

Kat. No. 80 dışa çekik ağız kenarı ve ağız kenarının üst yüzeyinde görülen iç bükey kavis ile Hayes tarafından LRD Form 8 olarak adlandırılan tabak/kâse formundaki kaplar ile benzerlik göstermektedir. **Kat. No. 80** derin bir gövde profiline sahiptir. Kabın dış yüzeyinde gövde üzerinde yatay ve birbirine paralel iki keskin hat bulunmaktadır. Bu durum kabın gövde profiline omurgalı bir görünüm

[774]Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 72, no. 289, 290, 292, 293; Meyza, 2007, **a.g.k.**, pl. 6, no. H8A/1, 4, pl. 19, no. H8/1.
[775]Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 71, no. 288, lev. 72, no. 289, 290, lev. 73, no. 295, 298, lev. 74, no. 301, 305, lev. 75, no. 306, lev. 76, no. 311- 314, 316, lev. 77, no. 315, 317, 319, lev. 78, no. 320, 326, lev. 79, no. 327, 328, 331, lev. 80, no. 332, 335, lev. 81, no. 338, 339, 341, lev. 82, no. 342-344.
[776]Şen ve Oransay, 2014, **a.g.k.**,106, çiz. 6, no. 4.
[777]Tekocak, 2006, **a.g.k.**, 63, 64, lev. 21, no. 135.
[778]Aydın, 2019, **a.g.k.**, lev. 30, kat. 59.
[779]Jackson v.d., 2012, **a.g.k.**, 102, fig. 13, no. 2-6. Pednelissos territoriumundaki LRD fırın alanlarında bu formun varyantları da belirlenmiştir ve bu örnekler içerisinde Kat. No. 79 ve 80 ile benzerlik gösteren kaplar bulunmaktadır. Söz konusu örnekler için bkz. Jackson v.d., 2012, **a.g.k.**, 103, fig. 14, no. 1, 4.
[780]Meyza, 2007, **a.g.k.**, pl. 19, no. H8/2.

kazandırmaktadır. Astar aşınmıştır, dış ve iç yüzeyde ağız kenarında ve gövde üzerinde yer yer görülmektedir. Kırmızımsı sarı renkte hamura sahip olan **Kat. No. 80**'in astar rengi ise kırmızıdır. **Kat. No. 80**'de ağız kenarının sarkık olması bir farklılık olarak karşımıza çıksa da bu parça ile bu açıdan benzerlik gösteren örnekler Pednelissos territoriumunda tespit edilen LRD atölyelerinin ürettiği Form 8 örnekleri arasında yer almaktadır[781].

Kat. No. 81-84'de ağız kenarı profili **Kat. No. 79** ve **80**'de olduğu gibi sarkıktır. Bu açıdan benzerlik gösteren örnekler yine Pednelissos territoriumunda tespit edilen LRD atölyelerinin ürettiği Form 8 örnekleri arasında yer almaktadır[782]. **Kat. No. 82** sığ ve yayvan bir gövde profiline sahiptir. Dış ve iç yüzeyde ağız kenarında ve gövde üzerinde yer yer astar izleri mevcuttur. Ağız kenarının üst yüzeyinde kazıma ile yapılmış dalga bezeme yer almaktadır. Gövde üzerinde 2 sıra halinde çentiklerden oluşan rulet bezeme görülmektedir. **Kat. No. 84**'de ise ağız kenarından gövdeye geçişte dış yüzeyde çok az astar izi görülmektedir, bu izlerin dışında her iki yüzey de aşınmış ve yüzey özelliklerini kaybetmiştir. **(Levha 18, 19, 20, 63, 64)**

Hayes Form 9A/Meyza Form K3A: Kat. No. 85-91

Kat. No. 85 ve **86** tabak ağız-gövde-dip parçalarıdır. Her iki parça da dikey ve dış yüzeyde kalınlaştırılarak yuvarlatılmış ağız kenarına sahiptir. Ağız kenarından gövdeye geçişte, ağız kenarı altında küçük bir girinti bulunmaktadır. Örneklerin sığ ve yayvan bir gövde profiline, iç kısımda küçük bir ayak çıkıntısı ile belirginleştirilmiş dip profiline sahip oldukları görülmektedir. Tam profil veren bu parçalar Hayes Form 9'un erken tipi olan Form 9A'ya benzemektedir[783]. Hayes, Form 9A'yı MS 550-600 arasına tarihlendirmiştir[784]. Meyza ise bu formu Paphos buluntuları arasında tespit etmiş ve yaptığı tipolojik ayrımda K3A olarak adlandırmıştır. Meyza K3A'yı Paphos, Gush Halav, Shavei Zion buluntularından hareketle genel olarak MS 530/540-620 arasına yerleştirmektedir[785].

[781]Jackson v.d., 2012, **a.g.k.**, 107, fig. 14, no. 4. (Pednelissos'ta Cami Yıkığı I mevkiinden ele geçen bu benzer parça araştırmacılar tarafından 'Form 8 varyant' olarak tanımlanmıştır.)
[782]Jackson v.d., 2012, **a.g.k.**, 102, 103, fig. 13, no. 2, 3, 4, 6, fig. 14, no. 4.
[783]Hayes, 1972, **a.g.k.**, 379, fig. 81/9. 1.
[784]Hayes, 1972, **a.g.k.**, 382.
[785]Meyza, 2007, **a.g.k.**, 66.

Hayes Form 9A veya Meyza K3A isimleriyle anılan bu formun benzer örnekleri Anadolu'da Arykanda[786], Myra[787], Limyra[788], Ksanthos[789], Perge[790], Side[791], Anemurium[792], Kelenderis[793], Elaiussa Sebaste[794], Diocaesarea[795], Tarsus[796], Olba[797] gibi yerleşimlerde tespit edilmiştir.

Kat. No. 87-91 dip parçalarıdır, bu parçalarda dip profili iç kısımda alçak bir ayak çıkıntısı ile belirginleştirilmiştir. Örnekler bu özellikleri ile LRD Form 9A örneklerinin dip profilleri ile benzerdir[798]. Bu örneklerden **Kat. No. 90**'ın dış yüzeyinde gövde altına denk gelecek şekilde tek, **Kat. No. 87**'de dış yüzeyde gövde üzerinde iki bant halinde çentiklerden oluşan rulet bezeme görülmektedir. **(Levha 20-22, 64, 65)**

Hayes Form 9B: Kat. No. 92-94

Kat. No. 92 tabak ağız-gövde-dip parçasıdır. Hayes tarafından Form 9B olarak tanımlanan tabak formuna ait olan ve Kıbrıs'da Salamis kentinde Gymnasium yapısında ele geçen bir örnek ile ağız ve gövde profili açısından benzerlik göstermektedir[799]. **Kat. No. 92** kalınlaştırılmış ve hafifçe içe eğimli bir ağız kenarı ile geniş ve iç kısımda hafifçe yükseltilerek alçak bir ayak profili oluşturulmuş dibe sahiptir. 9/B tipi tabaklarda düz olan taban sığ bir olukla hafifçe yükseltilmiş ve alçak bir ayak profili ortaya çıkarılmıştır[800]. Ancak **Kat. No. 92**'nin dip kısmında oluk yoktur ve parça sahip olduğu dip profili ile 9/A tabaklarına benzemektedir. **Kat. No. 92**'nin dış yüzeyinde düzensiz olarak yapılmış çentiklerden oluşan rulet bezeme görülmektedir. Ağız kenarının altından başlayarak gövde boyunca devam eden rulet bezeme taban altına da uygulanmıştır. Benzer uygulama Khios'ta ele geçen bir örnekte de göze çarpmaktadır[801]. **Kat. No. 93** hafifçe içe eğimli profile sahip ve yivsiz bir ağız

[786]Yaman, 2018, **a.g.k.**, lev. 15, Kt. nr. 66, 67.
[787]Kaya, 2007, **a.g.k.**, 184-188, lev. 37 no. 150-155.
[788]Aydın, 2019, **a.g.k.**, 126.
[789]Hayes, 1972, **a.g.k.**, 379.
[790]Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, 52-55, lev. 83-87, no. 348-375.
[791]Şen ve Oransay, 2014, **a.g.k.**, 106, çiz. 6, no. 6.
[792]Williams, 1989, **a.g.k.**, 31, fig. 12, no. 166-168.
[793]Tekocak, 2006, **a.g.k.**, 64, lev. 22, 23, no. 136-143.
[794]Ferrazzoli and Ricci, 2010, **a.g.k.**, 207.
[795]Aydın, 2019, **a.g.k.**, 126.
[796]Adıbelli, 2006, **a.g.k.**, 134, 135, lev. 36, 37, no. 410-415.
[797]Aydın, 2019, **a.g.k.**, 126, lev. 31-36, Kat. No. 61-71.
[798]Hayes, 1972, **a.g.k.**, 379, fig. 81/9. 1.
[799]Hayes, 1972, **a.g.k.**, 379-381, fig. 82/12.
[800]Hayes, 1972, **a.g.k.**, 379.
[801]Hayes, 1972, **a.g.k.**, fig. 82/11, 381.

parçasıdır. Ağız kenarından gövdeye geçişte ve gövde altında derin olmayan yivler görülmektedir. Gövde ortasında çentiklerden oluşan bir bant halinde rulet bezeme bulunmaktadır. **Kat. No. 94** hafifçe içe eğimli, üçgen kesitli ve yivsiz bir ağız kenarına sahiptir. Ağız kenarından gövdeye geçişte bir girinti bulunmaktadır. Gövde profili sığ ve yayvandır. LRD Form 9B örnekleri Anadolu'nun dışında Beyrut[802], Askhelon[803], Cyrenaica, Kıbrıs, Khios'ta, Anadolu'da ise Ksanthos[804], Myra[805], Perge[806], Anemurium[807], Kelenderis[808], Olba[809] gibi yerleşimlerde bulunmuştur. Ayrıca Pednelissos territoriumunda tespit edilen LRD atölyelerinin ürettiği formlar arasında Form 9B de saptanmıştır[810]. Hayes LRD Form 9B örneklerini MS yaklaşık 580/600-7. yüzyılın sonu arasına tarihlemiştir[811]. **(Levha 22, 65)**

Hayes Form 9C/Meyza Form K4A: Kat. No. 95-105

Kat. No. 95-101 Hayes tarafından Form 9C[812], Meyza tarafından ise K4A[813] olarak adlandırılan tabak formuna ait hafifçe içe dönük ağız kenarı parçalarıdır. Bu parçaların ağız kenarları üzerindeki yivler formun karakteristik özelliğidir[814]. LRD Form 9C Hayes tarafından MS 580/600-7. yüzyılın sonuna tarihlenmiştir[815]. Meyza ise K4A için Capernaum ve Ramat Rahel buluntularından yola çıkarak MS 6. yüzyıl ortası-MS 7. yüzyıl ortası arasını önermiştir[816].

Söz konusu parçalardan yalnızca **Kat. No. 95** tam profil vermektedir ancak bu parça dip profili açısından LRD Form 9C'den farklıdır ve LRD Form 9A örneklerini anımsatmaktadır. LRD Form 9A'da dip alçak bir ayak çıkıntısı ile belirginleştirilmiştir[817] ve **Kat. No. 95**'in dip profili bu tanımlama ile uyumludur. LRD Form 9B ve 9C tipi tabaklarda düz olan taban sığ bir olukla hafifçe yükseltilmiş ve

[802]Reynolds, 2011b, **a.g.k.**, 64, fig. 6, no. 63-65.
[803]Johnson, 2008, **a.g.k.**, 57, no. 173-175.
[804]Hayes, 1972, **a.g.k.**, 381.
[805]Kaya, 2007, **a.g.k.**, lev. 38, 39, no. 156-165.
[806]Fırat, 1999, **a.g.k.**, lev. 88-91, no. 376-393.
[807]Williams, 1989, **a.g.k.**, fig. 12, no. 169-173.
[808]Tekocak, 2006, **a.g.k.**, 64, lev. 23-24, no. 144-154.
[809]Aydın, 2019, **a.g.k.**, lev. 36, 37, kat. No. 72, 73.
[810]Jackson v.d., 2012, **a.g.k.**, 105, fig. 16, no.1-9.
[811]Hayes, 1972, **a.g.k.**, 382.
[812]Hayes, 1972, **a.g.k.**, 379.
[813]Meyza, 2007, **a.g.k.**, 69.
[814]Hayes, 1972, **a.g.k.**, 379; Meyza, 2007, **a.g.k.**, 69.
[815]Hayes, 1972, **a.g.k.**, 382.
[816]Meyza, 2007, **a.g.k.**, 69.
[817]Hayes, 1972, **a.g.k.**, 379.

alçak bir ayak profili oluşturulmuştur[818]. **Kat. No. 95**'in ağız kenarı kesitine bakıldığında tam ortada bir boşluk görülmektedir. Bu detay kabın ağız kenarının şekillendirilme aşamasında kalınlaştırılmış ağız profilinin gövde çekildikten sonra ağız kenarını dışa katlama yöntemiyle elde edildiğini göstermektedir. **Kat. No. 95** bu özelliğiyle LRD Form 9C tabaklarının şekillendirilme aşaması ile ilgili olarak bilgi vermektedir. Ayrıca **Kat. No. 95-99, 100 ve 102'**de gövde üzerinde çentiklerden oluşan rulet bezeme görülmektedir. **Kat. No. 96** ve **Kat. No. 98**'de dış yüzeyde ağız kenarında, LRD tabak formlarının Kıbrıs üretimi olanlarının özellikle geç örneklerinde görülen ve karakteristik bir özellik olarak ifade edilen kısa kazıma dalgalı çizgi bezeme bulunmaktadır[819].

Kat. No. 95'in ağız-gövde-dip profili açısından, **Kat. No. 96-101**'in ağız profili açısından yakın benzerleri Beyrut'ta MS geç 6. yüzyıl-erken 7. yüzyıl arasına tarihlendirilen bir kontekst içerisinde ele geçmiştir[820]. **Kat. No. 101**'in ağız kenarının diğer örneklere göre gövdeden geniş bir açıyla ayrıldığı görülmektedir. Bu parçanın ağız profili açısından yakın benzeri Arykanda'da en geç MS geç 6. yüzyıl ile 7. yüzyıl ilk çeyreğine tarihlendirilen bir depozit içerisinden ele geçmiştir[821].

Kat. No. 102-105 numaralı ağız-gövde parçalarının yakın benzeri Perge'de bulunmuş ve çanak olarak tanımlanmıştır[822]. Belirgin bir biçimde içe dönük ve yivli ağız profiline sahip olan bu parçaların Perge'deki benzeri Hayes Form 9C-10 olarak tanımlanmıştır ve MS yaklaşık 580/600-7. yüzyılın sonu arasına tarihlemiştir[823]

LRD Form 9 tabakları, geniş ve düz bir tabana sahiptir. A, B ve C olarak 3 alt tipe ayrılan Form 9'un A tipinde ağız kenarında yiv görülmez ve ağız B ve C tipine göre daha dik bir profile sahiptir. B ve C tiplerinde ise A tipine göre içe dönük bir ağız profili görülür ve bu iki tipin farkı C tipi tabaklarda ağız kenarı üzerinde yiv olmasıdır[824]. **(Levha 23-25, 66, 67)**

Hayes Form 10/Meyza Form K4B: Kat. No. 106-110

[818]Hayes, 1972, **a.g.k.**, 379.
[819]Hayes, 1972, **a.g.k.**, 372.
[820]Reynolds, 2011b, **a.g.k.**, 64, fig. 6, no. 61.
[821]Yaman, 2018, **a.g.k.**, lev. 16, Kt. nr. 68.
[822]Fırat, 1999, **a.g.k.**, 58, lev. 93, no. 404.
[823]Fırat, 1999, **a.g.k.**, 202, no. 404.
[824]Hayes, 1972, **a.g.k.**, 379.

Kat. No. 106-110 Hayes Form 9/C'nin geniş ve derin bir versiyonu olarak tanımlanan bir basin formu olan Hayes Form 10'a ait ağız-gövde parçalarıdır. Belirgin ve keskin bir biçimde içe dönük ağız kenarının üzerinde yivler görülmektedir. Kıbrıs'da Peyia'da MS 7. yüzyıl ortasına tarihlenen yıkım tabakasına ait bir depozit içerisinde LRD Form 10 örnekleri bulunmuştur[825]. Ayrıca Beyrut'ta MS geç 6. yüzyıla tarihlenen bir kontekstten de ele geçmiştir[826]. Meyza Paphos'ta yaptığı çalışmada ağız ve gövde profili, yivli ağız kenarı açısından birbirine benzeyen Hayes Form 9/C ve Form 10 örneklerini K4A ve K4B olarak isimlendirmiştir. Meyza ağız çapı 30cm'den küçük olan örnekleri K4A, 30cm'den büyük olan örnekleri ise K4B şeklinde tipolojik ayrıma tabi tutmuştur[827]. **Kat. No. 106** ve **107**'nin yakın benzerleri Paphos[828] buluntuları arasında ve Anemurium'da[829] karşımıza çıkmaktadır. Bu örnekler MS 6. yüzyılın son çeyreği ile MS 7. yüzyılın sonu arasına tarihlenmiştir. **Kat. No. 108-110**'un ağız ve gövde profili açısından yakın benzerleri ise Beyrut'ta MS geç 6. yüzyıla tarihlenen bir kontekstten ele geçmiştir[830]. **(Levha 25, 26, 67)**

Hayes Form 11/Meyza Form H11: Kat. No. 111-115

Kat. No. 111-115 Hayes tarafından MS 550-650 arasına tarihlenen ve Hayes Form 11 olarak tanımlanan çift kulplu basin formuna ait ağız-gövde parçalarıdır[831]. Bu formun karakteristik özellikleri, kalınlaştırılmış, iç yüzeyde yuvarlatılmış, dış yüzeyde ise yassılaştırılarak düz bir geniş bant haline getirilmiş ağız kenarı, ağız kenarının hemen altına yerleştirilen yatay kulp olarak özetlenebilir. Ayrıca kısa, kalın ve yuvarlak kesitli olan kulbun orta noktasında, Form 11 kaplarında genel olarak görüldüğü üzere, kavramayı kolaylaştırmak için kil ıslakken hafifçe bastırılarak bir girinti oluşturulmuştur. Form 11 kaplarında iç yüzeyde ve ağız kenarının içini kaplayacak şekilde, ayrıca dış yüzeyde de ağız kenarını ve bazen de gövdeyi kaplayacak şekilde astar uygulanmıştır. Ağız çapı ise genellikle 29-42cm aralığında değişmektedir[832].

[825]Hayes, 1972, **a.g.k.**, 383.
[826]Reynolds, 2011a, **a.g.k.**, 218, 219, fig. 9, no. 142.
[827]Meyza, 2007, **a.g.k.**, 68.
[828]Meyza, 2007, **a.g.k.**, pl. 21, K4B.
[829]Williams, 1989, **a.g.k.**, fig. 13, no. 176.
[830]Reynolds, 2011, **a.g.k.**, 218, 219, fig. 9, no. 142.
[831]Hayes, 1972, **a.g.k.**, fig. 84/11.1, 2, 383.
[832]Hayes, 1972, **a.g.k.**, 383.

Anadolu'nun güneyinde Pednelissos territoriumundaki LRD atölyelerinde[833], Arykanda[834], Patara[835] ve Side'de[836], Anadolu dışında Ashkelon[837], Kıbrıs ve İsrail'de Form 11 örnekleri bulunmuştur[838]. Paphos'taki LRD seramikleri üzerinde incelemeler yapan Meyza, Form 11'e H11 early, H11B, H11C ve H11D olarak tanımladığı alt tipler ile bazı dip örneklerini de eklemiştir[839]. Beyrut buluntuları üzerine çalışmalar yapan Reynolds ise Hayes Form 11'in MS erken 5. yüzyıla tarihlenen örneklerinin dışa doğru kalınlaştırılmış, dik ve kare formlu olduğunu tespit etmiştir[840]. Reynolds MS 5. yüzyılın üçüncü çeyreğinden itibaren aşağıya sarkmaya başlayan ağız kenarının 5. yüzyılın sonunda gövdeye yakın bir görünüme kavuştuğunu belirtmiştir[841]. Reynolds bu formun MS 6. yüzyılın başına tarihlenen örneklerinde ağız kenarının gövdeye daha da yaklaştığını ve MS 6. yüzyılın son çeyreği ve MS 7. yüzyılın başında ağız kenarının gövde ile tamamen birleştiğini ortaya koymuştur[842].

Reynolds'un Hayes Form 11 kapları için ortaya koyduğu kronoloji göz önünde bulundurulduğunda **Kat. No. 111** MS 5. yüzyılın sonuna tarihlendirilebilir. Bu örnekte ağız kenarının sarkık ucunun gövdeye yakın olduğu görülmektedir. **Kat. No. 112** ise gövdeye daha da yaklaşmış olan ağız kenarı ile MS 6. yüzyılın başına, **Kat. No. 113** ve **114** gövde ile tamamen bütünleşmiş ağız profilleri ile MS 6. yüzyılın son çeyreği ve MS 7. yüzyılın başına tarihlendirilmelidir. **Kat. No. 112** ve **113** ağız kenarının hemen altına yerleştirilmiş kalın, yuvarlak kesitli, yatay kulpludur. **Kat. No. 111-114**'te gövde dış yüzeyinde belirgin çark izleri görülmektedir. Aynı örneklerde dış ve iç yüzeyde kırmızı ve tonlarında astar izleri görülmektedir.

Bu kategoride değerlendirmeye aldığımız **Kat. No. 115** diğer dört örnekten farklı özelliklere sahiptir. Bu parçada kalınlaştırılmış ağız kenarı dışa sarkıktır ve düz bir bant görünümüne sahiptir. İç yüzeyde ise ağız kenarı yuvarlatılmıştır. Dış yüzeyde ağız kenarının altında bir girintiden sonra gövdeye geçilmektedir. Gövde profili ise hafif

[833]Jackson v.d., 2012, **a.g.k.**, 106, fig. 17, no. 7.
[834]Yaman, 2018, **a.g.k.**, lev. 16-19, Kt. nr. 75-90.
[835]Şen, 2017, **a.g.k.**, pl. 29-34, no. 291-325.
[836]Şen ve Oransay, 2014, **a.g.k.**, 106, çiz. 6, no. 9; Oransay ve Şen-Yıldırım, 2011, **a.g.k.**, 104, res. 4, no. 5.
[837]Johnson, 2008, **a.g.k.**, 60, no. 185.
[838]Hayes, 1972, **a.g.k.**, 383; Hayes 1980, **a.g.k.**, 529.
[839]Meyza, 2007, **a.g.k.**, 72, 74, pl. 10-12.
[840]Reynolds, 2011a, **a.g.k.**, 211, fig. 3, no. 35, 36.
[841]Reynolds, 2011a, **a.g.k.**, 211, fig. 3, no. 37-39.
[842]Reynolds, 2011a, **a.g.k.**, 218, fig. 9, no. 144; 221, fig. 11, no. 177, 178. Detaylı bilgi için ayrıca bkz. Yaman, 2018, **a.g.k.**, 101.

içe eğimlidir. **Kat. No. 115** bu profili ile Paphos'ta ele geçen ve basin olarak tanımlanan iki örnek ile benzerlik göstermektedir[843]. **Kat. No. 115,** MS erken/orta 6. yüzyıla tarihlenen bir dolgu tabakasından ele geçen ve Hayes tarafından LRD Form 11 olarak değerlendirilen söz konusu örneklerden tek kulbu korunmuş olan örnek ile ağız profilinin yanı sıra yüzey özellikleri açısından da yakındır. Paphos örneğinde mat morumsu kahverengi renkte astar dış ve iç yüzeye uygulanmıştır[844]. **Kat. No. 115**'de de dış ve iç yüzeyde astarın Paphos'daki benzerinin astar rengine yakın bir tonda ve mat olduğu görülmektedir. Ancak **Kat. No. 115**'de her iki yüzeyde de astarda dalgalanmalar nedeniyle özensiz bir görünüm göze çarpmaktadır. **(Levha 27, 28, 64, 68)**

Hayes Form 12/Meyza Form H12: Kat. No. 116-124

Kat. No. 116-124 Hayes Form 12/Meyza H12 olarak tanımlanan kavanoz formuna ait örneklerdir. Bu form yüksek, dik ve genellikle yivli ağız kenarına, şişkin gövdeye, genellikle iç kısımda alçak bir ayak çıkıntısıyla belirginleştirilmiş fakat dıştan bakıldığında düz görünümlü dibe, ağız kenarından başlayarak gövde ortasında son bulan dikey çift kulba sahiptir. Genellikle bezemesiz olan bu kaplarda zaman zaman dış yüzeyde rulet veya rozet bezemeler görülmektedir[845]. Seyrek görülen LRD formları arasında yer alan Hayes Form 12 Kıbrıs'da Peyia'da, Kornos Cave grubu içerisinde ve Nicosia'da bir kuyu grubu içerisinde tespit edilmiştir[846]. Ayrıca Shavei Zion'da da Hayes Form 12 örnekleri ele geçmiştir[847]. Meyza Paphos'ta tespit ettiği Form 12 örnekleri üzerine yaptığı tipolojik ve kronolojik çalışmada H12A, H12B, H12C, H12D olmak üzere dört alt tip belirlemiştir[848]. Meyza bu tipolojiyi oluştururken örneklerin hem form açısından hem de boyut açısından ortaya koydukları farklılıkları temel almıştır. Ayrıca Meyza bu form için genel bir tarih aralığı olarak MS geç 4. yüzyıl-MS 7. yüzyılın başı arasını vermiştir[849].

Malzememiz içerisinde Hayes Form 12'ye ait örneklerden **Kat. No. 116** ve **117** tam profil vermektedir. **Kat. No. 116** ve **117** hamurunun özellikleri, astarının rengi ve astarın uygulanışı açısından aynı niteliklere sahip olan ve aynı kaba ait olduğu anlaşılan

[843]Hayes, 1991, **a.g.k.**, fig. LXXII, no. 17, 20.
[844]Hayes, 1991, **a.g.k.**, 209, no. 20.
[845]Meyza, 2007, **a.g.k.**, 75, 76; Hayes, 1972, **a.g.k.**, 383.
[846]Hayes, 1972, **a.g.k.**, 383, 385.
[847]Hayes, 1980, **a.g.k.**, 529.
[848]Meyza, 2007, **a.g.k.**, 75-77.
[849]Meyza, 2007, **a.g.k.**, 76.

ancak birbiri ile birleşmeyen 1 adet ağız-gövde 1 adet de dip parçasından oluşmaktadırlar. Her iki örnekte de dik ve yüksek ağız kenarı, ağız kenarında yiv, şişkin gövde profili, iç kısımda hafifçe yükseltilmiş düz dip ortak özellikler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kapları birbirinden ayıran en önemli özellik boyutlarıdır, ayrıca **Kat. No. 117**'de dik ve yüksek boyun profilinin orta noktasında görülen kulp başlangıcı, kabın gövde altında görülen kulp bitişi, dikey bir kulbun varlığına işaret etmektedir. **Kat. No. 117** gövde profilinin dış yüzeyinde belirgin çark izlerine sahiptir. Bezemesizdir, iç yüzeyde yalnızca ağız kenarında, dış yüzeyin ise tamamında astar görülmektedir. **Kat. No. 116'**nın ise her iki yüzeyi de astar izlerine sahiptir, gövde ortasından dip kısmına kadar görülebilen 5 sıra halinde çentiklerden oluşan rulet bezeme bulunmaktadır.

Kat. No. 116 26cm genişliğindeki ağız kenarı ile büyük boyutlu, **Kat. No. 117** ise küçük boyutlu bir kaptır. Hayes Form 12'leri boyutlarına göre sınıflandıran Meyza'nın tipolojisine göre **Kat. No. 116**'nın H12A, **Kat. No. 117**'nin ise H12C'ye dâhil edilmesi akla yatkındır ancak bu örnekler ağız ve gövde profili açısından Paphos örneklerinden farklılık göstermektedirler[850]. **Kat. No. 116** ve **117**'nin en yakın benzeri Kıbrıs'da Peyia'da ele geçmiş olan Hayes Form 12 örneğidir ve Hayes tarafından MS 7. yüzyılın ortasına tarihlenmiştir[851]. Bu örneğin boyut açısından da **Kat. No. 116**'ya yakın olduğu görülmektedir. **Kat. No. 116** ve **117**'ye yakın örnekler Perge'de tespit edilen Hayes Form 12 parçaları arasında yer almaktadır[852]. Söz konusu örneklerden bazıları küçük ağız çaplarıyla **Kat. No. 117** ile paraleldir[853]. Perge örnekleri Hayes Form 12 taklitleri olarak adlandırılmış ve MS 7. yüzyıla tarihlenmiştir[854].

Kat. No. 118-124 Hayes Form 12'ye ait olduğu anlaşılan dip parçalarıdır. Parçaların tümü iç kısımda alçak bir ayak çıkıntısı ile belirginleştirilmiş dip profiline sahiptir. Parçalarda genel olarak kalın cidar, iç yüzeyde belirgin çark izleri göze çarpmaktadır. **Kat. No. 120, 123** ve **124**'ün dış yüzeyinde çentiklerden oluşan rulet bezeme yer almaktadır. Bu parçalar, Kıbrıs'da Peyia'da ele geçen Hayes Form 12 örneğinin, dip ve gövde altı profili, gövde altında yer alan rulet bezeme, iç yüzeyde

[850]Karşılaştırma için bkz. Meyza, 2007, **a.g.k.**, pl. 13, 17.
[851]Hayes, 1972, **a.g.k.**, fig. 83/12. 1, 383.
[852]Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 121-123, no. 531-538.
[853]Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 121, 122, no. 532, 535.
[854]Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. II, 266-270, no. 531-540.

belirgin çark izleri açısından yakın bir görünüm sergilemektedir[855]. **(Levha 28-30, 68, 69)**

Meyza Form H8A: Kat. No. 125

Kat. No. 125 Meyza tarafından Hayes Form 8'e iki alt tip olarak eklenen H8A ve H8B formlarından H8A'ya dair özellikler gösteren bir ağız-gövde-kulp parçasıdır. Meyza H8A örneklerinin, Horvat Sumaqa ve Paphos buluntularından hareketle MS 5. yüzyıl boyunca kullanıldığını önermiştir. Aynı zamanda Meyza, Paphos, Kalavassos Kopetra, Alexandria, Shavei Zion örnekleri ile MS 6. yüzyılın başında H8A'nın yerini H8B'nin aldığını ve MS 7. yüzyılın ikinci yarısına kadar da kullanımda olduğunu önermektedir[856]. Meyza H8A üst yüzeyinde tek bir yiv görülen, kalınlaştırılmış bir ağız profiline sahiptir. Bu örneklerde kalın cidarlı gövde, alçak, halka biçimli ve iç kısmında yiv olan bir dip profili görülmektedir. Bu forma ait örneklerde ağız çapı 14-25cm arasında değişmektedir[857]. **Kat. No. 125** de Meyza H8A ile ağız profili açısından benzerdir[858]. Ancak **Kat. No. 125** Meyza tarafından yayınlanan Paphos H8A örneklerinden farklı bir gövde profiline sahiptir. **Kat. No. 125**'de gövde ortasında belirgin bir dönüş ve bu noktaya yerleştirilmiş yatay, gövdeye bitişik tutamak görülmektedir. Tutamağın orta noktasında kil ıslakken bastırılarak bir çukurluk oluşturulmuştur. **(Levha 31, 70)**

3.4.1.1.5. Testi

Kat. No. 126-138: Bu parçalar bu kategoride ele aldığımız son form olan testi formuna ait ağız ve dip parçalarıdır. Ağız parçalarından en erken tarihli **Kat. No. 126,** ağız-kulp parçasıdır. Dışa açılan ağız kenarı keskin bir dönüşle omuz kısmına bağlanmaktadır. Bu keskin dönüş kısa bir boyun profili oluşturmakta ve bu noktada oval kesitli bir kulbun başladığı görülmektedir. Kulp, başlangıç noktasından ağız kenarına bitişik bir biçimde yükselerek geniş bir açıyla, gövdeye doğru inmektedir. Her iki yüzeyinde de kırmızımsı renkte astar izleri görülen parçanın form açısından benzeri Perge'de ele geçmiş, 'Dışa Açılan Ağızlı Testiler' başlığı altında ele alınmış ve MS 2. yüzyılın sonu-erken 3. yüzyıl

[855]Hayes, 1972, **a.g.k.**, fig. 83/12. 1, 383.
[856]Meyza, 2007, **a.g.k.**, 60, 61.
[857]Meyza, 2007, **a.g.k.**, 60.
[858]Meyza, 2007, **a.g.k.**, pl. 6, no. 7.

arasına tarihlenmiştir[859]. **Kat. No. 126** ile ağız-boyun-gövde profili ve kulp yerleşimi açısından benzerlik gösteren başka bir örnek de Paphos'ta bulunmuş ve MS 2. yüzyılın sonu-erken 3. yüzyıl arasına tarihlenmiştir[860]. Paphos'ta ele geçen benzer örnek maşrapa olarak tanımlanmıştır ayrıca parçanın mat kırmızı renkte ve ince bir astar tabakası ile kaplı olduğu belirtilmiştir[861].

Kat. No. 127 ve **128** dik, dışta ve içte yuvarlatılarak kalınlaştırılmış yivli ağız kenarına, silindirik bir boyuna sahiptir. Her iki parçada da yivlerin arasında koyu kahverengi-siyah renkte astar izleri görülmektedir. Benzer örnekleri Anemurium'da ve Perge'de ele geçmiştir. Perge'deki benzerleri 'yuvarlatılmış dudaklı testiler' adı altında gruplandırılmış ve MS 6-7. yüzyıla tarihlenmiştir[862]. Anemurium'daki benzeri ise Kıbrıs Kırmızı Astarlı Seramiği olarak nitelenmiş ve MS 6-7. yüzyıla tarihlenmiştir. Anemurium örneği 'bikonik testi' olarak tanımlanmış, astarsız ve pembemsi-devetüyü renkte hamura sahip olduğu belirtilmiştir[863]. **Kat. No. 127** hamur rengi itibariyle Anemurium örneğine yakındır. **Kat. No. 127** ve **128** benzer örneklerinden hareketle MS 6-7. yüzyıla tarihlenebilir. **Kat. No. 129** ve **130** da önceki iki örnek gibi dik, dışta ve içte yuvarlatılarak kalınlaştırılmış yivli ağız kenarına, silindirik bir boyuna sahiptir. Dış ve iç yüzeyinde kırmızımsı kahverengi renkte astar izleri bulunan **Kat. No. 129**'da ağız kenarının hemen altında, yivlerin bulunduğu kısımda kulp çıkışı görülmektedir. Bu parçaların yakın benzerleri Perge'de ele geçmiş ve MS 6-7. yüzyıla tarihlenmiştir[864]. **Kat. No. 129** ve **130, Kat. No. 127** ve **128**'den farklı olarak daha kaba bir hamur yapısına sahiptir.

Kat. No. 131 testi ağız-boyun parçasıdır. İçte ve dışta kalınlaştırılmış yuvarlak ağız kenarı profiline sahiptir. Parçanın yüzeyi aşınmıştır. Bu parçanın profil açısından yakın benzeri Perge'de *'yuvarlatılmış dudaklı testiler'* adı altında gruplandırılmış ve MS 6-7. yüzyıla tarihlenmiştir[865].

Kat. No. 132 sarımsı-devetüyü renkte hamuru ile diğer örneklerden farklılık göstermektedir. Dışa doğru kalınlaştırılmış ve yuvarlatılmış ağız kenarlı olan parçanın

[859]Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 120, no. 526, c. II, 263, no. 526.
[860]Hayes, 1991, **a.g.k.**, fig. LXXI.5.
[861]Hayes, 1991, **a.g.k.**, 207.
[862]Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 126, 128, no. 555, 556, 565; c. II, 278, 283, no. 555, 556.
[863]Williams, 1989, **a.g.k.**, 37, no. 215, fig. 17, no. 215.
[864]Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 126, 128, no. 556, 565, c. II, 278, 283, no. 556, 565.
[865]Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 129, no. 570; c. II, 285, no. 570.

ağız kenarının hemen altında iki adet yiv görülmektedir. Dış yüzeyinde aşınmış olan astar koyu kahverengi renktedir. Bu parçanın profil açısından yakın bir benzeri bulunamamıştır. Ancak parçanın ele geçtiği tabaka LRD formlarından oluşan bir repertuar içermektedir. Bu nedenle **Kat. No. 132** genel olarak MS 6-7. yüzyıla tarihlenmelidir.

Kat. No. 133 süzgeçli bir testiye ait ağız-boyun parçasıdır. Hafifçe dışa açılan yuvarlatılmış bir ağız kenarına, dış yüzeyinde belirgin çark izleri olan silindirik ve uzun bir boyun profiline sahiptir. Boyundan omuza geçiş profili kabın geniş omuzlu olduğunu göstermektedir. Dış yüzeyinde çark izleri belirgin olan boyun kısmının ortasında kulp başlangıcı görülmektedir. Pürüzlü bir yüzeye sahip olan **Kat. No. 133** astarsızdır. Kiremit kırmızısı hamurunda yoğun mika katkısı görülmektedir. Boyun iç kısmında, boyun bitiminde yer alan süzgeç, ortadaki delik büyük olmak üzere toplam 5 adet delikten oluşmaktadır. Bu tip testilerin Lykia örneklerinin iki farklı Lykia hamur grubu olan Lykia kaolinitik ve Lykia ferromagnezyen hamur ile üretilen yerel seramik formları arasında olduğu bilinmektedir. Parçanın benzerleri Patara[866], Arykanda[867], Ksanthos[868], Limyra[869], Perge[870], Kelenderis[871] ve Anemurium'da[872] ele geçmiştir. **Kat. No. 133** benzer örneklerden hareketle genel olarak MS 5-7. yüzyıl arasına tarihlenebilir.

Kat. No. 134 soluk kahverengi hamuru ile diğer testi ağızlarından farklılık göstermektedir. Parça dar çaplı bir ağız kenarına, yüksek ve silindirik bir boyun profiline sahiptir, boyun bitimi çıkıntılı bir hat ile belirginleştirilmiştir. Boyun kısmının ortasında kulp çıkışı görülmektedir. Profil açısından tam bir benzeri bulunamasa da ağız kenarı ve kulp çıkışı yönünden parçaya yakın örnekler Kelenderis[873] ve Perge'de ele geçmiştir. Perge'deki benzer örnek MS 7. yüzyıla tarihlenmiştir[874].

[866]Şen, 2017, **a.g.k.**, pl. 97, no. 813.
[867]Yaman, 2018, **a.g.k.**, lev. 38, Kt. nr. 239, 240.
[868]S. Lemaitre, S. Y. Waksman, M. C. Arque, E. Pellegrino, C. Rocherson, B. Yener-Marksteiner (2013). Identité régionale et spécificitiés locales en Lycie antique: l'apport des céramiques culinaires. *Euploia. La Lycie et la Carie antiques: Dynamique des territoires, échanges, et identités.* (Ed: P. Brun, L. Cavalier, K. Koray, F. Prost). Bordeaux: Editions de Boccard, s. 198, fig. 7.
[869]T. Marksteiner ve B. Yener-Marksteiner (2009). Die grabungen in sondage 30/36/37 in der Weststadt von Limyra: Der archäologische befund un die keramik. *Öjh*, 78, lev. 5, no. 39-41.
[870]Atik, 1995, **a.g.k.**, 89, 90, fig. 32, no. 151, 152.
[871]Tekocak, 2006, **a.g.k.**, 140, lev. 53, no. 292.
[872]Williams, 1989, **a.g.k.**, fig. 51, no. 512, 513.
[873]Tekocak, 2006, **a.g.k.**, 140, lev. 53, no. 291.
[874]Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 120, no. 528; c. II, 264, no. 528.

Kat. No. 135 oturma düzlemi yuvarlatılmış bir testi dip parçasıdır. Dip iç kısmında girintili-çıkıntılı bir profil görülmektedir, bu kısım merkezde ve oturma düzleminden yüksek olarak şekillendirilmiş düğme şeklinde bir çıkıntı ile son bulmaktadır. Düğme şeklinde çıkıntıya sahip testi diplerinin benzer örnekleri Patara'da MS 1-2. yüzyıla tarihlenmiştir[875].

Kat. No. 136 kapalı bir kaba ait dip parçasıdır. Düz dip olarak tanımlanan parça küçük olması nedeniyle testi veya maşrapa gibi bir kap formuna ait olmalıdır. Parçanın dış yüzeyinde olduğu gibi iç yüzeyinde de kırmızı renkte astar izleri görülmektedir. Bu durum kabın daldırma tekniği ile astarlanmış olabileceğini akla getirmektedir. Bu parça ile benzerlik gösteren düz ve küçük diplere sahip kap parçaları Perge'de ele geçmiştir[876]. Testi olarak tanımlanan Perge örnekleri MS 6-7. yüzyıla tarihlenmiştir[877].

Kat. No. 137 ve **138** aynı özellikleri gösteren testi dip parçalarıdır. Düz ve küçük çaplı bu parçaların gövde profilleri şişkindir. Benzerleri Perge ve Kelenderis'te ele geçmiştir. Perge'deki benzer örnekler küçük boyutlu testilere ait düz diplerdir ve MS 6-7. yüzyıla tarihlenmiştir[878]. Kelenderis'teki benzer örnek ise tarihlendirilememiştir, 'tek kulplu testicik' olarak tanımlanmıştır. Söz konusu benzer örnek **Kat. No. 137** ve **138** gibi astarsızdır[879]. **(Levha 31-33, 70, 71)**

3.4.1.2. Pişirme kapları

798-1 Parselde pişirme kapları yalnızca 25 parça ile temsil edilmektedir. Bu parçaların formlara göre dağılımına baktığımızda 18 parçanın güveç/tencere, 1 parçanın çömlek, 6 parçanın tava formuna ait olduğu görülmektedir:

3.4.1.2.1. Güveç/Tencere

Kat. No. 139-156: **Kat. No. 139-148** dışa çekik, ağız kenarının ortasında keskin bir hat görülen, iç tarafta kalınlaştırılmış ağız kenarına sahip olan güveç ağız parçalarıdır. Dışa açılan gövde profili ve ağız kenarının hemen altından başlayan yuvarlak kesitli, oval veya her iki kenarı oluklu ya da üç oluklu kulba sahip olan parçalarda kulbun ağız

[875]B. Ş. Özdemir (2009). Patara Roma dönemi günlük kullanım seramikleri. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Antalya: Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 138, 139, Kat. No. 161-164.
[876]Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 135-137, no. 597-609.
[877]Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. II, 299-305, no. 597-609.
[878]Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, 68, lev. 136, no. 606; c. II, 302, no. 606.
[879]Tekocak, 2006, **a.g.k.**, 140, lev. 53, no. 291.

kenarını aşmadan yükselip gövdeye doğru indiği görülmektedir. Örneklerin tümünde her iki yüzey pürüzlüdür. **Kat. No. 139-142** açık kahverengi renkte hamur ve dış yüzeylerinde görülen kırmızımsı kahverengi renkte astar izlerinin yanında hamurlarında görülen yoğun kum katkısı ile diğer parçalardan ayrılmaktadır. **Kat. No. 145** ve **146** ise pişirme sırasında dışta ve içte grileşmiştir. **Kat. No. 139-148**'in profil açısından yakın benzerleri Side'de 2010 yılında Dionysos Tapınağı'nda gerçekleştirilen kazı çalışmalarında bulunmuş ve MS 5. yüzyıla tarihlenmiştir[880]. Ayrıca Patara'da MS 5-7. yüzyıl arasına tarihlenen ve 'Lykia Kaolinitik' hamur grubu içerisinde tanımlanan bir başka benzer örnek de tespit edilmiştir[881]. Yine bu tip güveçlerin benzer örnekleri Anemurium ve Perge'de de ele geçmiş, MS 4-7. yüzyıl arasına tarihlenmiştir[882]. Bu parçaların tarihlenmesi noktasında Side'de bulunan benzerlerinden hareketle MS 5. yüzyıl önerilebilir.

Kat. No. 149 üçgen kesitli, üst yüzeyi düz ve yatay bir ağız kenarı parçasıdır. Dış ve iç yüzeyde yuvarlatılmış uca sahip olan ağız kenarı, dış yüzeyde yuvarlatılmış uç kısmından sonra hafifçe içe eğilerek küçük bir girinti oluşturmaktadır. Ağız kenarından gövdeye geçişi oluşturan bu girintiden sonra gövdenin belirgin bir biçimde dışa açıldığı görülmekte ve buradan hareketle parçanın şişkin bir gövde profiline sahip olduğu anlaşılmaktadır. Ağız hizasından başlayan ve ağız kenarından gövdeye geçiş kısmına yerleştirilen oval kesitli kulp, ağız kenarını aşmaktadır. Parçanın ağız profili ve şişkin gövde profili açısından yakın benzeri Arykanda'da tencere olarak tanımlanmış ve 'Form 12 A' olarak adlandırılmıştır. Arykanda örneği Doğu Lykia hamur grubuna dâhil edilmiştir. Kulpsuz ele geçmiş olan Arykanda Form 12 A örnekleri MS 425-450 arasına tarihlenmiştir[883]. Fakat iki parça arasında hamur rengi ve katkısı açısından benzerlik görülmemektedir[884].

Kat. No. 150 ve **151** dışa çekik ağız kenarlı, şişkin gövdeli ve **Kat. No. 151**'de görüldüğü üzere ağız kenarının altından başlayan kulba sahiptir. **Kat. No. 150**'nin dış yüzeyi grileşmiştir. **Kat. No. 151**'in **Kat. No. 139** ve **141** ile aynı hamur ve astar özelliklerine sahip olduğu görülmektedir. **Kat. No. 150** ve **151**'in profil açısından yakın

[880]Oransay ve Şen-Yıldırım, 2011, **a.g.k.**, 104, res. 4, no. 7, 8.
[881]Şen, 2017, **a.g.k.**, 489, pl. 61, no. 548.
[882]Williams, 1989, **a.g.k.**, 66, fig. 34, 35, no. 385, 388; Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 141, 153, no. 637, 691; c. II, 319, 346, no. 637, 691.
[883]Yaman, 2018, **a.g.k.**, 254, 255, lev. 60, no. 416.
[884]Karşılaştırma için bkz. Yaman, 2018, **a.g.k.**, 465, no. 416.

benzeri Patara'da MS 5. yüzyılın üçüncü çeyreği-6. yüzyıl arasına tarihlenen ve Lykia kaolinitik hamur grubu içerisinde tanımlanan bir örnektir[885].

Kat. No. 152 hafif dışa çekik ve yuvarlatılmış bir ağız kenarına, şişkin bir gövde profiline sahip olan güveç ağız-gövde parçasıdır. Dış ve iç yüzeyi pürüzlü bir yapıya sahiptir ve astarsızdır. Bu parçanın yakın benzeri Perge'de ele geçen ve '*Diğer Güveçler*' başlığı altında en geniş grubu oluşturan '*hafifçe dış açılan yuvarlatılmış veya köşeli ağız kenarına sahip olanlar*' tanımlamasıyla ele alınan güveç örnekleri içerisinde yer almaktadır[886]. Söz konusu Perge örnekleri MS 4-7. yüzyıl arasına tarihlenmiştir[887].

Kat. No. 153 bir pişirme kabına ait ağız-kulp parçasıdır. Dış yüzeyde düzleştirilerek köşeli bir form kazandırılmış ve gövdeye geçişte bir girinti ile belirginleştirilmiş ağız kenarına, dik bir gövde profili ile ağız kenarından başlayarak geniş bir açıyla gövdeye uzanan kalın ve yuvarlak kesitli kulba sahiptir. Kırmızı renkteki hamuru hem gövde hem de kulp kesitinde gri renkte özlüdür. Astarsız olan parça ile dış yüzeyde düzleştirilerek belirginleştirilmiş ağız kenarı profili açısından benzerlik gösteren örnekler Perge'de ele geçmiş ve güveç olarak tanımlanmıştır[888]. Perge'de bu örnekler 'Diğer Güveçler' başlığı altında en geniş grubu oluşturan hafifçe dışa açılan yuvarlatılmış veya köşeli ağızlı güveç tipi içerisinde ele alınmış ve genel olarak MS 4-7. yüzyıl aralığına tarihlenmiştir[889].

Kat. No. 154 Perge'de 'Diğer Güveçler' başlığı altında ele alınan ve bu başlık altında en geniş grubu oluşturan[890] güveç formuna ait örnekler ile benzerlik gösteren ağız-gövde parçasıdır. Perge örnekleri yuvarlatılmış veya köşeli, hafifçe dışa açılan ağız kenarlı, şişkin gövdeli ve ağız veya omuzdan gövdeye bağlanan kulplu olarak tanımlanmıştır[891]. İç yüzeyde yuvarlatılmış ağız kenarına ve şişkin gövde profiline sahip olan **Kat. No. 154**'ün benzeri Perge'de MS 4-7. yüzyıl arasına tarihlenen güveç formuna ait ağız-gövde parçasıdır[892]. Bu parçanın profil açısından başka bir benzeri

[885]Şen, 2017, **a.g.k.**, 490, pl. 62, no. 556.
[886]Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 144, no. 655, 658, lev. 150, 681.
[887]Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. II, 328, 329, no. 655, 658; 341, no. 681.
[888]Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 145, no. 659, lev. 146, no. 665, lev. 147, no. 666, lev. 148, no. 675, lev. 149, no. 676, 677, 679, lev. 150, no. 680, lev. 154, no. 694.
[889]Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, 73, c. II, 328-349, Kat. No. 655-697.
[890]Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, 73, lev. 144-155, Kat. No. 655-697.
[891]Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, 73.
[892]Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 153, Kat. No. 690, c. II, 345, Kat. No. 690.

Arykanda'da bulunmuş ve tencere olarak tanımlanmıştır[893]. Arykanda örneği 'Form 6 A' içerisinde yer almaktadır ve Lykia Kaolinitik hamur grubundandır[894]. MS 5. yüzyılın ilk yarısına tarihlenen Arykanda örneği ile **Kat. No. 154** hamur özellikleri açısından farklıdır[895].

Kat. No. 155 güveç ağız-kulp parçasıdır. Hafifçe dışa çekik ve yuvarlatılmış ağız kenarına, dik bir gövde profiline ve hemen ağız kenarının altından başlayan yuvarlak kesitli, dar açılı kulba sahiptir. Kulp üzeri olukludur. Hamur rengi açık kırmızı olan parçanın yakın benzerleri Kelenderis'te bulunmuştur[896]. Hatta Kelenderis örneklerinden bazılarında **Kat. No. 155**'de olduğu gibi dışa çekilen ağız kenarının cidarında katlanarak şekillendirildiğini gösteren bir boşluk yer almaktadır[897]. **Kat. No. 155**'in Kelenderis'teki benzer örnekleri MS 4-7. yüzyıl arasına tarihlenmiştir[898].

Kat. No. 156 pişirme kabına ait ağız-gövde parçasıdır. Üçgen kesitli ağız kenarına sahip olan parçanın iç yüzeyinde ağız kenarından gövdeye geçişte görülen keskin hat **Kat. No. 156**'nın kapaklı bir kaba ait olduğunu göstermektedir. Dış yüzeyde ise ağız kenarının bir girinti ile belirginleştirildiği görülmektedir. Ağız kenarının hemen altından başlayan oval kesitli kulbun üst yüzeyinde üç adet yiv bulunmaktadır. **Kat. No. 156**'nın ağız profili açısından benzeri Kelenderis'te güveç olarak tanımlanmış ve MS 6-7. yüzyıla tarihlenmiştir[899]. Arykanda[900] ve Patara'da[901] da benzer örnekler tespit edilmiştir. Her iki yerleşimde de Lykia Kaolinitik hamur grubuna dâhil edilen örnekler Patara'da MS 3-5. yüzyılın başı[902], Arykanda'da ise MS 5. yüzyılın ortası-6. yüzyılın ortası arasına[903] tarihlenmiştir. Benzerlerinden hareketle **Kat. No. 156** MS 5-7. yüzyıl arasına tarihlenmelidir. **(Levha 33-37, 71-73)**

3.4.1.2.2. Çömlek

[893]Yaman, 2018, **a.g.k.**, 245-246, lev. 57, no. 391.
[894]Yaman, 2018, **a.g.k.**, 245.
[895]Yaman, 2018, **a.g.k.**, 247. Karşılaştırma için bkz. Yaman, 2018, **a.g.k.**, 454, no. 391.
[896]Tekocak, 2006, **a.g.k.**, lev. 42, no. 247-251.
[897]Tekocak, 2006, **a.g.k.**, lev. 42, no. 247-249.
[898]Tekocak, 2006, **a.g.k.**, 133, 134.
[899]Tekocak, 2010, **a.g.k.**, 831, 837, fig. 4, no. 45.
[900]Yaman, 2018, **a.g.k.**, 232; lev. 53, no. 362, 363; 443, 444, no. 362, 363.
[901]Şen, 2017, **a.g.k.**, 484, no. 519; pl. 57, no. 519.
[902]Şen, 2017, **a.g.k.**, 484, no. 519.
[903]Yaman, 2018, **a.g.k.**, 443, 444, no. 362, 363.

***Kat. No. 157*:** pişirme kabına ait bir ağız-gövde parçasıdır. Dış yüzeyde yuvarlatılmış ağız kenarından gövdeye doğru inerken dik bir hat görülmekte ve bu hattın son bulduğu noktada gövde profili belirgin bir biçimde dışa açılmaktadır. Bu profil **Kat. No. 157**'ye boyun kısmına sahip bir kap özelliği kazandırmıştır. Parçanın iç yüzeyinde de dış yüzeyi ile uyumlu olarak hafif eğimli ağız kenarından sonra gövdeye doğru inerken dik bir hat görülmektedir. Bu parçanın yakın benzerleri Kelenderis'te çömlek olarak tanımlanmış ve MS 2. yüzyıla tarihlenmiştir[904]. Anemurium'da da benzerlik gösteren örnekler çömlek olarak tanımlanmış ve MS 2. yüzyıla tarihlenmiştir[905]. Benzer başka örnekler Olba'da yine çömlek olarak tanımlanmış ve MS 7. yüzyıl ortasına tarihlenmiştir[906]. Bu parçanın ele geçtiği tabakada tarihlendirilen diğer parçalara baktığımızda MS 6-7. yüzyıl karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle **Kat. No. 157** Olba'daki benzerinden hareketle MS 7. yüzyıl ortasına tarihlenebilir. **(Levha 38, 73)**

3.4.1.2.3. Tava

***Kat. No. 158-163*:** Tava formuna ait ilk örnek olan **Kat. No. 158** bir ağız-gövde-kulp parçasıdır. Yayvan bir gövde profiline sahiptir, kulbu yatay ve boru biçimlidir. Phokaia üretimi olan tavalara dayanan ve Batı Anadolu'da yoğun olarak kullanılan tava formunda, kulp üzerinde görülen spiral bu parçada da görülmektedir[907]. **Kat. No. 158**'in Phokaia'da hem gövde profili hem de kulp açısından birebir benzerleri ele geçmiş ve MS 3. yüzyıla tarihlenmiştir[908]. Aynı zamanda Phokaia'da yine MS 3. yüzyıla tarihlenen, iki ya da üç sarmallı spirale sahip tava kulbu parçaları da ele geçmiştir[909]. Perge'de ele geçen tava örnekleri arasında uç kısmı dışarı açılan, boru biçimli ve üzeri yivli kulp parçaları bulunmaktadır, fakat tarihlenememiştir[910]. Gövde profili ve kulp özellikleri açısından **Kat. No. 158**'in benzerleri Kelenderis'te MS 1. ve 2. yüzyıla tarihlenmiştir[911]. **Kat. No. 158**'in gövde profili açısından benzeri Paphos'ta ele geçmiş ve MS geç 2. yüzyıla tarihlenmiştir[912]. Kulp üzerinde görülen spiral detay açısından bu

[904]Tekocak, 2010, **a.g.k.**, 829, 835, fig. 2, no. 12, 13.
[905]Williams, 1989, **a.g.k.**, 64, 65, fig. 33, 34, no. 370-375.
[906]Aydın, 2019, **a.g.k.**, 443, 444, lev. 99, kat. No. 197, 198.
[907]Fırat, 2011, **a.g.k.**, 94; Tekocak, 2010, **a.g.k.**, 828.
[908]Özbütev, 1994, **a.g.k.**, 29, lev. 21, no. 86, 89, lev. 22, no. 95.
[909]Fırat, 2011, **a.g.k.**, 258, lev. 55, no. 203; Özbütev, 1994, **a.g.k.**, lev. 24, no. 100-109.
[910]Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 156, no. 707; c. II, s. 354, no. 707.
[911]Tekocak, 2010, **a.g.k.**, 828, 835, fig. 2, no. 2-4.
[912]Hayes, 1991, **a.g.k.**, 201-206, fig. XXVIII, 1.

parçanın benzeri Knossos'ta Dionysos Villası'nda da bulunmuş ve MS geç 2. yüzyıl-erken 3. yüzyıla tarihlenmiştir[913].

Kat. No. 159-163 tava formuna ait ağız-gövde-kulp parçalarıdır. Bu parçalar içe dönük ağız kenarına, yayvan bir gövde profiline, ağız kenarından başlayan ve yükselerek ya da yatay olarak devam eden yuvarlak kesitli kalın kulba sahiptir. **Kat. No. 159, 160, 162**'de dış ve iç yüzeyde, kulbun üzerinde grileşmeler görülmektedir. Bu grileşmeler kapların kullanımına dair izler olarak kabul edilebilir. Parçaların kalın cidarı ve kalın kulp kesiti sağlamlığı artırmaktadır. Uzun, boru biçimli, içi dolu ve kalın kulp ise kavrama kolaylığı sağlamaktadır. **Kat. No. 159-163**'ün bol katkılı hamuru ve pürüzlü yüzeyleri ile kaba bir görünümleri vardır. Ancak **Kat. No. 160** ve **161**'de dış yüzeyde görülen astar bu parçaları diğer örneklerden ayırmaktadır. Parçaların ağız profili açısından olmasa da gövde profili ve kulp özellikleri açısından benzeri Perge'de ve Anemurium'da ele geçmiş, MS 5-7. yüzyıla tarihlenmiştir[914]. Bu parçaların içe dönük ağız kenarı profili, kulp özellikleri yönünden başka benzerleri Arykanda ve Patara'da görülmektedir. Arykanda'da kulp benzerliği görülen bir örnek MS 450-525/550 arasına tarihlenmiş ve 'Form 6A' olarak adlandırılmıştır[915]. Yine Arykanda'da, MS 525-550/600 arasına tarihlendirilen ve 'Form 6B' olarak adlandırılan örnekler içe dönük ağız kenarı profilleriyle benzerlik göstermektedir[916]. Patara'da da içe dönük ağız kenarı profili ve kulp özellikleri ile benzerlik gösteren tava örnekleri ele geçmiş ve MS 6. yüzyılın başı-MS 7. yüzyılın başı arasına tarihlenmiştir[917]. **Kat. No. 159-163**'ün morfolojisine yakın özellikler gösteren başka örnekler Anadolu'da Sagalassos[918], Anadolu'nun dışında Kıbrıs (Salamis)[919] ve Filistin bölgesinde karşımıza çıkmaktadır[920]. Ancak **Kat. No. 159-163** söz konusu yakın benzerlerinden ağız kenarı altında herhangi bir girinti veya yiv görülmemesi nedeniyle ayrılmaktadır.

Bu tava tipinin yayılım alanına bakıldığında, detaylarda farklılık olsa da genel özellikler açısından paralellik gösteren örneklerinin Anadolu'nun güneyinde Pisidia,

[913]Hayes, 1983, **a.g.k.**, 126, 127, fig. 9, no. 99, 102.
[914]Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 155, no. 698, c. II, 349, no. 698; Williams, 1989, **a.g.k.**, 71, fig. 38, no. 416.
[915]Yaman, 2018, **a.g.k.**, 209, lev. 45, Kat. Nr. 296.
[916]Yaman, 2018, **a.g.k.**, 209, lev. 45, Kat. Nr. 299, 300.
[917]Şen, 2017, **a.g.k.**, 170-171, pl. 63, no. 569-572.
[918]Degeest, 2000, **a.g.k.**, fig. 158, Type 4B100.
[919]Diederichs, 1980, **a.g.k.**, 98, pl. 22, No. 275.
[920]Yaman, 2018, **a.g.k.**, 210.

Lykia, Pamphylia, Kilikya'da, Anadolu'nun dışında ise Kıbrıs ve Filistin (Levant) bölgesinde görüldüğü anlaşılmaktadır. Bu durum söz konusu tava tipinin Doğu Akdeniz kökenli olduğuna işaret etmektedir[921]. Pişirme kaplarının genellikle yerel üretim oldukları düşünüldüğünde, **Kat. No. 159-163**'ün ağız kenarı profilinde görülen farklılık bu örneklerin aynı tava tipinin yerel versiyonları olduğunu göstermektedir. **Kat. No. 159-163** benzer örneklerinden hareketle genel olarak MS 5-7. yüzyıla tarihlenebilir. **(Levha 38, 39, 74, 75)**

3.4.1.3. Depolama kapları

798-1 Parselde depolama kapları başlığı altında tespit edilen formlar ticari amphora ve dolium/pithostur. Parselde ele geçen ticari amphora parçalarının toplam sayısı 29'dur. Dolium/pithos formu ise tek bir örnekle temsil edilmektedir.

3.4.1.3.1. Ticari amphora

798-1 Parselde tespit edilen **Kat. No. 164-192** aralığındaki amphora örneklerinin tiplere ve yüzyıllara göre dağılımına bakıldığında en baskın amphora tipinin MS 5-7. yüzyıl aralığında görülen LRA 1B amphoraları olduğu görülmektedir.

Kilikya Tip 1/Agora G199/Zemer 41[922]: Kat. No. 164-166

Kat. No. 164 Kilikya Tip 1 amphorası ağız-boyun-kulp parçasıdır. Dışa doğru kalınlaştırılmış ve hafif sarkık ağız kenarı, silindirik formlu ve omuz kısmına geçişte hafifçe daralan boyun profiline sahip olan parçanın ağız kenarının hemen altından kulp başlamaktadır. Kulbun yatay doğrultuda uzanan kısmının aşağıya döndüğü noktada çimdikle şekillendirilmiş, bastırılmış olduğu görülmektedir. Parça kırmızı renkte ve mikalı bir hamura sahiptir. Dış ve iç yüzeyinde 5 YR 7/6 (kırmızımsı sarı) renkte astar görülmektedir. Sarımsı-devetüyü renkte yüzey rengine sahip olan parça bu özellikleriyle Bıçkıcı Çay üretimi olan örneklerle benzerdir[923]. Ağız çapı, boyun yüksekliği gibi özellikleri ile de bu parça AETAM'da bulunan ve MS 2. yüzyıla tarihlenen bir amphora ile yakınlık göstermektedir[924]. Bu nedenlerle **Kat. No. 164** Kilikya Tip 1 amphoralarının erken örneklerinden olmalıdır.

---

[921]Yaman, 2018, **a.g.k.**, 210.
[922]Bu amphora tipi ile ilgili genel bilgiler 779-14 Parsel seramiklerinin anlatıldığı alt başlıkta ele alınmıştır. Bkz. tez metni s. 106-108.
[923]Williams and Lund, 2013, **a.g.k.**, 158.
[924]Şenol, 2009, **a.g.k.**, 223.

Kat. No. 165-166 Bıçkıcı Çay Fırın Alanı'ndan ele geçen ve *'spike toe with knob'* olarak adlandırılan amphora dip parçaları ile profil açısından benzerlik göstermektedir[925]. Parçaların sahip olduğu 8cm civarındaki dip yükseklikleri bu parçaların Kilikya Tip 1 amphoralarının büyük boyutlu olan erken örneklerine ait olduğunu göstermektedir. Ayrıca kırmızı renkte ve mikalı hamurları ile Kilikya üretimi olduğu anlaşılan parçaların yüzeyinde ise Munsell renk kataloğuna göre 5 YR 7/6 (kırmızımsı sarı) ve 10 YR 7/3 (çok uçuk kahverengi) renkte astar izleri görülmektedir. **Kat. No. 165-166** bu özellikleriyle devetüyü renkte yüzeye sahip olan Bıçkıcı Çay Fırın Alanı örnekleriyle benzerdir[926]. **(Levha 40, 75)**

Keay 23: Kat. No. 167

Kat. No. 167 amphora dip parçasıdır. İçi dolu ve silindirik topuzlu bir forma sahip olan dip parçasının bağlı olduğu gövde altı kısmının profiline bakıldığında dar gövdeli bir amphora tipine ait olduğu anlaşılmaktadır. Bu özellikleriyle **Kat. No. 167** Keay 23 tipi amphoraların gövde altı ve dip profili ile benzerlik göstermektedir. Keay 23 amphoralarının kökeni ve içeriği kesin olarak bilinmemekle birlikte, bu tip amphoraların İber Yarımadası, Catalunya, Baetica'da Guadalquivir kıyıları boyunca ve Kuzey Afrika kıyısında yer alan atölyelerde üretilmiş olabileceği düşünülmektedir. Keay 23 amphoralarının en erken örnekleri Tipasa'da MS 2. yüzyıla tarihlenen bir kontekst içerisinde ele geçmiştir. Catalan yerleşimlerinden ele geçen örneklerin büyük kısmı ise MS erken 4. yüzyıl ile 5. yüzyılın ortası arasına tarihlenmiştir[927]. **(Levha 40, 75)**

LRA 8/Agora M273: Kat. No. 168

Kat. No. 168 mantar uçlu ve kısa bir amphora dip parçasıdır. Mantar uçlu dip profiline sahip olan Kilikya Tip 1 amphoralarından daha kısa ve küt bir dip olduğu için ayrılmaktadır. **Kat. No. 168** ile benzer bir örnek AETAM'da bulunan ve Agora M273 tipi amphoraların Pamphylia üretimi olan örneklerinden biri olarak tanımlanmıştır. AETAM'da bulunan bu örnek MS 4. yüzyılın sonuna tarihlenmiştir[928]. **(Levha 41, 75)**

Keay 52: Kat. No. 169

[925]Rauh and Slane, 2000, **a.g.k.**, 324, fig. 23.
[926]Williams and Lund, 2013, **a.g.k.**, 158; Rauh and Slane, 2000, **a.g.k.**, 325.
[927]Keay, 1984, **a.g.k.**, 172-178, fig. 69, no. 5, fig. 72.
[928]Şenol, 2009, **a.g.k.**, 251, 252.

Kat. No. 169 amphora ağız-boyun-kulp parçasıdır. Dışa çekik ve uç kısmı yuvarlatılmış olan ağız kenarının üst kısmı bir girinti ile kademeli hale getirilmiştir. Silindirik boyunlu ve ağız kenarının hemen altından başlayan oval kesitli, üst yüzeyi oluklu kulpludur. Açık kırmızı renkte hamurlu olan parçanın dış yüzeyinde açık sarı-devetüyü renkte ince bir astar tabakası görülmektedir. **Kat. No. 169**'un profil, astar rengi ve hamur özellikleri açısından benzeri Kelenderis'te karşımıza çıkmaktadır[929]. Keay 52 tipi olan **Kat. No. 169**'un Kelenderis'te ele geçen benzer örneğinde hamurda görülen yoğun siyah taşcık katkısı **Kat. No. 169**'da da görülmektedir. Aynı zamanda **Kat. No. 169**'da dış yüzeyde görülen açık sarı-devetüyü renkteki ince astar tabakası Kelenderis örneğinde de mevcuttur. Tunus ve Güney İtalya'da üretilip özellikle Doğu Akdeniz'e yoğun olarak ihraç edilen Keay 52 tipi amphoraların MS 4-7. yüzyıl arasında üretildiği düşünülmektedir[930]. Kelenderis örneğinin ve dolayısıyla **Kat. No. 169**'un en yakın benzerleri İspanya'da bulunan ve MS 4-5. yüzyıla tarihlenen Keay 52 amphoralarıdır[931]. Kelenderis örneği olan Keay 52 tipi amphora parçası ise MS 5. yüzyıla tarihlenmiştir[932]. Dolayısıyla **Kat. No. 169** için de MS 5. yüzyıl önerilebilir. **(Levha 41, 75)**

LRA 1A: Kat. No. 170, 171

Kat. No. 170 ve **171** amphora ağız-boyun ve dip parçalarıdır. Yuvarlatılmış ve kalın, hafifçe dışa çekik ağız kenarı, dar boyun profili ve hemen ağız kenarının altında, boyun ortasında görülen kulp çıkışına sahip **Kat. No. 170,** düğme biçimli bir dip olan **Kat. No. 171** LRA 1A amphoraları ile benzerlik göstermektedir[933]. LRA 1 amphoralarının ilk örnekleri olarak bilinen bu amphora tipinin Kilikya ve Kıbrıs'taki atölyelerden başka Ege Adaları, Batı Anadolu ve Karadeniz'de de taklitleri üretilmiştir. Avrupa'nın iç bölgelerinden Batı Akdeniz ve Batı Karadeniz'e hatta Mısır'a kadar geniş bir yayılım gösteren LRA 1A amphoralarının Batı Karadeniz'de erken örneklerine rastlanmıştır. LRA 1A tipi amphoraların içerisinde taşınan şarabın Levant Bölgesi'nde ve Akdeniz'in güneyinde yoğun olarak tüketildiği bilinmektedir[934]. LRA 1

[929]M. Tekocak ve K. L. Zoroğlu (2013). Kelenderis'te bulunan bir grup Roma dönemi ticari amphorası ve düşündürdükleri. *Olba*, 21, s. 138, fig. 11.
[930]Tekocak ve Zoroğlu, 2013, **a.g.k.**, 116.
[931]Keay, 1984, **a.g.k.**, 262, fig. 114, no. 3-5.
[932]Tekocak ve Zoroğlu, 2013, **a.g.k.**, 117.
[933]Şenol, 2009, **a.g.k.**, 228; Pieri, 2005, **a.g.k.**, 252, pl. 12.
[934]Şenol, 2009, **a.g.k.**, 228.

amphoralarının MS 4. yüzyılın ikinci yarısı ile erken 6. yüzyıl arasında üretilen ilk formu LRA 1A amphoralarıdır. Köşeli veya yuvarlak kesitli, bantlı ve dar bir çapa sahip olan ağız kenarlı, hafifçe daralan dar boyunlu, ovoidal gövdeli, yuvarlak veya oval kesitli ve yivli kulplu, düğme biçimli bir çıkıntı ile son bulan yuvarlak dipli bir amphora tipidir. Genellikle 17 ve 20 litrelik bir kapasiteye sahip olan bu tip amphoraların MS 6. yüzyılda bodur ve silindirik gövdeli, yuvarlak dipli olarak üretildikleri bilinmektedir. Yoğun olarak Akdeniz kıyıları ile İngiltere'de görülen bu amphora tipi İspanya'da ve Roma'da özellikle MS 5. yüzyılda görülmekle birlikte Marsilya'da MS 5. yüzyıl-erken 6. yüzyıl boyunca kullanılmıştır[935]. Her iki parçanın benzeri AETAM'da yer alan ve MS 5. yüzyıl ortasına tarihlenen bir örnek ile yakın benzerlik göstermektedir[936]. **Kat. No. 171** ile profil açısından benzerlik gösteren bir başka örnek Elaiussa Sebaste üretimi LRA 1A amphoraları arasında karşımıza çıkmaktadır[937]. Söz konusu örnek MS 5. yüzyıla tarihlenmiştir[938]. **(Levha 41, 76)**

LRA 1B[939]: Kat. No. 172-191

798-1 Parsel form repertuarı içerisinde tespit edilen amphora tiplerinden en çok sayıda örneğe sahip olan LRA 1B amphoralarının karakteristik özelliği çıkıntı ile belirginleştirilerek yüksek bir bant haline getirilmiş dışa çekik ağız kenarıdır. Örneklerden **Kat. No. 172-174**'de boyun silindirik bir forma sahiptir ve iç yüzeyde boyundan omuza geçişteki birleşim noktası belirgindir. Söz konusu örneklerde kulp dışa çekik ve hemen altındaki küçük çıkıntı ile belirginleştirilmiş ağız kenarından başlamaktadır. Kalın bir kulba sahip olan **Kat. No. 172**'de kulp kesitinin üst yüzeyinde iki adet yiv görülmektedir. Her üç parçada da hamur kırmızı tonlarındadır, bol miktarda siyah ve beyaz tanecikli kum katkılıdır. **Kat. No. 172-174**'ün form açısından benzerleri Kilikya Bölgesi'nde Elaiussa Sebaste[940] ve Soli'de[941] LRA 1B amphorası üreten fırın alanlarından, ayrıca Olba'dan[942] ele geçmiştir. Ancak Elaiussa Sebaste'deki benzerlerin

[935]Pieri, 2005, **a.g.k.**, 70-74; Kızılarslanoğlu, 2016, **a.g.k.**, 169, 170.
[936]Şenol, 2009, **a.g.k.**, 228.
[937]Kızılarslanoğlu, 2016, **a.g.k.**, lev. 81b, Kat. No. 52.
[938]Kızılarslanoğlu, 2016, **a.g.k.**, 351, 352, Kat. No. 52.
[939]Bu amphora tipi ile ilgili genel bilgiler 779-14 Parsel seramiklerinin anlatıldığı alt başlıkta ele alınmıştır. Bkz. tez metni s. 119-121.
[940]Kızılarslanoğlu, 2016, **a.g.k.**, 360-362, Kat. No. 63, 64.
[941]Autret, Yağcı ve Rauh, 2010, **a.g.k.**, 206, res. 7-8.
[942]Aydın, 2019, **a.g.k.**, lev. 46, kat. 92.

ağız kenarı profili açısından daha yakın oldukları görülmektedir. Söz konusu Elaiussa Sebaste buluntuları MS 6-7. yüzyıla tarihlenmiştir[943].

Kat. No. 175-186 aralığındaki on iki adet parçanın hamur ve yüzey özellikleri açısından genel anlamda benzer özellikler taşıdığı görülmektedir. Örneklerin genelinde turuncumsu-kırmızımsı hamur rengi, bol miktarda siyah ve beyaz tanecikli kum katkısı, pürüzlü yüzey göze çarpmaktadır. Bazı örneklerde (**Kat. No. 175, 176, 179, 180, 184)** dış yüzeyde çok soluk kahverengi renkte kil astar izleri saptanmaktadır. Bu aralıkta yer alan örneklerin benzerleri Kilikya Bölgesi'nde Elaiussa Sebaste[944] ve Soli'de LRA 1B amphorası üreten fırın alanlarından[945], Kelenderis'den[946] ve Olba'dan[947] ele geçmiştir. Elaiussa Sebaste, ve Olba'da ele geçen örnekler MS 6-7. yüzyıla tarihlenirken Soli örnekleri MS 5-7. yüzyıl arasında faaliyet gösteren fırın alanından ele geçmiştir[948]. Perge'de de LRA 1B tipi olan ve bu örnekler ile benzerlik gösteren ağız-boyun parçaları ele geçmiştir[949].

Kat. No. 187-191 aralığındaki beş adet parça ise LRA 1B amphoralarının dar ağız çapına sahip olan örnekleridir. Ağız-boyun parçası olan örnekler hamur rengi ve yüzey özellikleri yönünden birbirlerinden farklı özelliklere sahiplerdir. Bu parçalar Kelenderis'te ele geçen dar ağızlı bazı örnekler ile benzerdir[950]. Kelenderis'te ele geçen söz konusu LRA 1B örnekleri MS 6-7. yüzyıla tarihlenmiştir[951].

798-1 Parsel LRA 1B amphoralarının yapısal özelliklerine bakıldığında hem Elaiussa Sebaste hem de Soli üretimi olan amphoraların kil yapısı ile yakın oldukları anlaşılmaktadır. Soli'de üretilen LRA 1A ve LRA 1B tipi amphoraların hamur renkleri sarımsı bejden portakalımsı bej tona doğru değişmektedir[952]. Yoğun kum, kireç katkılı ve sarımsı, portakal rengi, kiremit rengi ve tonlarında hamurlu Elaiussa Sebaste üretimi örnekler de kil katkısı yönünden 798-1 Parsel LRA 1B amphoralarının genel karakterini

[943]Kızılarslanoğlu, 2016, **a.g.k.**, 360-362, Kat. No. 63, 64.
[944]Kızılarslanoğlu, 2016, **a.g.k.**, 362-363, Kat. No. 65.
[945]Autret, Yağcı ve Rauh, 2010, **a.g.k.**, 206, res. 7-8.
[946]Tekocak ve Zoroğlu, 2013, **a.g.k.**, 122, 140, fig. 28-34.
[947]Aydın, 2019, **a.g.k.**, lev. 46, kat. 92.
[948]Kızılarslanoğlu, 2016, **a.g.k.**, 362-363, Kat. No. 65; Aydın, 2019, **a.g.k.**, 337; Autret, Yağcı ve Rauh, 2010, **a.g.k.**, 206.
[949]Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 168-170, no. 748-759.
[950]Tekocak ve Zoroğlu, 2013, **a.g.k.**, 128, 129, no. 26, 27, 31, 32.
[951]Tekocak ve Zoroğlu, 2013, **a.g.k.**, 122, 140, fig. 28-34.
[952]Autret, Yağcı ve Rauh, 2010, **a.g.k.**, 206, 207.

yansıtmaktadır[953]. Bu nedenle Kilikya üretimi olabileceklerini düşündüğümüz 798-1 Parsel LRA 1B amphoralarından **Kat. No. 175** steril hamur yapısı, **Kat. No. 190** ve **191** de yoğun kalkerli yüzeyleri ile diğer örneklerden ayrılmaktadır. **(Levha 42-45, 76-79)**

LRA 5: Kat. No. 192

Kat. No. 192 amphora ağız-boyun-gövde parçasıdır. Yuvarlatılmış ve dikey bir ağız kenarına, kısa bir boyuna sahip olan parçanın omuz kavisinin geniş olduğu görülmektedir. Parçanın dış yüzeyinde gövde üzerinde sık olarak uygulanmış yivler görülmektedir. **Kat. No. 192** hem profili hem de gövdesinin üzerinde görülen yivler ile 'bag-shaped amphora' olarak da adlandırılan LRA 5-6 amphoralarının Pieri tarafından yapılan sınıflandırma içerisinde yer alan 3. tipine ait örneklerle benzerlik göstermektedir[954]. Pieri bu amphoraların 3. tip örneklerinden olan ve Marsilya'da farklı kontekstler içerisinden ele geçen, **Kat. No. 192** ile benzerlik gösteren parçaların MS 6. yüzyılın sonuna ait olduğunu belirtmektedir[955]. Pieri'nin Tip 3 olarak sınıflandırdığı bu tipin LRA 5 amphoralarının yeni tipi olduğu düşünülmektedir[956]. Suriye-Filistin amphorası olan LRA 5-6 amphoralarının Mısır şarap üretiminin MS 5. yüzyılda başta Doğu Akdeniz olmak üzere geniş bir alana yayılmasında önemli rol oynayan AE 5-6 amphoraları ile eş zamanlı olarak üretildiği bilinmektedir[957]. LRA 5 amphoraları ise Suriye-Filistin'de Akko'daki atölyelerde MS 4. yüzyılın sonundan 6. yüzyılın ortasına kadar üretilmişlerdir. Genellikle dikey ağız kenarına, omuz üzerinde yer alan kulak biçimli kulplara, torba biçimli ve yivli gövdeye sahip olan bu amphora tipinin MS 9. yüzyıla kadar üretildiği bilinmektedir. Bu tipin beyaz boya ile bezenmiş örnekleri Caesarea'da MS 7. yüzyıla kadar üretilmiştir. Ürdün'deki Capernaum'da tespit edilen örnekler ise MS 8. yüzyılın ortalarına aittir[958]. **Kat. No. 192**'nin benzeri olan LRA 5 amphoralarının, Pieri'nin sınıflandırmasına göre Tip 3 olarak adlandırılan tipinin yayılım alanı Arnavutluk, Romanya, Kırım, Yunanistan'da Argos, Korinth, Selanik, Khios, Kıbrıs, Anadolu'da İstanbul, Bodrum, Tarsus, Anamur, Olba gibi yerleşim ve bölgeler ile Levant'ta yer alan çok sayıda yerleşimin yanı sıra Mısır'a kadar geniş bir coğrafyayı kapsamaktadır. Ayrıca Kuzey Afrika'da, İspanya, İtalya ve Fransa'nın

[953]Kızılarslanoğlu, 2016, **a.g.k.**, 495, lev. 90a.
[954]Pieri, 2005, **a.g.k.**, 117, fig. 76, pl. 45, no. 11, 12.
[955]Pieri, 2005, **a.g.k.**, 121.
[956]Aydın, 2019, **a.g.k.**, 169.
[957]Şenol, 2009, **a.g.k.**, 171.
[958]Şenol, 2009, **a.g.k.**, 159, 160.

güneyinde Marsilya'da da bu tipe ait örnekler ele geçmiştir[959]. **Kat. No. 192**'nin çok yakın benzeri olan Olba örneği MS 6-7. yüzyıla tarihlenmiştir[960]. **(Levha 46, 79)**

3.4.1.3.2. Dolium/Pithos

Kat. No. 193: Dışta ve içte yuvarlatılmış, kalın ve gövdeye geçişte yivleri olan, hafifçe dış çekik ağız kenarına ve dışa açılan şişkin gövdeye sahip bir dolium ağız-gövde parçasıdır. Parçanın kalın cidarı, geniş ağız çapı ve bol katkılı hamuru bu parçanın büyük boyutlu bir depolama kabına ait olduğunu göstermektedir. **Kat. No. 193** ile hem profil hem de ağız kenarında görülen yivler açısından benzerlik gösteren örnekler Perge'de bulunmuş ve MS 5-7. yüzyıla tarihlenmiştir[961]. Patara'da da benzer bir örnek *'Depolama Seramiği'* başlığı altında değerlendirilmiş ve MS 5-7. yüzyıla tarihlenmiştir[962]. **(Levha 46, 80)**

3.4.1.4. Özel işleve sahip kaplar

3.4.1.4.1. Tekne

Kat. No. 194: açık bir kaba ait ağız-gövde parçasıdır. Yuvarlatılmış bir ağız kenarına ve gövde altına doğru daralan derin bir gövde profiline sahiptir. Açık kırmızı renkte hamurlu olan parçanın dış ve iç yüzeyi kırmızımsı sarı renkte sulandırılmış kil astar ile kaplıdır. Bu parçanın ağız ve gövde profili açısından benzeri Perge'de bulunmuş ve tekne olarak tanımlanmıştır[963]. Perge'deki örnek gövdeye birleşik kulpludur ve MS 6-7. yüzyıla tarihlenmiştir[964]. **(Levha 46, 80)**

3.4.1.4.2. Unguentarium

***Kat. No. 195, 196*:** unguentarium dip-gövde parçalarıdır. Konikal ve yüksek kaideli, gövde ortasına doğru dışa açılan gövde profiline sahip olan bu parçaların dış yüzeyinde astar akma izi görülmektedir. Her iki parçanın da iç yüzeyinde reçine izleri

[959]Pieri, 2005, **a.g.k.**, 120, 121; Aydın, 2019, **a.g.k.**, 170, 171, lev. 69, Kat. No. 137.
[960]Aydın, 2019, **a.g.k.**, lev. 69, Kat. No. 137.
[961]Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 185, no. 823, 824, 827; c. II, 412, 414, no. 823, 824, 827.
[962]Özdemir, 2009, **a.g.k.**, 168, Kat. No. 282.
[963]Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 160, no. 716.
[964]Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. II, 358.

bulunmaktadır. Bu iki parçanın dip ve gövde profili açısından benzer örnekleri Patara'da ele geçmiş, MÖ 2. yüzyılın sonlarına tarihlenmiştir[965]. **(Levha 47, 81)**

3.4.1.4.3. Kapak

Kat. No. 197-199: **Kat. No. 197** bir kapak tutamak parçasıdır. Halka biçimli tutamak kısmından sonra çan formunda açılan gövdeye sahip olan parçanın dış yüzeyinde ve tutamak üzerinde açık kırmızı renkte astar izleri görülmektedir. **Kat. No. 197**'nin halka biçimli tutamağının iç kısmı oyuktur. Parçanın hem tutamak hem de gövde profili açısından benzeri Perge'de ele geçmiş, 'çan formlu kapak' olarak adlandırılmış ve MS 5-7. yüzyıl arasına tarihlenmiştir[966].

Kat. No. 198 topuz biçiminde tutamaklı, düz dipli ve yukarıya doğru açılan gövdeli, tutamağı ve oturma düzlemi tam olan bir kapak parçasıdır. Perge'deki benzeri geçmeli kapak olarak tanımlanmıştır ve MS 5-7. yüzyıl arasına tarihlenmiştir[967]. Hayes tarafından Saraçhane buluntuları arasında tanımlanan benzeri de Perge örneği ile aynı tarihtendir[968]. Ayrıca Olba[969], Elaiussa Sebaste[970], Salamis[971] gibi yerleşimlerde de MS 6-7. yüzyıla tarihlenen benzer örnekleri bulunmaktadır.

Kat. No. 199 tutamağı tam olan bir kapak parçasıdır. Topuz biçiminde tutamaklı, düz dipli ve yukarıya doğru açılan gövdelidir. Perge'deki benzeri geçmeli kapak olarak tanımlanmıştır ve MS 5-7. yüzyıl arasına tarihlenmiştir[972]. Hayes tarafından Saraçhane buluntuları arasında tanımlanan benzeri de Perge örneği ile aynı tarihtendir[973]. Ayrıca Olba[974], Elaiussa Sebaste[975], Salamis[976] gibi yerleşimlerde de MS 6-7. yüzyıla tarihlenen benzer örnekleri bulunmaktadır. **(Levha 47, 82)**

3.4.1.4.4. Kandil

[965]E. Dündar (2006). *Hellenistik ve Roma dönemleri Patara unguentariumları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Aydın: Adnan Menders Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Lev. XVI, Kat. No. U100, U101.
[966]Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 197, Kat. No. 866, c. II, 433, Kat. No. 866.
[967]Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 195, no. 854.
[968]Hayes, 1968, **a.g.k.**, 206, no. 31, çiz. D. 31.
[969]Aydın, 2019, **a.g.k.**, lev. 132, kat. 264.
[970]Ricci, 2007, **a.g.k.**, 174, fig. 2, no. 14.
[971]Diederichs, 1980, **a.g.k.**, 62, no. 306-308, lev. 24-25, no. 306-308.
[972]Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 195, no. 854.
[973]Hayes, 1968, **a.g.k.**, 206, no. 31, çiz. D. 31.
[974]Aydın, 2019, **a.g.k.**, lev. 132, kat. 264.
[975]Ricci, 2007, **a.g.k.**, 174, fig. 2, no. 14.
[976]Diederichs, 1980, **a.g.k.**, 62, no. 306-308, lev. 24-25, no. 306-308.

Kat. No. 200, 201: **Kat. No. 200** gövdesinin 4/3'ü korunmuş, düz tabanının yarısına yakını, diskus deliği ve gövde üst kısmı tam olan bir kandil parçasıdır. 3/1'i korunmuş olan burun kısmında fitil deliğinde kullanımı gösteren islenmeye bağlı kararmalar görülmektedir. İç bükey diskus geniş bir bağlantı ile kısa buruna bağlanmaktadır. **Kat. No. 201**'in ise gövdesinin ve omuz üzerindeki tutamağının tümü mevcuttur ancak gövde üst yüzeyi, diskus deliği, burun kısmı kırık ve eksiktir. Her iki örnekte de dış yüzeyde kırmızı renkte astar izleri görülmektedir. Bu örneklerin benzerleri Perge'de Güney Hamam kompleksinin Geç Antik Çağ seramikleri içerisinde tanımlanmıştır. **Kat. No. 200** ve **201** MS 6-7. yüzyıl arasına tarihlenen, basit yuvarlak gövdeli, sözde tutamaklı, genellikle bezemesiz olarak tanımlanan Perge örnekleri ile paralel bir tarihten olmalıdır[977]. **(Levha 48, 82)**

3.4.2. Genel değerlendirme

798-1 Parselde ele geçen seramiklerin işlevlerine göre dağılımına bakıldığında, 'Sofra ve servis kapları', 'Pişirme kapları', 'Depolama kapları' 'Özel işleve sahip kaplar' olmak üzere 4 alt başlıkta dağılım gösterdiği görülmektedir. Parselde ele geçen profil veren, tanımlanan ve tarihlenebilen parçaların toplam sayısı 145'dir. 145 adet parçadan 82'si sofra ve servis kapları, 25'i pişirme kapları, 30'u depolama kapları, 8'i kapak, tekne, unguentarium, kandil gibi özel işleve sahip kaplardan oluşmaktadır.

Parselde ele geçen ve en yoğun grubu oluşturan sofra ve servis kaplarının yüzyıllarına göre dağılımına baktığımızda 82 adet parçanın Erken İmparatorluk dönemine ait 8 ve Geç Antik Çağa ait 74 adet olmak üzere bir dağılım gösterdiği görülmektedir. Erken İmparatorluk döneminde DSD formlarının, Geç Antik Çağda ise LRD formlarının baskın olduğu anlaşılmaktadır[978]. Bu dağılım Side'nin genel form repertuarı verileriyle de uyumludur. Bu konuda araştırmacılar tarafından yapılan değerlendirmeler 779-14 Parsel seramikleri ile ilgili genel değerlendirmelerin yer aldığı başlık altında ele alınmıştır[979]. Parselde Roma İmparatorluk dönemi örnekleri olan 8 parçanın dağılımına bakıldığında, 5 adet DSD, 3 adet de DSA parçasından oluştuğu anlaşılmaktadır. Bu az sayıdaki seramik, Side'nin Roma İmparatorluk dönemi sigillata grupları ile ilgili olarak Oransay tarafından verilen bilgiler ile bir uyum içerisindedir.

[977] Atik, 1995, **a.g.k.**, 201, 202, abb. 88, kat. 475.
[978] 798-1 Parsel Sofra ve Servis Kaplarının form ve yüzyıl açısından dağılımları için bkz. Tablo 8.
[979] Bkz. tez metni s. 125-126.

Oransay, Side'de MÖ 2. yüzyılın ortalarından itibaren görülmeye başlanan DSA formlarının MS 1. yüzyıl ortasından itibaren azalmaya başlamasıyla birlikte DSD formlarının baskın bir grup haline geldiğini ortaya koymuştur[980]. DSD grubunun Side'de baskın bir form haline gelmesinin nedenleriyle ilgili görüşler de yine 779-14 Parsel seramikleri ile ilgili genel değerlendirmelerin yer aldığı başlık altında ele alınmıştır[981]. 798-1 Parselde ele geçen sofra ve servis kaplarının en erken örneklerinin genel olarak MÖ 2. yüzyılın sonları ile MS 1. yüzyılın ortası arasında görülen DSA örnekleri olduğu anlaşılmaktadır. Genel olarak MS 1-2. yüzyılda da DSD formlarını repertuar içerisinde görmekteyiz. Daha önce 779-14 Parsel seramikleri ile ilgili genel değerlendirmelerin yer aldığı başlık altında sözü edildiği üzere, Kıbrıs kökenli DSD grubu seramiklerin Pamphylia'da da üretilmiş olabileceğine dair görüşler mevcuttur[982]. Side'nin ve Pamphylia bölgesinin Kıbrıs ile yakın konumu, DSD grubunun bölgede yaygın olmasının nedeni olarak gösterilmektedir[983]. Bu grubun yaygın olarak görüldüğü alan doğuda Anemurium ve batıda da Patara ile sınırlanmaktadır[984]. Ayrıca Side'nin Roma İmparatorluk dönemi ince seramiklerinin yoğunlukla DSA ve DSD grubu seramiklerle temsil edilmesi, antik dönem boyunca Suriye-Filistin, Kıbrıs ve Mısır ile yakın ticari ilişki içinde bulunan ve bu merkezleri Roma'ya bağlayan yolların üzerinde bulunan Pamphylia bölgesinde yer almasıyla da açıklanabilir[985].

798-1 Parsel DSA örneklerinin Munsell renk kataloğuna göre 10 YR 8/3 (çok uçuk kahverengi), 7,5 YR 7/4 (pembe), 5 YR 6/6 (kırmızımsı sarı) tonlarında, oldukça rafine hamurlara sahip oldukları görülmektedir. Yalnızca 2 örnekte (Kat. No. 58 ve 59) az miktarda ince kum katkı tespit edilmiştir. Astarlarının ise 10 R 4/8, 10 R 5/8 ve 2,5 YR 4/8 tonlarında farklılık göstermekle birlikte kırmızı renkte oldukları görülmektedir.

798-1 Parsel DSD örneklerinin ise 2,5 YR 6/8 (açık kırmızı), 2,5 YR 5/6 (kırmızı) tonlarında, genel olarak mika ve kum katkılı hamurlu oldukları belirlenmiştir. Yalnızca Kat. No. 62'de hamurun mika ve kumun yanı sıra az miktarda kireç katkılı olduğu görülmüştür. Astar renklerinin ise 2,5 YR 4/8, 10 R 5/8, 10 R 4/6 tonlarında

[980]Oransay, 2016, **a.g.k.**, 206-207.
[981]Bkz. tez metni s. 125-126.
[982]Bkz. tez metni s. 125-127; DSD grubu seramiklerin üretim yerleri ile ilgili diğer bilgiler için Bkz. Oransay, 2016, **a.g.k.**, 203, dn. 8.
[983]Oransay, 2016, **a.g.k.**, 207.
[984]Oransay, 2016, **a.g.k.**, 207.
[985]Oransay, 2016, **a.g.k.**, 205; Arca, Gökalp ve Önen, 2011, **a.g.k.**, 288-304.

farklılık göstermekle birlikte kırmızı renkte oldukları görülmektedir. Hamur ve astar rengi açısından kırmızı ve kırmızının tonlarına sahip olan örnekler DSD formlarının genel karakteri ile uyumludur. Side'de 2009-2011 yılları arasında gerçekleştirilen kazı çalışmalarında ele geçen DSD formlarının incelendiği çalışmada Oransay tarafından saptanan hamur ve astar özellikleri 798-1 Parsel DSD örnekleri ile örtüşmektedir[986].

Parselde Geç Antik Çağa ait 74 adet sofra servis kabından 60'ının LRD grubuna ait formlar olduğu görülmüştür. Side'de genel olarak Geç Antik Çağ sofra kapları repertuarında sayısal açıdan en baskın grup olan LRD grubu seramiklerin 798-1 Parsel örneklerinin önemli bir form çeşitliliği gösterdiği anlaşılmıştır. Hayes Form 1/Meyza Form H1B, Hayes Form 2/Meyza Form H2, Hayes Form 6/Meyza Form H6A, Hayes Form 7/Meyza Form H7, Hayes Form 8/Meyza Form H8, Hayes Form 9A/Meyza Form K3A, Hayes Form 9B, Hayes Form 9C/Meyza Form K4A, Hayes Form 10/Meyza Form K4B, Hayes Form 11/Meyza Form H11, Hayes Form 12/Meyza Form H12, Meyza Form H8A formlarından oluşan geniş bir repertuar 798-1 Parsel LRD grubu seramikler için belirlenmiştir.

LRD grubu seramikler içerisinde tüm formlarda hamur katkılarının az olmakla birlikte kireç, mika ve kum olarak genellenebileceği görülmektedir. Parçaların tümünde iyi pişmiş ve sıkı dokulu bir hamur yapısı söz konusudur. Hamur renkleri ise 2,5 YR 5/6 (kırmızı), 2,5 YR 6/6 (açık kırmızı), 2,5 YR 6/4 (açık kırmızımsı kahverengi), 2,5 YR 6/8 (açık kırmızı), 2,5 YR 5/8 (kırmızı), 10 R 6/4 (uçuk kırmızı) gibi kırmızı ve tonlarında oldukları anlaşılmaktadır. Astar renklerinin ise 2,5 YR 4/6 (kırmızı), 2,5 YR 5/6 (kırmızı), 2,5 YR 5/8 (kırmızı), 2,5 YR 6/6 (açık kırmızı), 2,5 YR 6/8 (açık kırmızı), 10 R 3/6 (koyu kırmızı), 10 R 4/8 (kırmızı), 10 R 5/6 (kırmızı), 10 R 5/8 (kırmızı), 10 R 6/6 (açık kırmızı), 10 YR 5/6 (kırmızı), 5 YR 3/4 (koyu kırmızımsı kahverengi), 5 YR 7/6 (kırmızımsı sarı), 7,5 R 5/8 (kırmızı) gibi yine kırmızı ve tonlarında oldukları görülmektedir.

LRD formları içerisinde Kat. No. 69, 104 gibi örnekler 5 YR 5/8 (sarımsı kırmızı), 5 YR 4/4 (kırmızımsı kahverengi) tonlarında astar renkleri ile diğer örneklerden farklılık göstermektedir. Kat. No. 82, 93 ve 107 ise 5 YR 5/3, 5 YR 5/4

[986]Side'de 2009-2011 yılları arasında gerçekleştirilen kazı çalışmalarında saptanan DSD formlarının hamur ve astar özellikleri ile ilgili detaylı bilgiler için bkz. Oransay, 2012, **a.g.k.**, 112, 132, Tablo 2, Tablo 3.

(kırmızımsı kahverengi), 5 YR 6/4 (açık kırmızımsı kahverengi) hamur rengi, 5 YR 4/3, 5 YR 5/4 (kırmızımsı kahverengi), 5 YR 6/4 (açık kırmızımsı kahverengi) astar renkleri ile kahverengi ağırlıklı bir görünüme sahiptirler. Bu örnekler bu özellikleriyle diğer örneklerden ayrılmaktadır. Kat. No. 83, 84, 94, 102 ise 7,5 YR 6/6, 7,5 YR 7/6 (kırmızımsı sarı), 2,5 YR 6/4 (açık kırmızımsı kahverengi), 2,5 YR 6/8 (açık kırmızı) gibi diğer örneklere göre daha açık olan hamur renkleriyle göze çarpmaktadır. LRD Hayes Form 12 örneklerinin ise hamur renkleri açısından farklı gruplar oluşturdukları görülmektedir. Bu örneklerden Kat. No. 116, 117, 119, 121, 122, 123 2,5 YR 7/4 (açık kırmızımsı kahverengi), 5 YR 5/8 (sarımsı kırmızı), 5 YR 7/6 (kırmızımsı sarı), 7,5 YR 6/6 (kırmızımsı sarı), 10 R 6/6 (açık kırmızı), 10 YR 8/3 (çok uçuk kahverengi) tonlarında açık hamur renkleriyle farklıdır. Bu örneklerde 10 R 6/2 (uçuk kırmızı), 2,5 YR 3/3 (koyu kırmızımsı kahverengi), 2,5 YR 4/3 (kırmızımsı kahverengi) tonlarında astar görülmektedir. LRD grubu seramikler içerisinde tüm formlarda hamur katkılarının az olmakla birlikte kireç, mika ve kum olarak genellenebileceği görülmektedir. Parçaların tümünde iyi pişmiş ve sıkı dokulu bir hamur yapısı söz konusudur.

LRD örneklerinden Kat. No. 78 az kum katkılı hamuru ve ağırlıklı olarak 2,5 YR 3/2 (siyahımsı kırmızı) astar rengi ile tek başına farklı bir örnek olarak karşımıza çıkmaktadır. Kat. No. 80 kaba hamuru ve pürüzlü yüzeyi ile farklılık gösteren örneklerdendir. Kat. No. 115 10 R 6/2 (uçuk kırmızı) ve mat astarı ile profil açısından benzerlik gösterdiği Paphos örneğine yüzey özellikleri açısından da yakındır. Paphos örneği mat morumsu kahverengi renkte astara sahiptir[987].

798-1 Parsel LRD örneklerinin hamur ve astar renkleri açısından farklılık gösteren örnekler içeriyor olması farklı atölyelere işaret etmektedir. Kıbrıs kökenli bir grup olan LRD formlarının daha önce sözü edildiği üzere, Pisidia, Pamphylia ve Kilikya'da üretildiğine dair bulguların ele geçmiştir. Bunun yanı sıra Side'ye yakın bir olası üretim alanından da söz edilmektedir. Bu konuyla ilgili detaylı bilgiler 779-14 Parsel seramiklerinin genel olarak değerlendirildiği başlık altında verilmiştir[988]. Söz konusu bilgileri burada da özetlemek gerekirse bu konuda görüşlerinden yararlandığımız Şen'in Gündoğdu'da LRD üretiminin varlığına işaret eden veriler ışığında, Side'nin hinterlandında Kestros (Aksu) Nehri'nin vadisini içine alan ve

[987]Bkz. tez metni s. 196-197.
[988]Bkz. tez metni s. 125-127.

Eurymedon (Köprüçay) Nehri'nin ötesine uzanan büyük bir üretim alanının söz konusu olabileceği yönündeki görüşü tekrar vurgulanmalıdır. Şen ayrıca Side'nin Gündoğdu'da üretilen LRD grubu seramiklerin dağıtımının yapıldığı liman olabileceğini de belirtmektedir[989]. Pisidia-Pamphylia sınırında yer alan ve denizden içeride bulunan Pednelissos'tan LRD grubu seramikleri Kestros (Aksu) Nehri yoluyla alıp Doğu Akdeniz'e dağıtımını yapan Perge limanının yanı sıra Side'nin de Pamphylia'da ikinci bir liman olarak karşımıza çıktığı yine Şen tarafından ifade edilmektedir. Pednelissos ile birlikte, Side'ye deniz yoluyla yalnızca 10 km'lik bir mesafede yer alan bir deniz kenarı üretim merkezi olduğu düşünülen Gündoğdu'nun, Lykia ve Kilikya ile Doğu Akdeniz'e ürettiği LRD grubu seramikleri Perge ve Side limanları aracılığıyla ihraç etmiş olabileceği Şen tarafından üzerinde durulan bir başka husustur[990].

Yukarıda sözü edilen veriler, LRD formlarının üretimi ile ilgili olarak farklı alanların varlığına işaret edebilir. LRD formlarının hamur ve astar renklerinde görülen çeşitlilik Side'nin Geç Antik Çağ'da iç kullanımda farklı atölyelerin ürünlerini kullanmış olabileceğine işaret etmektedir. Bu kapların yerel veya bölgesel bir üretim ile ilişkili olup olmadıkları ileride gerçekleştirilecek hamur analizine dayalı arkeometrik çalışmalarla ve fırın-üretim artığı tespitine dayalı yüzey araştırmalarıyla anlaşılabilecektir.

798-1 Parsel seramikleri içerisinde yalnızca 25 adet pişirme kabı tanımlanmış ve tarihlenmiştir. Bu örneklerden 18'i güveç/tencere, 1'i çömlek, 6'sı ise tavadır. Güveç/tencere ve tava örneklerinin benzerleri yine Anadolu'nun güney kıyıları boyunca Anemurium, Kelenderis, Olba, Perge, Arykanda, Patara gibi kentlerde tespit edilmiştir. Çömlek formuna ait tek örneğin (Kat. No. 157) benzerleri Anemurium, Kelenderis ve Olba'da ele geçmiştir. Pişirme kaplarının genel olarak yerel üretim oldukları düşünüldüğünde Likya, Pamphylia ve Kilikya için profil açısından benzer özellikler gösteren güveç/tencere ve tava tiplerinden bahsedilebilir.

Güveç/tencere tipleri içerisinde Kat. No. 139-148 aralığındaki 10 parça dışa çekik, ağız kenarının ortasında keskin bir hat görülen, iç tarafta kalınlaştırılmış ağız kenarına sahip olan güveç ağız parçalarıdır. Dışa açılan gövde profili ve ağız kenarının hemen altından başlayan yuvarlak kesitli, oval veya her iki kenarı oluklu ya da üç

[989]Şen, 2017, **a.g.k.**, 306-307.
[990]Şen, 2017, **a.g.k.**, 305-308.

oluklu kulba sahip olan parçalarda kulbun ağız kenarını aşmadan yükselip gövdeye doğru indiği görülmektedir. Sayısal açıdan en fazla örneğe sahip olan bu grup güveç/tencerelerde örneklerin tümü her iki yüzeyde pürüzlüdür. Kat. No. 139-142 açık kahverengi renkte hamur ve dış yüzeylerinde görülen kırmızımsı kahverengi renkte astar izlerinin yanında hamurlarında görülen yoğun kum katkısı ile diğer parçalardan ayrılmaktadır. Kat. No. 145 ve 146 ise pişirme sırasında dışta ve içte grileşmiştir. Kat. No. 139-148'in profil açısından yakın benzerleri Side'de 2010 yılında Dionysos Tapınağı'nda gerçekleştirilen kazı çalışmalarında bulunmuş ve MS 5. yüzyıla tarihlenmiştir[991]. Ayrıca Patara'da MS 5-7. yüzyıl arasına tarihlenen ve 'Lykia Kaolinitik' hamur grubu içerisinde tanımlanan bir başka benzer örnek de tespit edilmiştir[992]. Yine bu tip güveçlerin benzer örnekleri Anemurium ve Perge'de de ele geçmiş, MS 4-7. yüzyıl arasına tarihlenmiştir[993]. Bu parçaların tarihlenmesi noktasında Side'de bulunan benzerlerinden hareketle MS 5. yüzyıl önerilebilir.

Parselde ele geçen ticari amphoraların köken açısından dönemsel ve sayısal dağılımları değerlendirildiğinde Side'nin genelinde şimdilik olduğu gibi 798-1 Parselde de Geç Antik Çağ amphora grupları içerisinde en yoğun grubu LRA 1B amphoralarının oluşturduğu görülmektedir[994]. 798-1 Parsel seramikleri içinde bu amphora tipi 20 örnek ile temsil edilmektedir. Side'de Roma İmparatorluk dönemi amphora repertuarı içerisinde en geniş grubu oluşturan Kilikya Tip 1 amphoralarının yerini Geç Antik Çağ'da yine Kilikya'da yoğun olarak üretilen söz konusu amphora grubunun aldığı güncel veriler ışığında söylenebilir. Daha önce de sözü edildiği üzere, kentte İmparatorluk döneminde iç pazarda tüketilmiş olabilecek Kilikya bölgesi zeytinyağı ve şarabının Geç Antik Çağ'da da tüketilmeye devam edildiği düşünülebilir. 798-1 Parseldeki LRA 1B amphoralarının hamur ve yüzey özellikleri açısından Kilikya örnekleri ile benzerlik göstermesi bu örneklerin Kilikya üretimi olabileceğine işaret etmektedir. Ancak bir liman kenti olan Side'de hem İmparatorluk dönemi hem de Geç Antik Çağ'da baskın olarak görülen ve Kilikya kökenli olan bu amphoralar kentin hinterlandında üretilen zeytinyağı ve şarabın taşınması ve ihraç edilmesi aşamasında da kullanılmış olabilir. Bu noktada Side'ye yakın bir konumda LRA 1B tipi amphora

[991]Oransay ve Şen-Yıldırım, 2011, **a.g.k.**, 104, res. 4, no. 7, 8.
[992]Şen, 2017, **a.g.k.**, 489, pl. 61, no. 548.
[993]Williams, 1989, **a.g.k.**, 66, fig. 34, 35, no. 385, 388; Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 141, 153, no. 637, 691; c. II, 319, 346, no. 637, 691.
[994]798-1 Parsel Depolama Kaplarının form ve yüzyıl açısından dağılımları için bkz. Tablo 10.

üretimi yapan başka atölyelerin varlığına dair olasılıklar akla gelmektedir. Söz konusu olasılıklar hem hamur gruplarının analizine dayalı arkeometri çalışmaları hem de atölye ve üretim artığı tespitine yönelik saha çalışmaları ile değerlendirilebilir.

798-1 Parselde A ve B Yapısında ele geçen seramiklerin buluntu durumlarına baktığımızda yapıların ve mekânların işlevine dair bilgi verebilecek nitelikte değildir. Çünkü seramikler kapalı kontekst veya *in situ* olarak ele geçmemiştir. Yalnızca A Yapısında avlunun hemen önündeki kısa atık su kanalının içinden gelen ve tamamı sofra ve servis kaplarından oluşan grup yapının işlevinin anlaşılması için bir veri olarak değerlendirilebilir. Kanal içerisinden gelen söz konusu örnekler antik çağ konutlarında evin günlük işlerinin sürdürüldüğü bir mekân olarak da tanımlanan avludan kanala belki de kuyu ağzının ve avlu zeminin onarıldığı dönemde süpürülmüş olabilir. Bu nedenle söz konusu seramikler A Yapısının antik çağdaki son kullanım evresi ile ilişkili olmalıdır. Avludaki kuyu ağzının ve avlu zemininin onarımı ise yapının işlevini yitirdiği bir dönemle ilişkilendirilmelidir. Söz konusu bulgular dışında A ve B Yapısında ele geçen diğer seramikler temel seviyesine kadar sökülmüş durumdaki yapı duvarlarının tarihlendirilebilmesi açısından stratigrafik bir anlam taşımaktadır. Aynı zamanda Parselde ele geçen tüm seramikler kentin form repertuarına katkı sağlamaktadırlar.

798-1 Parselde ele geçen az sayıdaki Hellenistik ve Roma seramiği herhangi bir mimariye bağlı olmamakla birlikte parselde tahrip edilmiş Hellenistik ve Roma İmparatorluk dönemi tabakalarına işaret ediyor olabilir. Bu noktada A Yapısının avlusunun güneyinde 46 ve 49 nolu sondajlarda, avlunun taban kotunun alt kotlarında başlangıcı açığa çıkarılan duvar kalıntılarını hatırlamak gerekir.

4. 785-19 (ESKİ 515/ESKİ 898) VE 785-18 (ESKİ 516) PARSEL

785-19 (Eski 515/Eski 898) ve 785-18 (Eski 516) Parsel Antalya İli, Manavgat İlçesi, Side Mahallesi'nde Köy İçi Mevkiinde bulunmaktadır. 226,29 metrekare yüzölçümüne sahip olan 785-19 Parsel ve 256,07 metrekare yüzölçümüne sahip olan 785-18 Parsel Side Antik Kentinin üzerinde yer aldığı yarımadanın kuzey bölümündedir. Antik kentin tiyatrosuna 150m uzaklıktaki parseller bitişiktir, 785-18 Parsel, 785-19 Parselin kuzeyindedir. Deniz seviyesinden yüksekliği yaklaşık 13.60m olan parseller 1969 yılında ilk kez 'Side ve Çevresi Turizm Planlaması' kapsamında hazırlanan 'Antik Side Koruma Planı' içinde 'Esas Sit Bölgesi' olarak isimlendirilmiştir. Parseller bu tarihten 2012 yılına kadar I. Derece Arkeolojik Sit alanıdır. Ancak 1970li yıllarda parsellerde ticari amaçlı kaçak yapılar inşa edilmiştir. 2009 yılında ise Side Belediyesi 'Koruma Amaçlı İmar Planı Revizyonu'na gitme kararı aldıktan sonra eski köy yerleşimi alanının koruma derecesinin 'Kentsel ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanı' olarak değiştirilmesi için Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'na başvurmuştur. Köy İçi Mevkii, Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 19.01.2012 tarih ve 353 sayılı kararıyla 'Side Antik Kenti, Kentsel ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanı' kapsamına alınmıştır. Söz konusu iki parsel de bu doğrultuda Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 19.03.2013 tarih ve 1497 sayılı kararı ile uygun bulunan, 17.02.2014 tarih ve 2424 sayılı kararı ile kesinleşmiş olan 'Koruma Amaçlı Revizyon İmar Planı' gereğince, Köy İçi Mevkiinde yeniden yapılaşmaya gidilen parsellerdendir.

4.1. Tarihsel Topoğrafya

Side'de yarımada üzerinde 2014-2020 yılları arasında Side Antik Kenti Kazı Başkanlığı ve Side Müzesi'nin ortak çalışmasıyla gerçekleştirilen, 2020 yılından bu yana ise Side Antik Kenti Kazı Başkanlığı tarafından gerçekleştirilen parsel kazılarında Side'nin kent planı, kentleşme süreci ve imar faaliyetlerine ilişkin çok önemli veriler elde edilmiştir. Bu noktada ortaya çıkarılan en önemli unsurlardan biri kentin sütunlu caddelerinden C Caddesi'nin güzergâhı, bu caddenin stoası ve caddeye bağlanan ara sokakların planlamasına dair bulgulardır. 785-19 ve 785-18 parsellerde açığa çıkarılan söz konusu sokaklar da doğu yönünde yer alan, Kent Kapısı'ndan Tapınaklar Alanı'na uzanan sütunlu caddeye (C Caddesi'ne) bağlanıyor olmalıydı. Nitekim her iki parselin doğu sınırını belirleyen modern caddenin devamında kazısı tamamlanan parselde, 785-

19 Parselde açığa çıkarılan kuzeybatı-güneydoğu doğrultulu ve 1 Nolu Sokak olarak adlandırdığımız sokağın devamı olabilecek bir sokak düzenlemesi görülmektedir (Bkz. res. 785-19/1). Söz konusu parselde ayrıca sütunlu caddenin (C Caddesi) bir bölümü de açığa çıkarılmıştır. Tiyatroya oldukça yakın bir konumda (150m) olan bu parsellerde açığa çıkarılan yapıların sivil mimari örnekleri olması, kentte tiyatronun güneyinde bir konut alanının oluşturulmuş olduğunu göstermektedir. Bu veriler, kentin tiyatro, Dea Roma Kült Tapınağı, Tykhe Tapınağı ve ticaret *agora*sı, Hamam-*Gymnasium* kompleksi de olarak adlandırılan M Yapısı gibi kamu yapılarının yoğunlaştığı tiyatro ve çevresinin gerisinde, yarımada üzerinde kentin günlük yaşamının sürdürüldüğünü göstermesi açısından son derece önemlidir **(Plan 2)**.

4.2. Arkeolojik Kazı ve Konservasyon Çalışmaları[995]

785-19 ve 785-18 Parsel Antalya İli, Manavgat İlçesi, Side Mahallesi, Side Antik Kenti, Kentsel ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanında bulunmaktadır. Bu parsellerden 785-19 Parselde Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 19.03.2013 tarih ve 1497 sayılı kararı ile uygun bulunan 'Koruma Amaçlı Revizyon İmar Planı' doğrultusunda, arsa sahipleri Ülkü Fatma Çağaç, Emine Şahin, Esma Öztürk, Gülsüm Sarı ve Özgür Mehmet Sarı'nın inşaat yapma istekleri 12.03.2018 tarihli dilekçelerinde belirtilmiştir. Bunun yanı sıra arsa sahipleri tarafından Side Müze Müdürlüğü'ne yapılan başvuru sonucunda Side Müze Müdürlüğü ile arsa sahipleri arasında 'Kültür ve Tabiat Varlıklarıyla İlgili Yapılacak Kazı-Temizlik-Sondaj Çalışmalarına İlişkin Protokol' 12.03.2018 tarihinde imzalanmıştır. Konunun Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nda değerlendirilebilmesi için öncelikle parselde bulunan imara aykırı kaçak yapının yıkımı ve bu yıkım sonrası parselin yıkım artıklarından temizlenmesi sağlanmıştır.

785-19 Parselde Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün 02.01.2018 tarih ve 942 sayılı Kazı ve Sondaj İzin Belgesi ile sondaj kazıları başlatılmıştır. Parselde 2.00x2.00m ölçülerinde toplam 16 sondaj açılmıştır. Sondajlarda arkeolojik kalıntılara rastlanması nedeniyle Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün 16.03.2018 tarih ve

[995]Bu alt başlıkta bahsi geçen tüm resmi belgeler Side Antik Kenti Kazı Başkanlığı arşivinde yer almaktadır ve Kazı Başkanı Prof. Dr. Feriştah Soykal Alanyalı'nın izinleriyle incelenmiştir. Sayın Hocam Prof. Dr. Feriştah Soykal Alanyalı'ya teşekkürlerimi sunarım.

233931 sayılı kurtarma kazısı izni ile çalışmalara devam edilmiştir. 13.03.2018-20.03.2018 tarihleri arasında yürütülen kazı çalışmalarında parseldeki kalıntılar tamamen açığa çıkartılmıştır[996]. Açığa çıkan kalıntılar ölçü, çizim ve fotoğraflarla belgelenmiş, vaziyet planı da oluşturulmuştur. 16 sondajda tamamlanan çalışmaların raporları 28.03.2018 tarihinde Side Müze Müdürlüğü'ne sunulmuştur.

785-18 Parselde de Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 19.03.2013 tarih ve 1497 sayılı kararı ile uygun bulunan 'Koruma Amaçlı Revizyon İmar Planı' doğrultusunda, arsa sahibi Hüseyin Sarı'nın inşaat yapma isteği 20.11.2018 tarihli dilekçede belirtilmiştir. Bunun yanı sıra arsa sahibi tarafından Side Müze Müdürlüğü'ne yapılan başvuru sonucunda Side Müze Müdürlüğü ile arsa sahibi arasında 'Kültür ve Tabiat Varlıklarıyla İlgili Yapılacak Kazı-Temizlik-Sondaj Çalışmalarına İlişkin Protokol' 20.11.2018 tarihinde imzalanmıştır. Öncelikle yeni yapılaşma talebinin Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nda değerlendirilebilmesi için Side Koruma Amaçlı Revizyon İmar Planında konut + ticaret (karma kullanım) alanı olarak belirlenen 785-18 Parselde kazı öncesinde Koruma Amaçlı İmar Planına aykırı yapı kalıntıları Side Müze Müdürlüğünün denetiminde kaldırılmıştır. Daha önce 785-18 Parselin güney ve güneybatısında uzanan 785-19 Parselde açığa çıkan kalıntıların 785-18 Parselde de devam etmesi nedeniyle parselin tamamının kazılmasına yönelik kurtarma kazısı talep edilmiştir. Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğünün 23.11.2018 tarih ve 955665 sayılı Kazı ve Sondaj İzin Belgesiyle 785-18 Parselde kurtarma kazısına başlanmıştır. Olumsuz hava şartları nedeniyle aralıklarla devam eden çalışmalar 2018 yılı sonu itibariyle tamamlanamadığından kurtarma kazısı ruhsatının 2019 yılı için yenilenmesi Side Müze Müdürlüğü tarafından talep edilmiştir. Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğünün 08.01.2019 tarih ve 20511 sayılı Kazı ve Sondaj İzin Belgesiyle kazı çalışmalarına devam edilmiştir. 24.12.2018-10.01.2019 tarihleri arasında önce 6 sondajda sürdürülen arkeolojik kazı çalışmaları yapı kalıntılarının takibiyle parselin tamamının kazılmasıyla sonlandırılmıştır[997]. Parselde tamamlanan çalışmaların raporları 10.01.2019 tarihinde Side Müze Müdürlüğü'ne sunulmuştur.

[996]785-19 Parselde sondaj kazıları kapsamında 16 sondajda çalışmalar Side Müze Müdürü Güner Kozdere denetiminde Arkeolog Cihan Salman, Müze Araştırmacısı Fatma Tufan tarafından gerçekleştirilmiştir.
[997]785-18 Parselde sondaj kazıları kapsamında 6 sondajda çalışmalar Side Müze Müdürü Güner Kozdere denetiminde Arkeolog Ahmet Durman tarafından gerçekleştirilmiştir.

Side Müze Müdürlüğünün 15.01.2019 tarih ve 78816039 – 160.02 sayılı yazısında '*Bakanlık Makamının 17/02/2016 tarih ve 32178 sayılı onayı ile yürürlüğe giren Kültür ve Tabiat Varlıklarıyla İlgili Yapılacak Yüzey Araştırması, Sondaj ve Kazı Çalışmalarının Yürütülmesi Hakkında Yönergenin* ***III. Derece Arkeolojik Sit Alanları ile Kentsel Sit Alanlarında gerçekleştirilecek sondaj kazılarına ilişkin 16/e maddesinde*** *Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu'nun 05/11/1999 tarih ve 658 sayılı ilke kararı 3 üncü maddesinin (ç) bendi gereğince,* ***(Değişik 18/01/2017 tarih, 29952 sayılı Resmi Gazete, 29/12/2016 tarih ve 663 sayılı İlke Kararı)*** *bu alanlarda Belediye veya Valilikçe inşaat izni verilmeden önce, ilgili müze müdürlüğü uzmanları tarafından sondaj kazısı gerçekleştirilerek, sondaj sonuçlarına ilişkin raporun, kültür varlığının bulunması halinde varsa kazı başkanının görüşleri ile birlikte müze müdürlüğünce koruma kuruluna iletilip kurul kararı alındıktan sonra uygulamaya geçilmesi gerektiği'* belirtilmektedir. Köy İçi Mevkiinde 'Side Antik Kenti, Kentsel ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanı' kapsamına alınan parsellerde Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 19.03.2013 tarih ve 1497 sayılı kararı ile uygun bulunan 'Koruma Amaçlı Revizyon İmar Planı' gereğince ve yukarıda sözü edilen ilke kararı doğrultusunda yeniden yapılaşma süreci tamamlanmaktadır.

Parselde ortaya çıkarılan antik yapı kalıntıları, aslına uygun şekilde, herhangi bir ekleme yapılmaksızın mevcut unsurların korunması ve sağlamlaştırılması şeklinde bir konservasyon süreci geçirmiştir. Yeni yapılaşma sürecinde inşa edilen yapının temel ayakları antik dönem yapısına herhangi bir müdahale olmaksızın yerleştirilmiştir. Parselde tespit edilen antik dönem yapı kalıntılarının konservasyonu yapılmıştır ve kalıntılar çelik taşıyıcı üzeri temperli (securit) cam zemin uygulaması ile görülebilir durumdadır. Yeni yapının zemin kotunun altında, başka bir deyişle yapının temel seviyesinde korunan kalıntılar üzerine uygulanan cam zemin, Side'de Kentsel ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanlarında, daha önce de sözü edildiği üzere, Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu'nun söz konusu alanlar için aldığı ilke kararları doğrultusunda gerçekleştirilen yeni yapılaşma süreci içerisinde uygulanmaktadır[998].

4.3. Yapılaşma Süreci

[998]Bkz. tez metni s. 22, d.n. 91.

785-19 ve 785-18 Parselde gerçekleştirilen arkeolojik kazı çalışmaları sonucunda parselin antik dönemden günümüze kadar birbirinden bağımsız 3 farklı yapılaşma süreci geçirdiği anlaşılmaktadır. Günümüzden geriye doğru değerlendirdiğimizde parselin 'Koruma Amaçlı Revizyon İmar Planı' kapsamında yukarıda sözü edilen yapılaşma güncel durumu, kaçak yapılaşma ise 1970li yıllardan 2018 yılına kadarki dönemi ifade etmektedir. Parsellerde tamamlanan kazı çalışmaları 1970li yıllardaki imara aykırı yapılaşma öncesinde bu parsellerde birden fazla antik dönem yapısına ait kalıntıları ortaya koymuştur. Bu yapılaşma süreci parsellerin en erken yapılaşma sürecini gözler önüne sermektedir.

4.3.1. Yeni yapılaşma (2019)

Parselde tamamlanan arkeolojik kazı ve konservasyon işlemlerinden sonra Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun inşaat izni ile 21.01.2014 tarihinde Kültür ve Turizm Bakanlığınca onaylanan 'Side (Antalya) Antik Kenti Koruma Amaçlı Revizyon İmar Planı' hükümlerine göre 785-19 ve 785-18 Parsel için hazırlanan revizyon planı doğrultusunda iki katlı ve temel ayakları parsellerin kuzeydoğu-güneybatı doğrultulu doğu sınırına oturtulan, tek blok halinde karma kullanım amaçlı yapı inşa edilmiştir. Parselde 'Koruma Amaçlı Revizyon İmar Planı' kapsamında sürdürülen yeni yapılaşma sürecinde öncelikle antik dönem yapı kalıntılarının herhangi bir tahribata uğramasının önüne geçmek için konservasyon yapılmıştır. Bu doğrultuda antik dönem duvar kalıntıları güçlendirilmiştir. Yeni yapının temel ayakları ve diğer alt yapı elemanları da antik dönem kalıntılarını tahrip etmeyecek şekilde planlanmıştır. 2019 yılında tamamlanan yeni yapının antik dönem duvarları korunarak oturtulan temel ayakları üzerinde yükselmesi sağlanmıştır. Parselde tespit edilen antik dönem yapısının taş döşemeli zemin kalıntılarının bulunduğu bölümün konservasyonu yapıldıktan sonra kalıntılar çelik taşıyıcı üzeri temperli (securit) cam zemin uygulaması ile görülebilir duruma getirilmiştir.

4.3.2. İmara aykırı yapılaşma (20. yüzyıl)

785-19 ve 785-18 Parsel Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 19.03.2013 tarih ve 1497 sayılı kararı ile uygun bulunan 'Koruma Amaçlı Revizyon İmar Planı' gereğince Köy İçi Mevkiinde yeniden yapılaşmaya gidilen parsellerdir. Burada olasılıkla 1970li yıllarda başlayan kaçak ve imara aykırı yapılaşma sürecinde,

antik dönem kalıntılarının üzerine oturtulan, kuzeydoğu-güneybatı doğrultulu doğu sınırına oturtulan, her iki parseli de kapsayan ve kare planlı, tek blok halinde iş yerleri inşa edilmiştir.

Söz konusu imara aykırı yapılar arsa sahipleri tarafından arkeolojik kazı çalışmaları ve sonrasında revizyon planının uygulanması isteğiyle yapılan başvuru üzerine, Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nda durumun değerlendirilebilmesi için öncelikle parselde bulunan imara aykırı kaçak yapının yıkımı sağlanmıştır. İmara aykırı yapı arkeolojik kazı çalışmaları öncesi yıkılmış ve parseller yıkım artıklarından temizlenmiştir.

4.3.3. Antik dönem yapıları

785-19 ve 785-18 Parselde kazılar tamamlandıktan sonra birbirine paralel, kuzeybatı-güneydoğu doğrultulu, 2.20m-2.30m arasında genişliğe sahip iki ara sokak açığa çıkarılmıştır. Bu sokakların zeminlerinin taş plakalarla kaplanmış olduğu anlaşılmıştır. Ara sokak-*insula* düzenlemesine sahip olan parselde birbirinden 2 ara sokakla ayrılan 3 ayrı yapı ortaya çıkarılmıştır. A, B ve C Yapısı olarak adlandırdığımız bu yapıların hiçbirinin parsel içerisinde tam planı tespit edilememiştir. Yalnızca B Yapısının işlevi ve merkezi planına dair net çıkarımlar yapılabilmektedir.

4.3.3.1. 1 Nolu Sokak

785-19 Parselin yaklaşık olarak orta kesiminde kuzeybatı-güneydoğu doğrultusundadır **(Plan 14, Resim 70)**. Parsel içinde kalan uzunluğu 16m, genişliği 2.20m'dir. Sokağı sınırlayan duvarlar güneyinde ve kuzeyinde yer alan yapılara aittir. 0.70 m kalınlığındaki duvarların mevcut yükseklikleri 1.20-1.40m arasında değişmektedir. Sokağın altından sokak boyunca devam eden bir atık su kanalı geçmektedir. Kanal kapakları farklı ölçülerde yassı taşlardan oluşmaktadır. Bu sokak düzenlemesinde, zemini oluşturan taş plakaların aynı zamanda, sokağın orta hattında yer alan atık su kanalının üzerini örttüğü görülmektedir. Sokak boyunca devam eden bu atık su kanalına paralel ve sokağın güneybatısında yer alan yapının duvarı boyunca olasılıkla sokağa açılan yapılara temiz su dağıtımını sağlayan pişmiş toprak künk dizisi yer alır. Bu künklerin sokağın zeminini kaplayan ve aynı zamanda atık su kanalının üzerini örten yassı taş plakaların altından geçtikleri görülmektedir. 1 Nolu Sokağa açılan A ve B Yapılarının Sokağı çevreleyen duvarlarının 1.20-1.40m aralığında

korunmuş olduğu anlaşılmıştır. 1 Nolu Sokakta açılan sondajlar 785-19 Parsel 8 Nolu Sondaj, 9 Nolu Sondaj ve 10 Nolu Sondajlardır[999]. Bu sondajlarda tarihlendirmeye yardımcı olabilecek herhangi bir seramik ele geçmemiştir. Yalnızca 9 Nolu Sondajda 11.67-11.26m kotları arasından 1 adet etütlük nitelikte sikke (M. Et. 18) ele geçmiştir.

4.3.3.2. 2 Nolu Sokak-C Yapısı

Kuzeybatı-güneydoğu doğrultulu 2.30 m genişliğindeki sokağın güney bitiminde B Yapısı, kuzey bitiminde ise C Yapısı yer almaktadır **(Plan 14, Resim 70)**. Sokağın etrafını çevreleyen duvarlar 1.65m ile 2.10m arasında değişen yükseklikte korunmuştur. 2 Nolu Sokağın parsel içinde kalan bölümünün uzunluğu 10.80m'dir. Ortasından 2.00m genişliğinde bir kanal geçen sokağın zeminini kaplayan yassı taş levhalar aynı zamanda atık su kanalının üzerini örtmektedir. Atık su kanalının ve yanı sıra sokağın iki kenarı boyunca sokak zemin taşlarının altından geçen pişmiş toprak künk dizileri B Yapısının kuzey duvarının dibinde 8.70m uzunluğunda, C Yapısının duvarının önünde 1.90m uzunluğunda korunmuştur. Sokakta yassı taş levhaların bir kısmı yer yer eksik durumdadır. Bir taş levha ise kırık ve kanal içine düşmüş şekilde tespit edilmiştir. Kuzeybatı ve güneydoğu kenarında B ve C Yapılarına ait olduğu anlaşılan iki kapı açıklığı bulunmaktadır. C Yapısının kapı açıklığı 2.60m'dir ve bu kapı açıklığının daha sonra batı tarafından blok taşlarla örülerek kapatıldığı veya küçültüldüğü görülmektedir. Bu yapının güney sınırını oluşturan duvar 11.40m uzunluğunda korunmuştur, güney duvarı dışında diğer tüm kısımları parsel sınırının dışında kalmaktadır. 785-18 Parselde açılan 5 Nolu Sondaj ve 6 Nolu Sondaj bu kısımda açılmıştır. 5 Nolu Sondajda herhangi bir tarihlendirici materyal ele geçmemiştir. 2 Nolu Sokağın batı ucu ile C Yapısının kapı eşiğinin açığa çıkarıldığı 785-18 Parsel Sondaj 6'da 13.33-11.88m arası kazılmış ve 11.88m'de sokağın zemin kotu tespit edilmiştir. Sokağın zeminini ve aynı zamanda altında yer alan atık su kanalının kapak taşlarını oluşturan taş döşeme üzerinden MS 5-7. yüzyıla (Kat. No. 216) ve MS 6. yüzyıl-7. yüzyılın başı arasına tarihlenen (Kat. No. 217) iki adet unguentarium ele geçmiştir.

4.3.3.3. A Yapısı

[999]785-19 ve 785-18 Parsellerde açılan sondajların yapı ve mekânlara göre dağılımı için bkz. Tablo 4, Tablo 5.

785-19 Parselin güney sınırında yer alan A Yapısının mevcut duvarının doğusunda ve batısında birer giriş kapısı ve 1 Nolu Sokak boyunca sıralanmış, bitişik durumda, ortak duvarlı üç adet mekân parselin sınırları içerisinde görülebilen detayları ile incelenmiştir **(Plan 14, Resim 71)**. Mekânları birbirinden ayıran iç duvarların ve yapının kuzey sınırını oluşturan dış duvarın ortalama kalınlığı 0.70m'dir, blok taşlarla örülmüşlerdir. Duvarların en yüksek korunan noktası 1.40m yüksekliğindedir. Yapıda ele geçen tarihlenebilir nitelikteki seramik parçalarının çok az sayıda olması yapının hem tarihinin hem de işlevinin belirlenmesini mümkün kılmamaktadır. Ancak yine de özellikle A1 Nolu Mekânda ele geçen seramikler yardımıyla bu yapının son kullanım süreci ile ilgili bir öneri getirmek mümkündür.

4.3.3.3.1. Mekânlar

A Yapısının mevcut duvarının doğusunda ve batısında yer alan giriş kapısı ve 1 Nolu Sokak boyunca sıralanmış, bitişik durumda, ortak duvarlı üç adet mekân parselin sınırları içerisinde görülebilmektedir.

A1 Nolu Mekân

A Yapısının 1 Nolu Sokak boyunca uzanan dış duvarının doğu ucunda, parselin güneydoğu köşesinde yer alan mekânın üç adet paye ile taşınan iki kemerli bir konstrüksiyona sahip olduğu anlaşılmaktadır. Her bir kemer ayağı arasındaki mesafe 2.00m'dir. Kemerleri taşıyan payelerin her biri 0.80m genişliğindedir. Yapıda iki kemerli girişin zemin kotu tespit edilememiştir. Ancak kemerli giriş kısmının (A1 Nolu Mekân) içerisinde, güneybatı bölümünde, en geniş yeri 1.34m ve yüksekliği 2.10m olan 6 basamaklı merdiven ve bu merdivenle çıkılan taş döşemeli bir zemin bulunmaktadır. Modern yapılaşma nedeniyle zeminin büyük bir bölümü zarar görmüştür. Zeminin korunan kısımlarında ise yangın izi görülmektedir. Merdivenin açığa çıkarıldığı Sondaj 15'te 13.32-12.55m arasında yüzey toprağı kazılmış ve 11.10m kotunda merdivenin son bulduğu anlaşılmıştır. Doğu-batı doğrultusunda uzanan mekânın genişliği 6.40m'dir. Kemerli bir giriş, hemen gerisinde merdiven ve bu merdiven ile çıkılan taş döşemeli platform, yapının iki katlı olduğunu göstermektedir. Kemerleri taşıyan payelerin

benzerleri Side'de Mansel tarafından 'Konsollu Ev' olarak isimlendirilen ve iki katlı olduğu düşünülen yapıda da karşımıza çıkmaktadır[1000].

Sondajlar

A1 Nolu Mekânda açılan sondajlar 11 Nolu Sondaj, 12 Nolu Sondaj, 15 Nolu Sondaj ve 16 Nolu Sondajlardır. Bu sondajlardan 11 ve 16 Nolu Sondajlarda tarihlenebilir nitelikte bir bulgu ele geçmemiştir. 12 ve 15 Nolu Sondajlardan ele geçen seramikler tabakalarına göre değerlendirilerek sondajların ortaya koyduğu stratigrafi belirlenmiştir. Her sondaj için ayrı bir Sondaj Değerlendirme Tablosu oluşturulmuş ve tabakaların stratigrafik durumu bu tablolarda özetlenmiştir:

785-19 Parsel 12 Nolu Sondaj:

A1 Nolu Mekânın kuzeydoğu köşesinde açılan 12 Nolu Sondajda kuzeydoğu köşede yer alan kemer ayağı da açığa çıkarılmıştır **(Plan 15).** Sondajda 13.39-11.50m kotları arası kazılmıştır. 13.39-12.74m kotları arasında imara aykırı yapıya ait duvar kalıntısı açığa çıkarılmış ve kaldırılmıştır. 12.74-12.08m arasında kemer ayağının seviyesinden gelen bir adet unguentarium tarihlenmiştir. Sondajda kemer ayağının temel seviyesinin altından, 12.08-11.50m arasından ise dört parça tarihlenmiştir.

[1000]Mansel, 1978, **a.g.k.**, 246, res. 274.

Tablo 4.1. *785-19 Parsel 12 Nolu Sondaj (A Yapısı-A1 Nolu Mekân)*

785-19 Parsel 12 Nolu Sondaj (A Yapısı-A1 Nolu Mekânın kuzeydoğu köşesi)								
Kasa No	**Üst Sınır**	**Alt Sınır**	**İçerik/Yorum**	**Sikke**	**Seramik**			**Renk**
					Kat. No.	**Form**	**Tarih**	
SB1	13.39m	12.74 m	Yüzey seviyesi	-	-	-	-	Koyu kahverengi
SB2	12.74m	12.08 m	Kemer ayağının seviyesi	-	218	Unguentarium	MS 6. yy-7. yy başı	Koyu kahverengi
SB3	12.08m	11.50 m	Kemer ayağının temel seviyesinin altı	-	203	LRD Hayes Form 11	MS 6. yy son çeyreği -MS 7. yy başı	Açık kahverengi
					207	Güveç	MS 4-7. yy	
					208	Güveç	MS 5. yy	
					209	Güveç	MS 5. yy üçüncü çeyreği -MS 6. yy başı	

785-19 Parsel 15 Nolu Sondaj:

A1 Nolu Mekân içerisinde, güneybatı bölümünde, en geniş yeri 1.34m ve yüksekliği 1.75m olan 6 basamaklı merdivenin açığa çıkarıldığı sondajda 13.32-12.85m arasında yüzey toprağı kazılmış ve 12.85-11.20m kotları arasında merdivenin başlangıcı ve bitişi bulunmuştur **(Plan 15)**. Bu sondajda 12.85-11.74m kotları arasından ele geçen tarihlenebilir nitelikte 6 adet seramik ele geçmiştir.

Tablo 4.2. *785-19 Parsel 15 Nolu Sondaj (A Yapısı-A1 Nolu Mekân)*

785-19 Parsel 15 Nolu Sondaj (A Yapısı-A1 Nolu Mekânın güneybatı köşesi) 6 basamaklı merdiven bitimindeki tabanın kotu: 12.85m								
Kasa No	**Üst Sınır**	**Alt Sınır**	**İçerik/Yorum**	**Sikke**	**Seramik**			**Renk**
					Kat. No.	**Form**	**Tarih**	
SB1	13.32m	12.85 m	Yüzey seviyesi	M. Et. 11, 13	-	-	-	Koyu kahverengi
SB2	12.85m	11.74 m	6 basamaklı merdivenin bitimindeki tabanın başlangıcı ve merdivenin devamı	M. Et. 09, 26	202	LRD Hayes Form 8	MS geç 6. yüzyıl	Açık kahverengi
					204	LRD Hayes Form 11	MS 6. yy son çeyreği -MS 7. yy başı	
					210, 211	LRA 1B amphora	MS 6-7. yy başı	
					212	LRA 1B amphora	MS 6-7. yy	
					220	Kandil	MS 6-7. yy	
SB3	11.74m	11.10 m	11.20m kotunda son bulan 6 basamaklı merdivenin seviyesi ve altı	-	-	-	-	Açık kahverengi

A2 Nolu Mekân

A1 Nolu Mekânda tespit edilen merdivenin en alt basamağının bitiminde kapı açıklığı bulunmaktadır ve A1 Nolu Mekânın batısında yer almaktadır. Bu durum A1 Nolu Mekânda yer alan 2. kat platformu ile bu mekânın bağlantılı olduğunu göstermektedir. A2 Nolu Mekânın parselde görünen kısmının genişliği 3.10m'dir. Mekânın orta hattında açılan 14 Nolu Sondajda 13.36-11.10m kotları arası kazılmış ancak tarihlenebilir nitelikte seramik ele geçmemiştir. Sondajda 12.52-11.65m kotları arasından 1 adet (M. Et. 12), 11.65-11.10m kotları arasından ise 2 adet (M. Et. 13, 25) sikke ele geçmiştir. **(Plan 14, 15)**

A3 Nolu Mekân

A2 Nolu Mekânın batısında yer almaktadır ve bu iki mekân birbirine bir kapı geçişi ile bağlıdır. Bu kapı geçişinin genişliği parselin güneybatı sınırında kaldığı için

tespit edilememiştir. A3 Nolu Mekânın ise parsel içerisinde yer alan kısmının görülebilen genişliği 2.80m'dir. A3 Nolu Mekânda, parselin güneybatı köşesinde A Yapısına girişi sağlayan bir kapı açıklığı bulunmaktadır. 0.90m genişliğindeki bu kapı açıklığının eşik taşı ve söveleri *in situ* olarak tespit edilmiştir. Yapının kemerli olan doğu girişi ve A3 Nolu Mekânda yer alan batı girişi olmak üzere iki girişli olduğu anlaşılmaktadır. Bu mekânda açılan 785-19 Parsel 13 Nolu Sondajda tarihlenebilir nitelikte bir bulgu ele geçmemiştir.

A Yapısında tespit edilen söz konusu 3 mekân birbiri ile bağlantılıdır. A1 Nolu Mekânın doğusunda yer alan mekânın ise bu yapı ile bağlantılı olup olmadığı anlaşılamamaktadır çünkü bu mekâna ait kalıntılar parselin güneydoğu sınırında ve dışında kalmaktadır. Yapının A1 Nolu Mekânında açığa çıkarılan 6 basamaklı merdivenin bitiminde 12.85m kotunda yer alan taş döşemeli zemin dışında diğer mekânlarda zemin korunmamıştır. **(Plan 14, 15)**

4.3.3.4. B Yapısı

785-19 ve 785-18 Parsellerin birleştiği noktada, her iki parselin oluşturduğu alanın ortasında yer alan yapıda, güneyindeki 1 Nolu ve kuzeyindeki 2 Nolu Sokağa çıkılabilen iki adet kapı açıklığı görülmektedir. Yapının planına genel olarak bakıldığında hemen hemen kuzey-güney doğrultulu olduğu, ana girişinin ise güneybatıda yer aldığı anlaşılmaktadır. Yapının 785-19 Parselde açığa çıkarılan güney dış duvarı ve 785-18 Parselde tespit edilen kuzey dış duvarı kuzeybatı-güneydoğu doğrultuludur. Güney sınırını oluşturan duvar 14.30m, kuzey sınırını oluşturan duvar ise 14.00m uzunluğundadır. Bu dış duvarların arasında, her iki parselde birbiri ile bağlantılı farklı boyutlarda mekânlar ortaya çıkarılmıştır. Yapının kuzey-güney doğrultusunda, 1 ve 2 Nolu Sokaklar arasındaki iç genişliği 24,70m ile 25m arasında değişmektedir.

4.3.3.4.1. Plan

B Yapısına ait kalıntılar plan açısından değerlendirildiğinde söz konusu mekânların merkezi konumda bulunan bir havuzlu avlu ile zemini mozaik kaplanmış bir ana salon etrafında konumlandıkları parselde sınırları izlenebilen mekânlar vasıtasıyla anlaşılmaktadır. Yapının bu dış duvarlar arasında, parselde görülebilen bütünlüklü mekânlarının bir konut planı oluşturduğu görülmektedir. Yapının güneybatısında yer alan ve taş döşemeli bir zemine sahip olan giriş kısmının doğu duvarındaki kapı

açıklığından geçilen bir dar koridor ve bu koridorun çevrelediği bir avlu ile avlunun hemen karşısında yer alan bir ana salon düzenlemesi plan bakımından incelendiğinde belirgin bir biçimde karşımıza çıkmaktadır. B Yapısının giriş bölümü bir *vestibulum,* üzeri açık avlusu kenarlarında yer alan postamentler ve devrilmiş durumdaki sütunlar nedeniyle olasılıkla *peristyl* avlu, bu avluyu kuzeyden ve doğudan çevreleyen kordidorlar *portiko,* hemen avlunun aksına konumlandırılmış olan mozaikli ana salon ise *oecus? triklinium?* olarak tarafımızdan adlandırılmıştır.

B Yapısının duvarları çoğunlukla irili ufaklı moloz taşlarla örülmüştür ancak kapı sövelerinin olduğu noktalarda, duvarların dönüş yaptığı köşelerde, olasılıkla avlunun üzerini açık bırakan çatı sistemini avlunun köşelerinde taşıyan payelerde, ana salonun girişinde merkezde yer alan ve üst yapıyı taşıyan iki sütunun yükünü hafifletmek üzere bu geçişin iki yanında, büyük, kalın, kütlesel taş bloklar kullanılmıştır. **(Plan 14, Resim 73, 75)**

4.3.3.4.2. Mekânlar

B Yapısında yapının güneyindeki 1 Nolu ve kuzeyindeki 2 Nolu Sokak arasında görülebilen 9 adet mekân bulunmaktadır. Bu mekânlar numaralandırılırken ilk önce işlevi belirlenebilen mekânlara numara verilmiş ve sonrasında da girişin batısındaki mekândan başlayarak ikincil mekânlar numaralandırılmıştır.

B1 Nolu Mekân (Vestibulum)-B4 Nolu Mekân-B5 Nolu Mekân

Yapının *vestibulum*u olarak düşünebileceğimiz bu mekânın kuzey ve güney duvarı 4.20m, doğu duvarı 5.60'dir. Bölümün güney duvarında yer alan 1.60m genişliğindeki ana giriş kapısının sövelerinin yaklaşık olarak 1.00m yüksekliğinde korunmuş olduğu, kalınlıklarının ise 0.40m olduğu tespit edilmiştir. Sonraki bir kullanım evresinde bu sövelerin arasının küçük moloz taşlarla kapatıldığı ve kapının batısındaki sövenin de batısında duvarın devşirme taşlarla onarıldığı görülmektedir. Roma konutlarında sokağa açılan bir giriş ve ziyaretçiler için bir bekleme odası işlevine sahip olan *vestibulum*[1001] bu yapıda büyüklü küçüklü farklı boyutlarda ve genellikle dikdörtgen biçimli döşeme taşları ile kaplı bir zemine sahiptir. Bu döşemenin büyük bölümü korunmuş durumdadır ancak belli bir düzende dizilmemiştir. Ana giriş

[1001]Brödner, 1989, **a.g.k.**, 53; Mau, 1899, **a.g.k.**, 242-243, fig. 111.

kapısının hemen iç kısmında yaklaşık 2.30m uzunluk ve 0.50m genişlikte, giriş bölümü zemininden yaklaşık olarak 15cm yükseklikte olan bir basamak görülmektedir.

*Vestibulum*un içinde kuzeydoğu köşesine yerleştirilmiş, mekânın kuzey duvarına bitişik yapılmış, uzunluğu 3.50m, yüksekliği 0.85m, derinliği 0.50m olan bir seki bulunmaktadır. Konutun ilk giriş kısmı olan ve aynı zamanda gelen misafirlerin karşılandığı ve beklediği bir bekleme odası işlevi gören *vestibulum*da sekinin gelen konukların beklemesi için bir oturma düzlemi olduğu düşünülmelidir.

*Vestibulum*un batısında 0.90m genişliğinde bir kapı açıklığı ile bu bölüme bağlanan zemini mozaikli bir başka bölüm yer almaktadır. Ancak bu mekân parselin güneybatı köşesinde ve parselin dışında kaldığı için planı tam olarak anlaşılamamaktadır. B4 Nolu Mekân olarak adlandırdığımız bu mekânın zeminindeki mozaiğin deseni anlaşılamamaktadır ancak görünen kısmında beyaz ve siyah renkte tesseralardan oluşan bir bordür göze çarpmaktadır.

*Vestibulum*un arkasında, kuzeyinde avlunun batı *portiko*suna açılan ve parselde mevcut genişliği 3.80m olan ancak batı yarısı parsel sınırının dışında kalan B5 Nolu Mekân bulunmaktadır. Bu mekân 1.50m genişliğe sahip bir kapı ile B2 Nolu Mekânın (*Peristyl?* Avlu) batı *portiko*suna açılmaktadır. B5 Nolu Mekânın doğu duvarına bitişik olarak uzunluğu 1.80m, yüksekliği 0.70m, derinliği 0.50m olan bir seki bulunmaktadır.

*Vestibulum*un doğu duvarında bulunan 1.60m genişliğindeki kapı açıklığı ve bu kapının 0.60m derinliğindeki eşik taşından *vestibulum*un doğusunda yer alan avluya geçilmektedir. **(Plan 14, Resim 74)**

Sondajlar

B1, B4 ve B5 Nolu Mekânlarda açılan sondajlar 785-19 Parsel 1 Nolu Sondaj, 2 Nolu Sondaj, 5 Nolu Sondaj, 6 Nolu Sondaj, 785-18 Parsel 2 Nolu Sondajlardır. Bu sondajlardan yalnızca B1 Nolu Mekânın kuzeydoğu köşesinde açılan 785-19 Parsel 2 Nolu Sondajda 13.58-12.02m kotları arasından 1 adet etütlük nitelikte sikke (M. Et. 10), aynı mekânın güneydoğu köşesinde açılan 785-19 Parsel 6 Nolu Sondajda 13.50-12.67m arasındaki yüzey seviyesinden bir adet testi ağız-boyun parçası (Kat. No. 205: MS 5. yüzyılın üçüncü çeyreği-6. yüzyılın ortası/7. yüzyıl) ele geçmiştir **(Plan 15)**.

B2 Nolu Mekân (Peristyl? Avlu ve Portiko)

Dikdörtgen şeklindeki avlunun parselde görünen ölçüleri 10.70x13.50m'dir. 10.70m bu mekânın batı kenarıdır, kuzey kenarı ise 13.50m uzunluğunda parsel sınırları içerisinde ölçülebilmektedir. Bu alan aynı zamanda parselde görünen batı kenarı 7.70m, kuzey kenarı 6.50m uzunluğundaki avluyu ve bu avluyu iki taraftan çevreleyen koridor olarak adlandırabileceğimiz geçiş kısımlarını kapsamaktadır. Bu geçiş kısımlarının genişliği her iki tarafta da 2.50m'dir. Avlu da yaklaşık olarak kuzey-güney doğrultuludur. Kenarlarını 0.50m genişliğinde, zeminden 20cm yükseklikte yassı ve dikdörtgen biçimli taşlar çevirmektedir. Avlunun güneydoğu-kuzeybatı doğrultulu olan ve doğu sınırını oluşturan kenarında bir postament parsel kesitinde görülmektedir. Avlunun kuzey sınırında ise tam olarak orta hatta yine iki adet postament *in situ* durumda yer almaktadır. Postamentlerin arasındaki mesafe 1.60m'dir. Üst yüzeyleri 0.60x0.60m ölçüsünde küp biçimindeki bu postamentlerden havuzun kuzey kenarında ve orta hatta yer alan postamentlerin üzerinde ayrıca sütun kaideleri yine *in situ* olarak bulunmuştur. Bu kaideler 0.60x0.60m ölçüsündeki plinthoslar üzerinde aşağıdan yukarıya torus-astragal-trokhilos-astragal sıralamasıyla oluşturulmuş üst çapı 0.50m olan Attik-İon tipi sütun kaideleridir. Kaidelerde torus ve astragal bezemesizdir. Bu kaidelerin üzerinde yükseldiği ve avlunun üzerini açık bırakacak şekilde planlanmış olduğunu düşündüğümüz üst yapıyı taşıyan, avlu içine devrilmiş durumda üç adet monoblok, düz, mermer sütun gövdesi tespit edilmiştir. Sütunlardan avlu içerisinde devrilme yönleri aynı olanların yükseklikleri 3.00m, diğer sütunun yüksekliği ise 3.56m'dir. Sütunların üst çapları 0.40m, alt çapları 0.50m'dir. Bu sütunların alt çapı ile kaidelerin üst çapları aynıdır ve kaidelerin ortasında kurşun akıtma oluğu ve delikleri bulunmaktadır. Avlunun içerisinde ayrıca üç adet üst yapı elemanı blokları yer almaktadır. Bu bloklarda ve sütunlardan bir tanesinin üst kısmında yanık izleri görülmekte ve aynı durum A Yapısının güneydoğu köşesinde yer alan ve merdivenle çıkılan platformun zemin taşlarında da görülmektedir. Bu durum alanda bir yangın olduğunu göstermektedir. Bu yangın esnasında avlunun üst yapı konstrüksiyonu çökmüş olmalıdır.

Avlunun güneydoğu köşesi parsel dışında yol altında kalmaktadır. Aynı zamanda avlunun güneybatı kenarında 4.90x1.40 m ölçülerinde bir havuz yer almaktadır. Kesme blok taşlardan yapılan havuzun arkasındaki duvar ile bağlı olan kısmında olasılıkla kaplama levhalarını yapıştıran ve bunların duvara tutunmasını

sağlayan harç kalıntıları mevcuttur. Bu kaplamalar ve harç olasılıkla havuzun bu kısmında bir yalıtım sağlamak için olmalıdır. Benzer bir uygulama yine Side'de 'R1' ve 'R2' olarak da anılan 'Konsollu Ev' ve '*Peristyl*li Ev'de de görülmektedir. Bu evler ile B Yapısının avlu planı yakın değildir, çünkü söz konusu evlerde avlular yapının ortasında yer almaktadır. Ancak avlunun kareye yakın planı, köşelerinde yer alan taşla örülmüş payeler ve bu payelerin arasında ikişer sütunlu sütun sıraları, bir kenara çekilerek bir kenarı duvara bağlanmış fakat üç kenarında olasılıkla sütun sırası bulunan planı nedeniyle '*Peristyl*li Ev' ile yakınlık kurulabilir[1002].

Avlunun kuzeydoğu, kuzeybatı ve güneybatı köşelerinde yer alan payelerden kuzeydoğu köşedeki payenin tam köşe noktasından 1.20m uzunluğunda güneye ve batıya doğru uzandığı görülmektedir. Benzer bir biçimde kuzeybatı köşedeki payenin de tam köşe noktasından yine 1.20m uzunluğunda doğuya ve güneye doğru uzandığı anlaşılmaktadır. Ayrıca kuzeydoğu ve kuzeybatı köşelerde yer alan payeler 1.60m yüksekliğinde korunmuş durumdadır. Kuzeydoğu ve kuzeybatı köşelerde yer alan payeler her biri üst ve alt yüzey kenarları 0.60m ölçüsünde olan kare prizma biçimindeki üç ayrı blok taş ile oluşturulmuştur. Blok taşlardan biri tam olarak avlunun köşe noktasına oturtulmuş ve diğer ikisi de farklı yönlerdeki uzantıları sağlayacak şekilde köşedeki bloğun her iki yanına yerleştirilmiştir. Avlunun güneybatı köşesinde yer alan paye de 1.30m yüksekliğinde korunmuş durumdadır ve tek yönlü olarak 1.00m ölçüsünde kuzeye doğru uzanmaktadır. Bu payenin genişliği ise 0.60m'dir. **(Resim 77a)**

Avlunun kuzey kenarında görülen postament ve sütun kaideleri ile doğu kenarında görülen postament avlunun bir *peristyl*e sahip olabileceğini göstermektedir ancak batı kenarında sütun ile ilişkilendirilebilecek bir mimari unsur bulunmamaktadır. Bunun yanı sıra *vestibulum*un içerisinde, avlunun kuzey ve doğu kenarında bulunan postamentler ile aynı özelliklere sahip bir postament açığa çıkarılmıştır. Bu postamentin avludan *vestibulum*a taşınmış olduğu düşünülebilir. Söz konusu bulgulardan hareketle avlunun *peristyl* bir avlu olduğunu düşünürsek, batı ve kuzeyinde bulunan koridor benzeri boşlukları *portiko* olarak tanımlayabiliriz. B Yapısında, her ne kadar avlunun

[1002]Karşılaştırma için bkz. Mansel, 1978, **a.g.k.**, 242, res. 267.

doğu kenarı parsel sınırlarının dışında ve modern yolun altında kalsa da, mevcut plan avlunun üç kenarından *portiko* ile çevrelendiğini göstermektedir[1003].

Avlunun güney kenarında, yapının güney dış duvarına bitişik olarak planlanmış havuzun batı bitiminde sığ bir çukurluk görülmektedir. Bu çukurluğun avluya doğru olan kısmı tam da havuzun bitiminden bir mermer döşeme taşı ile sınırlandırılmıştır. Üzerinin açık olduğunu düşündüğümüz avluda havuzun içinde biriken yağmur suyunun taşması durumunda, ayrıca avlunun içinde biriken yağmur sularının da tahliyesi için bu sığ çukur gider olarak kullanılmış olabilir. Bu sığ çukurun hemen batısında, avlunun batı kenarının dışında, batı *portiko*nun güney ucunda, yapının güney ucuna bitişik bir sığ çukur tespit edilmiştir. 2.00x2.50m ölçülerindeki bu sığ çukurun batı kenarında, *vestibulum*un duvarı ile sınırlandırılmış, 0.25m genişliğinde, alçak bir taş örgüsü ile oluşturulmuş oluk açığa çıkarılmıştır. Sığ çukurun kuzey bitiminde, avlunun batı kenarına bitişik durumda, 0.65m çapında oyulmuş bir taş levha ile belirginleştirilmiş kuyu ağzı bulunmaktadır. Çukurluklar ve oluk ile oluşturulmuş bu sistem hem avlunun hem de *portiko*da biriken yağmur sularının tahliyesi için tasarlanmış gibi görünmektedir. Bu olası drenaj sisteminin arazinin eğimi doğrultusunda, 1 Nolu Sokağın altında yer alan kanalizasyon sistemine bağlı olduğu düşünülebilir ancak bu durumu destekleyecek bir arkeolojik veri bulunmamaktadır. *Portiko*larda kuyu önündeki iki taş sırası dışında zeminde döşeme izine rastlanmamıştır. *Portiko*ların kesiştiği noktada devrilmiş ve iki parça halinde kırılmış bir sütun yer almaktadır. Sütunun birleştirilmiş uzunluğu 3.50m, alt çapı 0.50m, üst çapı 0.40m'dir.

Avlunun mermer taban döşemeleri büyük ölçüde tahrip olmuştur. Havuzun taban düzlemini oluşturan taş döşemenin parsel içerisinde görülebilen kısmı, iki kenarından dört adet taş blok ile sınırlandırılmıştır. Havuzun ön cephesinde yer alan taş blokların üst yüzeylerinde birbirlerine metal eklentilerle bağlandıklarını gösteren kenet izleri mevcuttur. Ayrıca havuz tabanında havuzu üç kenardan kaplayan dikey taş plakaların oturtulduğu girintiler de görülmektedir. **(Plan 14, Resim 70, 74)**

Sondajlar

B2 Nolu Mekânda 785-19 Parsel 2 Nolu Sondaj, 3 Nolu Sondaj, 4 Nolu Sondaj, 6 Nolu Sondaj, 7 Nolu Sondaj, 785-18 Parsel 1 Nolu Sondaj, 2 Nolu Sondajlarda

[1003]Karşılaştırma için bkz. Mansel, 1978, **a.g.k.**, 242, res. 267.

çalışılmıştır. Bu sondajlardan yalnızca B2 Nolu Mekânın batı *portiko*suna karşılık gelen 785-19 Parsel 2 Nolu Sondajda 13.58-12.02m kotları arasından 1 adet etütlük nitelikte sikke (M. Et. 10), ayrıca batı *portiko*nun güney ucuna karşılık gelen 785-19 Parsel 6 Nolu Sondajda 13.50-12.67m arasındaki yüzey seviyesinden bir adet testi ağız-boyun parçası (Kat. No. 205: MS 5. yüzyılın üçüncü çeyreği-6. yüzyılın ortası/7. yüzyıl) ele geçmiştir. Avluda yer alan havuzun açığa çıkarıldığı 785-19 Parsel 4 Nolu Sondajda 12.87-12.10m kotları arasından yalnızca 1 adet etütlük nitelikte sikke (M. Et. 20) ele geçmiştir.

785-19 Parsel 7 Nolu Sondaj: B Yapısında avlunun güneybatı köşe payesinin açığa çıkarıldığı sondajda batı *portik* güney ucunda yer alan gider olarak kullanılmış olabilecek 11.65m kotundaki sığ çukurluğun üzerinden tarihlenebilir nitelikte 3 parça seramik ele geçmiştir **(Plan 15)**.

Tablo 4.3. *785-19 Parsel 7 Nolu Sondaj (B Yapısı-B2 Nolu Mekân)*

785-19 Parsel 7 Nolu Sondaj (B Yapısı-*Peristyl*? Avlu batı *portiko* güney ucundan) Yapının taban kotu: 12.11-12.24m								
Kasa No	**Üst Sınır**	**Alt Sınır**	**İçerik/Yorum**	**Sikke**	**Seramik**			**Renk**
					Kat. No.	**Form**	**Tarih**	
SB1	13.50m	11.65 m	Yüzey/Dolgu toprak	-	206	Testi	MS 6-7. yüzyıl	Kahverengi
					215	Pithos	MS 5-7. yüzyıl	
					219	Geçmeli kapak	MS 6-7. yüzyıl	

785-18 Parsel 2 Nolu Sondaj: B Yapısında avlunun kuzey *portiko*sunun batı ucundan, 12.11m kotundaki taban üzerinden tarihlenebilir nitelikte 2 adet seramik ele geçmiştir**(Plan 15)**.

Tablo 4.4. *785-18 Parsel 2 Nolu Sondaj (B Yapısı-B2 Nolu Mekân)*

785-18 Parsel 2 Nolu Sondaj (B Yapısı-*Peristyl*? Avlu kuzey *portiko* batı ucundan) Yapının taban kotu: 12.11m								
Kasa No	**Üst Sınır**	**Alt Sınır**	**İçerik/Yorum**	**Sikke**	**Seramik**			**Renk**
					Kat. No.	**Form**	**Tarih**	
SB1	13.37m	12.60 m	Yüzey/Dolgu toprak	-	-	-	-	Koyu kahverengi
SB2	12.60m	12.11 m	Yüzey seviyesi altından, taban üzerinden	-	213, 214	LRA 1B amphora	MS 6-7. yüzyıl	Açık kahverengi

B3 Nolu Mekân (Ana Salon (Triklinium? Oecus?))-B6 Nolu Mekân-B7 Nolu Mekân-B8 Nolu Mekân-B9 Nolu Mekân

Avlunun kuzeyinde, kuzey *portiko*ya açılan ana salon 8.00m uzunluğunda, 7.00m genişliğinde dikdörtgen planlıdır **(Plan 14, Resim 74-76)**. Salon 5.20m genişliğinde ve 0.70m derinliğinde mermerle kaplanmış bir eşik ile avlunun kuzey bitimindeki *portiko*ya açılmaktadır. Bu eşiğin üzerinde, ana salonun girişini vurgulayan iki adet sütun kaidesi *in situ* olarak açığa çıkarılmıştır. Ana salonun güneyinde yer alan giriş kısmında bulunan bu kaidelerin arasındaki mesafe 1.60m'dir. Avlunun kuzey kenarındaki sütun kaideleri ile karşılıklı olan ana salon sütun kaidelerinin simetrik olmadıkları, aynı aks üzerine yerleştirilmedikleri görülmüştür. Ana salonun girişinde yer alan bu sütun kaidelerinin altında postament kullanılmamıştır. Avluda yer alan sütun kaideleri ile aynı ölçüde ve aynı özelliklere sahip olan sütun kaidelerinin arasında yer alan 1.60m ölçüsündeki açıklığın tam ortasında 1.00m yüksekliğinde ve üst ve alt yüzey kenarları 0.60m ölçüsünde, kare prizma biçimli olan tek parça halinde bir blok taş bulunmaktadır. Bu taş ile aynı ölçü ve özelliklere sahip olan birer blok taş da eşiğin doğu ve batıdaki bitiminde kullanılmıştır. Eşik üzerinde, eşiğin bitiminde yer alan blok taşlara bitişik olarak ve eşiğin dış kenarında olacak şekilde, 15cm çapında açılmış yuvalar görülmektedir. Bu yuvalar olasılıkla kapı kanatlarının oturtulduğu yuvalar olmalıdır. Bu durumda B Yapısında ana salonun giriş kısmında bir kapı olduğu söylenebilir. **(Resim 77a)**

Ana salonun zemini 785-18 Parsel 4 Nolu Sondajda 12.24m kotunda saptanan mozaik ile kaplıdır. Mozaiğin tesseraları büyük ölçüde harçla bağlantısını yitirmiş durumdadır. Bazı bölümleri tamamen tahrip olmuştur. Tesseralar kırmızı, bordo, beyaz,

mavi ve siyah renklerdedir. Dikdörtgen bir düzenleme içerisinde ilk önce diş sıralarından oluşan dış çerçeve içerisinde ilmeklerle birbirine bağlanmış, merkezinde artı deseni yer alan dairelerden oluşan bir dış bordür yer alır. Bordürün iç tarafında yine bir diş sırası ve bunun da içinde beyaz renkli bir şerit halinde çerçeve bulunmaktadır. Beyaz renkli çerçeveden sonra giyoşlardan ve dalga bezemeden oluşan kolların meydana getirdiği meanderler iç içe geçerek svastika oluşturmaktadır. Kısa kenarlarda yan yana iki adet svastika ve bunların yanında güney kenarının köşelerinde oluşan paneller içerisinde güneybatı köşede yine ilmekli dairelerin, güneydoğu köşede ise köşeleri ilmekli baklava dilimi deseninin yer aldığı görülmektedir. Kuzeybatı köşedeki panelde yine ilmekli daireler vardır, kuzeydoğu köşedeki panel ise tahrip olmuştur. Mozaikli zeminin uzun kenarlarında iki svastikanın ortasında birer panel vardır ve bunlardan batıdaki panelde rozet benzeri bitkisel bir bezeme görülmektedir. Doğu kenardaki orta panel tahrip olmuştur ancak yine de bu panelde de ilmekli dairelerden oluşan bir bezeme göze çarpmaktadır. Mozaiğin merkezinde 2.00x3.00m ölçülerindeki dikdörtgen panoda, meanderlerin kollarında görülen dalga bezeme ve giyoşlar burada ilmekli daireleri meydana getirmektedir. Pano içerisinde ilmekli dairelerden oluşan altı adet panel içinde figürlerin olduğu anlaşılmaktadır ancak tahribattan dolayı bu figürlerden yalnızca güneydoğu köşedeki hayvan figürü günümüze ulaşabilmiştir. Bu mozaiğin hemen doğusunda, kalp yapraklı sarmaşık dalı bezemesinden oluşan başka bir mozaik bulunmaktadır. Bu mozaiğin ana salonun doğusunda yer alan 4.20x3.80m ölçülerindeki B9 Nolu Mekânın duvarının hattına uygun olarak yapılmış ve bir boşluk doldurma motifi gibi uygulanmıştır. B9 Nolu Mekânın duvar hattının yamukluğundan dolayı bu ek mozaikte, ana mozaiğe yaklaştıkça daralan alanda, bezemenin küçültüldüğü görülmektedir. Bu durum ana salonun mozaikli zeminin oluşturulduğu aşamada bir planlama hatası olduğunu akla getirmektedir.

Ana salonun zemini kaplayan mozaikte görülen svastika, meander, ilmekli daire, giyoş, sarmaşık dalı gibi bezemelerin repertuar açısından benzerleri Perge'de Güney Hamamı'nın *palaestra*sının doğu ve kuzey *portik*lerinde, *Macellum* ve *Macellum*un batısında yer alan *portik*te, Geç Dönem Meydanı Doğu ve Güney Bazilika *portik*lerinde tespit edilen mozaiklerin bezeme repertuarı içerisinde karşımıza çıkmaktadır[1004]. Bu bezemelerden kolları giyoşlardan oluşan meander, dalga, köşeleri ilmekli baklava

[1004]Işıklıkaya-Laubscher, 2016, **a.g.k.**, 212-215, 224, res. 9-15, 35.

dilimi, ilmekli daire, sarmaşık dalı olarak adlandırılanlar, Perge mozaikleri üzerine yapılan üslup ve tarihlendirme çalışmalarında MS 4. yüzyıla tarihlenen ve 'Perge C' atölyesi olarak tanımlanan atölyenin bezeme repertuarı içerisinde görülmektedir[1005]. İlmekli daire ve sarmaşık dalı bezemelerine ayrıca yine aynı çalışmada 'Perge H' atölyesi olarak tanımlanan ve MS 5. yüzyılın ilk üç çeyreğine tarihlenen atölyenin bezeme repertuarı içerisinde de rastlanmaktadır[1006]. **(Resim 76)**

Ana salonun batısında B6, B7 ve B8 Nolu Mekânlar bulunmaktadır. B6 Nolu Mekân parsel sınırında kaldığı için uzunluk ölçüsü ve planı tam olarak anlaşılamamaktadır ancak mekânın genişliği 2.60m olarak belirlenebilmektedir. B7 ve B8 Nolu Mekânlar yan yana ve ortak duvarlıdır. Aynı zamanda bu mekânlar birer kapı ile ana salona açılmaktadır. B7 Nolu Mekân 2.60x3.00m ölçülerindedir ve tam planı parsel içindedir. Hemen bitişiğinde ve kuzeyinde yer alan B8 Nolu Mekân ise parselin kuzeybatı köşesine denk gelmektedir ve bu nedenle planı ve ölçüleri tespit edilememiştir. Bu mekânın arka tarafında 1.60m genişliğinde kapı açıklığına benzer bir açıklık vardır fakat devamı parsel sınırının dışında kaldığı için anlaşılamamaktadır. B8 Nolu Mekân 1.40m, B7 Nolu Mekân ise 1.10m ölçüsünde birer kapı açıklığı ile ana salona bağlanmaktadır. Yapıda uygulanan duvar tekniği ile ilgili en net bilgiye B7 ve B8 Nolu Mekânların duvar örgüleri sayesinde ulaşılabilmektedir. Ortalama olarak 1.50m yüksekliğinde korunmuş olan B7 ve B8 Nolu Mekân duvarları 0.60m kalınlığındadır. Bu duvarların *opus vittatum mixtum* adı verilen duvar örgü tekniğine benzer şekilde, farklı ölçülerde yatay kesme taş bloklar ile yine farklı ölçülerde yatay tuğla blokların bir arada kullanıldığı bir örgü tekniği ile oluşturulduğu görülmektedir **(Resim 77b)**.

Ana salonun güneydoğusunda 4.20x3.35m ölçülerinde, salonun devamı niteliğinde bir girinti yer almaktadır. Buradan 1.20m genişliğinde bir kapı açıklığı ile 4.00x3.30m ölçülerindeki B9 Nolu Mekâna geçilmektedir. Ana salon dışında diğer mekânların zeminlerinde döşemeye rastlanmamıştır. B9 Nolu Mekânın kuzeydoğu köşesinde 2 Nolu Sokağa açılan, 1.50m genişliğinde, mermer bir eşiğin yer aldığı arka kapı düzenlemesi bulunmaktadır. B Yapısının 785-19 ve 785-18 Parsellerde tespit

[1005]Işıklıkaya-Laubscher, 2016, **a.g.k.**, 178, 179.
[1006]Işıklıkaya-Laubscher, 2016, **a.g.k.**, 189, 190.

edilen kısmının güneybatısında 1 Nolu Sokaktan bir *vestibulum*lu ana giriş, kuzeydoğusunda da 2 Nolu Sokağa bir çıkış olduğu görülmektedir.

B3 Nolu Mekân, B6 Nolu Mekân, B7 Nolu Mekân, B8 Nolu Mekân, B9 Nolu Mekânın açığa çıkarıldığı 785-18 Parsel 3 Nolu Sondaj, 4 Nolu Sondaj, 5 Nolu Sondajlarda tarihlenebilir nitelikte herhangi bir bulgu ele geçmemiştir.

4.3.3.4.3. Yapının kronolojik olarak değerlendirilmesi[1007]

785-19 ve 785-18 Parselde açığa çıkarılan üç farklı yapıya ait olan kalıntıların inşa tarihinin belirlenebilmesi noktasında stratigrafik bir saptama yapılabilmesini sağlayacak seramik sayısı son derece azdır. Bu durum antik dönem yapılarının terk edilirken veya sonraki dönemlerde tamamen boşaltılmış olabileceğini göstermektedir. Bunun yanı sıra yapılarda kontrol amacıyla derin sondajlar açılmadığından yapıların inşa tarihi ile ilgili bir öneride bulunmak mümkün olmamıştır. Yalnızca A Yapısında A1 Nolu Mekânda açılan 785-19 Parsel 12 Nolu Sondajda mekânın kemer ayaklarının alt seviyesinden gelen seramiklerin verdiği üst zaman sınırı genel olarak MS 7. yüzyılın başıdır. Bu durumda MS 7. yüzyılın başı kemerin inşası veya onarımı için *terminus post quem* olarak düşünülebilir. Yani kemer ayakları MS 7. yüzyılın başından önce inşa edilmiş veya onarılmış olamaz. **(Plan 16)**

Parsellerde antik dönem yapı kalıntılarının hemen üzerinde tespit edilen imara aykırı yapılaşma sürecine ait beton bloklar, antik dönem yapılarının taban düzlemlerinin bu aşamada tahrip edilmiş olabileceğini göstermektedir. Ancak B Yapısında B1, B2 ve B3 Nolu Mekânlarda taban döşemesi korunmuş durumdadır. B Yapısında avlunun kuzey *portiko*sunun batı ucunda açılan 785-18 Parsel 2 Nolu Sondajda, 12.11m kotundaki taban üzerinden tarihlenebilir nitelikte 2 adet seramik ele geçmiş ve MS 6-7. yüzyıla tarihlenmiştir. Söz konusu seramikler taban üzeri malzeme oldukları için B Yapısının son kullanım evresi ile ilişkilendirilebilir. Bunun yanı sıra B Yapısında tarihlenebilir nitelikte bazı mimari unsurların varlığı göze çarpmaktadır. B2 Nolu Mekânda avlunun kuzeydoğu, kuzeybatı ve güneybatı köşesinde tespit edilen köşe paye uygulamasının Anadolu'da bazı ev örneklerinde MS 4. ve 5. yüzyıllara tarihlendiği bilinmektedir. Ksanthos'ta 'The House of the Lycian Acropolis' isimli konut yapısında

[1007] 785-19 ve 785-18 Parsellerde ele geçen sikkeler henüz tarihlendirilmemiştir. Bu nedenle yapının kronolojik değerlendirilmesi aşamasına sikkeler dâhil edilmemiştir.

ilk evresi MS 4. yüzyıla tarihlenen *peristyl*li avlunun köşelerinde benzer bir köşe paye uygulaması göze çarpmaktadır[1008]. Ayrıca B3 Nolu Mekânın zemininde tespit edilen taban mozaiğinde görülen bezemelerin stilistik açıdan benzerleri 'Perge H' atölyesi olarak adlandırılan atölyenin mozaik bezeme repertuarı içerisinde görülmektedir. Bu atölyenin ürettiği mozaikler MS 5. yüzyılın 3. çeyreğine tarihlenmiştir[1009].

Yukarıda sözü edilen veriler, A Yapısında MS 7. yüzyılın başından sonra, B Yapısında ise MS 5. yüzyılda inşa? veya onarım? evresi olarak tanımlanabilecek süreçlere işaret etmektedir. Side'nin hem MS 5. yüzyılda hem de MS 6. yüzyılda hareketli bir imar dönemi yaşadığı bilindiğinden A ve B Yapısı için öne çıkan bu tarihler kentin tarihsel süreci ile uyum içindedir[1010].

785-19 ve 785-18 Parsellerde açığa çıkarılan arkeolojik bulguların MS 7. yüzyıldan sonraya gitmemesi yapıların MS 7. yüzyılda terk edilmiş olduğunu göstermektedir. Bu noktada hem 779-14 Parsel hem de 798-1 Parsel yapılarının terk ediliş süreci için öne çıkan olasılıklar 785-19 ve 785-18 Parsellerdeki yapılar için de önerilebilir[1011].

4.3.3.4.4. Analoji

B Yapısının kuzey-güney doğrultusunda ana giriş, arka kapı ve avlu ile ana salonu içeren merkezi planının bütünüyle ortaya çıkarılmış olması, Side'nin sahip olduğu antik dönem konut planı çeşitliliğine katkıda bulunması açısından son derece önemlidir. Ayrıca yapının hem önünde hem de arkasında yer alan sokak düzenlemesi ve bu sokaklara açılan diğer iki yapının da konut olduğu düşünülürse, bu yapılarda ikamet eden ailelerin arasında bir komşuluk ilişkisinden de bahsetmek gerekir. Bu sokak düzenlemesinde yapıların kapı açıklıklarının karşılıklı olmaması bir mahremiyet olgusunun varlığını göstermesi açısından önemlidir. Ayrıca B Yapısının *vestibulum*unun *peristyl* avlu ve ana salon ile aynı aks üzerinde yer almayan konumu, burada ziyaretçilerin beklemesi için yer alan seki ve bu mekânın evin diğer bölümlerini ana giriş kapısından direk görünmeyecek şekilde izole etmesi de bunu desteklemektedir. Yapının hem ana giriş kapısının hem de arka kapısının kuzeyindeki ve güneyindeki

[1008]Manière-Lévêque, 2007, **a.g.k.**, 476, fig. 1.
[1009]Işıklıkaya-Laubscher, 2016, **a.g.k.**, 189, 190.
[1010]Side'de MS 5. yüzyılda yaşanan yoğun imar faaliyetleri için bkz. tez metni s. 70-72; MS 6. yüzyılda yaşanan imar hareketliliği ile ilgili detaylı bilgiler için bkz. tez metni s. 72-74.
[1011]Side'de MS 7. yüzyılda yaşanan gelişmeler için bkz. tez metni s. 75-77.

diğer yapılar ile karşılıklı olmaması, konutun özel alanlarının ve ailenin ev hayatının izole edilmesi yönünde bir çaba olduğunu göstermesi açısından önemlidir.

*Atrium*lu konutlarda *vestibulum-fauces-atrium (impluvium)-tablinum* bölümlerinin aynı aks üzerinde olması, bu konut geleneği için belirleyicidir. Bu tip konutlarda konuta giren bir kişinin giriş kapısından baktığında tüm bu bölümleri görebilmesi, söz konusu bölümlerin daha çok ziyaretçilerin ağırlanması için kullanılan dışa açık birimler olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda bu birimler aile reisinin işlerini yürüttüğü ve iş görüşmelerini de yaptığı bölümlerdir. Roma sosyal yaşantısı içerisinde patron ve müşterileri yani *patronus* ve *cliens* arasında *clientela* olarak anılan, karşılıklı güven ve sadakate dayalı bir ilişki bulunmaktaydı. Bu çerçevede *cliens* her sabah *patronus*un evine giderek onu selamlardı ve bu *salutatio* adıyla anılan bir ritüeldi[1012]. Bunun yanı sıra aile reisinin görüşmeleri bittikten sonra evin hanımı ve çocukları hem günlük işler hem de ev içi aktiviteler için yine aynı alanları kullanırlardı[1013]. Roma konutlarının kamusal yaşamın içerisinde bu şekilde yer alıyor olması, Hellen konutlarının fonksiyonu ile anlayış ve gelenek açısından keskin bir farklılık ortaya koymaktadır[1014]. Nitekim Hellenistik geleneğe dayalı *peristyl* avlunun merkezi konumda olduğu konut tipinde bu birimin aile için bir mahremiyet alanı olduğu düşünülmektedir[1015]. Yapının *peristyl* avlusunda *atrium*lu konut geleneğinden adapte edilmiş olan *impluvium* benzeri havuzcuğa sahip olması ve *peristyl*li avlunun merkezi konumda bulunması bu yapının genel plan açısından Hellenistik konut geleneğine dair özellikler barındıran Side R2 konutu ile bağlarını güçlendirmektedir. Aynı zamanda yapının genel plan açısından daha yakın bir benzeri Knossos'ta karşımıza çıkmaktadır. Tüm bu benzerlikler yapıyı Hellenistik geleneğe dair izler taşıyan *peristyl* avlulu konut tipine yaklaştırmaktadır. **(Plan 19-21)**

Peristyl avlu geleneğinin Anadolu'daki Hellenistik, Roma ve Geç Roma dönemi evlerine Hellenistik dönem Delos evlerinden adapte edildiği genel olarak kabul edilmektedir. Üzeri açık bir avlu ve bu avluyu çevreleyen *portiko*lardan oluşan *peristyl* avluların tabanında sütunların oturduğu basamakların avluyu çevreleyerek bir havuz oluşturduğu görülür. *Atrium*ların tabanında yer alan *impluvium* sistemi ile benzerlik

[1012]Wallace and Hadrill, 1994, **a.g.k.**, 12.
[1013]Cooper, 2007, **a.g.k.**, 14.
[1014]Wallace and Hadrill, 1994, **a.g.k.**, 12.
[1015]Ellis, 2002, **a.g.k.**, 76.

gösteren bu uygulama çatıdan gelen yağmur sularının ve avluda kullanılan temiz suyun biriktirildiği bir alandır. Bu sayede suyun diğer mekânlara geçişine izin verilmemiştir. Avluda biriken suların bir drenaj sistemi ile tahliye edildiği de bilinmektedir. Roma konut planına Etrüsk konut ve mezar planından geçiş yaptığı düşünülen *atrium* kavramı ile *peristyl* avlu arasında bir köken sorunu vardır. *Atrium*larda *impluvium-compluvium* sistemi ile *peristyl* avluda da havuzcuklu bir avlu tabanı ve avlunun üzerini açıkta bırakan çatı sistemi anlayış açısından son derece yakındır. MÖ 3. yüzyılda İtalya'da Campania bölgesinde erken örnekleri görülen *impluvium-compluvium* sisteminde *atrium*a sütunların eklenmesinin nedeni olarak Hellenistik dönem Doğu Akdeniz konut geleneğinin etkisi düşünülmektedir. Etrüsk tapınaklarından Roma konut mimarisine adapte edildiği düşünülen *compluvium* sistemi ile birlikte, Delos'taki *peristyl* avlu tabanında görülen *impluvium* ile benzerlik gösteren havuzcuk uygulamasının hangi gelenekten diğerine geçiş yaptığı konusunda bir belirsizlik hâkimdir. Pompeii konutları özelinde değerlendirildiğinde bir avlunun *atrium* olarak adlandırılabilmesi için *impluvium*un ve *impluvium* ile aynı aks üzerinde yer alan *tablinum*un belirleyici faktörler olduğu genel olarak kabul görmektedir. Bu nedenle *atrium* ve *peristyl* uygulamasının arasında bir bağlantı kurulamayacağı yönünde görüşler de mevcuttur. Hem *peristyl* avluya hem de *atrium*a sahip olan konut örneği Ephesos Yamaç Ev I'de karşımıza çıkmaktadır[1016].

Güncel çalışmalarda, İtalya'daki Pompeii ve Herculaneum gibi kentlerde İtalik bir konut tipi olarak tanımlanan ve standartları da belirlenen *atrium*lu konut geleneğine, Roma İmparatorluğu'nun sınırları genişledikçe, Hellenistik dönem konutlarına özgü *peristyl* avlu kavramının adapte edildiği ifade edilmektedir. Bu adaptasyon sonucunda hem *atrium* hem de *peristyl* avlu niteliklerine sahip olan bir konut geleneğinin ortaya çıktığı ileri sürülmektedir[1017].

Peristyl avlulu Roma, Geç Roma ve Geç Antik Çağ konut örnekleri Anadolu'da çok sayıda yerleşimde tespit edilmiştir. B. Gürler'in tipolojisine göre Rhodos tipi *peristyl* Pergamon'da Attalos I'in Sarayı[1018], Erythrai'de Roma Villası[1019], Miletos'da

[1016]Zeyrek, 2005, **a.g.k.**, 46, 47.
[1017]J. C. Anderson (2013). *Roman architecture in provence*. New York: Cambridge University Press, s. 200, 201.
[1018]Plan için bkz. Durm, 1910, **a.g.k.**, fig. 472.
[1019]Gürler, 1987, **a.g.k.**, Şek. 10.

Peristyl Avlulu Ev[1020], Ephesos'da Yamaç Evler II'de B1-16 Evi[1021] gibi yapılarda görülmektedir. Aynı tipolojide '*Normal Peristyl Avlulu Tip'* olarak sınıflandırılan konutlar Pergamon Akropolis'te yer alan Eumenes II'nin Sarayı, Pergamon Orta Şehir'de *Peristyl* Ev II[1022], Aşağı Şehir'de Konsül Attalos'un Evi, Aşağı Agora'nın batısındaki konutlardır[1023]. B. Gürler *peristyl* avlulu konutlar için yaptığı tipolojide Ephesos Yamaç Ev I'de C1-7, Yamaç Ev II'de A1-12, C1-3, D1-7 evleri[1024] ile Side'deki R1 ve R2 evlerini[1025] '*Tam Olmayan Peristyl Avlulu Tip*' olarak tanımlamıştır[1026]. Avlu tabanında *impluvium* bulunan evler için de Antiokheia'da Atriumlu Ev ve Nazar Evi[1027], Zeugma[1028], Perge[1029] ve Side[1030], Ephesos Yamaç Ev I ve II[1031], Klaros[1032], Hierapolis'de[1033] yer alan Roma konutları örnek olarak gösterilmektedir[1034]. Ayrıca B. Gürler'in '*Normal Peristyl Avlulu Tip'* olarak sınıflandırdığı konutlara Laodikeia'da açığa çıkarılan Roma İmparatorluk dönemi ve Geç Antik Çağ evreleri olan A Evi kompleksi içinde yer alan 1 Nolu Ev örnek olarak eklenebilir[1035].

B Yapısının plan açıdan değerlendirildiğinde, Side'de 'R1' ve 'R2' olarak da anılan 'Konsollu Ev' ve '*Peristyl*li Ev' ile bazı noktalarda farklılıklar göstermektedir. Bu evler ile B Yapısının avlunun konumu aynı değildir, çünkü söz konusu evlerde avlular yapının ortasında yer almaktadır. Ancak B Yapısında bir kenara çekilerek bir kenarı duvara bağlanmış olan avlunun kareye yakın planı, köşelerinde yer alan taşla

[1020]Plan için bkz. Zeyrek, 2005, **a.g.k.**, Res. 22.
[1021]Plan için bkz. V. M. Strocka (1977). *Die Wandmalerei der Hanghäuser in Ephesos*. Forschungen in Ephesos VIII/1, Wien, fig. 30.
[1022]Plan için bkz. Zeyrek, 2005, **a.g.k.**, Res. 12.
[1023]Gürler, 1987, **a.g.k.**, Şek. 1, 3-8.
[1024]Plan için bkz. W. Jobst (1977). *Römische Mosaiken Aus Ephesos I. Die Hanghäuser des Embolos.* Forschungen in Ephesos VIII/2, Wien, fig. 26, 64, 173, 200.
[1025]Mansel, 1978, **a.g.k.**, res. 267.
[1026]Gürler, 1987, **a.g.k.**, 86-89.
[1027]Plan için bkz. Stillwell, 1961, **a.g.k.**, fig. 16.
[1028]Plan için bkz. M. Dilaver (2020). The houses of Zeugma in Late Antiquity: Social, cultural and economic changes. *Zeugma*. (Ed: K. Görkay). İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları, s. 320, fig. 7, 323, fig. 10.
[1029]Plan için bkz. Zeyrek, 2005, **a.g.k.**, Res. 8.
[1030]Mansel, 1978, **a.g.k.**, 240.
[1031]Plan için bkz. Lang-Auinger, 1994, **a.g.k.**, fig. 13; Lang-Auinger, 1996, **a.g.k.**, fig. 77.
[1032]Plan için bkz. N. Şahin (1998). *Klaros/Apollon Klarios bilicilik merkezi.* İstanbul: Ege Yayınları, lev. 2, res. 12.
[1033]Plan için bkz. D. de B. Ferrero (1995). Frigya Hierapolis'i 1993 kazı ve restorasyonları. *KST*. 16 (2), s. 350, plan 1.
[1034]Zeyrek, 2005, **a.g.k.**, 48.
[1035]C. Şimşek (2013). *Laodikeia (Laodiceia ad Lycum)*. Laodikeia Çalışmaları, 2. İstanbul: Ege Yayınları, s. 309-311, Res. 422-424.

örülmüş payeler ve olasılıkla üç kenarında yer alan sütunlar nedeniyle '*Peristyl*li Ev' avlu planına yaklaşmaktadır[1036].

Özellikle avluda ortaya çıkarılan mimari bulgular B Yapısında avluda tespit edilen bazı mimari unsurlar bu yapıyı yine Mansel tarafından '*Peristyl*li Ev' olarak adlandırılan Side örneği ile yakınlaştırmaktadır[1037]. Mansel tarafından '*Peristyl*li Ev'in ilk olarak Hellenistik dönemde inşa edildiği, Roma döneminde kullanıldığı ve son şeklini MS 5. yüzyılda aldığı ifade edilmektedir. Mansel bu yapının avlusunda yer alan sütunlara ait sütun kaideleri, bu sütunların yivsiz gövdeleri ve Theodosius tipindeki sütun başlıklarından hareketle yapının son evresini MS 5. yüzyıla tarihlemiştir. Ayrıca Mansel, '*Peristyl*li Ev'in avlusundaki havuz uygulamasının Geç Antik dönem Antiokheia evlerinde de görüldüğünü ve bu havuzun yapının son şeklini aldığı dönemin MS 5. yüzyıl olduğunu destekleyen başka bir unsur olduğunu belirtmiştir[1038].

B Yapısı ile '*Peristyl*li Ev' arasındaki plan farklılığı yine avlu özelinde şekillenmektedir. Yani iki yapı arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları ortaya koyan bölüm her iki yapının da avlusudur. B Yapısında yapının güney dış duvarına bitişik olarak planlanan avlu, '*Peristyl*li Ev'de mekânların ortasındadır. *Portiko* '*Peristyl*li Ev'in avlusunun iki kenarındadır ancak B Yapısında, her ne kadar avlunun doğu kenarı parsel sınırlarının dışında ve modern yolun altında kalsa da, mevcut plan avlunun üç kenarından *portiko* ile çevrelendiğini göstermektedir[1039]. **(Resim 78)**

B Yapısının ana salonunun bir *oecus* veya *triklinium* mu olduğu noktasında kesin bir yargıya varılamamaktadır. Bilindiği üzere bu iki terim aslında antik çağ konutlarında yemek salonu, şölen salonu veya ana salon işlevi gören mekânların tanımlanması için kullanılmaktadır. Genellikle *peristyl* veya bahçeye bakan *triklinium* B Yapısının ana salonu için daha uygun bir terim olarak görünse de yapının plan açısından yakın benzeri olan Knossos'taki Villa Dionysos'ta ana salon *oecus* olarak adlandırılmıştır. Avlunun kuzey bitimindeki *portiko*ya açılan bir ana salonun varlığı mimari düzenleme açısından MS 1. yüzyılda inşa edilip MS 2. yüzyılda onarım gören ve MS 200'de bir deprem ile yıkılan Knossos'taki Villa Dionysos ile çok yakın bir benzerlik göstermektedir. Bu yapıda *peristyl* avlu yapıya MS 2. yüzyıl düzenlemesinde

[1036]Karşılaştırma için bkz. Mansel, 1978, **a.g.k.**, 242, res. 267.
[1037]Mansel, 1978, **a.g.k.**, res. 267.
[1038]Mansel, 1978, **a.g.k.**, 242.
[1039]Karşılaştırma için bkz. Mansel, 1978, **a.g.k.**, 242, res. 267.

eklenmiştir ve tam da bu yapının araştırmacılarının *oecus* olarak adlandırdığı ana salon ile karşılıklıdır[1040]. Knossos'taki yapıda *oecus*un önünde yer alan ve girişi vurgulayan iki sütun ile karşısında yer alan *peristyl*i avlunun sütunları simetrik değildir. Bu durum Villa Dionysos'ta *peristyl*in yapıya sonradan eklenmesi nedeniyle aksialitenin bozulması olarak açıklanmaktadır[1041]. Aynı durum B Yapısında da görülmektedir. Bu nedenle avlu *peristyl*inin yapıya sonradan eklendiği düşünülebilirse de sütun kaideleri her iki bölümde de aynı oldukları için aynı anda planlanmış gibi görünmektedir. Bu durumda B Yapısında avlunun *peristyl*i ile ana salonun girişindeki iki sütun arasında bir simetri kaygısı duyulmadığı söylenebilir. Knossos Villa Dionysos'ta da avlunun ve *oecus*un merkezi bir konumda olduğu ve bu açıdan da B Yapısı ile benzerlik gösterdiği görülmektedir[1042].

B Yapısında ana salonun zeminini kaplayan mozaik daha önce de sözü edildiği üzere 'Perge H' atölyesi üretimi olarak nitelendirilen mozaikler ile bezeme repertuarı açısından benzerdir[1043]. B Yapısı mozaiği ile Perge örnekleri arasında görülen benzerliğin teknik açıdan ve üslup açısından da varlığının sorgulanması için bu mozaiğin detaylı bir teknik çalışmaya tabi tutulması gerekmektedir. Side Antik Kenti kazı ve yayın çalışmaları kapsamında ileride gerçekleştirilecek mozaik odaklı çalışmalar bu noktadaki soru işaretlerine cevap bulunmasını sağlayacaktır. 'Perge H' atölyesinin üslup açısından yakın örnekleri, bu konuda sürdürülen detaylı çalışmalar sayesinde Anadolu'nun güney kıyıları ve batısındaki bazı yerleşimler ile Yunanistan, Ege Adaları, Kıbrıs, Suriye, Filistin, Ürdün'de tespit edilmiştir[1044]. Perge mozaikleri için üslup açısından kurulan bu paralellik hiç kuşkusuz ki Pamphylia Bölgesinin en büyük liman kentlerinden Side'nin mozaikleri için de geçerli olabilir. Daha önce de sözü edildiği üzere, Side mozaikleriyle ilgili ileride yapılacak detaylı ve kapsamlı çalışmalar sayesinde teknik, üslup ve stil kritiği açısından birçok soru cevaplanabilecektir.

4.3.3.5. Genel değerlendirme

Dea Roma Kült Tapınağı, Tykhe Tapınağı ve ticaret *agora*sı, hamam-*gymnasium* kompleksi de olarak adlandırılan M Yapısı gibi kamu yapılarının

[1040]S. Paton (1998). The Villa Dionysos at Knossos and its predecessors. *BSA*, Vol. 2, s. 125, 126.
[1041]Paton, 1998, **a.g.k.**, 126.
[1042]Paton, 1998, **a.g.k.**, 125.
[1043]Bkz. tez metni s. 242-243.
[1044]Işıklıkaya-Laubscher, 2016, **a.g.k.**, 180-181, 190.

yoğunlaştığı tiyatro ve çevresine oldukça yakın bir konumda olan parsellerde açığa çıkarılan yapıların sivil mimari örnekleri olması, kentte tiyatronun güneyinde bir konut alanının oluşturulmuş olduğunu göstermektedir. Bu veriler, kentin günlük yaşamının yarımada üzerinde sürdürüldüğünü göstermesi açısından son derece önemlidir. Parsellerde 1 ve 2 Nolu Sokaklara açılan A Yapısı, B Yapısı ve C Yapısının bir *insula* düzenlemesi içerisinde planlandığı anlaşılmaktadır. Bu sokaklardan 1 Nolu Sokağın doğuda yer alan C Caddesi'ne bağlanıyor olması kentte Geç Antik Çağ'da gelişkin bir cadde ve sokak organizasyonunun varlığını göstermektedir. Yani her iki parselde yer alan konutlarda yaşayan insanlar kısa bir yürüme mesafesi ile kentin ana caddesine ulaşabiliyordu. **(Resim 74)**

Parsellerde yer alan 1 ve 2 Nolu Sokaklarda zemini oluşturan taş plakaların aynı zamanda sokakların altında yer alan atık su kanallarının üzerini örttüğü anlaşılmaktadır. Bu sokaklarda aynı zamanda sokağa açılan yapıların duvar diplerinde pişmiş toprak künkler ile oluşturulmuş temiz su sisteminin varlığı da tespit edilmiştir. Bu künkler vasıtasıyla taşınan temiz suyun yapılara girişinin nasıl sağlandığı noktasında sağlıklı bir veri bulunmamaktadır. Ancak bu sokak düzenlemeleri bize, Side'de kapsamlı bir cadde-sokak organizasyonunu ve bununla birlikte bir kentin en büyük ihtiyaçlarından biri olan temiz su ve atık su sistemi gibi alt yapı sorunlarının çözülmüş olduğunu göstermektedir.

Geç Antik Çağ konutlarında Hellenistik konut mimarisi geleneğinin en belirgin unsuru olan *peristyl* avlu geleneğinin Side'nin Geç Antik Çağ konut mimarisine yansıdığı görülmektedir. A Yapısı, B Yapısı ve C Yapısının kapı açıklıklarının karşılıklı olmayışı özel hayat ve mahremiyet olgusuna önem verildiğini göstermektedir.

Side tarihinin her döneminde hem doğu hem de batı ile ticari ilişki içerisinde olmuştur. Doğu Akdeniz havzasında doğudan batıya doğru devam eden kıyı ticaret rotasının Anadolu'nun güney kıyılarındaki en önemli limanlarından biri olan Side'nin bu konumu kentin sosyal ve kültürel yaşamında hem doğulu hem de batılı unsurların varlığına neden olmuştur. Side'nin doğuda Kuzey Afrika, Levant, Kuzey Suriye, Kıbrıs, Kilikya, batıda ise Fransa ve İspanya'nın güney kıyılarından İtalyan Yarımadası'na ve oradan Ege Denizi'nin güneyinde Girit'e ve Likya'ya, kuzeyinde ise Pisidia'ya uzanan etkileşim ağına açık bir liman kenti olması özellikle kentin *pantheon*una yansımıştır. Bu doğrultuda kentin konut planlarında görülen çeşitlilik de aynı ticari, sosyal ve kültürel etkileşim ağının sivil mimariye yansımaları olarak değerlendirilebilir.

4.4. Seramikler

785-19 ve 785-18 Parselde açılan toplam 22 sondajdan yalnızca 785-19 Parselde Sondaj 6, Sondaj 7, Sondaj 12 ve Sondaj 15'te, 785-18 Parselde ise Sondaj 2 ve Sondaj 6'da tarihlenebilir nitelikte seramikler ele geçmiştir. Bu sondajlarda tarihlenebilen toplam 20 adet seramik 'Sofra ve servis kapları', 'Pişirme kapları', 'Depolama kapları' ve 'Özel işleve sahip kaplar' olmak üzere gruplandırılarak anlatılmıştır. İşlevlerine göre sınıflandırılan seramikler sayıca az olmasına rağmen form çeşitliliği göstermektedir. Form repertuarı açısından bu çalışmada ele alınan seramikler genel olarak 779-14 ve 798-1 Parsel formları ile paraleldir. Tespit edilen farklı gruplar bölümün sonunda 'Genel değerlendirme' başlığı altında tanımlanmıştır.

Bu başlık altında işlevlerine göre ayrılan formlar öncelikle tarihlerine göre sınıflandırılmıştır. Daha sonra belirlenen dönemler içerisinde formlarına, türlerine ve tiplerine göre tasniflenerek değerlendirilmiş ve erkenden geçe doğru sıralanmıştır. 785-19 ve 785-18 Parsel seramiklerinin katalog numaraları da bu sıralama doğrultusunda verilmiştir.

Tarihlendirilen seramiklerin ait oldukları sondaj ve tabakalara göre dağılımı, parselde antik dönem yapılarının anlatıldığı başlıklar altında ilgili oldukları yapı ve mekânlar ile ilgili alt başlıklarda belirtilmiştir. Her sondajda üst tabakadan alt tabakaya doğru ve her tabakada tarihlendirilen seramikler kendi içinde işlevlerine göre ve erkenden geçe doğru sıralanmıştır. Bu bilgiler bir önceki bölümde, antik dönem yapılarında, sondajların ait oldukları mekânların ele alındığı başlıklar altında 'Sondaj Değerlendirme Tabloları'nda özetlenmiştir. 785-19 ve 785-18 Parsellerde tespit edilen form repertuarı için ayrıca 785-19 ve 785-18 Parsel seramik değerlendirme tablosu hazırlanmıştır[1045].

4.4.1. Form repertuarı

4.4.1.1. Sofra ve servis kapları

785-19 ve 785-18 Parsel seramiklerinden bu kategoriye dâhil edilen formlar LRD Hayes Form 8, 11 ve testi formlarına ait örneklerdir.

[1045]Bkz. Tablo 11.

4.4.1.1.1. Late Roman D[1046] formları

LRD ile ilgili genel bilgiler tipoloji, tarihlendirme, yayılım-dağılım alanları, üretim merkezleri açısından 779-14 Parsel LRD formlarının anlatıldığı alt başlıkta[1047] ve 779-14 Parsel form repertuarının genel değerlendirmesinin yapıldığı alt başlıkta[1048] ele alınmıştır. 785-19 ve 785-18 Parsel seramikleri içerisinde tespit edilen LRD formları Hayes Form 8/Meyza Form H8 ve Hayes Form 11/Meyza Form H11 örnekleridir.

Hayes Form 8/Meyza Form H8: Kat. No. 202

Kat. No. 202 LRD Hayes Form 8 tabak/kâse ağız gövde parçasıdır. Yatay ve dışa çekik bir dudak kenarı bu formun genel özelliğidir. Bazı örneklerde ağız kenarının üst yüzeyi düz iken, bazı örneklerde iç bükey bir kavisten sonra hafifçe yükselerek son bulmaktadır. LRD Form 8 kaplarında dudak kenarı dış yüzeyde düz bir bant görünümüne sahiptir[1049]. Sığ olmayan ve derin sayılabilecek bir gövde profiline sahip olan LRD Form 8 örnekleri Hayes tarafından MS 6. yüzyıl sonu-7. yüzyıl aralığına tarihlenmektedir[1050]. Ancak bu formda genel bir özellik olarak karşımıza çıkan yatay ve dışa çekik ağız kenarı profilinin aksine **Kat. No. 202**'de dudak kenarı aşağı eğimli ve dışa çekiktir, gövde profili ise sığdır. Kırmızımsı sarı renkte hamura sahip olan **Kat. No. 202**'nin astar rengi ise sarımsı kırmızıdır. **Kat. No. 202** ile sarkık ve dışa çekik ağız kenarı profili açısından yakın bir benzeri Perge'de Hayes Form 8 taklidi olarak tanımlanmış ve MS geç 6. yüzyıla tarihlenmiştir[1051]. **(Levha 48, 83)**

Hayes Form 11/Meyza Form H11: Kat. No. 203, 204

Kat. No. 203 ve **Kat. No. 204** Hayes tarafından MS 550-650 arasına tarihlenen ve Hayes Form 11 olarak tanımlanan çift kulplu basin formuna ait ağız-gövde parçalarıdır[1052]. Her iki parça da bu formun karakteristik özellikleri olan kalınlaştırılmış, iç yüzeyde yuvarlatılmış, dış yüzeyde ise yassılaştırılarak düz bir geniş bant haline getirilmiş ağız kenarına, bunlara ek olarak **Kat. No. 203** ağız kenarının hemen altına

[1046]Söz konusu seramik grubu metnin devamında Türkçe literatürde yaygın olarak kullanılan kısaltması ile anılacaktır. 'Late Roman D' grubu seramikler için 'LRD' kısaltması kullanılacaktır.
[1047]Bkz. tez metni s. 94-98.
[1048]Bkz. tez metni s. 125-127.
[1049]Hayes, 1972, **a.g.k.**, 379; Aydın, 2019, **a.g.k.**, 124.
[1050]Hayes, 1980, **a.g.k.**, 528, 529.
[1051]Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 81, no. 338, c. II, 169, no. 338.
[1052]Hayes, 1972, **a.g.k.**, fig. 84/11.1, 2, 383.

yerleştirilen yatay kulba sahiptir. Ayrıca kısa, kalın ve yuvarlak kesitli olan kulbun orta noktasında, Form 11 kaplarında genel olarak görüldüğü üzere, kavramayı kolaylaştırmak için kil ıslakken hafifçe bastırılarak bir girinti oluşturulmuştur. Bu örneklerde iç yüzeyde ve ağız kenarının içini kaplayacak şekilde, ayrıca dış yüzeyde de ağız kenarında astar görülmektedir. Ağız çapları ise **Kat. No. 203** 38cm ve **Kat. No. 204** 36cm ölçüsündedir. Reynolds'un Hayes Form 11 kapları için ortaya koyduğu kronoloji göz önünde bulundurulduğunda **Kat. No. 203** ve **204** gövdeye yaklaşmış olan ağız kenarı ile MS 6. yüzyılın başına tarihlendirilmelidir[1053]. **(Levha 48, 83)**

4.4.1.1.2. Testi

Kat. No. 205, 206: **Kat. No. 205** testi ağız-boyun parçasıdır. Yuvarlatılarak kalınlaştırılmış, hafifçe dışa açılan ve dış yüzeyde bir girintiyle belirginleştirilmiş ağız kenarının boyuna doğru dik bir hat çizerek indiği ve keskin bir geçişle bağlandığı görülmektedir. Bu profil parçaya dik ve yüksek bir ağız profili kazandırmaktadır. Boyun dar ve kavislidir. İnce cidarlı olan parçanın dış yüzeyinde ve iç yüzeyde ağız kenarında astar izleri bulunmaktadır. Bu parçanın ağız profili açısından benzerleri Perge'de ele geçmiş ve MS 6-7. yüzyıla tarihlenmiştir[1054]. Ayrıca yine benzer testi ağız parçaları Patara ve Elaiussa Sebaste'de de tanımlanmıştır. Patara örneği MS 5. yüzyılın üçüncü çeyreği-6. yüzyılın ortası, Elaiussa Sebaste'de ise MS 7. yüzyılın ortasına tarihlenmiştir[1055]. Benzerlerinden hareketle genel bir tarih olarak bu parça MS 6-7. yüzyıla verilebilir.

Kat. No. 206 kapalı bir kaba ait dip parçasıdır. Düz dip olarak tanımlanan parça küçük olması nedeniyle testi veya maşrapa gibi bir kap formuna ait olmalıdır. Bu parça ile benzerlik gösteren düz ve küçük diplere sahip kap parçaları Perge'de ele geçmiştir[1056]. Testi olarak tanımlanan Perge örnekleri MS 6-7. yüzyıla tarihlenmiştir[1057]. **(Levha 49, 84)**

4.4.1.2. Pişirme Kapları

[1053]Reynolds, 2011, **a.g.k.**, 218, fig. 9, no. 144; 221, fig. 11, no. 177, 178; LRD Form 11 ile ilgili detaylı bilgi için ayrıca bkz. tez metni s. 195-197.
[1054]Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 124, no. 546-548; c. II, 273, 274, no. 546-548.
[1055]Şen, 2017, **a.g.k.**, 532, pl. 95, no. 777; Ricci, 2007, 173, 174, fig. 2/12, 13.
[1056]Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 135-137, no. 597-609.
[1057]Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. II, 299-305, no. 597-609.

785-19 ve 785-18 Parsel seramikleri arasında pişirme kabı olarak tanımlayabileceğimiz üç parça bulunmaktadır ve tümü güveç/tencere formuna ait parçalardır.

4.4.1.2.1. Güveç/Tencere

Kat. No. 207-209: **Kat. No. 207** dışa çekik, yuvarlatılmış bir ağız kenarına, şişkin bir gövde profiline sahip olan güveç ağız-gövde parçasıdır. Ağız kenarının hemen altından başlayan yuvarlak kesitli kulba sahiptir. Bu parçanın yakın benzeri Perge'de ele geçen ve '*Diğer Güveçler*' başlığı altında en geniş grubu oluşturan '*hafifçe dış açılan yuvarlatılmış veya köşeli ağız kenarına sahip olanlar*' tanımlamasıyla ele alınan güveç örnekleri içerisinde yer almaktadır[1058]. Söz konusu Perge örnekleri MS 4-7. yüzyıl arasına tarihlenmiştir[1059].

Kat. No. 208 dışa çekik, ağız kenarının ortasında keskin bir hat görülen, iç tarafta kalınlaştırılmış ağız kenarına sahip olan güveç ağız parçalarıdır. Dışa açılan gövde profili ve ağız kenarının hemen altından başlayan oval kesitli kulba sahiptir. Parçada her iki yüzey pürüzlüdür. Yoğun kum katkılı parça yoğun olarak grileşmiştir. **Kat. No. 208**'in profil açısından yakın benzerleri Side'de 2010 yılında Dionysos Tapınağı'nda gerçekleştirilen kazı çalışmalarında bulunmuş ve MS 5. yüzyıla tarihlenmiştir[1060]. Ayrıca Patara'da MS 5-7. yüzyıl arasına tarihlenen ve Lykia kaolinitik hamur grubu içerisinde tanımlanan bir başka benzer örnek de tespit edilmiştir[1061]. Bu parçanın tarihlenmesi noktasında Side'de bulunan benzerlerinden hareketle MS 5. yüzyıl önerilebilir.

Kat. No. 209 yakın benzeri Patara'da pişirme kabı (tencere) olarak tanımlanan ve Ksanthos örnekleri Pellegrino 180 olarak adlandırılan form ile yakın benzerlik göstermektedir. Pellegrino 180'in ilk varyantı olarak tanımlanan[1062] Patara örneği ile kalınlaştırılmış ağız kenarı, kısa boyun, düşük omuz ve şişkin gövde profili açısından benzerdir. Ancak **Kat. No. 209** ile Patara örneği arasındaki asıl benzerlik her iki parçada da görülen yivli ve yatay kulptur[1063]. Fakat **Kat. No. 209**'da kulp düşük omuz

[1058]Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 144, no. 655.
[1059]Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. II, 328, no. 655.
[1060]Oransay ve Şen-Yıldırım, 2011, **a.g.k.**, 104, res. 4, no. 7, 8.
[1061]Şen, 2017, **a.g.k.**, 489, pl. 61, no. 548.
[1062]Şen, 2017, **a.g.k.**, 179, 180.
[1063]Şen, 2017, **a.g.k.**, pl. 67, no. 595.

üzerine yerleştirilmişken Patara örneğinde gövde ortasında yer almaktadır. **Kat. No. 209**'da dış yüzeyde koyu kahverengi renkte astar izleri görülmektedir. **Kat. No. 209** söz konusu benzerlikler nedeniyle MS 5. yüzyılın üçüncü çeyreği-MS 6. yüzyılın başı arasına tarihlenen Patara örneği ile aynı tarihe verilebilir[1064]. **(Levha 49, 50, 84, 85)**

4.4.1.3. Depolama Kapları

785-19 ve 785-18 Parselde depolama amacıyla kullanılmış olan formlardan ticari amphora ve pithos örnekleri ele geçmiştir.

4.4.1.3.1. Ticari Amphora

785-19 ve 785-18 Parselde beş adet amphora ağız-boyun-kulp parçası ele geçmiştir.

LRA 1B: Kat. No. 210-214

LRA 1B tipi amphora örnekleri olan **Kat. No. 210-214**'de dışa çekik, ucu yuvarlatılmış, bir bant şeklinde belirginleştirilmiş ağız kenarı ve silindirik boyun profili görülmektedir. Bu parçalardan **Kat. No. 210** ve **211**'in hem profilleri hem de mikasız hamur yapıları yönünden benzerlerine Elaiussa Sebaste'nin LRA 1B tipi amphora örnekleri arasında rastlanmaktadır. Elaiussa Sebaste'deki yakın benzerleri MS 6-7. yüzyıl başı arasına tarihlenmektedir[1065]. **Kat. No. 212-214** ise diğer iki örnekte daha dar olan ağız çapları ile ayrılmaktadır. Bu parçalar Kelenderis'te ele geçen dar ağızlı bazı örnekler ile benzerdir[1066]. Kelenderis'te ele geçen söz konusu LRA 1B örnekleri MS 6-7. yüzyıla tarihlenmiştir[1067]. **(Levha 50, 51, 85, 86)**

4.4.1.3.2. Pithos

Kat. No. 215: Pithos/dolium olarak adlandırılan, sıvı ve kuru gıdaların depolanması amacıyla kullanılan, kalın cidarlı ve kalın ağız kenarlı, kaba ve büyük boyutlu kap formuna ait bir örnektir. 41cm çapında ve kalınlaştırılmış ağız kenarı profiline sahip olan parçada gövdenin dışa açıldığı ve dış yüzeyde yivlendirilmiş ağız kenarından gövdeye geçişte tek sıra halinde çentik bezeme olduğu görülmektedir. Ağız kenarı

[1064]Şen, 2017, **a.g.k.**, 498, no. 595.
[1065]Kızılarslanoğlu, 2016, **a.g.k.**, 362, Kat. No. 65; 491, lev. 86-a, Kat. No. 65.
[1066]Tekocak ve Zoroğlu, 2013, **a.g.k.**, 128, 129, no. 26, 27, 31, 32.
[1067]Tekocak ve Zoroğlu, 2013, **a.g.k.**, 122, 140, fig. 28-34.

profili ve dış yüzeyde görülen yivler açısından yakın benzerleri Perge[1068], Anemurium[1069] ve Kelenderis'te ele geçmiş, MS 5-7. yüzyıla tarihlenmiştir[1070]. **(Levha 51, 86)**

4.4.1.4. Özel işleve sahip kaplar

785-19 ve 785-18 Parselde bu kategoride unguentarium, kapak ve kandil olmak üzere üç formdan oluşan bir repertuar belirlenmiştir.

4.4.1.4.1. Unguentarium

Kat. No. 216-218: **Kat. No. 216-218** unguentarium dip ve gövde parçalarıdır. **Kat. No. 216** düz dipli ve iğ biçimli gövdeye sahiptir. Dış yüzeyinde gövde ortasında kahverengi renkte astar izleri ve gövde altına doğru astar akma izleri görülmektedir. Yakın bir benzeri Patara'da ele geçmiş ve MS 5-7. yüzyıla tarihlenmiştir[1071]. **Kat. No. 217** ve **218** ise Laodikeia'da Suriye Caddesinden ele geçen ve 'sivri dipli unguentarium' olarak tanımlanan gruba ait örneklerden bir damgasız unguentarium dip parçası ile benzerdir. Laodikeia örneği MS 6. yüzyıl-7. yüzyılın başı aralığına tarihlenmiştir[1072]. **Kat. No. 218** ile boyuna geçişte görülen bilezik benzeri çıkıntı, iğ biçimli gövde profili, sivri dip açısından benzerlik gösteren diğer örnekler ise Perge'de bulunmuş ve MS 500/520-650 arasına tarihlenmiştir[1073]. **Kat. No. 216** ve **217** hamur ve astar özellikleri açısından birbirine yakındır. **(Levha 52, 87)**

4.4.1.4.2. Geçmeli kapak

Kat. No. 219: Tutamağı tam fakat oturma düzlemi kırık ve eksik olan bir kapak parçasıdır. Topuz biçiminde tutamaklı, düz diplidir. Bu tip kapaklarda yukarıya doğru açılan, konkav gövde profili görülür. Tutamak çapı 4,4cm, yüksekliği ise 4,7cm'dir. Amphora gibi dar ağız çaplı ve kapalı bir kap formunun ağzını kapatmak amacıyla kullanılmış olduğu düşünülebilir. Bu parçanın Perge'deki benzeri geçmeli kapak olarak tanımlanmıştır ve MS 5-7. yüzyıl arasına tarihlenmiştir[1074]. Hayes tarafından Saraçhane

[1068]Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 185, no. 825, c. II, 413, no. 825.
[1069]Williams, 1989, **a.g.k.**, 82, no. 489, fig. 49, no. 489.
[1070]Tekocak, 2006, **a.g.k.**, 142, lev. 57, no. 302.
[1071]Dündar, 2006, **a.g.k.**, 116, Kat. No. U195.
[1072]Şimşek ve Duman, 2007, **a.g.k.**, 291, 304, 307, res. 5, 6, 20, no. 1.
[1073]Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 201, 202, no. 887, 888, 893, c. II, 444, 447, no. 887, 888, 893.
[1074]Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 195, no. 854.

buluntuları arasında tanımlanan benzeri de Perge örneği ile aynı tarihtendir[1075]. Ayrıca Olba[1076], Elaiussa Sebaste[1077], Salamis[1078] gibi yerleşimlerde de MS 6-7. yüzyıla tarihlenen benzer örnekleri bulunmaktadır. Benzerlerinden hareketle **Kat. No. 219** için MS 6-7. yüzyıl önerilebilir. **(Levha 52, 87)**

4.4.1.4.3. Kandil

Kat. No. 220: Gövde ve diskus deliği tam olan bir kandil parçasıdır. Burun kısmının yalnızca başlangıcı korunmuştur, sonrası kırık ve eksiktir. Benzerleri Perge'de Güney Hamam kompleksinin Geç Antik Çağ seramikleri içerisinde tanımlanmıştır. **Kat. No. 220** MS 6-7. yüzyıl arasına tarihlenen, basit yuvarlak gövdeli, sözde tutamaklı, genellikle bezemesiz olarak tanımlanan Perge örnekleri ile paralel bir tarihten olmalıdır[1079]. **(Levha 52, 87)**

4.4.2. Genel değerlendirme

785-19 ve 785-18 Parsellerde ele geçen tarihlenebilir nitelikteki 20 parçanın işlevlerine göre dağılımına baktığımızda Side'nin genel Geç Antik Çağ form repertuarının dışına çıkmadığı anlaşılmaktadır. Sofra ve servis kaplarından Kat. No. 205, pişirme kaplarından ise Kat. No. 209 çalışmamızın kapsamında belirlenen form repertuarına birer örnek ile temsil edilen yeni formlar olarak eklenmiştir. Kat. No. 205 ile temsil edilen testi formunun Kilikya, Pamphylia ve Lykia'da benzerlerine rastlanan bir MS 6-7. yüzyıl testi formu olduğu anlaşılmıştır. Kat. No. 209 ise benzerine Patara'da rastlanan MS 5. yüzyılın üçüncü çeyreği-MS 6. yüzyılın başı arasına tarihlenen bir güveç/tencere parçasıdır. Bu parçayı Side örneklerinden ayıran özelliği omuz üzerinde bulunan yatay ve üzeri yivli kulbudur. Her iki parselde ele geçen seramikler Anadolu'nun güney kıyı bölgelerinde sıkça karşılaşılan LRD Form 8, 11 ve LRA 1B amphoraları gibi örneklerdir.

Parsellerde yalnızca 5 örnek ile temsil edilen LRA 1B amphoralarının her bir örneğinin birbirinden farklı hamur ve yüzey rengine sahip oldukları görülmektedir. Profil açısından paralellik gösteren bu dört örnekten Kat. No. 212 ve 214 nolu

[1075]Hayes, 1968, **a.g.k.**, 206, no. 31; 207, D. 31.
[1076]Aydın, 2019, **a.g.k.**, lev. 132, kat. 264.
[1077]Ricci, 2007, **a.g.k.**, 174, fig. 2, no. 14.
[1078]Diederichs, 1980, **a.g.k.**, 62, no. 306-308, lev. 24-25, no. 306-308.
[1079]Atik, 1995, **a.g.k.**, 201, 202, abb. 88, kat. 475.

örneklerde ağız kenarının altındaki bilezik benzeri çıkıntı, özensiz bir görünüme sahiptir. Kat. No. 210 ve 211 ise mikasız hamurları ile Elaiussa Sebaste'nin mikasız LRA 1B tipi amphora örneklerine yaklaşmaktadır. Söz konusu 5 örneğin birbirinden farklı hamur ve yüzey rengine sahip olması farklı atölyelere ait olabileceklerini göstermektedir. Side'de 2021 yılı kazı sezonunda Doç. Dr. Serap Erkoç tarafından başlatılan atölye ve üretim artığı tespitine yönelik jeofizik çalışmalar, belki de kentin Antik ve Geç Antik Çağ'da seramik üretimi yapan atölyelerinin tespit edilmesini sağlayacaktır. Bu çalışmalar belki de Side'nin antik çağ seramik repertuarı içinde geniş yer bulan DSD, Kilikya Tip 1, LRD ve LRA 1B örneklerinin yerel üretim olup olmadığı sorusuna cevap bulabilecektir.

Parsellerdeki seramiklerinin buluntu noktalarına baktığımızda, genellikle temel ve mekân dolguları ile yüzey toprağı içerisinden geldikleri anlaşılmaktadır. Ancak B Yapısı-*Peristyl*? Avlu kuzey *portiko* batı ucundan, 785-18 Parsel 2 Nolu Sondaj taban üzerinden gelen seramikler yapının son kullanım evresi ile ilişkilendirilebilir olması açısından önemlidir.

5. SONUÇ

Side'de Köy İçi Mevkiinde bulunan ve yarımadanın üzerinde yer alan parseller, ilk önce 1969 yılında 'Side ve Çevresi Turizm Planlaması' kapsamında hazırlanan 'Antik Side Koruma Planı' içinde 'Esas Sit Bölgesi' olarak isimlendirilmiştir. Parseller bu tarihten 2012 yılına kadar I. Derece Arkeolojik Sit alanıdır. Ancak 1970li yıllarda parsellerde ticari amaçlı olarak inşa edilen kaçak yapılar ve buna bağlı olarak gelişen çarpık yapılaşma süreci, 2009 yılında Side Belediyesi'nin 'Koruma Amaçlı İmar Planı Revizyonu'na gitme kararı alması ile bambaşka bir boyut kazanmıştır. Side Belediyesi revizyon kararı ile birlikte eski köy yerleşimi alanının koruma derecesinin 'Kentsel ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanı' olarak değiştirilmesi için Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'na başvurmuştur. Köy İçi Mevkii, Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 19.01.2012 tarih ve 353 sayılı kararıyla 'Side Antik Kenti, Kentsel ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanı' kapsamına alınmıştır. Söz konusu parsellerde de bu doğrultuda Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 19.03.2013 tarih ve 1497 sayılı kararı ile uygun bulunan, 17.02.2014 tarih ve 2424 sayılı kararı ile kesinleşmiş olan 'Koruma Amaçlı Revizyon İmar Planı' gereğince, Köy İçi Mevkiinde yeniden yapılaşma çalışmaları gerçekleştirilmektedir.

Köy İçi Mevkiinde parsel sahiplerinin başvuruları ile başlayan yeniden yapılaşma sürecinde ilk önce 'Kültür ve Tabiat Varlıklarıyla İlgili Yapılacak Kazı-Temizlik-Sondaj Çalışmalarına İlişkin Protokol' imzalanmaktadır. Hemen sonrasında kaçak yapılar yıkılmakta, parseller yıkım artıklarından temizlenmektedir. Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nda değerlendirilen kazı başvurusu Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın izinleriyle başlatılabilmektedir. Bu aşamada arkeolojik kazılar 2020 yılına kadar Side Müze Müdürlüğü'nün koordinatörlüğünde gerçekleştirilmiştir. 2020 yılından bu yana ise Side Kazı Başkanlığı'nın koordinatörlüğünde arkeolojik kazı çalışmaları yapılmaktadır. Belgeleme işlemleri ile tamamlanan kazı çalışmaları sonrası tespit edilen mimari bulgular için bir konservasyon süreci planlanmaktadır. Bu aşamada güçlendirilen mimari bulgular arazi topografyasının izin verdiği parsellerde asma yürüyüş yolları ve seyir güzergâhıyla, diğer durumda ise yeni yapının taban kotunun altında iklimlendirilebilir alanlar oluşturularak sergilemeye uygun duruma getirilmektedir. Yeni yapının zemin kotunun altında iklimlendirilebilir alanlardaki kalıntılar çelik taşıyıcı üzeri temperli (securit) cam zemin uygulaması ile görülebilir bir

duruma kavuşmaktadır. Bu uygulama sayesinde Side'nin güncel kent planı ile antik kentin tarihsel sürecine tanıklık eden kalıntıların bütünleşmesi sağlanmıştır. Yeni yapılaşma sürecinin yapılarının temel seviyesinde korunan kalıntılar üzerine uygulanan söz konusu sergileme teknikleri, Side'de Kentsel ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanlarında, Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu'nun söz konusu alanlar için aldığı ilke kararları doğrultusunda gerçekleştirilen yeni yapılaşma süreci içerisinde uygulanmaktadır. Parsellerde tamamlanan arkeolojik kazı ve konservasyon işlemlerinden sonra hazırlanan vaziyet planları doğrultusunda, Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun inşaat izni ile Kültür ve Turizm Bakanlığınca onaylanan 'Side (Antalya) Antik Kenti Koruma Amaçlı Revizyon İmar Planı' hükümlerine göre yeni yapılaşma süreci yapıları inşa edilmektedir.

Side'nin antik kent planına ve kentleşme sürecinin anlaşılabilmesine son derece önemli katkılar sağlayan parsel kazıları, son yıllarda açılan derin sondajlarda ele geçen ve bilinen en erken seramik örnekleri ile kentin erken tarihine de çok önemli bilgiler eklenmesini sağlamıştır. Side'de son dönem kazı çalışmalarıyla en erken tarihli seramiklerin MÖ 8-7. yüzyıla kadar indiği anlaşılmıştır. Bu seramikler henüz bir mimari kontekste bağlı olmasa da kentte söz konusu yüzyılların varlığını göstermesi açısından son derece önemlidir.

Tez konumuzun kapsamını oluşturan ve kazılış sıralarına göre incelenen 779-14, 798-1, 785-19 ve 785-18 Parsellerdeki yeni yapılaşma süreçleri de yukarıda sözü edilen aşamalardan geçilerek tamamlanmıştır. 779-14 Parsel, E1 limanının kuzey rıhtım sınırının kuzeyinde, E2 limanının güneydoğusunda, Liman Hamamı'nın kuzeybatısında, 2019-2020 yılı kazı çalışmaları sezonunda ortaya çıkarılan Liman *Agora*sı'nın güneybatısında, *praetorium*un ise güneyinde yer almaktadır. 779-14 Parselin son yıllarda kent merkezinde gerçekleştirilen kazılarda açığa çıkarılan *praetorium* ve *agora* gibi yapılar ve Liman Hamamı ile bir yön birliği içerisinde olduğu görülmektedir. Güncel verilerle birbirine yakın zamanlarda inşa edildiği düşünülen Liman Hamamı, *praetorium* ve *agora* gibi yapıların varlığı, yarımadanın kuzeybatısında bulunan bu kısmın kentin ticari, idari ve kamusal faaliyetleri için bir merkez niteliğinde olduğunu düşündürmektedir. 779-14 Parseldeki *atrium*lu evin konumunun yanı sıra sahip olduğu İtalik plan, kentin geçirdiği Romanizasyon süreci içerisinde değerlendirilebilir. Küçük Asya'nın Romalılaştırılması faaliyetleri kapsamında İtalya'dan getirilerek Pamphylia

Bölgesine yerleştirilen ailelerin dil, yaşam biçimi ve inanç gibi kültürel unsurlarının yanında, mimari ve şehircilik anlayışlarını da bölgeye taşıdıkları bilinmektedir. Bu süreçte, Roma evlerinin sahip olduğu mimari anlayışın da bölgeye taşınmış olabileceği düşünülebilir. Roma evlerinde görülen aksialite kavramı, 779-14 Parseldeki yapıda da tespit edilmiştir. Roma evlerinin kamusal yaşamın içerisinde yer almasıyla ilişkili olan bu kavram, aynı aks üzerinde yer alan *fauces-atrium-tablinum* bölümleri ile tanımlanmaktadır. Aile reisinin işlerini yürüttüğü ve iş görüşmelerini de yaptığı bu bölümler aynı zamanda Roma sosyal yaşantısı içerisinde *patronus* ve *cliens* arasındaki *clientela*nın bir gereği olarak her sabah gerçekleştirilen *salutatio* isimli ritüelin de gerçekleştirildiği birimler olarak düşünülmektedir. Bu durumda aynı ritüelin 779-14 Parseldeki evin sahipleri için de geçerli olduğu ve yapının kentin ileri gelen ailelerinden birine ait olduğu söylenebilir. Buradan hareketle, 779-14 Parseldeki *atrium*lu evin kentin Romanizasyon sürecinde buraya gelip yerleşen İtalik kökenli bir aileye ait olma olasılığı belirmektedir.

779-14 Parseldeki yapıda tespit edilen MS 6-7. yüzyıl onarım ve eklemelerinin MS 390 yılında Side'de toplanan *Synode* sonrasında kentin önemli bir Hıristiyanlık merkezi haline gelmesi ile başlayan imar hareketliliği kapsamında değerlendirilebilir. Side'nin I. İustinianus döneminde, MS 535 yılından itibaren *Pamphylia Primae* (Doğu Pamphylia) kentlerinin metropolisi (I. Metropolis) olduğu bilinmektedir. Bu sayede Side *Pamphylia Secundae* (Batı Pamphylia) kentlerinin metropolisi (II. Metropolis) olan Perge'nin önüne geçmiştir. *Pamphylia Primae*'nin dini bir merkez haline gelmesi, bu bölgenin I. Metropolisi olan Side'nin Geç Antik Çağda, özellikle MS 5-6. yüzyılda parlak ve zengin bir dönem yaşamasını da sağlamıştır. Parselde daha geç bir onarım ve kullanıma işaret eden bir bulgudan bahsetmek gereklidir. Söz konusu bulgu, yapının güneyinde yer alan üzeri kapalı atık su kanalının kapaklarının onarımında kullanılan, üzerinde haç motifleri bulunan mermer levha parçalarıdır. Bu durum mimari parçaların onarılamayacak derecede hasar görmüş bir kilise veya şapelden getirilmiş olduğu yönünde bir izlenim uyandırmaktadır. Side'nin MS 14. yüzyılda bir metropolitlik olarak küçük bir Hıristiyan cemaat ile varlığını sürdürdüğü bilindiğinden, dini semboller içeren söz konusu parçaların daha sonraki dönemlerde buraya taşınmış olabileceğini de göz önünde bulundurmak gerekir. Bu parçaların kanalda kullanımı, 19. yüzyılda Side'ye gelip yerleşen Giritli Müslüman nüfus ile de ilişkilendirilebilir. İnşa ve ilk kullanım

evresini MS 2. yüzyıl içerisinde yaşayan yapının MS 6-7. yüzyılda geçirdiği onarım-ekleme evresi ve bu onarımın hemen sonrasındaki terk ediliş süreci, antik kentin tarihi ile paralellik göstermektedir.

Tez çalışmamız kapsamında ikinci sırada değerlendirdiğimiz 798-1 Parsel, E1 limanının güney rıhtım hattında, Athena ve Apollon Tapınaklarının kuzeyinde yer almaktadır. Parselin güneybatı köşesinde, kuzey-güney ve doğu-batı doğrultulu olarak iki yönde uzanan sur kalıntılarının köşe yaptığı nokta açığa çıkarılmıştır. Sur kalıntılarının hemen önünde tespit edilen B Yapısının sur hattının dışında kalan bir yapı olduğu anlaşılmıştır. Parselin E1 limanı içerisindeki konumu, bu yapının liman ile ilişkili olduğunu düşündürmektedir. Parselde kuzey-güney doğrultulu surun doğusunda yer alan 798-2 (Eski 450) Parselde son dönem kazıları ile tespit edilen kalıntılar bir cadde veya sokak düzenlemesi ile bu düzenlemeye açılan, birbirine bitişik mekânlardan oluşan yapı kompleksine işaret etmektedir. Bu mekânların işlik oldukları düşünülmektedir. B Yapısının güneyinde doğu-batı doğrultulu olarak uzanan ve parselin güneydoğu köşesinde 798-1 ve 798-2 Parsellerin arasında bir sınır oluşturarak kuzey-güney doğrultusunda devam eden surun inşa tarihine dair 798-1 Parselde bir veri elde edilemediğinden 798-2 Parseldeki çalışmalar bu noktada son derece önemlidir. AA Bazilikası ve ona bağlı yapı kompleksi ile Athena Tapınağı'nın kuzeyinde yer alan 798-1 Parsel, hem E1 limanı hem de Tapınaklar Alanı ile ilişkili, merkezi bir konuma sahiptir. 798-1 Parselin güneydoğu köşesinin doğusunda hem Athena Tapınağı'nın hem de AA Bazilikası'nın *temenos*u içerisinde yer alan yapı kalıntıları 2020 ve 2021 yılı kazı çalışmaları ile açığa çıkarılmıştır. Athena Tapınağı ve AA Bazilikası'nın *temenos*una yakın olması hem de E1 limanının içindeki konumu 798-1 Parselin tarihsel topografya açısından önemini ortaya koymaktadır. A ve B yapılarının kullanımda olduğu süreçte AA Bazilikası'nın aktif olduğu da unutulmamalıdır. Plan açısından Antiokheia evlerinden Psykhe'nin Gemisi evinin bir devamı niteliğinde olan B Yapısı ve yine plan açısından yakın benzeri Andriake'de görülebilen A Yapısı'nın söz konusu Güney Anadolu kentlerindeki örnekler ile paralellik göstermesi şaşırtıcı değildir.

798-1 Parselde yer alan A ve B yapıları, birbirine yakın zamanlarda inşa edilmiş ve eş zamanlı olarak kullanılmış iki yapıdır. A Yapısı'nın MS 5. yüzyılın sonu-6. yüzyılın başı civarında inşa edildiği söylenebilir. B Yapısı ise inşa tarihi belirlenemese de son kullanım evresini MS 6-7. yüzyılda yaşadığını ele geçen seramikler sayesinde

öğrendiğimiz bir yapıdır. A Yapısı tahkimatın içinde, B Yapısı ise dışında yer almaktadır. İşlevsel açıdan birbirinden farklı iki yapıyı barındıran 798-1 Parseldeki mimari bulgular, kentte Geç Antik Çağda görülen konut tiplerine ve liman ile ilişkili yapılara birer örnekle katkıda bulunması açısından önemlidir. Bunun yanı sıra parselin güneyinde ve güneydoğu köşesinde açığa çıkarılan sur kalıntıları, ileride kentin deniz tahkimatı ile ilişkili olarak yapılacak çalışmalara katkı sunacaktır. Parselde A ve B yapıları ile doğrudan ilişkili olan iki ayrı üzeri kapalı atık su kanalı ise kentin Geç Antik Çağ drenaj ve kanalizasyon sistemleri ile ilgili bilgi vermesi açısından önemlidir. Bu kanalların ne zaman yapıldıklarını kesin olarak tespit edilemese de MS 6-7. yüzyılda kullanımda oldukları seramikler sayesinde anlaşılmıştır.

Tez çalışmamız kapsamında üçüncü sırada değerlendirdiğimiz 785-19 ve 785-18 Parseller Dea Roma Kült Tapınağı, Tykhe Tapınağı ve ticaret *agora*sı, hamam-*gymnasium* kompleksi de olarak adlandırılan M Yapısı gibi kamu yapılarının yoğunlaştığı tiyatro ve çevresine oldukça yakın bir konumdadır. Parsellerde açığa çıkarılan yapıların sivil mimari örnekleri olması, kentte tiyatronun güneyinde bir konut alanının oluşturulmuş olduğunu göstermektedir. Bu veriler, kentin günlük yaşamının yarımada üzerinde sürdürüldüğünü göstermesi açısından son derece önemlidir. 785-19 ve 785-18 Parsellerde açığa çıkarılan A, B ve C Yapısı olarak adlandırdığımız üç farklı yapıdan A ve B Yapılarının Geç Antik Çağ yapıları oldukları seramikler sayesinde anlaşılmıştır. B Yapısının *triklinium/oecus* bölümünde açığa çıkarılan mozaik zeminin de stil açısından MS 5. yüzyıla işaret etmesi, bu yapının söz konusu yüzyılda bir inşa? onarım? evresi yaşadığını göstermesi açısından önemlidir. Parsellerde 1 ve 2 Nolu Sokaklara açılan A Yapısı, B Yapısı ve C Yapısının bir *insula* düzenlemesi içerisinde planlandığı anlaşılmaktadır. Bu sokaklardan 1 Nolu Sokağın doğuda yer alan C Caddesi'ne bağlanıyor olması kentte Geç Antik Çağ'da gelişkin bir cadde ve sokak organizasyonunun varlığını göstermektedir. Yani her iki parselde yer alan konutlarda yaşayan insanlar kısa bir yürüme mesafesi ile kentin ana caddesine ulaşabiliyordu.

Parsellerde yer alan 1 ve 2 Nolu Sokaklarda zemini oluşturan taş plakaların aynı zamanda sokakların altında yer alan atık su kanallarının üzerini örttüğü belirlenmiştir. Bunun yanı sıra sokaklara açılan yapıların duvar diplerinde pişmiş toprak künkler ile oluşturulmuş temiz su sistemi açığa çıkarılmıştır. Bu künkler vasıtasıyla taşınan temiz suyun yapılara girişinin nasıl sağlandığı noktasında sağlıklı bir veri bulunmamaktadır.

785-19 ve 785-18 Parsellerde görülen sokak düzenlemeleri, Side'de Geç Antik Çağ'da kapsamlı bir cadde-sokak organizasyonu olduğunu göstermektedir. Bunun yanı sıra sokaklarda tespit edilen mimari unsurlar kentin en büyük ihtiyaçlarından biri olan temiz su ve atık su sistemi gibi temel alt yapı sorunlarının çözülmüş olduğunu ortaya koymaktadır.

Anadolu'daki Hellenistik, Roma ve Geç Roma dönemi evlerine Hellenistik dönem Delos evlerinden adapte edildiği genel olarak kabul edilen *peristyl* avlu geleneğindeki B Yapısının plan açısından MS 1. yüzyılda inşa edilip MS 2. yüzyılda onarım gören ve MS 200'de bir deprem ile yıkılan Knossos'taki Villa Dionysos ile benzediği anlaşılmıştır. Bunun yanı sıra yapının *peristyl* avlusunda *atrium*lu konut geleneğinden adapte edilmiş olan *impluvium* benzeri havuzcuğa sahip olması ve *peristyl*li avlunun merkezi konumda bulunması bu yapının genel plan açısından Hellenistik konut geleneğine dair özellikler barındıran Side R2 konutu ile bağlarını güçlendirmektedir. *Peristyl* avlunun köşelerinde görülen paye uygulaması Ksanthos'ta 'The House of the Lycian Acropolis' isimli konut yapısında ilk evresi MS 4. yüzyıla tarihlenen *peristyl*li avlunun köşelerinde de görülmektedir.

Roma konut planına Etrüsk konut ve mezar planından geçiş yaptığı düşünülen *atrium* kavramı ile *peristyl* avlu arasında bir köken sorunu vardır. *Atrium*larda *impluvium-compluvium* sistemi ile *peristyl* avluda da havuzcuklu bir avlu tabanı ve avlunun üzerini açıkta bırakan çatı sistemi anlayış açısından son derece yakındır. MÖ 3. yüzyılda İtalya'da Campania bölgesinde erken örnekleri görülen *impluvium-compluvium* sisteminde *atrium*a sütunların eklenmesinin nedeni olarak Hellenistik dönem Doğu Akdeniz konut geleneğinin etkisi düşünülmektedir. Etrüsk tapınaklarından Roma konut mimarisine adapte edildiği düşünülen *compluvium* sistemi ile birlikte, Delos'taki *peristyl* avlu tabanında görülen *impluvium* ile benzerlik gösteren havuzcuk uygulamasının hangi gelenekten diğerine geçiş yaptığı konusunda bir belirsizlik hâkimdir. Pompeii konutları özelinde değerlendirildiğinde bir avlunun *atrium* olarak adlandırılabilmesi için *impluvium*un ve *impluvium* ile aynı aks üzerinde yer alan *tablinum*un belirleyici faktörler olduğu genel olarak kabul görmektedir. Bu nedenle *atrium* ve *peristyl* uygulamasının arasında bir bağlantı kurulamayacağı yönünde görüşler de mevcuttur. Hem *peristyl* avluya hem de *atrium*a sahip olan konut örneği

Ephesos Yamaç Ev I'de karşımıza çıkmaktadır[1080]. İtalya'daki Pompeii ve Herculaneum gibi kentlerde İtalik bir konut tipi olarak tanımlanan ve standartları da belirlenen *atrium*lu konut geleneğine, Roma İmparatorluğu'nun sınırları genişledikçe, Hellenistik dönem konutlarına özgü *peristyl* avlu kavramının adapte edildiği ve bu adaptasyon sonucunda hem *atrium* hem de *peristyl* avlu niteliklerine sahip olan bir konut geleneğinin ortaya çıkmış olabileceğine dair görüşler de mevcuttur[1081].

785-19 ve 785-18 Parsellerde açığa çıkarılan B Yapısında üzeri açık bir avlu ve bu avluyu çevreleyen *portiko*lardan oluşan *peristyl* avlunun tabanında sütunların oturduğu basamağın avluyu çevreleyerek bir havuz oluşturduğu görülür. *Atrium*ların tabanında yer alan *impluvium* sistemi ile benzerlik gösteren bu uygulama çatıdan gelen yağmur sularının ve avluda kullanılan temiz suyun biriktirildiği bir alandır. Bu özellikler Geç Antik Çağ konutlarında Hellenistik konut geleneğinin en belirgin unsuru olan *peristyl* avlu geleneğinin Side'nin Geç Antik Çağ konut mimarisine yansıdığını göstermektedir.

785-19 ve 785-18 Parsellerde A Yapısı, B Yapısı ve C Yapısının kapı açıklıklarının karşılıklı olmayışı özel hayat ve mahremiyet olgusuna önem verildiğini göstermektedir. 779-14 Parseldeki *atrium*lu evde belirlenen aksialite ve buna bağlı olarak uygulandığı düşünülebilecek *clientela* kavramının aksine, burada mahremiyet kavramı plan üzerinden açık olarak okunabilmektedir. B Yapısının *vestibulum*unun *peristyl* avlu ve ana salon ile aynı aks üzerinde yer almayan konumu, burada ziyaretçilerin beklemesi için yer alan seki ve bu mekânın evin diğer bölümlerini ana giriş kapısından direk görünmeyecek şekilde izole etmesi de bunu desteklemektedir. Yapının hem ana giriş kapısının hem de arka kapısının kuzeyindeki ve güneyindeki diğer yapılar ile karşılıklı olmaması, konutun özel alanlarının ve ailenin ev hayatının izole edilmesi yönünde bir çaba olduğunu göstermesi açısından önemlidir. Nitekim Hellenistik geleneğe dayalı *peristyl* avlunun merkezi konumda olduğu konut tipinde bu birimin aile için bir mahremiyet alanı olduğu düşünülmektedir[1082]. Roma konutlarının

[1080]Zeyrek, 2005, **a.g.k.**, 46, 47.
[1081]Anderson, 2013, **a.g.k.**, 200, 201.
[1082]Ellis, 2002, **a.g.k.**, 76.

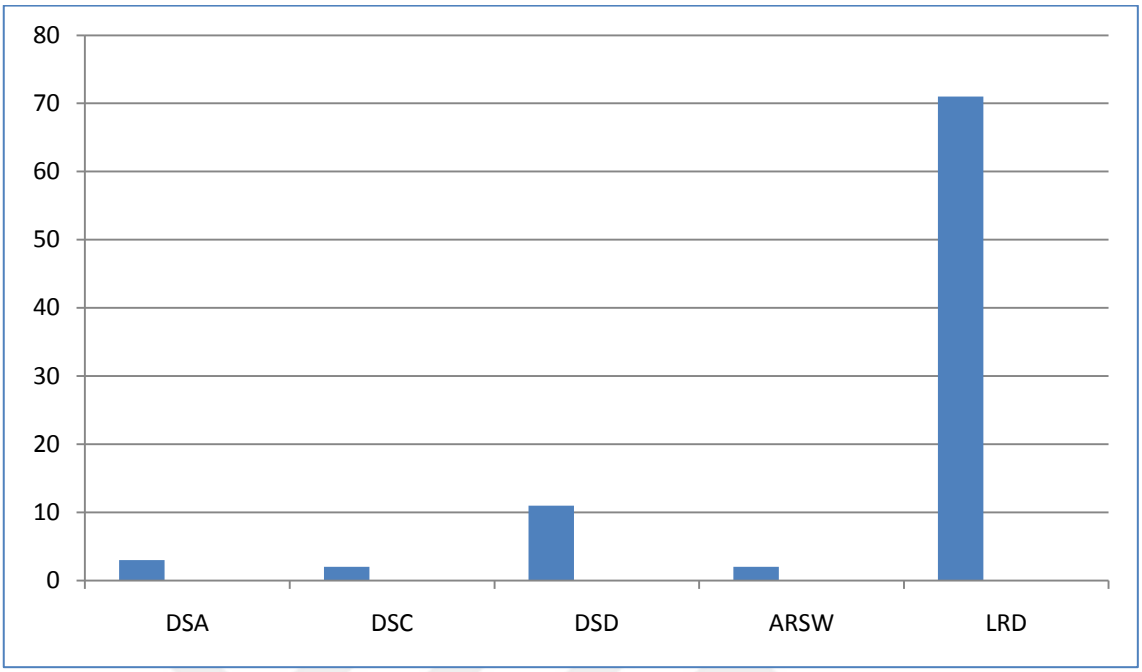
kamusal yaşamın içerisinde bu şekilde yer alıyor olması, Hellen konutlarının fonksiyonu ile anlayış ve gelenek açısından keskin bir farklılık ortaya koymaktadır[1083].

779-14, 798-1, 785-19 ve 785-18 Parsel kazılarının sonuçları, kentte eş zamanlı olarak kullanımda olan farklı plan tipine sahip konut yapılarının varlığını ortaya koymuştur. Daha önce Mansel tarafından incelenen R1 ve R2 konutları ile birlikte İtalik bir karakter taşıyan 779-14 Parseldeki *atrium*lu ev, Antiokheia'daki 'Psykhe'nin Gemisi Evi' ile benzerlik gösteren 798-1 Parsel A Yapısı ve Hellenistik konut geleneğinin Geç Antik Çağ konut mimarisine yansımalarına belirgin bir örnek olan 785-19 ve 785-18 Parseldeki B Yapısı, kentin zengin bir konut tipolojisine sahip olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda 779-14 Parsel kazılarının sonuçları Side'nin hem Roma İmparatorluk hem de Geç Antik Çağ, diğer parsellerdeki kazıların sonuçları ise Geç Antik Çağ planına katkıda bulunması açısından son derece önemlidir.

Parsellerde ele geçen seramiklerin zaman aralığına baktığımızda genel olarak Roma İmparatorluk dönemi seramiklerinin MS 1-2. yüzyıl, Geç Antik Çağ seramiklerinin ise MS 5-7. yüzyıl aralığına yerleştiği anlaşılmaktadır. 785-19 ve 785-18 parsel seramiklerinin arasında Roma İmparatorluk dönemine tarihlenebilecek herhangi bir parçanın olmadığı görülmektedir. Parsellerin tamamında değerlendirmeye alınan profil verir ve tarihlenebilir nitelikteki 220 parçadan yalnızca 2'sinin (Kat. No. 195, 196) MÖ 2. yüzyılın sonuna tarihlendiği ve malzeme içerisindeki en erken örnekler olduğu belirlenmiştir. 'Sofra ve Servis Kapları', 'Pişirme Kapları', 'Depolama Kapları' ve 'Özel İşleve Sahip Kaplar' olarak gruplandırılan seramiklerden 'Sofra ve Servis Kapları' içerisinde en yoğun grup olarak LRD formları karşımıza çıkmaktadır.

[1083]Wallace and Hadrill, 1994, **a.g.k.**, 12.

Grafik 1. *Sofra ve servis kaplarının dağılımı*

Sofra ve servis kaplarının yüzyıllarına göre dağılımına baktığımızda Erken İmparatorluk döneminde DSD formlarının, Geç Antik Çağda ise LRD formlarının baskın olduğu anlaşılmaktadır. Söz konusu sayısal veriler, DSD formlarında MS 2-4. yüzyıl arasında üretim ve dağılım açısından görülen gerileme ile birlikte bu formların yerini LRD formlarına bıraktığı yönündeki görüşleri desteklemektedir. 779-14 ve 798-1 Parsel sofra ve servis kaplarının MS 3 ve 4. yüzyılda kesintiye uğradığı tespit edilmiştir. Genel olarak MS 1-2. yüzyıla tarihlenen DSD formlarının yerini MS 5. yüzyıldan itibaren LRD Hayes Form 1/Meyza Form H1B, Hayes Form 2/Meyza Form H2 gibi formlarla birlikte LRD formlarının aldığı görülmektedir.

Parsellerde ele geçen sofra ve servis kaplarının sigillata örneklerinin 11'inin DSD, 3'ünün DSA ve 2'sinin DSC formlarından oluştuğu anlaşılmıştır. Sigillata gruplarından 11 parçayla temsil edilen DSD örneklerinin her birinin ayrı bir DSD formuna ait olduğu görülmüştür. DSD örnekleri Form P11, P12, P19, P25, P28, P37, P42, X52, X58, X59 ve bir adet de belirlenemeyen bir formdan oluşan geniş bir repertuara sahiptir.

Side'de Roma İmparatorluk döneminde görülen sigillata grupları ile ilgili olarak Oransay, MÖ 2. yüzyılın ortalarından itibaren görülmeye başlanan DSA formlarının MS 1. yüzyıl ortasından itibaren azalmasıyla birlikte DSD formlarının baskın bir grup haline

geldiğini ortaya koymuştur. Oransay tarafından kentte DSD grubunun MS 2. yüzyıl ortalarına kadar yoğun olarak kullanıldığı da kazı sonuçlarından hareketle tespit edilmiştir. Oransay MS 2. yüzyıl ortalarında kentte az sayıda DSB ve DSC örnekleri görüldüğünü de ifade etmektedir[1084]. Oransay tarafından yapılan bu tespitler, az sayıda olsa da tez malzememizin kapsamında değerlendirilen sigillata gruplarının sayısal dağılımı ile örtüşmektedir. Güncel verilerle Kıbrıs kökenli olduğu düşünülen DSD grubu seramiklerin Pamphylia'da da üretilmiş olabileceğine dair görüşler mevcuttur[1085]. DSD grubunun ana üretim merkezi olan Kıbrıs dışında bu grubun doğuda Anemurium ve batıda da Patara ile sınırlanmakla birlikte, özellikle Pamphylia bölgesinde yaygın olmasının nedeni olarak bölgenin ada ile yakın konumu gösterilmektedir[1086]. Ayrıca antik dönem boyunca Suriye-Filistin, Kıbrıs ve Mısır ile yakın ticari ilişki içinde bulunan ve bu merkezleri Roma'ya bağlayan yolların üzerinde bulunan Pamphylia bölgesinde yer alan Side'nin Roma İmparatorluk dönemi ince seramiklerinin yoğunlukla DSA ve DSD grubu seramiklerle temsil edilmesi şaşırtıcı değildir[1087].

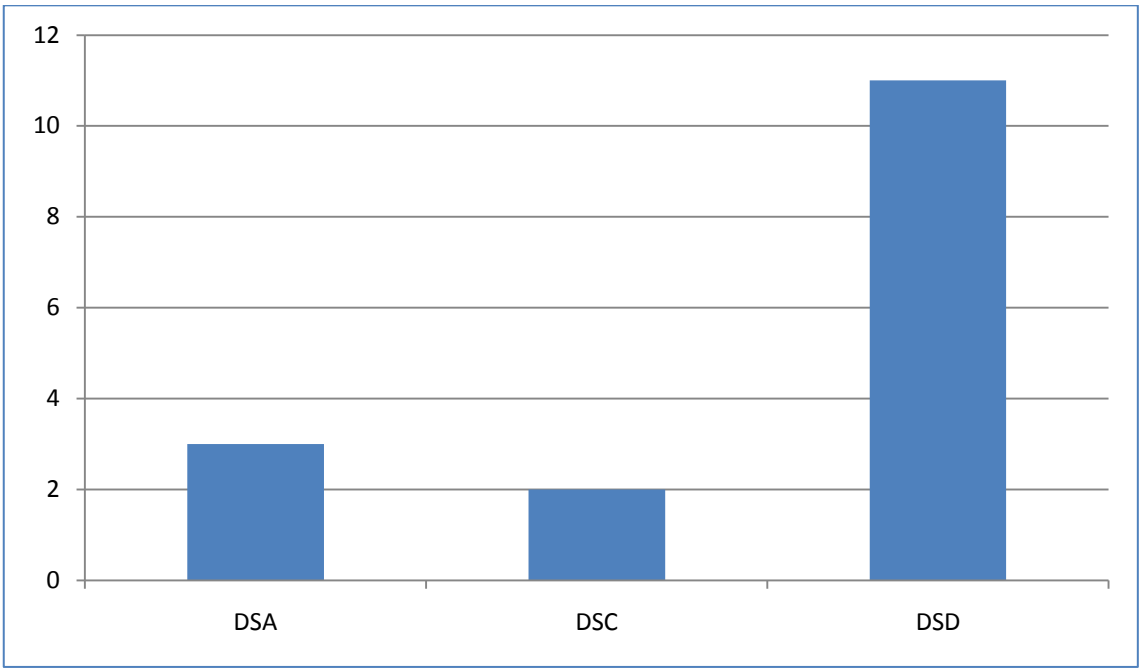
DSA örneklerinin Munsell renk kataloğuna göre 10 YR 8/3 (çok uçuk kahverengi), 7,5 YR 7/4 (pembe), 5 YR 6/6 (kırmızımsı sarı) tonlarında, oldukça rafine hamurlara sahip oldukları görülmektedir. Yalnızca 2 örnekte (Kat. No. 58 ve 59) az miktarda ince kum katkı tespit edilmiştir. Astarlarının ise 10 R 4/8, 10 R 5/8 ve 2,5 YR 4/8 tonlarında farklılık göstermekle birlikte kırmızı renkte oldukları görülmektedir.

DSD örneklerinin hamur renklerine bakıldığında Munsell renk kataloğuna göre 2,5 YR 5/6 (kırmızı), 2,5 YR 6/6 (açık kırmızı), 2,5 YR 6/8 (açık kırmızı), 5 YR 6/6 (kırmızımsı sarı), 5 YR 7/8 (kırmızımsı sarı) ve 10 R 6/8 (açık kırmızı) olmak üzere 5 farklı hamur rengi göze çarpmaktadır. Parçaların özenli uygulanmış astarlarının ise yine Munsell renk kataloğuna göre 2,5 YR 4/8 (kırmızı), 2,5 YR 5/6 (kırmızı), 5 YR 4/6 (sarımsı kırmızı), 10 R 4/6 (kırmızı), 10 R 5/6 (kırmızı), 10 R 5/8 (kırmızı) olmak üzere 6 farklı kırmızı ve tonlarında olmak üzere hamur renklerinden daha koyu oldukları görülmektedir. Hem hamur hem de astar rengi açısından kırmızı ve kırmızının tonlarına sahip olan örnekler bu özellikleri ile DSD formlarının genel karakteri ile uyumludur. Nitekim Side'de 2009-2011 yılları arasında gerçekleştirilen kazı çalışmalarında ele

[1084]Oransay, 2016, **a.g.k.**, 206-207.
[1085]DSD grubu seramiklerin üretim yerleri ile ilgili diğer bilgiler için Bkz. Oransay, 2016, **a.g.k.**, 203, dn. 8.
[1086]Oransay, 2016, **a.g.k.**, 207.
[1087]Oransay, 2016, **a.g.k.**, 205; Arca, Gökalp ve Önen, 2011, **a.g.k.**, 288-304.

geçen DSD formlarının incelendiği çalışmada Oransay tarafından saptanan hamur ve astar özellikleri malzememizin içerisindeki DSD örnekleri ile örtüşmektedir[1088]. Düzgün kırıklı ve iyi pişmiş durumdaki örneklerin sıkı dokulu bir hamur yapısına sahip oldukları, katkı maddesi olarak ise ince elenmiş kumun parçaların tamamında görüldüğü anlaşılmaktadır.

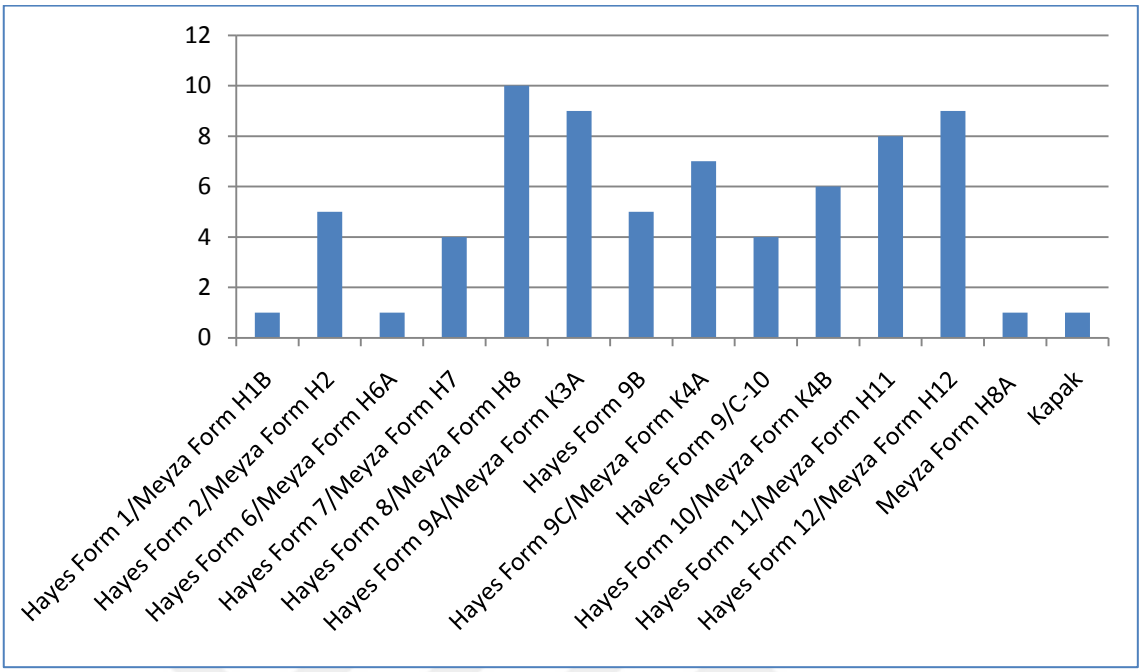
Grafik 2. *Sigillata örneklerinin dağılımı*

Side'de Geç Antik Çağ sofra kapları repertuarında sayısal açıdan en baskın grup olan LRD grubu seramiklerin malzememizin içerisinde önemli bir form çeşitliliği gösterdiği anlaşılmıştır. Hayes Form 1/Meyza Form H1B, Hayes Form 2/Meyza Form H2, Hayes Form 6/Meyza Form H6A, Hayes Form 7/Meyza Form H7, Hayes Form 8/Meyza Form H8, Hayes Form 9A/Meyza Form K3A, Hayes Form 9B, Hayes Form 9C/Meyza Form K4A, Hayes Form 10/Meyza Form K4B, Hayes Form 11/Meyza Form H11, Hayes Form 12/Meyza Form H12, Meyza Form H8A formlarından oluşan geniş bir repertuar LRD grubu seramikler için belirlenmiştir. LRD örneklerinin formlara göre sayısal dağılımına baktığımızda ilk üç sırayı Hayes Form 8/Meyza Form H8, Hayes Form 9A/Meyza Form K3A ve Hayes Form 12/Meyza Form H12 formlarının aldığı görülmektedir.

[1088]Side'de 2009-2011 yılları arasında gerçekleştirilen kazı çalışmalarında saptanan DSD formlarının hamur ve astar özellikleri ile ilgili detaylı bilgiler için bkz. Oransay, 2012, **a.g.k.**, 112, 132, Tablo 2, Tablo 3.

Grafik 3. *LRD örneklerinin formlara göre dağılımı*

LRD formlarının hamur renklerine baktığımızda Munsell renk kataloğuna göre 2,5 YR 4/6 (kırmızı), 2,5 YR 5/6 (kırmızı), 2,5 YR 5/8 (kırmızı), 2,5 YR 6/4 (açık kırmızımsı kahverengi), 2,5 YR 6/6 (açık kırmızı), 2,5 YR 6/8 (açık kırmızı), 2,5 YR 7/4 (açık kırmızımsı kahverengi), 2,5 YR 7/6 (açık kırmızı), 5 YR 5/3 (kırmızımsı kahverengi), 5 YR 5/4 (kırmızımsı kahverengi), 5 YR 5/6 (sarımsı kırmızı), 5 YR 5/8 (sarımsı kırmızı), 5 YR 6/4 (açık kırmızımsı kahverengi), 5 YR 6/6 (kırmızımsı sarı), 5 YR 7/6 (kırmızımsı sarı), 7,5 YR 6/6 (kırmızımsı sarı), 7,5 YR 7/6 (kırmızımsı sarı), 10 R 6/4 (uçuk kırmızı), 10 R 6/6 (açık kırmızı), 10 YR 8/3 (çok uçuk kahverengi) tonlarında oldukları görülmektedir. Bu parçaların astarları ise ağırlıklı olarak 2,5 YR 3/3 (koyu kırmızımsı kahverengi), 2,5 YR 4/3 (kırmızımsı kahverengi), 2,5 YR 4/4 (kırmızımsı kahverengi), 2.5 YR 4/6 (kırmızı), 2,5 YR 4/8 (kırmızı), 2,5 YR 5/4 (kırmızımsı kahverengi), 2,5 YR 5/6 (kırmızı), 2,5 YR 5/8 (kırmızı), 2,5 YR 6/8 (açık kırmızı), 5 YR 3/4 (koyu kırmızımsı kahverengi), 5 YR 4/3 (kırmızımsı kahverengi), 5 YR 4/4 (kırmızımsı kahverengi), 5 YR 5/3 (kırmızımsı kahverengi), 5 YR 5/4 (kırmızımsı kahverengi), 5 YR 5/6 (sarımsı kırmızı), 5 YR 6/4 (açık kırmızımsı kahverengi), 5 YR 7/6 (kırmızımsı sarı), 7,5 YR 7/6 (kırmızımsı sarı), 7,5 R 5/8 (kırmızı), 10 R 3/6 (koyu kırmızı), 10 YR 5/6 (kırmızı), 10 R 4/8 (kırmızı), 10 R 5/6 (kırmızı), 10 R 5/8 (kırmızı), 10 R 6/2 (uçuk kırmızı), 10 R 6/6 (açık kırmızı), 10 R 6/8 (açık kırmızı) tonlarındadır.

LRD formları içerisinde Kat. No. 69, 104 gibi örnekler 5 YR 5/8 (sarımsı kırmızı), 5 YR 4/4 (kırmızımsı kahverengi) tonlarında astar renkleri ile diğer örneklerden farklılık göstermektedir. Kat. No. 82, 93 ve 107 ise 5 YR 5/3, 5 YR 5/4 (kırmızımsı kahverengi), 5 YR 6/4 (açık kırmızımsı kahverengi) hamur rengi, 5 YR 4/3, 5 YR 5/4 (kırmızımsı kahverengi), 5 YR 6/4 (açık kırmızımsı kahverengi) astar renkleri ile kahverengi ağırlıklı bir görünüme sahiptirler. Bu örnekler bu özellikleriyle diğer örneklerden ayrılmaktadır. Kat. No. 83, 84, 94, 102 ise 7,5 YR 6/6, 7,5 YR 7/6 (kırmızımsı sarı), 2,5 YR 6/4 (açık kırmızımsı kahverengi), 2,5 YR 6/8 (açık kırmızı) gibi diğer örneklere göre daha açık olan hamur renkleriyle göze çarpmaktadır. LRD Hayes Form 12 örneklerinin ise hamur renkleri açısından farklı gruplar oluşturdukları görülmektedir. Bu örneklerden Kat. No. 116, 117, 119, 121, 122, 123 2,5 YR 7/4 (açık kırmızımsı kahverengi), 5 YR 5/8 (sarımsı kırmızı), 5 YR 7/6 (kırmızımsı sarı), 7,5 YR 6/6 (kırmızımsı sarı), 10 R 6/6 (açık kırmızı), 10 YR 8/3 (çok uçuk kahverengi) tonlarında açık hamur renkleriyle farklıdır. Bu örneklerde 10 R 6/2 (uçuk kırmızı), 2,5 YR 3/3 (koyu kırmızımsı kahverengi), 2,5 YR 4/3 (kırmızımsı kahverengi) tonlarında astar görülmektedir. LRD grubu seramikler içerisinde tüm formlarda hamur katkılarının az olmakla birlikte kireç, mika ve kum olarak genellenebileceği görülmektedir. Parçaların tümünde iyi pişmiş ve sıkı dokulu bir hamur yapısı söz konusudur. LRD örneklerinden Kat. No. 78 az kum katkılı hamuru ve ağırlıklı olarak 2,5 YR 3/2 (siyahımsı kırmızı) astar rengi ile tek başına farklı bir örnek olarak karşımıza çıkmaktadır. Kat. No. 84 kaba hamuru ve pürüzlü yüzeyi ile farklılık gösteren örneklerdendir. Kat. No. 115 10 R 6/2 (uçuk kırmızı) ve mat astarı ile profil açısından benzerlik gösterdiği Paphos örneğine yüzey özellikleri açısından da yakındır. Paphos örneği mat morumsu kahverengi renkte astara sahiptir.

LRD örneklerinin hamur ve astar renklerindeki çeşitlilik ve formların kendi içinde varyant olarak adlandırılabilecek farklı profillere sahip olması, örneklerin birden fazla üretim atölyesine ait olabileceğini göstermektedir. Bu örnekler içerisinde hamur ve astar rengi açısından bir grup olarak öne çıkabilecek örneklerin olmayışı da bu görüşü desteklemektedir. DSD grubu için şimdilik sözünü edemeyeceğimiz yerel ve Side'ye yakın üretim merkezlerinin LRD grubu için söz konusu olabileceği bazı arkeolojik bulgularla ortaya konmuştur. Daha önce sözü edildiği üzere, Pisidia, Pamphylia ve Kilikya'da LRD üretimi yapıldığına dair bulguların ele geçmiş olmasının yanında

Side'ye yakın bir olası üretim alanından da bahsetmek gereklidir. Bu noktada Şen tarafından verilen bilgiler büyük önem taşımaktadır. Günümüzdeki adı Gündoğdu olan ve Side'nin 14km kuzeybatısında yer alan sahil yerleşiminde hamam ve kilise gibi yapılara ait mimari bulgular tespit edilmiştir. Bu yerleşimin antik adının Seleucia olabileceği yönünde görüşler mevcuttur. Bu yerleşimde yüzeyde çok sayıda çanak çömlek parçaları görülmüş ve bu parçaların hemen hemen tamamı araştırmacılar tarafından LRD grubu formlar olarak tanımlanmıştır. LRD Form 2, 7, 9, 10 ve varyantlarına ait parçalar saptanmıştır. Ayrıca örnekler arasında LRD Form 8, 9 ve 10'un yeni varyantlarının bulunduğu da görülmüştür. Burada LRD Form 2 olarak tanımlanan parçalarda görülen üretim hataları LRD üretimine dair önemli bir bulgu olmakla birlikte, buranın MS 5. yüzyılın ortası ile MS 7. yüzyılın ilk yarısı arasında, Pednelissos ile çağdaş bir üretim merkezi olabileceği yönünde bir görüş ortaya konmuştur. Bunun yanı sıra tespit edilen formların Pednelissos örnekleri ile benzerlik gösterdiği de anlaşılmıştır[1089].

Gündoğdu'da LRD üretiminin varlığına işaret eden veriler ışığında, Side'nin hinterlandında Kestros (Aksu) Nehri'nin vadisini içine alan ve Eurymedon (Köprüçay) Nehri'nin ötesine uzanan büyük bir üretim alanının söz konusu olabileceği Şen tarafından vurgulanmıştır. Şen ayrıca Side'nin Gündoğdu'da üretilen LRD grubu seramiklerin dağıtımının yapıldığı liman olabileceğini de belirtmektedir. Bu durumda Pisidia-Pamphylia sınırında yer alan ve denizden içeride bulunan Pednelissos'tan LRD grubu seramikleri Kestros (Aksu) Nehri yoluyla alıp Doğu Akdeniz'e dağıtımını yapan Perge limanının yanı sıra Side'nin de Pamphylia'da ikinci bir liman olarak karşımıza çıktığı yine Şen tarafından ifade edilmektedir. Şen tarafından belirtilen bir başka husus da Pednelissos ile birlikte Side'ye deniz yoluyla yalnızca 10 km'lik bir mesafede yer alan bir deniz kenarı üretim merkezi olduğu düşünülen Gündoğdu'nun, Lykia ve Kilikya ile Doğu Akdeniz'e ürettiği LRD grubu seramikleri Perge ve Side limanları aracılığıyla ihraç etmiş olabileceğidir[1090].

Yukarıda sözü edilen veriler, hem DSD hem de LRD formlarının üretimi ile ilgili olarak farklı alanların varlığına işaret edebilir. DSD ve LRD formlarının hamur ve astar renklerinde görülen çeşitlilik Side'nin iç kullanımda hem İmparatorluk döneminde

[1089]Şen, 2017, **a.g.k.**, 305-308.
[1090]Şen, 2017, **a.g.k.**, 305-308.

hem de Geç Antik Çağ'da farklı atölyelerin üretimi olan kapları kullanmış olabileceğini düşündürmektedir. Bu kapların yerel veya bölgesel bir üretim ile ilişkili olup olmadıkları ileride gerçekleştirilecek hamur analizine dayalı arkeometrik çalışmalarla ve fırın-üretim artığı tespitine dayalı yüzey araştırmalarıyla anlaşılabilecektir. Side'de 2021 yılı kazı sezonunda Doç. Dr. Serap Erkoç tarafından başlatılan atölye ve üretim artığı tespitine yönelik jeofizik çalışmalar, belki de kentin Antik ve Geç Antik Çağ'da seramik üretimi yapan atölyelerinin tespit edilmesini sağlayacaktır. Bu çalışmaların sonuçlarıyla Side'nin form repertuarı içinde geniş yer bulan DSD, Kilikya Tip 1, LRD ve LRA 1B örneklerinin yerel üretim olup olmadığı sorusuna cevap bulunabilecektir.

Parsellerde ele geçen seramikler içerisinde yalnızca 31 adet pişirme kabı tanımlanmış ve tarihlenmiştir. Bu örneklerden 23'ü güveç/tencere, 1'i çömlek, 7'si ise tavadır. Güveç/tencere ve tava örneklerinin benzerleri yine Anadolu'nun güney kıyıları boyunca Anemurium, Kelenderis, Olba, Perge, Arykanda, Patara gibi kentlerde tespit edilmiştir. Çömlek formuna ait tek örneğin (Kat. No. 157) benzerleri Anemurium, Kelenderis ve Olba'da ele geçmiştir. Pişirme kaplarının genel olarak yerel üretim oldukları düşünüldüğünde Likya, Pamphylia ve Kilikya için profil açısından benzer özellikler gösteren güveç/tencere ve tava tiplerinden bahsedilebilir.

Güveç/tencere tipleri içerisinde 13 parça dışa çekik, ağız kenarının ortasında keskin bir hat görülen, iç tarafta kalınlaştırılmış ağız kenarına sahip olan güveç ağız parçalarıdır. Dışa açılan gövde profili ve ağız kenarının hemen altından başlayan yuvarlak kesitli, oval veya her iki kenarı oluklu ya da üç oluklu kulba sahip olan parçalarda kulbun ağız kenarını aşmadan yükselip gövdeye doğru indiği görülmektedir. Sayısal açıdan en fazla örneğe sahip olan bu grup güveç/tencerelerde örneklerin tümü her iki yüzeyde pürüzlüdür. Kat. No. 139-142 açık kahverengi renkte hamur ve dış yüzeylerinde görülen kırmızımsı kahverengi renkte astar izlerinin yanında hamurlarında görülen yoğun kum katkısı ile diğer parçalardan ayrılmaktadır. Kat. No. 145 ve 146 ise pişirme sırasında dışta ve içte grileşmiştir. Bu tip güveçlerin profil açısından yakın benzerleri Side'de 2010 yılında Dionysos Tapınağı'nda gerçekleştirilen kazı çalışmalarında bulunmuş ve MS 5. yüzyıla tarihlenmiştir. Ayrıca Patara'da MS 5-7. yüzyıl arasına tarihlenen ve 'Lykia Kaolinitik' hamur grubu içerisinde tanımlanan bir başka benzer örnek de tespit edilmiştir. Yine bu tip güveçlerin benzer örnekleri Anemurium ve Perge'de de ele geçmiş, MS 4-7. yüzyıl arasına tarihlenmiştir. Kat. No.

209 ise benzerine Patara'da rastlanan MS 5. yüzyılın üçüncü çeyreği-MS 6. yüzyılın başı arasına tarihlenen bir güveç/tencere parçasıdır. Bu parçayı diğer güveç örneklerinden ayıran özelliği omuz üzerinde bulunan yatay ve üzeri yivli kulbudur.

Side'nin antik dönem ticari faaliyetlerinin anlaşılabilmesi için kentte ele geçen ticari amphora örneklerinin de köken açısından dönemsel ve sayısal dağılımları değerlendirilmelidir. Bu açıdan bakıldığında amphora örneklerinin de sofra ve servis kaplarında olduğu gibi MS 1-2. yüzyıl ve MS 6-7. yüzyılda yoğunlaştığı görülmektedir. Side'nin genelinde olduğu gibi tez malzememizin genelinde de Kilikya Tip 1 amphoralarının Roma İmparatorluk dönemi ticari amphora tipleri arasında yoğunluk açısından ilk sırada olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumda söz konusu amphora tipinin yalnızca bölgenin ihracat faaliyetleri ile değil kentin iç piyasasındaki ticari faaliyetlerle de ilişkili olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Özellikle 779-14 Parselde Side'nin genelinde olduğu gibi, Kilikya Tip 1/Zemer 41 amphoralarının Roma İmparatorluk dönemi amphoraları içinde sayısal açıdan ilk sırada yer alması Dağlık Kilikya'ya yakın bir konumda olan Side'de Kilikya üretimi zeytinyağı ve şarabın iç piyasada tüketilmesi ile açıklanabilir. Bunun yanı sıra Side limanı, Kilikya zeytinyağı ve şarabının ihraç edildiği limanlardan birisi de olabilir. Ayrıca 779-14 Parselde ele geçen az sayıdaki Kıbrıs üretimi Kilikya Tip 1 amphorası (Kat. No. 24, 25 ve 26) kentin Kıbrıs ile ticari ilişkilerine başka bir örnek olarak gösterilebilir. Nitekim MÖ 58 yılında Kilikya eyaletine bağlanan Kıbrıs'ın Roma İmparatorluğu tarafından Kilikya'ya tarımsal faaliyetler için verilen destekten faydalandığı, böylece her iki bölgede de üretim ve ihracat faaliyetlerinin artışının sağlandığı, Kilikya Tip 1/Zemer 41 amphoralarının hem Kilikya'da hem de Kıbrıs'ta üretilmesinden hareketle düşünülmektedir[1091].

Antik dönemde Side'nin tepelerinde de zeytin ağaçlarının bulunduğu ve hinterlandında zeytinyağı üretildiği bilinmektedir. Bu noktada en önemli kanıtlar Lyrboton Kome'de ele geçen epigrafik belgelerdir[1092]. Ayrıca Side'ye yakın zeytinyağı atölyelerinin varlığını gösteren başka kalıntılar da bilinmektedir[1093]. Bunun yanı sıra antik çağda Side'nin ticari ve askeri ilişkiler içerisinde olduğu Mısır'ın zeytinyağı

[1091]Komar, 2016, **a.g.k.**, 167.
[1092]Arca, Gökalp ve Önen, 2011, **a.g.k.**, 292.
[1093]Nollé, 1993, **a.g.k.**, 30.

ihtiyacının bir bölümünün Pamphylia bölgesinden karşılanmış olabileceği yönünde görüşler mevcuttur[1094]. Kilikya Tip 1 amphoralarının Mısır'daki önemli merkezlerde, Roma İmparatorluk döneminin ortalarına tarihlenen tabakalarda ele geçmiş olması, bu dönemde Pamphylia bölgesi zeytinyağının Mısır'a Kilikya Tip 1 amphoraları ile taşınmış olabileceğini düşündürmektedir[1095]. MS 4. yüzyılda Pamphylia bölgesinin zeytinyağının Skythia'ya kadar ihraç edildiği de bilinmektedir[1096]. Tüm bu bilgiler Roma İmparatorluk döneminde Side'nin hinterlandında üretilen zeytinyağının hem iç pazardaki dolaşımında hem de Side limanından ihraç edilmesi aşamasında Kilikya Tip 1/Zemer 41 amphoralarının kullanılmış olabileceğini düşündürmektedir.

Pamphylia bölgesinde zeytinlikler ile birlikte üzüm bağlarının olduğu ve zeytinyağının yanı sıra şarap üretiminin yapıldığı da bilinmektedir. Pamphylia bölgesinde üretilen zeytinyağı ve şarabın MÖ 1. yüzyıldan MS erken 4. yüzyıla kadar geniş bir dönemde görülen Pamphylia amphoraları ile Atina, Delos, Kos, Rhodos, Kıbrıs, İsrail ve Mısır'a kadar taşındığı düşünülmektedir[1097]. Bu tip amphoraların geç örnekleri Dağlık Kilikya'daki üretim atölyelerinden biri olan Syedra'da üretilmiştir[1098]. Bunun yanı sıra Syedra'ya yakın konumdaki Bıçkıcı Çay Fırın Alanında üretilen Kilikya Tip 1 amphoraları Pamphylia Bölgesinin zeytinyağı gibi şarabının taşınmasında da kullanılmış olabilir. Side'de yoğunlukla görülen Kilikya Tip 1 amphoraları Roma İmparatorluk Döneminde Side'nin hinterlandında üretilen zeytinyağı ve şarabın taşınmasında en çok kullanılan amphora tipi olarak tanımlanabilir.

779-14 ve 798-1 Parsel Kilikya Tip 1 amphora parçaları kırmızı renkte ve mikalı hamurları, sarımsı-devetüyü renkte yüzey renkleri ile Bıçkıcı Çay üretimi olan örneklerle benzerdir[1099]. Bu durum Side'nin söz konusu üretim alanı ile ticari bir etkileşim içerisinde olabileceğini göstermesi açısından önemlidir. Dağlık Kilikya'da Kilikya Tip 1 amphoralarının üretildiği atölyelerin, özellikle de Bıçkıcı Çay Fırın Alanının yer aldığı Gazipaşa ile Side arasında karayolu mesafesi günümüzde 105km'dir. Dağlık Kilikya'nın arazi şartları göz önünde bulundurulduğunda, söz

[1094]Arca, Gökalp ve Önen, 2011, **a.g.k.**, 292.
[1095]Kilikya Tip 1/Agora G199/Zemer 41 amphoralarının yayılımı ile ilgili detaylı bilgiler için bkz. Şenol, 2009, **a.g.k.**, 142.
[1096]Nollé, 1993, **a.g.k.**, 137, dn. 61.
[1097]Grace, 1973, **a.g.k.**, 183-208; Rauh, v.d., 2000, **a.g.k.**, 151-180.
[1098]Rauh and Slane, 2000, **a.g.k.**, 321-323.
[1099]Williams and Lund, 2013, **a.g.k.**, 158.

konusu üretim alanında üretilen amphoraların Side'ye ulaştırılmasında karayolu seçeneği düşük bir olasılık olarak kalmaktadır. Bu transfer çoğunlukla deniz yolu ile gerçekleşmiş olmalıdır. Bıçkıcı Çay Fırın Alanı, denize yakın konumu ve belki de yakınında bulunan Alanya (Korakesion) limanı aracılığıyla, doğudan batıya doğru gerçekleştirilen bir deniz yolculuğu ile bu amphoraları Side limanına ulaştırmış olabilir. Kara taşımacılığının maliyetli olmasının yanı sıra güvenlik zafiyetine de sahip olması antik dönem insanlarını daha az bir maliyet ile gerçekleştirilen deniz taşımacılığına yöneltmiştir[1100]. Antik dönemde ayrıca denizcilik faaliyetlerinin açık deniz değil kıyı denizciliği niteliğine sahip olduğu da konunun uzmanları tarafından ifade edilmektedir[1101]. Uzun süre açık denizde yol alabilecek donanıma sahip olmayan antik dönem gemileri için uğradıkları limanlara sığınma ve o limanlardan gıda, içme suyu gibi temel ihtiyaçlar yanında ticari mal takası yönünde faydalanabilmeleri açısından kıyı denizciliğinin avantaj sağladığı düşünülmektedir[1102]. Kıyı denizciliği rotalarının en önemlilerinden birisinin Mısır'dan başlayarak Levant'a ve oradan Anadolu'nun güney kıyılarını takip ederek Girit, Yunanistan, Sicilya ve Roma'ya ulaştığı bilinmektedir[1103]. Tüm bu bilgiler, Side'nin Kilikya'ya özgü amphora tiplerini doğudan batıya doğru gerçekleşen kıyı denizciliği faaliyetleri sırasında, gerek iç piyasa tüketimi gerekse hinterlandında üretilen ürünlerin ihracatı için almış olabileceğini düşündürmektedir. Fakat Bıçkıcı Çay Fırın Alanı ile paralel bir üretim tekniği ve benzer niteliklere sahip bir kil yatağı kullanarak üretim yapan Pamphylia Bölgesi atölyelerinin de olabileceği unutulmamalıdır.

Side'nin genelinde olduğu gibi tez malzememiz içerisinde de en yoğun Geç Antik Çağ amphora grubu LRA 1B amphoralarıdır. Side'de Roma İmparatorluk döneminde kullanılan Kilikya Tip 1 amphoralarının yerini Geç Antik Çağ'da yine Kilikya'da yoğun olarak üretilen LRA 1B amphoralarının aldığı güncel veriler ışığında söylenebilir. Bu durumun bir yansıması olarak tez malzememiz içinde yer alan toplam 67 amphora parçasının 29'u LRA 1B amphoralarıdır. Bu durumda kentte İmparatorluk döneminde iç pazarda tüketilmiş olabilecek Kilikya bölgesi zeytinyağı ve şarabının Geç Antik Çağ'da da tüketilmeye devam edildiği düşünülebilir. Bunun yanı sıra Side'de hem İmparatorluk dönemi hem de Geç Antik Çağ'da baskın olarak görülen ve Kilikya

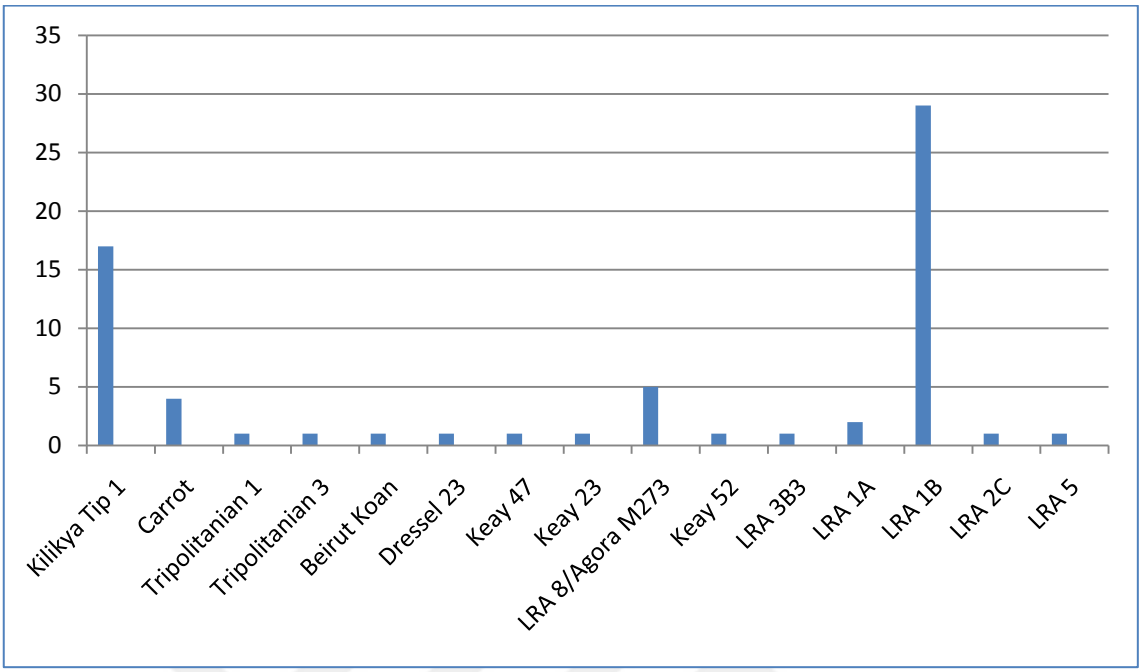
[1100]Büyüközer, 2012, **a.g.k.**, 6.
[1101]Büyüközer, 2012, **a.g.k.**, 7.
[1102]Büyüközer, 2012, **a.g.k.**, 7.
[1103]Büyüközer, 2012, **a.g.k.**, 6.

kökenli olan bu amphoraların Pamphylia zeytinyağı ve şarabının taşınmasında kullanılmış olabileceği düşüncesi bu noktada Side'ye yakın olan ve söz konusu amphora tiplerinin üretimini yapan başka atölyelerin var olabileceğini akla getirmektedir. Tez malzememiz içerisinde yer alan Kilikya Tip 1 amphoraları ve LRA 1B amphoralarının hamur ve yüzey özellikleri açısından Kilikya örnekleri ile benzerlik göstermesi bu örneklerin Kilikya üretimi olabileceğine işaret etmektedir. Ancak söz konusu amphora tiplerinin bir liman kenti olan Side'nin hinterlandında üretilen zeytinyağı ve şarabın ihraç edilmesi aşamasında kullanılmış olabileceği düşünülürse, kente yakın ve söz konusu amphora tiplerinin üretimini yapan atölyeler var mıydı sorusuna cevap aramak gerekecektir. Bu soru ileride gerçekleştirilecek çalışmalarla cevaplanabilecektir. Bu noktada hem hamur gruplarının analizine dayalı arkeometri çalışmaları hem de atölye ve üretim artığı tespitine yönelik saha çalışmaları bu sorunun cevaplanmasına olanak tanıyacaktır.

Parsellerde ele geçen LRA 1B amphoralarının hamur ve yüzey özelliklerini incelediğimizde hem Elaiussa Sebaste hem de Soli üretimi olan amphoraların kil yapısı ile yakın oldukları anlaşılmaktadır. Soli'de üretilen LRA 1A ve LRA 1B tipi amphoraların hamur renkleri sarımsı bejden portakalımsı bej tona doğru değişmektedir[1104]. Yoğun kum, kireç katkılı ve sarımsı, portakal rengi, kiremit rengi ve tonlarında hamurlu Elaiussa Sebaste üretimi örnekler de kil katkısı yönünden 798-1 Parsel LRA 1B amphoralarının genel karakterini yansıtmaktadır[1105]. Bu nedenle Kilikya üretimi olabileceklerini düşündüğümüz LRA 1B amphoralarından Kat. No. 175 steril hamur yapısı, Kat. No. 190 ve 191 de yoğun kalkerli yüzeyleri ile diğer örneklerden ayrılmaktadır. Kat. No. 210 ve 211 ise mikasız hamurları ile Elaiussa Sebaste'nin mikasız LRA 1B tipi amphora örneklerine yaklaşmaktadır[1106].

[1104]Autret, Yağcı ve Rauh, 2010, **a.g.k.**, 206, 207.
[1105]Kızılarslanoğlu, 2016, **a.g.k.**, 495, lev. 90a.
[1106]Kızılarslanoğlu, 2016, **a.g.k.**, 362, Kat. No. 65; 491, lev. 86-a, Kat. No. 65.

Grafik 4. *Amphora örneklerinin amphora tiplerine göre dağılımı*

Parsellerde ele geçen en yoğun iki amphora tipinin Kilikya kökenli olması Side'nin bu bölge kentleri ile etkileşim içinde olduğunu göstermektedir. Bunun bu etkileşim sadece Kilikya ile sınırlı değildi. Parsellerde bulunan diğer amphora tiplerinin hem Roma İmparatorluk dönemi hem de Geç Antik Çağ'da Suriye-Filistin-Lübnan'dan Kuzey Afrika'ya kadar çeşitlilik göstermesi Side'nin ticaret ağının genişliğine işaret etmektedir[1107].

Parsellerdeki seramiklerin buluntu noktalarına baktığımızda, genellikle duvar, temel ve mekân dolguları ile yüzey toprağı içerisinden geldikleri anlaşılmaktadır. Seramiklerin buluntu durumlarına baktığımızda yapıların ve mekânların işlevine dair bilgi verebilecek nitelikte değildir. Çünkü seramikler kapalı kontekst veya *in situ* olarak ele geçmemiştir. Ancak 779-14 Parselde *atrium*lu evin içerisinde açılan 20 Nolu Sondajda ele geçen seramikler genel olarak MS 1-2. yüzyıla işaret etmekte ve homojen bir tabakanın varlığını ortaya koymaktadır. Bu sondajın niteliği 779-14 Parseldeki yapının tarihlendirilmesine yardımcı olmuştur. 779-14 Parsel seramiklerinin buluntu noktalarını özetlediğimiz tablolar bize yaklaşık olarak *atrium*lu evin 2.84m'de tespit edilen taban kotu civarında (ortalama +10cm ve -10cm aralığında) MS 6-7. yüzyıla işaret eden bir karışıklığı göstermektedir. Bu durum yapının 3B evresinde yani MS 6-7.

[1107]Bkz. Tablo 15.

yüzyılda geçirdiğini düşündüğümüz onarım ve ekleme evresi ile ilişkilendirilebilir[1108]. 798-1 Parsel seramiklerinin buluntu noktalarını özetlediğimiz tablolarda ise parselin genelinde tabakalarda bir karışıklık olduğu görülmektedir. Yalnızca 798-1 Parsel A Yapısında avlunun hemen önündeki kısa atık su kanalının içinden gelen ve tamamı sofra ve servis kaplarından oluşan, dönemsel açıdan da tamamı MS 6-7. yüzyıla ait olan grup, yapının işlevinin anlaşılması için bir veri olarak değerlendirilebilir. Kanal içerisinden gelen söz konusu örnekler antik çağ konutlarında evin günlük işlerinin sürdürüldüğü bir mekân olarak da tanımlanan avludan kanala belki de kuyu ağzının ve avlu zeminin onarıldığı dönemde süpürülmüş olabilir. Bu nedenle söz konusu seramikler A Yapısının antik çağdaki son kullanım evresi ile ilişkili olmalıdır. Bu yapıda avludaki kuyu ağzının ve avlu zemininin onarımı ise yapının işlevini yitirdiği bir dönemle ilişkilendirilmelidir. 798-1 Parselde ele geçen az sayıdaki Hellenistik ve Roma seramiği herhangi bir mimariye bağlı olmamakla birlikte parselde tahrip edilmiş Hellenistik ve Roma İmparatorluk dönemi tabakalarına işaret ediyor olabilir. Bu noktada A Yapısının avlusunun güneyinde 46 ve 49 nolu sondajlarda, avlunun taban kotunun alt kotlarında başlangıcı açığa çıkarılan duvar kalıntılarını hatırlamak gerekir[1109].

785-19 ve 785-18 parsel seramikleri de genellikle dolgu toprak içerisinden ele geçmişlerdir. Bu parsellerde yapılar neredeyse tamamen boşaltılmış durumdadır. Yapılarda duvarları tarihlendirebilecek nitelikte duvar takip sondajları açılmamış, hem sokakların hem de mekânların taban kotlarında sondajlara son verilmiştir. Bu durum aynı zamanda duvarların bitiş seviyelerinin belirlenememesine neden olmaktadır. Kontrol amacıyla derin sondajlar açılmadığından yapıların inşa tarihi ile ilgili bir öneride bulunmak mümkün olmamıştır. Yalnızca A Yapısında A1 Nolu Mekânda açılan 785-19 Parsel 12 Nolu Sondajda mekânın kemer ayaklarının alt seviyesinden gelen seramiklerin verdiği üst zaman sınırı genel olarak MS 7. yüzyılın başıdır. Bu durumda MS 7. yüzyılın başı kemerin inşası veya onarımı için *terminus post quem* olarak düşünülebilir. Yani kemer ayakları MS 7. yüzyılın başından önce inşa edilmiş veya onarılmış olamaz. Bunun yanı sıra B Yapısı-*Peristyl*? Avlu kuzey *portiko* batı ucundan, 785-18 Parsel 2 Nolu Sondaj taban üzerinden gelen seramikler yapının son kullanım

[1108]Bkz. Tablo 12.
[1109]Bkz. Tablo 13.

evresi ile ilişkilendirilebilir olması açısından önemlidir. 785-19 ve 785-18 Parsellerde MS 5. yüzyıldan önceye tarihlenebilecek bir seramik ele geçmemiştir[1110].

Parsellerde MS 7. yüzyıldan sonraya tarihlenen herhangi bir seramiğin olmayışı, bu parsellerdeki yapıların kentin tarihsel süreci ile de uyumlu olarak, MS 622/623 yılında Sasanilerin saldırıları sırasında veya sonrasında MS 656'da Arap akınlarıyla terk edilmiş olabileceğini göstermektedir. Diğer taraftan Side'nin gelişiminin aksamasında özellikle MS 6. yüzyılın 2. yarısına damgasını vuran iklim krizi ve salgın hastalıkların sonuçları da göz önünde bulundurulabilir[1111].

Side Doğu Akdeniz havzasında doğudan batıya doğru devam eden kıyı ticaret rotasının Anadolu'nun güney kıyılarındaki önemli limanlarından birisidir. Kentin bu konumu, sosyal ve kültürel yaşamında hem doğulu hem de batılı kültür unsurlarının bir araya geldiği bir nokta olmasını sağlamıştır. Nitekim Side, doğuda Kuzey Afrika, Levant, Kuzey Suriye, Kıbrıs, Kilikya, batıda ise İtalya Yarımadasına ve oradan da Ege Denizi'nin güneyinde Girit'e ve Likya'ya, kuzeyinde ise Pisidia'ya uzanan bir etkileşim ağına sahipti. Side'nin bu niteliği özellikle kentin mimari ve seramik geleneğinde kendisini göstermektedir. Nitekim kentin konut planlarında görülen çeşitlilik kentin konumunun beraberinde getirdiği sosyal ve kültürel etkileşim ağının sivil mimariye doğrudan yansımasıdır. Kentin en parlak dönemini yaşadığı MS 2. yüzyılda İtalik bir karaktere sahip olan ve hatta Vitruvius'un ideal Roma konutları için verdiği oran ve ölçüler ile paralellik gösteren 779-14 Parseldeki *atrium*lu ev, kentin Romanizasyon sürecine işaret eden önemli bir yapıdır. 798-1 Parselde açığa çıkarılan A Yapısı MS 5. yüzyılın sonu-6. yüzyılın başında inşa edilmiş veya onarım görmüştür. Bu yapının plan açısından yakın benzerinin Antiokheia evleri arasında tespit edilmesi kentte konut mimarisinde doğulu etkilerin varlığına bir işarettir. 785-19/785-18 Parsellerde açığa çıkarılan ve MS 5. yüzyılda inşa edilmiş veya onarılmış olan *peristyl* avlulu B Yapısının plan açısından yakın benzerinin Knossos'taki bir Roma İmparatorluk dönemi villası olması, kökleri Hellenistik döneme ve Ege dünyasına dayanan *peristyl* avlulu konut geleneğinin Side'de Geç Antik Çağ'da yaşatıldığını göstermektedir. Tüm bu veriler

[1110]Bkz. Tablo 14.

[1111]Söz konusu iklim krizi ve salgın hastalıkların Bizans İmparatorluğu sınırları içerisindeki etkilerine dair bkz. A. E. Laiou ve C. Morrison (2020). *Bizans Ekonomisi*. (Çev: B. Bayram). İstanbul: Runik Kitap, s. 51-52.

bize, Side'nin doğulu ve batılı sivil mimari geleneklerinin adeta bir buluşma noktası olduğunu anlatmaktadır.

Parsellerde ele geçen seramiklerin dönemsel dağılımına bakıldığında MS 3-4. yy seramiklerinin yok denecek kadar az sayıda olmasından hareketle Side'nin geneli ile ilgili bir çıkarımda bulunmak yerine diğer parsellerden gelecek sonuçları birlikte yorumlamak yerinde olacaktır. Ayrıca bu durum tez kapsamındaki parsellerde gerçekleştirilen kazı çalışmaları sırasında, söz konusu dönemlere dair verilerin gözden kaçmış olabileceğini de düşündürmektedir. Aynı durum Ege kökenli seramiklerin tespiti noktasında da düşünülebilir. Bununla birlikte kentin MS 5. yüzyılda yaşadığı parlak dönem, arkeolojik verilerle kesinleşmiştir. Özellikle kentte MS 390 yılında toplanan *synode* sonrası gözlemlenen imar hareketlilikleri bu gelişmenin hem bir göstergesi hem de sonucudur. Bununla birlikte bu kalkınmanın sadece Side ile ilgili olmadığına dair bazı göstergeler de vardır. Nitekim MS 6. yüzyılın ilk yarısında Bizans İmparatorluğu'nun genelinde bir ekonomik kalkınmanın kendisini gösterdiğine ilişkin veriler[1112], Side'de yaşanan ekonomik gelişmenin kendi sınırlarını aşan, Anadolu'yu da içine alan bir süreç ile ilgili olduğuna işaret etmektedir. Bu noktada 779-14 Parseldeki *atrium*lu evin 3B evresi, 798-1 Parselde MS 6-7. yüzyıl içine tarihlenen yapı programı, 785-19 ve 785-18 Parseldeki Geç Antik Çağ'da kullanılan yapılar, sokak düzenlemeleri Side'nin Bizans İmparatorluğu'nun MS 6. yüzyılın ilk yarısında yaşadığı ekonomik kalkınma sürecinin içinde olduğunu gösteren arkeolojik verilerdir. Tüm bu veriler Side'nin söz konusu dönemde canlı bir ticari ve ekonomik hayatın sürdürüldüğü, kentleşme sürecini önemli ölçüde tamamlamış bir yerleşim olduğunu göstermektedir.

[1112]Söz konusu ekonomik kalkınmaya dair bkz. Laiou ve Morrison, 2020, **a.g.k.**, 36-40.

KAYNAKÇA

Antik Kaynaklar

Herodotos Herodotos. *Tarih*. (Çev. M. Ökmen). İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları, 2009.

Plinius Plinius. *Naturalis Historia*. (Ed: C. Mayhoff). 1892-1909.

Strabon Strabon. *Geographika. Antik Anadolu coğrafyası. Kitap: XII-XIII-XIV*. (Çev. A. Pekman). İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 2000.

Suetonius Gaius Suetonius Tranquillus. *De vita Caesarum (On iki Caesar'ın yaşamı)*. (Çev. F. Telatar-G. Özaktürk). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2008.

Varro Marcus Terentius Varro. *De lingua Latina (On the Latin language).* I, Books V-VII. (Çev. G. K. Roland). London: W. Heinemann, 1938.

Vitruvius Marcus Vitruvius Pollio. *De architectura (Mimarlık üzerine).* (Çev. Çiğdem Dürüşken). İstanbul: Alfa Yayıncılık, 2017.

D'Edrisi D'Edrisi. *Geographie D'Edrisi,* Traduite de l'Arabe en Français et Accompagnee de Notes par P. AmédéeJaubert, Tome Second, Paris, 1840.

Modern Kaynaklar

Adak-Adıbelli, I. (2006). *Tarsus Geç Roma seramiği*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Akurgal, E. (1979). *Erythrai an ancient Ionian city*. İzmir.

Alanyalı, F. S., Alanyalı, H. S. ve Şen, D. (2010). Tak ve çevresi. İçinde: H. S. Alanyalı, Side Tiyatrosu ve çevresi 2009 yılı çalışmaları, *ANMED,* 8, 96-97.

Alanyalı, F. S. ve Şen, D. (2011). Tak ve çevresi. İçinde: H. S. Alanyalı, 2009 yılı Side tiyatrosu ve çevresi çalışmaları. *KST,* 32 (2), 439.

Alanyalı, F. S. (2013). Üç havuzlu çeşme ve arkasındaki su yapıları. İçinde: H. S. Alanyalı, Side 2011-2012 yılı kazı ve araştırmaları. *ANMED*, 11, 125-126.

Alanyalı, F. S. (2014a). Müze Alanı Kazıları. İçinde: H. S. Alanyalı, Side 2013 yılı kazı ve araştırmaları. *KST*, 36 (1), 276-278.

Alanyalı, F. S. (2014b). Müze alanı kazısı. İçinde: H. S. Alanyalı, Side 2013 yılı kazı ve araştırmaları. *ANMED*, 12, s. 96-97.

Alanyalı, F. S. (2014c). Üç havuzlu çeşme ve arkasındaki su yapıları (Side Müzesi'nin girişinin güney kısmı). İçinde: H. S. Alanyalı, Side 2012 yılı kazı ve araştırmaları. *KST*, 35 (1), 456-457.

Alanyalı, F. S., Piesker, K., Erkoç, S. (2014). Attius Philippus Suru. İçinde: H. S. Alanyalı, Side 2013 yılı kazı ve araştırmaları. *ANMED*, 12, 94-96.

Alanyalı, F. S. (2016). Side Dionysos (?) Tapınağı ışığında tiyatro ile çevresinin kentsel değişimi ve dönüşümü. *Olba*, 24, 419-450.

Alanyalı, F. S. (2017). Side. Bir kentin kayboluşunun hikâyesi. *Arkeoloji ve Sanat*, 155, 187-196.

Alanyalı, F. S., Erkoç, S. (2022). Side 2019-2020 yılı çalışmaları. *KST*. 2019-2020 (2), 187-208.

Alanyalı, F. S. (Konuşmacı). (2022). 'Side'de Yeni Kazılar ve Yeni Kutsal Alanlar' Anadolu Üniversitesi Arkeoloji ve Sanat Tarihi Araştırma Merkezi (ASTAM) Seminer dizisi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.

Alanyalı, H. S. (2011a). 2009 yılı Side Tiyatrosu ve çevresi çalışmaları. *KST*. 32 (2), 436-452.

Alanyalı, H. S. (2011b). Side'nin Roma dönemi pantheonu. *Anadolu*, 37, 75-92.

Alanyalı, H. S. (2012). Side 2010. *KST*. 33 (2), 521-544.

Alanyalı, H. S. (2013). Side 2011 yılı çalışmaları. *KST*. 34 (3), 205-220.

Alanyalı, H. S. (2014a). Side 2012 yılı çalışmaları. *KST*. 35 (1), 451-470.

Alanyalı, H. S. (2014b). Side 2013 yılı çalışmaları. *KST*. 36 (1), 273-298.

Alanyalı, H. S. (2016). Side 2014 yılı kazı ve araştırmaları. *KST*. 37 (1), 253-276.

Alanyalı, H. S. (2017). 2015 yılı Side kazı ve araştırmaları. *KST*. 38 (1), 97-116.

Alanyalı, H. S., Alanyalı, F. S., Akat, H. İ., Mert, İ. H. (2018). Side 2016 yılı çalışmaları. *KST*. 39 (2), 443-476.

Alanyalı, H. S., Erkoç, S. (2019). Side 2017 yılı çalışmaları. *KST*. 40 (2), 427-442.

Alanyalı, H. S., Erkoç, S. (2020). Side 2018 yılı çalışmaları. *KST*. 41 (2), 485-502.

Alanyalı, H. S., Yurtsever, A. (2020). Pamphylia Bölgesi ve Side'nin tarihi coğrafyasına genel bir bakış. *Canan Parla Armağanı.* (Ed: M. Erol Altınsapan-B. Yelda Olcay Uçkan), İstanbul, 37-63.

Alkaç, E. (2012). Korykos (Kilikia) yüzey araştırmalarında bulunan LR 1 amphoraları. *Olba*, XX, 313-344.

Alkaç, E. (2013). Silifke Müzesi'nden Doğu Akdeniz üretimi amphoralar. *Cedrus*, I, 107-124.

Anderson, J. C. (2013). *Roman architecture in provence*. New York: Cambridge University Press.

Anderson-Stojanovic, V. R. (1987). The chronology and function of ceramic unguentaria. *AJA*, 91 (1), 105-122.

Anderson-Stojanovic, V. R. (1992). *Stobi: The Hellenistic and Roman pottery*. Princeton.

Arca, E. A., Gökalp, N., Önen, N. T. (2011). Pamphylia Bölgesinin Mısır ve Kıbrıs ile olan ilişkileri. *OLBA*, 19, 281-312.

Arslan, M. (2003). İÖ 188 yılından İÖ 63 yılına kadar Lykia, Pamphylia ve Kilikya Trakheia sahillerindeki korsanlık faaliyetleri: Nedenleri ve sonuçları. *Adalya*, VI, 91-112.

Arslan, M. (2008). Eurymedon Muharebesi'nden sonra Aspendos ve genel olarak Pamphylia'nın durumuna bir bakış. *Adalya,* XI, 49-61.

Arthur, P. (1998). Eastern Mediterranean amphorae between 500 and 700: A view from Italy. *Ceramica in Italia: VI-VII secolo. Atti del convegno in onore di John W. Hayes*. Roma, 157-184.

Aslan, N. (2004). Antiocheia (Pisidya) kazılarında bulunan seramikler. *Olba,* X, 201-244.

Atik, N. (1995). *Die keramik aus den südthermen von Perge. IstMitt.* Beiheft 40. Tübingen.

Atlan, S. (1967). *1947-1967 yılları Side kazıları sırasında elde edilen sikkeler*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Autret, C. (2012). Cyprus and Cilicia: Amphora production, trade and relations in the early Roman era. *Cyprus An Island Culture*. (Ed: A. Georgiou). Oxbow Books, 251-267.

Autret, C., Rauh, N. K. (2010). Roman amphora production in western Rough Cilicia. *Olive, Oil and Wine Production in Anatolia During the Antiquity, International Symposium Mersin-Turkey, 06-08 November 2008*. İstanbul, 109-122.

Autret, C., Yağcı, R., ve Rauh, N. K. (2010). Soli Pompeiopolis'te LRA 1 amphora fırın alanı. *ANMED*, 8, 203-207.

Aydın, S. (2019). *Olba Geç Roma dönemi seramik buluntuları*. Yayımlanmamış doktora tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Aygün, Ç. A. (2018). *Myra'nın limanı Andriake'nin yerleşim planı*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Antalya: Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Bass, G. F., Van Doorninck, F. H. (1971). A fourth-century shipwreck at Yassı Ada. *AJA*, 75/1, 27-37.

Bass, G. F. (1982). The pottery. *Yassı Ada Vol. I: A seventh century Byzantine shipwreck*. (Ed: G. F. Bass, F. H. Van Doorninck). Texas A&M University Press.

Baylan, E. (2001). *Çanak çömlek buluntuları. Tarsus Donuktaş Kazı Raporu*. (Ed: N. Baydur ve N. Seçkin), İstanbul: Tarih Arkeoloji Sanat ve Kültür Mirasını Koruma Vakfı Yayınları.

Bean, G. E. (1999). *Güney kıyılar*. (Çev. İ. Delemen-S. Çokay). İstanbul: Arion Yayınevi.

Bes, P. (2015). *Once upon a time in the east: The chronological and geographical distribution of terra sigillata and red slip ware in the Roman east. Roman and Late Antique Mediterranean pottery 6.* Oxford: Archaeopress Publishing.

Bilir, A. (2017). Roma İmparatorluk dönemi ve Geç Antik Çağ'da Kilikya Bölgesi'nde amphora üretimi. *Prof. Dr. Recep Yıldırım'a Armağan* (Ed: P. Pınarcık, B. Gökçe, M. S. Erkek, S. Coşğun Kandal). Ankara, 219-255.

Blackman, D. J. (1982). Ancient harbours in the Mediterranean. Part 2. *IJNA*, 11.3, 185-221.

Blanck, H. (1976). *Einführung in das privatleben der Griechen und Römer*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft.

Bonifay, M., Pieri, D. (1995). Amphores du Ve au VIIe s. à Marseille: nouvelles donées sur la typologie et le contenu. *JRA*, 8, 94-120.

Bonifay, M. (2004). *Etudes sur la céramique romaine tardive d'Afrique. BAR International Series.* Oxford: Archaeopress.

Brödner, E. (1989). *Wohnen in der Antike*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft.

Burrell, B. (2004). *Neokoroi: Greek cities and Roman emperors*. Leiden: Brill.

Büyüközer, A. (2012). *Knidos limanları*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Clarke, J. R. (1991). *The houses of Roman Italy 100 B.C.-A.D. 250: Ritual, space and decoration*. Berkeley: University of California Press.

Collier, C. P. (1995). "Side", *International Dictionary of Historic Places*, Vol. III (Southern Europe), (Eds. T. Ring, R.M. Salkin). Chicago and London: Fitzroy Dearborn Publishers.

Cooper, K. (2007). Closely watched households: Visibility, exposure and private power in the Roman domus. *Past and Present Society*, 197, 3-33.

Degeest, R. (2000). *The common wares of Sagalassos: Typology and chronology. SEMA*, 3, Turnhout.

Diederichs, C. (1980). La céramique romano-byzantine.*Ceramiques hellenistiques, romaines et byzantine, Salamine de Chypre IX*, 47-102.

Dilaver, M. (2020). The houses of Zeugma in Late Antiquity: Social, cultural and economic changes. *Zeugma*. (Ed: K. Görkay). İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları, 312-327.

Durm, J. (1905). *Handbuch der architektur. Die baustile historische und technische entwickelung. Die baukunst der Etrusker. Die baukunst der Römer.* 2. Band, Stuttgart: Alfred Kröner Verlag.

Durm, J. (1910). *Handbuch der architektur. Die baukunst der Griechen*. 1. Band, Leipzig: Alfred Kröner Verlag.

Dündar, E. (2006). *Hellenistik ve Roma dönemleri Patara unguentariumları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Aydın: Adnan Menders Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Dündar, E. (2012). A group of amphorae from Side Museum and a new type of amphora: The Lycian amphora?. *AA*, 2012/1, s. 43-61.

Ellis, S. P. (2002). *Roman housing*. London: Duckwort.

Emecen, F. (1991). Antalya. *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, C. 3. İstanbul: İslam Araştırmaları Merkezi Yayınları.

Empereur, J., Picon, M. (1989). Les régions de production d'amphores impériales en Méditerranée orientale. *Amphores romaines et histoire économique: Dix and de recherce*. Collection de L'Ècole Française de Rome, 114, Rome, 223-248.

Etienne, R. (1998). *Pompeji das leben in einer antiken stadt*. Ditzingen: Reclam.

Ferrazzoli, A. F., Ricci, M. (2009). Cilician ceramic production from Roman to Byzantine age. New data from Elaiussa Sebaste. *OLBA,* 17, 23-44.

Ferrazzoli, A. F., Ricci, M. (2010). La Ceramica. *Elaiussa Sebaste III. L' agora Romana.* (Ed: E. E. Schneider). İstanbul: Ege Yayınları.

Ferrero, D. de B. (1995). Frigya Hierapolis'i 1993 kazı ve restorasyonları. *KST*. 16 (2), 345-360.

Fırat, M. (2011). *Phokaia Geç Roma Dönemi mutfak kapları*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Fırat, N. (1999). *Perge konut alanı keramiği*. Yayımlanmamış doktora tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Gassner, V. (1997). *Das Südtor der Tetragonos-Agora/Keramik und kleinfunde*. Forschungen in Ephesos 13/1/1. Wien: Verlag der Österreichen Akademie der wissenschaften.

Gökalp, N. (2001). *Roma İmparatorluk Çağında Likya ve Pamfilya kentlerinde ünlü ailelerin prosopografyası*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Antalya: Akdeniz Üniversitesi, Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri Bölümü.

Grace, V. (1973). Imports from Pamphylia. Études déliennes. *Bulletin de correspondance Hellénique*, 183-208.

Graham, J. W. (1966). Origins and interrelations of the Greek house and the Roman house. *Phoenix*, 20 (1), 3-31.

Grainger, J. D. (2009). *The cities of Pamphylia*. Oxbow Books.

Greenough, J. B. (1890). The fauces of the Roman house. *Harvard Studies in Classical Philology*, 1, 1-12.

Gürler, B. (1987). *Anadolu'da Roma dönemi evleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Güven-Ulusoy, F. Ö. (2014). *Re-Inegrating the fragmented context: Preservation and presentation of Side.* Unpublished Master of Science Thesis. Ankara: Middle East Technical University.

Hayes, J. W. (1968). A seventh-century pottery group. İçinde: R. M. Harrison, N. Fıratlı, Excavations at Saraçhane in Istanbul: Fifth preliminary report, with a contribution on a seventh-century pottery group. *DOP*, 22, 195-216.

Hayes, J. W. (1971). A new type of Early Christian ampulla. *The Annual of the British School at Athens*, 66, 243-248.

Hayes, J. W. (1972). *Late Roman pottery*. London: The British School at Rome.

Hayes, J. W. (1980). *Supplement to Late Roman pottery*. London: The British School at Rome.

Hayes, J. W. (1983). The Villa Dionysos excavations, Knossos: The pottery. *The Annual of the British School at Athens*, 78, 97-169.

Hayes, J. W. (1985). Sigillate orientali. Enciclo pediade ll'arte antica classica e orientale, Atlante delle forme ceramiche II, Ceramica fine romana nel bacino mediterraneo. (Ed: G. P. Carratelli). *Istituto della Enciclopedia Italiana*, 1-96.

Hayes, J. W. (1991). *Paphos III. The Hellenistic and Roman pottery*. Nicosia.

Hayes, J. W. (1992). *Excavations at Saraçhane in Istanbul. Vol. 2: The pottery*. Princeton: Princeton University Press.

Hayes, J. W. (2001). Early Christian pottery from Knossos: The 1978-1981 finds from Knossos Medical Faculty Site. *The Annual of the British School at Athens*, 96, 431-454.

Hayes, J. W. (2008). Roman pottery: Fine ware imports. *Agora*. Vol. 32. Princeton: The American School of Classical Studies at Athens.

Hellenkemper, H. and Hild, F. (2004). Lykien und Pamphylien. Teil 1. *TIB*, 8.

Ilgın, A. Ş. (2008). *"Form" and "Space" in Roman domestic architecture: The architectural language of the atrium house*. Unprinted Master Thesis. Ankara: The Graduate School Of Social Sciences Of Middle East Technical University.

Işıklıkaya-Laubscher, I. R. (2016). Perge mozaik atölyeleri ve Akdeniz havzası mozaik ekolleri içerisindeki yeri. *Adalya*, 19, 169-227.

İzmirligil, Ü. (1983). Side Tiyatrosu kazı, onarım ve çevre düzenlemesi. *KST*. 5, 291-296.

İzmirligil, Ü. (1984). Side Tiyatrosu ve çevresi kazı, onarım ve düzenleme çalışmaları 1983. *KST*. 6, 313-322.

İzmirligil, Ü. (1985). Side Tiyatrosu ve çevresi kazı, onarım ve düzenleme çalışmaları. *KST*. 7, 387-395.

İzmirligil, Ü. (1986). Side Tiyatrosu ve çevresi kazı, onarım ve düzenleme çalışmaları. *KST*. 8 (2), 127-135.

İzmirligil, Ü. (1987). Side Tiyatrosu ve çevresi kazı, onarım ve düzenleme çalışmaları. *KST*. 9 (2), 165-171.

İzmirligil, Ü. (1990). Side Tiyatrosu ve çevresi kazı, onarım ve düzenleme çalışmaları. *KST*. 12 (1), 193-200.

İzmirligil, Ü. (1991). Side Tiyatrosu ve çevresi kazı, onarım ve düzenleme çalışmaları 1990. *KST*. 13 (2), 259-263.

İzmirligil, Ü. (1993). Side Tiyatrosu ve çevresi kazı, onarım ve düzenleme çalışmaları 1992. *KST*. 15 (2), 243-252.

İzmirligil, Ü., Günay, R. (2000). Side Tiyatrosunda kazı ve koruma onarım hazırlık çalışmaları 1999. *KST*. 22 (2), 335-344.

Jackson, M., Zelle, M., Vandeput, L., Köse, V. (2012). Primary evidence for Late Roman D Ware production in southern Asia Minor: A challenge to 'Cypriot Red Slip Ware'. *AnSt*, 62, 89-114.

Jobst, W. (1977). *Römische Mosaiken Aus Ephesos I. Die Hanghäuser des Embolos.* Forschungen in Ephesos VIII/2, Wien.

Johnson, B. L. (2008). *Imported pottery of the Roman and late Roman periods. Ashkelon 2.* (Ed: L. E. Stager and J. D. Schloen). Harvard Semitic Museum Publications.

Jones, F. F. (1950). Pottery. *Excavations at Gözlükule, Tarsus*. Vol. I (Ed: H. Goldman). New Jersey: Princeton, 149-296.

Kaegi, W. E. (2000). *Byzantium and the Early Islamic Conquest*. Cambridge: Cambridge University Press.

Kavas, K. R. (2012). A critical review of the Roman atrium house: Reading the material evidence on "atrium"(1). *METUJFA*, 29 (2), 143-155.

Kaya, İ. (2007). *Demre Aziz Nikolaos kazılarında ele geçen terra sigillata ve red slip (kırmızı astarlı) seramikler (1998-2004)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Keay, S. J. (1984). Late Roman amphorae in the Western Mediterranean. A typology and economic study: The Catalan evidence. *BAR International Series 196 (i).* Oxford.

Kenrick, P. M. (1985). *The fine pottery*. *Excavations Khrebish Benghazi (Berenice)*. Tripoli.

Kenyon, K. M. (1957). Roman and later wares. *The objects from Samaria, Samaria-Sebaste, reports of the work of the joint expedition in 1931-1933 and of the British expedition in 1935*. Band 3, (Ed: J. W. Crowfoot, G. M. Crowfoot, K. Kenyon), London, 281-306.

Kızılarslanoğlu, H. A. (2016). *Elaiussa Sebaste'nin amphora üretimi ve ticari ilişkileri*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

KnauB, F. S. (2014). Das Pompejanische haus in Aschaffenburg: Zweigmuseum der Staatlichen Antikensammlungen und Glyptothek München. *AW*, 1, 84-87.

Komar, P. (2016). Wines from Cyprus and Cilicia in Antiquity: Taste and trade. *Electrum*, 23, 155-185.

Kostof, S. (1985). *A history of architecture: Settings and rituals.* Oxford University Press.

Kuş, S. (2019). *Afrika Kırmızı Astarlı Seramiklerinin Batı Anadolu'daki dağılımı*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Muğla: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kuzmanov, G. (1973). Tipologia i kronologia na rannozantiyskite anfori (iv-v v.). *Archaeologia*, 14-21.

Laflı, E. (2012). Roman and Late Roman terracotta unguentaria, 1988-2005. *Amorium Reports: 3. The lower city enclosure. Finds reports and technical studies*. (Ed: C. S. Lightfoot and E. A. Ivison). İstanbul, 181-192.

Laiou, A. E. ve Morrison, C. (2020). *Bizans Ekonomisi*. (Çev: B. Bayram). İstanbul: Runik Kitap.

Lanckoronski, K. G. (2004). *Pamphylia ve Pisidia kentleri*. C. I (Pamphylia). (Çev. S. Bulgurlu Gün). Antalya: AKMED.

Lang-Auinger, C. (1994). Nachgrabungen im Hanghaus 1 und 2. *Öjh*, 63, 20-21.

Lang-Auinger, C. (1996). *Hanghaus 1 in Ephesos: der Baubefund.* Forschungen in Ephesos 8 (3), Wien: Österreichen Akademie der Wissenschaften.

Lemaitre, S., Waksman, S. Y., Arque, M. C., Pellegrino, E., Rocherson, C., Yener-Marksteiner, B. (2013). Identité régionale et spécificitiés locales en Lycie antique: l'apport des céramiques culinaires. *Euploia. La Lycie et la Carie antiques: Dynamique des territoires, échanges, et identités.* (Ed: P. Brun, L. Cavalier, K. Koray, F. Prost). Bordeaux: Editions de Boccard, 189-212.

Loeschke, S. (1912). Sigillata töpfereien in Çandarlı. *AM*, 37, 344-407.

Loughton, M. E., Alberghi, L. (2015). The ancient Tripolitanian amphora: The evidence from France and the recent excavation at Toulouse 'caserne Niel'. *Journal of Roman Pottery Studies.*Vol. 16, (Ed: S. Willis). Oxford/Philadelphia: Oxbow Books, 105-130.

Lund, J. (2000). The pinched-handle transport amphorae as evidence of the wine trade of Roman Cyprus. *Acts of the third international congress of the Cypriot studies.*

(Nicosia, April 16-20 1996), Vol. A Ancient section (Ed: G. K. Ioannidis and S. A. Hadjistyllis). Nicosia: Cypriot Studies, 565-578.

McKay, A. G. (1998). *Houses, villas and palaces in the Roman world*. Baltimore and London: The Johns Hopkins University Press.

Manière-Lévêque, A. M. (2007). The House of the Lycian Acropolis at Xanthos. *Housing in Late Antiquity (Late Antique Archaeology)*, 3(2), (Ed: L. Lavan - L. Özgenel - A. Sarantis), Leiden: Brill Publishing, 475-494.

Mansel, A. M. (1967). *Side kılavuzu*. T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü Yayınları, Seri I, Sayı 21, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Mansel, A. M. (1978). *Side, 1947-1966 yılları kazıları ve araştırmalarının sonuçları*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Marksteiner, T., Lemaitre, S., Yener-Marksteiner, B. (2007). Die Grabungen am Südtor von Limyra: Die Grabungen der Jahre 1982-1986 am Südtor von Limyra. *Öjh*, 76, 171-277.

Marksteiner, T., Yener-Marksteiner, B. (2009). Die grabungen in sondage 30/36/37 in der Weststadt von Limyra: Der archäologische befund un die keramik. *Öjh*, 78, 221-252.

Mau, A. (1899). *Pompeii: Its life and art*. New York: Macmillan.

Meyza, H. (2007). *Nea Paphos V: Cypriot Red Slip Ware studies on a Late Roman Levantine fine ware*. Varsoive.

Monfort, C. C., Williams, D. F. (2002). 'Carrot' amphoras: a Syrian or Palestinian connection?. *The Roman and Byzantine Near East.* (Ed: J. H. Humphrey). Vol. 3, Portsmouth: Rhode Island, 133-144.

Negev, A. (1974). *The Nabatean potter's workshop at Oboda*. *Acta-Rei Cretariae Romanae Fautorum: Supplementa*. V-1, Bonn: Habelt.

Nikolaou, K. (1968). A Roman villa at Paphos. *Archaeology*, 21 (1), 48-53.

Nollé, J. (1990). Side. Zur geschichte einer Kleinasiatischen stadt in der römischen kaiserzeit im spiegel ihrer munzen. *AW*, 21, 244-265.

Nollé, J. (1993). *Side im altertum. Geschichte und zeugnisse I*. Bonn.

Nollé, J. (2001). *Side im altertum. Geschichte und zeugnisse II*. Bonn.

Nollé, J. (2017). Ein brief des Kaisers Gallienus an Side. Herrscherliche hilfe bei einer versorgungskrise. *Chiron*, 47, 303-337.

Ok, M. (2018). *Tripolis Hellenistik ve Roma dönemi seramikleri*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Denizli: Pamukkale Üniversitesi, Arkeoloji Enstitüsü.

Opaiţ, A. (1984). Beobachtungen zur Entwicklung der zwei amphoratypen. *Peuce,* (IX), 311-327.

Opaiţ, A. (2004). *Local and imported ceramics in the Roman Province of Schytia (4th-6th centuries AD)*. Oxford: Archaeopress.

Oransay, B. S. A., Şen-Yıldırım, D. (2011). Seramik çalışmaları. İçinde: H. S. Alanyalı, Side 2010. *ANMED*, 9, 104.

Oransay, B. S. A. (2012). Side 2009-2011 yılı kazılarında ele geçen Doğu Sigillata D (Kıbrıs Sigillatası) seramikleri. *Anatolia*, 38, 109-138.

Oransay, B. S. A. (2016). Side Kazılarında bulunan Roma dönemi ithal seramikleri: Doğu Akdeniz Roma seramik ticaretinde Side'nin durumuna genel bir bakış. *CollAn*, 15, 198-211.

Oransay, B. S. A. (Konuşmacı). (2022). 'Side'de Arkaik ve Klasik Dönem Seramikleri', Anadolu Üniversitesi Arkeoloji ve Sanat Tarihi Araştırma Merkezi (ASTAM) Seminer dizisi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.

Özbütev, G. (1994). *MS 3. yüzyıl Phokaia kaba mutfak keramiği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Özdemir, B. Ş. (2009). *Patara Roma dönemi günlük kullanım seramikleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Antalya: Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Özdilek, B. (2017). Andriake Limanından ele geçen Doğu Sigillata C grubu Pergamon-Çandarlı sigillataları. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14/40, 260-276.

Özhanlı, M., Fırat, M. (2011). Side unguentariumları ışığında dinin kapların kullanım alanları üzerindeki etkileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23, s. 7-30.

Öztaşkın, M. (2009). Olympos antik kentinden bir grup Erken Bizans dönemi seramiği. *Ebru Parman'a Armağan: Sanat Tarihi ve Arkeoloji Yazıları*. (Ed: A. O. Alp). Ankara: Alter Yayıncılık, 287-300.

Öztekin, V. (2017). *Side Agora-Tiyatro kompleksi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Özüdoğru, Ş., Dündar, E. (2007). Kibyra geç Roma-erken Doğu Roma dönemi mühürlü unguentariumları. *Olba*, 15, s. 145-177.

Özyiğit, Ö. (1991). 1989 yılı Phokaia kazı çalışmaları. *KST*. 12 (1), 127-155.

Paton, S. (1998). The Villa Dionysos at Knossos and its predecessors. *BSA*. Vol. 2, 123-128.

Paulys Real Encyclopädie [RE] (1894). Band I, Halbband 1-2, Stuttgart.

Paulys Real Encyclopädie [RE] (1896). Band II, Halbband 4, Stuttgart.

Paulys Real Encyclopädie [RE] (1909). Band VI, Halbband 12, Stuttgart.

Paulys Real Encyclopädie [RE] (1916). Band IX, Halbband 18, Stuttgart.

Peacock, D. P. S., Williams, D. F. (1991). *Amphorae and the Roman economy*. New York: Longman.

Pellegrino, E. (2002). Le matériel céramique issu des fouilles menées en 1995 et 2000 sur l'acropole lycienne de Xanthos. *Anatolia Antiqua*, 10, 245-260.

Piéri, D. (2005). *Le Commerce du vin oriental, á l' époque Byzantine (Ve-VIIe siécles). Le temoignage des amphores en Gaule*. Beyrouth: Institute Francais du proche-orient.

Piesker, K. (2015). Auf den zweiten Blick: ein neuer rekonstruktionsvorschlag für den Dionysostempel in Side. *IstMitt*, 65, 151-183.

Poblome, J. (1999). *Sagalassos Red Slip Ware Typology and Chronology*. SEMA II. (Ed: M. Waelkens). Brepols.

Poblome, J., Fırat, N. (2011). Late Roman D. A matter of open(ing) or closed horizons?. *LRFW 1: Late Roman fine wares: Solving problems of typology and chronology. A review of the evidence, debate and new contexts.* (Ed: M. A. Cau, P. Reynolds, M. Bonifay). Oxford: Archaeopress, 49-55.

Polat, G. v.d., (2014). Antandros 2013. *KST*, 36 (3), 135-158.

Rauh, N. K. and Slane, K. W. (2000). Possible amphora kiln sites in Western Rough Cilicia. *JRS*, 13, 319-330.

Rauh, N. K., Townsend, R. F., Hoff, M., Wandsnider, L. (2000). Pirates in the Bay of Pamphylia: An archaeological inquiry. *The Sea in Antiquity*. (Ed: G. J. Oliver, R. Brock, T. J. Cornell, S. Hodkinson). BAR International Series 899, Oxford, 151-180.

Rautman, M. (1995a). Two Late Roman wells at Sardis. *Annual of the American Schools of Oriental Research*, 53, 37-84.

Rautman, M. (1995b). A late Roman townhouse at Sardis. *Asia Minor Studien*, 17, 49-66.

Reynolds, P. (2003). Amphorae in Roman Lebanon 50 BC to AD 250. *Archaeology&History Lebanon*, 17, 120-130.

Reynolds, P. (2011a). Fine wares from Beirut contexts, c. 450 to the early 7th century. *LRFW 1: Late Roman fine wares: Solving problems of typology and chronology. A review of the evidence, debate and new contexts.* (Ed: M. A. Cau, P. Reynolds, M. Bonifay). Oxford: Archaeopress, 207-230.

Reynolds, P. (2011b). A note on the development of Cypriot Late Roman D forms 2 and 9. *LRFW 1: Late Roman fine wares: Solving problems of typology and chronology. A review of the evidence, debate and new contexts.* (Ed: M. A. Cau, P. Reynolds, M. Bonifay). Oxford: Archaeopress, 57-65.

Ricci, M. (2007). Elaiussa Sebaste: Context, production&commerce. *Çanak, Late Antique and Medieval pottery and tiles in Mediterranean archaeological contexts. Byzas* (7). (Ed: B. Böhlendorf Arslan, A. O. Uysal, J. Witte-Orr). İstanbul, 169-180.

Riley, J. (1979). The coarse pottery from Benghazi. *Excavations at Sidi Krebish Benghazi (Berenice II)*. (Ed: J. A. Lloyd), Supplements to Libya Antiqua V, Tripoli, 91-467.

Robinson, H. S. (1959). *The pottery of the Roman period. Agora*. Vol: 5. Princeton/New Jersey: The American School of Classical Studies at Athens.

Rosenthal, R. (1978). The Roman and Byzantine pottery. İçinde: E. Stern, Excavations at Tel Mevorakh (1973-1976). *Part 1: From the Iron Age to the Roman period. Qedem 9*. Jerusalem: Hebrew University of Jerusalem-Institute of Archaeology, 14-19.

Saltuk, S. (1997). *Arkeoloji Sözlüğü*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.

Sazanov, A. (1999). Les amphores "LA 1 Carthage" dans la region de la mer Noire, (Typologie et chronologie: Ve-VIIe s. Apr. J. –C.). *Production et commerce des amphores anciennes en mer Noire*. (Ed: Y. Garlan), Provence, 265-279.

Schäfer, J. (1962). Terra sigillata aus Pergamon. *AA*, 777-802.

Scherrer, P., Lohner-Urban, U. (2016). Doğu Kapısı. İçinde: H. S. Alanyalı, Side 2014 yılı kazı ve araştırmaları. *KST*, 37 (1), 257-258.

Sear, F. (2006). Cisterns, drainage and lavatories in Pompeian houses, Casa Dei Capitelli Colorati (VII. 4. 51), Casa Della Caccia Antica (VII. 4. 48) and Casa Dei Capitelli Figurati (VII. 4. 57). *Papers of the British School at Rome*, 74, 163-201.

Sevin, V. (2007). *Anadolu tarihi coğrafyası 1*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Stillwell, R. (1961). Houses of Antioch. *DOP*,15, 45-57, fig. 1-17.

Stiros, S. C. (2001). The AD 365 Crete earthquake and possible seismic clustering during the fourth to sixth centuries AD in the Eastern Mediterranean: A review of historical and archaeological data. *Journal of Structural Geology*, 23, 545-562.

Strocka, V. M. (1977). *Die Wandmalerei der Hanghäuser in Ephesos*. Forschungen in Ephesos VIII/1, Wien.

Şahin, N. (1998). *Klaros/Apollon Klarios bilicilik merkezi.* İstanbul: Ege Yayınları.

Şen, D. (2010). Seramik çalışmaları. İçinde: H. S. Alanyalı, Side Tiyatrosu ve çevresi 2009 yılı çalışmaları. *ANMED*, 8, 99.

Şen, D., Oransay, B. S. A. (2014). Seramik çalışmaları. İçinde: H. S. Alanyalı, Side 2013 yılı kazı ve araştırmaları. *ANMED,* 12, 105-107.

Şen, D. (2017). *La ceramique Protobyzantine de Lycie: etude du mobilier des «Bains Portuaires» (Hurmalık Hammam) de Patara.* Yayımlanmamış Doktora Tezi. Paris: Universite Paris 1-Pantheon Sorbonne.

Şenol, A. K. (2009). AETAM'da bulunan amphoraların tipolojisi. *AETAM'da (Arslan Eyce Taşucu Amphora Müzesi) bulunan ticari amphoralar ve Akdeniz'de ticaretin izleri.* (Ed: A. K. Şenol). Mersin, 100-319.

Şimşek, C., Duman, B. (2007). Laodikeia'da bulunan Geç Antik Çağ unguentariumlar. *Adalya*, 10, 285-307.

Şimşek, C. (2013). *Laodikeia (Laodiceia ad Lycum)*. Laodikeia Çalışmaları, 2. İstanbul: Ege Yayınları.

Taeshner, F. (1986). Antalya. *Encyclopedia of Islam,* Second Edition. Leiden: Brill Publishing.

Takmer, B. ve Önen, N. T. (2008). Batı Pamphylia'da antik yol araştırmaları: Via Sebaste'nin Perge-Klimaks arası güzergâhında yeni bir yol kalıntısı. *Adalya*, 11, 109-132.

Tek, A. T. (2015). Side sikke buluntuları ışığında MS 622/3'de Pamphylia'ya "olası" bir Sasani saldırısı. *CollAn*, 14, 123-136.

Tekocak, M. (2006). *Kelenderis Roma Çağı seramiği*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Tekocak, M. (2007). Kelenderis aşağı şehir sondajında bulunan Kıbrıs Kırmızı Astarlı (Geç Roma D) kapları. *İdol*, 33, 18-25.

Tekocak, M. (2010). The cooking wares from Kelenderis. *LRCW 3: Late Roman coarse wares, cooking wares and amphorae in the Mediterranean.* Vol. II. (Ed: S. Menchelli, S. Santoro, M. Pasquinucci and G. Guiducci). Oxford: Archaeopress, 827-837.

Tekocak, M., Zoroğlu, K. L. (2013). Kelenderis'te bulunan bir grup Roma dönemi ticari amphorası ve düşündürdükleri. *Olba*, 21, 97-140.

Texier, C. (2002). *Küçük Asya, coğrafyası, tarihi ve arkeolojisi*. C. III. (Çev: A. Suat). Ankara.

Tomlin, R. S. O. (1992). The Roman carrot amphora and its Egyptian provenance. *Journal of Egyptian Archaeology,* 307-312.

Tuna, A. (2016). Arkeolojik peyzajların sunumunda kullanılan yapısal unsurların irdelenmesi. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 6 (13), 131-146.

Türker, A. Ç. (2005). Myra'da Aziz Nikolaos yağ kültüyle ilişkili kaplar. *Adalya*, 8, 311-328.

Uleners, H., Poblome, J. (2014). A new and unexpected potter's workshop at Sagalassos. *ANMED*, 12, 87-93.

Ünver, G. (2005). *Lykia ve Pamphylia'nın Latince ve Latince Yunanca çift dilli yazıtları ışığında Romalılaşma süreci*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Antalya: Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Vandeput, L., Köse, V. (2010). Pisidia survey project: Survey in the territorium of Pednelissos. *AST,* 27 (2), 179-194.

Vandeput, L., Köse, V., Jackson, M. (2011). Pisidia survey project 2009: Research in the territory of Pednelissos. *AST,* 28 (3), 75-90.

Vapur, Ö. (2001). *Magnesia ad Maeandrum Gymnasiumu Roma dönemi seramikleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Vargas, E. G., Casasola, D. B. (2008). Ånforas de la Bética. *Cerámicas hispanorromanas. Un estado de la cuestión* (Ed: D. B. Casasola and A. R. i Lacomba). Universidad de Cádiz, 661-687.

Vipard, P. (1995). Les amphores carottes. Forme Schöne-Mau XV. Société Française d'Etude de la Céramique Antique en Gaule. *Actes du Congrès de Rouen*. Marseille, 51-77.

Vryonis, S. (1971). *The Decline of Medieval Hellenism in Asia Minor and the Process of Islamization from the Eleventh through the Fifteenth Century*. California: University of California Press.

Waagé, F. O. (1933). The Roman and Byzantine pottery. *Hesperia*, Vol. 2 (2), 279-328.

Waagé, F. O. (1948). Hellenistic and Roman tableware of North Syria. Antioch on the Orontes IV. 1. *Ceramic and Islamic Coins*,1-90.

Wallace-Hadrill, A. (1994). *Houses and society in Pompeii and Herculaneum*. New Jersey: Princeton University Press.

Wheeler, M. (1964). *Roman art and architecture*. New York: Thames and Hudson.

Wiegand, T. und Schrader, H. (1904). *Priene. Ergebnisse der Ausgrabungen und Untersuchungen in den Jahren 1895-1898*. Berlin.

Williams, C. (1989). *Anemurium: The Roman and early Byzantine pottery*. Belgium: Pontifical Institute Mediaeval Studies.

Williams, D. F., Lund, J. (2013). Petrological analyses of "pinched handle" amphorae from the Akamas Peninsula, Western Cyprus. *The transport amphorae and trade of Cyprus.* (Ed: M. L. Lawall, J. Lund). Aarhus Universitetsforlag. Gösta Enbom Monographs. Vol. 3, 156-164.

Yaman, A. (2018). *Arykanda Geç Antik Dönem Mahallesi seramikleri*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Muğla: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yener, A., Malkoç, N. (2005). Kaleiçi 148 Ada 15 Parselde yapılan sondaj kazısı. *Müze Çalışmaları ve Kurtarma Kazıları Sempozyumu*, 14, Ankara, 101-108.

Yıldırım, Ş. (2013). *Side Antik Kentinin Bizans dönemi dini mimarisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yıldırım, Ş. (2017). Mimari plastik veriler ışığında Erken Bizans döneminde Side'de sütunlu caddelerin onarımı. *Seleucia*, VII, 187-206.

Yurtsever, A. (2012). *Side'de Romanizasyon sürecinde gladyatörler ve agonlar*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yurtsever, A. (2017). Side'de MS 1-3. yüzyıllar arasında yumurta-ok bezemelerinin (İon Kymationu) stilistik değişim ve gelişimi. *Anadolu, Arkeoloji, Zaman ve Mekân*. (Ed: Gökhan Coşkun). Ankara: Bilgin Kültür Sanat Yayınları.

Yurtsever, A. (2021). *Side Gymnasiumu (M Yapısı), mimari araştırmalar ve araştırmaların sonuçları. Side Antik Kenti Araştırmaları I.* (Ed: H. S. Alanyalı, F. S. Alanyalı). İstanbul: Ege Yayınları.

Zeren, M. T. ve Uyar, O. (2010). Arkeolojik alanlarda koruma çatıları ve gezi platformlarının düzenlenmesi kriterleri. *Dokuz Eylül Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, Mühendislik Bilimleri Dergisi*, 12 (2), 55-64.

Zeyrek, H. (1991). *Grek ve Roma evleri.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Zeyrek, H. (2005). *Anadolu konut mimarisinde portikolu avluların gelişimi ve değişimi 'mimari açıdan bir değerlendirme'*. İstanbul: Ege Yayınları.

İnternet Kaynakları

https://teftis.ktb.gov.tr/TR-263828/681-nolu-ilke-karari-kentsel-sitler-koruma-ve-kullanma-.html (erişim tarihi: 25. 10. 2021)

https://teftis.ktb.gov.tr/TR-263742/658-nolu-ilke-karari-arkeolojik-sitler-koruma-ve-kullan-.html (erişim tarihi: 25. 10. 2021).

https://archaeologydataservice.ac.uk/archives/view/amphora_ahrb_2005/drawings.cfm?id=304 (erişim tarihi 04.03.2021).

https://archaeologydataservice.ac.uk/archives/view/amphora_ahrb_2005/details.cfm?id=304 (erişim tarihi 19.08.2020).

https://archaeologydataservice.ac.uk/archives/view/amphora_ahrb_2005/details.cfm?id=306 (erişim tarihi: 02.12.2020).

https://archaeologydataservice.ac.uk/archives/view/amphora_ahrb_2005/details.cfm?id=44 (erişim tarihi: 18. 08. 2020).

https://archaeologydataservice.ac.uk/archives/view/amphora_ahrb_2005/drawings.cfm?id=87 (erişim tarihi 23.03.2022).

EKLER

KATALOG

779-14 (ESKİ 453) PARSEL
Sofra ve Servis Kapları

DSC/ Meyer-Schlichtman Typ T 13a

Kat.No.1. Tabak ağız-gövde parçası. (Lev. 1, 53)
Sondaj No: SD779-14/2015 Sond. 20-K55-05
Ölçüler: A.R. 21,2cm, h. 4,1cm
Hamur (Munsell): 7,5 YR 8/4 (pembe)
Astar (Munsell): 2,5 YR 4/8 (kırmızı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, gözeneksiz; mika ve kireç katkılı. Dış yüzeyde kalın, iç yüzeyde ince astar tabakası. Dışa çekik ve yuvarlak kesitli ağız kenarı, dış yüzeyde ağız kenarının altı girintili, dış bükey gövde profili.
Tür: DSC (Pergamon)
Form: Meyer-Schlichtman Typ T 13a, Andriake Tabak Form 1
Literatür: Özdilek, 2017, **a.g.k.**, 264.
Dönem: MÖ 1. yüzyıl ortası-MS 1. yüzyıl

DSD/ Form P11

Kat.No.2. Tabak ağız-gövde parçası. (Lev. 1, 53)
Sondaj No: SD779-14/2015 Sond. 13-K37-03
Ölçüler: A.R. 24cm, h. 3cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 5/6 (kırmızı)
Astar (Munsell): 10 R 5/6 (kırmızı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, gözenekli, az miktarda ince kum katkılı. Yuvarlatılarak kalınlaştırılmış dik ağız kenarı, sığ ve yayvan gövde profili.
Tür: DSD
Form: Form P11
Literatür: Hayes, 1986, **a.g.k.**, lev. XIX, no. 2, 3; Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 31, no. 58-64; Oransay, 2012, **a.g.k.**, 113, 117-121, Kat. No. 4-40, çiz. 1-2, no. 4-22, 24-28, 32; Williams, 1989, **a.g.k.**, fig. 2, no. 21, 22; Tekocak, 2006, **a.g.k.**, 46, lev. 4, no. 34, 35; Hayes, 1991, **a.g.k.**, fig. XVIII/11.1; Johnson, 2008, **a.g.k.**, 36, no. 112, 113.
Dönem: MS 1. yüzyılın ikinci yarısı-2. yüzyılın ilk yarısı.

DSD/ Form P12

Kat.No.3. Tabak ağız-gövde-dip parçası. (Lev. 1, 53)
Sondaj No: SD779-14/2015 Sond. 20-K55-01
Ölçüler: A.R. 24,8cm, h. 5,2cm
Hamur (Munsell): 10 R 6/8 (açık kırmızı)
Astar (Munsell): 10 R 5/6 (kırmızı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, gözeneksiz, astarı özenli; ince kum katkılı. İç ve dış yüzey astarlı. Hafif içe çekik ağız kenarlı, sığ gövdeli, geniş, kare kesitli alçak kaideli.
Tür: DSD
Form: Form P12
Literatür: Hayes, 1986, **a.g.k.**, lev. XIX, no. 4, 5; Oransay, 2012, **a.g.k.**, 113; Hayes, 1991, **a.g.k.**, fig. XVIII/12; Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 32, no. 65; Williams, 1989, **a.g.k.**, fig. 2, no. 26; Johnson, 2008, **a.g.k.**, 36, 37, no. 114-117.
Dönem: MS 1. yüzyılın ikinci yarısı-MS 2. yüzyılın ilk yarısı.

DSD/ Form P28

Kat.No.4. Kâse ağız-gövde parçası. (Lev. 1, 53)
Sondaj No: SD779-14/2015 Sond. 13-K45-01
Ölçüler: A.R. 16cm, h. 3,7cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 6/6 (açık kırmızı)
Astar (Munsell): 2,5 YR 4/8 (kırmızı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, ince kum katkılı. Dış ve iç yüzeyde astar izleri. Hafifçe dışa çekik ağız kenarı, omurgalı gövde profili. Bezemesiz.
Tür: DSD
Form: Form P28
Literatür: Hayes, 1986, **a.g.k.**, lev. XX, no.6; Oransay, 2012, **a.g.k.**, 114, Kat. No. 63-70, çiz. 3, no. 65; Hayes, 1991, **a.g.k.**, fig. XIX/28; Johnson, 2008, **a.g.k.**, 37, no. 118, 119; Hayes, 2008, **a.g.k.**, 203, çiz. 26, no. 821.
Dönem: MS 1. yüzyıl ortası-2. yüzyıl ortası.

DSD/ Form X52

Kat.No.5. Testi kaide-gövde parçası. (Lev. 1, 53)
Sondaj No: SD779-14/2015 Sond. 14-K35-01
Ölçüler: D.R. 5,8cm, h. 3,8cm.
Hamur (Munsell): 5 YR 6/6 (kırmızımsı sarı)
Astar (Munsell): 5 YR 4/6 (sarımsı kırmızı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, gözenekli, kireç ve kum katkılı. Alçak ayaklı halka kaide parçası.
Tür: DSD
Form: Form X52
Literatür: Hayes, 1985, **a.g.k.**, tav. XXII, no. 2.
Dönem: MS 1. yüzyılın ikinci yarısı

DSD/ Form X59

Kat.No.6. Sürahi ağız-boyun-kulp parçası. (Lev. 2, 53)
Sondaj No: SD779-14/2015 Sond. 20-K55-02
Ölçüler: A.R. 4,8cm, h. 9cm
Hamur (Munsell): 5 YR 7/8 (kırmızımsı sarı)
Astar (Munsell): 2,5 YR 5/6 (kırmızı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, gözeneksiz; kireç ve kum katkılı. Dışa doğru açılan ve kalınlaştırılmış ağız kenarı, silindirik boyun, dar omuz, boyundan başlayıp ağız kenarına doğru yükselen ve keskin bir açıyla dönüş yapan, oval kesitli tek kulp.
Tür: DSD
Form: Form X59
Literatür: Hayes, 1986, **a.g.k.**, lev. XXII, no. 5.
Dönem: MS geç 1. yüzyıl/MS 2. yüzyıl.

DSD/ Form P42

Kat.No.7. Krater ağız-gövde-kulp parçası. (Lev. 2, 53)
Sondaj No: SD779-14/2015 Sond. 20-K55-06
Ölçüler: A.R. 43cm, h. 10,5cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 5/6 (kırmızı)
Astar (Munsell): 2,5 YR 4/8 (kırmızı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, gözeneksiz; kireç ve kum katkılı. Dışa sarkık ağız kenarı, gövde ortasından gövde altına geçişte belirgin bir dönüş ve ağız kenarının hemen altına yerleştirilmiş yatay kulp, kulp ortası bastırılarak gövdeye yapıştırılmış. Dış yüzeyi gövde ortası ve altında iki bant halinde rulet bezemeli, astarı özenli.
Tür: DSD
Form: Hayes Form P42
Literatür: Hayes, 1986, **a.g.k.**, lev. XXI, no.7; Oransay, 2012, **a.g.k.**, 115-116.
Dönem: MS 2. yüzyıl.

DSC (Çandarlı Seramiği)/ Form H1?

Kat.No.8. Kâse/Basin ağız-gövde parçası. (Lev. 2, 54)
Sondaj No: SD779-14/2015 Sond. 13-K37-04
Ölçüler: A.R. 23cm, h. 4,8cm
Hamur (Munsel): 10 R 5/6 (kırmızı)
Astar (Munsell): 10 R 5/6 (kırmızı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, az miktarda kum katkılı. Dörtgen kesitli ve dışa eğimli ağız kenarı. Ağız altında ve gövde ortasında çentik bezemeden oluşan birer yatay bant. Astarı özenli.
Tür: DSC (Çandarlı Seramiği)?
Form: Hayes Form H1?
Literatür: Hayes, 1986, **a.g.k.**, lev. XVII, no.13; Hayes, 1983, **a.g.k.**, 119, fig. 2, no. 2; Hayes, 1972, **a.g.k.**, 319, 320, fig. 64, Form 1.
Dönem: MS 2. yüzyıl ortası-MS 3. yüzyıl?

Afrika Kırmızı Astarlı Seramiği/Form 89?90?

Kat.No.9. Tabak kaide parçası. (Lev. 3, 54)
Sondaj No: SD779-14/2015 Sond. 12-K26-01
Ölçüler: K.R. 14,8cm, h. 4,5cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 6/8 (açık kırmızı), özü 2.5 YR 5/3 (kırmızımsı kahverengi)
Astar (Munsell): 2,5 YR 5/8 (kırmızı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, kireç ve az miktarda mika katkılı. Yüksek ayaklı kaide parçası. Ayağın iç ve dış yüzeyinde yiv.
Tür: Afrika Kırmızı Astarlı Seramiği
Form: Hayes Form 89?90?
Literatür: Hayes, 1972, **a.g.k.**, 134, fig. 25, b; Hayes, 2008, **a.g.k.**, fig. 35, no. 1138 (MS 500-525), no. 1139 (MS 450-525).
Dönem: MS 450-525/ MS 500-525.

LRD/ Hayes Form 8-Meyza Form H8

Kat.No.10. Tabak/kâse ağız-gövde parçası. (Lev. 3, 54)
Sondaj No: SD779-14/2015 Sond. 12-K26-06
Ölçüler: A.R. 32cm, h. 6,8cm
Hamur (Munsell): 5 YR 6/4 (açık kırmızımsı kahverengi)
Astar (Munsell): 5 YR 5/3 (kırmızımsı kahverengi)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, kum ve kireç katkılı. Yatay ve dikdörtgen kesitli ağız parçası, derin gövde profili. Dış yüzeyde ağız kenarında ve ağız kenarından gövdeye geçişten hemen sonra tek sıra halinde çentik bezeme. Astar aşınmış.
Tür: LRD
Form: Hayes Form 8
Literatür: Hayes, 1972, **a.g.k.**, 379, fig. 81/8. 1; Kaya, 2007, **a.g.k.**, lev. 50, no. 204, lev. 52, no. 211; Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 74, no. 299, 300, lev. 75, no. 307, 308, 310, lev. 78, no. 321-325, lev. 79, no. 329; Şen ve Oransay, 2014, **a.g.k.**, 106, çiz. 6, no. 5; Williams, 1989, **a.g.k.**, fig. 14, no. 187-190; Tekocak, 2006, **a.g.k.**, 63, 64, lev. 21, no. 133-135; Aydın, 2019, **a.g.k.**, lev. 30, kat. 60; Jackson v.d., 2012, **a.g.k.**, 102, fig. 13, no. 1, 103, fig. 14, no. 3; Meyza, 2007, **a.g.k.**, pl. 19, no. H8/2; Johnson, 2008, **a.g.k.**, 56-57, no. 171, 172; Şen, 2017, **a.g.k.**, pl. 25, no. 263, 264; Yaman, 2018, **a.g.k.**, lev. 13, no. 48.

Dönem: MS geç 6. yüzyıl-MS 7. yüzyıl (Hayes). MS 6. yüzyılın başı-7. yüzyılın başı (Meyza)

LRD/Hayes Form 9/A-Meyza K3A

Kat.No.11. Tabak ağız-gövde-dip parçası. (Lev. 3, 54)
Sondaj No: SD779-14/2015 Sond. 12-K26-04
Ölçüler: A.R. 22,4cm, D.R. 13,8cm, H. 3,9cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 5/6 (kırmızı)
Astar (Munsell): 2,5 YR 5/4 (kırmızımsı kahverengi)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, az miktarda kum ve kireç katkılı. Dikey ve yuvarlatılmış ağız kenarı, sığ gövde profili, alçak ayaklı dip. Dış yüzeyde ağız kenarında kısa kazıma dalgalı çizgi bezeme. Dış yüzeyde ağız kenarının altında çentiklerden oluşan rulet bezeme.
Tür: LRD
Form: Hayes Form 9/A-Meyza Form K3A
Literatür: Kaya, 2007, **a.g.k.**, 184-188, lev. 37 no. 150-155; Hayes, 1972, **a.g.k.**, 379; Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, 52-55, lev. 83-87, no. 348-375; Şen ve Oransay, 2014, **a.g.k.**, 106, çiz. 6, no. 6; Williams, 1989, **a.g.k.**, 31, fig. 12, no. 166-168; Tekocak, 2006, **a.g.k.**, 64, lev. 22, 23, no. 136-143; Ferrazzoli and Ricci, 2010, **a.g.k.**, 207; Adak- Adıbelli, 2006, **a.g.k.**, 134, 135, lev. 36, 37, no. 410-415; Aydın, 2019, **a.g.k.**, 126, lev. 31-36, Kat. No. 61-71.
Dönem: MS 550-600.

Kat.No.12. Tabak ağız-gövde parçası. (Lev. 3, 54)
Sondaj No: SD779-14/2015 Sond. 14-K35-03
Ölçüler: A.R. 19cm, h. 2,6cm
Hamur (Munsel): 2,5 YR 6/8 (açık kırmızı)
Astar (Munsell): 2,5 YR 5/8 (kırmızı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, az miktarda mika ve kireç katkılı. Yuvarlak kesitli ve dikey ağız kenarı, dibe doğru daralan, yayvan gövde profili. Dış ve iç yüzeyde astar izleri.
Tür: LRD
Form: Hayes Form 9/A
Literatür: Kaya, 2007, **a.g.k.**, 184-188, lev. 37 no. 150-155; Hayes, 1972, **a.g.k.**, 379; Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, 52-55, lev. 83-87, no. 348-375; Şen ve Oransay, 2014, **a.g.k.**, 106, çiz. 6, no. 6; Williams, 1989, **a.g.k.**, 31, fig. 12, no. 166-168; Tekocak, 2006, **a.g.k.**, 64, lev. 22, 23, no. 136-143; Ferrazzoli and Ricci, 2010, **a.g.k.**, 207; Adak- Adıbelli, 2006, **a.g.k.**, 134, 135, lev. 36, 37, no. 410-415; Aydın, 2019, **a.g.k.**, 126, lev. 31-36, Kat. No. 61-71.
Dönem: MS 550-600.

LRD/ Hayes Form 9/B

Kat.No.13. Tabak ağız-gövde-dip parçası. (Lev. 4, 54)
Sondaj No: SD779-14/2015 Sond. 1-K8-01
Ölçüler: A.R. 25,8cm, D.R. 11cm, H. 7,9cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 6/6 (açık kırmızı)
Astar (Munsell): 2,5 YR 5/6 (kırmızı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, kireç katkılı. Dış ve iç yüzeyde astar izleri, ağız kenarı dış yüzeyde rezerve, gövde bezemesiz. Üçgen kesitli ağız kenarı, dibe doğru daralan, yayvan gövde profili. Gövdeden dip kısmına keskin bir dönüş ile geçiş.
Tür: LRD
Form: Hayes Form 9/B.
Literatür: Hayes, 1972, **a.g.k.**, 380, fig. 82 no:12; Johnson, 2008, **a.g.k.**, 57, no. 173-175; Kaya, 2007, **a.g.k.**, 184-188, lev. 38, 39, no. 156-165; Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 88-91, no. 376-393; Williams, 1989, **a.g.k.**, 31, fig. 12, no. 169-173; Tekocak, 2006, **a.g.k.**, 64, lev. 23, 24, no. 144-154; Aydın, 2019, **a.g.k.**, 126, lev. 36, 37, Kat. No. 72, 73; M. Jackson v.d., 2012, **a.g.k.**, 105, fig. 16, no. 1-9.
Dönem: MS yaklaşık 580/600-7. yüzyılın sonu.

Kat.No.14. Tabak ağız-gövde-dip parçası. (Lev. 4, 54)
Sondaj No: SD779-14/2015 Sond. 13-K37-05
Ölçüler: A.R. 20cm, D.R. 13cm, H. 3,9cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 6/4 (açık kırmızımsı kahverengi)
Astar (Munsell): 2,5 YR 5/6 (kırmızı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, kireç ve az miktarda mika katkılı. Dış ve iç yüzeyde astar izleri. Üçgen kesitli ağız kenarı, dibe doğru daralan, yayvan gövde profili. Gövdeden dip kısmına kesintisiz ve düz bir geçiş. Ağız altında, gövde ortasında ve gövdeden dibe geçişte çentiklerden oluşan rulet bezeme. Bezeme özensiz, gövde ortasında bezeme bandının deformasyona uğrayıp hemen altından tekrar devam ettiği görülmekte.
Tür: LRD
Form: Hayes Form 9/B
Literatür: Hayes, 1972, **a.g.k.**, 380, fig. 82 no:12; Johnson, 2008, **a.g.k.**, 57, no. 173-175; Kaya, 2007, **a.g.k.**, 184-188, lev. 38, 39, no. 156-165; Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 88-91, no. 376-393; Williams, 1989, **a.g.k.**, 31, fig. 12, no. 169-173; Tekocak, 2006, **a.g.k.**, 64, lev. 23, 24, no. 144-154; Aydın, 2019, **a.g.k.**, 126, lev. 36, 37, Kat. No. 72, 73; M. Jackson v.d., 2012, **a.g.k.**, 105, fig. 16, no. 1-9.
Dönem: MS 580/600-7. yüzyıl sonu.

LRD/ Hayes Form 10-Meyza Form K4B

Kat.No.15. Basin ağız-gövde parçası. (Lev. 4, 54)
Sondaj No: SD779-14/2015 Sond. 5-K38-01
Ölçüler: A.R. 24cm, h. 7,2cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 6/8 (açık kırmızı)
Astar (Munsell): 10 R 6/8 (açık kırmızı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, mika ve kireç katkılı. Üçgen kesitli ve içe çekik ağız kenarı, dibe doğru daralan, derin gövde profili. Dış ve iç yüzeyde astar izleri, dış yüzeyde ağız kenarında iki yiv, gövde ortasında ve gövde altında çentiklerden oluşan rulet bezeme.
Tür: LRD
Form: Hayes Form 10
Literatür: Hayes 1972, **a.g.k.**, fig. 82/10.1; Reynolds 2011a, **a.g.k.**, fig. 9, no. 142.
Dönem: MS 7. yüzyıl ortası (Hayes)
MS geç 6. yüzyıl (Reynolds)

LRD/ Hayes Form 11-Meyza Form H11

Kat.No.16. Basin ağız-gövde parçası. (Lev. 4, 54)
Sondaj No: SD779-14/2015 Sond. 12-K26-05
Ölçüler: A.R. 26,5cm, h. 6,4cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 6/6 (açık kırmızı)
Astar (Munsell): 2,5 YR 6/8 (açık kırmızı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, az miktarda kum, kireç ve mika katkılı. Kalınlaştırılmış ve dikey ağız kenarı, dikey gövde profili. Ağız kenarının dışa katlandığı kısım gövdeye bitişik.
Tür: LRD
Form: Hayes Form 11
Literatür: Hayes, 1972, **a.g.k.**, 383; Hayes 1980, **a.g.k.**, 529; M. Jackson v.d., 2012, **a.g.k.**, 106, fig. 17, no. 7; Şen ve Oransay, 2014, **a.g.k.**, 106, çiz. 6, no. 9; Oransay ve Şen-Yıldırım, 2011, **a.g.k.**, 104, res. 4, no. 5; Meyza, 2007, **a.g.k.**, pl. 10-12; Reynolds, 2011, **a.g.k.**, 218, fig. 9, no. 144; 221, fig. 11, no. 177, 178.
Dönem: MS 6. yüzyılın son çeyreği-7. yüzyılın başı (Reynolds)

LRD/ Kapak

Kat.No.17. Kapak tutamak-gövde-oturma düzlemi parçası. (Lev. 5, 54)
Sondaj No: SD779-14/2015 Sond. 5-K38-05
Ölçüler: Ot.d.R. 9cm, Tu.R. 4,3cm, h. 6,8cm
Hamur (Munsell): 5 YR 5/6 (sarımsı kırmızı)
Astar (Munsell): 2,5 YR 5/6 (kırmızı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, mika, ince kum ve kireç katkılı. Dış ve iç yüzeyde astar izleri. Yassı ve yuvarlak tutamak, çan biçimli gövde profili, hafif içe kapanan ve yuvarlatılmış oturma düzlemi.
Tür: LRD
Form: Kapak
Literatür: M. Jackson v.d., 2012, **a.g.k.**, 107, fig. 18, no. 4, 5.
Dönem: MS 6-7. yüzyıl.

Testi

Kat.No.18. Testi dip parçası. (Lev. 5, 55)
Sondaj No: SD779-14/2015 Sond. 12-K26-03
Ölçüler: D.R. 4,4cm, h. 4,5cm.
Hamur (Munsell): 5 YR 7/6 (kırmızımsı sarı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, kum katkılı. Dış ve iç yüzey kalkerli. Düz dip parçası.
Form: Testi
Literatür: Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 137, no. 609.
Dönem: MS 6-7. yüzyıl.

Sürahi

Kat.No.19. Sürahi (Kavanoz?) dip parçası. (Lev. 5, 55)
Sondaj No: SD779-14/2015 Sond. 12-K26-02
Ölçüler: D.R. 7,6cm, h. 5,2cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 6/8 (açık kırmızı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, kum ve bol miktarda kireç katkılı. Ayak kısmı yükseltilerek belirginleştirilmiş dip parçası.
Form: Kavanoz/Sürahi
Literatür: Hayes, 2001, **a.g.k.**, 448, fig. 8, B 44.
Dönem: MS 7. yüzyıl.

Pişirme Kapları

Güveç

Kat.No.20. Güveç ağız-gövde-kulp parçası. (Lev. 6, 55)
Sondaj No: SD779-14/2015 Sond. 9-K25-02
Ölçüler: A.R. 14cm, h. 2,6cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 6/8 (açık kırmızı)
Astar (Munsell): 2,5 YR 7/4 (açık kırmızımsı kahverengi)
Tanım: Hamuru kötü pişmiş, gevşek dokulu. Bol miktarda kireç, az miktarda mika ve kum katkılı. Dış yüzeyin tamamında ve iç yüzeyde yer yer grileşmeler görülmekte. Kalınlaştırılmış ve hafifçe dışa açılan ağız kenarı ortasında keskin bir hat, kısa bir boyun kavisinden sonra dibe doğru genişleyen gövde profili. Ağız

kenarının hemen altından başlayarak dar bir açıyla gövdeye doğru inen yuvarlak kesitli kulp.
Form: Güveç
Literatür: Oransay ve Şen-Yıldırım, 2011, **a.g.k.**, 104, res. 4, no. 7.
Dönem: MS 5. yüzyıl.

Kat.No.21. Güveç ağız-gövde ve kulp parçası. (Lev. 6, 55)
Sondaj No: SD779-14/2015 Sond. 14-K47-02
Ölçüler: A.R. 12cm, h. 2,7cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 6/8 (açık kırmızı)
Astar (Munsell): 2,5 YR 6/4 (açık kırmızımsı kahverengi)
Tanım: Hamuru kötü pişmiş, gevşek dokulu. Bol miktarda kireç, mika ve az miktarda taşçık katkılı. Dış yüzeyin tamamında yer yer grileşmeler görülmekte. Yuvarlatılmış ağız kenarı, dışa taşkın ve ortasında keskin bir hat bulunan ağız profili, ağız kenarı altından başlayan yuvarlak kesitli kulp.
Form: Güveç
Literatür: Williams, 1989, **a.g.k.**, 66, no. 385, 388; Oransay ve Şen-Yıldırım, 2011, **a.g.k.**, 104, res. 4, no. 7.
Dönem: MS 5. yüzyıl

Kat.No.22. Güveç ağız-gövde ve kulp parçası. (Lev. 6, 55)
Sondaj No: SD779-14/2015 Sond. 14-K47-03
Ölçüler: A.R. 15cm, h. 4,1cm
Hamur (Munsell): 2,5 Y 3/1 (çok koyu gri)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu. Kireç, mika, kum ve taşçık katkılı. Dış ve iç yüzeyin tamamında yer yer grileşmeler görülmekte. Yuvarlatılmış ağız kenarı, dışa taşkın ağız profili, ağız kenarından gövdeye yumuşak geçiş ve sonrasında dışa açılan gövde profili, ağız kenarı altından başlayan yuvarlak kesitli kulp.
Form: Güveç
Literatür: Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 144, no. 657.
Dönem: MS 4-7. yüzyıl.

Tava

Kat.No.23. Tava ağız-gövde-kulp parçası. (Lev. 6, 55)
Sondaj No: SD779-14/2015 Sond. 14-K35-08
Ölçüler: A.R. 24cm, h. 3,2cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 6/8 (açık kırmızı)
Astar (Munsell): 10 YR 8/2 (çok uçuk kahverengi)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, kireç ve taşçık katkılı. Sulandırılmış kil astarlı. Dışa çekik ağız kenarı, yayvan ve sığ bir gövde profili, silindirik kulp dışa çekilerek şekillendirilmiş bitime sahip, içi boş kulp kesiti.
Form: Tava
Literatür: Fırat, 1999, **a.g.k.**, c.I, lev. 156, no. 706.
Dönem: ?

Depolama Kapları

Ticari Amphora

Kilikya Tip 1/Agora G199/Zemer 41

Kat.No.24. Amphora ağız-boyun parçası. (Lev. 7, 55)
Sondaj No: SD779-14/2015 Sond. 3-K5-02
Ölçüler: A.R. 10,4cm, h. 7,5cm.
Hamur (Munsell): 10 YR 8/3 (çok uçuk kahverengi)
Tanım: Hamuru gözenekli, kum ve taşcık katkılı, mikasız. Dışa taşkın ve yuvarlatılmış ağız kenarı.
Form: Kilikya Tip 1 amphora (Kıbrıs)
Literatür: Rauh and Slane, 2000, **a.g.k.**, 320, fig. 2.
Dönem: MS 1-2. yüzyıl.

Kat.No.25. Amphora dip parçası. (Lev. 7, 55)
Sondaj No: SD779-14/2015 Sond. 1-K8-06
Ölçüler: D.R. 4,3cm, h. 8,8cm
Hamur (Munsell): 10 YR 7/3 (çok uçuk kahverengi)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, mikasız ve kum katkılı. Astarsız. Mantar uçlu dip parçası.
Form: Kilikya Tip 1 amphora (Kıbrıs)
Literatür: Rauh and Slane 2000, **a.g.k.**, 324, fig. 21.
Dönem: MS 1-2. yüzyıl.

Kat.No.26. Amphora dip parçası. (Lev. 7, 55)
Sondaj No: SD779-14/2015 Sond. 4-K12-02
Ölçüler: D.R. 6,4cm, h. 6,1cm
Hamur (Munsell): 10 YR 8/2 (çok uçuk kahverengi)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, mikasız, kum ve kireç katkılı. Astarsız. Mantar uçlu dip parçası.
Form: Kilikya Tip 1 amphora (Kıbrıs)
Literatür: Rauh and Slane 2000, **a.g.k.**, 324, fig. 21.
Dönem: MS 1-2. yüzyıl.

Kat.No.27. Amphora ağız-boyun-kulp parçası. (Lev. 7, 56)

Sondaj No: SD779-14/2015 Sond. 8-K24-01
Ölçüler: A.R. 11,2cm, h. 6cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 6/8 (açık kırmızı)
Astar (Munsell): 7,5 YR 7/6 (kırmızımsı sarı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, mika, kireç ve kum katkılı. Dış ve iç yüzeyin tamamı sulandırılmış kil astarlı. Dışa taşkın ve ağız kenarı, silindirik boyun. Çimdik kulplu (pinched handle).
Form: Kilikya Tip 1 amphora (Bıçkıcı Çay Fırın Alanı)
Literatür: Williams and Lund, 2013, **a.g.k.**, 158; Şenol, Şenol ve Sezgin, 2009, **a.g.k.**, 223.
Dönem: MS 1-2. yüzyıl.

Kat.No.28. Amphora ağız-boyun-kulp parçası. (Lev. 8, 56)
Sondaj No: SD779-14/2015 Sond. 10-K33-01
Ölçüler: A.R. 10cm, h. 4,1cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 6/8 (açık kırmızı)
Astar (Munsell): 7,5 YR 7/6 (kırmızımsı sarı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, mika ve az miktarda kireç katkılı. Dış yüzeyin tamamı sulandırılmış kil astarlı. Dışa taşkın ve ağız kenarı, silindirik boyun. Çimdik kulplu (pinched handle).
Form: Kilikya Tip 1 amphora (Bıçkıcı Çay Fırın Alanı)
Literatür: Williams and Lund, 2013, **a.g.k.**, 158; Şenol, Şenol ve Sezgin, 2009, **a.g.k.**, 223.
Dönem: MS 1-2. yüzyıl.

Kat.No.29. Amphora dip parçası. (Lev. 8, 56)
Sondaj No: SD779-14/2015 Sond. 2-K9-01
Ölçüler: D.R. 3,1cm, h. 9,3cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 5/6 (kırmızı)
Astar (Munsell): 10 YR 7/3 (çok uçuk kahverengi)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, kum, taşcık, kireç ve mika katkılı. Topuz dipli (spike toe with knob).
Form: Kilikya Tip 1 amphora (Bıçkıcı Çay Fırın Alanı 'spike toe with knob')
Literatür: Rauh and Slane 2000, **a.g.k.**, 324, fig. 23.
Dönem: MS 1-2. yüzyıl.

Kat.No.30. Amphora dip parçası. (Lev. 8, 56)
Sondaj No: SD779-14/2015 Sond. 3-K5-01
Ölçüler: D.R. 3,5cm, h. 10,2cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 5/8 (kırmızı)
Astar (Munsell): 7,5 YR 7/6 (kırmızımsı sarı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, kireç ve bol mika katkılı. Topuz dipli (spike toe with knob).
Form: Kilikya Tip 1 amphora (Bıçkıcı Çay Fırın Alanı 'spike toe with knob')
Literatür: Rauh and Slane 2000, **a.g.k.**, 324, fig. 23.
Dönem: MS 1-2. yüzyıl.

Kat.No.31. Amphora dip parçası. (Lev. 8, 56)
Sondaj No: SD779-14/2015 Sond. 8-K24-03
Ölçüler: D.R. 4,8cm, h. 9,5cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 6/8 (açık kırmızı)
Astar (Munsell): 7,5 YR 6/4 (açık kahverengi)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, kum, taşcık, kireç ve mika katkılı. Topuz dipli (spike toe with knob).
Form: Kilikya Tip 1 amphora (Bıçkıcı Çay Fırın Alanı 'spike toe with knob')
Literatür: Rauh and Slane 2000, **a.g.k.**, 324, fig. 23.
Dönem: MS 1-2. yüzyıl.

Kat.No.32. Amphora dip parçası. (Lev. 8, 56)
Sondaj No: SD779-14/2015 Sond. 7-K27-01
Ölçüler: D.R. 3,8cm, h. 8,2cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 5/8 (kırmızı)
Astar (Munsell): 10 YR 7/3 (çok uçuk kahverengi)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, kum, mika, taşcık ve az miktarda kireç katkılı. Dış yüzeyin tamamında sulandırılmış kil astar aşınmış. Topuz dipli (spike toe with knob).
Form: Kilikya Tip 1 amphora (Bıçkıcı Çay Fırın Alanı 'spike toe with knob')
Literatür: Rauh and Slane 2000, **a.g.k.**, 324, fig. 23.
Dönem: MS 1-2. yüzyıl.

Kat.No.33. Amphora dip parçası. (Lev. 9, 57)
Sondaj No: SD779-14/2015 Sond. 10-K41-02
Ölçüler: D.R. 4,2cm, h. 7,4cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 5/6 (kırmızı)
Astar (Munsell): Aşınmış
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, kireç, mika, kum ve az miktarda taşcık katkılı. Topuz dipli (spike toe with knob).
Form: Kilikya Tip 1 amphora (Bıçkıcı Çay Fırın Alanı 'spike toe with knob')
Literatür: Rauh and Slane 2000, **a.g.k.**, 324, fig. 23.
Dönem: MS 1-2. yüzyıl.

Kat.No.34. Amphora dip parçası. (Lev. 9, 57)
Sondaj No: SD779-14/2015 Sond. 13-K37-01
Ölçüler: D.R. 4,2cm, h. 10,2cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 6/8 (açık kırmızı)
Astar (Munsell): 7,5 YR 6/4 (açık kahverengi)

Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, kireç, mika, kum katkılı. Sulandırılmış kil astarlı. Mantar uçlu dip parçası.
Form: Kilikya Tip 1 amphora (Bıçkıcı Çay Fırın Alanı 'spike toe with mushroom tip')
Literatür: Rauh and Slane, 2000, **a.g.k.**, 324, fig. 20, 21.
Dönem: MS 1-2. yüzyıl.

Kat.No.35. Amphora dip parçası. (Lev. 9, 57)
Sondaj No: SD779-14/2015 Sond. 19-K54-07
Ölçüler: D.R. 4,8cm, h. 8,8cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 7/6 (açık kırmızı)
Astar (Munsell): 7,5 YR 6/4 (açık kahverengi)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, ince kum ve mika katkılı. Sulandırılmış kil astarlı. Mantar uçlu dip parçası (spike toe with mushroom tip).
Form: Kilikya Tip 1 amphora (Bıçkıcı Çay Fırın Alanı 'spike toe with mushroom tip')
Literatür: Rauh and Slane 2000, **a.g.k.**, 324, fig. 20, 21.
Dönem: MS 1-2. yüzyıl.

Kat.No.36. Amphora dip parçası. (Lev. 9, 57)
Sondaj No: SD779-14/2015 Sond. 15-K52-03
Ölçüler: D.R. 5cm, h. 11cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 6/6 (açık kırmızı)
Astar (Munsell): 7,5 YR 6/4 (açık kahverengi)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, kireç, mika, kum katkılı. Sulandırılmış kil astarlı. Mantar uçlu dip parçası (spike toe with mushroom tip).
Form: Kilikya Tip 1 amphora (Bıçkıcı Çay Fırın Alanı 'spike toe with mushroom tip')
Literatür: Rauh and Slane, 2000, **a.g.k.**, 324, fig. 21.
Dönem: MS 1-2. yüzyıl.

Kat.No.37. Amphora dip parçası. (Lev. 9, 57)
Sondaj No: SD779-14/2015 Sond. 3-K5-03
Ölçüler: D.R. 1,8cm, h. 13,5cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 5/6 (kırmızı)
Astar (Munsell): 10 YR 7/6 (sarı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, kum, kireç ve bol mika katkılı. Sulandırılmış kil astarlı. Mantar uçlu dip parçası (spike toe with mushroom tip).
Form: Kilikya Tip 1 amphora (Bıçkıcı Çay Fırın Alanı 'spike toe with mushroom tip')
Literatür: Rauh and Slane, 2000, **a.g.k.**, 324, fig. 21.
Dönem: MS 1-2. yüzyıl.

<u>Carrot amphora</u>

Kat.No.38. Amphora dip parçası. (Lev. 10, 58)
Sondaj No: SD779-14/2015 Sond. 4-K12-01
Ölçüler: D.R. 2,8cm, h. 17cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 7/4 (açık kırmızımsı kahverengi)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, kum, taşcık, mika ve kireç katkılı. Külah biçimli, dış ve iç yüzeyde çark izleri belirgin.
Form: Carrot amphora
Literatür: Reynolds 2003, **a.g.k.**, 123, fig. 7.
Dönem: MS 1-2. yüzyıl.

Kat.No.39. Amphora dip parçası. (Lev. 10, 58)
Sondaj No: SD779-14/2015 Sond. 19-K54-08
Ölçüler: D.R. 2cm, h. 15cm
Hamur (Munsell): 5 YR 6/6 (kırmızımsı sarı)
Astar (Munsell): 10 YR 7/3 (çok uçuk kahverengi)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, kireç ve mika katkılı. Sulandırılmış kil astarlı.
Form: Carrot amphora
Literatür: Reynolds, 2003, **a.g.k.**, 123, fig. 7.
Dönem: MS 1-2. yüzyıl.

Kat.No.40. Amphora dip parçası. (Lev. 10, 58)
Sondaj No: SD779-14/2015 Sond. 19-K54-09
Ölçüler: D.R. 1,8cm, h. 16cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 6/8 (açık kırmızı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, kireç ve mika katkılı. Astarsız.
Form: Carrot amphora
Literatür: Reynolds, 2003, **a.g.k.**, 123, fig. 7.
Dönem: MS 1-2. yüzyıl.

Kat.No.41. Amphora dip parçası. (Lev. 10, 58)
Sondaj No: SD779-14/2015 Sond. 19-K54-12
Ölçüler: D.R. 2,4cm, h. 17,8cm
Hamur (Munsell): 5 YR 6/6 (kırmızımsı sarı)
Astar (Munsell): 10 YR 8/3 (çok uçuk kahverengi)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, kireç katkılı. Sulandırılmış kil astarlı.
Form: Carrot amphora
Literatür: Reynolds, 2003, **a.g.k.**, 123, fig. 7.
Dönem: MS 1-2. yüzyıl.

<u>Tripolitanian 1 amphora</u>

Kat.No.42. Amphora ağız-boyun parçası. (Lev. 11, 58)
Sondaj No: SD779-14/2015 Sond. 9-K25-03
Ölçüler: A.R. 12,2cm, h. 7,4cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 5/8 (kırmızı)
Tanım: Hamuru kötü pişmiş, gevşek dokulu. Bol miktarda kireç, az miktarda mika ve kum

katkılı. Dış yüzeyin tamamında ve iç yüzeyde yer yer grileşmeler görülmekte.
Form: Tripolitan 1 amphora
Literatür: Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 167, no. 740.
Dönem: MS 1-2. yüzyıl ortası

Tripolitanian 3 amphora

Kat.No.43. Amphora ağız-boyun-kulp parçası. (Lev. 11, 58)
Sondaj No: SD779-14/2015 Sond. 19-K54-17
Ölçüler: A.R. 13cm, h.18,1cm
Hamur (Munsell): 7,5 YR 6/4 (açık kahverengi)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, kum, kireç ve az miktarda mika katkılı. Dışa çekik, kalınlaştırılmış ve basamaklı ağız kenarı, kısa boyunlu. Oval kesitli, boyundan başlayıp omuzda biten kısa, yuvarlak ve yuvarlak kesitli kulp.
Form: Tripolitanian 3
Literatür:
https://archaeologydataservice.ac.uk/archives/view/amphora_ahrb_2005/details.cfm?id=306
Dönem: MS 2-4. yüzyıl.

Beirut-Koan amphora

Kat.No.44. Amphora dip parçası. (Lev. 11, 59)
Sondaj No: SD779-14/2015 Sond. 5-K15-02
Ölçüler: D.R. 4,4cm, h. 7cm
Hamur (Munsell): 10 R 6/4 (soluk kırmızı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, kum, bol miktarda kireç ve az miktarda mika katkılı. Astarsız. Dipten uca geçişte keskin bir hat, uç kısmı yuvarlak, içi boş kesitli dip.
Form: Koan amphora (Beirut)
Literatür: Vargas and Casasola 2008, **a.g.k.**, 666, fig. 3, no. 9; Reynolds, 2003, **a.g.k.**, 123, fig. 8 a-c.
Dönem: MS 100-230.

LRA 8/Agora M 273 (Erken)?

Kat.No.45. Amphora ağız-boyun parçası. (Lev. 11, 59)
Sondaj No: SD779-14/2015 Sond. 1-K8-08
Ölçüler: A.R. 10cm, h. 6,9cm
Hamur (Munsell): 5 YR 6/4 (açık kırmızımsı kahverengi)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, kireç ve mika katkılı. Astarsız. Dışa doğru kalınlaştırılmış ağız kenarı.
Form: LRA 8/Agora M273
Literatür: Dündar 2012, **a.g.k.**, 54, 58, fig. 20-21, cat. 14.
Dönem: MS 4. yüzyıl.

Dressel 23

Kat.No.46. Amphora ağız-boyun-kulp parçası. (Lev. 12, 59)
Sondaj No: SD779-14/2015 Sond. 15-K49-03
Ölçüler: A.R. 11cm, h. 10,5cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 5/8 (kırmızı) özü 5 Y 6/1 (gri)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, az gözenekli. Bol miktarda kireç ve mika katkılı. Üçgen kesitli ağız profili ve ağız kenarının hemen altında yuvarlak kesitli kulp çıkışı.
Form: Dressel 23
Literatür:
https://archaeologydataservice.ac.uk/archives/view/amphora_ahrb_2005/drawings.cfm?id=87
Dönem: MS 3. yüzyıl-erken 6. yüzyıl.

Keay 47

Kat.No.47. Amphora ağız-boyun-kulp parçası. (Lev. 12, 59)
Sondaj No: SD779-14/2015 Sond. 5-K15-06
Ölçüler: A.R. 13cm, h. 9,3cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 6/6 (açık kırmızı)
Astar (Munsell): 10 YR 7/3 (çok uçuk kahverengi)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, orta sıkı dokulu, kum, kireç ve az miktarda mika katkılı. İç tarafta kalınlaştırılmış yuvarlak kesitli ağız kenarı, konik boyun profili, boyun ortasından başlayıp dar bir açıyla omuza dönen kulp.
Form: Keay 47 amphora
Literatür: Keay, 1984, **a.g.k.**, 259, fig. 113, no. 1.
Dönem: MS 4. yüzyıl-5. yüzyıl ortası.

LRA 8/Agora M 273 (Geç)?

Kat.No.48. Amphora dip-gövde parçası. (Lev. 12, 59)
Sondaj No: SD779-14/2015 Sond. 8-K24-04
Ölçüler: D.R. 5cm, h. 15,9cm
Hamur (Munsell): 7,5 YR 6/6 (kırmızımsı sarı)
Astar (Munsell): 10 YR 7/4 (çok uçuk kahverengi)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, kum, taşcık, mika ve az miktarda kireç katkılı. Dış yüzeyin tamamı sulandırılmış kil astarlı. Topuz biçimli, kısa ve içi dolu dip parçası.
Form: LRA 8/Agora M 273 (Geç)?

Literatür: Şen, 2017, **a.g.k.**, 568, pl. 33, no. 1007, 1008.
Dönem: MS 5. yüzyıl.

Kat.No.49. Amphora dip parçası. (Lev. 12, 59)
Sondaj No: SD779-14/2015 Sond. 9-K25-01
Ölçüler: D.R. 5cm, h. 9,7cm
Hamur (Munsell): 5 YR 7/6 (kırmızımsı sarı)
Astar (Munsell): 5 YR 7/4 (pembe)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, kum, taşcık, mika ve az miktarda kireç katkılı. Dış yüzeyin tamamı sulandırılmış kil astarlı. Topuz biçimli, kısa ve içi dolu dip parçası.
Form: LRA 8/Agora M 273 (Geç)?
Literatür: Şen, 2017, **a.g.k.**, 568, pl. 33, no. 1007, 1008.
Dönem: MS 5. yüzyıl.

LRA 3B3

Kat.No.50. Amphora dip parçası. (Lev. 13, 59)
Sondaj No: SD779-14/2015 Sond. 15-K52-02
Ölçüler: D.R. 1,8cm, h. 2,4cm
Hamur (Munsell): 10 R 4/6 (kırmızı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, bol miktarda mika ve az miktarda kireç katkılı. Astarsız. Dar ve konik, içi boş dip profili.
Form: LRA 3B3
Literatür: Pieri, 2005, **a.g.k.**, 98, fig. 61, LRA 3B3; 272, pl. 32, no. 9; Yaman, 2018, **a.g.k.**, 305, 306.
Dönem: MS 5. yüzyıl.

LRA 1B

Kat.No.51. Amphora ağız-boyun-kulp parçası. (Lev. 13, 60)
Sondaj No: SD779-14/2015 Sond. 10-K33-02
Ölçüler: A.R. 10,2cm, h. 10,5cm
Hamur (Munsell): 5 YR 6/6 (kırmızımsı sarı)
Astar (Munsell): 5 YR 6/4 (açık kırmızımsı kahverengi)
Tanım: Hamuru orta derecede pişmiş, orta sıkı dokulu. Bol miktarda kireç, az miktarda kum katkılı. Sulandırılmış kil astarlı. Dışa çekik, ucu yuvarlatılmış, bir bant şeklinde belirginleştirilmiş ağız kenarı, silindirik boyun.
Form: LRA 1B
Literatür: Autret, Yağcı ve Rauh, 2010, **a.g.k.**, 206, 207, res. 7; Kızılarslanoğlu, 2016, **a.g.k.**, 357-359, Kat. No. 59, 61.
Dönem: MS 5-6. yüzyıl başı.

Kat.No.52. Amphora ağız-boyun parçası. (Lev. 13, 60)
Sondaj No: SD779-14/2015 Sond. 11-K43-01
Ölçüler: A.R. 8,8cm, h. 9,5cm
Hamur (Munsell): 2,5 Y 8/4 (uçuk kahverengi)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, az gözenekli. Bol miktarda kireç, kum ve az miktarda taşcık katkılı. Hafifçe dışa çekik, ucu yuvarlatılmış, bir bant şeklinde belirginleştirilmiş ağız kenarı, silindirik boyun. Dış ve iç yüzey kalkerli.
Form: LRA 1B
Literatür: Autret, Yağcı ve Rauh, 2010, **a.g.k.**, 206, res. 7-8; Kızılarslanoğlu, 2016, **a.g.k.**, 490, lev. 85-b, Kat. No. 63.
Dönem: MS 6-7. yüzyıl.

LRA 2C

Kat.No.53. Amphora ağız-boyun-kulp parçası. (Lev. 13, 60)
Sondaj No: SD779-14/2015 Sond. 19-K54-02
Ölçüler: A.R. 8,2cm, h.18cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 6/4 (açık kırmızımsı kahverengi)
Dış yüzey (Munsell): 7,5 YR 7/3 (pembe)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, kireç ve bol miktarda mika katkılı. Ucu yuvarlatılmış ve dışa çekik ağız kenarı, boyun ortasından çıkan ve omuzla birleşen oval kesitli kalın kulplu, yüksek ve konik boyunlu.
Form: LRA 2C/LR 2
Literatür: Şen, 2017, **a.g.k.**, 556, no. 927, pl. 118, no. 927.
Dönem: MS 6-7. yüzyıl.

LRA 8/Agora M 273 (Geç)?

Kat.No.54. Amphora ağız-boyun-kulp parçası. (Lev. 13, 60)
Sondaj No: SD779-14/2015 Sond. 2-K9-03
Ölçüler: A.R. 11,4cm, h. 11,8cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 6/6 (açık kırmızı)
Astar (Munsell): 5 YR 7/2 (pembemsi gri)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, kireç ve mika katkılı. Dışa doğru eğimli, yuvarlak kesitli ağız kenarı, omuza doğru genişleyen boyun profili, ağız kenarı altından başlayarak omuz ortasına bağlanan kısa, oval kesitli ve üzeri oluklu kulp, geniş omuz profili.
Form: LRA 8/Agora M 273 (Geç)?
Literatür: Pieri, 2005, **a.g.k.**, 134, fig. 89.
Dönem: MS 7. yüzyıl.

Unguentarium

Kat.No.55. Unguentarium dip-gövde parçası. (Lev. 14, 60)
Sondaj No: SD779-14/2015 Sond. 13-K37-02
Ölçüler: D.R. 2,4cm, h. 12,7cm

Hamur (Munsell): 5 YR 7/4 (pembe)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, kireç, kum ve az miktarda mika katkılı. Astarsız.
Form: Unguentarium Type 1 (Pieri)
Literatür: Pieri, 2005, **a.g.k.**, 305, pl. 67, no. 6; Atik, 1995, **a.g.k.**, 179, abb. 76, kat. 405, 406; Şimşek ve Duman, 2007, **a.g.k.**, 292, 307, res. 20, no. 3.
Dönem: MS 6. yüzyıl başı-7. yüzyıl ortası.

Geçmeli Kapak

Kat.No.56. Kapak tutamak parçası. (Lev. 14, 60)
Sondaj No: SD779-14/2015 Sond. 15-K49-01
Ölçüler: Tu.R. 2cm, Ot.d.R. 5cm, h. 2,3cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 5/6 (kırmızı)
Tanım: Hamuru kötü pişmiş, kum, bol miktarda kireç ve mika katkılı. Astarsız. Yukarıya doğru dışa açılan konkav gövde profili içerisinde topuz biçiminde tutamak, oturma düzlemi düz, geçmeli kapak.
Form: Geçmeli kapak
Literatür: Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 195, no. 854; Hayes, 1968, **a.g.k.**, 206, no. 31, çiz. D. 31; Aydın, 2019, **a.g.k.**, lev. 132, kat. 264; Ricci, 2007, **a.g.k.**, 174, fig. 2, no. 14; Diederichs, 1980, **a.g.k.**, lev. 24-25, no. 306-308.
Dönem: MS 6-7. yüzyıl.

798-1 (ESKİ 451) PARSEL
Sofra ve Servis Kapları

DSA/ Form 13B

Kat.No.57. Minyatür tabak ağız-gövde-kaide parçası. (Lev. 14, 61)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 39-K111-01
Ölçüler: A.R. 9cm, D.R. 5,6cm, h. 3,6cm
Hamur (Munsel): 10 YR 8/3 (çok uçuk kahverengi)
Astar (Munsel): 10 R 4/8 (kırmızı)
Tanım: Hamuru sıkı dokulu, gözeneksiz, katkısız. Hafifçe dışa açılan ağız kenarı, dikey gövdeden gövde altına geçişte belirgin dönüş, halka kaide.
Tür: DSA
Form: Form 13B
Literatür: Hayes, 1986, **a.g.k.**, tav. II, no. 12.
Dönem: MÖ 1. yüzyılın ikinci yarısı-MS 1. yüzyılın başı.

DSA/ Form 22B

Kat.No.58. Fincan ağız-gövde parçası. (Lev. 14, 61)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 19-K37-04
Ölçüler: A.R. 8cm, h. 3,2cm
Hamur (Munsell): 7,5 YR 7/4 (pembe)
Astar (Munsell): 2,5 YR 4/8 (kırmızı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, gözeneksiz; az miktarda kum katkılı. Dış ve iç yüzeyde parlak astar izleri. Hafifçe dışa açılan basit ağız kenarlı, ince cidarlı.
Tür: DSA
Form: Form 22B
Literatür: Hayes, 1986, **a.g.k.**, 23, 24, lev. III, no.12, 13; Hayes, 2008, **a.g.k.**, 133, fig. 4, no. 97.
Dönem: MÖ 2. yüzyılın sonları-MS 10 (MÖ 75-1)

DSA/ Form 48 (Prototip)

Kat.No.59. Fincan kaide-gövde parçası. (Lev. 14, 61)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 20-K28-03
Ölçüler: D.R. 7cm, h. 1,6cm
Hamur (Munsell): 5 YR 6/6 (kırmızımsı sarı)
Astar (Munsell): 10 R 5/8 (kırmızı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, gözeneksiz, az miktarda kum katkılı. Dış ve iç yüzeyinde astar izleri. Dar çaplı, kalın cidarlı, dış yüzeyde düzleştirilmiş, ortası yivli kaide parçası. Kaideden gövdeye geçiş dar açılı.
Tür: DSA
Form: Form 48 (Prototip)
Literatür: Hayes, 1986, **a.g.k.**, tav. VI, no. 16.
Dönem: MS 40-70 arası.

DSD/ Form P19

Kat.No.60. Fincan ağız-gövde parçası. (Lev. 14, 61)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 47-K95-01
Ölçüler: A. R. 10 cm, h. 4,8cm.
Hamur (Munsel): 2,5 YR 6/8 (açık krmızı)
Astar (Munsel): 2,5 YR 4/8 (kırmızı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, mika ve kireç katkılı, astarı özenli ancak yıpranmış. Dışa çekik ağız kenarı, yarım küresel gövde, halka kaide. Dış yüzeyde gövde üzerinde iki sıra halinde çentik bezeme.
Tür: DSD
Form: Form P19
Literatür: Hayes, 1986, **a.g.k.**, 84, tav. XIX, no. 11; Hayes, 1991, **a.g.k.**, 42.
Dönem: MS 1. yüzyıl.

DSD/ Form P25

Kat.No.61. Kâse kaide-gövde parçası. (Lev. 15, 61)

Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 7-K7-07
Ölçüler: D.R. 5cm, h. 1,4cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 5/6 (kırmızı)
Astar (Munsell): 10 R 5/8 (kırmızı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, gözeneksiz; az miktarda mika ve kum katkılı. Dış ve iç yüzeyde astar izleri. Dar ve alçak halka kaide.
Tür: DSD
Form: Form P25
Literatür: Hayes, 1986, **a.g.k.**, tav. XX, no. 3.
Dönem: MS 1. yüzyıl başı.

DSD/ Form P37

Kat.No.62. Krater ağız-gövde parçası. (Lev. 15, 61)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 19-K37-07
Ölçüler: A.R. 25cm, h. 2,9cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 5/6 (kırmızı)
Astar (Munsell): 10 R 4/6 (kırmızı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, gözeneksiz; katkısız. Dış ve iç yüzeyde astar izleri, her iki yüzeyde de pişmeden dolayı astar renginin yer yer koyulaştığı görülmekte. Dışa sarkık ve yivli ağız kenarı, dış yüzeyde düzleştirilerek bir bant haline getirilmiş. Ağız kenarı dış yüzeyde köşeli bir profile sahip. Ağız kenarından gövdeye geçişte iç bükey bir kavis ve bu kavisten hemen sonra gövde belirgin bir biçimde dışa açılmakta.
Tür: DSD
Form: Form P37
Literatür: Hayes, 1986, **a.g.k.**, 87, lev. XXI, no.1; Williams, 1989, **a.g.k.**, fig. 2, no. 29.
Dönem: MÖ 1. yüzyılın ikinci yarısı-MS 1. yüzyılın ilk yarısı arası.

DSD/ Form X58

Kat.No.63. Sürahi ağız-boyun-kulp parçası. (Lev. 15, 61)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 7-K7-02
Ölçüler: A.R. 3,2cm, h. 6,6cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 6/8 (açık kırmızı)
Astar (Munsell): 10 R 5/8 (kırmızı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, gözeneksiz; mika ve kum katkılı. Dış yüzeyde astar izleri. Silindirik boyunlu, ağız kenarından başlayarak gövde ortasında gövdeye bağlanan kulp, kulp kesitinin ortası girintili.
Tür: DSD
Form: Form X58
Literatür: Hayes, 1986, **a.g.k.**, tav. XXII, no. 4.
Dönem: MS 1-2. yüzyıl.

DSD/ Form ?

Kat.No.64. Sürahi ağız-boyun-kulp parçası. (Lev. 15, 61)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 46-K87-03
Ölçüler: A.R. 5cm, h. 9,1cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 6/8 (açık kırmızı)
Astar (Munsell): 2,5 YR 4/8 (kırmızı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, gözeneksiz; mika ve kum katkılı. Dış yüzeyde astar izleri. Silindirik boyunlu, dikey ağız kenarı, boyundan omuza geçişte yiv, boyunda kulp başlangıcı.
Tür: DSD
Form: Form ?
Literatür:
Dönem: MS 1-2. yüzyıl ?

ARSW/ Form 82 Tip A

Kat.No.65. Tabak ağız-gövde-dip parçası. (Lev. 15, 61)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 31-K68-03
Ölçüler: A.R. 16 cm, D.R. 7,4cm, h. 2,8cm
Hamur (Munsel): Özü 10 YR 6/1 (gri)- 2,5 YR 5/6 (kırmızı) renkte.
Astar (Munsel): 5 YR 4/4 (kırmızımsı kahverengi)
Tanım: Kireç katkılı, sıkı dokulu, iyi pişmiş hamur. Dik ve üçgen kesite yakın bir ağız profili, yayvan ve sığ gövde profili, içte ve dışta hafifçe yükseltilerek oluşturulmuş ayak ile belirginleştirilmiş dip profili. Ağız kenarında 3 adet yiv, ağız kenarının hemen altında gövde üzerinde 3 sıra halinde çentiklerden oluşan rulet bezeme.
Tür: ARSW
Form: Form 82 Tip A
Literatür: Hayes, 1972, **a.g.k.**, fig. 23/82. 1, 2.
Dönem: MS 430-475.

LRD/Hayes Form 1/Meyza Form H1B

Kat.No.66. Tabak ağız-gövde-dip parçası. (Lev. 16, 62)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 7-K7-11
Ölçüler: A.R. 15cm, D.R. 7cm, h. 4,3cm
Hamur (Munsell): 5 YR 5/6 (kırmızımsı sarı)
Astar (Munsell): 2,5 YR 6/8 (açık kırmızı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, orta sıkı dokulu, gözenekli, kireç, mika ve kum katkılı. Dış ve iç yüzeyde astar izleri. Dış ve iç yüzeyde yoğun kalker. Üçgen kesitli, kalınlaştırılmış ve dış yüzeyde eğimli ağız kenarı, sığ ve eğimli gövde profili, alçak ayaklı dip profili.
Tür: LRD
Form: Hayes Form 1/Meyza Form H1B
Literatür: Hayes 1972, **a.g.k.**, fig. 80/1.1, 2, 4; Hayes, 2008, **a.g.k.**, fig. 42, no. 1421; Meyza,

2007, **a.g.k.**, pl. 1-3, pl. 1, H1B-4; Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 45-47, Kat. No. 159-174, c. II, 80-87, Kat. No. 159-174; Oransay ve Şen-Yıldırım, 2011, **a.g.k.**, 104, res. 4, no. 1; Şen ve Oransay, 2014, **a.g.k.**, 106, çiz. 6, no. 1; M. Jackson v.d., 2012, **a.g.k.**, 99, fig. 10, no. 1-4.
Dönem: MS 4. yüzyılın sonu-MS 5. yüzyılın üçüncü çeyreği arası (Hayes) MS 4. yüzyılın üçüncü çeyreği-MS 5. yüzyılın ilk yarısı (Meyza).

LRD/Hayes Form 2/Meyza Form H2

Kat.No.67. Tabak ağız-gövde-dip parçası. (Lev. 16, 62)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 8-K8-03
Ölçüler: A.R. 28cm, D.R. 21,4cm, h. 6,8cm
Hamur (Munsel): 5 YR 7/6 (kırmızımsı sarı)
Astar (Munsell): 10 R 3/6 (koyu kırmızı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, gözeneksiz, az miktarda mika ve kireç katkılı. Dış ve iç yüzeyde astar izleri. Dış ve iç yüzey yoğun kalkerli. Dışa çekik ve yivli ağız kenarı, dik gövde profili, gövde altına geçiş kavisli, alçak bir ayak ile kaide görünümü kazanmış dip profili. Dış yüzeyde gövde üzerinde tek sıra halinde çentiklerden oluşan rulet bezeme.
Tür: LRD
Form: Hayes Form 2/Meyza Form H2
Literatür: Hayes, 2008, **a.g.k.**, 249, fig. 42, no. 1422; Pellegrino, 2002, **a.g.k.**, 249, fig. 4, no. 2; Kaya, 2007, **a.g.k.**, lev. 42-46, no. 170-187; Öztaşkın, 2009, **a.g.k.**, 296, lev. 1, no. 5-9; Şen, 2017, **a.g.k.**, pl. 13-19, no. 154-220; Yaman, 2018, **a.g.k.**, lev. 11-12, Kt. nr. 26-35; Atik, 1995, **a.g.k.**, fig. 67, 68, 70, no. 345, 346, 365-367; Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 48-53, no. 175-203; Oransay ve Şen-Yıldırım, 2011, **a.g.k.**, 104, res. 4, no. 2, 3; Tekocak, 2006, **a.g.k.**, 63, lev. 19, 20, no. 120-130; Williams, 1989, **a.g.k.**, 30, 31, fig. 11, no. 158-164; Waagé, 1948, **a.g.k.**, 52, 53, pl. XI, 930; M. Jackson v.d., 2012, **a.g.k.**, 99, 100, fig. 10, no. 5-7, fig. 11, no. 1-4; Hayes, 1991, **a.g.k.**, 208, fig. 72, no. 8; Reynolds, 2011, **a.g.k.**, 209-214, fig. 1-6; Johnson, 2008, **a.g.k.**, 55, no. 167-169; Meyza, 2007, **a.g.k.**, pl. 4, no. 1-3.
Dönem: MS 460-475.

Kat.No.68. Tabak dip parçası. (Lev. 16, 62)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 29-K49-01
Ölçüler: D.R. 12cm, h. 3,3cm
Hamur (Munsell): 5 YR 6/6 (kırmızımsı sarı)
Astar (Munsell): 2,5 YR 5/6 (kırmızı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, az gözenekli, kireç, az miktarda mika ve kum katkılı. Dış ve iç yüzeyde astar izleri. Astar her iki yüzeyde de yer yer kahverengiye dönmekte. Dış yüzeyde gövde altında tek sıra halinde çentiklerden oluşan rulet bezeme. Dış ve iç kısımda alçak bir ayak çıkıntısı ile belirginleştirilmiş dip profili.
Tür: LRD
Form: Hayes Form 2/Meyza Form H2
Literatür: Hayes, 1972, **a.g.k.**, fig. 80/2. 1.
Dönem: MS 5. yüzyılın üçüncü çeyreği

Kat.No.69. Tabak dip parçası. (Lev. 16, 62)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 16-K71-14
Ölçüler: D.R. 16cm, h. 3,7cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 6/6 (açık kırmızı)
Astar (Munsell): 5 YR 5/8 (sarımsı kırmızı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, az gözenekli, kireç, az miktarda mika ve kum katkılı. Dış ve iç yüzeyde astar izleri. Astar her iki yüzeyde de yer yer kahverengiye dönmekte. Dış yüzeyde gövde üzerinde dört ayrı bant halinde çentiklerden oluşan rulet bezeme. Dış ve iç kısımda alçak bir ayak çıkıntısı ile belirginleştirilmiş dip profili.
Tür: LRD
Form: Hayes Form 2/Meyza Form H2
Literatür: Hayes, 1972, **a.g.k.**, fig. 80/2. 1.
Dönem: MS 5. yüzyılın üçüncü çeyreği

Kat.No.70. Tabak dip parçası. (Lev. 17, 62)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 16-K71-09
Ölçüler: D.R. 15,2cm, h. 3,6cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 6/8 (açık kırmızı)
Astar (Munsell): 2,5 YR 5/8 (kırmızı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, gözeneksiz, kireç, az miktarda mika ve kum katkılı. Dış ve iç yüzeyde astar izleri. Dış ve iç yüzey kalkerli. Dış yüzeyde gövde üzerinde belli belirsiz bir bant halinde çentiklerden oluşan rulet bezeme. Dış ve iç kısımda alçak bir ayak çıkıntısı ile belirginleştirilmiş dip profili.
Tür: LRD
Form: Hayes Form 2/Meyza Form H2
Literatür: Hayes, 1972, **a.g.k.**, fig. 80/2. 1.
Dönem: MS 6. yüzyılın ikinci çeyreği

Kat.No.71. Tabak dip parçası. (Lev. 17, 62)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 16-K71-02
Ölçüler: D.R. 16cm, h. 1,7cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 5/6 (kırmızı)
Astar (Munsell): 5 YR 3/4 (koyu kırmızımsı kahverengi)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, gözeneksiz, az miktarda mika ve kum katkılı. Dış ve iç yüzeyde astar izleri. Dış yüzey kalkerli. Dış ve iç kısımda alçak bir ayak çıkıntısı ile belirginleştirilmiş dip profili.

Tür: LRD
Form: Hayes Form 2/Meyza Form H2
Literatür: Hayes, 1972, **a.g.k.**, fig. 80/2. 1.
Dönem: MS 6. yüzyılın ikinci çeyreği

LRD/Hayes Form 6/Meyza Form H6A

Kat.No.72. Kâse ağız-gövde parçası. (Lev. 17, 63)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 6-K6-06
Ölçüler: A.R. 29cm, h. 5,4cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 7/6 (açık kırmızı)
Astar (Munsell): 2,5 YR 5/8 (kırmızı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, az miktarda kum katkılı. Dış ve iç yüzeyde astar izleri. Yuvarlatılmış, kalınlaştırılmış ağız kenarı, ağız kenarından gövdeye geçişte kavis.
Tür: LRD
Form: Meyza Form H6A
Literatür: Meyza, 2007, **a.g.k.**, 57, 58; Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 63, Kat. No. 255; Hayes, 1972, **a.g.k.**, 377; Yaman, 2018, **a.g.k.**, lev. 12, Kt. nr. 36-38; Şen, 2017, **a.g.k.**, pl. 22, no. 245-247; Waagé, 1948, **a.g.k.**, 57, pl. XI, 960; Jackson v.d., 2012, **a.g.k.**, 100, fig. 11, no. 9.
Dönem: MS 7. yüzyıl ortası (Meyza)

LRD/Hayes Form 7/Meyza Form H7

Kat.No.73. Basin ağız-gövde parçası. (Lev. 17, 63)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 21-K57-01
Ölçüler: A.R. 24cm, h. 7,8cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 6/4 (açık kırmızımsı kahverengi)
Astar (Munsell): 2,5 YR 5/6 (kırmızı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, gözeneksiz, az miktarda kum katkılı. Dış ve iç yüzeyde astar izleri. Üçgen kesitli ve içe çekik ağız kenarı, dibe doğru daralan, derin gövde profili. Dış yüzeyde ağız kenarında iki adet yiv, gövde ortasında iki bant halinde çentiklerden oluşan rulet bezeme.
Tür: LRD
Form: Hayes Form 7/Meyza Form H7
Literatür: Reynolds, 2011, **a.g.k.**, fig. 9, no. 141.
Dönem: MS geç 6. yüzyıl (Reynolds)

Kat.No.74. Basin ağız-gövde parçası. (Lev. 18, 63)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 29-K48-13
Ölçüler: A.R. 28cm, h. 5,1cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 5/8 (kırmızı)
Astar (Munsell): 5 YR 7/6 (kırmızımsı sarı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, gözeneksiz, bol miktarda kireç katkılı. Dış ve iç yüzeyde astar izleri. Üçgen kesitli ve içe çekik ağız kenarı, dibe doğru daralan, derin gövde profili. Dış yüzeyde ağız kenarında iki adet yiv.
Tür: LRD
Form: Hayes Form 7/Meyza Form H7
Literatür: Reynolds, 2011, **a.g.k.**, fig. 9, no. 141.
Dönem: MS geç 6. yüzyıl (Reynolds)

Kat.No.75. Basin ağız-gövde parçası. (Lev. 18, 63)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 33-K31-02
Ölçüler: A. R. 28cm. h. 3,8cm
Hamur (Munsel): 5 YR 6/6 (kırmızımsı sarı)
Astar (Munsel): 2,5 YR 5/6 (kırmızı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, astarlı, mika ve az miktarda kireç katkılı ağız parçası. Üçgen kesitli ve içe çekik ağız kenarı, dibe doğru daralan, derin gövde profili. Dış yüzeyde ağız kenarında iki adet yiv, ağız kenarında ve gövdede birer sıra halinde çentiklerden oluşan rulet bezeme.
Tür: LRD
Form: Hayes Form 7/Meyza Form H7
Literatür: Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 69, no. 281.
Dönem: MS 6. yüzyılın ikinci yarısı-erken MS 7. yüzyıl

Kat.No.76. Basin ağız-gövde parçası. (Lev. 18, 63)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 29-K48-15
Ölçüler: A. R. 30cm. h. 6cm
Hamur (Munsel): 2,5 YR 6/6 (açık kırmızı)
Astar (Munsel): 2,5 YR 5/6 (kırmızı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, astarlı, mika katkılı ağız parçası. Üçgen kesitli ve içe çekik ağız kenarı, dibe doğru daralan, derin gövde profili. Dış yüzeyde ağız kenarında iki adet yiv, gövdede tek sıra halinde çentiklerden oluşan rulet bezeme.
Tür: LRD
Form: Hayes Form 7/Meyza Form H7
Literatür: Şen, 2017, **a.g.k.**, pl. 24, no. 260.
Dönem: MS 6. yüzyılın ikinci yarısı-MS 7. yüzyılın başı

LRD/Hayes Form 8/Meyza Form H8

Kat.No.77. Tabak/kâse ağız-gövde-dip parçası. (Lev. 18, 63)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 12-K17-01
Ölçüler: A.R. 27cm, D.R. 7,2cm, h. 7,2cm
Hamur (Munsell): 10 R 6/4 (uçuk kırmızı)

Astar (Munsell): 10 R 6/6 (açık kırmızı)
Tanım: Hamur iyi pişmiş, sıkı dokulu, gözeneksiz, az miktarda kireç ve kum katkılı. Dış ve iç yüzeyde astar izleri. Dış ve iç yüzey kalkerli. Yatay, dışa çekik ve dikdörtgen kesitli ağız profili, ağız kenarının üst yüzeyi iç bükey bir kavisten sonra hafifçe yükselerek son bulmakta, sığ ve yayvan gövde profili, dış yüzeyde belirgin çark izleri, alçak ayaklı dip profili.
Tür: LRD
Form: Hayes Form 8
Literatür: Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 72, no. 289, 290, 292, 293, lev. 74, no. 299, 300, lev. 75, no. 307, 308, 310, lev. 78, no. 321-325, lev. 79, no. 329; Meyza, 2007, **a.g.k.**, pl. 6, no. H8A/1, 4, pl. 19, no. H8/1, no. H8/2; Hayes, 1972, **a.g.k.**, 379, fig. 81/8. 1; Kaya, 2007, **a.g.k.**, lev. 50, no. 204, lev. 52, no. 211; Şen ve Oransay, 2014, **a.g.k.**, 106, çiz. 6, no. 5; Williams, 1989, **a.g.k.**, fig. 14, no. 187-190; Tekocak, 2006, **a.g.k.**, 63, 64, lev. 21, no. 133-135; Aydın, 2019, **a.g.k.**, lev. 30, kat. 60; M. Jackson v.d., 2012, **a.g.k.**, 102, fig. 13, no. 1, 103, fig. 14, no. 3; Johnson, 2008, **a.g.k.**, 56-57, no. 171, 172.
Dönem: MS 6. yüzyılın sonu-MS 7. yüzyıl.

Kat.No.78. Tabak/kâse ağız-gövde-dip parçası. (Lev. 19, 63)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 58-K133-07
Ölçüler: A.R. 30cm, h. 3,9cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 6/6 (açık kırmızı)
Astar (Munsell): 2,5 YR 4/6 (kırmızı) yer yer 2,5 YR 3/2 (siyahımsı kırmızı)
Tanım: Hamur iyi pişmiş, sıkı dokulu, gözeneksiz, az miktarda kum katkılı. Dış ve iç yüzeyde astar izleri. Dış ve iç yüzey kalkerli. Yatay, dışa çekik ve dikdörtgen kesitli ağız profili, ağız kenarının üst yüzeyi iç bükey bir kavisten sonra hafifçe yükselerek son bulmakta.
Tür: LRD
Form: Hayes Form 8
Literatür: Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 72, no. 289, 290, 292, 293, lev. 74, no. 299, 300, lev. 75, no. 307, 308, 310, lev. 78, no. 321-325, lev. 79, no. 329; Meyza, 2007, **a.g.k.**, pl. 6, no. H8A/1, 4, pl. 19, no. H8/1, no. H8/2; Hayes, 1972, **a.g.k.**, 379, fig. 81/8. 1; Kaya, 2007, **a.g.k.**, lev. 50, no. 204, lev. 52, no. 211; Şen ve Oransay, 2014, **a.g.k.**, 106, çiz. 6, no. 5; Williams, 1989, **a.g.k.**, fig. 14, no. 187-190; Tekocak, 2006, **a.g.k.**, 63, 64, lev. 21, no. 133-135; Aydın, 2019, **a.g.k.**, lev. 30, kat. 60; M. Jackson v.d., 2012, **a.g.k.**, 102, fig. 13, no. 1, 103, fig. 14, no. 3; Johnson, 2008, **a.g.k.**, 56-57, no. 171, 172.
Dönem: MS 6. yüzyılın sonu-MS 7. yüzyıl.

Kat.No.79. Tabak/kâse ağız-gövde parçası. (Lev. 19, 64)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 29-K48-05
Ölçüler: A.R. 28cm, h. 5cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 5/6 (kırmızı)
Astar (Munsell): 2,5 YR 6/6 (açık kırmızı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, gözeneksiz, az miktarda kireç katkılı. Dış ve iç yüzeyde astar izleri. Üst yüzeyi düz, uç kısmında görülen yivden sonra tekrar yükselerek son bulan sarkık ağız kenarı. Hafifçe daralan ve yayvan gövde profili. Dış yüzeyde dört ayrı bant halinde düzensizce yapılmış çentiklerden oluşan rulet bezeme.
Tür: LRD
Form: Hayes Form 8
Literatür: Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 71, no. 288, lev. 72, no. 289, 290, lev. 73, no. 295, 298, lev. 74, no. 301, 305, lev. 75, no. 306, lev. 76, no. 311- 314, 316, lev. 77, no. 315, 317, 319, lev. 78, no. 320, 326, lev. 79, no. 327, 328, 331, lev. 80, no. 332, 335, lev. 81, no. 338, 339, 341, lev. 82, no. 342-344; Şen ve Oransay, 2014, **a.g.k.**,106, çiz. 6, no. 4; Tekocak, 2006, **a.g.k.**, 63, 64, lev. 21, no. 135; Aydın, 2019, **a.g.k.**, lev. 30, kat. 59; M. Jackson v.d., 2012, **a.g.k.**, 102, fig. 13, no. 2-6; M. Jackson v.d., 2012, **a.g.k.**, 103, fig. 14, no. 1, 4; Meyza, 2007, **a.g.k.**, pl. 19, no. H8/2.
Dönem: MS 6. yüzyıl sonu-7. yüzyıl.

Kat.No.80. Tabak/kâse ağız-gövde parçası. (Lev. 19, 64)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 2-K2-01
Ölçüler: A.R. 22cm, h. 4,1cm
Hamur (Munsell): 5 YR 6/6 (kırmızımsı sarı)
Astar (Munsell): 10 R 5/6 (kırmızı)
Tanım: Hamur sıkı ve iyi pişmiş; mika, kireç ve kum katkılı. Dış ve iç yüzeyde astar izleri. Sarkık ve dikdörtgen kesitli ağız parçası.
Tür: LRD
Form: Hayes Form 8
Literatür: M. Jackson v.d., 2012, **a.g.k.**, 107, fig. 14, no. 4.
Dönem: MS 6. yüzyılın sonu-MS 7. yüzyıl.

Kat.No.81. Tabak/kâse ağız-gövde parçası. (Lev. 19, 64)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 29-K48-02
Ölçüler: A.R. 28cm, h. 2,5cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 6/6 (açık kırmızı)
Astar (Munsell): 5 YR 7/6 (kırmızımsı sarı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, gözeneksiz, az miktarda kireç katkılı. Dış ve iç yüzeyde astar izleri. Üst yüzeyi düz, uç kısmında görülen yivden sonra tekrar

yükselerek son bulan sarkık ağız kenarı. Hafifçe daralan ve yayvan gövde profili.
Tür: LRD
Form: Hayes Form 8
Literatür: M. Jackson v.d., 2012, **a.g.k.**, 107, fig. 14, no. 4.
Dönem: MS 6. yüzyıl sonu-7. yüzyıl.

Kat.No.82. Tabak/kâse ağız-gövde parçası. (Lev. 19, 64)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 33-K31-01
Ölçüler: A.R. 30cm, h. 2,2cm
Hamur (Munsell): 5 YR 5/3 (kırmızımsı kahverengi)
Astar (Munsell): 5 YR 6/4 (açık kırmızımsı kahverengi)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, gözeneksiz, az miktarda kireç katkılı. Dış ve iç yüzeyde astar izleri. Üst yüzeyi düz, uç kısmında görülen yivden sonra tekrar yükselerek son bulan sarkık ağız kenarı. Hafifçe daralan ve yayvan gövde profili. Ağız kenarının üst yüzeyinde kazıma ile yapılmış dalga bezeme, gövde üzerinde iki sıra halinde çentiklerden oluşan rulet bezeme.
Tür: LRD
Form: Hayes Form 8
Literatür: M. Jackson v.d., 2012, **a.g.k.**, 107, fig. 14, no. 4.
Dönem: MS 6. yüzyıl sonu-7. yüzyıl.

Kat.No.83. Tabak/kâse ağız-gövde parçası. (Lev. 20, 64)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 46-K80-01
Ölçüler: A.R. 32,4cm, h. 2,2cm
Hamur (Munsell): 7,5 YR 6/6 (kırmızımsı sarı)
Astar (Munsell): 5 YR 5/6 (sarımsı kırmızı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, gözeneksiz, az miktarda kireç katkılı. Dış ve iç yüzeyde astar izleri. Üst yüzeyi düz, uç kısmında görülen yivden sonra tekrar yükselerek son bulan sarkık ağız kenarı. Hafifçe daralan ve yayvan gövde profili.
Tür: LRD
Form: Hayes Form 8
Literatür: M. Jackson v.d., 2012, **a.g.k.**, 107, fig. 14, no. 4.
Dönem: MS 6. yüzyıl sonu-7. yüzyıl.

Kat.No.84. Tabak/kâse ağız-gövde parçası. (Lev. 20, 64)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 6-K6-04a
Ölçüler: A.R. 30,4cm, h. 3,2cm
Hamur (Munsell): 7,5 YR 7/6 (kırmızımsı sarı)
Astar (Munsell): 2,5 YR 5/6 (kırmızı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, orta sıkı dokulu, gözenekli, bol miktarda kum, kireç, az miktarda taşcık katkılı. Dış ve iç yüzeyde astar izleri. Üst yüzeyi düz, uç kısmında yiv görülen sarkık ağız kenarı. Hafifçe daralan ve derin gövde profili.
Tür: LRD
Form: Hayes Form 8
Literatür: M. Jackson v.d., 2012, **a.g.k.**, 107, fig. 14, no. 4.
Dönem: MS 6. yüzyıl sonu-7. yüzyıl.

LRD/Hayes Form 9A/Meyza Form K3A

Kat.No.85. Tabak ağız-gövde-dip parçası. (Lev. 20, 64)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 29-K48-02
Ölçüler: A.R. 20cm, D.R. 12,4cm, h. 4cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 4/6 (kırmızı)
Astar (Munsell): 2,5 YR 4/4 (kırmızımsı kahverengi)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, orta sıkı dokulu, az gözenekli, az miktarda mika ve az miktarda kireç katkılı. Dış ve iç yüzeyde astar izleri. Dikey ve yuvarlatılmış ağız kenarı, sığ gövde profili.
Tür: LRD
Form: Hayes Form 9/A
Literatür: Kaya, 2007, **a.g.k.**, 184-188, lev. 37 no. 150-155; Aydın, 2019, **a.g.k.**, 126, lev. 31-36, Kat. No. 61-71.; Hayes, 1972, **a.g.k.**, 379; Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, 52-55, lev. 83-87, no. 348-375; Şen ve Oransay, 2014, **a.g.k.**, 106, çiz. 6, no. 6; Williams, 1989, **a.g.k.**, 31, fig. 12, no. 166-168; Tekocak, 2006, **a.g.k.**, 64, lev. 22, 23, no. 136-143; Ferrazzoli and Ricci, 2010, **a.g.k.**, 207; Adıbelli, 2006, **a.g.k.**, 134, 135, lev. 36, 37, no. 410-415.
Dönem: MS 550-600.

Kat.No.86. Tabak ağız-gövde parçası. (Lev. 20, 64)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 21-K35-09
Ölçüler: A.R. 24cm, h. 3,9cm
Hamur (Munsell): 5 YR 6/6 (kırmızımsı sarı)
Astar (Munsell): 2,5 YR 4/6 (kırmızı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, orta sıkı dokulu, gözenekli, az miktarda kum ve az miktarda kireç katkılı. Dış ve iç yüzeyde astar izleri. Dikey ve yuvarlatılmış ağız kenarı, sığ gövde profili. Dış yüzeyde ağız kenarının altında çentiklerden oluşan kısa rulet bezeme.
Tür: LRD
Form: Hayes Form 9/A
Literatür: Kaya, 2007, **a.g.k.**, 184-188, lev. 37 no. 150-155; Aydın, 2019, **a.g.k.**, 126, lev. 31-36, Kat. No. 61-71.; Hayes, 1972, **a.g.k.**, 379; Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, 52-55, lev. 83-87, no.

348-375; Şen ve Oransay, 2014, **a.g.k.**, 106, çiz. 6, no. 6; Williams, 1989, **a.g.k.**, 31, fig. 12, no. 166-168; Tekocak, 2006, **a.g.k.**, 64, lev. 22, 23, no. 136-143; Ferrazzoli and Ricci, 2010, **a.g.k.**, 207; Adıbelli, 2006, **a.g.k.**, 134, 135, lev. 36, 37, no. 410-415.
Dönem: MS 550-600.

Kat.No.87. Tabak dip parçası. (Lev. 21, 65)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 29-K48-15
Ölçüler: D.R. 15cm, h. 6,7cm
Hamur (Munsell): 5 YR 7/6 (kırmızımsı sarı)
Astar (Munsell): 2,5 YR 5/8 (kırmızı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, gözeneksiz, kum katkılı. Dış ve iç yüzeyde astar izleri. İç kısımda alçak bir ayak çıkıntısı ile belirginleştirilmiş dip profili. Dış yüzeyde gövde altında çentiklerden oluşan rulet bezeme.
Tür: LRD
Form: Hayes Form 9/A
Literatür: Hayes, 1972, **a.g.k.**, 379-382, fig. 81/9. 1; Kaya, 2007, **a.g.k.**, 184-188, lev. 37 no. 150-155; Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, 52-55, lev. 83-87, no. 348-375; Şen ve Oransay, 2014, **a.g.k.**, 106, çiz. 6, no. 6; Williams, 1989, **a.g.k.**, 31, fig. 12, no. 166-168; Tekocak, 2006, **a.g.k.**, 64, lev. 22, 23, no. 136-143; Ferrazzoli and Ricci, 2010, **a.g.k.**, 207; Adıbelli, 2006, **a.g.k.**, 134, 135, lev. 36, 37, no. 410-415; Aydın, 2019, **a.g.k.**, 126, lev. 31-36, Kat. No. 61-71.
Dönem: MS 550-600.

Kat.No.88. Tabak dip parçası. (Lev. 21, 65)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 6-K6-08
Ölçüler: D.R. 14,2cm, h. 2,7cm
Hamur (Munsell): 5 YR 5/6 (sarımsı kırmızı)
Astar (Munsell): 10 R 5/6 (kırmızı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, kum katkılı. Dış ve iç yüzey astarlı. İç kısımda alçak bir ayak çıkıntısı ile belirginleştirilmiş dip profili.
Tür: LRD
Form: Hayes Form 9/A
Literatür: Hayes, 1972, **a.g.k.**, 379, fig. 81/9. 1.
Dönem: MS 550-600.

Kat.No.89. Tabak dip parçası. (Lev. 21, 65)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 22-K34-02
Ölçüler: D.R. 13,2cm, h. 2,9cm
Hamur (Munsell): 2.5YR 6/6 (açık kırmızı)
Astar (Munsell): 2.5YR 5/8 (kırmızı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, gözeneksiz, kum katkılı. Dış ve iç yüzeyde astar izleri. İç kısımda alçak bir ayak çıkıntısı ile belirginleştirilmiş dip profili.
Tür: LRD
Form: Hayes Form 9/A
Literatür: Hayes, 1972, **a.g.k.**, 379-382, fig. 81/9. 1; Kaya, 2007, **a.g.k.**, 184-188, lev. 37 no. 150-155; Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, 52-55, lev. 83-87, no. 348-375; Şen ve Oransay, 2014, **a.g.k.**, 106, çiz. 6, no. 6; Williams, 1989, **a.g.k.**, 31, fig. 12, no. 166-168; Tekocak, 2006, **a.g.k.**, 64, lev. 22, 23, no. 136-143; Ferrazzoli and Ricci, 2010, **a.g.k.**, 207; Adıbelli, 2006, **a.g.k.**, 134, 135, lev. 36, 37, no. 410-415; Aydın, 2019, **a.g.k.**, 126, lev. 31-36, Kat. No. 61-71.
Dönem: MS 550-600.

Kat.No.90. Tabak dip parçası. (Lev. 21, 65)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 8-K8-08
Ölçüler: D.R. 14,4cm, h. 2,9cm
Hamur (Munsell): 2,5YR 6/6 (açık kırmızı)
Astar (Munsell): 10 R 5/6 (kırmızı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, gözeneksiz, kum katkılı. Dış ve iç yüzeyde astar izleri. İç kısımda alçak bir ayak çıkıntısı ile belirginleştirilmiş dip profili. Dış yüzeyde gövde altında çentiklerden oluşan rulet bezeme.
Tür: LRD
Form: Hayes Form 9/A
Literatür: Hayes, 1972, **a.g.k.**, 379-382, fig. 81/9. 1; Kaya, 2007, **a.g.k.**, 184-188, lev. 37 no. 150-155; Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, 52-55, lev. 83-87, no. 348-375; Şen ve Oransay, 2014, **a.g.k.**, 106, çiz. 6, no. 6; Williams, 1989, **a.g.k.**, 31, fig. 12, no. 166-168; Tekocak, 2006, **a.g.k.**, 64, lev. 22, 23, no. 136-143; Ferrazzoli and Ricci, 2010, **a.g.k.**, 207; Adıbelli, 2006, **a.g.k.**, 134, 135, lev. 36, 37, no. 410-415; Aydın, 2019, **a.g.k.**, 126, lev. 31-36, Kat. No. 61-71.
Dönem: MS 550-600.

Kat.No.91. Tabak dip parçası. (Lev. 22, 65)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 16-K71-15
Ölçüler: D.R. 17cm, h. 3,1cm
Hamur (Munsell): 5 YR 5/6 (sarımsı kırmızı)
Astar (Munsell): 10 R 5/6 (kırmızı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, az gözenekli, az miktarda kireç, mika ve kum katkılı. Dış ve iç yüzeyde astar izleri. İç kısımda alçak bir ayak çıkıntısı ile belirginleştirilmiş dip profili.
Tür: LRD
Form: Hayes Form 9/A
Literatür: Hayes, 1972, **a.g.k.**, fig. 81/9. 1.
Dönem: MS 550-600.

LRD/Hayes Form 9B

Kat.No.92. Tabak ağız-gövde-dip parçası. (Lev. 22, 65)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 16-K71-08
Ölçüler: A.R. 21cm, D.R. 12,6cm, h. 4cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 5/6 (kırmızı)
Astar (Munsell): 10 YR 5/6 (kırmızı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, az mika ve kireç katkılı. Dış ve iç yüzeyde astar izleri. Üçgen kesitli ve kalınlaştırılmış dikey ağız kenarı, dibe doğru daralan, yayvan gövde profili. Gövdeden dip kısmına kesintisiz ve düz bir geçiş. Dış yüzeyde düzensiz olarak yapılmış çentiklerden oluşan rulet bezemenin ağız kenarının altından başlayarak gövde boyunca devam ettiği ve taban altına da uygulandığı görülmekte.
Tür: LRD
Form: Hayes Form 9/B
Literatür: Hayes, 1972, **a.g.k.**, fig. 82/11, 12, 381; Johnson, 2008, **a.g.k.**, 57, no. 173-175; Kaya, 2007, **a.g.k.**, lev. 38, 39, no. 156-165; Fırat, 1999, **a.g.k.**, lev. 88-91, no. 376-393; Williams, 1989, **a.g.k.**, fig. 12, no. 169-173; Tekocak, 2006, **a.g.k.**, 64, lev. 23-24, no. 144-154; Aydın, 2019, **a.g.k.**, lev. 36, 37, kat. No. 72, 73; M. Jackson v.d., 2012, **a.g.k.**, 105, fig. 16, no.1-9.
Dönem: MS 580/600-7. yüzyıl sonu.

Kat.No.93. Tabak ağız-gövde parçası. (Lev. 22, 65)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 3-K3-02
Ölçüler: A.R. 25,8cm, h. 3,8cm
Hamur (Munsell): 5 YR 6/4 (açık kırmızımsı kahverengi)
Astar (Munsell): 5 YR 5/4 (kırmızımsı kahverengi)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, gözenekli, mika ve kireç katkılı. Dış ve iç yüzey astarlı. Hafifçe içe eğimli ve yivsiz ağız kenarı, ağız kenarından gövdeye geçişte ve gövde altında derin olmayan yivler, gövde ortasında çentiklerden oluşan bir bant halinde rulet bezeme.
Tür: LRD
Form: Hayes Form 9/B
Literatür: Hayes, 1972, **a.g.k.**, 381; Kaya, 2007, **a.g.k.**, lev. 38, 39, no. 156-165; Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 88-91, no. 376-393; Williams, 1989, **a.g.k.**, fig. 12, no. 169-173; Tekocak, 2006, **a.g.k.**, 64, lev. 23-24, no. 144-154; Aydın, 2019, **a.g.k.**, lev. 36, 37, kat. No. 72, 73; Johnson, 2008, **a.g.k.**, 57, no. 173-175; M. Jackson v.d., 2012, **a.g.k.**, 105, fig. 16, no.1-9.
Dönem: MS 580/600-7. yüzyıl sonu.

Kat.No.94. Tabak ağız-gövde parçası. (Lev. 22, 65)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 35-K76-05
Ölçüler: A.R. 32cm, h. 4,1cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 6/4 (açık kırmızımsı kahverengi)
Astar (Munsell): 5 YR 5/4 (kırmızımsı kahverengi)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, gözeneksiz, az miktarda kum katkılı. Dış ve iç yüzey astarlı. Hafifçe içe eğimli ve yivsiz ağız kenarı.
Tür: LRD
Form: Hayes Form 9/B
Literatür: Hayes, 1972, **a.g.k.**, 381; Kaya, 2007, **a.g.k.**, lev. 38, 39, no. 156-165; Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 88-91, no. 376-393; Williams, 1989, **a.g.k.**, fig. 12, no. 169-173; Tekocak, 2006, **a.g.k.**, 64, lev. 23-24, no. 144-154; Aydın, 2019, **a.g.k.**, lev. 36, 37, kat. No. 72, 73; Johnson, 2008, **a.g.k.**, 57, no. 173-175; M. Jackson v.d., 2012, **a.g.k.**, 105, fig. 16, no.1-9.
Dönem: MS 580/600-7. yüzyıl sonu.

LRD/Hayes Form 9C/Meyza Form K4A

Kat.No.95. Tabak ağız-gövde-dip parçası. (Lev. 23, 66)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 6-K6-02
Ölçüler: A.R. 29cm, D.R. 14cm, h. 9,8cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 6/6 (açık kırmızı)
Astar (Munsell): 10 R 4/8 (kırmızı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, gözenekli, kireç katkılı. Dış ve iç yüzeyde astar izleri. Dış ve iç yüzeyde yoğun kalker. Hafifçe içe dönük ağız kenarı, ağız kenarı üzerinde iki adet yiv. Derin gövde profili, alçak bir ayak çıkıntısı ile belirginleştirilmiş dip. Dış yüzeyde gövde üzerinde iki sıra halinde çentiklerden oluşan rulet bezeme.
Tür: LRD
Form: Hayes Form 9/C-Meyza Form K4A
Literatür: Hayes, 1972, **a.g.k.**, 379; Reynolds, 2011, **a.g.k.**, 64, no. 61.
Dönem: MS 580/600-7. yüzyılın sonu (Hayes) MS geç 6. yüzyıl-erken 7. yüzyıl (Reynolds)

Kat.No.96. Tabak ağız-gövde parçası. (Lev. 23, 66)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 6-K6-01
Ölçüler: A.R. 33,6cm, h. 6,5cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 5/8 (kırmızı)
Astar (Munsell): 10 R 5/8 (kırmızı)

Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, az miktarda kireç katkılı. Dış ve iç yüzeyde astar izleri. Dış ve iç yüzeyde yoğun kalker. Hafifçe içe dönük ağız kenarı, ağız kenarı üzerinde iki adet yiv ve kısa kazıma dalgalı çizgi bezeme. Derin gövde profili. Dış yüzeyde ağız kenarında tek sıra, ağız kenarı altında ve gövde üzerinde beş sıra halinde çentiklerden oluşan rulet bezeme.
Tür: LRD
Form: Hayes Form 9/C-Meyza Form K4A
Literatür: Hayes, 1972, **a.g.k.**, 379; Reynolds, 2011, **a.g.k.**, 64, no. 61.
Dönem: MS 580/600-7. yüzyılın sonu (Hayes) MS geç 6. yüzyıl-erken 7. yüzyıl (Reynolds)

Kat.No.97. Tabak ağız-gövde parçası. (Lev. 23, 66)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 6-K6-03
Ölçüler: A.R. 27,2cm, h. 4,7cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 6/6 (açık kırmızı)
Astar (Munsell): 7,5 R 5/8 (kırmızı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, kum, az miktarda kireç ve mika katkılı. Dış ve iç yüzeyde astar izleri. İç yüzeyde yoğun kalker. Hafifçe içe dönük ağız kenarı, ağız kenarı üzerinde iki adet yiv. Derin gövde profili. Dış yüzeyde gövde üzerinde iki sıra halinde çentiklerden oluşan rulet bezeme.
Tür: LRD
Form: Hayes Form 9/C-Meyza Form K4A
Literatür: Hayes, 1972, **a.g.k.**, 379; Reynolds, 2011, **a.g.k.**, 64, no. 61.
Dönem: MS 580/600-7. yüzyılın sonu (Hayes) MS geç 6. yüzyıl-erken 7. yüzyıl (Reynolds)

Kat.No.98. Tabak ağız-gövde parçası. (Lev. 24, 66)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 6-K6-05
Ölçüler: A.R. 26,5cm, h. 5cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 5/6 (kırmızı)
Astar (Munsell): 10 R 5/6 (kırmızı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, az miktarda kireç katkılı. Dış ve iç yüzeyde astar izleri. Dış ve iç yüzeyde yoğun kalker. Hafifçe içe dönük ağız kenarı, ağız kenarı üzerinde iki adet yiv ve kısa kazıma dalgalı çizgi bezeme. Derin gövde profili. Dış yüzeyde gövde üzerinde tek sıra halinde çentiklerden oluşan rulet bezeme.
Tür: LRD
Form: Hayes Form 9/C-Meyza Form K4A
Literatür: Hayes, 1972, **a.g.k.**, 379; Reynolds, 2011, **a.g.k.**, 64, no. 61.
Dönem: MS 580/600-7. yüzyılın sonu (Hayes) MS geç 6. yüzyıl-erken 7. yüzyıl (Reynolds)

Kat.No.99. Tabak ağız-gövde parçası. (Lev. 24, 66)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 6-K6-13
Ölçüler: A.R. 24cm, h. 5,8cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 6/6 (açık kırmızı)
Astar (Munsell): 2,5 YR 6/8 (açık kırmızı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, az miktarda kireç ve ince kum katkılı. Dış ve iç yüzeyde astar izleri. Dış ve iç yüzeyde yoğun kalker. Hafifçe içe dönük ağız kenarı, ağız kenarı üzerinde iki adet yiv. Derin gövde profili.
Tür: LRD
Form: Hayes Form 9/C-Meyza Form K4A
Literatür: Hayes, 1972, **a.g.k.**, 379; Reynolds, 2011, **a.g.k.**, 64, no. 61.
Dönem: MS 580/600-7. yüzyılın sonu (Hayes) MS geç 6. yüzyıl-erken 7. yüzyıl (Reynolds)

Kat.No.100. Tabak ağız-gövde parçası. (Lev. 24, 66)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 6-K6-15
Ölçüler: A.R. 21cm, h. 5,7cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 5/6 (kırmızı)
Astar (Munsell): 10 R 5/6 (kırmızı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, ince kum katkılı. Dış ve iç yüzeyde astar izleri. Dış yüzeyde yoğun kalker. Hafifçe içe dönük ağız kenarı, ağız kenarı üzerinde iki adet yiv. Derin gövde profili. Dış yüzeyde gövde üzerinde üç sıra halinde çentiklerden oluşan rulet bezeme.
Tür: LRD
Form: Hayes Form 9/C-Meyza Form K4A
Literatür: Hayes, 1972, **a.g.k.**, 379; Reynolds, 2011, **a.g.k.**, 64, no. 61.
Dönem: MS 580/600-7. yüzyılın sonu (Hayes) MS geç 6. yüzyıl-erken 7. yüzyıl (Reynolds)

Kat.No.101. Tabak ağız-gövde parçası. (Lev. 24, 66)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 29-K48-11
Ölçüler: A.R. 29cm, h. 5,6cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 6/8 (açık kırmızı)
Astar (Munsell): 10 R 5/6 (kırmızı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, mika ve kireç katkılı. Dış ve iç yüzeyde astar izleri. Hafifçe içe dönük ağız kenarı, ağız kenarı üzerinde iki adet yiv. Derin gövde profili. Dış yüzeyde gövde üzerinde belirgin çark izleri.
Tür: LRD
Form: Hayes Form 9/C-Meyza Form K4A
Literatür: Yaman, 2018, **a.g.k.**, lev. 16, Kt. nr. 68.
Dönem: MS geç 6. yüzyıl-7. yüzyıl ilk çeyreği

Kat.No.102. Tabak ağız-gövde parçası. (Lev. 25, 66)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 6-K6-04
Ölçüler: A.R. 28cm, h. 3,8cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 6/8 (açık kırmızı)
Astar (Munsell): 7,5 YR 7/6 (kırmızımsı sarı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, az miktarda kireç katkılı. Dış ve iç yüzeyde astar izleri. Dış ve iç yüzeyde yoğun kalker. Hafifçe içe dönük ağız kenarı, ağız kenarı üzerinde iki adet yiv. Derin gövde profili. Dış yüzeyde gövde üzerinde tek sıra halinde çentiklerden oluşan rulet bezeme.
Tür: LRD
Form: Hayes Form 9/C-10
Literatür: Fırat, 1999, **a.g.k.**, 58, lev. 93, no. 404.
Dönem: MS 580/600-7. yüzyılın sonu

Kat.No.103. Tabak ağız-gövde parçası. (Lev. 25, 67)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 21-K35-01
Ölçüler: A.R. 27cm, h. 3,1cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 6/6 (açık kırmızı)
Astar (Munsell): 2,5 YR 5/6 (kırmızı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, gözeneksiz, az miktarda kum ve kireç katkılı. Dış ve iç yüzeyde astar izleri. İçe dönük ağız kenarı, ağız kenarı üzerinde iki adet yiv. Derin gövde profili.
Tür: LRD
Form: Hayes Form 9/C-10
Literatür: Fırat, 1999, **a.g.k.**, 58, lev. 93, no. 404.
Dönem: MS 580/600-7. yüzyılın sonu

Kat.No.104. Tabak ağız-gövde parçası. (Lev. 25, 67)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 21-K35-02
Ölçüler: A.R. 28cm, h. 4,4cm
Hamur (Munsell): 5 YR 6/4 (açık kırmızımsı kahverengi)
Astar (Munsell): 5 YR 4/4 (kırmızımsı kahverengi)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, gözeneksiz, kum ve bol miktarda kireç katkılı. Dış ve iç yüzeyde astar izleri. İçe dönük ağız kenarı, ağız kenarı üzerinde iki adet yiv. Derin gövde profili.
Tür: LRD
Form: Hayes Form 9/C-10
Literatür: Fırat, 1999, **a.g.k.**, 58, lev. 93, no. 404.
Dönem: MS 580/600-7. yüzyılın sonu

Kat.No.105. Tabak ağız-gövde parçası. (Lev. 25, 67)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 21-K35-04
Ölçüler: A.R. 34cm, h. 4,3cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 5/6 (kırmızı)
Astar (Munsell): 2,5 YR 4/6 (kırmızı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, gözeneksiz, kireç ve az miktarda mika katkılı. Dış ve iç yüzeyde astar izleri. İçe dönük ağız kenarı, ağız kenarı üzerinde iki adet yiv. Derin gövde profili. Dış yüzeyde ağız kenarının altında bir bant halinde çentiklerden oluşan rulet bezeme.
Tür: LRD
Form: Hayes Form 9/C-10
Literatür: Fırat, 1999, **a.g.k.**, 58, lev. 93, no. 404.
Dönem: MS 580/600-7. yüzyılın sonu

<u>Hayes Form 10/Meyza Form K4B</u>

Kat.No.106. Basin ağız-gövde parçası. (Lev. 25, 67)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 6-K6-14
Ölçüler: A.R. 31cm, h. 5,8cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 6/8 (açık kırmızı)
Astar (Munsell): 2,5 YR 5/8 (kırmızı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, kum katkılı. Dış ve iç yüzeyde astar izleri. Dış yüzeyde yoğun kalker. İçe dönük ağız kenarı, ağız kenarı üzerinde iki adet yiv. Derin gövde profili. Dış yüzeyde gövde üzerinde tek sıra halinde çentiklerden oluşan rulet bezeme.
Tür: LRD
Form: Hayes Form 10-Meyza Form K4B
Literatür: Hayes, 1972, **a.g.k.**, fig. 82/10.1, 382; Meyza, 2007, **a.g.k.**, pl. 21, K4B; Williams, 1989, **a.g.k.**, fig. 13, no. 176.
Dönem: MS 6. yüzyılın son çeyreği-MS 7. yüzyılın sonu

Kat.No.107. Basin ağız-gövde parçası. (Lev. 26, 67)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 31-K68-02
Ölçüler: A.R. 34cm, h. 5,6cm
Hamur (Munsell): 5 YR 5/4 (kırmızımsı kahverengi)
Astar (Munsell): 5 YR 4/3 (kırmızımsı kahverengi)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, kum katkılı. Dış ve iç yüzeyde astar izleri. İçe dönük ağız kenarı, ağız kenarı üzerinde iki adet yiv. Derin gövde profili. Dış yüzeyde gövde üzerinde tek sıra halinde çentiklerden oluşan rulet bezeme.
Tür: LRD
Form: Hayes Form 10-Meyza Form K4B

Literatür: Hayes, 1972, **a.g.k.**, fig. 82/10.1, 382; Meyza, 2007, **a.g.k.**, pl. 21, K4B; Williams, 1989, **a.g.k.**, fig. 13, no. 176.
Dönem: MS 6. yüzyılın son çeyreği-MS 7. yüzyılın sonu

Kat.No.108. Basin ağız-gövde parçası. (Lev. 26, 67)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 29-K48-12
Ölçüler: A.R. 34cm, h. 7,1cm
Hamur (Munsell): 5 YR 6/4 (açık kırmızımsı kahverengi)
Astar (Munsell): 2,5 YR 4/6 (kırmızı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, kum katkılı. Dış ve iç yüzeyde astar izleri. İçe dönük ağız kenarı, ağız kenarı üzerinde iki adet yiv. Derin gövde profili. Dış yüzeyde gövde üzerinde dört sıra halinde çentiklerden oluşan rulet bezeme.
Tür: LRD
Form: Hayes Form 10-Meyza Form K4B
Literatür: Reynolds, 2011, **a.g.k.**, 218, 219, fig. 9, no. 142.
Dönem: MS geç 6. yüzyıl (Reynolds)

Kat.No.109. Basin ağız-gövde parçası. (Lev. 26, 67)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 30-K69-02
Ölçüler: A.R. 34cm, h. 6cm
Hamur (Munsell): 5 YR 6/6 (kırmızımsı sarı)
Astar (Munsell): 2,5 YR 5/6 (kırmızı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, kum katkılı. Dış ve iç yüzeyde astar izleri. İçe dönük ağız kenarı, ağız kenarı üzerinde iki adet yiv. Derin gövde profili. Dış yüzeyde gövde üzerinde iki sıra halinde çentiklerden oluşan rulet bezeme.
Tür: LRD
Form: Hayes Form 10-Meyza Form K4B
Literatür: Reynolds, 2011, **a.g.k.**, 218, 219, fig. 9, no. 142.
Dönem: MS geç 6. yüzyıl (Reynolds)

Kat.No.110. Basin ağız-gövde parçası. (Lev. 26, 67)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 29-K48-10
Ölçüler: A.R. 32cm, h. 5,6cm
Hamur (Munsell): 5 YR 6/6 (kırmızımsı sarı)
Astar (Munsell): 5 YR 4/6 (sarımsı kırmızı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, kum katkılı. Dış ve iç yüzeyde astar izleri. İçe dönük ağız kenarı, ağız kenarı üzerinde iki adet yiv. Derin gövde profili.
Tür: LRD
Form: Hayes Form 10-Meyza Form K4B
Literatür: Reynolds, 2011, **a.g.k.**, 218, 219, fig. 9, no. 142.
Dönem: MS geç 6. yüzyıl (Reynolds)

<u>Hayes Form 11/Meyza Form H11</u>

Kat.No.111. Basin ağız-gövde parçası. (Lev. 27, 68)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 31-K68-01
Ölçüler: A.R. 34cm, h. 5,7cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 6/8 (açık kırmızı)
Astar (Munsell): 2,5 YR 4/4 (kırmızımsı kahverengi)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, az miktarda kum ve kireç katkılı. Dış ve iç yüzeyde astar izleri. Kalınlaştırılmış, iç yüzeyde yuvarlatılmış, dış yüzeyde ise yassılaştırılarak düz bir geniş bant haline getirilmiş ağız kenarı. Derin gövde profili.
Tür: LRD
Form: Hayes Form 11/Meyza Form H11
Literatür: Reynolds, 2011, **a.g.k.**, 211, fig. 3, no. 37-39.
Dönem: MS geç 5. yüzyıl (Reynolds)

Kat.No.112. Basin ağız-gövde parçası. (Lev. 27, 68)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 4-K4-02
Ölçüler: A.R. 30,6cm, h. 6,7cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 6/6 (açık kırmızı)
Astar (Munsell): 2,5 YR 4/8 (kırmızı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, az miktarda kireç katkılı. Dış ve iç yüzeyde astar izleri. Kalınlaştırılmış, iç yüzeyde yuvarlatılmış, dış yüzeyde yassılaştırılarak düz bir geniş bant haline getirilmiş ağız kenarı, dik gövde profili, ağız kenarının hemen altına, gövdeye yerleştirilmiş yatay kulp.
Tür: LRD
Form: Hayes Form 11/Meyza Form H11
Literatür: Reynolds, 2011, **a.g.k.**, 218, fig. 9, no. 144; 221, fig. 11, no. 177, 178; Hayes, 1972, **a.g.k.**, fig. 84/11.1, 2, 383; M. Jackson v.d., 2012, **a.g.k.**, 106, fig. 17, no. 7; Şen ve Oransay, 2014, **a.g.k.**, 106, çiz. 6, no. 9; Oransay ve Şen-Yıldırım, 2011, **a.g.k.**, 104, res. 4, no. 5; Johnson, 2008, **a.g.k.**, 60, no. 185; Hayes, 1972, **a.g.k.**, 383; Hayes 1980, **a.g.k.**, 529; Meyza, 2007, **a.g.k.**, pl. 10-12.
Dönem: MS 6. yüzyılın başı (Reynolds)

Kat.No.113. Basin ağız-gövde parçası. (Lev. 27, 68)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 29-K48-06
Ölçüler: A.R. 31cm, h. 6,2cm
Hamur (Munsell): 5 YR 7/6 (kırmızımsı sarı)

Astar (Munsell): 2,5 YR 5/6 (kırmızı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, katkısız. Dış ve iç yüzeyde astar izleri. Kalınlaştırılmış, iç yüzeyde yuvarlatılmış, dış yüzeyde yassılaştırılarak düz bir geniş bant haline getirilmiş ağız kenarı, dik gövde profili, ağız kenarının hemen altına, gövdeye yerleştirilmiş yatay kulp.
Tür: LRD
Form: Hayes Form 11/Meyza Form H11
Literatür: Reynolds, 2011, **a.g.k.**, 218, fig. 9, no. 144; 221, fig. 11, no. 177, 178; Hayes, 1972, **a.g.k.**, fig. 84/11.1, 2, 383; M. Jackson v.d., 2012, **a.g.k.**, 106, fig. 17, no. 7; Şen ve Oransay, 2014, **a.g.k.**, 106, çiz. 6, no. 9; Oransay ve Şen-Yıldırım, 2011, **a.g.k.**, 104, res. 4, no. 5; Johnson, 2008, **a.g.k.**, 60, no. 185; Hayes, 1972, **a.g.k.**, 383; Hayes 1980, **a.g.k.**, 529; Meyza, 2007, **a.g.k.**, pl. 10-12.
Dönem: MS 6. yüzyılın son çeyreği-MS 7. yüzyılın başı (Reynolds)

Kat.No.114. Basin ağız-gövde parçası. (Lev. 27, 68)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 29-K48-14
Ölçüler: A.R. 37cm, h. 6,8cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 6/8 (açık kırmızı)
Astar (Munsell): 2,5 YR 4/4 (kırmızımsı kahverengi)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, kum katkılı. Dış ve iç yüzeyde astar izleri. Kalınlaştırılmış, iç yüzeyde yuvarlatılmış, dış yüzeyde yassılaştırılarak düz bir geniş bant haline getirilmiş ağız kenarı, dik gövde profili, ağız kenarının hemen altına, gövdeye yerleştirilmiş yatay kulp.
Tür: LRD
Form: Hayes Form 11/Meyza Form H11
Literatür: Reynolds, 2011, **a.g.k.**, 218, fig. 9, no. 144; 221, fig. 11, no. 177, 178; Hayes, 1972, **a.g.k.**, fig. 84/11.1, 2, 383; M. Jackson v.d., 2012, **a.g.k.**, 106, fig. 17, no. 7; Şen ve Oransay, 2014, **a.g.k.**, 106, çiz. 6, no. 9; Oransay ve Şen-Yıldırım, 2011, **a.g.k.**, 104, res. 4, no. 5; Johnson, 2008, **a.g.k.**, 60, no. 185; Hayes, 1972, **a.g.k.**, 383; Hayes 1980, **a.g.k.**, 529; Meyza, 2007, **a.g.k.**, pl. 10-12.
Dönem: MS 6. yüzyılın son çeyreği-MS 7. yüzyılın başı (Reynolds)

Kat.No.115. Basin ağız-gövde parçası. (Lev. 28, 68)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 22-K34-05
Ölçüler: A.R. 34cm, h. 5,3cm
Hamur (Munsell): 10 R 6/6 (açık kırmızı)
Astar (Munsell): 10 R 6/2 (uçuk kırmızı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, gözeneksiz, kireç, az miktarda kum katkılı. Dış ve iç yüzey astarlı, astarı özensiz. Kalınlaştırılmış ağız kenarı dışa sarkık, düz bir bant görünümüne sahip, iç yüzeyde ağız kenarı yuvarlatılmış, gövde profili hafif içe eğimli.
Tür: LRD
Form: Hayes Form 11
Literatür: Hayes, 1991, **a.g.k.**, 209, fig. LXXII, no. 17, 20.
Dönem: MS erken 6. yüzyıl-6. yüzyıl ortası arası.

Hayes Form 12/Meyza Form H12

Kat.No.116. Kavanoz ağız-gövde-dip parçası. (Lev. 28, 68)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 29-K48-04-08
Ölçüler: A.R. 26cm, D.R. 14,5cm, h. 19cm
Hamur (Munsell): 10 R 6/6 (açık kırmızı)
Astar (Munsell): 10 R 6/2 (uçuk kırmızı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, gözeneksiz, az miktarda kireç katkılı. Dış ve iç yüzey astarlı, astarı özensiz. Dik ve yüksek ağız kenarı, ağız kenarında yiv, şişkin gövde profili, iç kısımda hafifçe yükseltilmiş düz dip.
Tür: LRD
Form: Hayes Form 12/Meyza Form H12A
Literatür: Meyza, 2007, **a.g.k.**, pl. 13, 17; Hayes, 1972, **a.g.k.**, fig. 83/12. 1, 383; Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 121-123, no. 531-538.
Dönem: MS 7. yüzyıl ortası.

Kat.No.117. Kavanoz ağız-gövde-dip parçası. (Lev. 28, 69)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 29-K48-07-12
Ölçüler: A.R. 8cm, D.R. 4,5cm, h. 5,5cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 6/6 (açık kırmızı)
Astar (Munsell): 2,5 YR 4/3 (kırmızımsı kahverengi)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, gözeneksiz, kireç, az miktarda mika ve kum katkılı. Dış ve iç yüzey astarlı, astarı özensiz. Dik ve yüksek ağız kenarı, ağız kenarında yiv, şişkin gövde profili, iç kısımda hafifçe yükseltilmiş düz dip. Dik ve yüksek boyun profilinin orta noktasında kulp başlangıcı, kabın gövde altında kulp bitişi.
Tür: LRD
Form: Hayes Form 12/Meyza Form H12C
Literatür: Meyza, 2007, **a.g.k.**, pl. 13, 17; Hayes, 1972, **a.g.k.**, fig. 83/12. 1, 383; Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 121-123, no. 531-538.
Dönem: MS 7. yüzyıl ortası.

Kat.No.118. Kavanoz dip parçası. (Lev. 29, 69)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 29-K48-09

Ölçüler: D.R. 10cm, h. 6,7cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 6/8 (açık kırmızı)
Astar (Munsell): 2,5 YR 4/3 (kırmızımsı kahverengi)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, gözeneksiz, kum katkılı. Dış ve iç yüzeyde astar izleri. İç kısımda hafifçe yükseltilmiş düz dip.
Tür: LRD
Form: Hayes Form 12/Meyza Form H12
Literatür: Meyza, 2007, **a.g.k.**, pl. 13, 17; Hayes, 1972, **a.g.k.**, fig. 83/12. 1, 383; Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 121-123, no. 531-538.
Dönem: MS 7. yüzyıl ortası.

Kat.No.119. Kavanoz dip parçası. (Lev. 29, 69)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 6-K6-07
Ölçüler: D.R. 12cm, h. 5,2cm
Hamur (Munsell): 5 YR 7/6 (kırmızımsı sarı)
Astar (Munsell): 2,5 YR 5/8 (kırmızı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, kum katkılı. Dış yüzeyde astar izleri. Oturma düzleminde oluk görülen iç kısımda alçak bir ayak çıkıntısı ile belirginleştirilmiş dip profili.
Tür: LRD
Form: Hayes Form 12/Meyza Form H12
Literatür: Meyza, 2007, **a.g.k.**, pl. 13, 17; Hayes, 1972, **a.g.k.**, fig. 83/12. 1, 383; Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 121-123, no. 531-538.
Dönem: MS 7. yüzyıl ortası.

Kat.No.120. Kavanoz dip parçası. (Lev. 29, 69)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 29-K48-16
Ölçüler: D.R. 12,8cm, h. 4,2cm
Hamur (Munsell): 10 YR 8/3 (çok uçuk kahverengi)
Astar (Munsell): 2,5 YR 3/3 (koyu kırmızımsı kahverengi)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, gözeneksiz, kum katkılı. Dış ve iç yüzeyde astar izleri. İç kısımda hafifçe yükseltilmiş düz dip. Dış yüzeyde gövdede tek bant halinde çentiklerden oluşan rulet bezeme.
Tür: LRD
Form: Hayes Form 12/Meyza Form H12
Literatür: Meyza, 2007, **a.g.k.**, pl. 13, 17; Hayes, 1972, **a.g.k.**, fig. 83/12. 1, 383; Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 121-123, no. 531-538.
Dönem: MS 7. yüzyıl ortası.

Kat.No.121. Kavanoz dip parçası. (Lev. 30, 69)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 29-K48-14
Ölçüler: D.R. 7,5cm, h. 2,7cm
Hamur (Munsell): 5 YR 5/8 (sarımsı kırmızı)
Astar (Munsell): 2,5 YR 3/3 (koyu kırmızımsı kahverengi)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, gözeneksiz, az miktarda mika ve kireç katkılı. Dış ve iç yüzeyde astar izleri. İç kısımda hafifçe yükseltilmiş düz dip.
Tür: LRD
Form: Hayes Form 12/Meyza Form H12
Literatür: Meyza, 2007, **a.g.k.**, pl. 13, 17; Hayes, 1972, **a.g.k.**, fig. 83/12. 1, 383; Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 121-123, no. 531-538.
Dönem: MS 7. yüzyıl ortası.

Kat.No.122. Kavanoz dip parçası. (Lev. 30, 69)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 29-K48-15
Ölçüler: D.R. 13cm, h. 3,8cm
Hamur (Munsell): 7,5 YR 6/6 (kırmızımsı sarı)
Astar (Munsell): 2,5 YR 3/3 (koyu kırmızımsı kahverengi)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, gözeneksiz, az miktarda mika ve kum katkılı. Dış ve iç yüzeyde astar izleri. İç kısımda hafifçe yükseltilmiş düz dip.
Tür: LRD
Form: Hayes Form 12/Meyza Form H12
Literatür: Meyza, 2007, **a.g.k.**, pl. 13, 17; Hayes, 1972, **a.g.k.**, fig. 83/12. 1, 383; Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 121-123, no. 531-538.
Dönem: MS 7. yüzyıl ortası.

Kat.No.123. Kavanoz dip parçası. (Lev. 30, 69)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 16-K71-01
Ölçüler: D.R. 13,4cm, h. 5,2cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 7/4 (açık kırmızımsı kahverengi)
Astar (Munsell): 2,5 YR 5/8 (kırmızı) 5 YR 8/3 (pembe) (sulandırılmış kil astar)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, gözeneksiz, kum katkılı. Dış ve iç yüzeyde sulandırılmış kil astar üzerine astar izleri. Dış yüzeyde gövde altına denk gelecek şekilde tek bir bant halinde uygulanmış, çentiklerden oluşan rulet bezeme. İç kısımda hafifçe yükseltilerek alçak bir ayak çıkıntısı görünümü kazandırılmış dip profili.
Tür: LRD
Form: Hayes Form 12/Meyza Form H12
Literatür: Meyza, 2007, **a.g.k.**, pl. 13, 17; Hayes, 1972, **a.g.k.**, fig. 83/12. 1, 383; Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 121-123, no. 531-538.
Dönem: MS 7. yüzyıl ortası.

Kat.No.124. Kavanoz dip parçası. (Lev. 30, 69)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 29-K48-13
Ölçüler: D.R. 9,6cm, h. 4,2cm
Hamur (Munsell): 5 YR 5/6 (sarımsı kırmızı)
Astar (Munsell): 10 R 5/8 (kırmızı)

Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, gözeneksiz, mika ve kum katkılı. Dış ve iç yüzey astarlı, astarı özensiz. İç kısımda hafifçe yükseltilmiş düz dip. Dış yüzeyde gövdede iki bant halinde çentiklerden oluşan rulet bezeme.
Tür: LRD
Form: Hayes Form 12/Meyza Form H12
Literatür: Meyza, 2007, **a.g.k.**, pl. 13, 17; Hayes, 1972, **a.g.k.**, fig. 83/12. 1, 383; Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 121-123, no. 531-538.
Dönem: MS 7. yüzyıl ortası.

Meyza Form H8A

Kat.No.125. Derin kâse ağız-gövde-tutamak parçası. (Lev. 31, 70)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 58-K133-09
Ölçüler: D.R. 31cm, h. 9,4cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 4/6 (kırmızı)
Astar (Munsell): 2,5 YR 4/4 (kırmızımsı kahverengi)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, gözeneksiz, az miktarda kum ve az miktarda kireç katkılı. Dış ve iç yüzeyde astar izleri. Dış yüzeyde gövde altına denk gelecek şekilde tek bir bant halinde uygulanmış, çentiklerden oluşan rulet bezeme. Üst yüzeyinde tek bir yiv görülen, kalınlaştırılmış ağız profili, gövde ortasında belirgin dönüş, bu noktaya yerleştirilmiş yatay, gövdeye bitişik tutamak. Tutamağın orta noktasında kil ıslakken bastırılarak oluşturulmuş bir çukurluk.
Tür: LRD
Form: Meyza Form H8A
Literatür: Meyza, 2007, **a.g.k.**, pl. 6, no. 7.
Dönem: MS 5. yüzyıl.

Testi

Kat.No.126. Testi ağız-kulp parçası. (Lev. 31, 70)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 26-K62-01
Ölçüler: A.R. 10cm, h. 2,2cm
Hamur (Munsell): 5 YR 6/4 (açık kırmızımsı kahverengi)
Astar (Munsell): 5 YR 5/3 (kırmızımsı kahverengi)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, gözeneksiz, az miktarda kireç katkılı. Dış ve iç yüzeyde astar izleri. Dışa açılan ağız kenarı keskin bir dönüşle omuz kısmına bağlanmakta. Kısa boyun profili ve bu noktada oval kesitli bir kulp başlangıcı. Kulp, başlangıç noktasından ağız kenarına bitişik bir biçimde yükselerek geniş bir açıyla, gövdeye doğru inmekte.
Form: Testi
Literatür: Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 120, no. 526, c. II, 263, no. 526; Hayes, 1991, **a.g.k.**, fig. LXXI.5.
Dönem: MS 2. yüzyılın sonu-erken 3. yüzyıl.

Kat.No.127. Testi ağız-boyun parçası. (Lev. 31, 70)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 16-K71-13
Ölçüler: A.R. 9cm, h. 7,5cm
Hamur (Munsell):): 2,5 YR 5/3 (kırmızımsı kahverengi)
Astar (Munsell): 10 YR 3/2 (çok koyu grimsi kahverengi)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, az gözenekli, az miktarda kum ve kireç katkılı. Dış ve iç yüzeyde astar izleri. Dışta ve içte yuvarlatılarak kalınlaştırılmış ağız kenarı, dış yüzeyde ağız kenarı altında iki adet yiv, silindirik ve dik bir boyun profili, ağız kenarı üzerinde kulp çıkışı.
Form: Testi
Literatür: Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 126, 128, no. 555, 556, 565; c. II, 278, 283, no. 555, 556; Williams, 1989, **a.g.k.**, 37, no. 215, fig. 17, no. 215.
Dönem: MS 6-7. yüzyıl.

Kat.No.128. Testi ağız-boyun parçası. (Lev. 31, 70)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 31-K52-02
Ölçüler: A.R. 11cm, h. 5,8cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 6/8 (açık kırmızı)
Astar (Munsell): 5 YR 2.5/1 (siyah)
Tanım: Hamuru sıkı dokulu, gözenekli, taşçık, kum ve kireç katkılı. Ağız kenarında astar izleri. Yuvarlatılmış ağız kenarı, ağız kenarı altında iki yiv, ağız kenarının hemen altında yivlerin bulunduğu kısımda kulp çıkışı.
Form: Testi
Literatür: Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 126, 128, no. 556, 565, c. II, 278, 283, no. 556, 565; Williams, 1989, **a.g.k.**, 37, no. 215, fig. 17, no. 215
Dönem: MS 6-7. yüzyıl.

Kat.No.129. Testi ağız-boyun parçası. (Lev. 32, 70)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 3-K3-07
Ölçüler: A.R. 11cm, h. 3,8cm
Hamur (Munsell): 5 YR 7/6 (kırmızımsı sarı)
Astar (Munsell): 2,5 YR 5/4 (kırmızımsı kahverengi)
Tanım: Hamuru orta sıkı dokulu, gözenekli, mika, taşçık, kum ve kireç katkılı. Dış ve iç yüzeyde astar izleri. Yuvarlatılmış ağız kenarı,

ağız kenarı altında iki yiv, ağız kenarının hemen altında yivlerin bulunduğu kısımda kulp çıkışı.
Form: Testi
Literatür: Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 126, 128, no. 556, 565; c. II, 278, 283, no. 555, 556.
Dönem: MS 6-7. yüzyıl.

Kat.No.130. Testi ağız-boyun parçası. (Lev. 32, 70)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 29-K48-17
Ölçüler: A.R. 12cm, h. 5,1cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 5/6 (kırmızı)
Astar (Munsell): 10 R 6/4 (soluk kırmızı)
Tanım: Hamuru sıkı dokulu, gözenekli, taşçık, kum ve kireç katkılı. Ağız kenarında astar izleri. Yuvarlatılmış ağız kenarı, ağız kenarı altında iki yiv.
Form: Testi
Literatür: Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 126, 128, no. 556, 565, c. II, 278, 283, no. 556, 565.
Dönem: MS 6-7. yüzyıl.

Kat.No.131. Testi ağız-boyun parçası. (Lev. 32, 70)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 29-K48-07
Ölçüler: A.R. 11cm, h. 4,2cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 6/6 (açık kırmızı)
Astar (Munsell): 10 R 4/6 (kırmızı)
Tanım: Hamuru sıkı dokulu, az gözenekli, kum, mika ve kireç katkılı. Dış ve iç yüzeyde astar izleri. İçte ve dışta kalınlaştırılmış yuvarlak ağız kenarı profili.
Form: Testi
Literatür: Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 129, no. 570; c. II, 285, no. 570.
Dönem: MS 6-7. yüzyıl.

Kat.No.132. Testi ağız-boyun parçası. (Lev. 32, 70)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 29-K48-07
Ölçüler: A.R. 9cm, h. 4,6cm
Hamur (Munsell): 10 YR 7/3 (açık kırmızı)
Astar (Munsell): 10 YR 3/1 (kırmızı)
Tanım: Hamuru gevşek, gözenekli, kum, mika ve şamot katkılı. Dış yüzeyde astar izleri. Dışa doğru kalınlaştırılmış, yuvarlatılmış ağız kenarı, ağız kenarının hemen altında iki adet yiv.
Form: Testi
Literatür: -
Dönem: MS 6-7. yüzyıl.

Kat.No.133. Testi ağız-boyun parçası. (Lev. 32, 70)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 29-K48-01
Ölçüler: A.R. 7,4cm, h. 8,6cm
Hamur (Munsell): 5 YR 5/8 (sarımsı kırmızı)
Tanım: Hamuru sıkı dokulu, az gözenekli, kum, yoğun mika ve kireç katkılı. Astarsız. Hafifçe dışa açılan yuvarlatılmış ağız kenarı, silindirik ve uzun boyun profili, dış yüzeyde belirgin çark izleri, boyun kısmının ortasında kulp başlangıcı, boyun iç kısmında, boyun bitiminde 5 adet delikten oluşan süzgeç.
Form: Süzgeçli testi
Literatür: Şen, 2017, **a.g.k.**, pl. 97, no. 813; Yaman, 2018, **a.g.k.**, lev. 38, Kt. nr. 239, 240; Lemaitre vd., 2013, **a.g.k.**, 198 fig. 7; Marksteiner ve Yener-Marksteiner, 2009, lev. 5, no. 39-41; Atik, 1995, **a.g.k.**, 89, 90, fig. 32, no. 151, 152; Tekocak, 2006, **a.g.k.**, 140, lev. 53, no. 292; Williams, 1989, **a.g.k.**, fig. 51, no. 512, 513.
Dönem: MS 5-7. yüzyıl.

Kat.No.134. Testi ağız-boyun parçası. (Lev. 32, 70)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 29-K48-17
Ölçüler: A.R. 5cm, h. 7,8cm
Hamur (Munsell): 10 YR 8/2 (çok soluk kahverengi)
Tanım: Hamuru gevşek dokulu, kum ve kireç katkılı. Astarsız. Yüksek ve silindirik boyun profili, boyun kısmının ortasında kulp çıkışı.
Form: Testi
Literatür: Tekocak, 2006, **a.g.k.**, 140, lev. 53, no. 291; Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 120, no. 528; c. II, 264, no. 528.
Dönem: MS 7. yüzyıl.

Kat.No.135. Testi kaide parçası. (Lev. 32, 71)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 3-K3-05
Ölçüler: D.R. 8,4cm, h. 1,5cm
Hamur (Munsell): 5 YR 5/6 (sarımsı kırmızı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, orta sıkı dokulu, gözenekli, kum, bol mika, kireç ve şamot katkılı. Astarsız.
Form: Testi
Literatür: Özdemir, 2009, **a.g.k.**, 138, 139, Kat. No. 161-164.
Dönem: MS 1-2. yüzyıl.

Kat.No.136. Testi/maşrapa dip parçası. (Lev. 33, 71)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 2-K2-09
Ölçüler: D.R. 3,4cm, h. 2,3cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 7/4 (açık kırmızımsı kahverengi)
Astar (Munsell): 2,5 YR 5/4 (kırmızımsı kahverengi)

Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu; az mika ve kireç katkılı. Dış ve iç yüzeyde astar izleri. Düz dip parçası.
Form: Testi/maşrapa
Literatür: Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 135-137, no. 597-609.
Dönem: MS 6-7. yüzyıl.

Kat.No.137. Testi dip parçası. (Lev. 33, 71)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 16-K71-11
Ölçüler: D.R. 8cm, h. 5,8cm
Hamur (Munsell): 7,5 YR 5/4 (kahverengi)
Tanım: Hamuru kötü pişmiş, gevşek dokulu; az miktarda mika ve kireç katkılı. Astarsız. Düz dipli, şişkin gövdeli.
Form: Testi
Literatür: Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, 68, lev. 136, no. 606; c. II, 302, no. 606; Tekocak, 2006, **a.g.k.**, 140, lev. 53, no. 291.
Dönem: MS 6-7. yüzyıl.

Kat.No.138. Testi dip parçası. (Lev. 33, 71)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 29-K48-03
Ölçüler: D.R. 7cm, h. 8,9cm
Hamur (Munsell): 5 YR 6/4 (açık kırmızımsı sarı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu; az miktarda mika ve kireç katkılı. Astarsız. Düz dipli, şişkin gövdeli.
Form: Testi
Literatür: Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, 68, lev. 136, no. 606; c. II, 302, no. 606; Tekocak, 2006, **a.g.k.**, 140, lev. 53, no. 291.
Dönem: MS 6-7. yüzyıl.

Pişirme Kapları
Güveç

Kat.No.139. Güveç ağız-gövde-kulp parçası. (Lev. 33, 71)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 31-K68-05
Ölçüler: A.R. 12cm, h. 2,9cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 7/6 (açık kırmızı)
Astar (Munsell): 5 YR 3/3 (koyu kırmızımsı kahverengi)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, orta sıkı dokulu, gözenekli, kireç, kum, az miktarda şamot katkılı. Dış yüzeyde astar izleri. Dışa çekik ve yuvarlatılmış ağız kenarı, şişkin gövde profili, ağız kenarından başlayıp gövdeye bağlanan yuvarlak kesitli kulp.
Form: Güveç
Literatür: Williams, 1989, **a.g.k.**, 66, fig. 34, 35, no. 385, 388; Oransay ve Şen-Yıldırım, 2011, **a.g.k.**, 104, res. 4, no. 7, 8; Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 141, 153, no. 637, 691; c. II, s. 319, no. 637; Şen, 2017, **a.g.k.**, 489, pl. 61, no. 548.
Dönem: MS 5. yüzyıl.

Kat.No.140. Güveç ağız-gövde-kulp parçası. (Lev. 33, 71)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 49-K81-01
Ölçüler: A.R. 15cm, h. 2,5cm
Hamur (Munsell): 7,5 YR 8/4 (pembe)
Astar (Munsell): 5 YR 6/8 (kırmızımsı sarı)
Tanım: Hamuru sıkı dokulu, iyi pişmiş, az gözenekli, kum, mika ve taşçık katkılı. Dış ve iç yüzeyde astar izleri. İç tarafta kalınlaştırılmış dışa çekik ağız kenarının ortasında keskin bir hat, dışa açılan gövde profili ve ağız kenarının hemen altından başlayan yuvarlak kesitli, her iki kenarı oluklu kulp.
Form: Güveç
Literatür: Williams, 1989, **a.g.k.**, 66, fig. 34, 35, no. 385, 388; Oransay ve Şen-Yıldırım, 2011, **a.g.k.**, 104, res. 4, no. 7, 8; Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 141, 153, no. 637, 691; c. II, s. 319, no. 637; Şen, 2017, **a.g.k.**, 489, pl. 61, no. 548.
Dönem: MS 5. yüzyıl.

Kat.No.141. Güveç ağız-gövde-kulp parçası. (Lev. 34, 71)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 26-K62-02
Ölçüler: A.R. 18cm, h. 2,1cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 8/4 (pembe)
Astar (Munsell): 5 YR 6/8 (kırmızımsı sarı)
Tanım: Hamuru gözenekli; kum ve kireç katkılı. Dış ve iç yüzeyde astar izleri. İç tarafta kalınlaştırılmış dışa çekik ağız kenarının ortasında keskin bir hat, dışa açılan gövde profili ve ağız kenarının hemen altından başlayan yuvarlak kesitli, her iki kenarı oluklu kulp.
Form: Güveç
Literatür: Williams, 1989, **a.g.k.**, 66, fig. 34, 35, no. 385, 388; Oransay ve Şen-Yıldırım, 2011, **a.g.k.**, 104, res. 4, no. 7, 8; Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 141, 153, no. 637, 691; c. II, s. 319, no. 637; Şen, 2017, **a.g.k.**, 489, pl. 61, no. 548.
Dönem: MS 5. yüzyıl.

Kat.No.142. Güveç ağız-gövde-kulp parçası. (Lev. 34, 71)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 4-K4-03
Ölçüler: A.R. 18cm, h. 2,9cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 6/8 (açık kırmızı)
Astar (Munsell): 5 YR 6/8 (kırmızımsı sarı)
Tanım: Hamuru orta sıkı, gözenekli, mika, şamot ve kum katkılı. Dışa çekik ve

yuvarlatılmış ağız kenarı, şişkin gövde profili, ağız kenarından başlayıp gövdeye bağlanan yuvarlak kesitli kulp, kulp üzerinde iki adet yiv
Form: Güveç
Literatür: Williams, 1989, **a.g.k.**, 66, fig. 34, 35, no. 385, 388; Oransay ve Şen-Yıldırım, 2011, **a.g.k.**, 104, res. 4, no. 7, 8; Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 141, 153, no. 637, 691; c. II, s. 319, no. 637; Şen, 2017, **a.g.k.**, 489, pl. 61, no. 548.
Dönem: MS 5. yüzyıl.

Kat.No.143. Güveç ağız-gövde-kulp parçası. (Lev. 34, 72)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 31-K68-05
Ölçüler: A.R. 12cm, h. 2,9cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 7/6 (açık kırmızı)
Astar (Munsell): 5 YR 3/3 (koyu kırmızımsı kahverengi)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, orta sıkı dokulu, gözenekli, kireç, kum, az miktarda şamot katkılı. Dış yüzeyde astar izleri. Dışa çekik ve yuvarlatılmış ağız kenarı, şişkin gövde profili, ağız kenarından başlayıp gövdeye bağlanan yuvarlak kesitli kulp.
Form: Güveç
Literatür: Williams, 1989, **a.g.k.**, 66, fig. 34, 35, no. 385, 388; Oransay ve Şen-Yıldırım, 2011, **a.g.k.**, 104, res. 4, no. 7, 8; Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 141, 153, no. 637, 691; c. II, s. 319, no. 637; Şen, 2017, **a.g.k.**, 489, pl. 61, no. 548.
Dönem: MS 5. yüzyıl.

Kat.No.144. Güveç ağız-gövde-kulp parçası. (Lev. 34, 72)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 53-K84-02
Ölçüler: A.R. 15cm, h. 8,9cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 5/6 (kırmızı)
Astar (Munsell): 2,5 YR 4/3 (kırmızımsı kahverengi)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, orta sıkı dokulu, gözenekli, kireç, bol miktarda kum, az miktarda mika katkılı. Dış yüzeyde astar izleri. Dışa çekik ve yuvarlatılmış ağız kenarı, şişkin gövde profili, ağız kenarından başlayıp gövdeye bağlanan oval kesitli kulp.
Form: Güveç
Literatür: Williams, 1989, **a.g.k.**, 66, fig. 34, 35, no. 385, 388; Oransay ve Şen-Yıldırım, 2011, **a.g.k.**, 104, res. 4, no. 7, 8; Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 141, 153, no. 637, 691; c. II, s. 319, no. 637; Şen, 2017, **a.g.k.**, 489, pl. 61, no. 548.
Dönem: MS 5. yüzyıl.

Kat.No.145. Güveç ağız-gövde-kulp parçası. (Lev. 35, 72)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 7-K7-05
Ölçüler: A.R. Belirlenemedi, h. 2,8cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 4/8 (kırmızı)
Astar (Munsell): 2,5 YR 7/4 (sulandırılmış kil astar) (açık kırmızımsı kahverengi)
Tanım: Hamuru kötü pişmiş, orta sıkı dokulu, gözenekli, kireç, bol miktarda kum, az miktarda mika katkılı. Dış yüzeyde yer yer grileşmeler ve üzerinde sulandırılmış kil astar izleri görülmekte. Dışa çekik, kalınlaştırılmış dudak kenarının ortasında keskin bir hat, ağız kenarı altından başlayan yuvarlak kesitli kulp.
Form: Güveç
Literatür: Williams, 1989, **a.g.k.**, 66, fig. 34, 35, no. 385, 388; Oransay ve Şen-Yıldırım, 2011, **a.g.k.**, 104, res. 4, no. 7, 8; Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 141, 153, no. 637, 691; c. II, s. 319, no. 637; Şen, 2017, **a.g.k.**, 489, pl. 61, no. 548.
Dönem: MS 5. yüzyıl.

Kat.No.146. Güveç ağız-gövde-kulp parçası. (Lev. 35, 72)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 8-K8-01
Ölçüler: A.R. Belirlenemedi, h. 3,1cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 5/8 (kırmızı)
Astar (Munsell): 2,5 YR 7/4 (sulandırılmış kil astar) (açık kırmızımsı kahverengi)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, orta sıkı dokulu, gözenekli, kireç, bol miktarda kum, az miktarda mika katkılı. Astarsız. Dış ve iç yüzey grileşmiş. Dışa çekik, kalınlaştırılmış dudak kenarının ortasında keskin bir hat, yuvarlak kesitli ve ağız kenarının hemen altından başlayan kulp.
Form: Güveç
Literatür: Williams, 1989, **a.g.k.**, 66, fig. 34, 35, no. 385, 388; Oransay ve Şen-Yıldırım, 2011, **a.g.k.**, 104, res. 4, no. 7, 8; Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 141, 153, no. 637, 691; c. II, s. 319, no. 637; Şen, 2017, **a.g.k.**, 489, pl. 61, no. 548.
Dönem: MS 5. yüzyıl.

Kat.No.147. Güveç ağız-gövde-kulp parçası. (Lev. 35, 72)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 58-K133-04
Ölçüler: A.R. 15cm, h. 2,5cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 6/8 (pembe)
Tanım: Hamuru sıkı dokulu, iyi pişmiş, az gözenekli, kum, kireç ve az miktarda mika katkılı. Astarsız. İç tarafta kalınlaştırılmış dışa çekik ağız kenarının ortasında keskin bir hat, dışa açılan gövde profili ve ağız kenarının hemen altından başlayan yuvarlak kesitli, her iki kenarı oluklu kulp.

Form: Güveç
Literatür: Williams, 1989, **a.g.k.**, 66, fig. 34, 35, no. 385, 388; Oransay ve Şen-Yıldırım, 2011, **a.g.k.**, 104, res. 4, no. 7, 8; Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 141, 153, no. 637, 691; c. II, s. 319, no. 637; Şen, 2017, **a.g.k.**, 489, pl. 61, no. 548.
Dönem: MS 5. yüzyıl.

Kat.No.148. Güveç ağız-gövde-kulp parçası. (Lev. 35, 72)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 35-K76-05
Ölçüler: A.R. 14cm, h. 9,7cm
Hamur (Munsell): 5 YR 7/4 (pembe)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, gözenekli, kireç, kum, az miktarda şamot ve mika katkılı. Dış yüzeyde astar izleri. Hafifçe dışa açılan, yuvarlatılmış ağız kenarı, şişkin gövde profili, ağız kenarından başlayıp gövdeye bağlanan yuvarlak kesitli kulp.
Form: Güveç
Literatür: Williams, 1989, **a.g.k.**, 66, fig. 34, 35, no. 385, 388; Oransay ve Şen-Yıldırım, 2011, **a.g.k.**, 104, res. 4, no. 7, 8; Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 141, 153, no. 637, 691; c. II, s. 319, no. 637; Şen, 2017, **a.g.k.**, 489, pl. 61, no. 548.
Dönem: MS 5. yüzyıl.

Kat.No.149. Güveç ağız-gövde-kulp parçası. (Lev. 36, 73)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 22-K34-01
Ölçüler: A.R. 16cm, h. 1,4cm
Hamur (Munsell): 5 YR 7/4 (pembe)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, gözenekli, kireç, bol miktarda kum, az miktarda mika ve şamot katkılı. Üçgen kesitli, üst yüzeyi düz ve yatay ağız profili, şişkin gövde profili, ağız hizasında başlayan ve ağız kenarından gövdeye geçiş kısmına yerleştirilen oval kesitli kulp.
Form: Güveç
Literatür: Yaman, 2018, **a.g.k.**, 254, 255, lev. 60, no. 416.
Dönem: MS 5. yüzyıl ortası.

Kat.No.150. Güveç ağız-gövde parçası. (Lev. 36, 73)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 8-K8-07
Ölçüler: A.R. 14cm, h. 3,8cm
Hamur (Munsell): 2.5 YR 5/8 (kırmızı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, orta sıkı dokulu, gözenekli, kireç, bol miktarda kum, az miktarda mika katkılı. Astarsız. Dış yüzey grileşmiş. Dışa çekik, kalınlaştırılmış ağız kenarının ortasında keskin bir hat. Şişkin gövde profili.
Form: Güveç
Literatür: Şen, 2017, **a.g.k.**, 490, pl. 62, no. 556.
Dönem: MS 5. yüzyılın üçüncü çeyreği-6. yüzyıl.

Kat.No.151. Güveç ağız-gövde-kulp parçası. (Lev. 36, 73)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 52-K86-01
Ölçüler: A.R. 15cm, h. 3,2cm
Hamur (Munsell): 10 YR 8/4 (çok uçuk kahverengi)
Astar (Munsell): 5 YR 6/6 (kırmızımsı sarı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, orta sıkı dokulu, gözenekli, kireç katkılı. Dış yüzeyde astar izleri. Dışa çekik, kalınlaştırılmış ağız kenarının ortasında keskin bir hat. Şişkin gövde profili. Ağız kenarının hemen altından başlayan kulp.
Form: Güveç
Literatür: Şen, 2017, **a.g.k.**, 490, pl. 62, no. 556.
Dönem: MS 5. yüzyılın üçüncü çeyreği-6. yüzyıl.

Kat.No.152. Güveç ağız-gövde-kulp parçası. (Lev. 36, 73)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 26-K62-03
Ölçüler: A.R. 15cm, h. 3,4cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 6/8 (açık kırmızı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, orta sıkı dokulu, gözenekli, kireç, kum katkılı. Astarsız. Dışa çekik ve yuvarlatılmış ağız kenarı, şişkin gövde profili.
Form: Güveç
Literatür: Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 144, no. 655, 658, lev. 150, 681.
Dönem: MS 4-7. yüzyıl.

Kat.No.153. Güveç ağız-gövde-kulp parçası. (Lev. 37, 73)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 2-K2-05
Ölçüler: A.R. 18cm, h. 2,8cm
Hamur (Munsell): 10 R 5/8 (kırmızı), özü 5 Y 6/1 (gri)
Tanım: Sandviç hamurlu, sıkı dokulu, iri kireç ve kum katkılı. Astarsız. Dış yüzeyde düzleştirilerek köşeli bir form kazandırılmış ve gövdeye geçişte bir girinti ile belirginleştirilmiş ağız kenarı, dik gövde profili, ağız kenarından başlayarak geniş bir açıyla gövdeye uzanan kalın ve yuvarlak kesitli kulp.
Form: Güveç
Literatür: Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 145, no. 659, lev. 146, no. 665, lev. 147, no. 666, lev. 148, no. 675, lev. 149, no. 676, 677, 679, lev. 150, no. 680, lev. 154, no. 694.

Dönem: MS 4-7. yüzyıl.

Kat.No.154. Güveç ağız-gövde-kulp parçası. (Lev. 37, 73)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 4-K4-01
Ölçüler: A.R. 16cm, h. 3cm
Hamur (Munsell): 5 YR 5/6 (sarımsı kırmızı)
Astar (Munsell): 10 R 4/4 (soluk kırmızı)
Tanım: Hamuru orta sıkı, gözeneksiz, az miktarda mika ve kireç katkılı. İç yüzeyde astar izleri. Yuvarlatılmış ağız kenarı, şişkin gövde profili.
Form: Güveç
Literatür: Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 153, Kat. No. 690, c. II, 345, Kat. No. 690; Yaman, 2018, **a.g.k.**, 245-246, lev. 57, no. 391.
Dönem: MS 4-7. yüzyıl (Perge) MS 5. yüzyılın ilk yarısı (Arykanda).

Kat.No.155. Güveç ağız-gövde-kulp parçası. (Lev. 37, 73)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 2-K2-07
Ölçüler: A.R. 14,6cm, h. 3,6cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 7/6 (açık kırmızı)
Astar (Munsell): 10 YR 8/2 (çok uçuk kahverengi)
Tanım: Hamur iyi pişmiş, orta sıkılıkta, taşçık, kum ve mika katkılı. Dış yüzey astarlı. Hafifçe dışa çekik ve yuvarlatılmış ağız kenarı, dik gövde profili, ağız kenarının altından başlayan yuvarlak kesitli kulp. Kulp üzeri oluklu.
Form: Güveç
Literatür: Tekocak, 2006, **a.g.k.**, lev. 42, no. 247-249.
Dönem: MS 4-7. yüzyıl.

Kat.No.156. Güveç ağız-gövde-kulp parçası. (Lev. 37, 73)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 3-K3-08
Ölçüler: A.R. 17cm, h. 3,4cm
Hamur (Munsell): 7,5 YR 6/3 (açık kahverengi)
Astar (Munsell): 7,5 YR 6/6 (kırmızımsı sarı)
Tanım: Hamuru İyi pişmiş, sıkı dokulu, kum, mika, kireç ve taşçık katkılı. Dış yüzeyde astar izleri. Üçgen kesitli ağız kenarı, iç yüzeyinde ağız kenarından gövdeye geçişte keskin hat, dış yüzeyde ağız kenarı bir girinti ile belirginleştirilmiş, ağız kenarının hemen altından başlayan oval kesitli kulp üzerinde üç adet yiv.
Form: Güveç
Literatür: Tekocak, 2010, **a.g.k.**, 831, 837, fig. 4, no. 45; Yaman, 2018, **a.g.k.**, 232; lev. 53, no. 362, 363; 443, 444, no. 362, 363; Şen, 2017, **a.g.k.**, 484, no. 519; pl. 57, no. 519.
Dönem: MS 5-7. yüzyıl.

Çömlek

Kat.No.157. Çömlek ağız-gövde parçası. (Lev. 38, 73)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 3-K3-09
Ölçüler: A.R. 16cm, h. 3cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 5/6 (kırmızı)
Tanım: Hamuru İyi pişmiş, sıkı dokulu, kum, mika, kireç katkılı. Astarsız. Yuvarlatılmış ağız kenarı, gövdeye inerken dik bir hat, belirgin bir biçimde dışa açılan gövde profili.
Form: Çömlek
Literatür: Tekocak, 2010, **a.g.k.**, 829, 835, fig. 2, no. 12, 13; Williams, 1989, **a.g.k.**, 64, 65, fig. 33, 34, no. 370-375; Aydın, 2019, **a.g.k.**, 443, 444, lev. 99, kat. No. 197, 198.
Dönem: MS 7. yüzyılın ortası.

Tava

Kat.No.158. Tava ağız-gövde-kulp parçası. (Lev. 38, 74)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 7-K7-03
Ölçüler: A.R. ?, h. 7,4cm, kulplu h. 13cm
Hamur (Munsell): 5 YR 5/6 (kırmızımsı sarı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, orta sıkı dokulu, kireç, taşçık, mika katkılı. Dış yüzeyi yanmış. Kalınlaştırılmış ağız kenarı, iç yüzeyde ağız kenarı bir girinti ile belirginleştirilmiş, yayvan gövde profili, kulbu yatay ve boru biçimli, kulp üzerinde iki adet spiral, kulp bitimi dışa çekik, içi boş kulp kesiti.
Form: Tava
Literatür: Özbütev, 1994, **a.g.k.**, 29, lev. 21, no. 86, 89, lev. 22, no. 95, lev. 24, no. 100-109; Fırat, 2011, **a.g.k.**, 258, lev. 55, no. 203; Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 156, no. 707; c. II, s. 354, no. 707; Tekocak, 2010, **a.g.k.**, 828, 835, fig. 2, no. 2-4; Hayes, 1991, **a.g.k.**, 201-206, fig. XXVIII, 1; Hayes, 1983, **a.g.k.**, 126, 127, fig. 9, no. 99, 102.
Dönem: MS 1. yüzyıl? MS 2. yüzyıl? MS 3. yüzyıl? MS geç 2. yüzyıl? MS geç 2. yüzyıl-erken 3. yüzyıl?

Kat.No.159. Tava ağız-gövde-kulp parçası. (Lev. 38, 74)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 26-K62-03
Ölçüler: A.R. 22cm, h. 3,7cm
Hamur (Munsell): 10 YR 4/2 (koyu grimsi kahverengi)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, az gözenekli, kireç, kum, mika katkılı. Dış ve iç yüzeyinde grileşmeler. Astarsız. İçe dönük ağız kenarı, yayvan gövde profili, ağız kenarından

başlayıp yükselerek devam eden yuvarlak kesitli kulp.
Form: Tava
Literatür: Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 155, no. 698, c. II, 349, no. 698; Williams, 1989, **a.g.k.**, 71, fig. 38, no. 416; Yaman, 2018, **a.g.k.**, 209, lev. 45, Kat. Nr. 296, 299, 300; Şen, 2017, **a.g.k.**, 170-171, pl. 63, no. 569-572; Degeest, 2000, **a.g.k.**, fig. 158, Type 4B100; Diederichs, 1980, **a.g.k.**, 98, pl. 22, No. 275.
Dönem: MS 5-7. yüzyıl

Kat.No.160. Tava ağız-gövde-kulp parçası. (Lev. 39, 74)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 53-K84-06
Ölçüler: A.R. 27cm, h. 3,2cm
Hamur (Munsell): 5 YR 6/6 (kırmızımsı sarı)
Astar (Munsell): 7,5 YR 8/4 (pembe)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, az gözenekli, kireç, kum, mika katkılı. Dış yüzeyde-kulp üzerinde astar izleri. İçe dönük ağız kenarı, yayvan gövde profili, ağız kenarından başlayıp yatay devam eden yuvarlak kesitli kulp.
Form: Tava
Literatür: Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 155, no. 698, c. II, 349, no. 698; Williams, 1989, **a.g.k.**, 71, fig. 38, no. 416; Yaman, 2018, **a.g.k.**, 209, lev. 45, Kat. Nr. 296, 299, 300; Şen, 2017, **a.g.k.**, 170-171, pl. 63, no. 569-572; Degeest, 2000, **a.g.k.**, fig. 158, Type 4B100; Diederichs, 1980, **a.g.k.**, 98, pl. 22, No. 275.
Dönem: MS 5-7. yüzyıl

Kat.No.161. Tava ağız-gövde-kulp parçası. (Lev. 39, 74)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 30-K56-01
Ölçüler: A.R. 24cm, h. 3cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 7/6 (açık kırmızı)
Astar (Munsell): 2,5 YR 5/6 (kırmızı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, az gözeneksiz, kireç, kum, mika, şamot katkılı. Dış yüzeyde-kulp üzerinde astar izleri. İçe dönük ağız kenarı, yayvan gövde profili, ağız kenarından başlayıp yatay devam eden yuvarlak kesitli kulp.
Form: Tava
Literatür: Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 155, no. 698, c. II, 349, no. 698; Williams, 1989, **a.g.k.**, 71, fig. 38, no. 416; Yaman, 2018, **a.g.k.**, 209, lev. 45, Kat. Nr. 296, 299, 300; Şen, 2017, **a.g.k.**, 170-171, pl. 63, no. 569-572; Degeest, 2000, **a.g.k.**, fig. 158, Type 4B100; Diederichs, 1980, **a.g.k.**, 98, pl. 22, No. 275.
Dönem: MS 5-7. yüzyıl

Kat.No.162. Tava ağız-gövde-kulp parçası. (Lev. 39, 75)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 35-K76-04
Ölçüler: A.R. 26cm, h. 2,6cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 6/6 (açık kırmızı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, orta sıkı dokulu, gözenekli, kum, az miktarda kireç ve mika katkılı. Astarsız. İçe dönük ağız kenarı, yayvan gövde profili, ağız kenarından başlayıp yatay devam eden yuvarlak kesitli kulp.
Form: Tava
Literatür: Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 155, no. 698, c. II, 349, no. 698; Williams, 1989, **a.g.k.**, 71, fig. 38, no. 416; Yaman, 2018, **a.g.k.**, 209, lev. 45, Kat. Nr. 296, 299, 300; Şen, 2017, **a.g.k.**, 170-171, pl. 63, no. 569-572; Degeest, 2000, **a.g.k.**, fig. 158, Type 4B100; Diederichs, 1980, **a.g.k.**, 98, pl. 22, No. 275.
Dönem: MS 5-7. yüzyıl

Kat.No.163. Tava ağız-gövde-kulp parçası. (Lev. 39, 75)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 52-K86-05
Ölçüler: A.R. 22cm, h. 2cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 7/6 (açık kırmızı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, gözeneksiz, kum, az miktarda kireç ve şamot katkılı. Astarsız. İçe dönük ağız kenarı, yayvan gövde profili, ağız kenarından başlayıp yatay devam eden yuvarlak kesitli kulp.
Form: Tava
Literatür: Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 155, no. 698, c. II, 349, no. 698; Williams, 1989, **a.g.k.**, 71, fig. 38, no. 416; Yaman, 2018, **a.g.k.**, 209, lev. 45, Kat. Nr. 296, 299, 300; Şen, 2017, **a.g.k.**, 170-171, pl. 63, no. 569-572; Degeest, 2000, **a.g.k.**, fig. 158, Type 4B100; Diederichs, 1980, **a.g.k.**, 98, pl. 22, No. 275.
Dönem: MS 5-7. yüzyıl

Depolama Kapları

Ticari Amphora

<u>Kilikya Tip 1/Agora G199/Zemer 41</u>

Kat.No.164. Amphora ağız-boyun-kulp parçası. (Lev. 40, 75)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 7-K7-09
Ölçüler: A.R. 11cm, h. 5,9cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 5/6 (kırmızı)
Astar (Munsell): 5 YR 7/6 (sulandırılmış kil astar) (kırmızımsı sarı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, mika, kireç ve kum katkılı. Dış ve iç yüzeyin tamamı sulandırılmış kil astarlı. Çimdik kulplu (pinched handle).

Form: Kilikya Tip 1 amphora (Bıçkıcı Çay Fırın Alanı)
Literatür: Williams and Lund, 2013, **a.g.k.**, 158; Şenol, Şenol ve Sezgin, 2009, **a.g.k.**, 223.
Dönem: MS 1-2. yüzyıl.

Kat.No.165. Amphora dip parçası. (Lev. 40, 75)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 7-K7-06
Ölçüler: D.R. 3,3cm, h. 9,6cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 5/8 (kırmızı)
Astar (Munsell): 5 YR 7/6 (sulandırılmış kil astar) (kırmızımsı sarı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, mika, kireç ve iri taşçık katkılı. Dış yüzeyde sulandırılmış kil astar izleri. Topuz dipli (spike toe with knob).
Form: Kilikya Tip 1 amphora (Bıçkıcı Çay Fırın Alanı 'spike toe with knob')
Literatür: Rauh and Slane, 2000, **a.g.k.**, 324, fig. 23; Williams and Lund, 2013, **a.g.k.**, 158.
Dönem: MS 1-2. yüzyıl.

Kat.No.166. Amphora dip parçası. (Lev. 40, 75)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 2-K2-08
Ölçüler: D.R. 5cm, h. 9,8cm
Hamur (Munsel): 10 R 6/8 (açık kırmızı)
Astar (Munsell): 10 YR 7/3 (sulandırılmış kil astar) (çok uçuk kahverengi)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş sıkı dokulu, mika, kireç ve taşçık katkılı.
Form: Kilikya Tip 1 amphora (Bıçkıcı Çay Fırın Alanı 'spike toe with knob')
Literatür: Rauh and Slane, 2000, **a.g.k.**, 324, fig. 23; Williams and Lund, 2013, **a.g.k.**, 158.
Dönem: MS 1-2. yüzyıl.

Keay 23

Kat.No.167. Amphora dip-gövde parçası. (Lev. 40, 75)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 21-K72-01
Ölçüler: D.R. 5cm, h. 14,3cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 7/4 (açık kırmızımsı kahverengi)
Astar (Munsell): 7,5 YR 7/3 (pembe)
Tanım: İçi dolu ve silindirik topuzlu dip, dar göve profili.
Form: Keay 23 amphora
Literatür: Keay, 1984, **a.g.k.**, 172-178, fig. 69, no. 5, fig. 72.
Dönem: MS erken 4. yüzyıl-5. yüzyılın ortası.

LRA 8/Agora M 273

Kat.No.168. Amphora dip parçası. (Lev. 41, 75)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 20-K11-02
Ölçüler: D.R. 4,8cm, h. 5,6cm
Hamur (Munsell): 7,5 YR 7/3 (pembe)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, orta sıkı, gözenekli; kum, şamot, mika ve kireç katkılı. Astarsız. Mantar biçimli kısa ve küt dip parçası.
Form: Agora M273 (Pamphylia)
Literatür: Şenol, Şenol ve Sezgin, 2009, **a.g.k.**, 251, 252.
Dönem: MS 4. yüzyılın sonu.

Keay 52

Kat.No.169. Amphora ağız-boyun-kulp parçası. (Lev. 41, 75)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 20-K28-01
Ölçüler: A.R. 8,8cm, h. 5,1cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 7/6 (açık kırmızı)
Astar (Munsell): 10 YR 8/3 (çok uçuk kahverengi)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, orta sıkı dokulu, gözenekli, taşçık, kireç ve bol miktarda kum katkılı. Dış yüzey astarlı. Dışa çekik ve uç kısmı yuvarlatılmış ağız kenarının üst kısmı bir girinti ile kademeli hale getirilmiş, silindirik boyunlu ve ağız kenarının hemen altından başlayan oval kesitli, üst yüzeyi oluklu kulp.
Form: Keay 52 amphora
Literatür: Tekocak ve Zoroğlu, 2013, **a.g.k.**, 116, 117, 138, fig. 11; Keay, 1984, **a.g.k.**, 262, fig. 114, no. 3-5.
Dönem: MS 5. yüzyıl.

LRA 1A

Kat.No.170. Amphora ağız-boyun parçası. (Lev. 41, 76)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 58-K133-04
Ölçüler: A.R. 6,8cm. h. 8,3cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 6/8 (açık kırmızı)
Tanım: Hamuru sıkı dokulu, az gözenekli, az miktarda kum, kireç ve mika katkılı. Astarsız. Ağız-boyun parçası.
Form: LRA 1A
Literatür: Şenol, Şenol ve Sezgin, 2009, **a.g.k.**, 228; Pieri, 2005, **a.g.k.**, 252, pl. 12; Kızılarslanoğlu, 2016, **a.g.k.**, 169, 170.
Dönem: MS 5. yüzyıl ortası.

Kat.No.171. Amphora dip parçası. (Lev. 41, 76)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 19-K37-02
Ölçüler: D.R. 3cm. h. 3,8cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 7/4 (açık kırmızımsı kahverengi)

Tanım: Hamuru gevşek dokulu, gözenekli, az miktarda kum katkılı. Astarsız. Düğme biçimli dip parçası.
Form: LRA 1A
Literatür: Şenol, Şenol ve Sezgin, 2009, **a.g.k.**, 228; Pieri, 2005, **a.g.k.**, 252, pl. 12; Kızılarslanoğlu, 2016, **a.g.k.**, 169, 170.
Dönem: MS 5. yüzyıl ortası.

LRA 1B

Kat.No.172. Amphora ağız-boyun-kulp parçası. (Lev. 42, 76)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 1- K1-03
Ölçüler: A.R. 10 cm, h. 10cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 7/6 (açık kırmızı)
Astar (Munsell): 7,5 YR 8/3 (pembe)
Tanım: Hamur orta sıkı, gözenekli; kum ve bol kireç katkılı. Dış yüzeyde astar izleri. Belirginleştirilerek yüksek bir bant haline getirilmiş dışa çekik ağız kenarı, silindirik boyun. Ağız kenarının hemen altından başlayan yuvarlak kesitli kulp.
Form: LRA 1B
Literatür: Kızılarslanoğlu, 2016, **a.g.k.**, 360-362, Kat. No. 63, 64; Autret, Yağcı ve Rauh, 2010, **a.g.k.**, 206, res. 7-8; Aydın, 2019, **a.g.k.**, lev. 46, kat. 92.
Dönem: MS 6-7. yüzyıl.

Kat.No.173. Amphora ağız-boyun-kulp parçası. (Lev. 42, 76)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 1- K1-01
Ölçüler: A.R. 11cm, h. 9,5cm
Hamur (Munsell): 5 YR 6/6 (kırmızımsı sarı)
Astar (Munsell): 7,5 YR 8/3 (pembe)
Tanım: Hamur orta sıkı, gözenekli; kum, taşcık, kireç, mika katkılı. Dış yüzeyde astar izleri. Belirginleştirilerek yüksek bir bant haline getirilmiş dışa çekik ağız kenarı, silindirik boyun. Ağız kenarının hemen altından başlayan yuvarlak kesitli kulp.
Form: LRA 1B
Literatür: Kızılarslanoğlu, 2016, **a.g.k.**, 360-362, Kat. No. 63, 64; Autret, Yağcı ve Rauh, 2010, **a.g.k.**, 206, res. 7-8; Aydın, 2019, **a.g.k.**, lev. 46, kat. 92.
Dönem: MS 6-7. yüzyıl.

Kat.No.174. Amphora ağız-boyun-kulp parçası. (Lev. 42, 76)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 35- K76-14
Ölçüler: A.R. 12cm, h. 9cm
Hamur (Munsell): 7,5 YR 7/4 (pembe)
Tanım: Hamur orta sıkı, gözenekli; kum, taşcık, kireç, mika katkılı. Belirginleştirilerek yüksek bir bant haline getirilmiş dışa çekik ağız kenarı, silindirik boyun. Ağız kenarının hemen altından başlayan yuvarlak kesitli kulp.
Form: LRA 1B
Literatür: Kızılarslanoğlu, 2016, **a.g.k.**, 360-362, Kat. No. 63, 64; Autret, Yağcı ve Rauh, 2010, **a.g.k.**, 206, res. 7-8; Aydın, 2019, **a.g.k.**, lev. 46, kat. 92.
Dönem: MS 6-7. yüzyıl.

Kat.No.175. Amphora ağız-boyun-kulp parçası. (Lev. 42, 76)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 62-K134-01
Ölçüler: A.R. 9,6cm, h. 12,3cm
Hamur (Munsell): 10 R 7/4 (soluk kırmızı)
Astar (Munsell): 10 YR 8/3 (çok soluk kahverengi)
Tanım: Hamur orta sıkı, gözenekli; kum, mika, kireç, taşcık katkılı. Belirginleştirilerek yüksek bir bant haline getirilmiş dışa çekik ağız kenarı, silindirik boyun. Ağız kenarının hemen altından başlayan yuvarlak kesitli kulp.
Form: LRA 1B
Literatür: Kızılarslanoğlu, 2016, **a.g.k.**, 362-363, Kat. No. 65; Autret, Yağcı ve Rauh, 2010, **a.g.k.**, 206, res. 7-8; Tekocak ve Zoroğlu, 2013, **a.g.k.**, 122, 140, fig. 28-34; Aydın, 2019, **a.g.k.**, lev. 46, kat. 92; Kızılarslanoğlu, 2016, **a.g.k.**, 362-363, Kat. No. 65; Aydın, 2019, **a.g.k.**, 337; Autret, Yağcı ve Rauh, 2010, **a.g.k.**, 206; Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 168-170, no. 748-759.
Dönem: MS 6-7. yüzyıl.

Kat.No.176. Amphora ağız-boyun-kulp parçası. (Lev. 42, 77)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 23-K12-02
Ölçüler: A.R. 9,6cm, h. 10cm
Hamur (Munsell): 10 R 6/4 (soluk kırmızı)
Astar (Munsell): 10 YR 8/2 (çok soluk kahverengi)
Tanım: Hamur orta sıkı, gözenekli; kum, mika, kireç, taşcık katkılı. Belirginleştirilerek yüksek bir bant haline getirilmiş dışa çekik ağız kenarı, silindirik boyun. Ağız kenarının hemen altından başlayan yuvarlak kesitli kulp.
Form: LRA 1B
Literatür: Kızılarslanoğlu, 2016, **a.g.k.**, 362-363, Kat. No. 65; Autret, Yağcı ve Rauh, 2010, **a.g.k.**, 206, res. 7-8; Tekocak ve Zoroğlu, 2013, **a.g.k.**, 122, 140, fig. 28-34; Aydın, 2019, **a.g.k.**, lev. 46, kat. 92; Kızılarslanoğlu, 2016, **a.g.k.**, 362-363, Kat. No. 65; Aydın, 2019, **a.g.k.**, 337; Autret, Yağcı ve Rauh, 2010, **a.g.k.**, 206; Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 168-170, no. 748-759.
Dönem: MS 6-7. yüzyıl.

Kat.No.177. Amphora ağız-boyun-kulp parçası. (Lev. 43, 77)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 50-K91-04
Ölçüler: A.R. 9,8cm, h. 10cm
Hamur (Munsell): 5 YR 6/8 (kırmızımsı sarı)
Tanım: Hamur orta sıkı, gözenekli; kum, mika, kireç, taşcık katkılı. Belirginleştirilerek yüksek bir bant haline getirilmiş dışa çekik ağız kenarı, silindirik boyun. Ağız kenarının hemen altından başlayan yuvarlak kesitli kulp.
Form: LRA 1B
Literatür: Kızılarslanoğlu, 2016, **a.g.k.**, 362-363, Kat. No. 65; Autret, Yağcı ve Rauh, 2010, **a.g.k.**, 206, res. 7-8; Tekocak ve Zoroğlu, 2013, **a.g.k.**, 122, 140, fig. 28-34; Aydın, 2019, **a.g.k.**, lev. 46, kat. 92; Kızılarslanoğlu, 2016, **a.g.k.**, 362-363, Kat. No. 65; Aydın, 2019, **a.g.k.**, 337; Autret, Yağcı ve Rauh, 2010, **a.g.k.**, 206; Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 168-170, no. 748-759.
Dönem: MS 6-7. yüzyıl.

Kat.No.178. Amphora ağız-boyun-kulp parçası. (Lev. 43, 77)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 58-K133-01
Ölçüler: A.R. 10cm, h. 9,2cm
Hamur (Munsell): 5 YR 6/6 (kırmızımsı sarı)
Tanım: Hamur orta sıkı, gözenekli; kum, mika, kireç, taşcık katkılı. Belirginleştirilerek yüksek bir bant haline getirilmiş dışa çekik ağız kenarı, silindirik boyun. Ağız kenarının hemen altından başlayan yuvarlak kesitli kulp.
Form: LRA 1B
Literatür: Kızılarslanoğlu, 2016, **a.g.k.**, 362-363, Kat. No. 65; Autret, Yağcı ve Rauh, 2010, **a.g.k.**, 206, res. 7-8; Tekocak ve Zoroğlu, 2013, **a.g.k.**, 122, 140, fig. 28-34; Aydın, 2019, **a.g.k.**, lev. 46, kat. 92; Kızılarslanoğlu, 2016, **a.g.k.**, 362-363, Kat. No. 65; Aydın, 2019, **a.g.k.**, 337; Autret, Yağcı ve Rauh, 2010, **a.g.k.**, 206; Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 168-170, no. 748-759.
Dönem: MS 6-7. yüzyıl.

Kat.No.179. Amphora ağız-boyun-kulp parçası. (Lev. 43, 77)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 30-K56-03
Ölçüler: A.R. 9,4cm, h. 10,7cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 5/6 (kırmızı)
Tanım: Hamur orta sıkı, gözenekli; kum, mika, kireç, taşcık katkılı. Belirginleştirilerek yüksek bir bant haline getirilmiş dışa çekik ağız kenarı, silindirik boyun. Ağız kenarının hemen altından başlayan yuvarlak kesitli kulp.
Form: LRA 1B
Literatür: Kızılarslanoğlu, 2016, **a.g.k.**, 362-363, Kat. No. 65; Autret, Yağcı ve Rauh, 2010, **a.g.k.**, 206, res. 7-8; Tekocak ve Zoroğlu, 2013, **a.g.k.**, 122, 140, fig. 28-34; Aydın, 2019, **a.g.k.**, lev. 46, kat. 92; Kızılarslanoğlu, 2016, **a.g.k.**, 362-363, Kat. No. 65; Aydın, 2019, **a.g.k.**, 337; Autret, Yağcı ve Rauh, 2010, **a.g.k.**, 206; Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 168-170, no. 748-759.
Dönem: MS 6-7. yüzyıl.

Kat.No.180. Amphora ağız-boyun-kulp parçası. (Lev. 43, 77)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 29-K48-02
Ölçüler: A.R. 10,5cm, h. 10,2cm
Hamur (Munsell): 10 R 6/4 (soluk kırmızı)
Astar (Munsell): 10 YR 8/2 (çok soluk kahverengi)
Tanım: Hamur orta sıkı, gözenekli; kum, mika, kireç, taşcık katkılı. Belirginleştirilerek yüksek bir bant haline getirilmiş dışa çekik ağız kenarı, silindirik boyun. Ağız kenarının hemen altından başlayan yuvarlak kesitli kulp.
Form: LRA 1B
Literatür: Kızılarslanoğlu, 2016, **a.g.k.**, 362-363, Kat. No. 65; Autret, Yağcı ve Rauh, 2010, **a.g.k.**, 206, res. 7-8; Tekocak ve Zoroğlu, 2013, **a.g.k.**, 122, 140, fig. 28-34; Aydın, 2019, **a.g.k.**, lev. 46, kat. 92; Kızılarslanoğlu, 2016, **a.g.k.**, 362-363, Kat. No. 65; Aydın, 2019, **a.g.k.**, 337; Autret, Yağcı ve Rauh, 2010, **a.g.k.**, 206; Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 168-170, no. 748-759.
Dönem: MS 6-7. yüzyıl.

Kat.No.181. Amphora ağız-boyun-kulp parçası. (Lev. 43, 77)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 30-K69-11
Ölçüler: A.R. 10cm, h. 9cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 5/6 (kırmızı)
Tanım: Hamur orta sıkı, gözenekli; kum, mika, kireç, taşcık katkılı. Belirginleştirilerek yüksek bir bant haline getirilmiş dışa çekik ağız kenarı, silindirik boyun. Ağız kenarının hemen altından başlayan yuvarlak kesitli kulp.
Form: LRA 1B
Literatür: Kızılarslanoğlu, 2016, **a.g.k.**, 362-363, Kat. No. 65; Autret, Yağcı ve Rauh, 2010, **a.g.k.**, 206, res. 7-8; Tekocak ve Zoroğlu, 2013, **a.g.k.**, 122, 140, fig. 28-34; Aydın, 2019, **a.g.k.**, lev. 46, kat. 92; Kızılarslanoğlu, 2016, **a.g.k.**, 362-363, Kat. No. 65; Aydın, 2019, **a.g.k.**, 337; Autret, Yağcı ve Rauh, 2010, **a.g.k.**, 206; Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 168-170, no. 748-759.
Dönem: MS 6-7. yüzyıl.

Kat.No.182. Amphora ağız-boyun-kulp parçası. (Lev. 43, 78)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 16-K71-16
Ölçüler: A.R. 10 cm, h. 10,6cm
Hamur (Munsell): 5 YR 6/6 (kırmızımsı sarı)

Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, gözenekli; bol miktarda kum ve kireç, az miktarda mika katkılı. Astarsız. Belirginleştirilerek yüksek bir bant haline getirilmiş dışa çekik ağız kenarı, silindirik boyun. Ağız kenarının hemen altından başlayan eliptik kesitli kulp.
Form: LRA 1B
Literatür: Kızılarslanoğlu, 2016, **a.g.k.**, 362-363, Kat. No. 65; Autret, Yağcı ve Rauh, 2010, **a.g.k.**, 206, res. 7-8; Tekocak ve Zoroğlu, 2013, **a.g.k.**, 122, 140, fig. 28-34; Aydın, 2019, **a.g.k.**, lev. 46, kat. 92; Kızılarslanoğlu, 2016, **a.g.k.**, 362-363, Kat. No. 65; Aydın, 2019, **a.g.k.**, 337; Autret, Yağcı ve Rauh, 2010, **a.g.k.**, 206; Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 168-170, no. 748-759.
Dönem: MS 6-7. yüzyıl.

Kat.No.183. Amphora ağız-boyun-kulp parçası. (Lev. 44, 78)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 30-K56-03
Ölçüler: A.R. 10,4cm, h. 8cm
Hamur (Munsell): 5 YR 6/6 (kırmızımsı sarı)
Tanım: Hamur orta sıkı, gözenekli; kum, mika, kireç, taşcık katkılı. Belirginleştirilerek yüksek bir bant haline getirilmiş dışa çekik ağız kenarı, silindirik boyun. Ağız kenarının hemen altından başlayan yuvarlak kesitli kulp.
Form: LRA 1B
Literatür: Kızılarslanoğlu, 2016, **a.g.k.**, 362-363, Kat. No. 65; Autret, Yağcı ve Rauh, 2010, **a.g.k.**, 206, res. 7-8; Tekocak ve Zoroğlu, 2013, **a.g.k.**, 122, 140, fig. 28-34; Aydın, 2019, **a.g.k.**, lev. 46, kat. 92; Kızılarslanoğlu, 2016, **a.g.k.**, 362-363, Kat. No. 65; Aydın, 2019, **a.g.k.**, 337; Autret, Yağcı ve Rauh, 2010, **a.g.k.**, 206; Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 168-170, no. 748-759.
Dönem: MS 6-7. yüzyıl.

Kat.No.184. Amphora ağız-boyun-kulp parçası. (Lev. 44, 78)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 53-K84-11
Ölçüler: A.R. 10cm, h. 9,6cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 6/6 (açık kırmızı)
Astar (Munsell): 5 YR 8/3 (pembe)
Tanım: Hamur orta sıkı, gözenekli; kum, mika, kireç katkılı. Belirginleştirilerek yüksek bir bant haline getirilmiş dışa çekik ağız kenarı, silindirik boyun. Ağız kenarının hemen altından başlayan yuvarlak kesitli kulp.
Form: LRA 1B
Literatür: Kızılarslanoğlu, 2016, **a.g.k.**, 362-363, Kat. No. 65; Autret, Yağcı ve Rauh, 2010, **a.g.k.**, 206, res. 7-8; Tekocak ve Zoroğlu, 2013, **a.g.k.**, 122, 140, fig. 28-34; Aydın, 2019, **a.g.k.**, lev. 46, kat. 92; Kızılarslanoğlu, 2016, **a.g.k.**, 362-363, Kat. No. 65; Aydın, 2019, **a.g.k.**, 337; Autret, Yağcı ve Rauh, 2010, **a.g.k.**, 206; Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 168-170, no. 748-759.
Dönem: MS 6-7. yüzyıl.

Kat.No.185. Amphora ağız-boyun-kulp parçası. (Lev. 44, 78)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 50-K91-03
Ölçüler: A.R. 10cm, h. 8cm
Hamur (Munsell): 5 YR 6/6 (kırmızımsı sarı)
Tanım: Hamur orta sıkı, gözenekli; kum, mika, kireç, taşcık katkılı. Belirginleştirilerek yüksek bir bant haline getirilmiş dışa çekik ağız kenarı, silindirik boyun. Ağız kenarının hemen altından başlayan yuvarlak kesitli kulp.
Form: LRA 1B
Literatür: Kızılarslanoğlu, 2016, **a.g.k.**, 362-363, Kat. No. 65; Autret, Yağcı ve Rauh, 2010, **a.g.k.**, 206, res. 7-8; Tekocak ve Zoroğlu, 2013, **a.g.k.**, 122, 140, fig. 28-34; Aydın, 2019, **a.g.k.**, lev. 46, kat. 92; Kızılarslanoğlu, 2016, **a.g.k.**, 362-363, Kat. No. 65; Aydın, 2019, **a.g.k.**, 337; Autret, Yağcı ve Rauh, 2010, **a.g.k.**, 206; Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 168-170, no. 748-759.
Dönem: MS 6-7. yüzyıl.

Kat.No.186. Amphora ağız-boyun-kulp parçası. (Lev. 44, 78)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 25-K36-01
Ölçüler: A.R. 9,8cm, h. 11,2cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 6/6 (açık kırmızı)
Tanım: Hamur orta sıkı, gözenekli; kum, mika, kireç, taşcık katkılı. Belirginleştirilerek yüksek bir bant haline getirilmiş dışa çekik ağız kenarı, silindirik boyun. Ağız kenarının hemen altından başlayan yuvarlak kesitli kulp.
Form: LRA 1B
Literatür: Kızılarslanoğlu, 2016, **a.g.k.**, 362-363, Kat. No. 65; Autret, Yağcı ve Rauh, 2010, **a.g.k.**, 206, res. 7-8; Tekocak ve Zoroğlu, 2013, **a.g.k.**, 122, 140, fig. 28-34; Aydın, 2019, **a.g.k.**, lev. 46, kat. 92; Kızılarslanoğlu, 2016, **a.g.k.**, 362-363, Kat. No. 65; Aydın, 2019, **a.g.k.**, 337; Autret, Yağcı ve Rauh, 2010, **a.g.k.**, 206; Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 168-170, no. 748-759.
Dönem: MS 6-7. yüzyıl.

Kat.No.187. Amphora ağız-boyun-kulp parçası. (Lev. 45, 79)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 23-K12-01
Ölçüler: A.R. 7,6cm, h. 5cm
Hamur (Munsell): 7,5 YR 7/4 (pembe)
Tanım: Hamur orta sıkı, gözenekli; kum ve bol kireç katkılı. Belirginleştirilerek yüksek bir bant haline getirilmiş dışa çekik ağız kenarı, silindirik boyun. Ağız kenarının hemen altından başlayan yuvarlak kesitli kulp başlangıcı.

Form: LRA 1B
Literatür: Tekocak ve Zoroğlu, 2013, **a.g.k.**, 122, 128, 129, 140, no. 26, 27, 31, 32, fig. 28-34.
Dönem: MS 6-7. yüzyıl.

Kat.No.188. Amphora ağız-boyun-kulp parçası. (Lev. 45, 79)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 30-K69-04
Ölçüler: A.R. 8cm, h. 6cm
Hamur (Munsell): 10 YR 6/4 (açık sarımsı kahverengi)
Tanım: Hamur orta sıkı, gözenekli; kum ve bol kireç katkılı. Belirginleştirilerek yüksek bir bant haline getirilmiş dışa çekik ağız kenarı, silindirik boyun. Ağız kenarının hemen altından başlayan yuvarlak kesitli kulp.
Form: LRA 1B
Literatür: Tekocak ve Zoroğlu, 2013, **a.g.k.**, 122, 128, 129, 140, no. 26, 27, 31, 32, fig. 28-34.
Dönem: MS 6-7. yüzyıl.

Kat.No.189. Amphora ağız-boyun-kulp parçası. (Lev. 45, 79)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 1- K1-02
Ölçüler: A.R. 9cm, h. 7cm
Hamur (Munsell): 5 YR 7/6 (kırmızımsı sarı)
Astar (Munsell): 2,5 Y 8/3 (uçuk kahverengi)
Tanım: Hamur orta sıkı, gözenekli; kum, mika, şamot, kireç katkılı. Dış yüzeyde astar izleri. Belirginleştirilerek yüksek bir bant haline getirilmiş dışa çekik ağız kenarı, silindirik boyun. Ağız kenarının hemen altından başlayan yuvarlak kesitli kulp başlangıcı.
Form: LRA 1B
Literatür: Tekocak ve Zoroğlu, 2013, **a.g.k.**, 122, 128, 129, 140, no. 26, 27, 31, 32, fig. 28-34.
Dönem: MS 6-7. yüzyıl.

Kat.No.190. Amphora ağız-boyun parçası. (Lev. 45, 79)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 31- K52-02
Ölçüler: A.R. 8,8cm, h. 4,8cm
Hamur (Munsell): 5 YR 6/6 (kırmızımsı sarı)
Tanım: Hamur orta sıkı, gözenekli; kum, mika, şamot, kireç katkılı. Dış yüzeyde astar izleri. Belirginleştirilerek yüksek bir bant haline getirilmiş dışa çekik ağız kenarı, silindirik boyun. Ağız kenarının hemen altından başlayan yuvarlak kesitli kulp başlangıcı.
Form: LRA 1B
Literatür: Tekocak ve Zoroğlu, 2013, **a.g.k.**, 122, 128, 129, 140, no. 26, 27, 31, 32, fig. 28-34.
Dönem: MS 6-7. yüzyıl.

Kat.No.191. Amphora ağız-boyun parçası. (Lev. 45, 79)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 2-K2-06
Ölçüler: A.R. 8cm, h. 6, 8cm
Hamur (Munsel): 7,5 YR 7/6 (kırmızımsı sarı)
Tanım: Hamur iyi pişmiş, sıkı dokulu, iri kireç, taş ve taşçık katkılı. Astarsız. Belirginleştirilerek yüksek bir bant haline getirilmiş dışa çekik ağız kenarı, silindirik boyun. Ağız kenarının hemen altından başlayan yuvarlak kesitli kulp başlangıcı.
Form: LRA 1B
Literatür: Tekocak ve Zoroğlu, 2013, **a.g.k.**, 122, 128, 129, 140, no. 26, 27, 31, 32, fig. 28-34.
Dönem: MS 6-7. yüzyıl.

LRA 5

Kat.No.192. Amphora ağız-boyun-gövde parçası. (Lev. 46, 79)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 16-K71-12
Ölçüler: A.R. 10cm, h. 9,3cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 5/6 (kırmızı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu; kum, mika, kireç katkılı. Astarsız. Yuvarlatılmış ve dikey ağız kenarına sahip, kısa boyunlu, geniş omuz kavisli, şişkin gövdeli. Dış yüzeyde gövde üzerinde sık yivler görülmekte.
Form: LRA 5-6 amphora (Bag-shaped amphora)
Literatür: Pieri, 2005, **a.g.k.**, 117, fig. 76, pl. 45, no. 11, 12; Aydın, 2019, **a.g.k.**, lev. 69, Kat. No. 137.
Dönem: MS 6-7. yüzyıl.

Dolium/Pithos

Kat.No.193. Dolium/Pithos ağız-gövde parçası. (Lev. 46, 80)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 33-K60-01
Ölçüler: A.R. 39cm, h. 9cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 5/6 (kırmızı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, az gözenekli; bol miktarda kum ve taşçık katkılı. Astarsız. Hafifçe dışa çekik ağız kenarının dış yüzeyinde iki adet yiv, dışa açılan, şişkin gövde profili.
Form: Dolium/Pithos
Literatür: Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 185, no. 823, 824, 827; c. II, 412, 414, no. 823, 824, 827.
Dönem: MS 5-7. yüzyıl.

Özel İşleve Sahip Kaplar

Tekne

Kat.No.194. Açık kap (Tekne) ağız-gövde parçası. (Lev. 46, 80)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 2-K2-02
Ölçüler: A.R. 34cm, h. 9cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 6/6 (açık kırmızı)
Astar (Munsell): 5 YR 6/6 (kırmızımsı sarı)
Tanım: Hamur orta sıkı, gözenekli, kum, mika ve kireç katkılı. Dış ve iç yüzey astarlı. Yuvarlatılmış ağız kenarı, gövde altına doğru daralan derin gövde profili.
Form: Tekne
Literatür: Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 160, no. 716.
Dönem: MS 6-7. yüzyıl.

Unguentarium

Kat.No.195. Unguentarium dip-gövde parçası. (Lev. 47, 81)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 28-K70-03
Ölçüler: D.R. 3,6cm, h. 7,1cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 8/4 (pembe)
Astar (Munsell): 2,5 YR 4/6 (kırmızı)
Tanım: Hamur orta sıkı, gözenekli; kum, kireç ve az miktarda mika katkılı. Konikal ve yüksek kaideli, gövde ortasına doğru dışa açılan gövde profili. İç yüzeyde reçine izleri.
Form: Unguentarium
Literatür: Dündar, 2008, **a.g.k.**, le. XVI, Kat. No. U101.
Dönem: MÖ 2. yüzyılın sonu.

Kat.No.196. Unguentarium dip-gövde parçası. (Lev. 47, 81)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 35-K76-12
Ölçüler: D.R. 3,6cm, h. 9,3cm
Hamur (Munsell): 5 YR 6/4 (açık kırmızımsı kahverengi)
Astar (Munsell): 2,5 YR 4/6 (kırmızı)
Tanım: Hamur orta sıkı, gözenekli; kum, kireç ve az miktarda mika katkılı. Konikal ve yüksek kaideli, gövde ortasına doğru dışa açılan gövde profili. İç yüzeyde reçine izleri.
Form: Unguentarium
Literatür: Dündar, 2008, **a.g.k.**, le. XVI, Kat. No. U101.
Dönem: MÖ 2. yüzyılın sonu.

Kapak

Kat.No.197. Kapak tutamak-gövde parçası**.** (Lev. 47, 82)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 6-K6-09
Ölçüler: Tu.R. 5,2cm, h. 4,6cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 6/6 (açık kırmızı)
Astar (Munsell): 10 R 6/6 (açık kırmızı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, az miktarda ince kum katkılı. Dış yüzeyde astar izleri. Dış ve iç yüzeyde yer yer kalker. Halka biçimli tutamak, çan formlu gövde.
Form: Kapak
Literatür: Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 197, Kat. No. 866, c. II, 433, Kat. No. 866.
Dönem: MS 5-7. yüzyıl.

Kat.No.198. Kapak tutamak-gövde-oturma düzlemi parçası**.** (Lev. 47, 82)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 6-K6-11
Ölçüler: Ot.d.R. 4cm, Tu.R. 1,9cm, h. 3cm
Hamur (Munsell): 5 YR 6/6 (kırmızımsı sarı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, orta sıkı dokulu, gözenekli, az miktarda kum katkılı. Astarsız. Yukarıya doğru dışa açılan gövde profili içerisinde topuz biçiminde tutamak, oturma düzlemi iç bükey profile sahip geçmeli kapak.
Form: Geçmeli kapak
Literatür: Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 195, no. 854; Hayes, 1968, **a.g.k.**, 206, no. 31, çiz. D. 31; Aydın, 2019, **a.g.k.**, lev. 132, kat. 264; Ricci, 2007, **a.g.k.**, 174, fig. 2, no. 14; Diederichs, 1980, **a.g.k.**, 62, no. 306-308, lev. 24-25, no. 306-308.
Dönem: MS 6-7. yüzyıl.

Kat.No.199. Kapak parçası. (Lev. 47, 82)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 21-K35-07
Ölçüler: Tu.R. 3,8cm, Ot.d.R. 5cm, h. 4,9cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 6/4 (açık kırmızımsı kahverengi) özü 10 YR 5/1 (gri)
Tanım: Hamuru kötü pişmiş, gözenekli, bol miktarda kum, kireç ve taşcık katkılı. Astarsız. Yukarıya doğru dışa açılan gövde profili içerisinde topuz biçiminde tutamak, oturma düzlemi düz, geçmeli kapak.
Form: Geçmeli kapak
Literatür: Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 195, no. 854; Hayes, 1968, **a.g.k.**, 206, no. 31, çiz. D. 31; Aydın, 2019, **a.g.k.**, lev. 132, kat. 264; Ricci, 2007, **a.g.k.**, 174, fig. 2, no. 14; Diederichs, 1980, **a.g.k.**, 62, no. 306-308, lev. 24-25, no. 306-308.
Dönem: MS 6-7. yüzyıl.

Kandil

Kat.No.200. Kandil (Lev. 48, 82)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 6-K6-12

Ölçüler: Mev. Uz. 8,2cm, h. 3,9cm, gövde R. 5,9cm, D.R. 4cm, diskus R. 4cm, delik R. 0,9cm
Hamur (Munsel): 2,5 YR 5/6 (kırmızı)
Astar (Munsel): 10 R 5/4 (soluk kırmızı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, astarlı, yer yer gözenekli, kireç ve kum katkılı burun kısmı kırık ve eksik.
Form: Kandil
Literatür: Atik, 1995, **a.g.k.**, 201, 202, abb. 88, kat. 475.
Dönem: MS 6-7. yüzyıl.

Kat.No.201. Kandil (Lev. 48, 82)
Sondaj No: SD798-1/2015 Sond. 6-K6-12
Ölçüler: Mev. Uz. 6,3cm, h. 4,2cm, gövde R. 6,2cm, D. R. 3,6cm.
Hamur (Munsel): 5 YR 6/6 (kırmızımsı sarı)
Astar (Munsel): 2,5 YR 4/6 (kırmızı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, astarlı, yer yer gözenekli, az miktarda kum katkılı burun ve diskus kısmı kırık ve eksik, tutamağı tam.
Form: Kandil
Literatür: Atik, 1995, **a.g.k.**, 201, 202, abb. 88, kat. 475.
Dönem: MS 6-7. yüzyıl.

785-19 ve 785-18 PARSEL

Sofra ve Servis Kapları

Hayes Form 8/Meyza Form H8

Kat.No.202. Tabak ağız-gövde parçası. (Lev. 48, 83)
Sondaj No: SD785-19/2018 Sond. 15-SB2-01
Ölçüler: A.R. 19cm, h. 3,2cm
Hamur (Munsell): 5 YR 6/6 (kırmızımsı sarı)
Astar (Munsell): 5 YR 4/6 (sarımsı kırmızı)
Tanım: Hamur sıkı ve iyi pişmiş; az miktarda mika ve kireç katkılı. Dış ve iç yüzeyde astar izleri. Sarkık ve dikdörtgen kesitli ağız parçası.
Tür: LRD
Form: Hayes Form 8
Literatür: Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 81, no. 338, c. II, 169, no. 338.
Dönem: MS geç 6. yüzyıl.

Hayes Form 11/Meyza Form H11

Kat.No.203. Basin ağız-gövde-kulp parçası. (Lev. 48, 83)
Sondaj No: SD785-19/2018 Sond. 12-SB3-01
Ölçüler: A.R. 38cm, h. 11,8cm
Hamur (Munsell): 5 YR 7/6 (kırmızımsı sarı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, yüzeyi pürüzlü, az miktarda kum ve kireç katkılı. Kalınlaştırılmış, iç yüzeyde yuvarlatılmış, dış yüzeyde ise yassılaştırılarak düz bir geniş bant haline getirilmiş ağız kenarı. Derin gövde profili. Yatay kulp.
Tür: LRD
Form: Hayes Form 11/Meyza Form H11
Literatür: Hayes, 1972, **a.g.k.**, fig. 84/11.1, 2, 383; Reynolds, 2011, **a.g.k.**, 218, fig. 9, no. 144; 221, fig. 11, no. 177, 178.
Dönem: MS 6. yüzyılın başı (Reynolds)

Kat.No.204. Basin ağız-gövde parçası. (Lev. 48, 83)
Sondaj No: SD785-19/2018 Sond. 15-SB2-02
Ölçüler: A.R. 36cm, h. 8cm
Hamur (Munsell): 5 YR 7/6 (kırmızımsı sarı)
Astar (Munsell): 5 YR 5/6 (sarımsı kırmızı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, yüzeyi pürüzlü, az miktarda kum ve kireç katkılı. Dış yüzeyde astar izleri. Kalınlaştırılmış, iç yüzeyde yuvarlatılmış, dış yüzeyde ise yassılaştırılarak düz bir geniş bant haline getirilmiş ağız kenarı. Derin gövde profili.
Tür: LRD
Form: Hayes Form 11/Meyza Form H11
Literatür: Hayes, 1972, **a.g.k.**, fig. 84/11.1, 2, 383; Reynolds, 2011, **a.g.k.**, 218, fig. 9, no. 144; 221, fig. 11, no. 177, 178.
Dönem: MS 6. yüzyılın başı (Reynolds)

Testi

Kat.No.205. Testi ağız-boyun parçası. (Lev. 49, 84)
Sondaj No: SD785-19/2018 Sond. 6-SB1-01
Ölçüler: A.R. 6,2cm, h. 8,9cm
Hamur (Munsell): 7,5 YR 7/6 (kırmızımsı sarı)
Astar (Munsell): 7,5 YR 3/4 (koyu kahverengi)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, kum katkılı. Dış yüzeyde ve iç yüzeyde ağız kenarında astar izleri. Dik ve yüksek ağız profili, dar ve kavisli boyun.
Form: Testi
Literatür: Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 124, no. 546-548; c. II, 273, 274, no. 546-548; Şen, 2017, **a.g.k.**, 532, pl. 95, no. 777; Ricci, 2007, **a.g.k.**, 173, 174, fig. 2/12, 13.
Dönem: MS 6-7. yüzyıl.

Kat.No.206. Testi dip parçası. (Lev. 49, 84)
Sondaj No: SD785-19/2018 Sond. 7-SB1-02
Ölçüler: D.R. 8cm, h. 6cm
Hamur (Munsell): 7,5 YR 7/6 (kırmızımsı sarı)
Tanım: Hamuru orta sıkı dokulu, kum, az miktarda mika ve kireç katkılı. Düz dip parçası.

Form: Testi
Literatür: Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 135-137, no. 597-609.
Dönem: MS 6-7. yüzyıl.
Pişirme Kapları

Güveç

Kat.No.207. Güveç ağız-gövde-kulp parçası. (Lev. 49, 84)
Sondaj No: SD785-19/2018 Sond. 12-SB3-03
Ölçüler: A.R. 12cm, h. 2,3cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 4/6 (kırmızı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, yüzeyi pürüzlü, mika, kireç ve az miktarda kum katkılı. Dışa çekik, yuvarlatılmış ağız kenarı, şişkin gövde profili, ağız kenarının hemen altından başlayan oval kesitli kulp.
Form: Güveç
Literatür: Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 144, no. 655.
Dönem: MS 4-7. yüzyıl.

Kat.No.208. Güveç ağız-gövde-kulp parçası. (Lev. 50, 85)
Sondaj No: SD785-19/2018 Sond. 12-SB3-02
Ölçüler: A.R. 14cm, h. 2,7cm
Hamur (Munsell): 10 R 6/6 (açık kırmızı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, yüzeyi pürüzlü, taşçık ve bol miktarda kum katkılı. Dış yüzey ve iç yüzey grileşmiş. Dışa çekik, ağız kenarının ortasında keskin bir hat görülen, iç tarafta kalınlaştırılmış ağız kenarı, dışa açılan gövde profili, ağız kenarının hemen altından başlayan oval kesitli kulp.
Form: Güveç
Literatür: Oransay ve Şen-Yıldırım, 2011, **a.g.k.**, 104, res. 4, no. 7, 8; Şen, 2017, **a.g.k.**, 489, pl. 61, no. 548.
Dönem: MS 5. yüzyıl.

Kat.No.209. Güveç ağız-gövde-kulp parçası. (Lev. 50, 85)
Sondaj No: SD785-19/2018 Sond. 12-SB3-04
Ölçüler: A.R. 12,6cm, h. 6,5cm
Hamur (Munsell): 7,5 YR 6/6 (kırmızımsı sarı)
Astar (Munsell): 7,5 YR 3/2 (koyu kahverengi)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, yüzeyi pürüzlü, az miktarda kum katkılı. Dışa çekik, yuvarlatılmış ağız kenarı, şişkin gövde profili, omuz üzerine yerleştirilmiş oval kesitli yatay ve üzeri yivli kulp.
Form: Güveç
Literatür: Şen, 2017, **a.g.k.**, pl. 67, no. 595.
Dönem: MS 5. yüzyılın üçüncü çeyreği-MS 6. yüzyılın başı.

Depolama Kapları

Ticari Amphora

Kat.No.210. Amphora ağız-boyun-kulp parçası. (Lev. 50, 85)
Sondaj No: SD785-19/2018 Sond. 15-SB2-07
Ölçüler: A.R. 11cm, h. 10,5cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 5/6 (açık kırmızı)
Astar (Munsell): 7,5 YR 7/4 (pembe)
Tanım: Hamur orta sıkı, gözenekli; kum, kireç katkılı. Belirginleştirilerek yüksek bir bant haline getirilmiş dışa çekik ağız kenarı, silindirik boyun. Ağız kenarının hemen altından başlayan yuvarlak kesitli kulp.
Form: LRA 1B
Literatür: Kızılarslanoğlu, 2016, **a.g.k.**, 362, Kat. No. 65; 491, lev. 86-a, Kat. No. 65.
Dönem: MS 6-7. yüzyıl başı.

Kat.No.211. Amphora ağız-boyun-kulp parçası. (Lev. 50, 85)
Sondaj No: SD785-19/2018 Sond. 15-SB2-04
Ölçüler: A.R. 10cm, h. 10cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 6/8 (açık kırmızı)
Tanım: Hamur orta sıkı, gözenekli; kum, kireç, taşçık katkılı. Belirginleştirilerek yüksek bir bant haline getirilmiş dışa çekik ağız kenarı, silindirik boyun. Ağız kenarının hemen altından başlayan yuvarlak kesitli kulp.
Form: LRA 1B
Literatür: Kızılarslanoğlu, 2016, **a.g.k.**, 362, Kat. No. 65; 491, lev. 86-a, Kat. No. 65.
Dönem: MS 6-7. yüzyıl başı.

Kat.No.212. Amphora ağız-boyun-kulp parçası. (Lev. 50, 86)
Sondaj No: SD785-19/2018 Sond. 15-SB2-12
Ölçüler: A.R. 8,4cm, h. 10,2cm
Hamur (Munsell): 5 YR 6/6 (kırmızımsı sarı)
Tanım: Hamur orta sıkı, gözenekli; kum, kireç, taşçık katkılı. Belirginleştirilerek yüksek bir bant haline getirilmiş dışa çekik ağız kenarı, silindirik boyun. Ağız kenarının hemen altından başlayan yuvarlak kesitli kulp.
Form: LRA 1B
Literatür: Tekocak ve Zoroğlu, 2013, **a.g.k.**, 128, 129, no. 26, 27, 31, 32.
Dönem: MS 6-7. yüzyıl.

Kat.No.213. Amphora ağız-boyun-kulp parçası. (Lev. 51, 86)
Sondaj No: SD785-18/2018 Sond. 2-SB2-03
Ölçüler: A.R. 8,8cm, h. 11,5cm
Hamur (Munsell): 5 YR 6/6 (kırmızımsı sarı)

Tanım: Hamur orta sıkı, gözenekli; kum, kireç, taşçık, az miktarda mika katkılı. Belirginleştirilerek yüksek bir bant haline getirilmiş dışa çekik ağız kenarı, silindirik boyun. Ağız kenarının hemen altından başlayan yuvarlak kesitli kulp.
Form: LRA 1B
Literatür: Tekocak ve Zoroğlu, 2013, **a.g.k.**, 128, 129, no. 26, 27, 31, 32.
Dönem: MS 6-7. yüzyıl.

Kat.No.214. Amphora ağız-boyun-kulp parçası. (Lev. 51, 86)
Sondaj No: SD785-18/2018 Sond. 2-SB2-05
Ölçüler: A.R. 8cm, h. 11,5cm
Hamur (Munsell): 5 YR 6/6 (kırmızımsı sarı)
Tanım: Hamur orta sıkı, gözenekli; kum, kireç, taşçık, az miktarda mika katkılı. Belirginleştirilerek yüksek bir bant haline getirilmiş dışa çekik ağız kenarı, silindirik boyun. Ağız kenarının hemen altından başlayan yuvarlak kesitli kulp.
Form: LRA 1B
Literatür: Tekocak ve Zoroğlu, 2013, **a.g.k.**, 128, 129, no. 26, 27, 31, 32.
Dönem: MS 6-7. yüzyıl.

Dolium/Pithos

Kat.No.215. Pithos ağız-gövde parçası. (Lev. 51, 86)
Sondaj No: SD785-19/2018 Sond. 7-SB1-01
Ölçüler: A.R. 41cm, h. 10,5cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 6/6 (açık kırmızı)
Tanım: Hamur orta sıkı, gözenekli; kum, kireç, taşçık, mika katkılı. Dış ve iç yüzeyi kalker kaplı. Ağız kenarının hemen altında, dış yüzeyde tek sıra halinde çentik bezeme.
Form: Dolium/Pithos
Literatür: Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 185, no. 825, c. II, 413, no. 825; Williams, 1989, **a.g.k.**, 82, no. 489, fig. 49, no. 489; Tekocak, 2006, **a.g.k.**, 142, lev. 57, no. 302.
Dönem: MS 5-7. yüzyıl.

Özel İşleve Sahip Kaplar

Unguentarium

Kat.No.216. Unguentarium dip-gövde parçası. (Lev. 52, 87)
Sondaj No: SD785-18/2018 Sond.6-SB1-01
Ölçüler: D.R. 2,6cm, h. 11,8cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 6/6 (açık kırmızı)
Astar (Munsell): 2,5 YR 4/4 (kırmızımsı kahverengi)
Tanım: Hamur iyi pişmiş, sıkı dokulu, gözenekli; kum, kireç ve mika katkılı. Dış yüzeyde astar izleri. Düz dipli.
Form: Unguentarium
Literatür: Dündar, 2008, **a.g.k.**, 116, Kat. No. U195.
Dönem: MS 5-7. yüzyıl.

Kat.No.217. Unguentarium dip-gövde parçası. (Lev. 52, 87)
Sondaj No: SD785-18/2018 Sond.6-SB1-01
Ölçüler: D.R. 1,4cm, h. 15,4cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 6/6 (açık kırmızı)
Astar (Munsell): 2,5 YR 4/4 (kırmızımsı kahverengi)
Tanım: Hamur iyi pişmiş, sıkı dokulu, gözenekli; kum, kireç ve mika katkılı. Dış yüzeyde astar izleri. Sivri dipli.
Form: Unguentarium
Literatür: Şimşek ve Duman, 2007, **a.g.k.**, 291, 304, 307, res. 5, 6, 20, no. 1.
Dönem: MS 6. yüzyıl-7. yüzyılın başı.

Kat.No.218. Unguentarium dip-gövde parçası. (Lev. 52, 87)
Sondaj No: SD785-19/2018 Sond.12-SB2-01
Ölçüler: D.R. 1,6cm, h. 18,1cm
Hamur (Munsell): 10 YR 4/6 (koyu sarımsı kahverengi)
Astar (Munsell): 2,5 YR 4/2 (soluk kırmızı)
Tanım: Hamur iyi pişmiş, sıkı dokulu, gözeneksiz; kum ve mika katkılı. Dış yüzeyde astar izleri. Sivri dipli.
Form: Unguentarium
Literatür: Şimşek ve Duman, 2007, **a.g.k.**, 291, 304, 307, res. 5, 6, 20, no. 1; Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 201, 202, no. 887, 888, 893, c. II, 444, 447, no. 887, 888, 893.
Dönem: MS 6. yüzyıl-7. yüzyılın başı.

Geçmeli Kapak

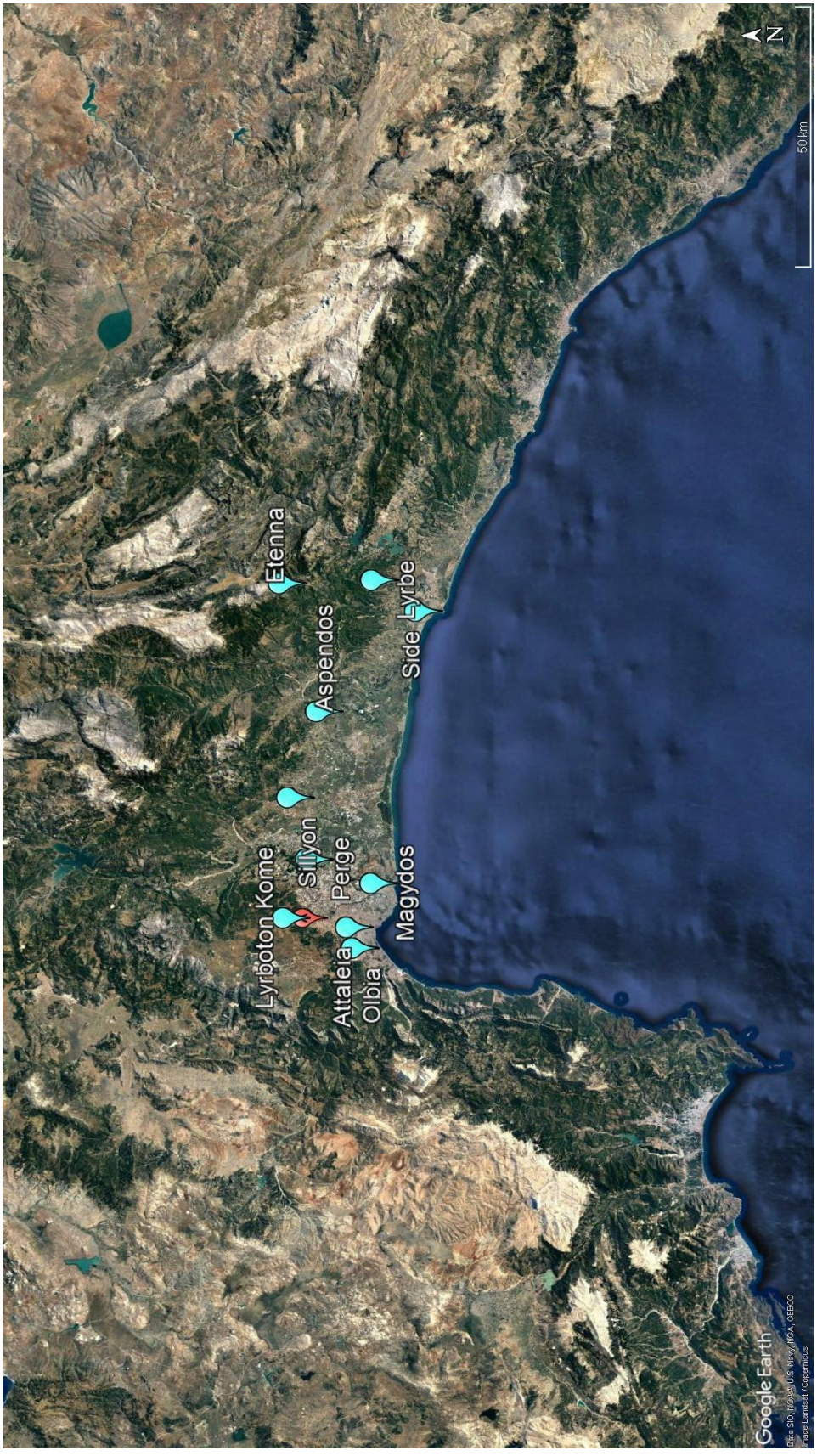
Kat.No.219. Kapak tutamak-gövde-oturma düzlemi parçası**.** (Lev. 52, 87)
Sondaj No: SD785-19/2018 Sond. 7-SB1-03
Ölçüler: Tu.R. 4,2cm, h. 4,7cm
Hamur (Munsell): 2,5 YR 5/8 (kırmızı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, orta sıkı dokulu, gözenekli, yüzeyi pürüzlü, kum ve az miktarda mika katkılı. Astarsız. Topuz biçiminde tutamak, oturma düzlemi düz geçmeli kapak.
Form: Geçmeli kapak
Literatür: Fırat, 1999, **a.g.k.**, c. I, lev. 195, no. 854; Harrison, Fıratlı, Hayes, 1968, **a.g.k.**, 206, no. 31; 207, D. 31; Aydın, 2019, **a.g.k.**, lev. 132, kat. 264; Ricci, 2007, **a.g.k.**, 174, fig. 2,

no. 14; Diederichs, 1980, **a.g.k.**, 62, no. 306-308, lev. 24-25, no. 306-308.
Dönem: MS 6-7. yüzyıl.

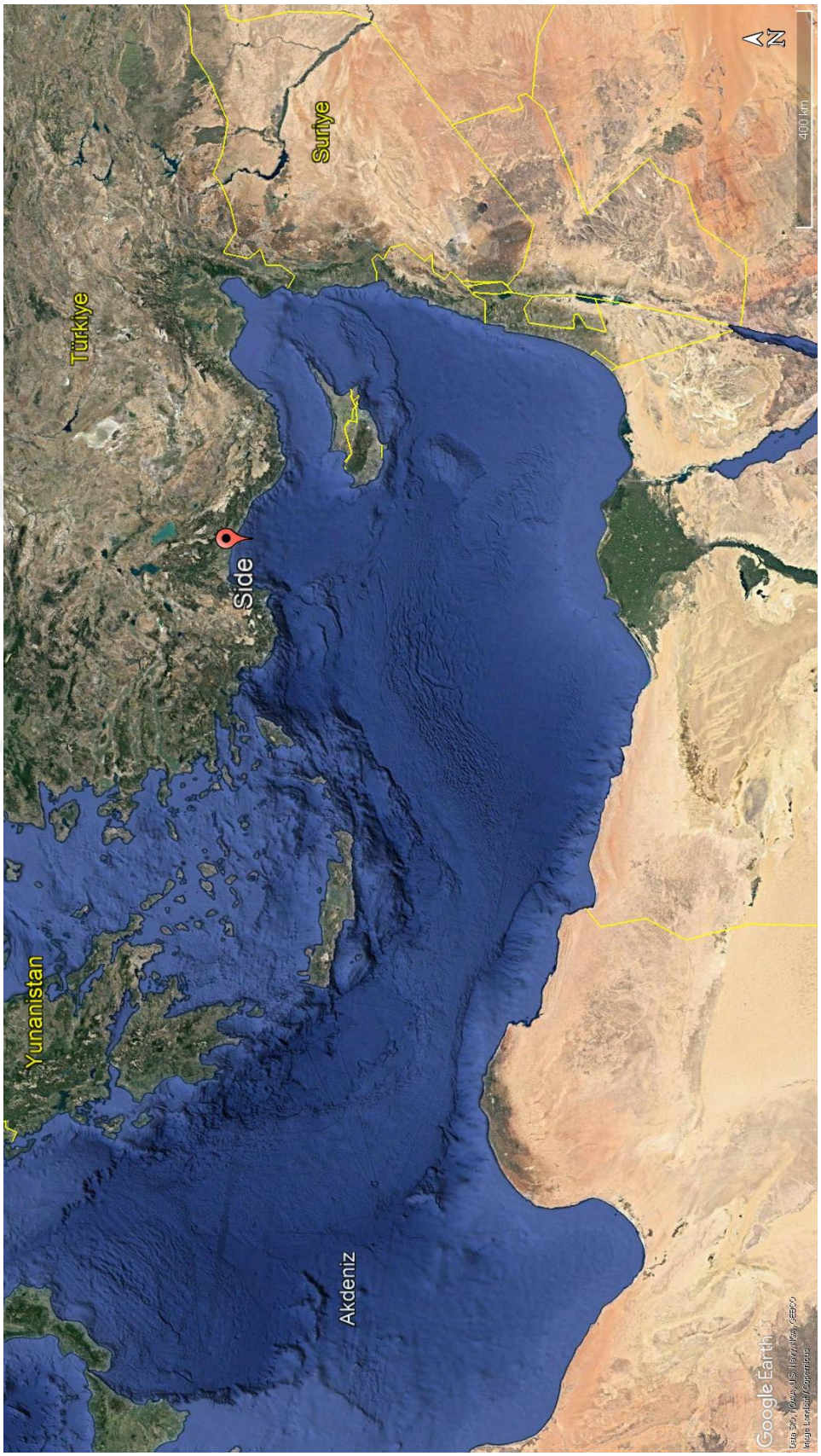
Kandil

Kat.No.220. Kandil (Lev. 52, 87)
Sondaj No: SD785-19/2018 Sond. 15-SB2-08
Ölçüler: Mev. Uz. 6cm, h. 4,1cm, gövde R. 5,6cm, D.R. 3,6cm, diskus R. 4,4cm, delik R. 0,8cm
Hamur (Munsel): 7,5 YR 5/3 (kahverengi)
Astar (Munsel): 2,5 YR 4/6 (kırmızı)
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, astarlı, yer yer gözenekli, az miktarda kum katkılı. Burun kısmı kırık ve eksik, diskus, gövde, tutamak tam.
Form: Kandil
Literatür: Atik, 1995, **a.g.k.**, 201, 202, abb. 88, kat. 475.
Dönem: MS 6-7. yüzyıl.

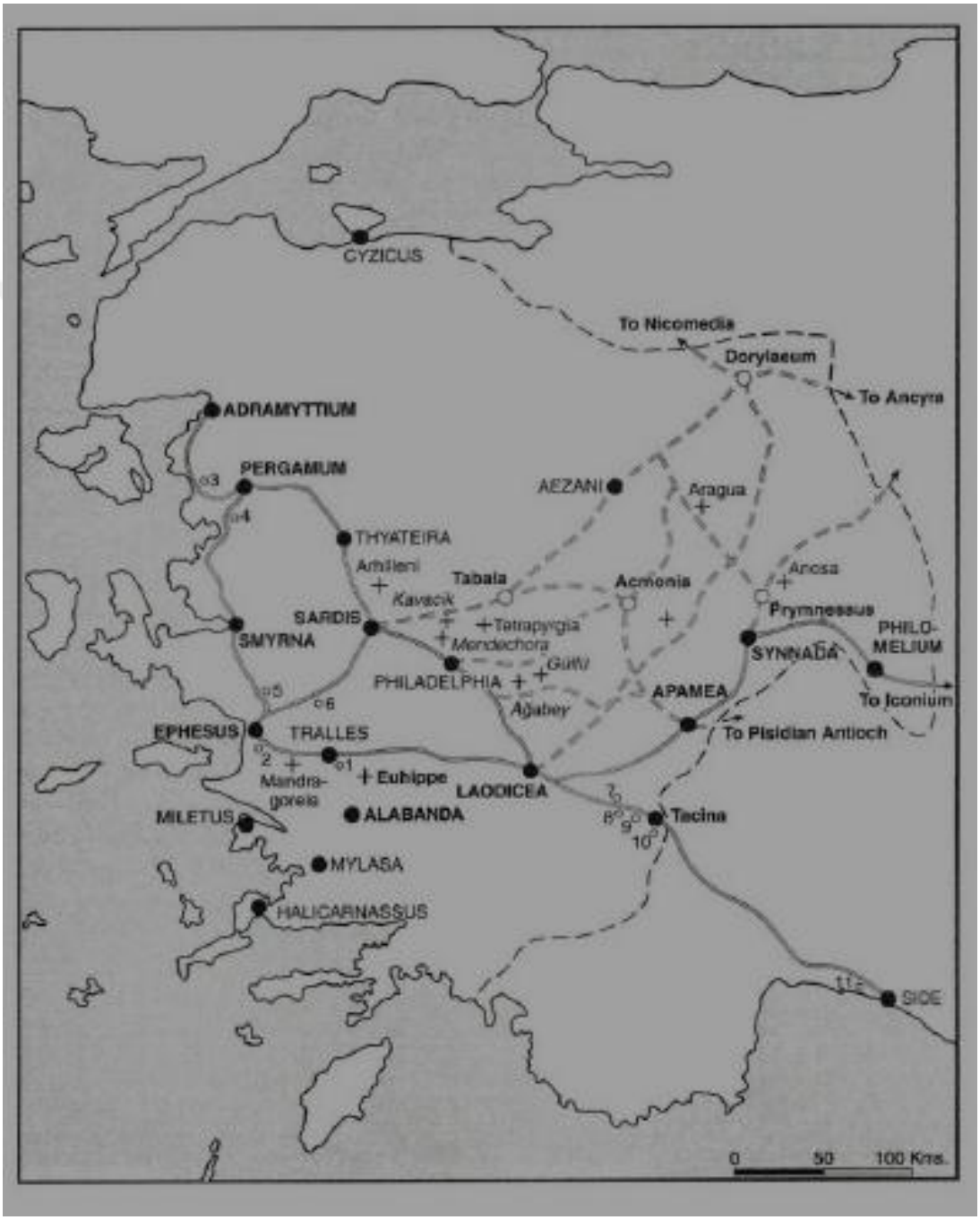
Harita 1

N
50 km
Etenna
Aspendos
Side
Lyrbe
Lyrboton Kome
Sillyon
Perge
Magydos
Attaleia
Olbia
Google Earth

Harita 2

Suriye
Türkiye
Side
Yunanistan
Akdeniz
N
400 km
Google Earth

Harita 3

CYZICUS
To Nicomedia
Dorylaeum
To Ancyra
ADRAMYTTIUM
PERGAMUM
AEZANI
Aragua
THYATEIRA
Akhleni
Tabala
Kavacik
Acmonia
Arosa
Prymnessus
SARDIS
SMYRNA
Tetrapyrgia
Mendechora
Gulli
SYNNADA
PHILO-
MELIUM
PHILADELPHIA
Agabey
APAMEA
To Iconium
EPHESUS
TRALLES
To Pisidian Antioch
Mandra-
gores
Eubiope
LAODICEA
MILETUS
ALABANDA
Tacina
MYLASA
HALICARNASSUS
SIDE
0
50
100 Kms.

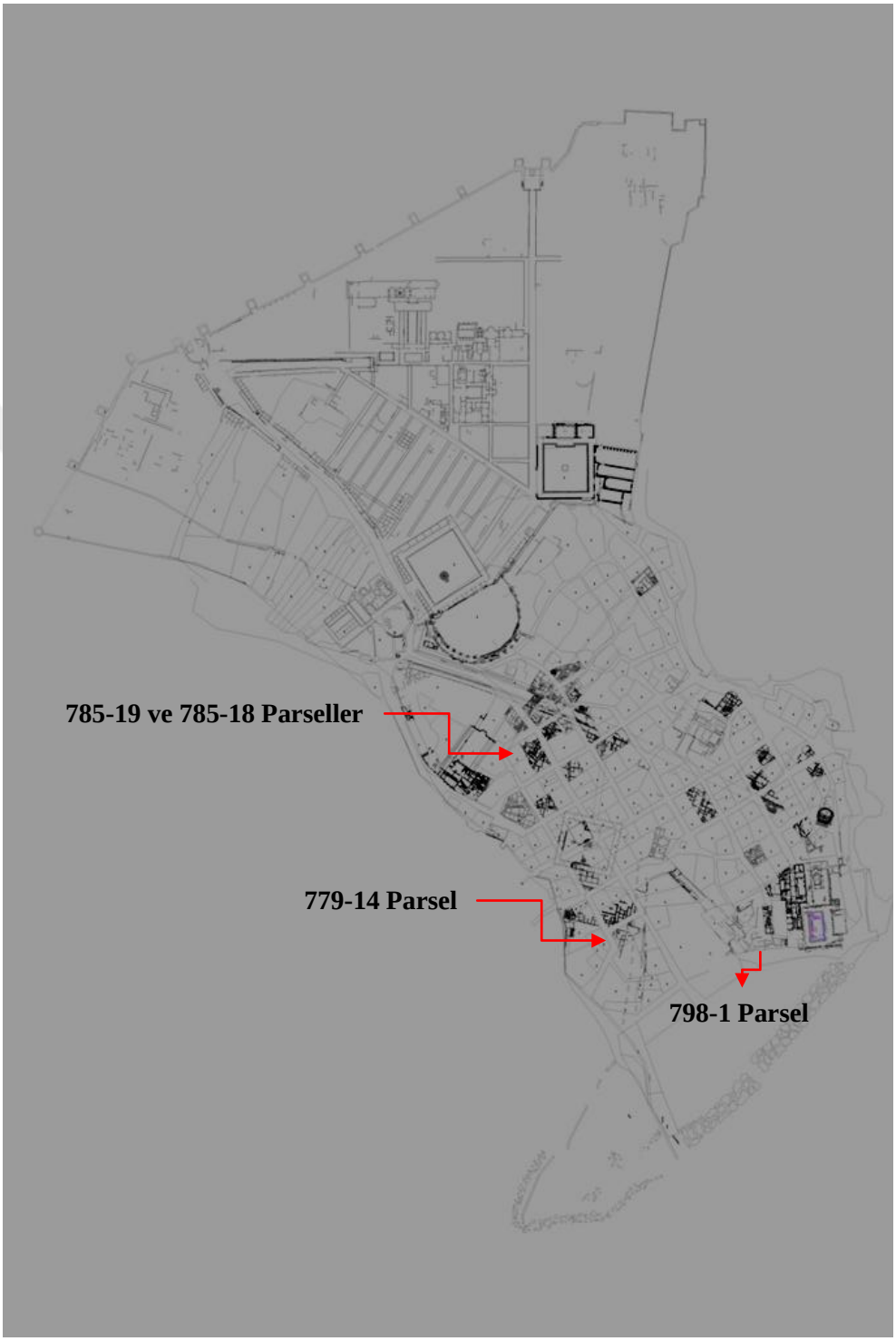
Harita 4

Antiokheia
Tripoli (Trablus)
Lübnan
Beirut (Berytus)
Beyrut بيروت
Şam دمشق
Adana
Mersin
Soli
Olba
Elaiussa Sebaste
Konya
Kelenderis
Anemurium
Lefkoşa Λευκωσία
Kıbrıs
Paphos
Baf
Baf Πάφος
Manya
Syedra
Bıçkıcı
Side
Antalya
Pednelissos
Perge
Arykanda
Limyra
Andriake
Ksanthos
Patara
Knossos
N
200 km
Google Earth

Plan 1

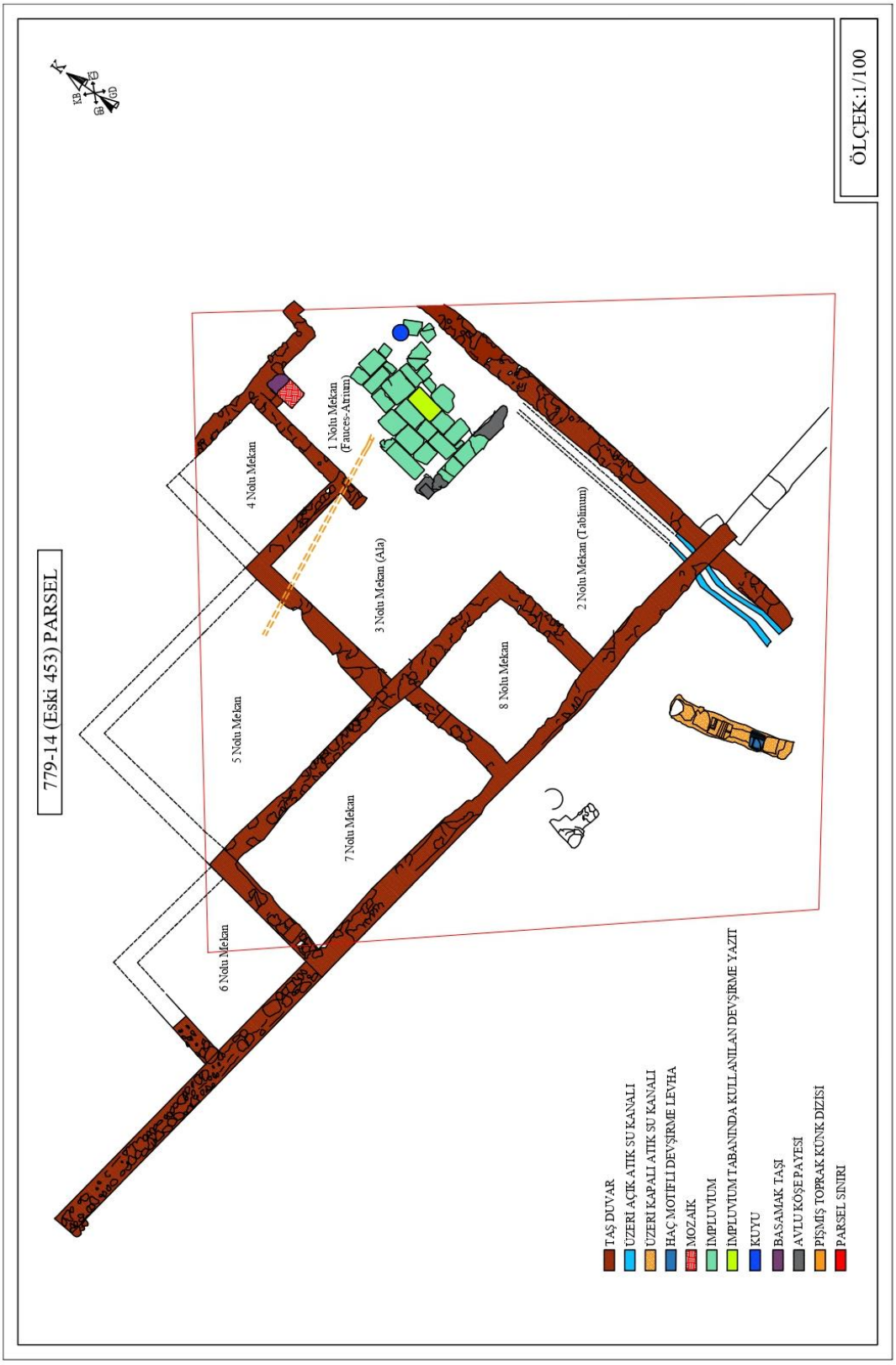
Plan 2

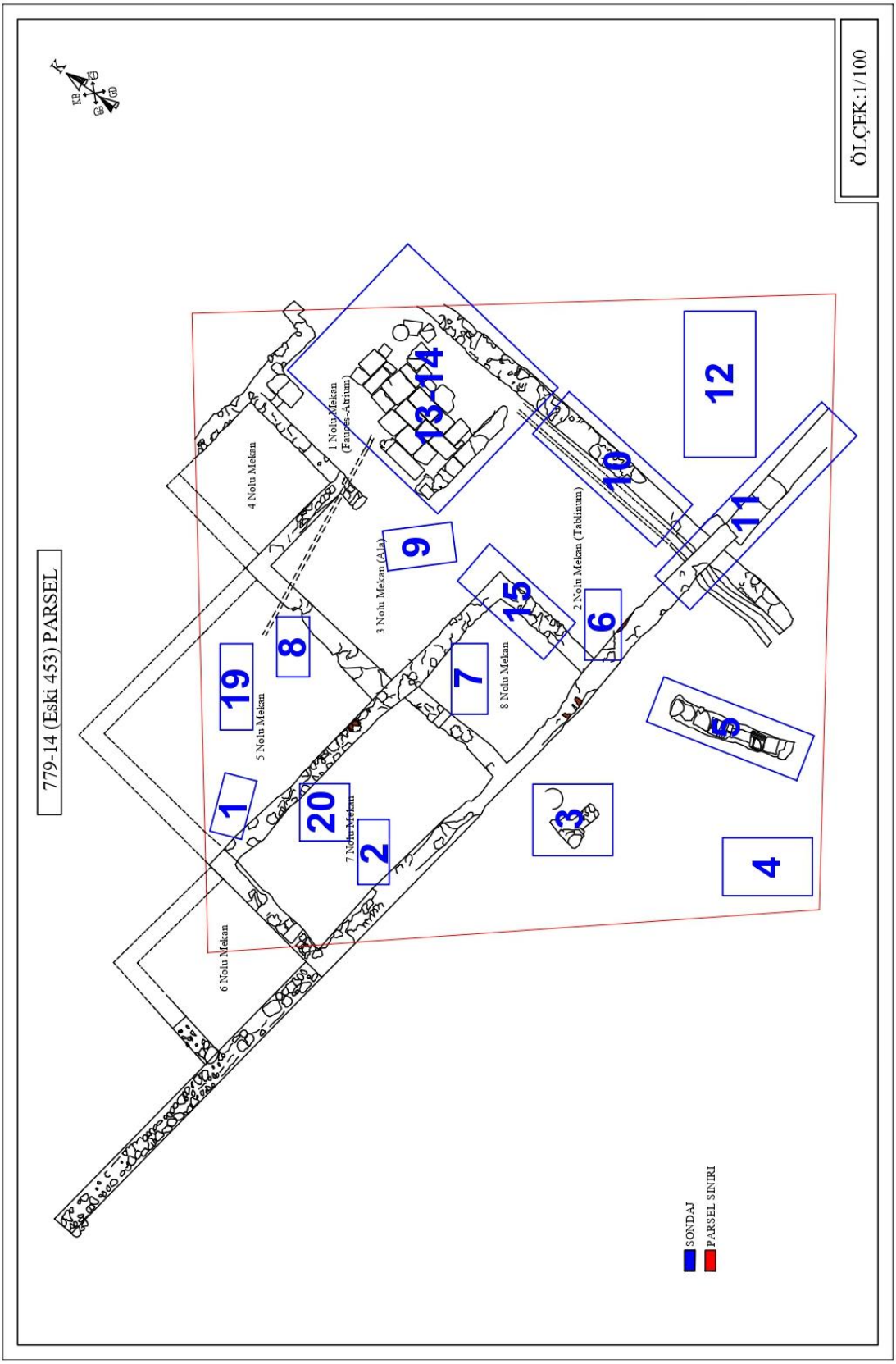
Plan 3

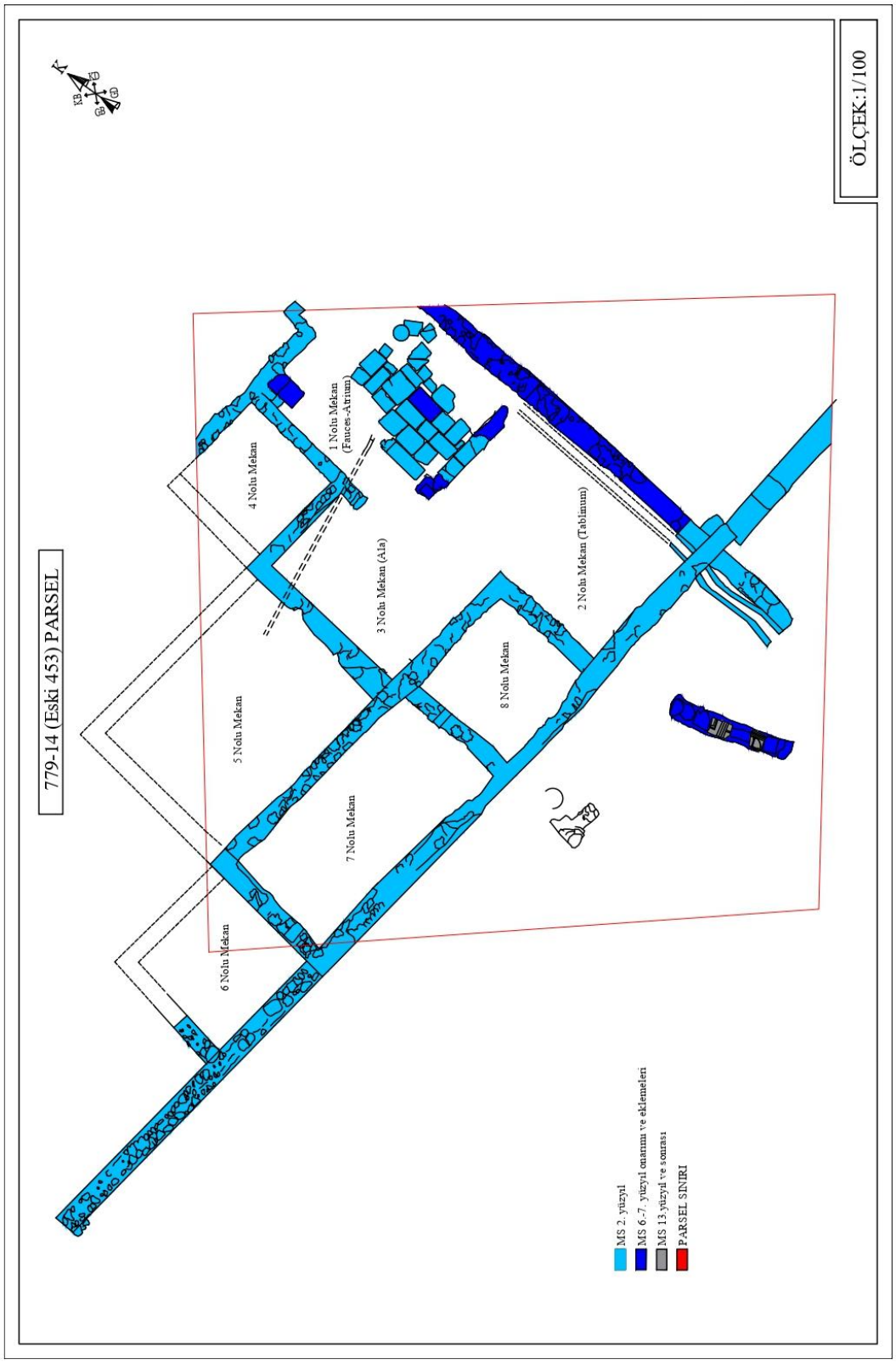
Plan 4

779-14 (Eski 453) PARSEL
ÖLÇEK:1/100
1 Nolu Mekan (Fauces-Atrium)
2 Nolu Mekan (Tablinum)
3 Nolu Mekan (Ala)
4 Nolu Mekan
5 Nolu Mekan
6 Nolu Mekan
7 Nolu Mekan
8 Nolu Mekan
TAŞ DUVAR
ÜZERİ AÇIK ATIK SU KANALI
ÜZERİ KAPALI ATIK SU KANALI
HAÇ MOTİFLİ DEVŞİRME LEVHA
MOZAİK
İMPLUVİUM
İMPLUVİUM TABANINDA KULLANILAN DEVŞİRME YAZIT
KUYU
BASAMAK TAŞI
AVLU KÖŞE PAYESİ
PİŞMİŞ TOPRAK KÜNK DİZİSİ
PARSEL SINIRI

Plan 5

ÖLÇEK:1/100
779-14 (Eski 453) PARSEL
1 Nolu Mekan (Fauces-Atrium)
2 Nolu Mekan (Tablinum)
3 Nolu Mekan (Ala)
4 Nolu Mekan
5 Nolu Mekan
6 Nolu Mekan
7 Nolu Mekan
8 Nolu Mekan
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13-14
15
19
20
SONDAJ
PARSEL SINIRI

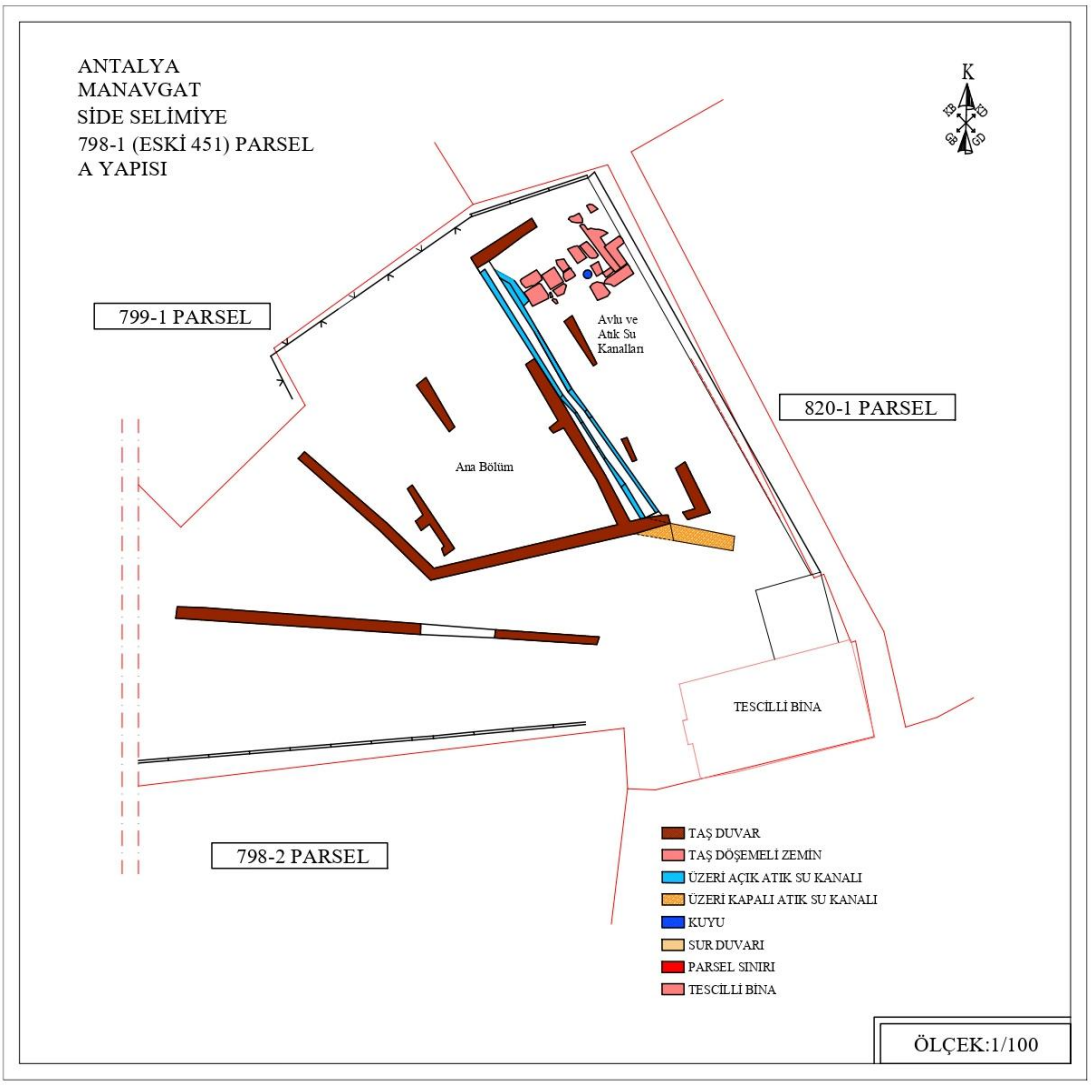
Plan 6

ÖLÇEK:1/100
779-14 (Eski 453) PARSEL
1 Nolu Mekan (Fauces-Atrium)
2 Nolu Mekan (Tablinum)
3 Nolu Mekan (Ala)
4 Nolu Mekan
5 Nolu Mekan
6 Nolu Mekan
7 Nolu Mekan
8 Nolu Mekan
MS 2. yüzyıl
MS 6.-7. yüzyıl onarımı ve eklemeleri
MS 13.yüzyıl ve sonrası
PARSEL SINIRI

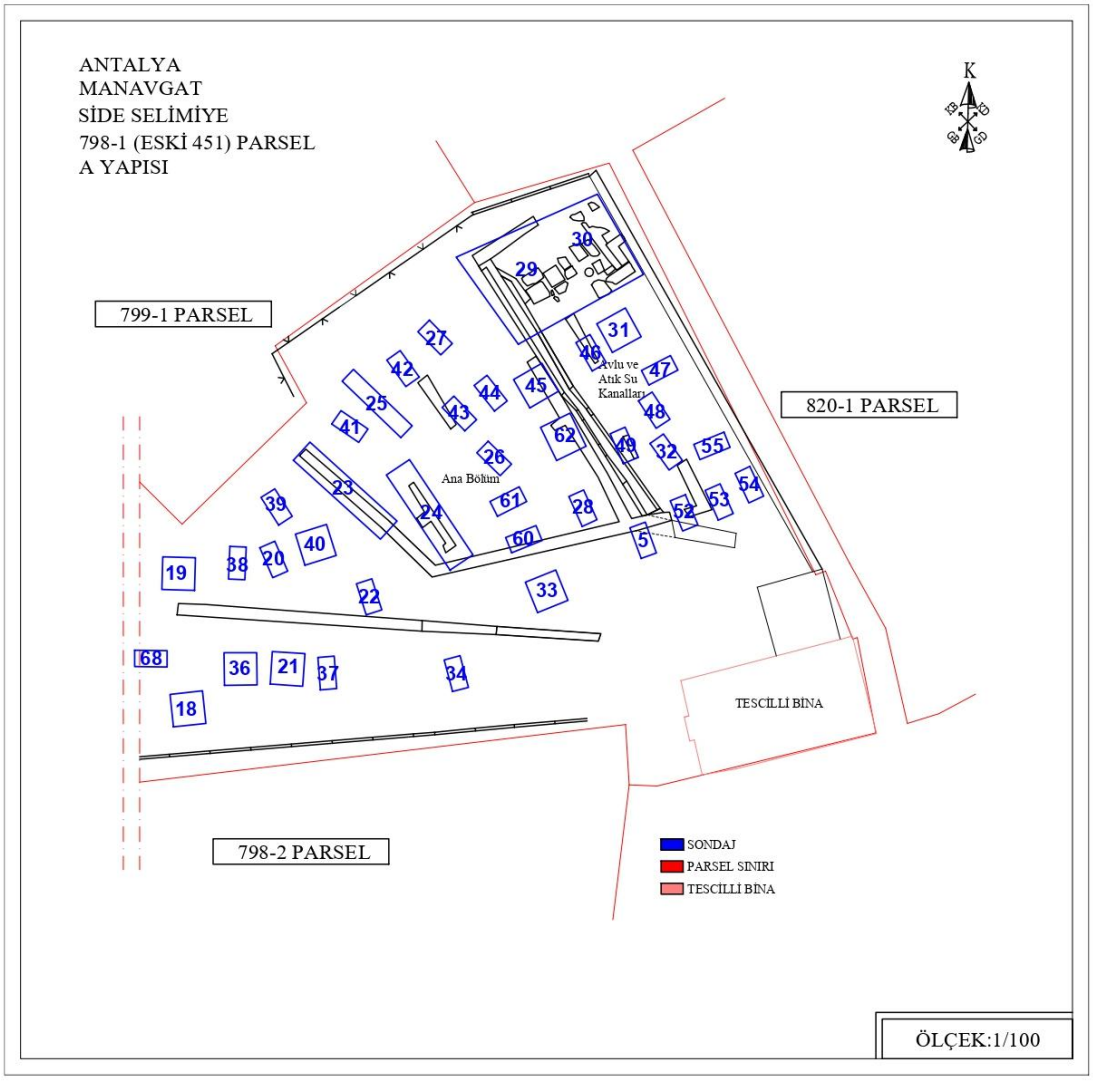
Plan 7

ANTALYA
MANAVGAT
SİDE SELİMİYE
798-1 (ESKİ 451) PARSEL
K
820-1 PARSEL
799-1 PARSEL
798-2 PARSEL
798-3 PARSEL
798-4 PARSEL
TESCİLLİ BİNA
Avlu ve Atık Su Kanalları
Ana Bölüm
5 Nolu Mekan
6 Nolu Mekan
4 Nolu Mekan
3 Nolu Mekan
2 Nolu Mekan
1 Nolu Mekan
TAŞ DUVAR
TAŞ DÖŞEMELİ ZEMİN
ÜZERİ AÇIK ATIK SU KANALI
ÜZERİ KAPALI ATIK SU KANALI
KUYU
SUR DUVARI
PARSEL SINIRI
TESCİLLİ BİNA
ÖLÇEK:1/100

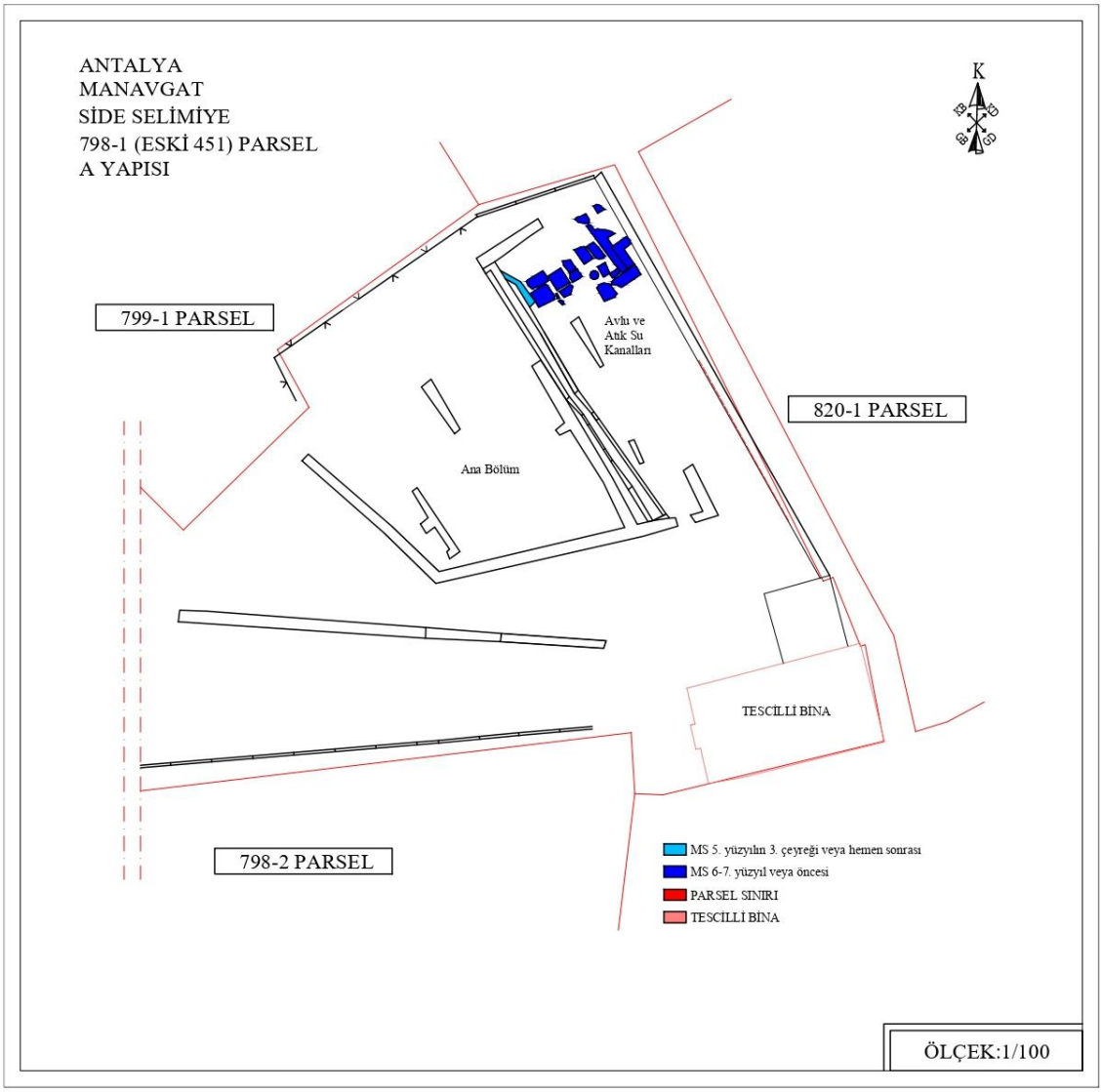
Plan 8

ANTALYA
MANAVGAT
SİDE SELİMİYE
798-1 (ESKİ 451) PARSEL
A YAPISI
K
799-1 PARSEL
Avlu ve
Atık Su
Kanalları
820-1 PARSEL
Ana Bölüm
TESCİLLİ BİNA
798-2 PARSEL
TAŞ DUVAR
TAŞ DÖŞEMELİ ZEMİN
ÜZERİ AÇIK ATIK SU KANALI
ÜZERİ KAPALI ATIK SU KANALI
KUYU
SUR DUVARI
PARSEL SINIRI
TESCİLLİ BİNA
ÖLÇEK:1/100

Plan 9

ANTALYA
MANAVGAT
SİDE SELİMİYE
798-1 (ESKİ 451) PARSEL
A YAPISI
K
799-1 PARSEL
820-1 PARSEL
798-2 PARSEL
Ana Bölüm
Atıklı ve Atık Su Kanalları
TESCİLLİ BİNA
SONDAJ
PARSEL SINIRI
TESCİLLİ BİNA
ÖLÇEK:1/100

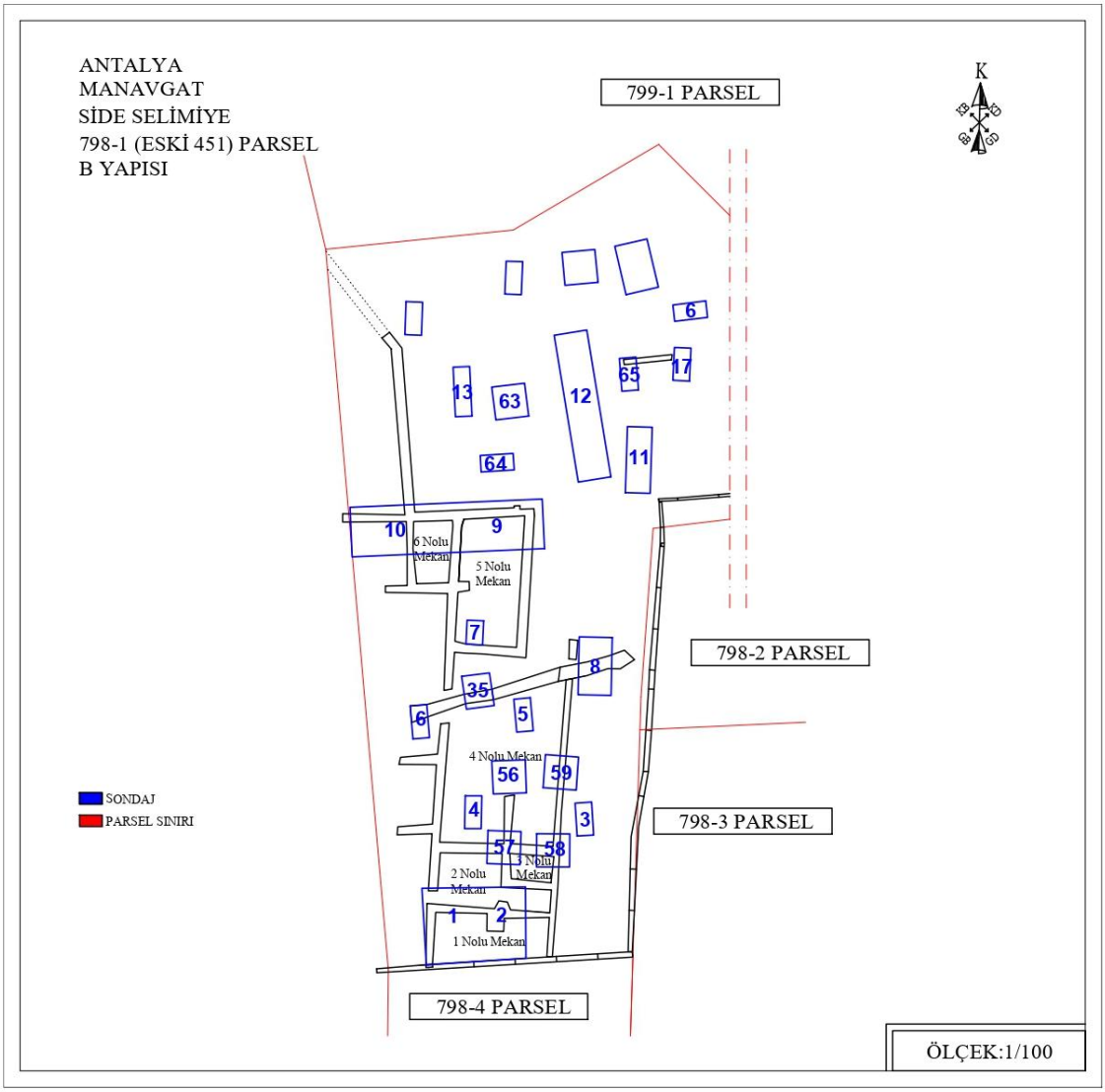
Plan 10

ANTALYA
MANAVGAT
SİDE SELİMİYE
798-1 (ESKİ 451) PARSEL
A YAPISI
K
799-1 PARSEL
Avlu ve
Atık Su
Kanalları
820-1 PARSEL
Ana Bölüm
TESCİLLİ BİNA
798-2 PARSEL
MS 5. yüzyılın 3. çeyreği veya hemen sonrası
MS 6-7. yüzyıl veya öncesi
PARSEL SINIRI
TESCİLLİ BİNA
ÖLÇEK:1/100

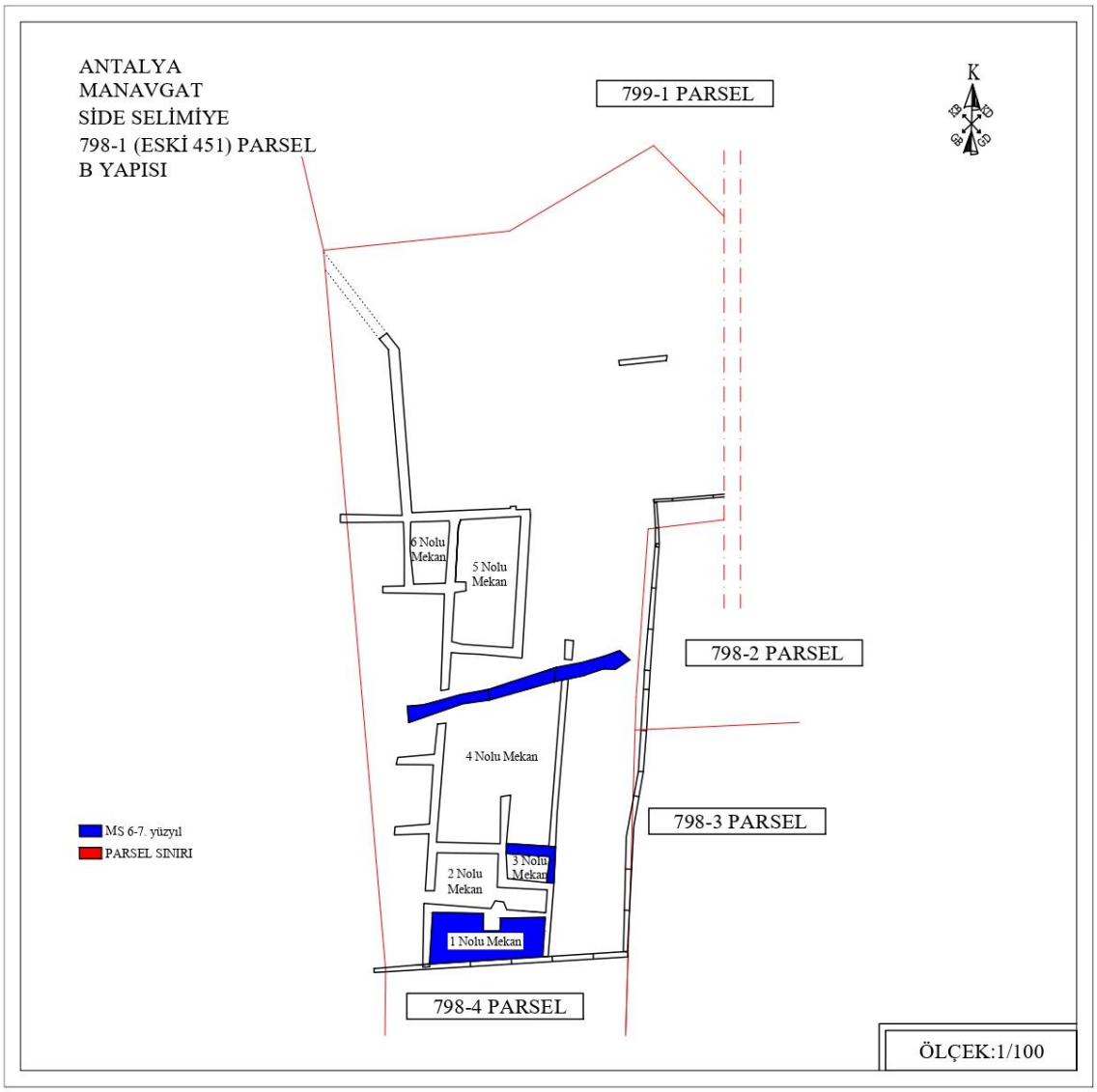
Plan 11

ANTALYA
MANAVGAT
SİDE SELİMİYE
798-1 (ESKİ 451) PARSEL
B YAPISI
799-1 PARSEL
K
6 Nolu Mekan
5 Nolu Mekan
798-2 PARSEL
4 Nolu Mekan
798-3 PARSEL
3 Nolu Mekan
2 Nolu Mekan
1 Nolu Mekan
798-4 PARSEL
TAŞ DUVAR
TAŞ DÖŞEMELİ ZEMİN
ÜZERİ AÇIK ATIK SU KANALI
ÜZERİ KAPALI ATIK SU KANALI
KUYU
SUR DUVARI
PARSEL SINIRI
ÖLÇEK:1/100

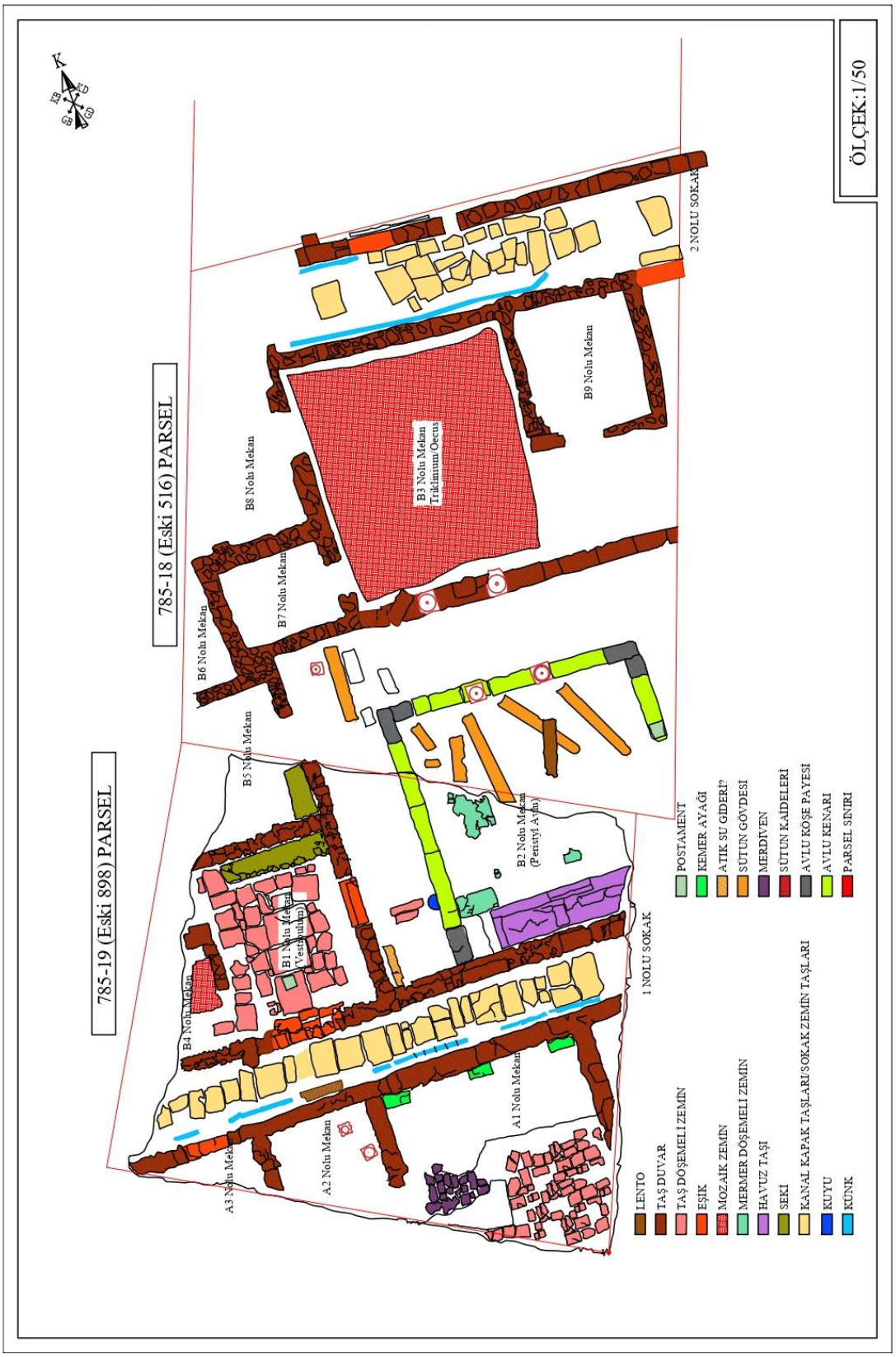
Plan 12

ANTALYA
MANAVGAT
SİDE SELİMİYE
798-1 (ESKİ 451) PARSEL
B YAPISI
799-1 PARSEL
K
798-2 PARSEL
798-3 PARSEL
798-4 PARSEL
SONDAJ
PARSEL SINIRI
6 Nolu Mekan
5 Nolu Mekan
4 Nolu Mekan
3 Nolu Mekan
2 Nolu Mekan
1 Nolu Mekan
ÖLÇEK:1/100

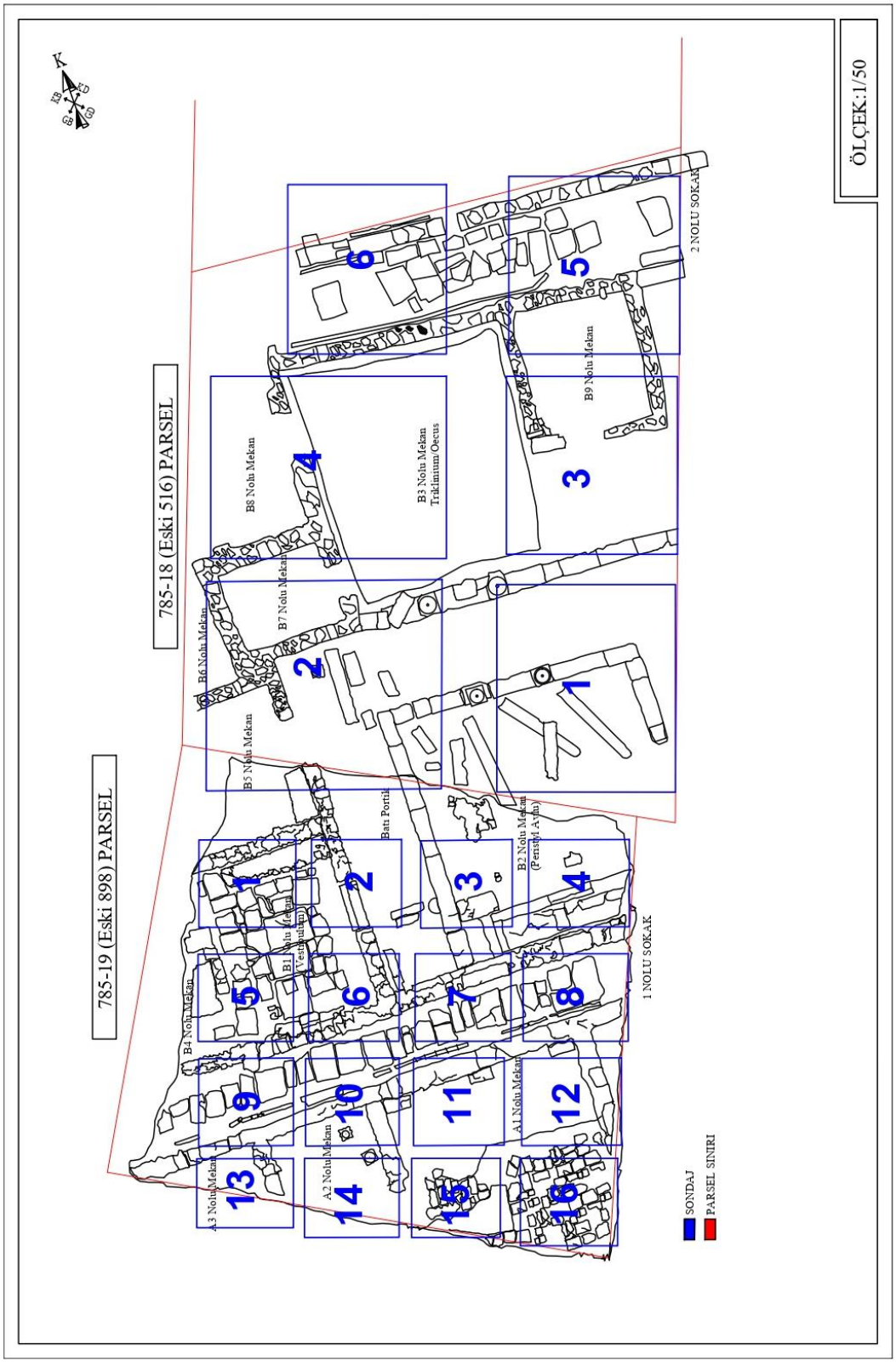
Plan 13

ANTALYA
MANAVGAT
SİDE SELİMİYE
798-1 (ESKİ 451) PARSEL
B YAPISI
799-1 PARSEL
K
6 Nolu Mekan
5 Nolu Mekan
798-2 PARSEL
4 Nolu Mekan
798-3 PARSEL
3 Nolu Mekan
2 Nolu Mekan
1 Nolu Mekan
798-4 PARSEL
MS 6-7. yüzyıl
PARSEL SINIRI
ÖLÇEK:1/100

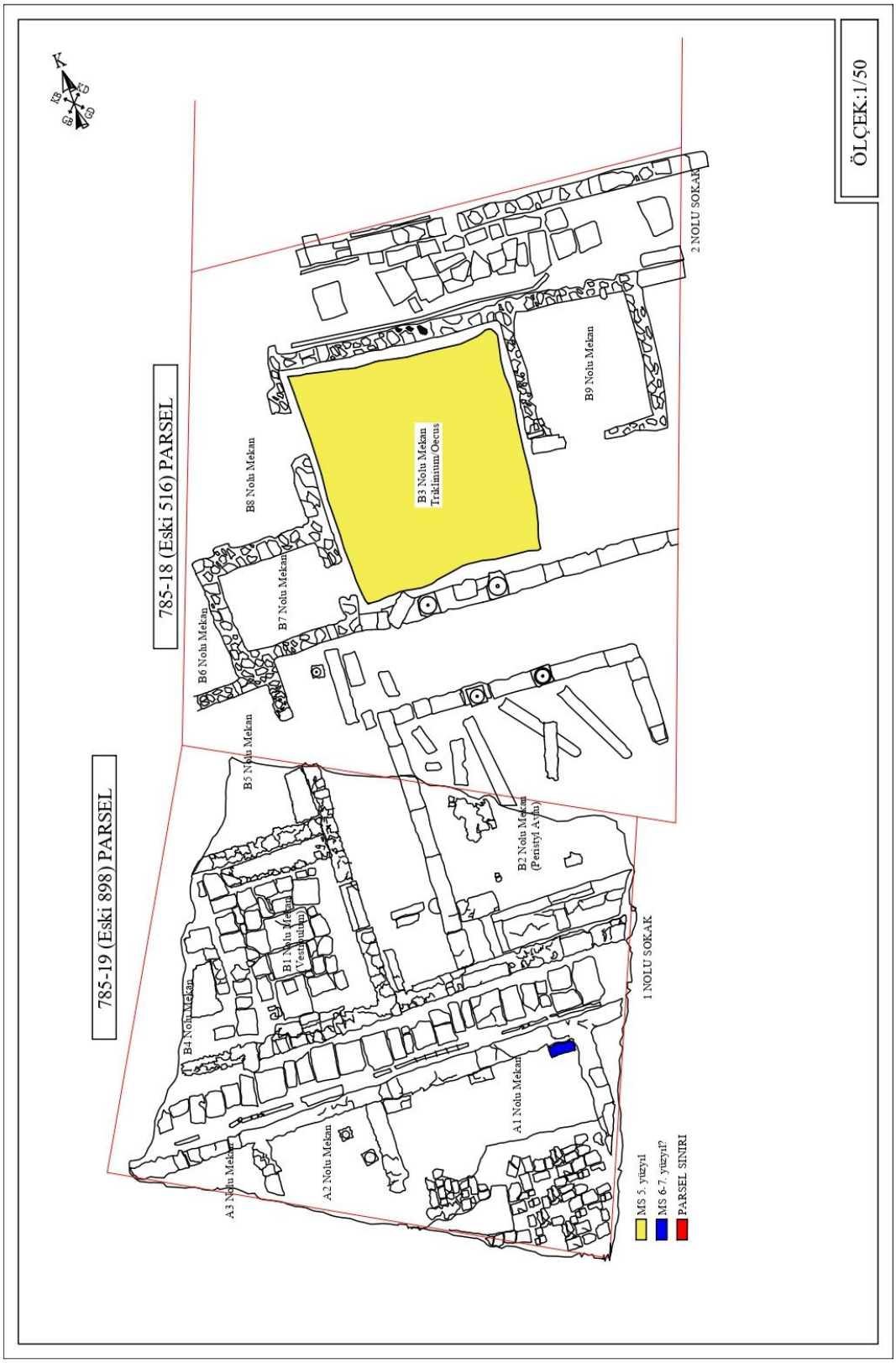
Plan 14

785-19 (Eski 898) PARSEL
785-18 (Eski 516) PARSEL
ÖLÇEK:1/50
K
KB
KD
GB
GD
A1 Nolu Mekan
A2 Nolu Mekan
A3 Nolu Mekan
B1 Nolu Mekan (Vestibulum)
B2 Nolu Mekan (Peristyl Avlu)
B3 Nolu Mekan Triklinium/Oecus
B4 Nolu Mekan
B5 Nolu Mekan
B6 Nolu Mekan
B7 Nolu Mekan
B8 Nolu Mekan
B9 Nolu Mekan
1 NOLU SOKAK
2 NOLU SOKAK
LENTO
TAŞ DUVAR
TAŞ DÖŞEMELİ ZEMİN
EŞİK
MOZAİK ZEMİN
MERMER DÖŞEMELİ ZEMİN
HAVUZ TAŞI
SEKİ
KANAL KAPAK TAŞLARI/SOKAK ZEMİN TAŞLARI
KUYU
KÜNK
POSTAMENT
KEMER AYAĞI
ATIK SU GİDERİ?
SÜTUN GÖVDESİ
MERDİVEN
SÜTUN KAİDELERİ
AVLU KÖŞE PAYESİ
AVLU KENARI
PARSEL SINIRI

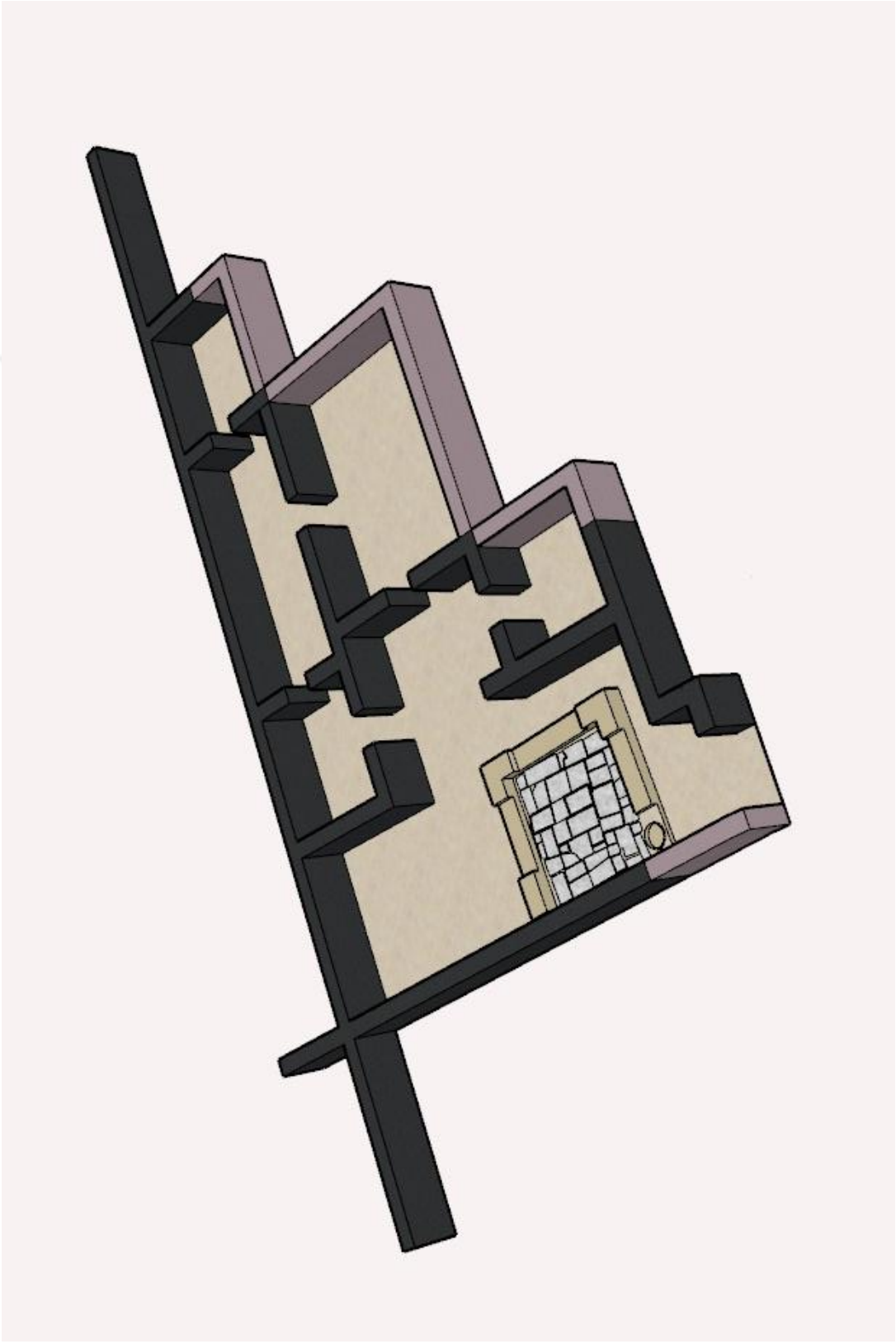
Plan 15

ÖLÇEK:1/50
785-18 (Eski 516) PARSEL
785-19 (Eski 898) PARSEL
1 NOLU SOKAK
2 NOLU SOKAK
B1 Nolu Mekan (Vestibulum)
B2 Nolu Mekan (Peristyl Avlu)
B3 Nolu Mekan Triklinium/Oecus
B4 Nolu Mekan
B5 Nolu Mekan
B6 Nolu Mekan
B7 Nolu Mekan
B8 Nolu Mekan
B9 Nolu Mekan
A1 Nolu Mekan
A2 Nolu Mekan
A3 Nolu Mekan
Batı Portik
SONDAJ
PARSEL SINIRI

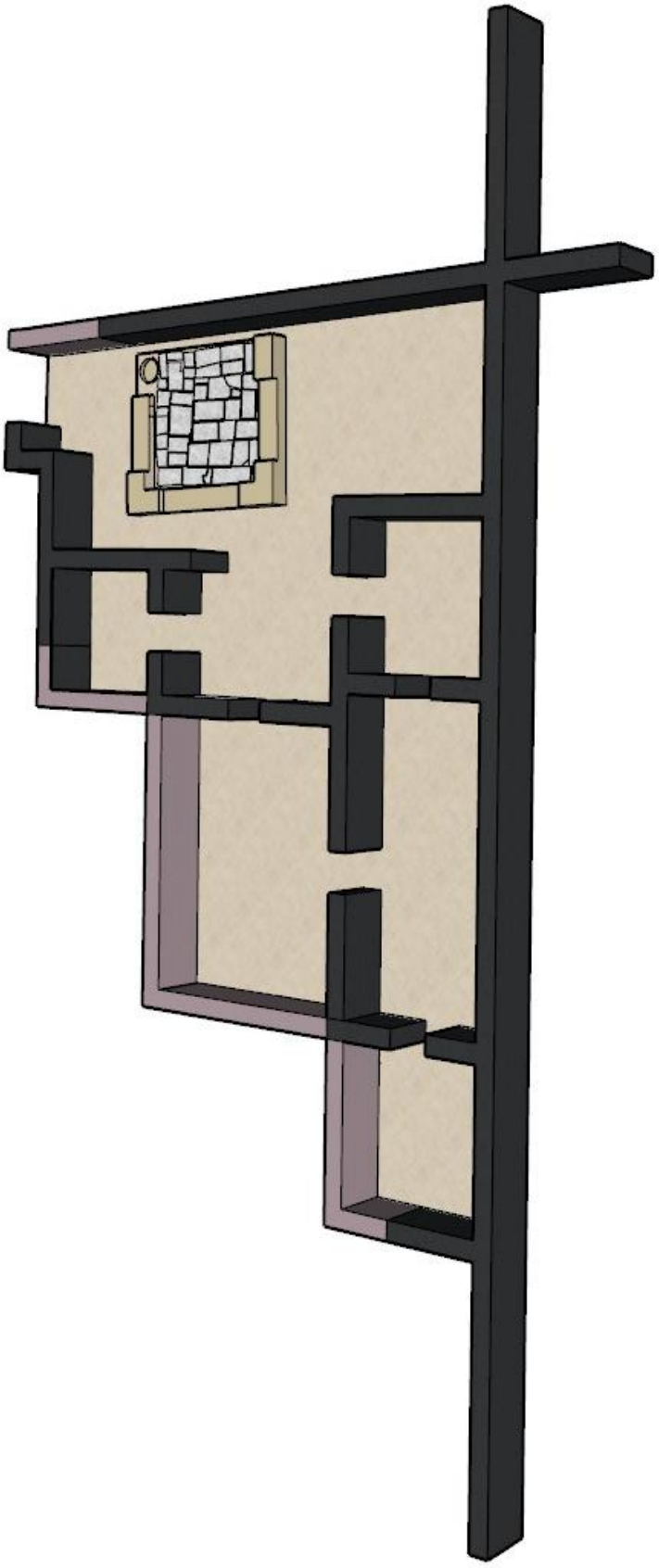
Plan 16

785-19 (Eski 898) PARSEL
785-18 (Eski 516) PARSEL
ÖLÇEK: 1/50
1 NOLU SOKAK
2 NOLU SOKAK
A1 Nolu Mekan
A2 Nolu Mekan
A3 Nolu Mekan
B1 Nolu Mekan (Vestibulum)
B2 Nolu Mekan (Peristyl Avlu)
B3 Nolu Mekan Triklinium/Oecus
B4 Nolu Mekan
B5 Nolu Mekan
B6 Nolu Mekan
B7 Nolu Mekan
B8 Nolu Mekan
B9 Nolu Mekan
MS 5. yüzyıl
MS 6-7. yüzyıl?
PARSEL SINIRI

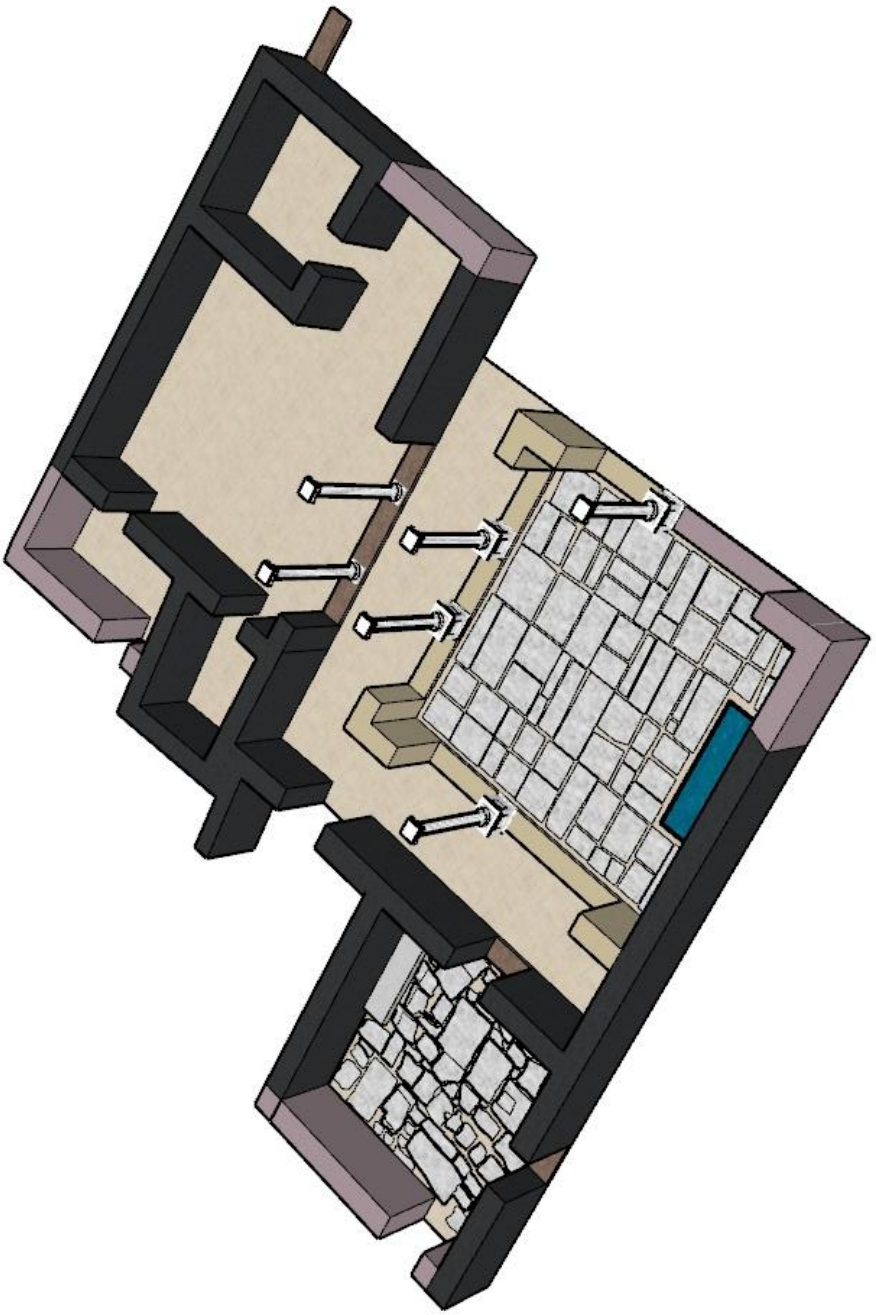
Plan 17

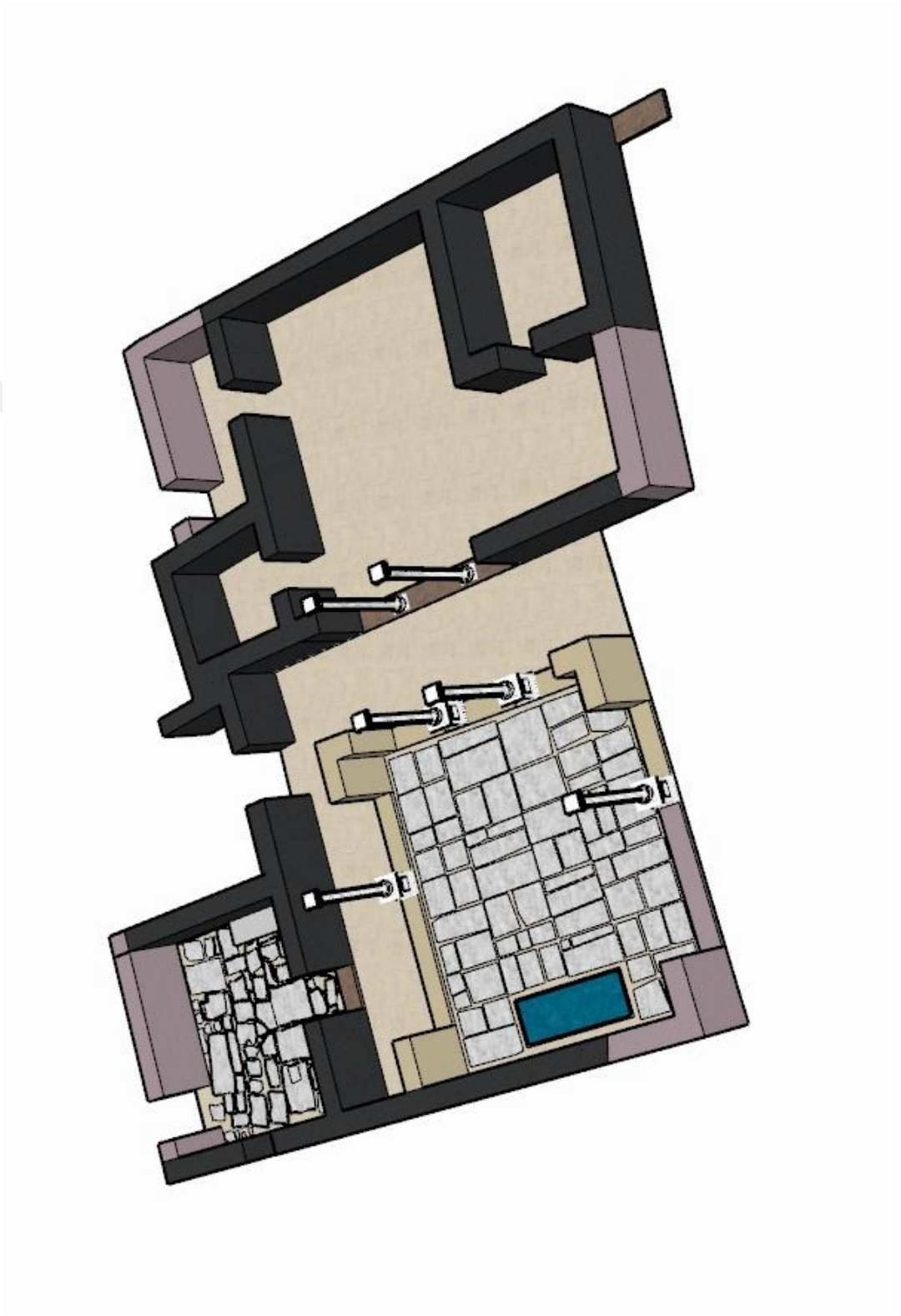
Plan 18

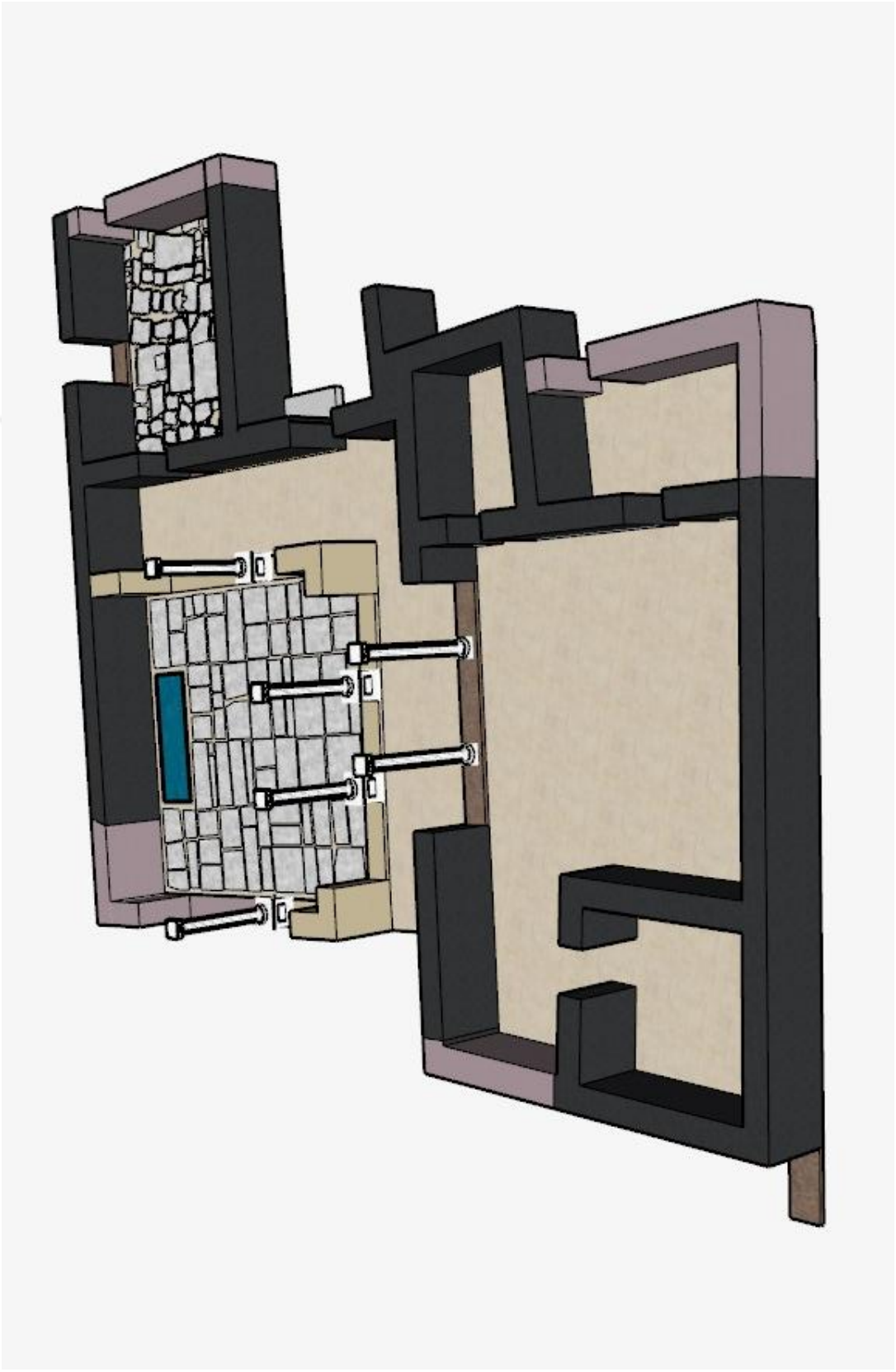
Plan 19

Plan 20

Plan 21

Resim 1

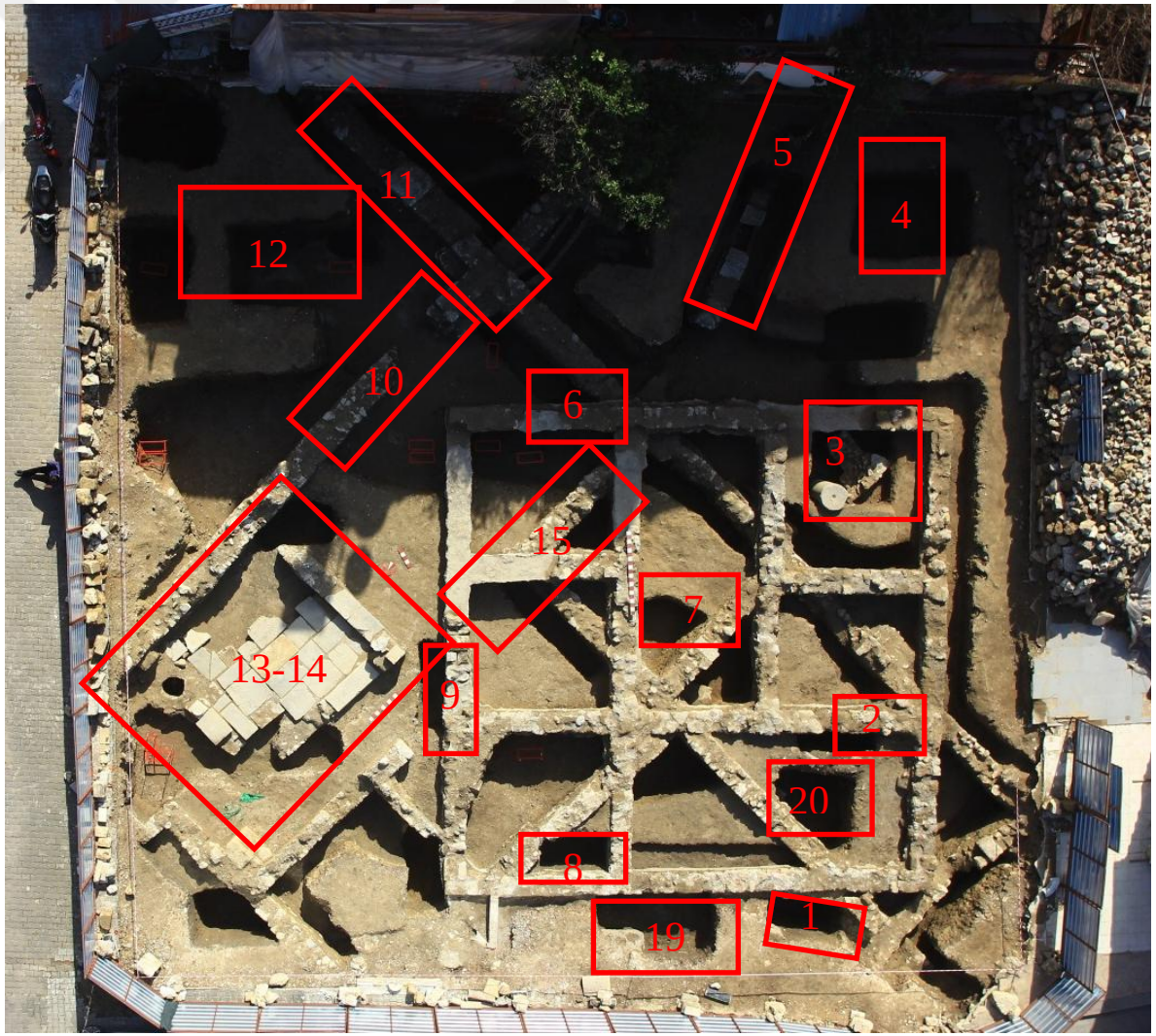
Sondajların yeri

Resim 2

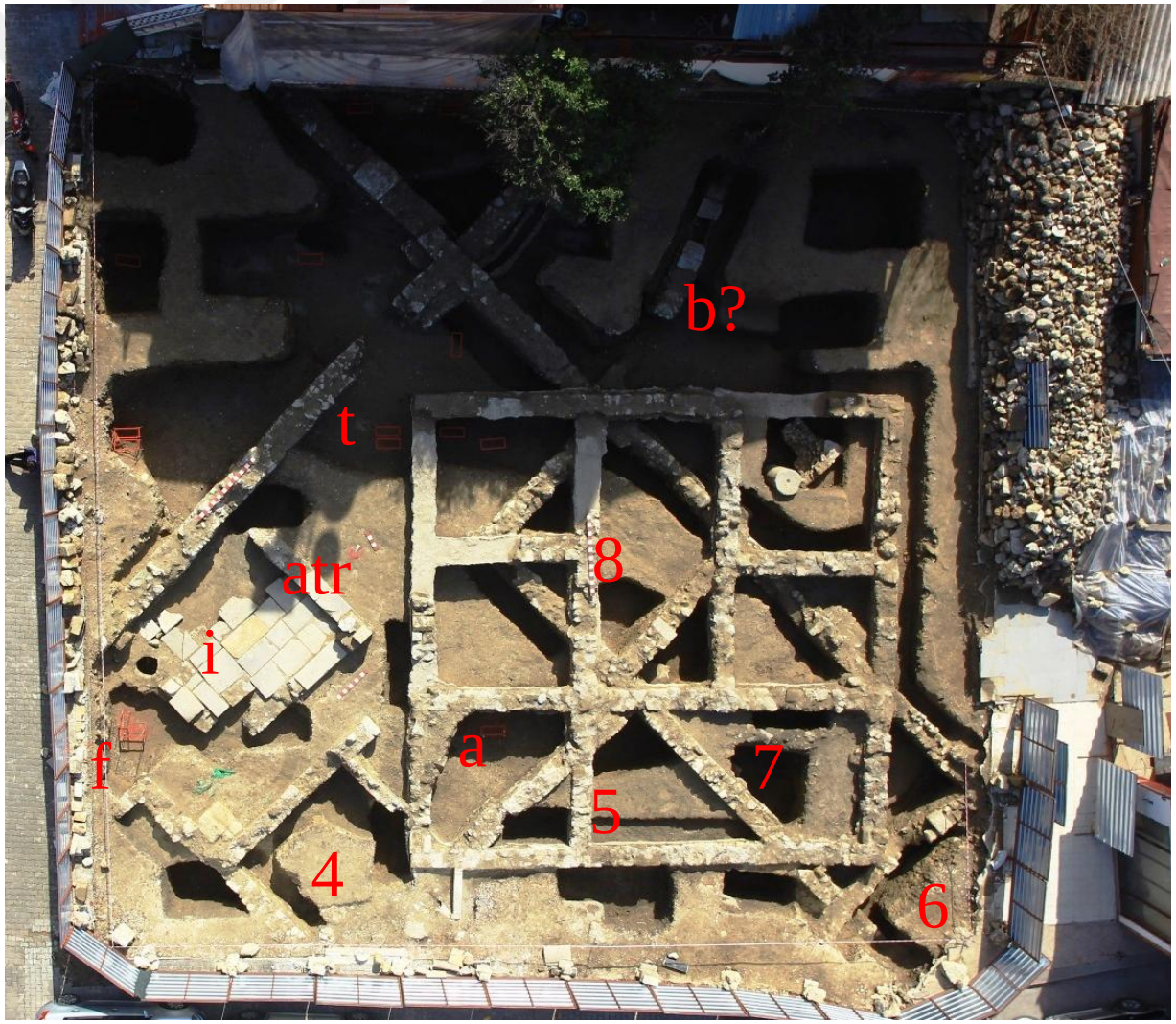
Modern yapı temeli kaldırılmadan

Resim 3

Modern yapının temeli kaldırılmadan sondajların yeri

Resim 4

f: fauces

atr: atrium

i: impluvium

t: tablinum

a: ala

4: 4 Nolu Mekân

5: 5 Nolu Mekân

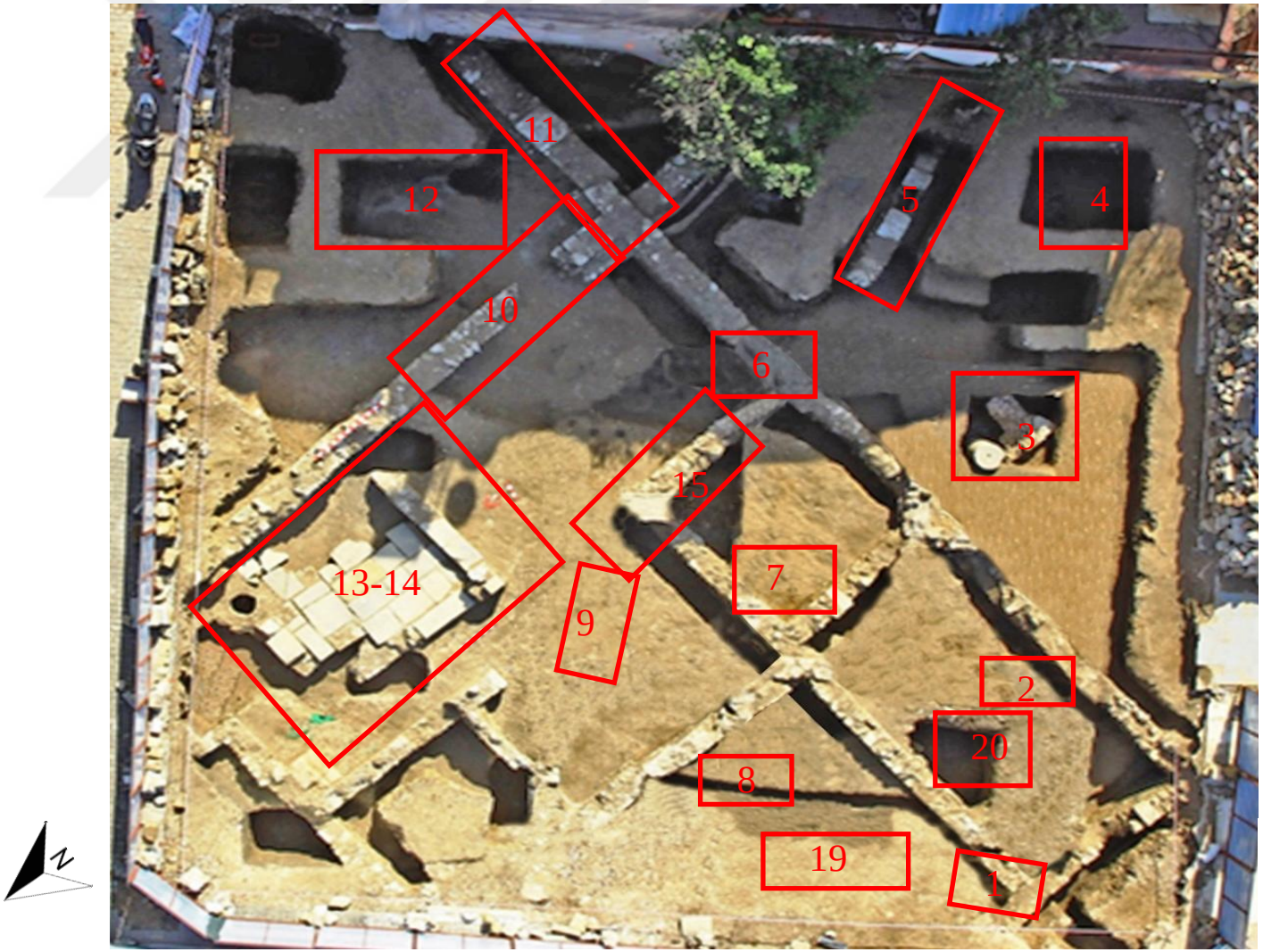
6: 6 Nolu Mekân

7: 7 Nolu Mekân

8: 8 Nolu Mekân

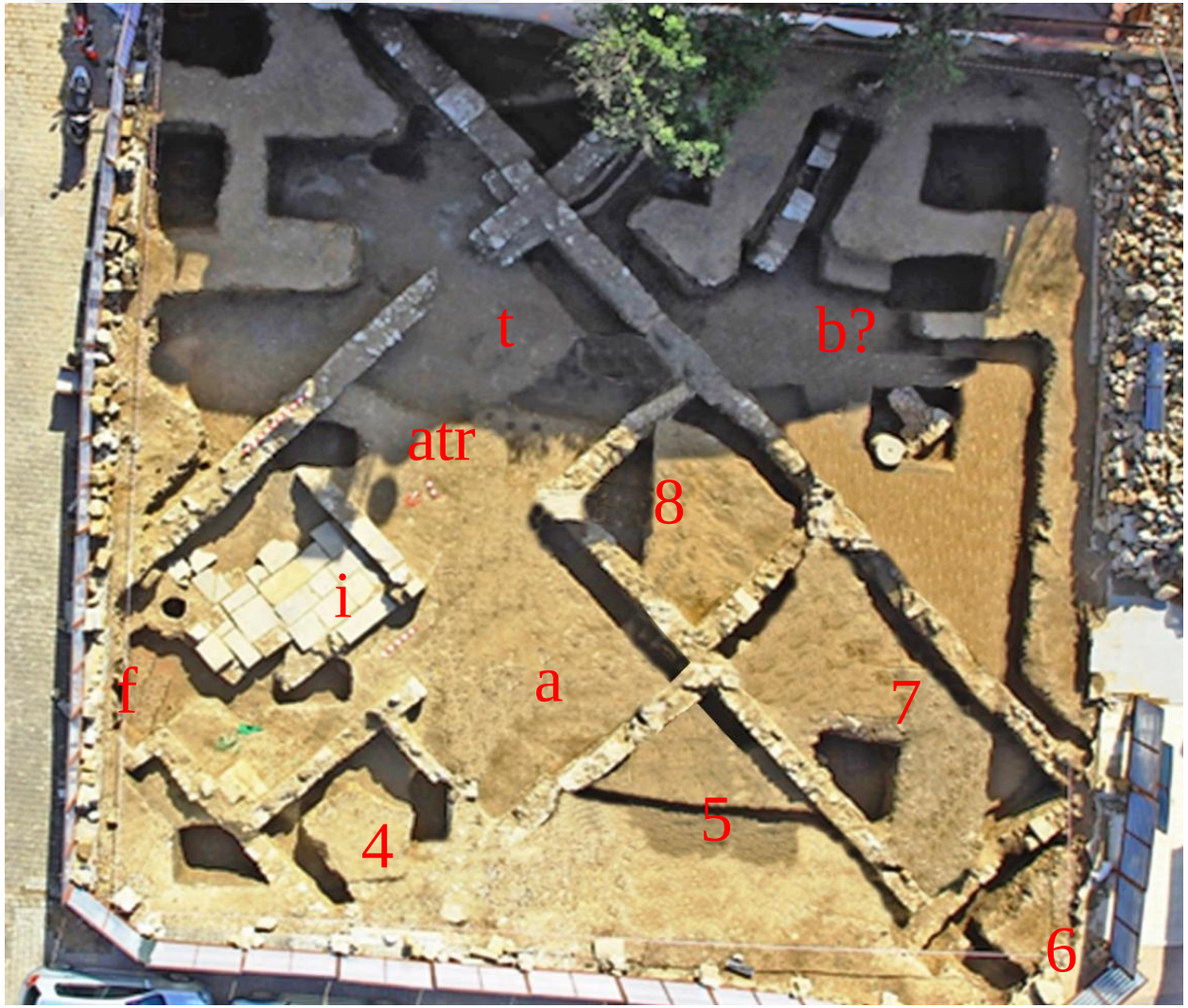
b?: bahçe ?

Resim 5

Modern yapı temeli kaldırıldıktan sonra sondajların yeri

Resim 6

f: fauces

atr: atrium

i: impluvium

t: tablinum

a: ala

4: 4 Nolu Mekân

5: 5 Nolu Mekân

6: 6 Nolu Mekân

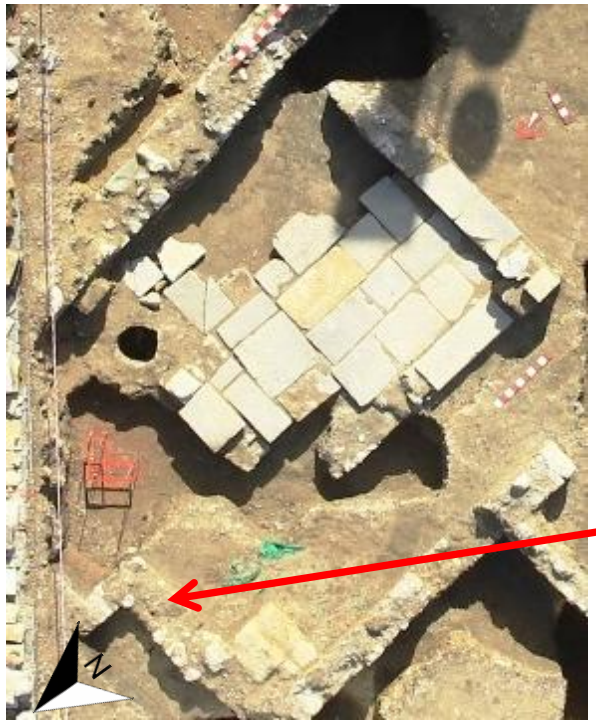
7: 7 Nolu Mekân

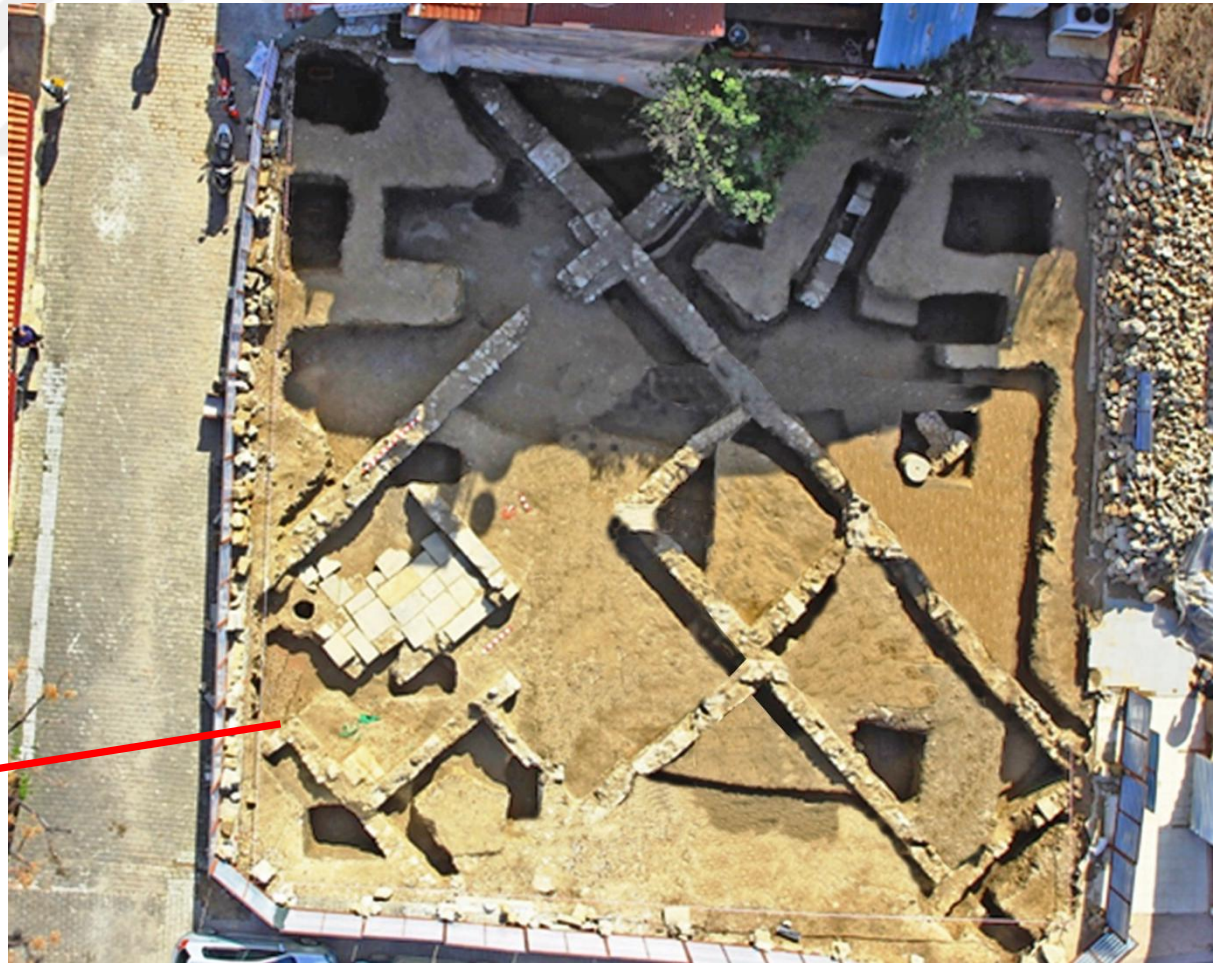
8: 8 Nolu Mekân

b?: bahçe?

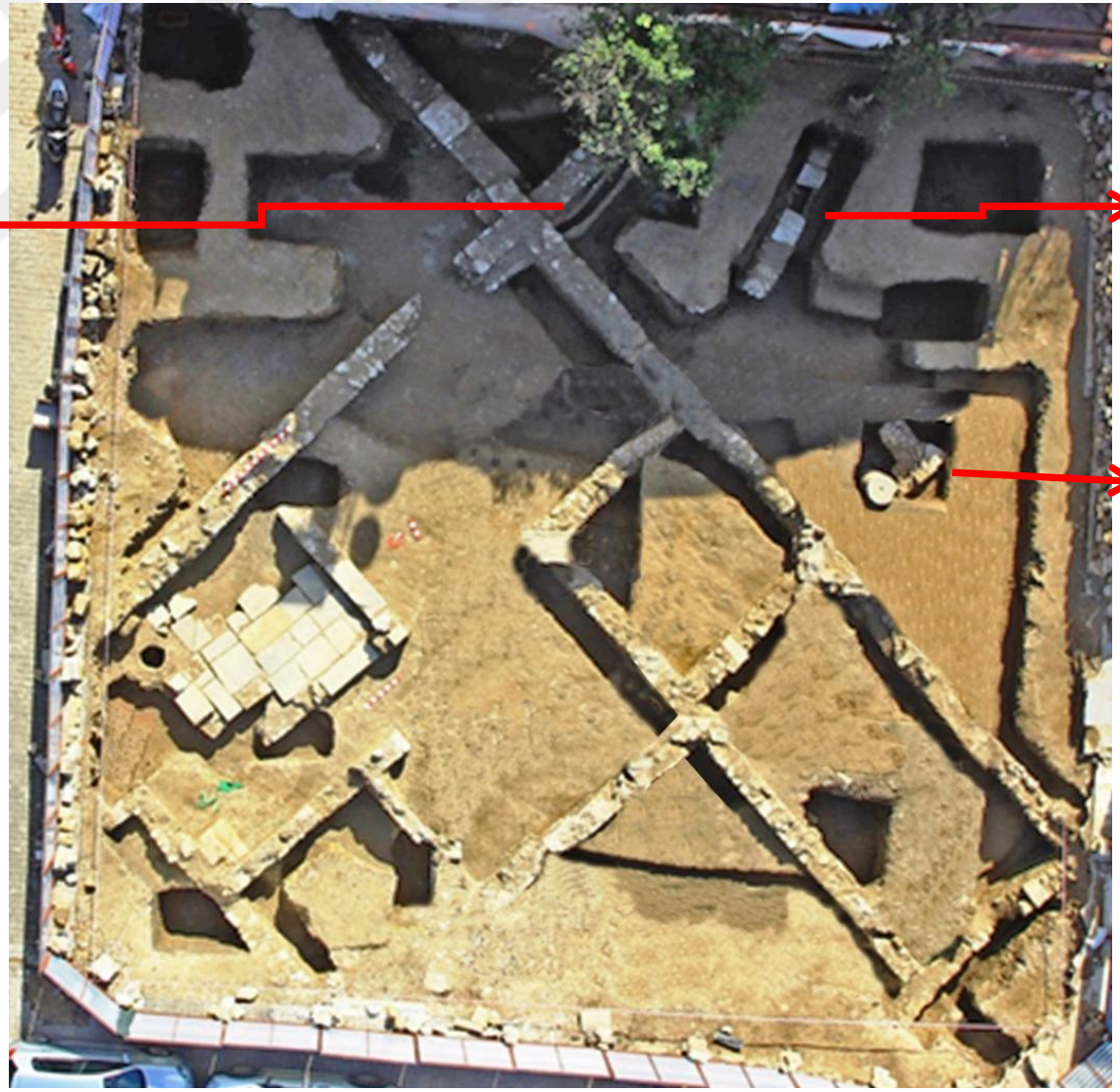
Resim 7

Fauces duvarı

Resim 8

Üzeri açık atık su kanalı
Üzeri kapalı atık su kanalı
Sütun gövde parçasının
çıkarıldığı 3 Nolu Sondaj
N

Resim 9

Mozaiğin yeri ve detay

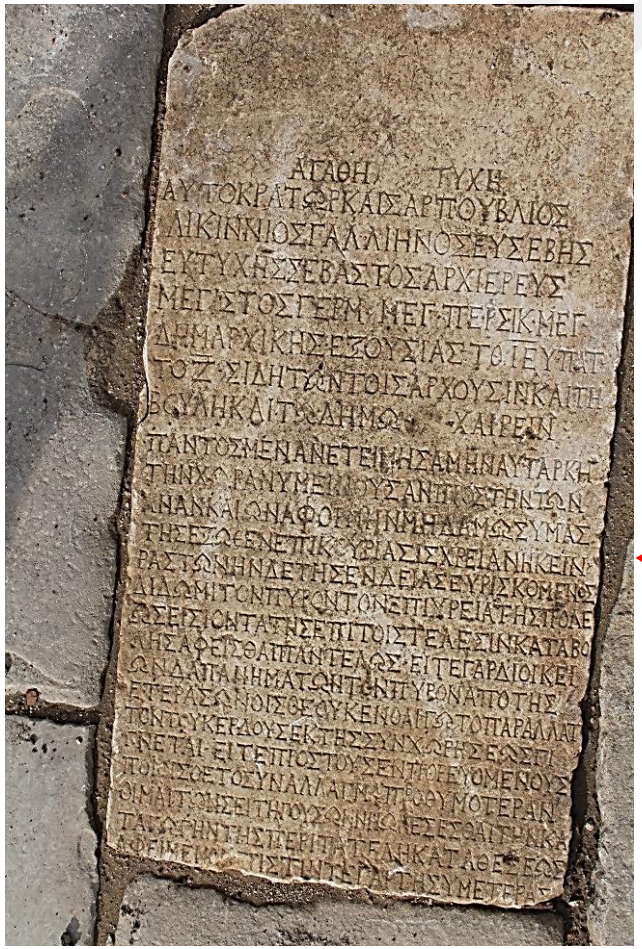

Resim 10

Onarım geçiren doğu dış duvar ve pişmiş toprak su künkleri

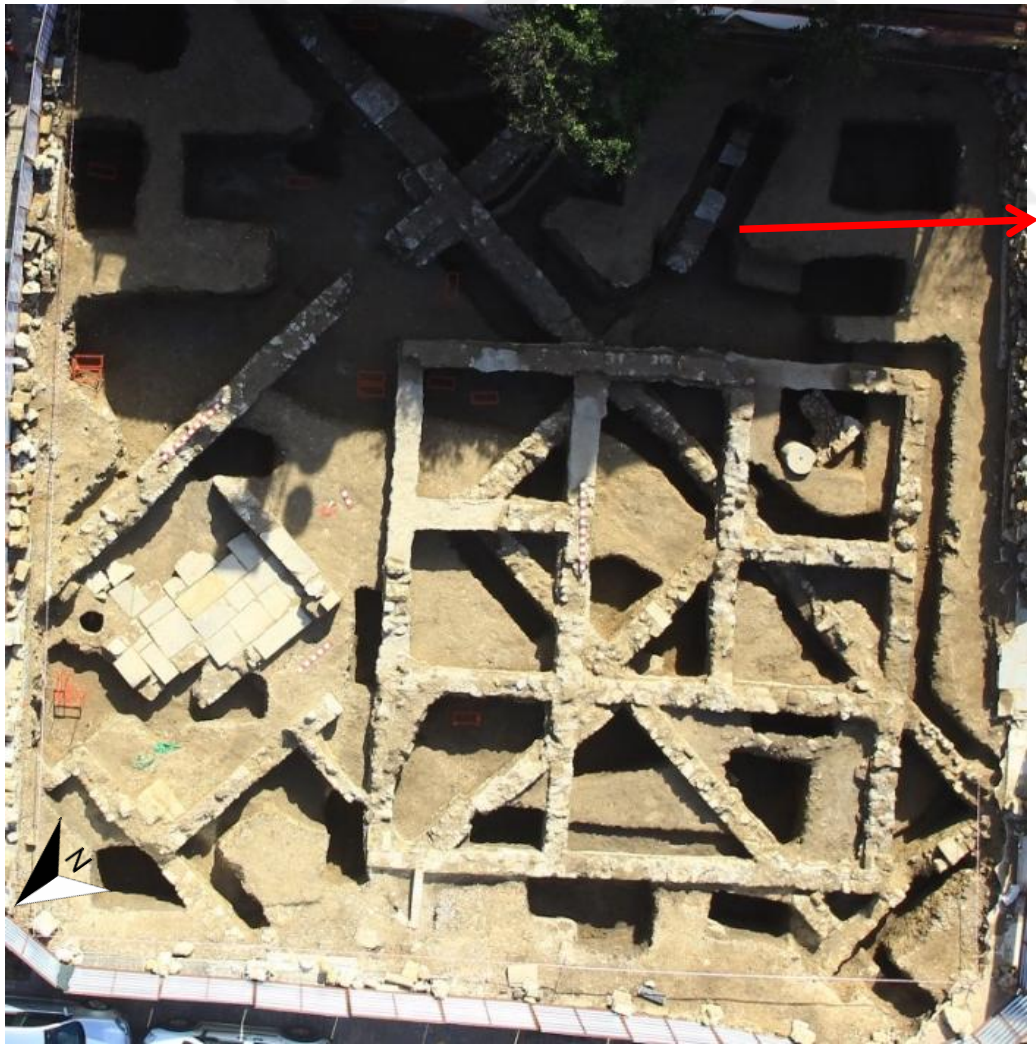
Resim 11

Devşirme yazıt

Resim 12

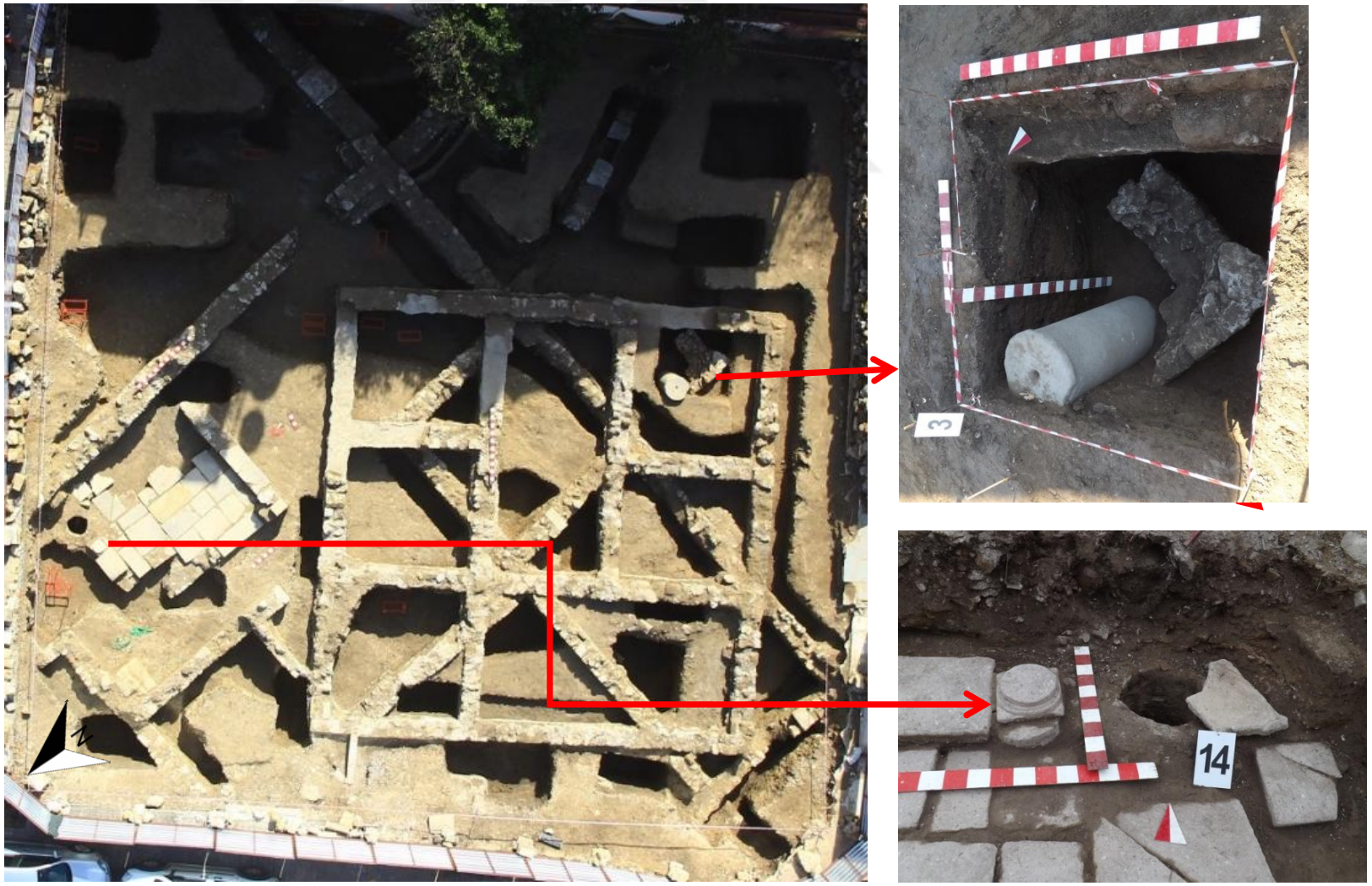

Üzeri kapalı atık su kanalının kapağı olarak kullanılan devşirme levhalar

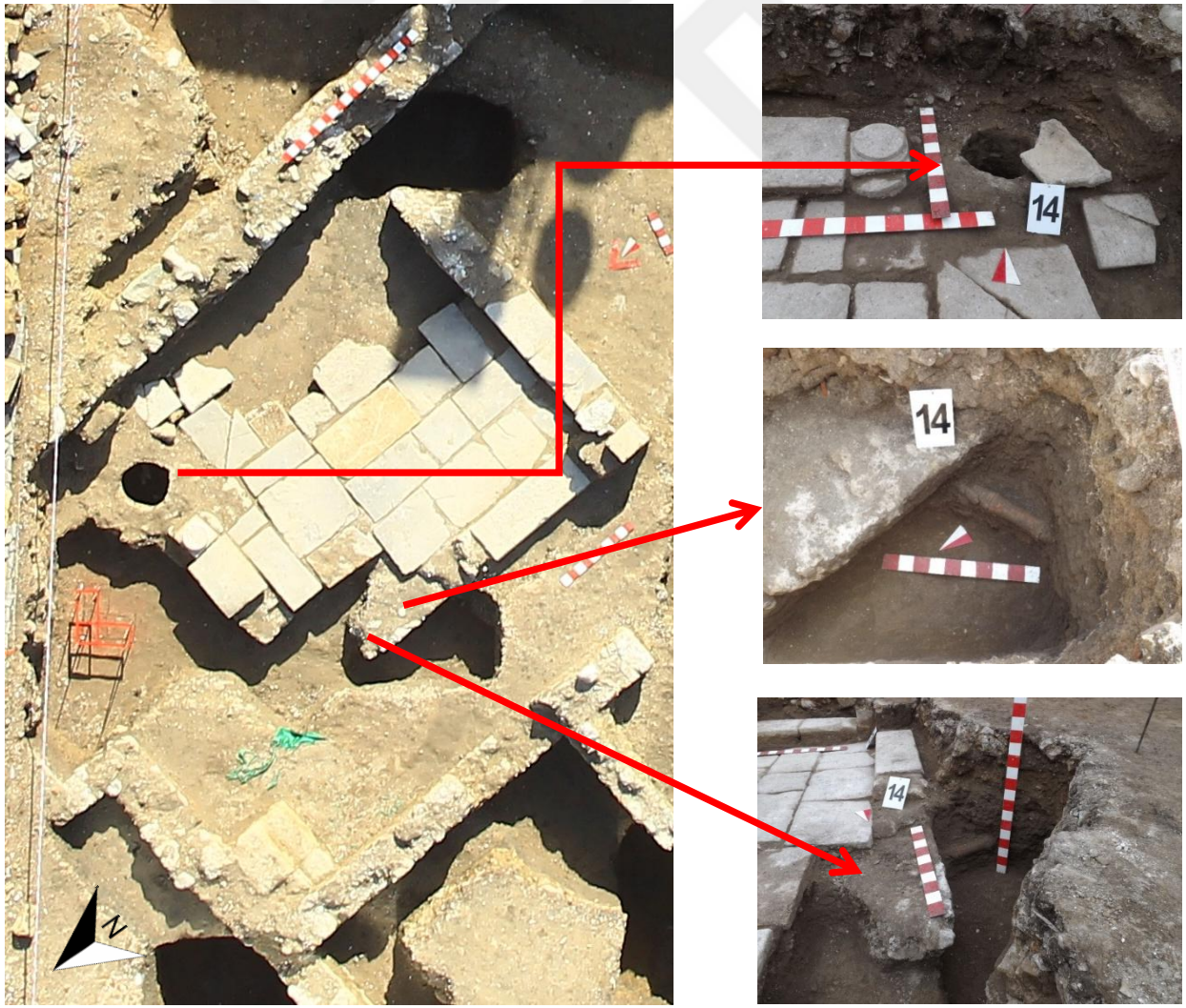

Resim 13

Sütun gövdesi ve *impluvium*da bulunan sütun kaidesi

Resim 14

*İmpluvium*un altındaki duvar örgüsünün altında yer alan, doğu-batı doğrultulu pişmiş toprak künk dizisi.

Resim 15

Fauces, atrium, tablinum, 7 ve 8 Nolu Mekânların iç ölçüleri

Resim 16

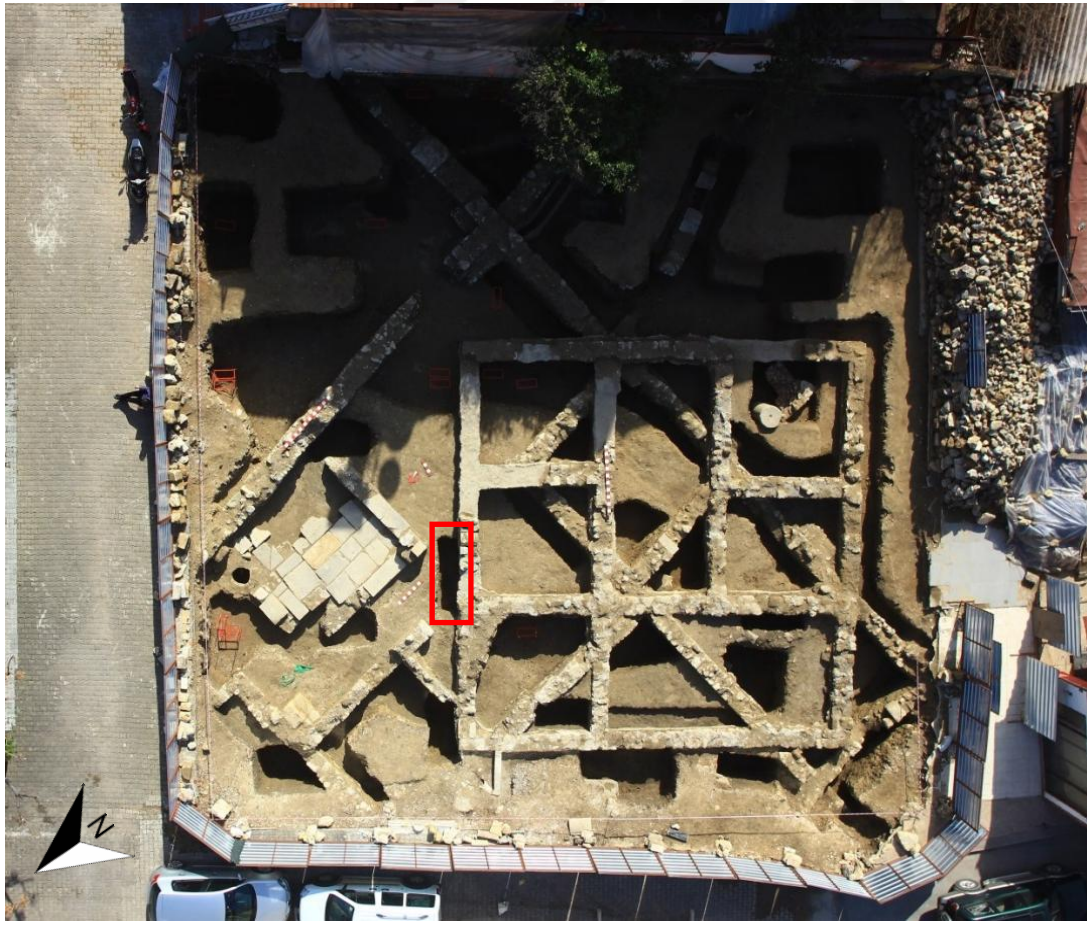
*Ala*nın iç ölçüleri

Resim 17

4 ve 5 Nolu Mekânların iç ölçüleri

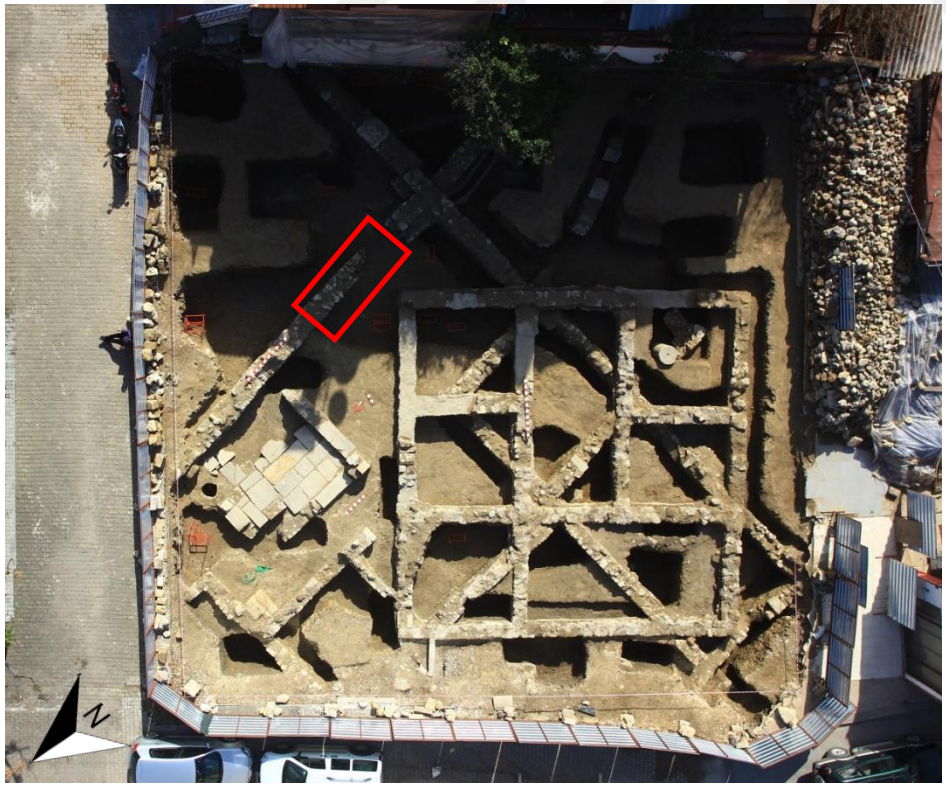
Resim 18

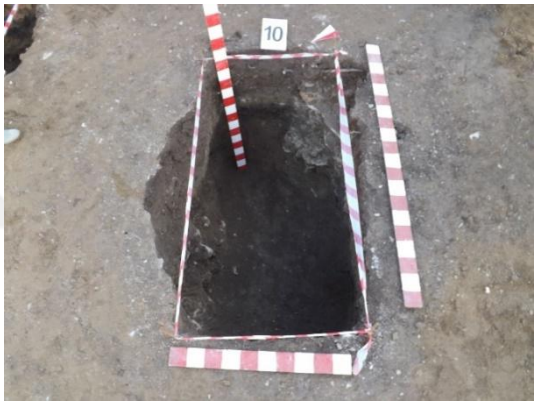

9 Nolu Sondaj

Resim 19

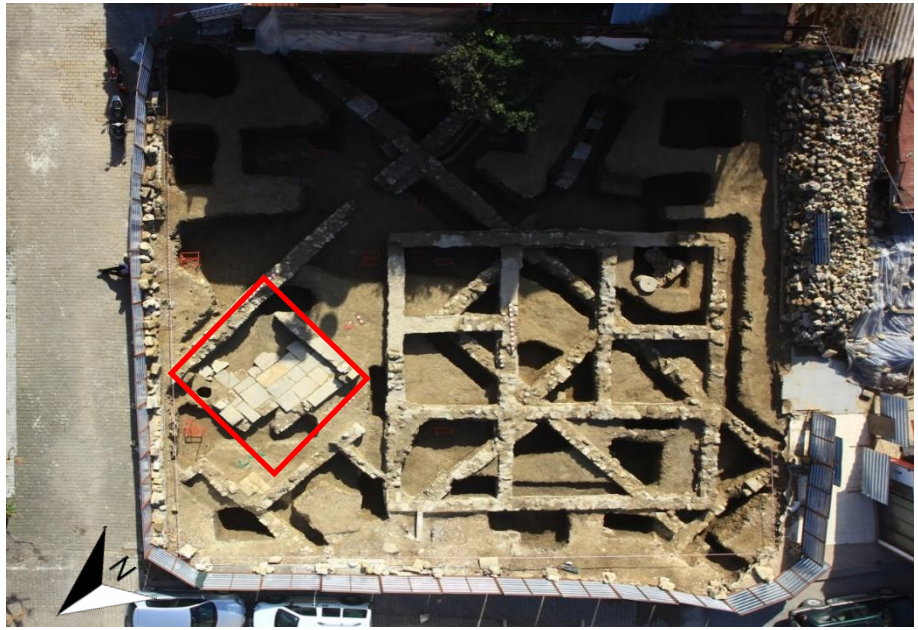

10 Nolu Sondaj

Resim 20

13 ve 14 Nolu Sondajlar

Resim 21

6 Nolu Sondaj

Resim 22

15 Nolu Sondaj

Resim 23

1 Nolu Sondaj

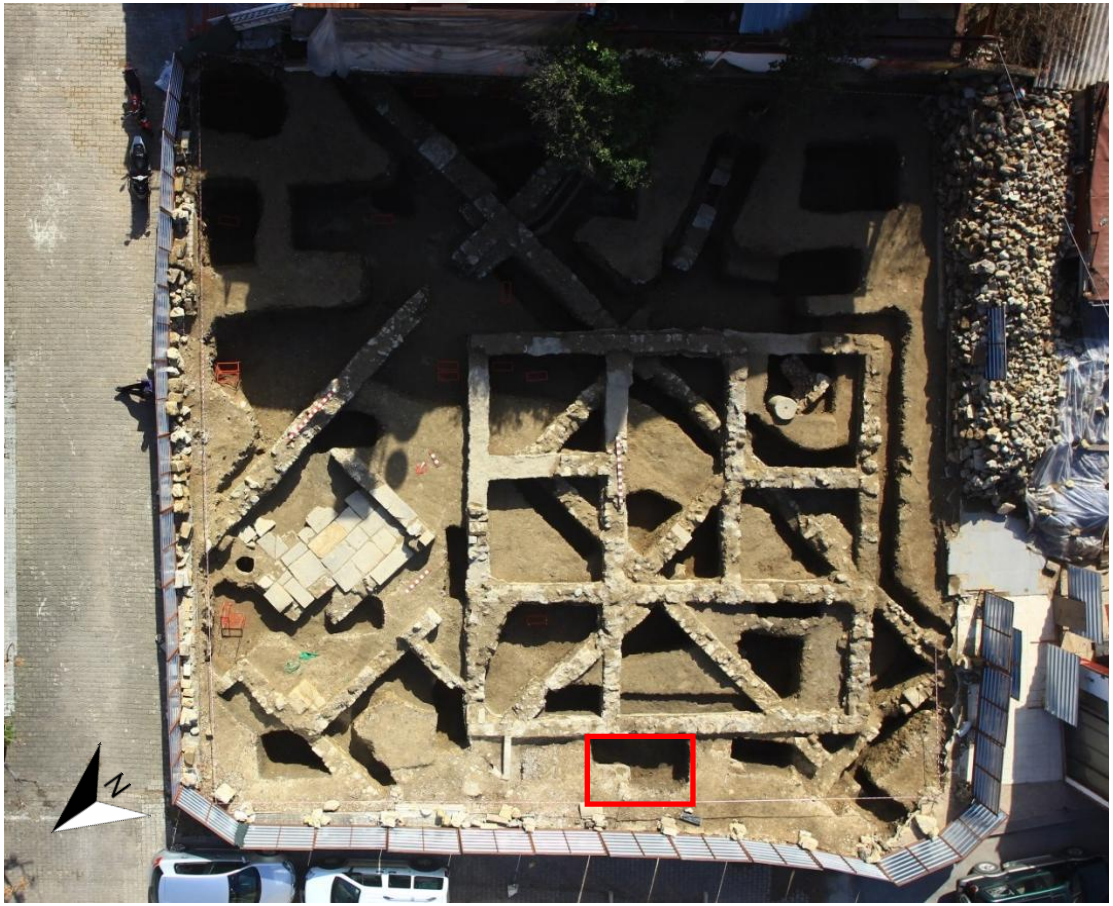
8 Nolu Sondaj

Resim 24

Resim 25

19 Nolu Sondaj

Resim 26

2 Nolu Sondaj

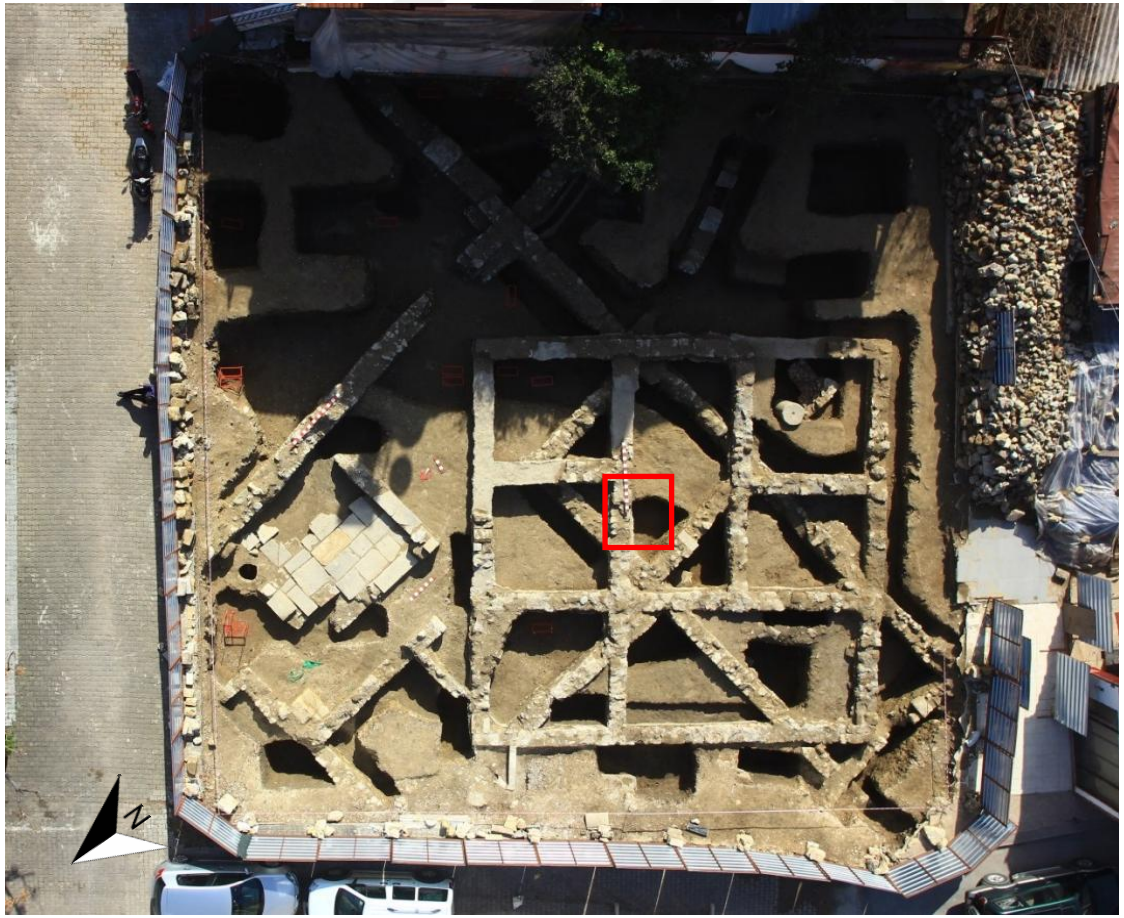
Resim 27

20 Nolu Sondaj

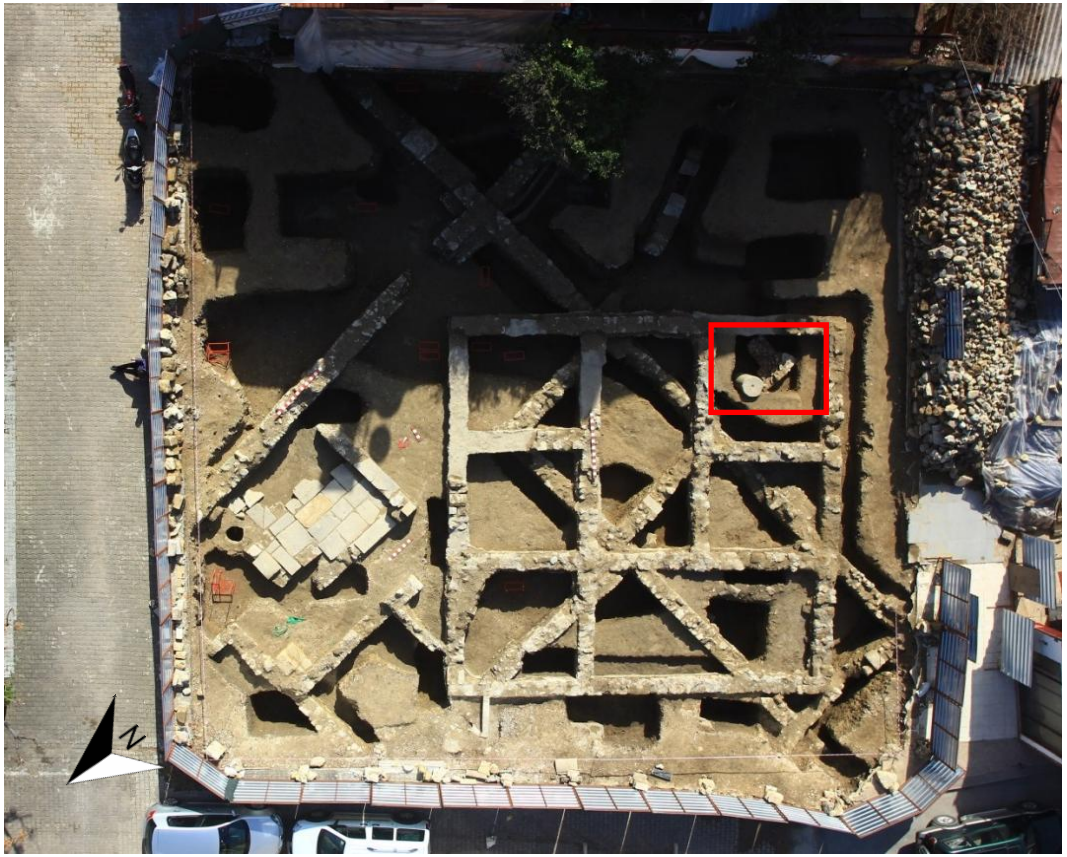
Resim 28

7 Nolu Sondaj

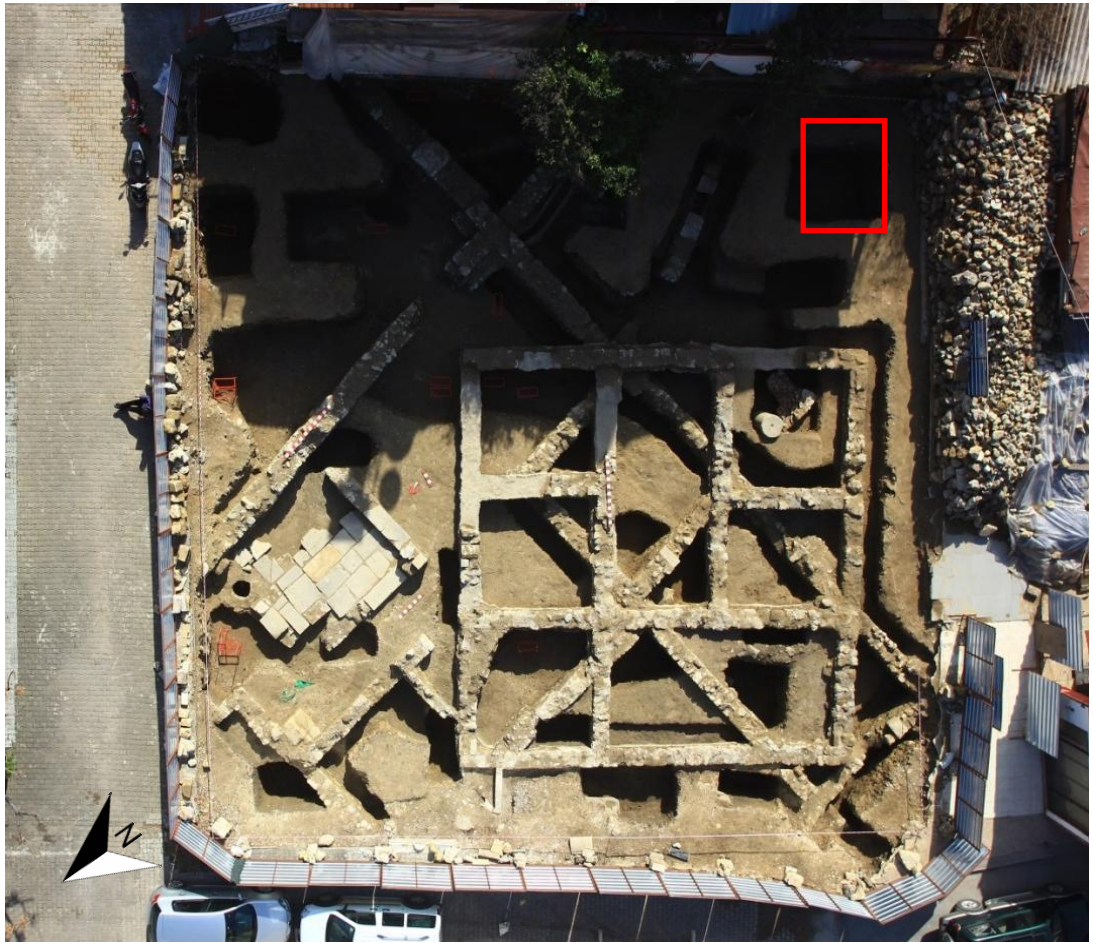
Resim 29

3 Nolu Sondaj

Resim 30

4 Nolu Sondaj

Resim 31

5 Nolu Sondaj

Resim 32

Resim 33

N
54
53
52
51
33
34
37
21
18
36
55
50
28
60
22
32
49
48
61
24
68
62
26
40
20
38
47
45
19
17
46
31
44
42
39
67
41
25
16
27
42
30
29

Resim 34

Resim 35

A YAPISI

Avlu ve Atık Su Kanalları

Resim 36

Avlunun güneydoğudan görünümü

Resim 37

Resim 38

30 Nolu Sondaj: Avlunun kuzeybatıdan görünümü

Avlunun önündeki atık su kanalları kuzeyden görünüm

Resim 39

29 Nolu Sondaj: Avlunun önündeki atık su kanalları kuzeyden görünüm **Resim 40**

46 Nolu Sondaj

Resim 41

49 Nolu Sondaj

Resim 42

52 Nolu Sondaj

Resim 43

51 Nolu Sondaj

Resim 44

50 Nolu Sondaj

Resim 45

Resim 46

Ara duvar

A Yapısı güney duvarı

A Yapısı batı duvarı

Resim 47

24 Nolu Sondaj

43 Nolu Sondaj

Resim 48

Resim 49

60 Nolu Sondaj

23 Nolu Sondaj

Resim 50

Resim 51

45 Nolu Sondaj

62 Nolu Sondaj

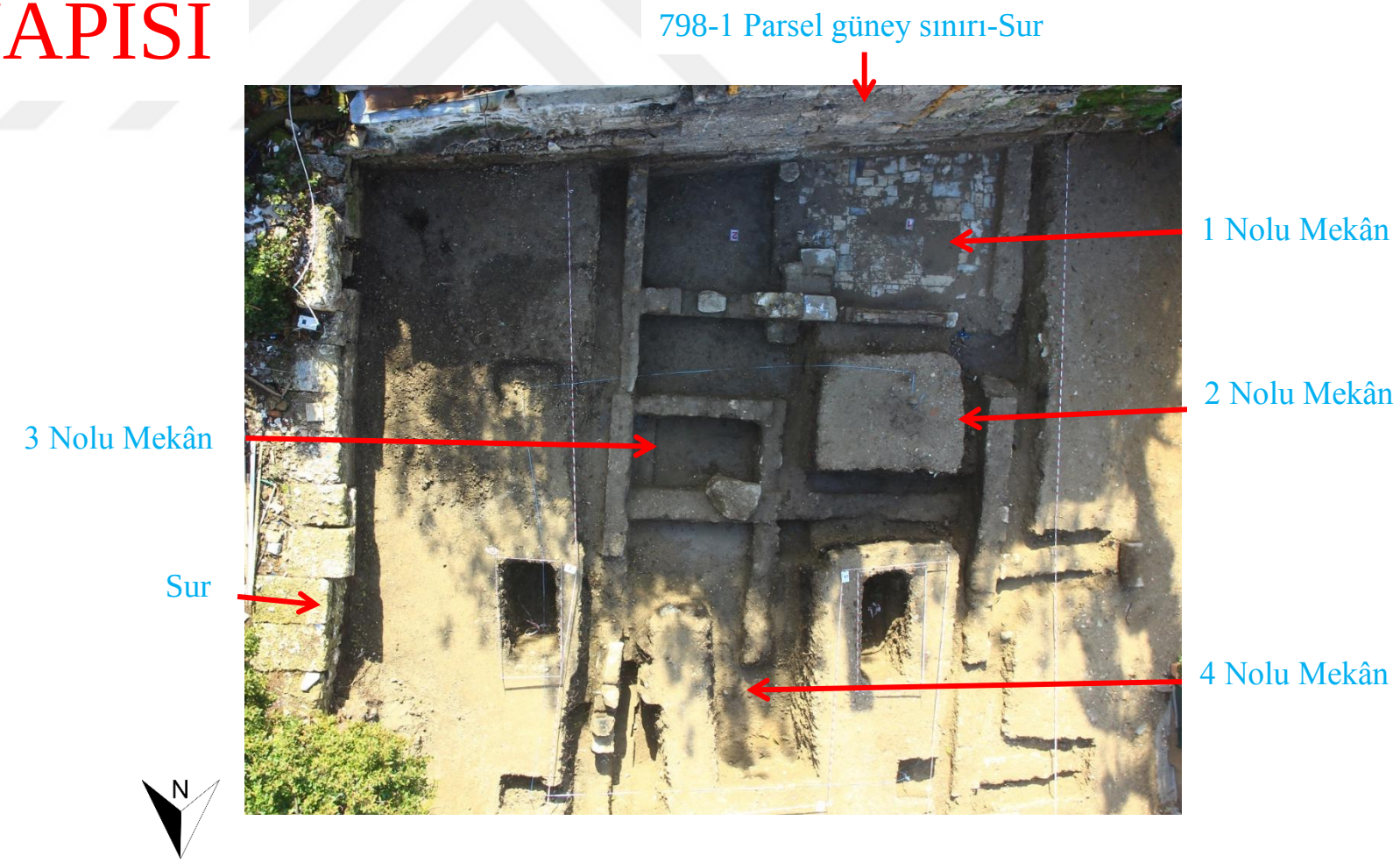
Resim 52

Resim 53

B YAPISI

Resim 54

B YAPISI

1 Nolu Mekân (1 ve 2 Nolu Sondajlar)

Resim 55

2 Nolu Sondaj 1 Nolu Sondaj

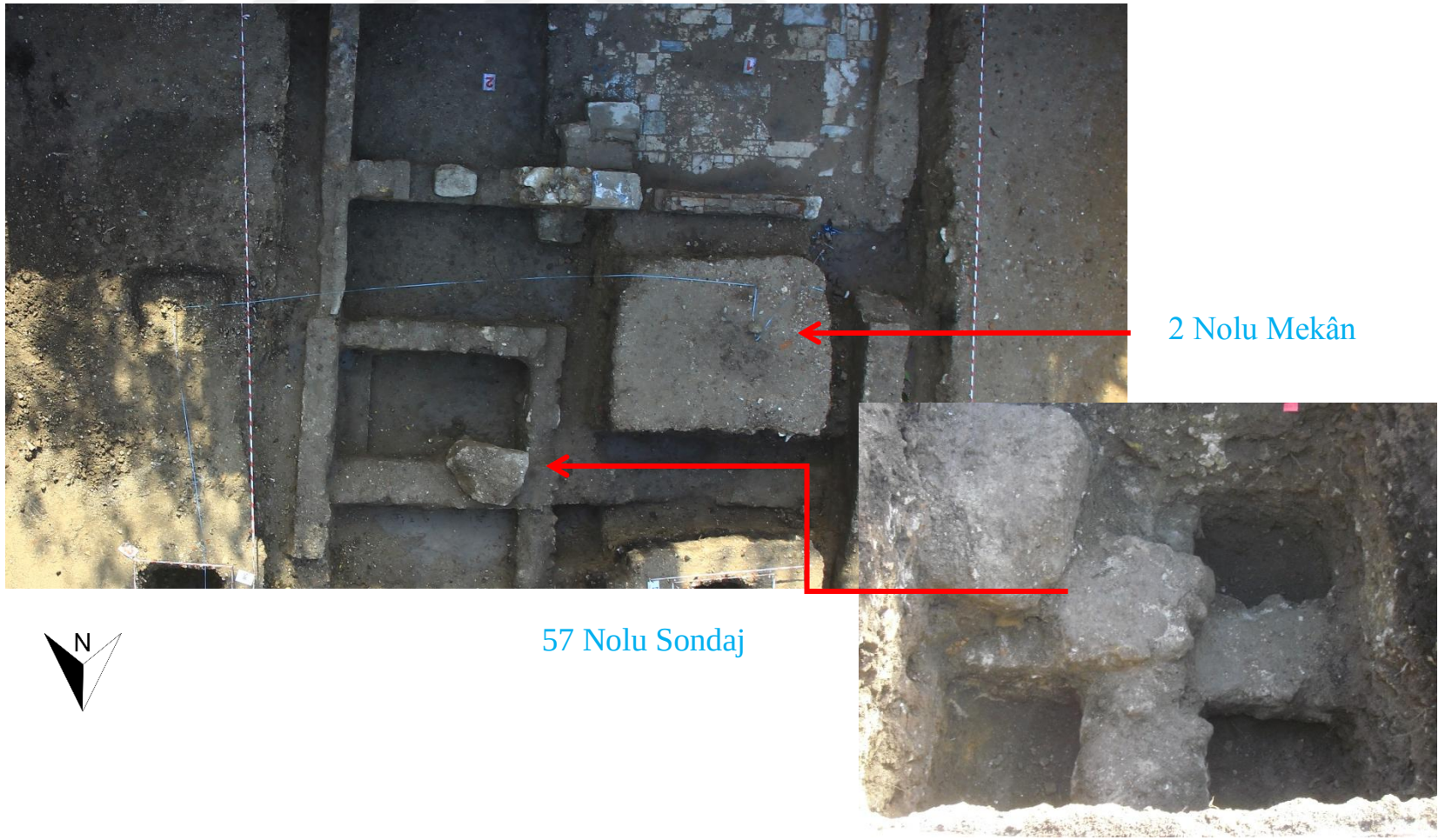

1 Nolu Sondaj- Detay

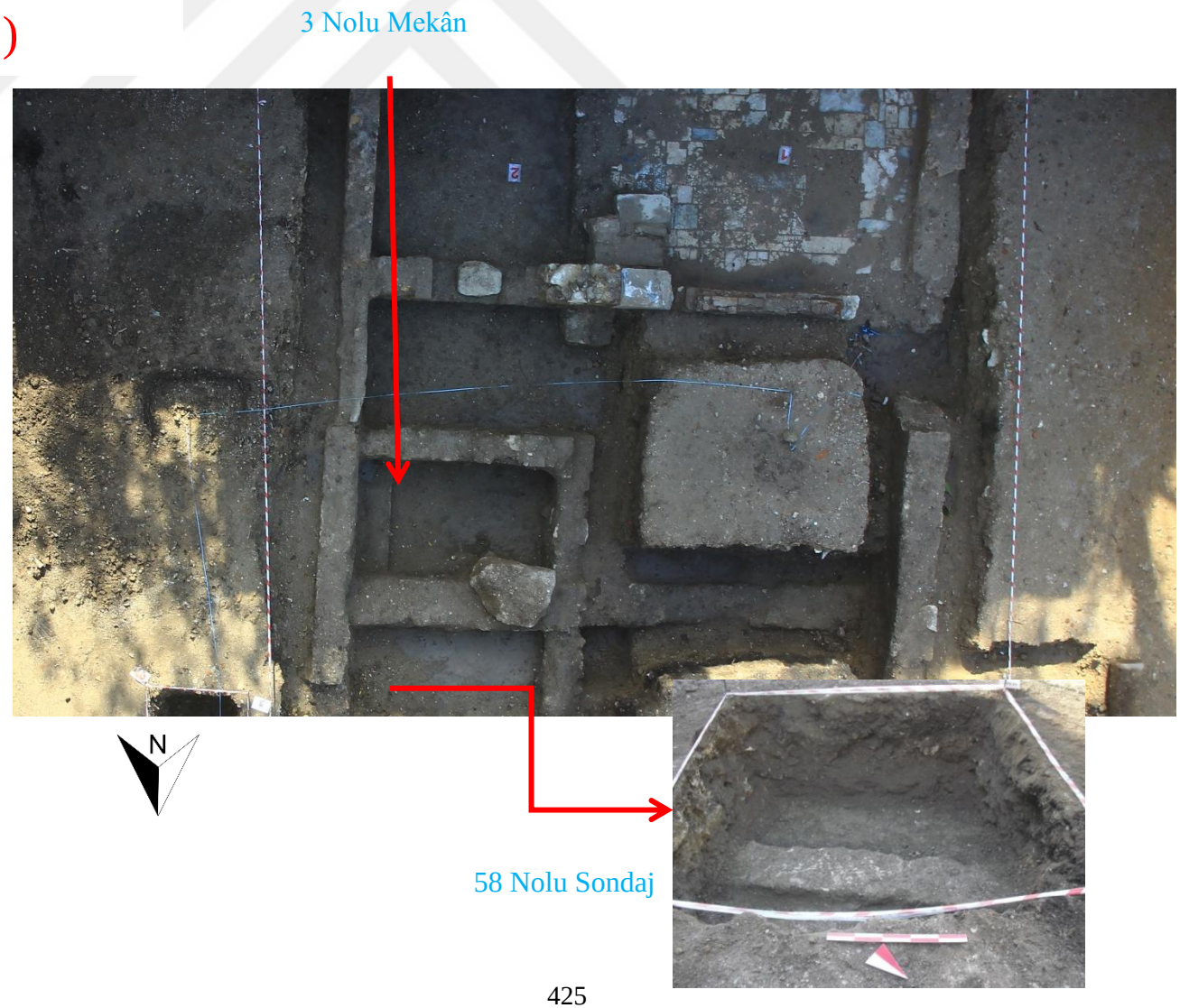
Resim 56

2 Nolu Mekân (57 Nolu Sondaj)

3 Nolu Mekân (58 Nolu Sondaj)

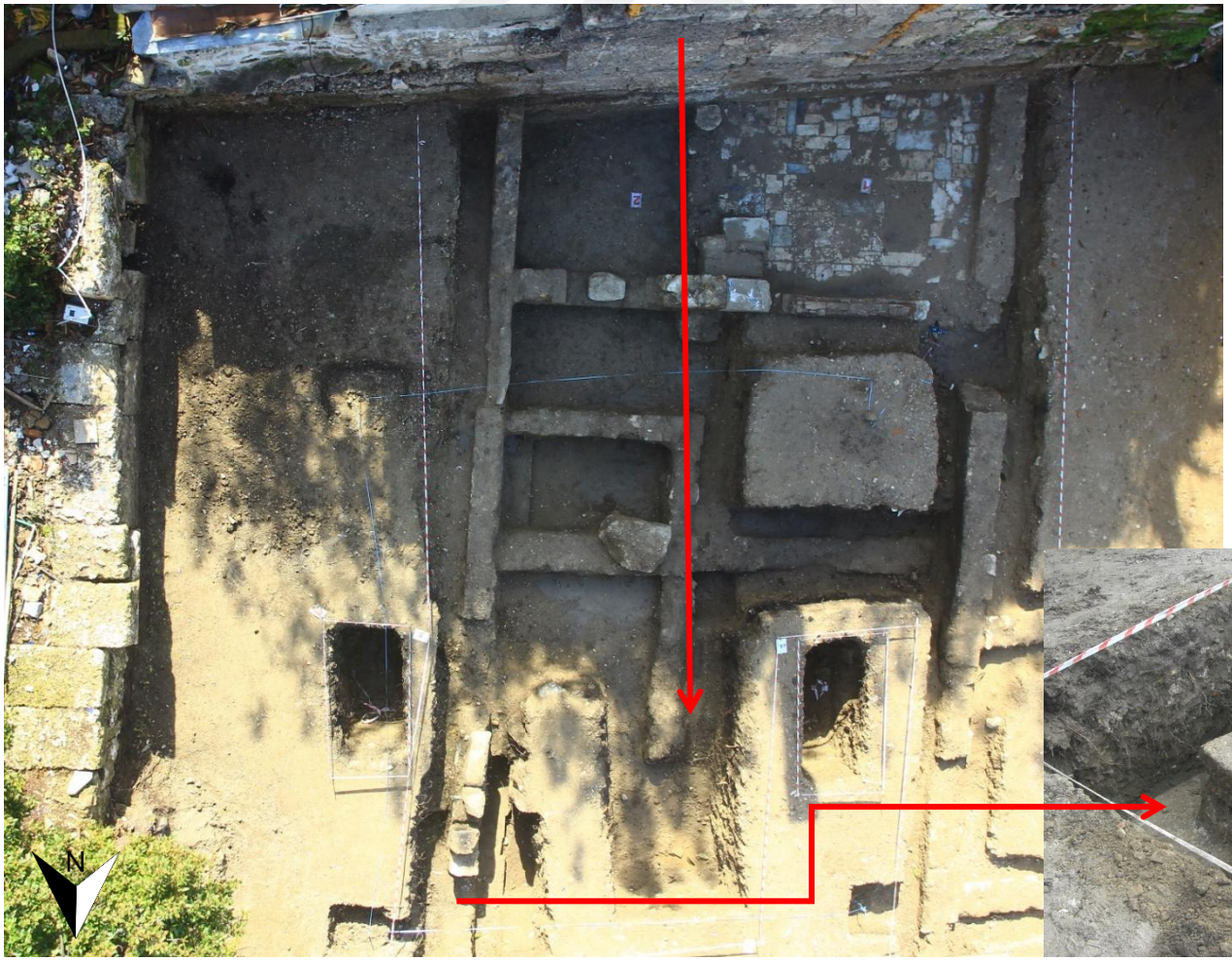
Resim 57

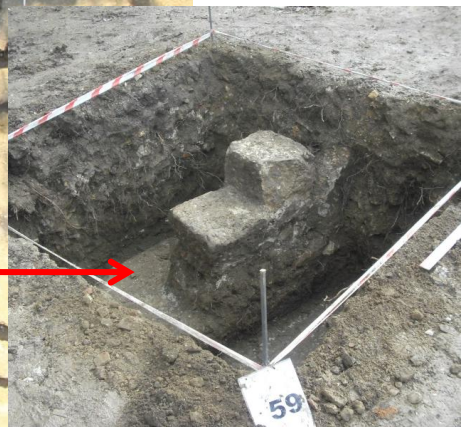
Resim 58

4 Nolu Mekân
(59 Nolu Sondaj)

4 Nolu Mekân

59 Nolu Sondaj

Resim 59

4 Nolu Mekân içerisinde yer alan üzeri kapalı atık su kanalı (6 Nolu Sondaj, 35 Nolu Sondaj)

Üzeri kapalı atık su kanalı hattı

6 Nolu Sondaj

5 Nolu Mekân (7 Nolu Sondaj)

Resim 60

7 Nolu Sondaj

N

5 Nolu Mekân

6 Nolu Mekân (9 ve10 Nolu Sondajlar)

Resim 61

9 Nolu Sondaj

10 Nolu Sondaj

Resim 62

A ve B Yapıları arasında mimari bulgu saptanan sondajlar

12 Nolu Sondaj

Resim 63

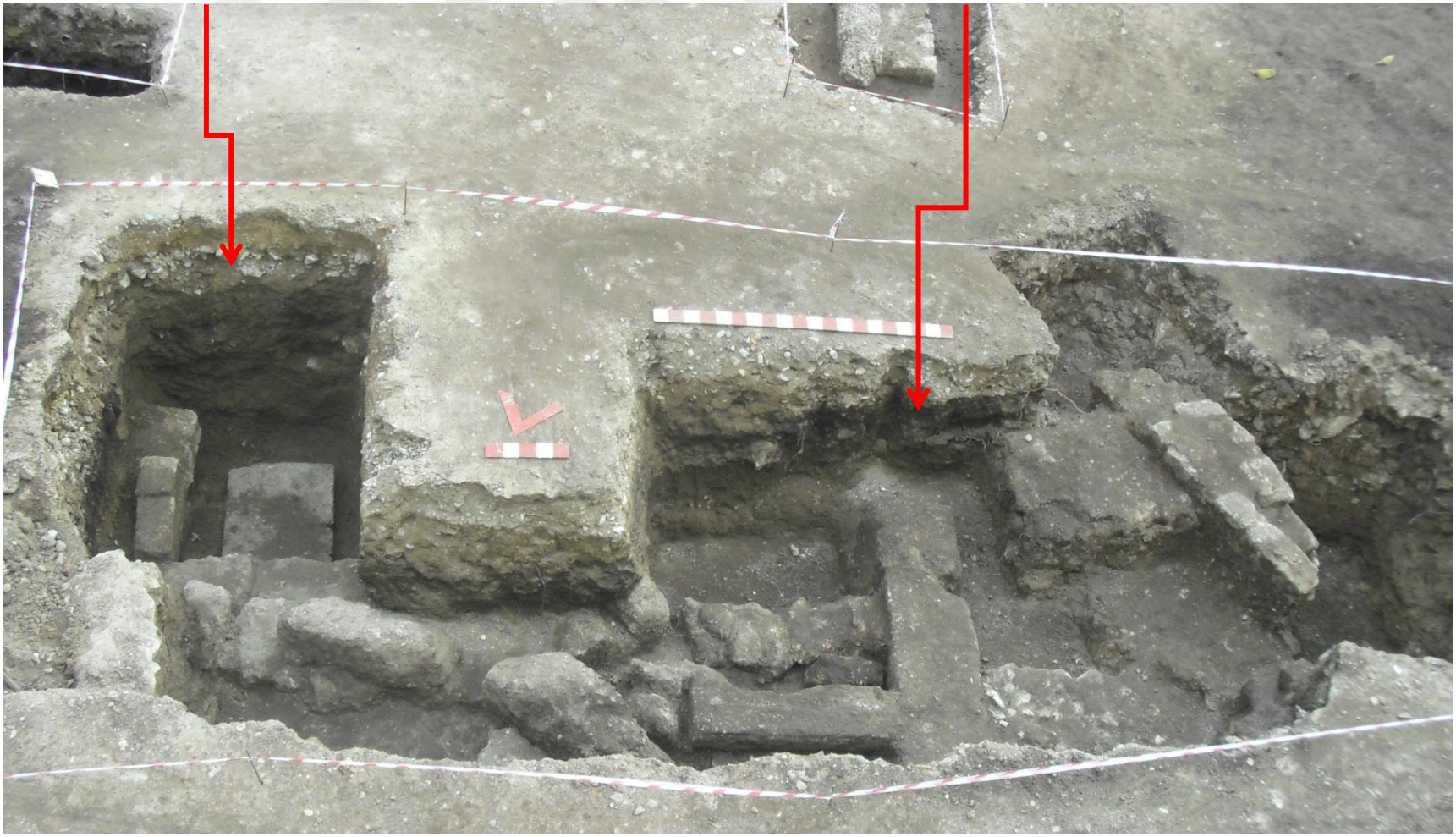

13 Nolu Sondaj

Resim 64

16 Nolu Sondaj

66 Nolu Sondaj

Resim 65

63 Nolu Sondaj

Resim 66

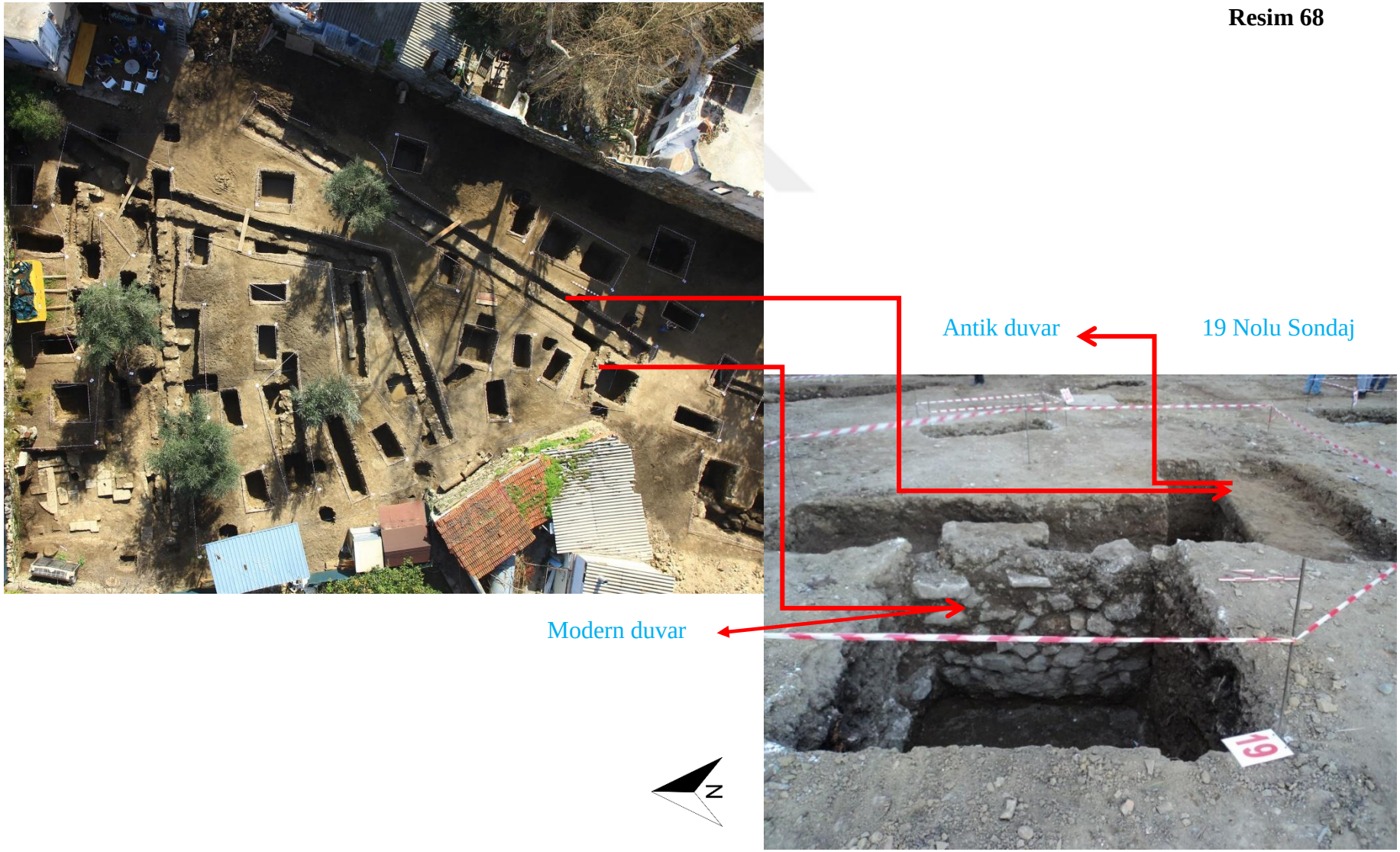
64 Nolu Sondaj

Resim 67

67 Nolu Sondaj

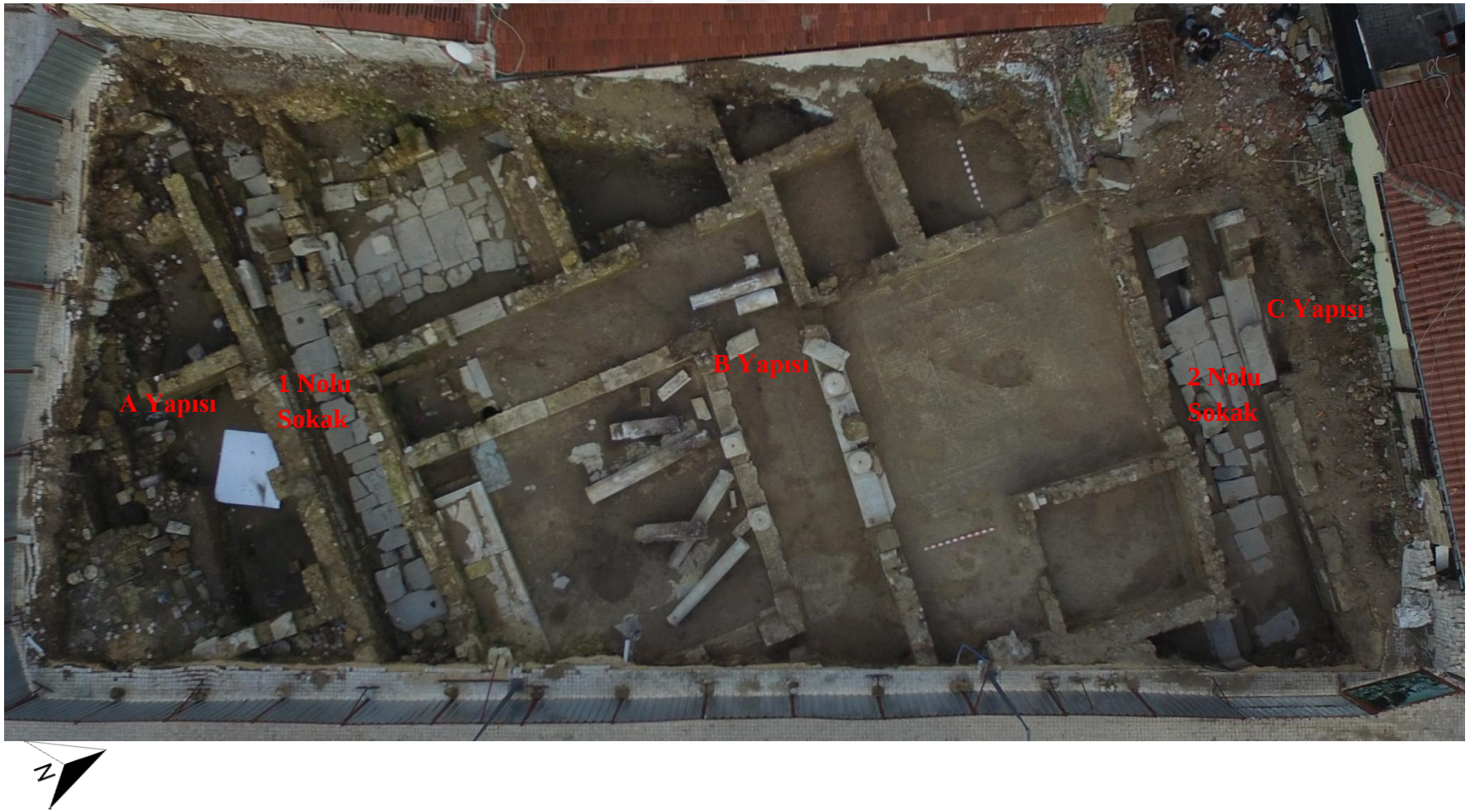
Resim 68

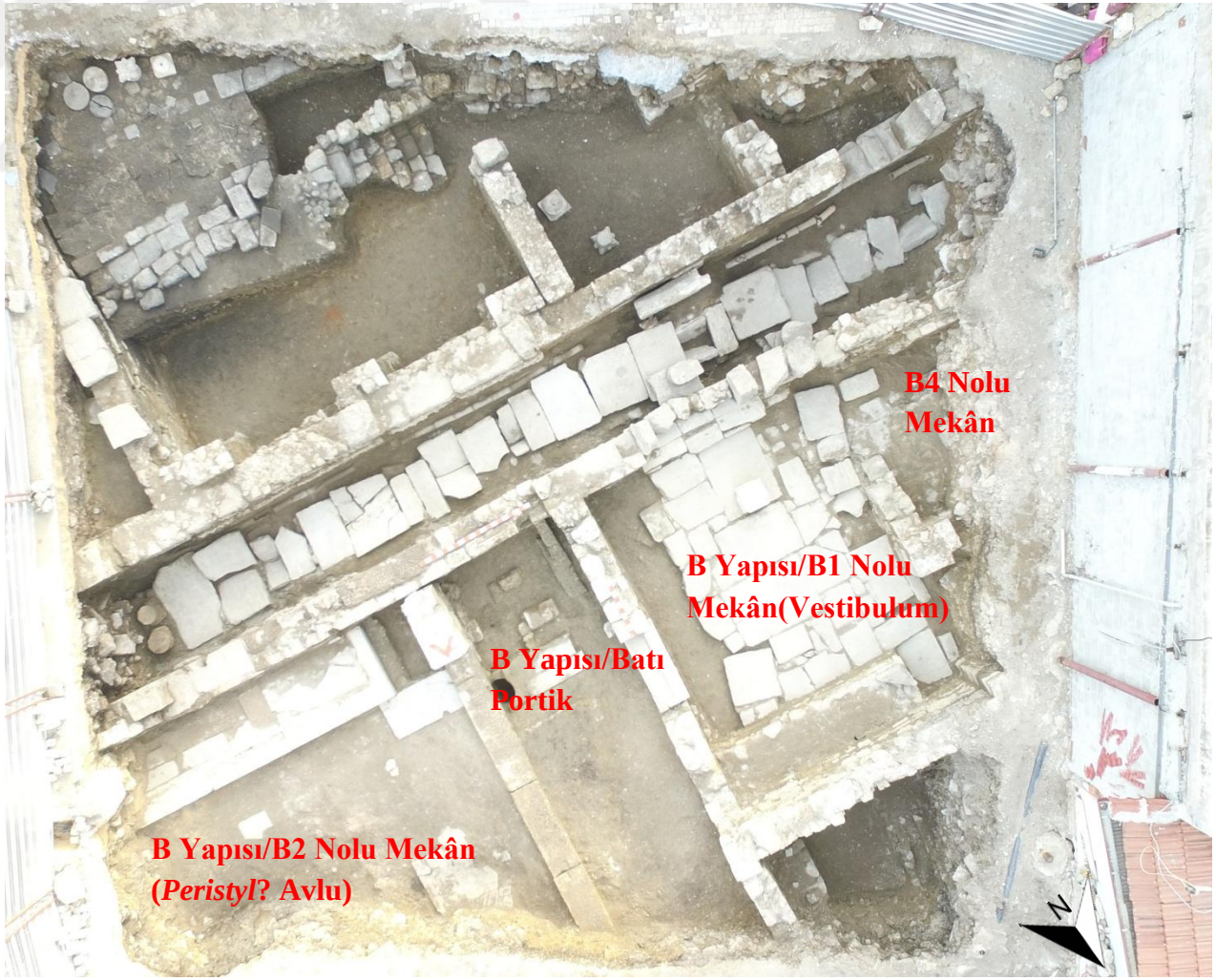
Resim 69

Resim 70

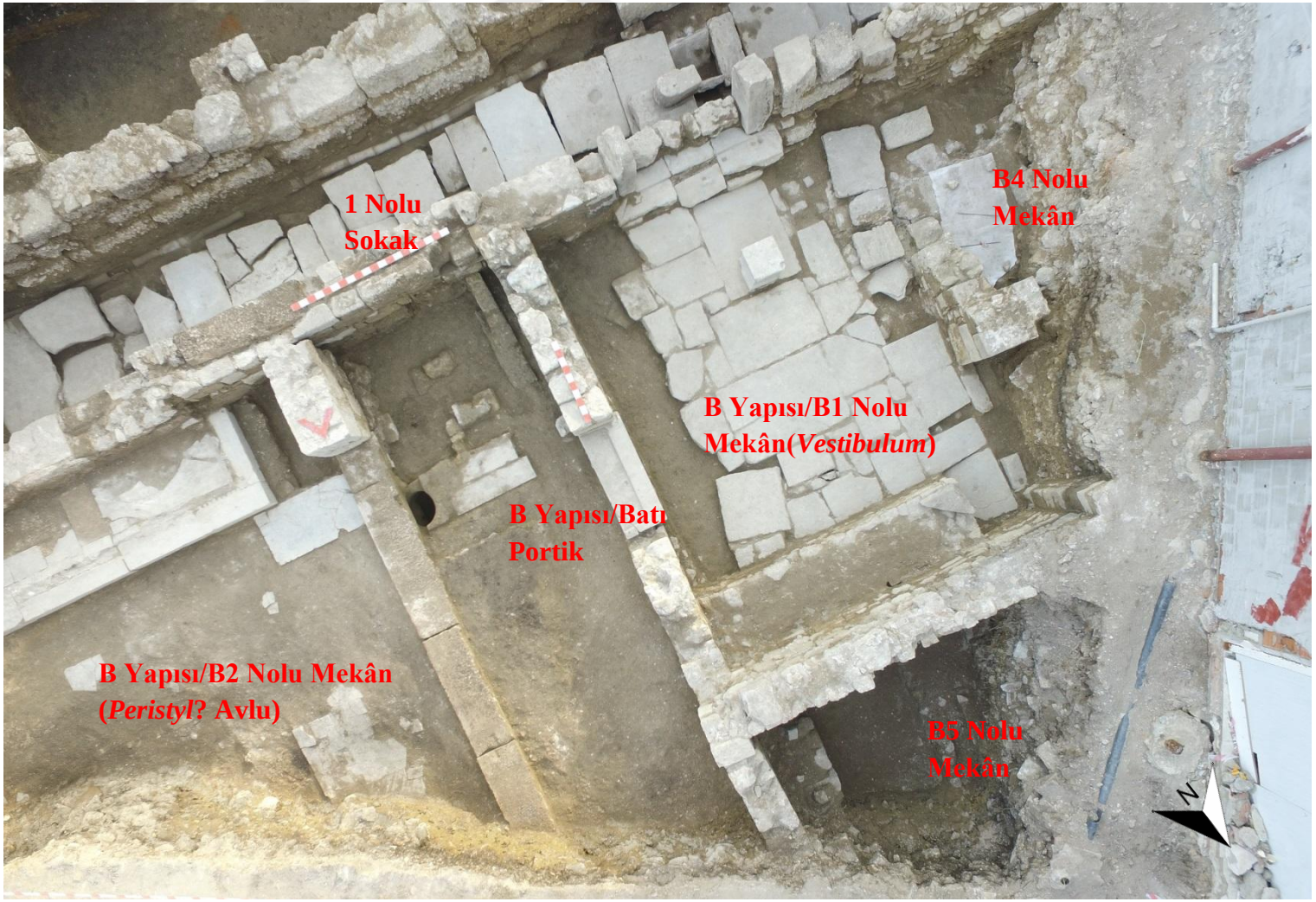
Resim 71

B4 Nolu
Mekân
B Yapısı/B1 Nolu
Mekân(Vestibulum)
B Yapısı/Batı
Portik
B Yapısı/B2 Nolu Mekân
(*Peristyl*? Avlu)
N

Resim 72

Resim 73

1 Nolu
Sokak
B4 Nolu
Mekân
B Yapısı/B1 Nolu
Mekân(*Vestibulum*)
B Yapısı/Batı
Portik
B Yapısı/B2 Nolu Mekân
(*Peristyl*? Avlu)
B5 Nolu
Mekân
N

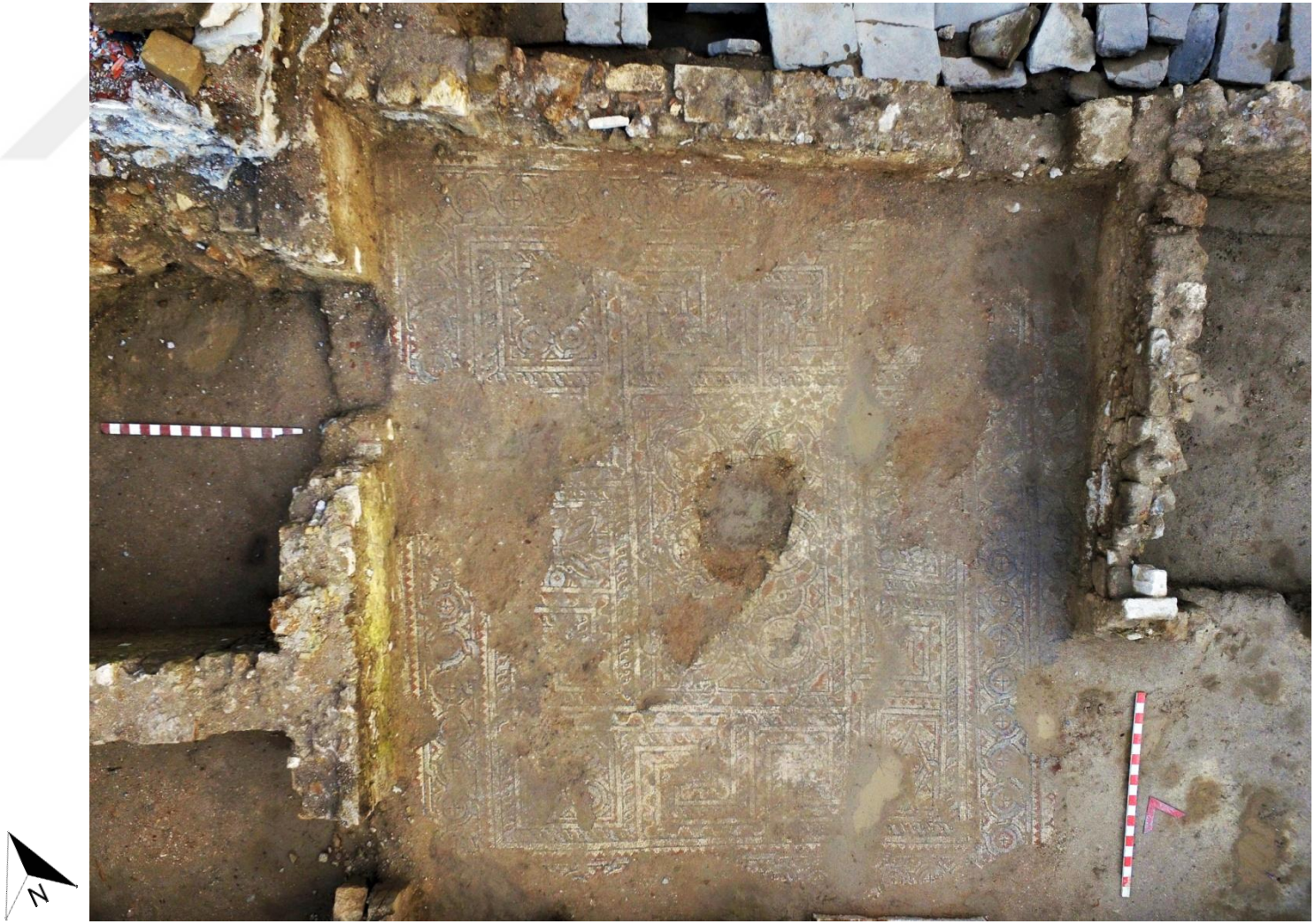
Resim 74

B Yapısı/B6 Nolu Mekân
B Yapısı/B5 Nolu Mekân
B Yapısı/B8 Nolu Mekân
B Yapısı/B7 Nolu Mekân
B Yapısı/Batı Portik
C Yapısı
B Yapısı/Kuzey Portik
B Yapısı/B3 Nolu Mekân (*Oecus?Triklinium?*)
2 Nolu Sokak
B Yapısı/B2 Nolu Mekân (*Peristyl*? Avlu)
B Yapısı/B9 Nolu Mekân
N

Resim 75

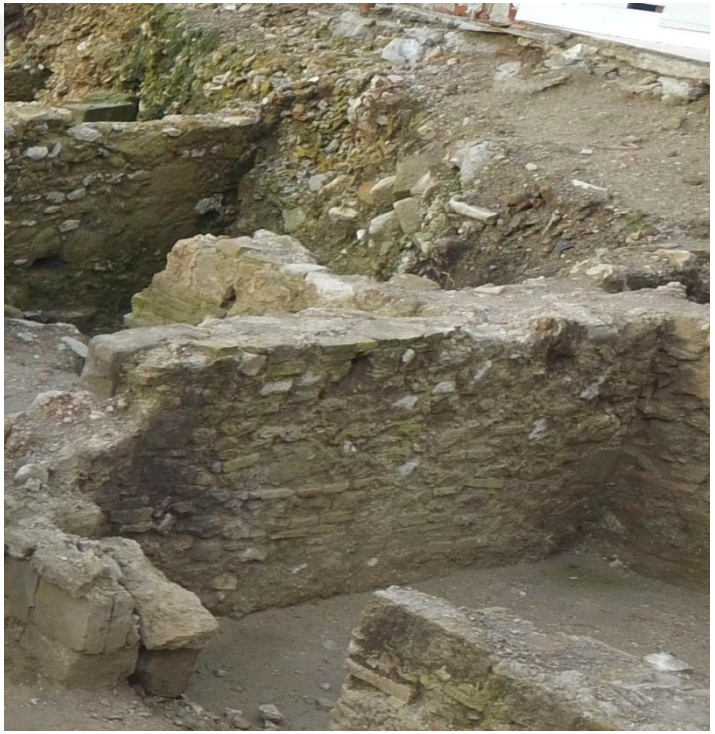
Resim 76

Resim 77

a

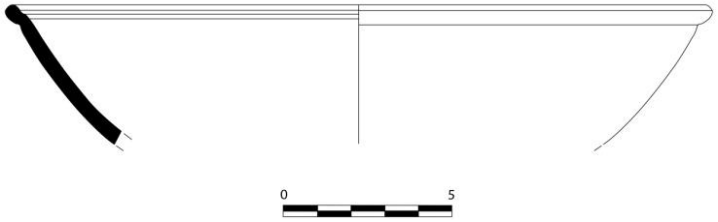

b

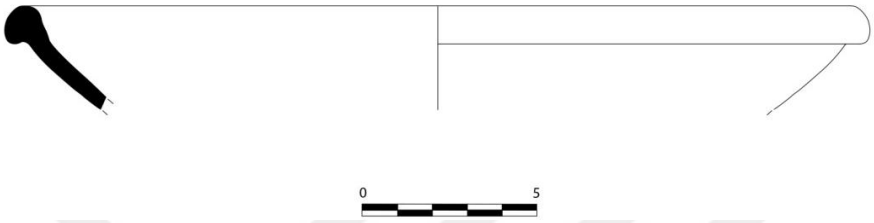
Resim 78

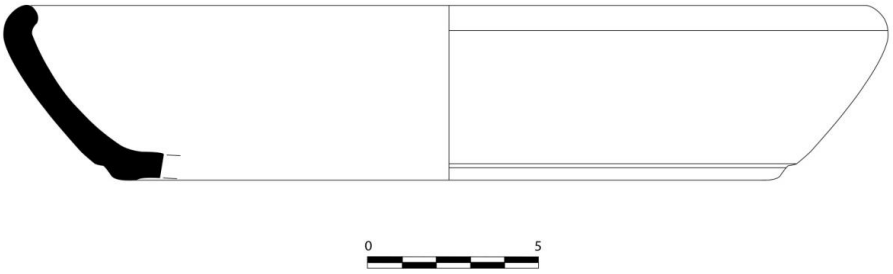
Levha 1

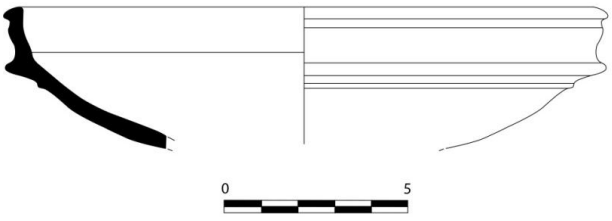
1

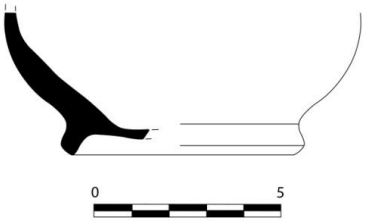
2

3

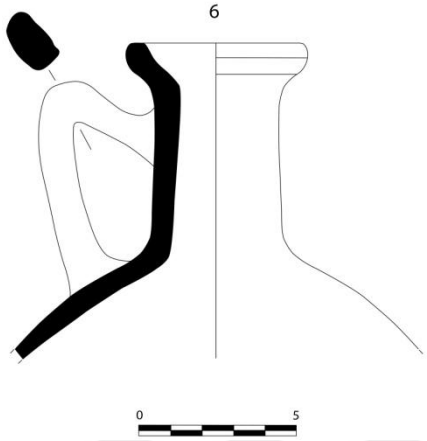

4

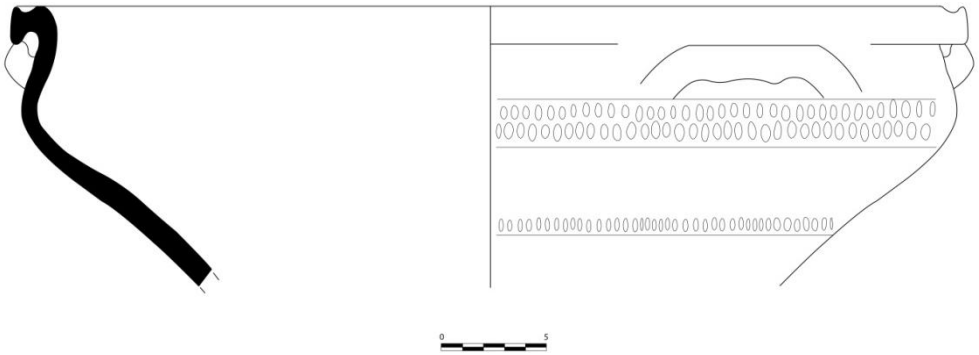

5

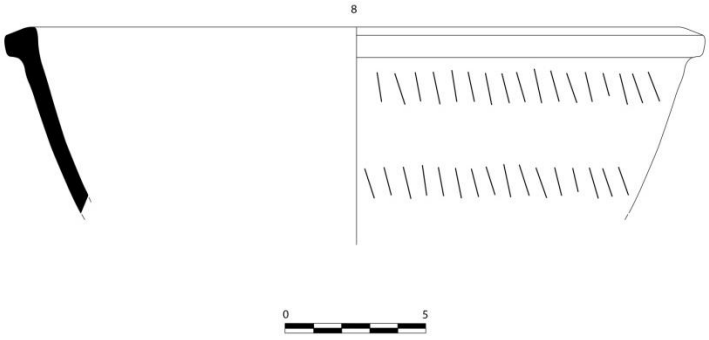
Levha 2

6

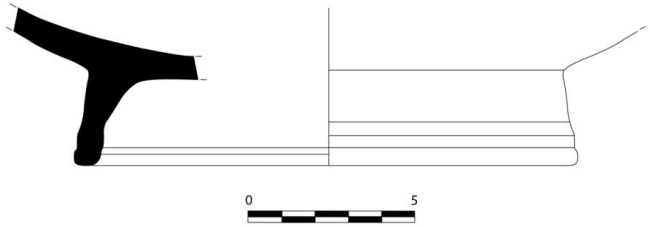

7

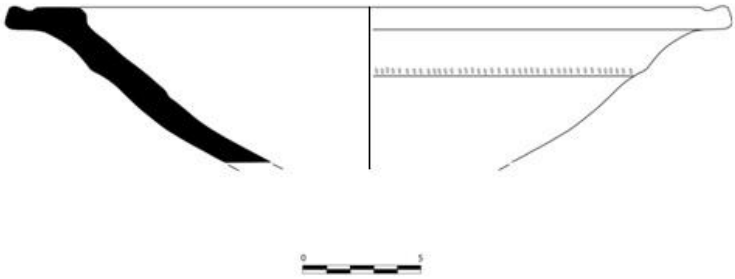

8

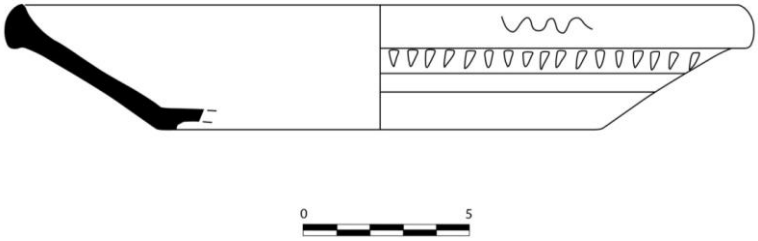
Levha 3

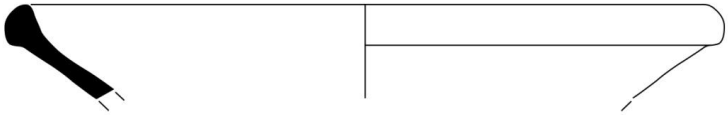
9

10

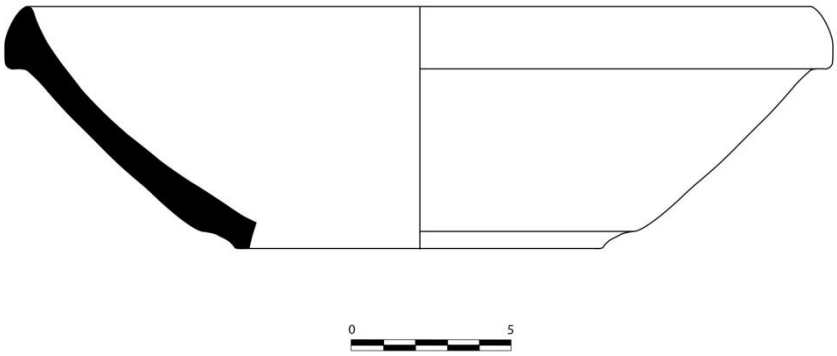
11

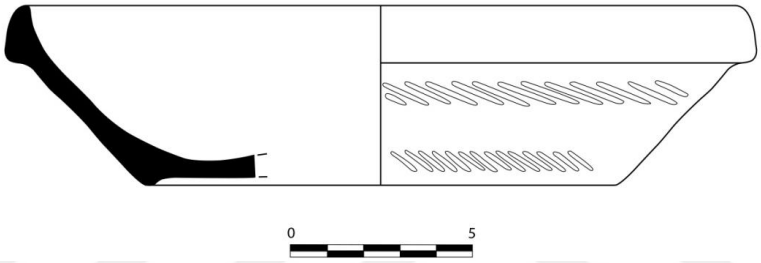

12

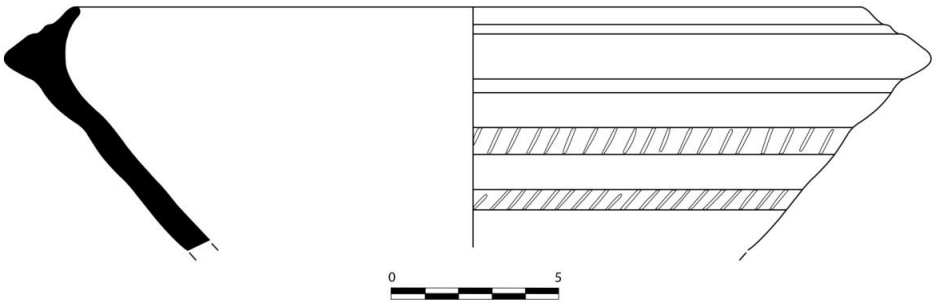
Levha 4

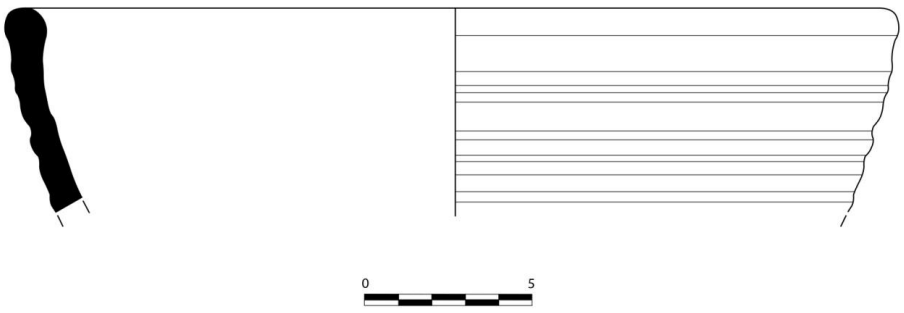
13

14

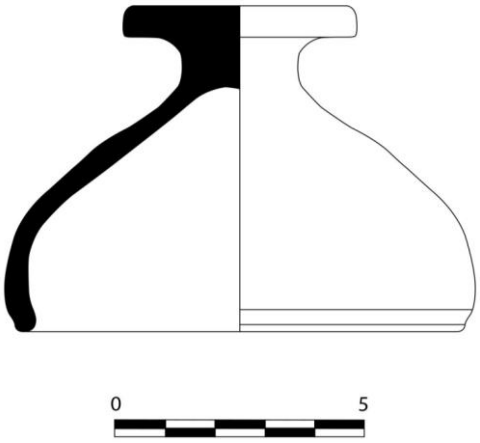

15

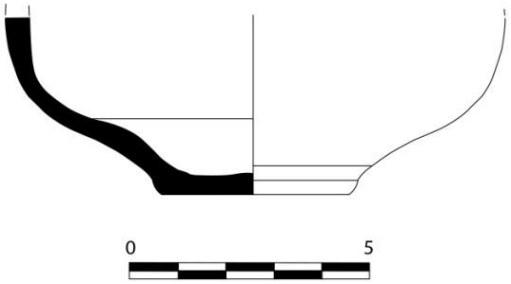

16

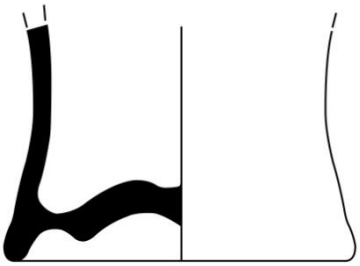
Levha 5

17

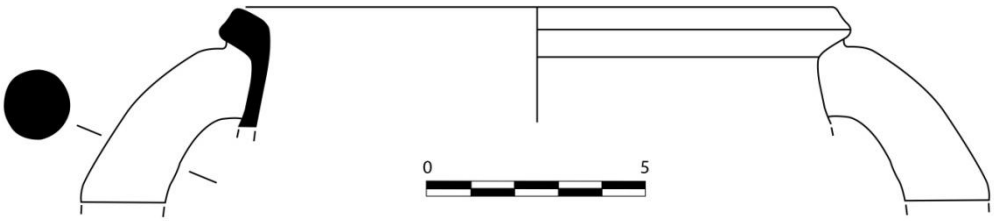

18

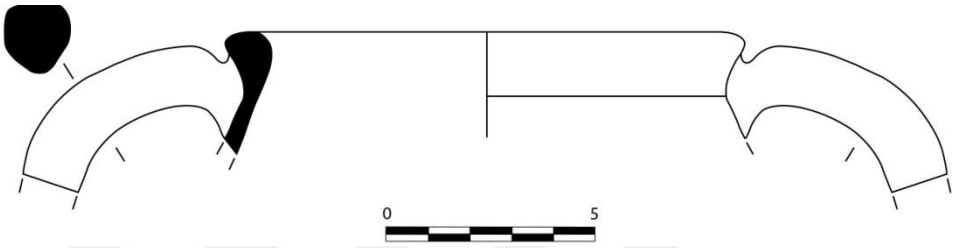

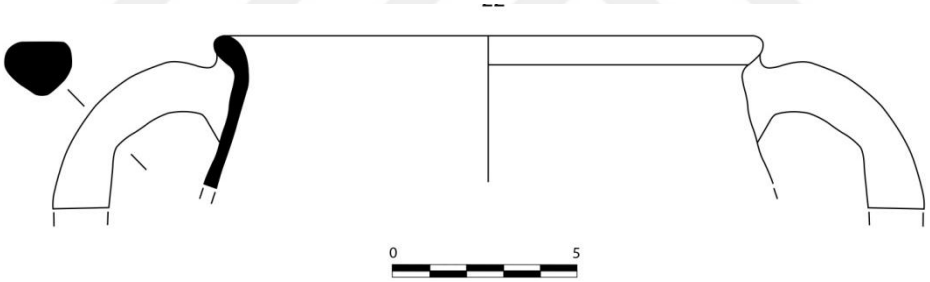
19

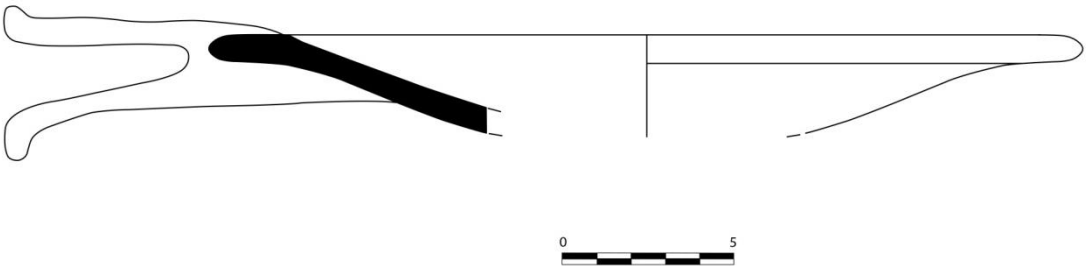
20

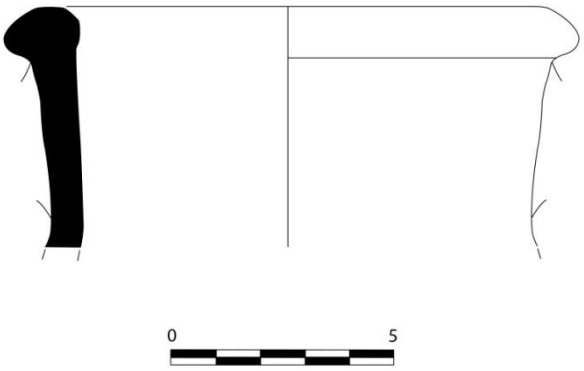
21

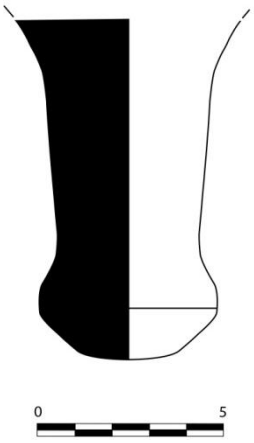
22

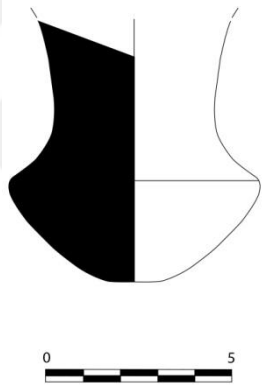
23

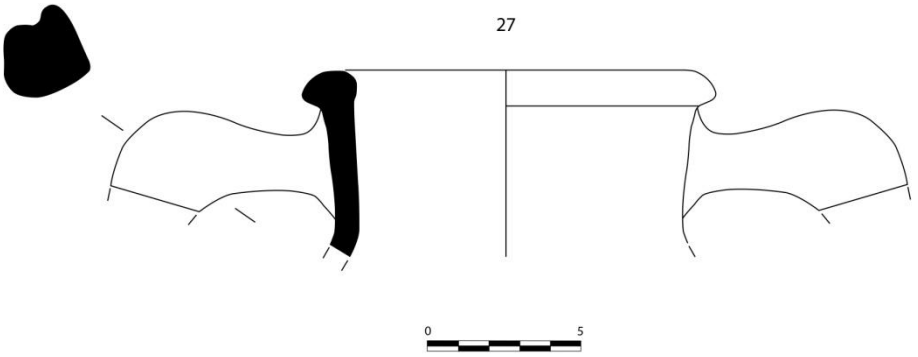
24

25

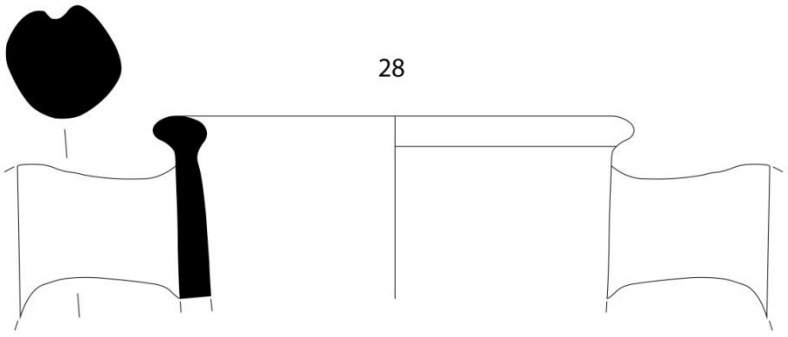

26

27

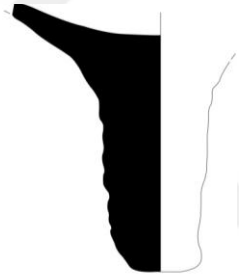
Levha 8

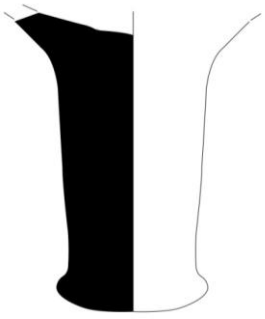
28

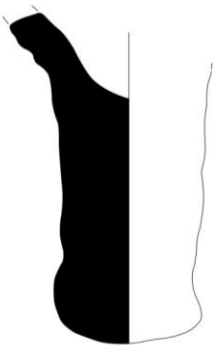

29 **30**

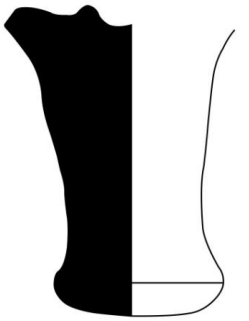

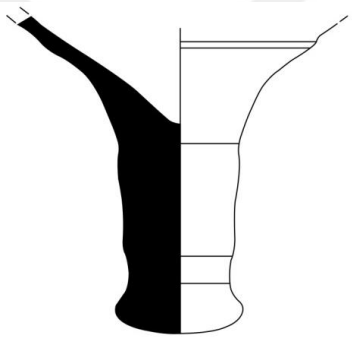

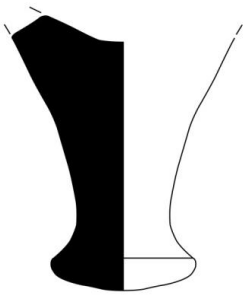
31 **32**

Levha 9

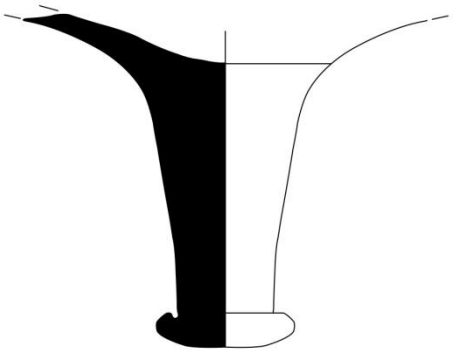
33

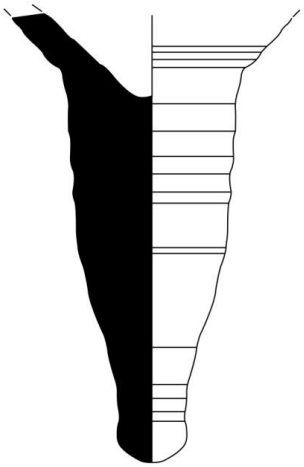

34 **35**

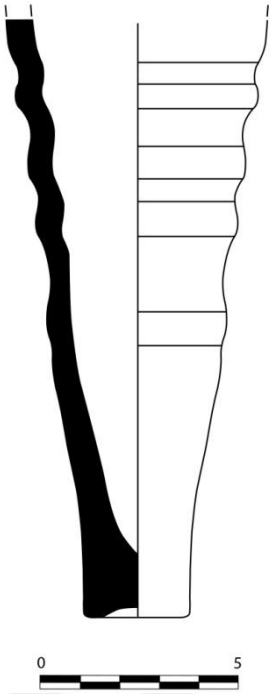

36

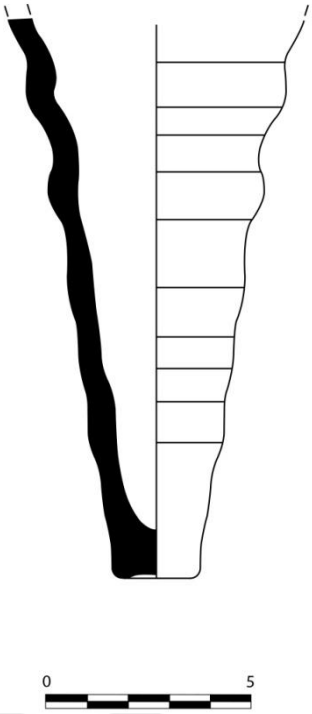

37

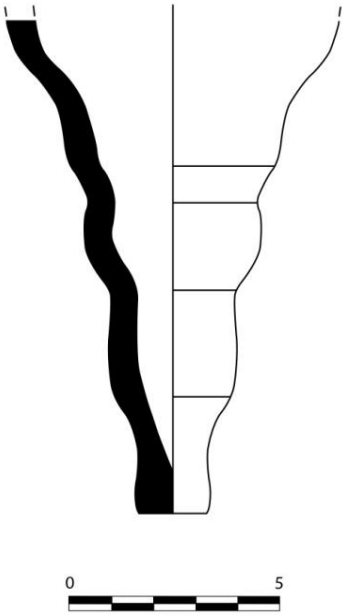
Levha 10

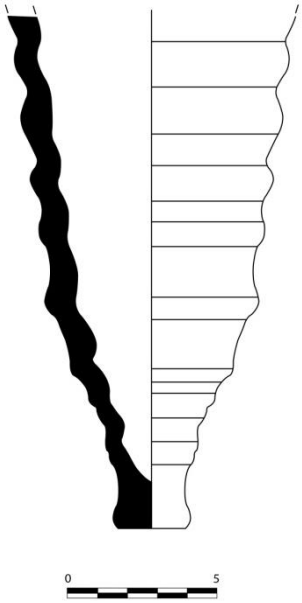
38

39

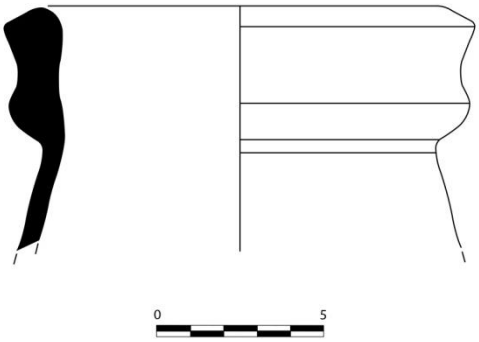

40

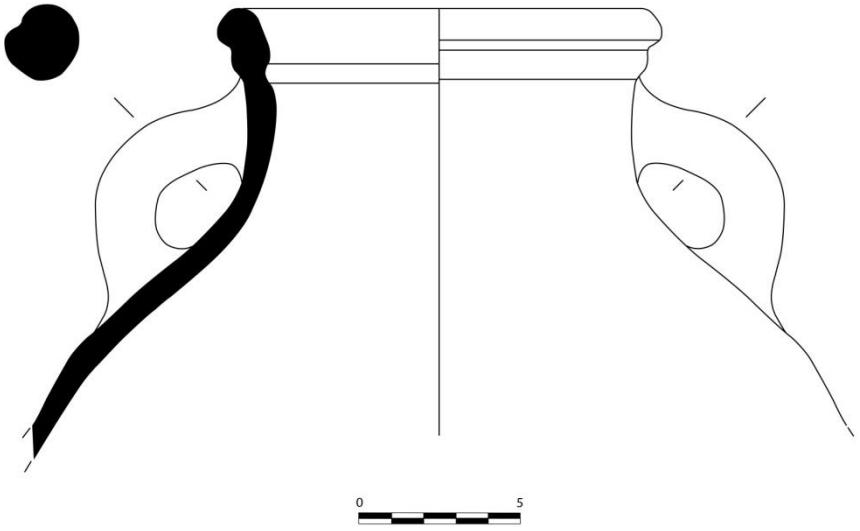

41

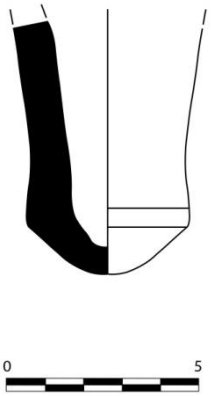
Levha 11

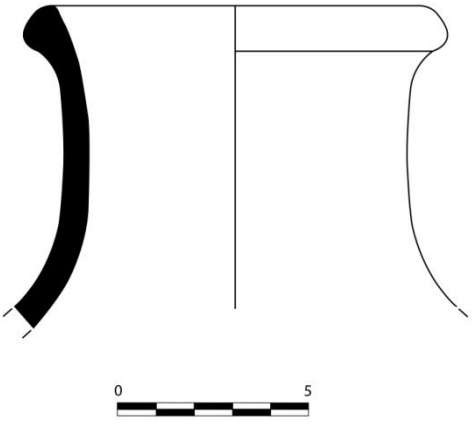
42

43

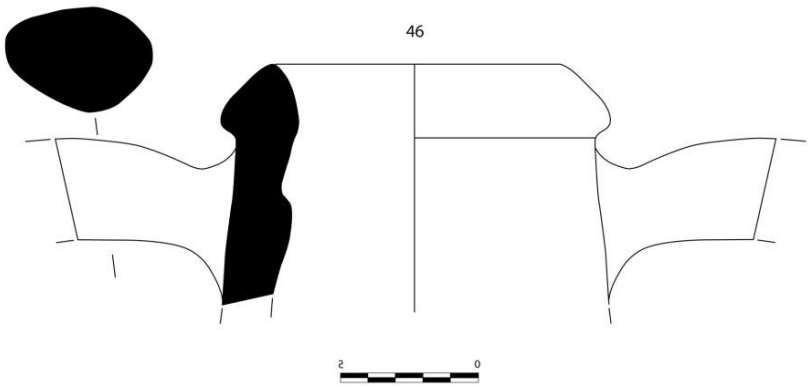

44

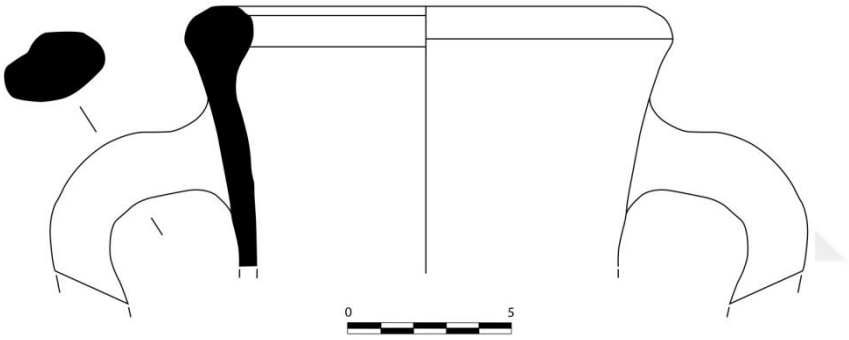

45

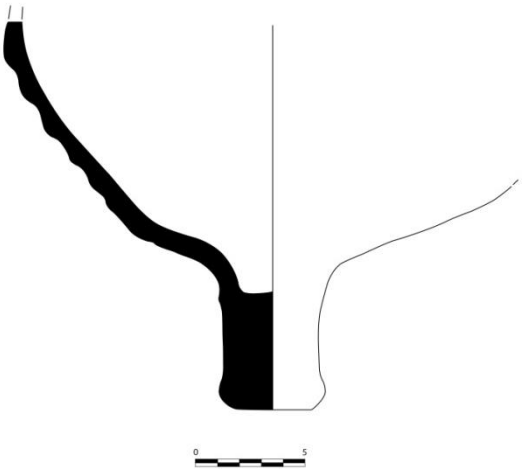
Levha 12

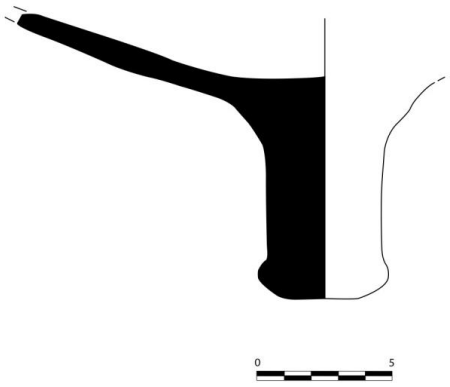
46

47

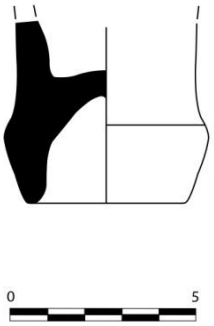

48

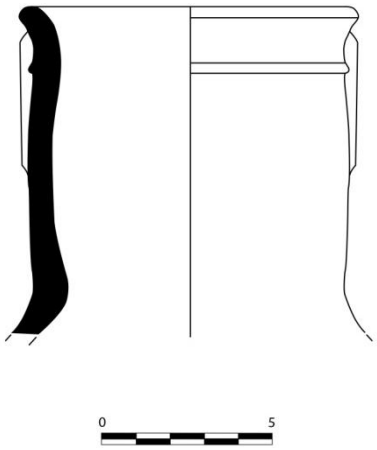

49

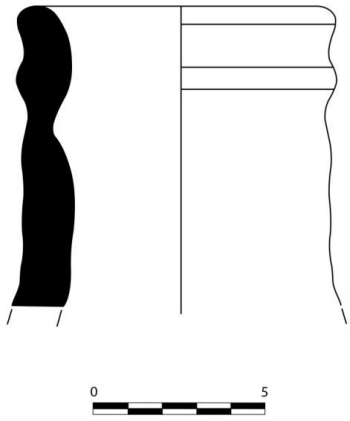
Levha 13

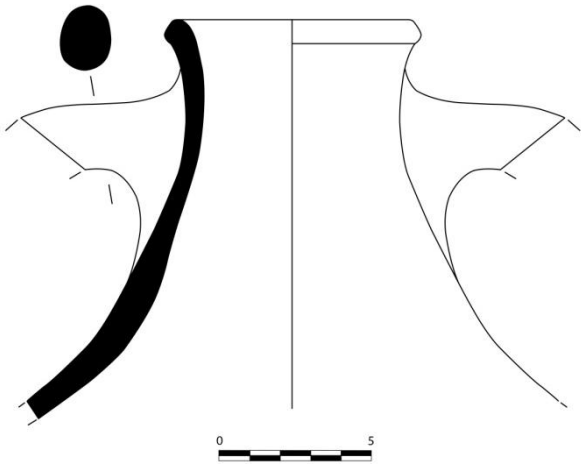
50

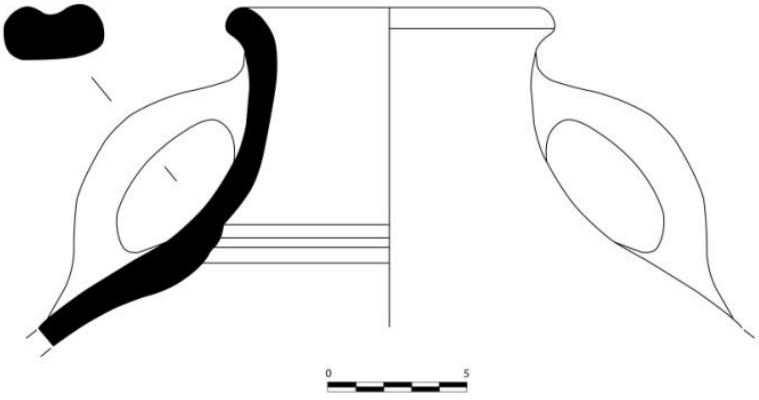
51

52

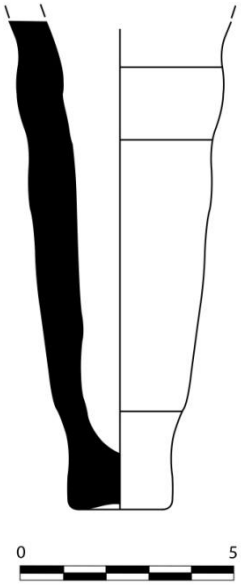

53

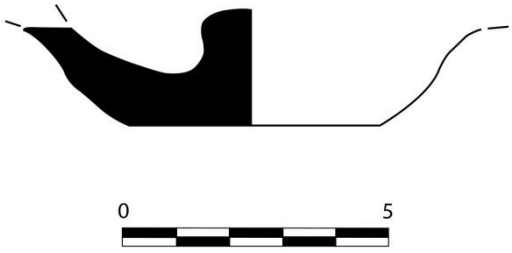

54

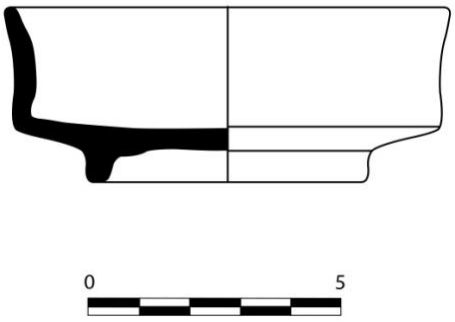
Levha 14

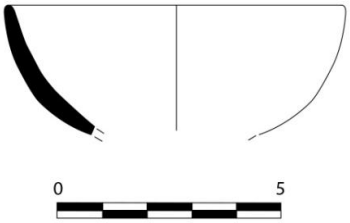
55

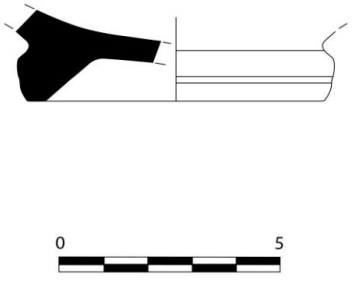
56

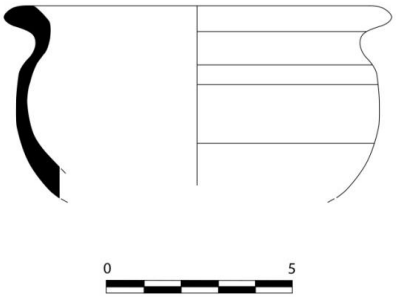
57

58

59

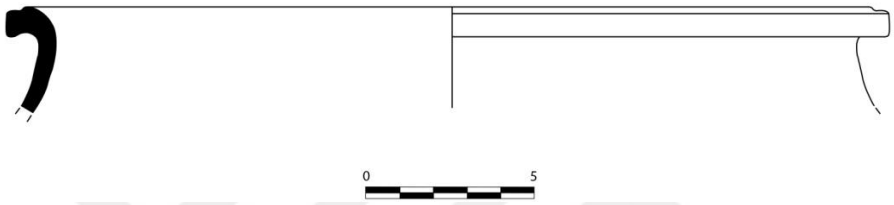

60

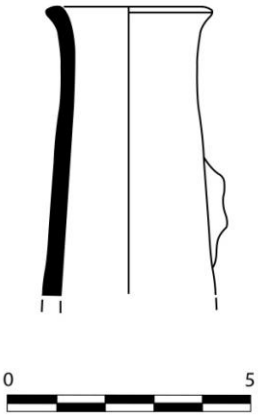
Levha 15

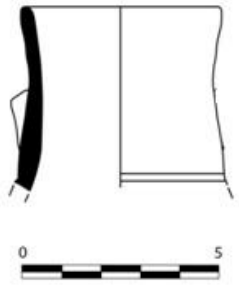
61

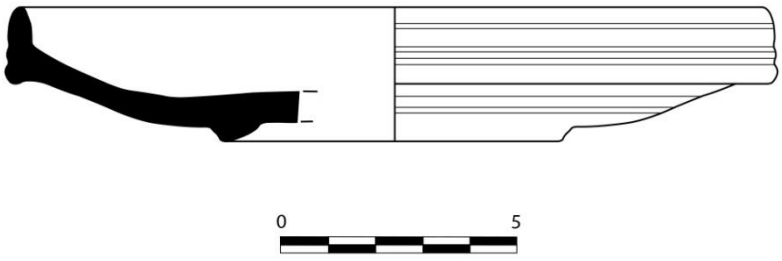
62

63

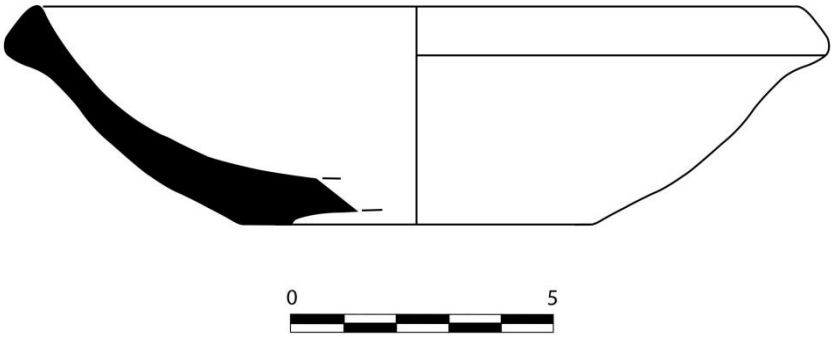

64

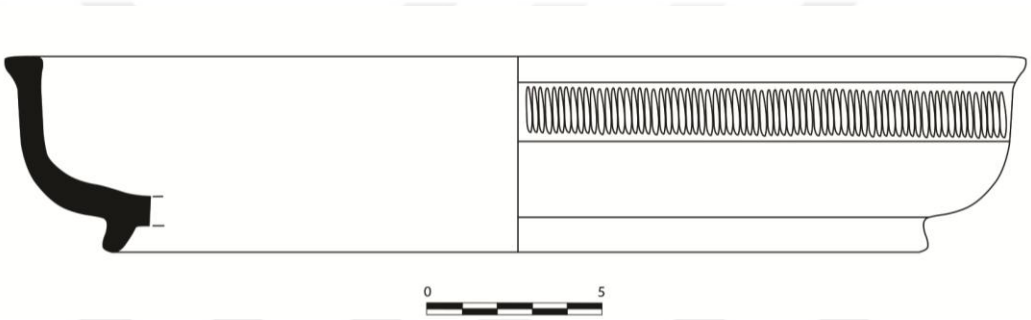

65

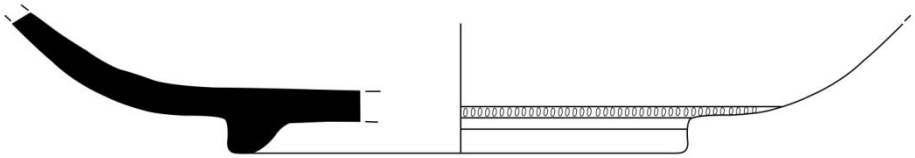
Levha 16

66

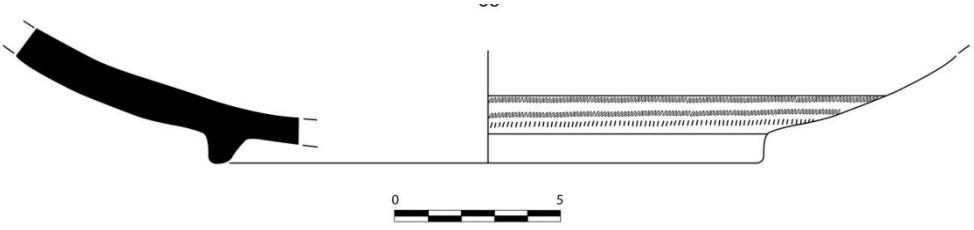

67

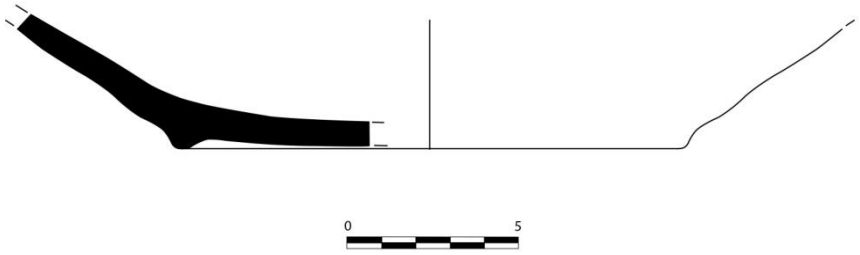

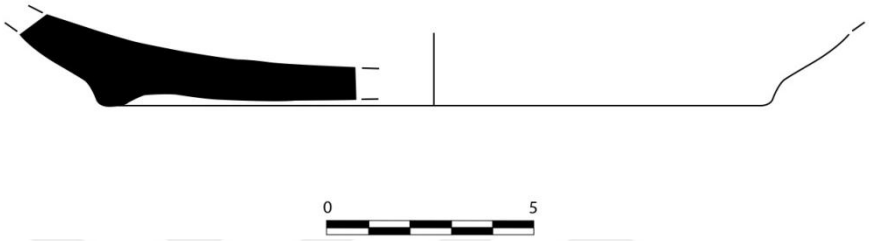
68

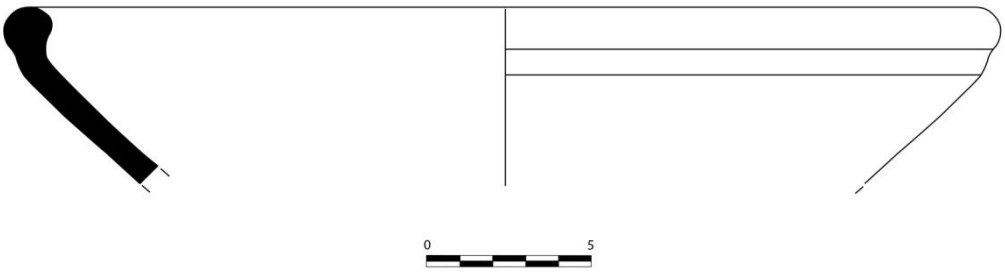
69

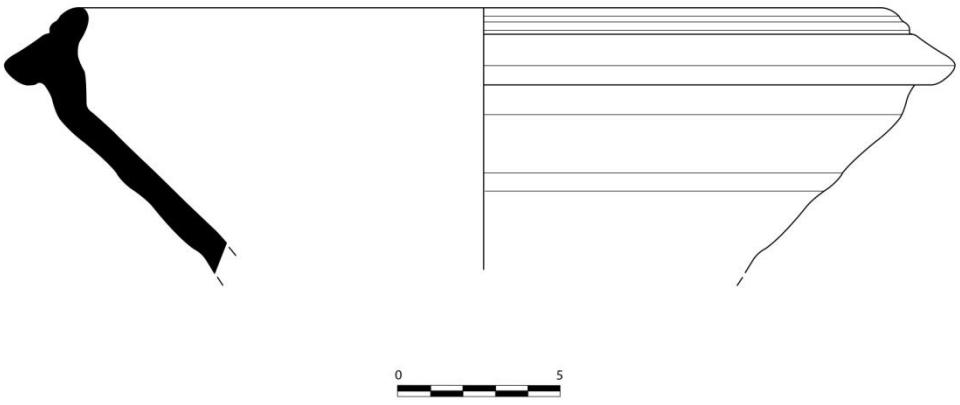
70

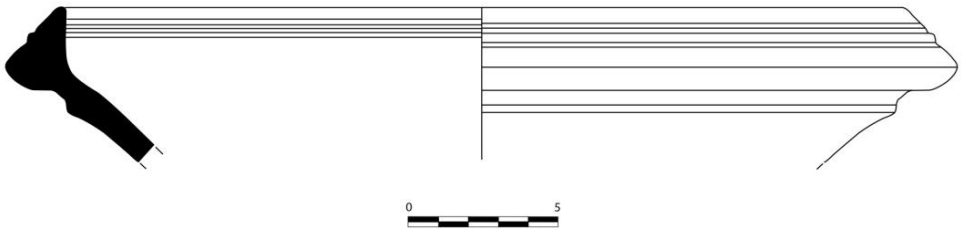
71

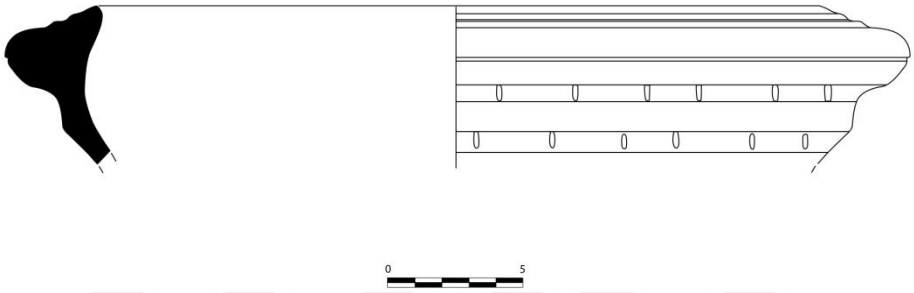
72

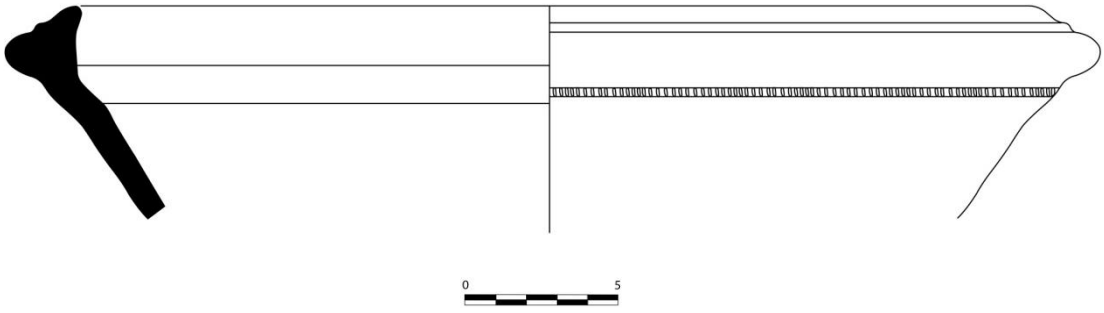
73

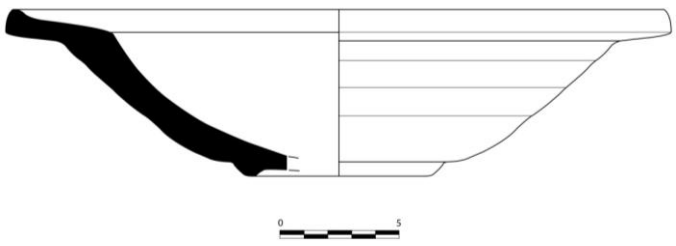
74

75

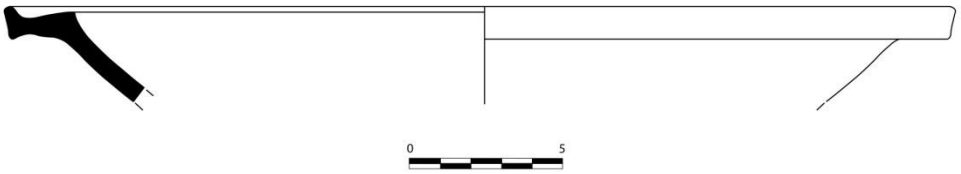

76

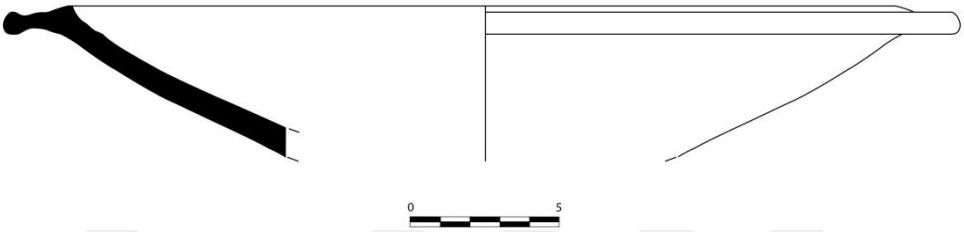

77

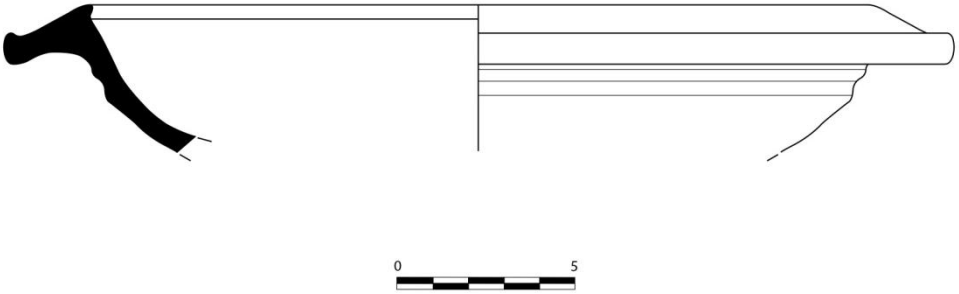
Levha 19

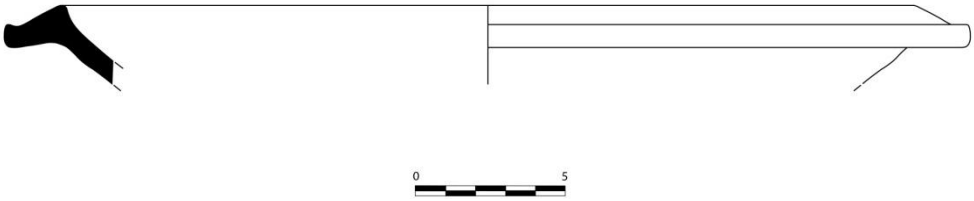
78

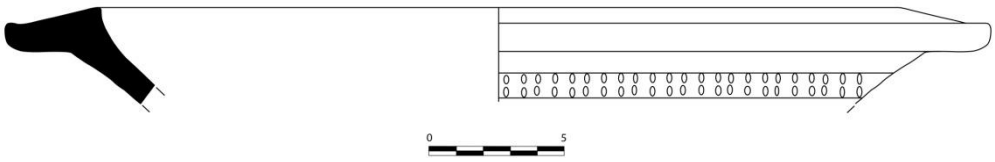
79

80

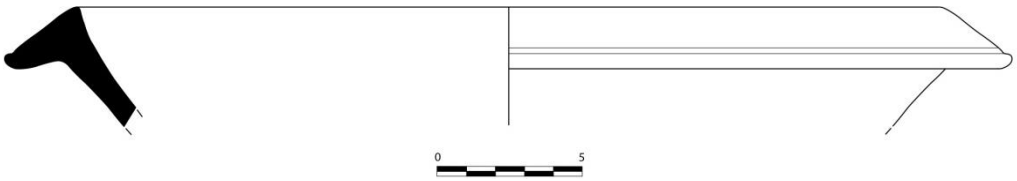

81

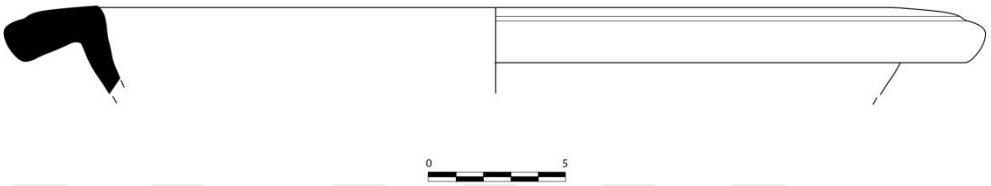

82

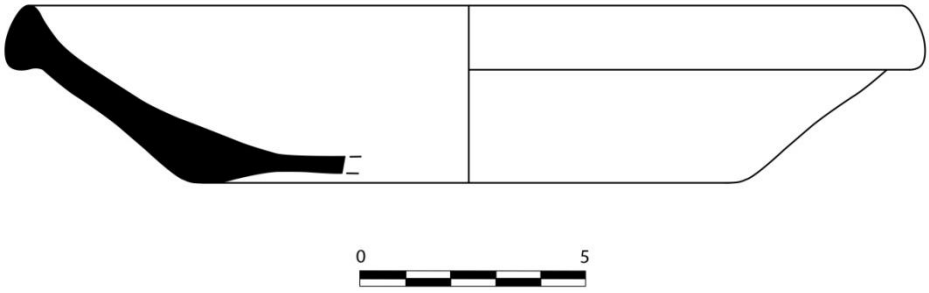
Levha 20

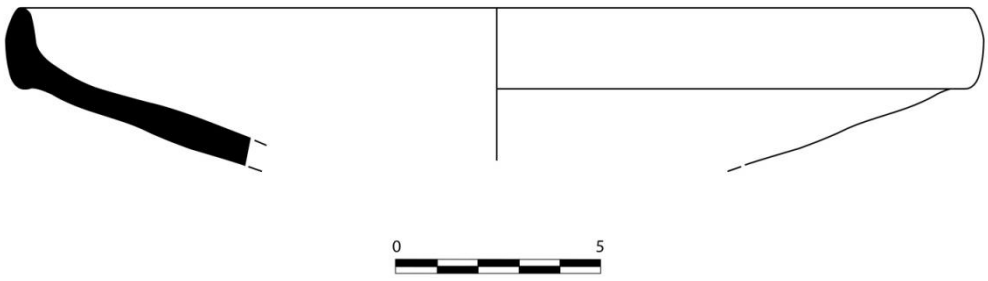
83

84

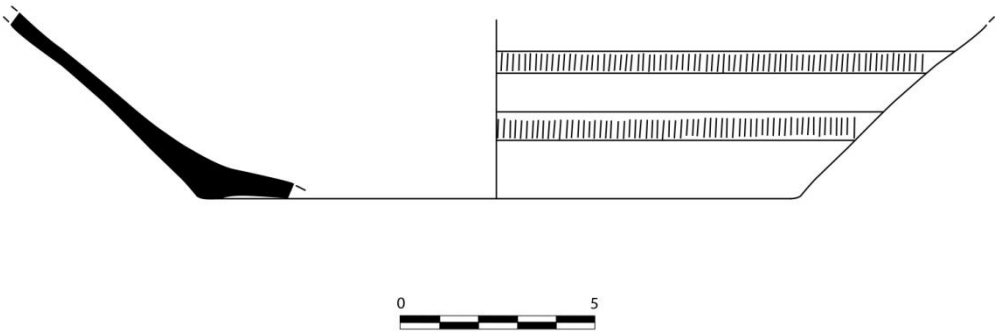

85

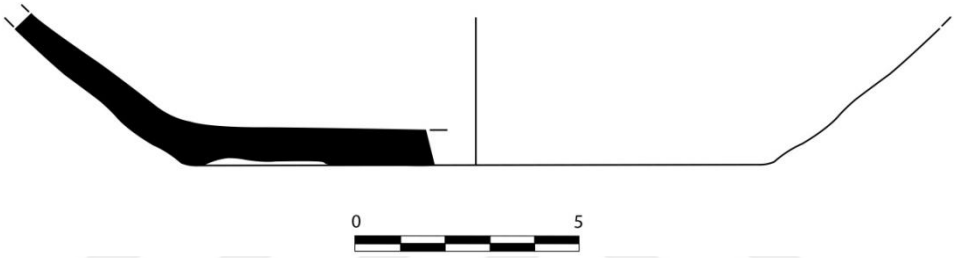

86

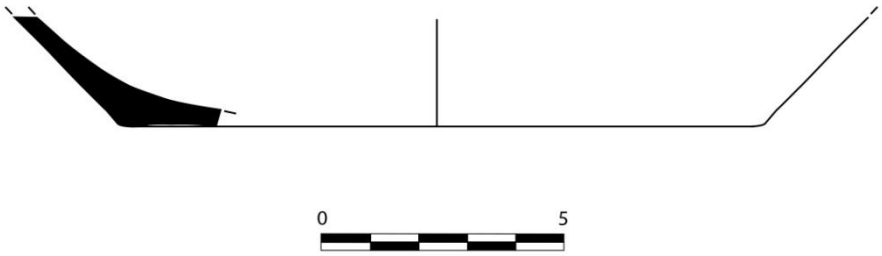
Levha 21

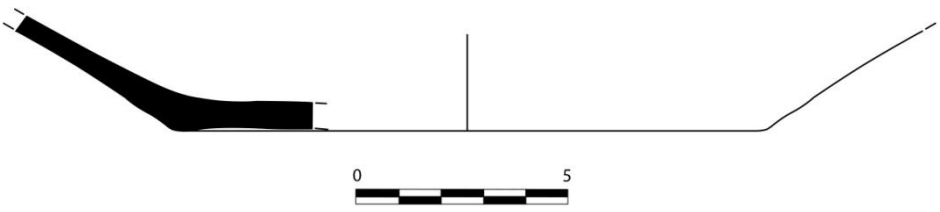
87

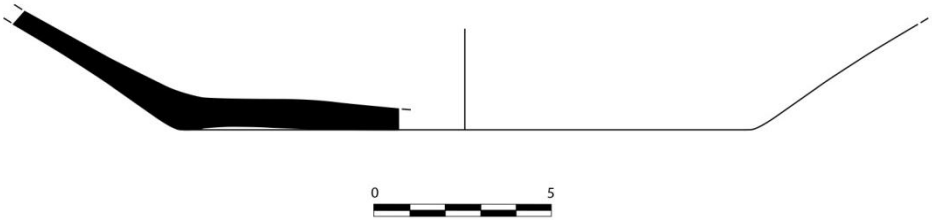
88

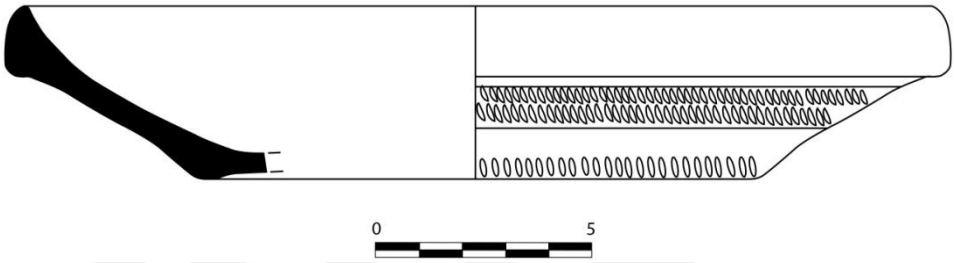
89

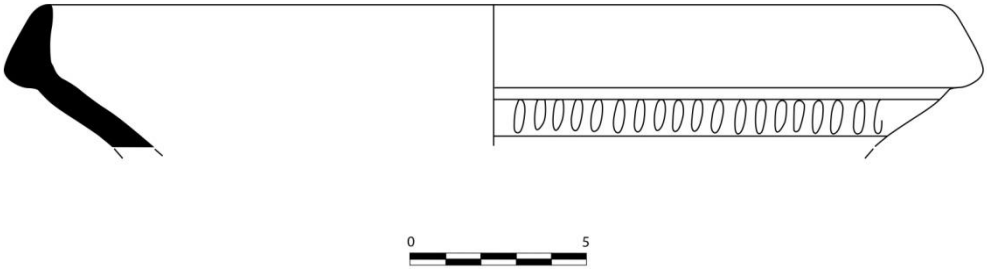
90

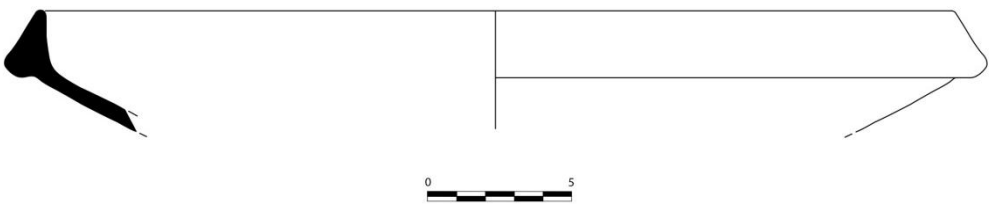
91

92

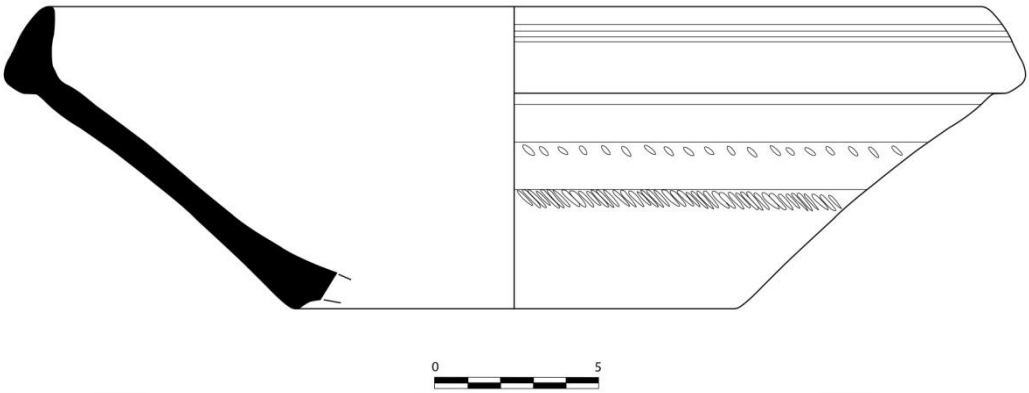

93

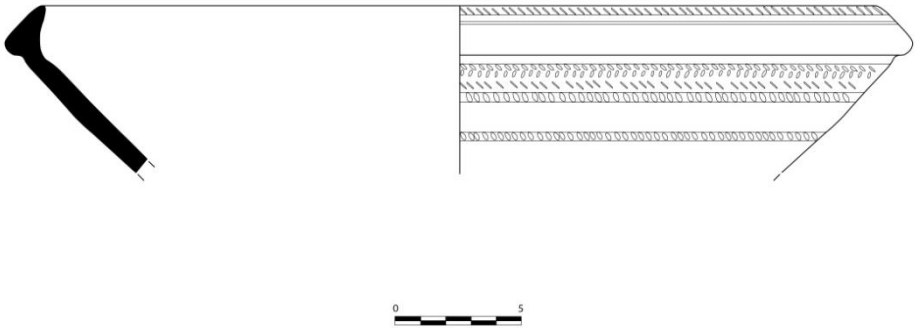

94

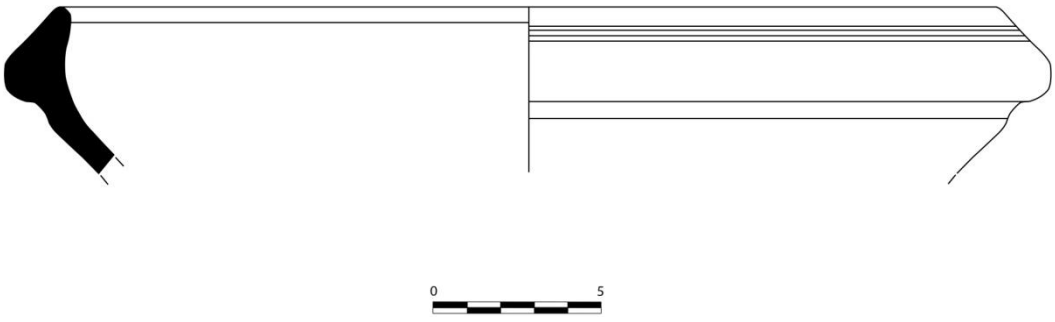
Levha 23

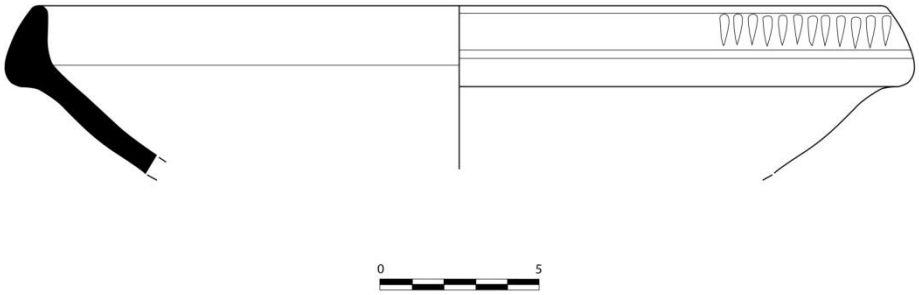
95

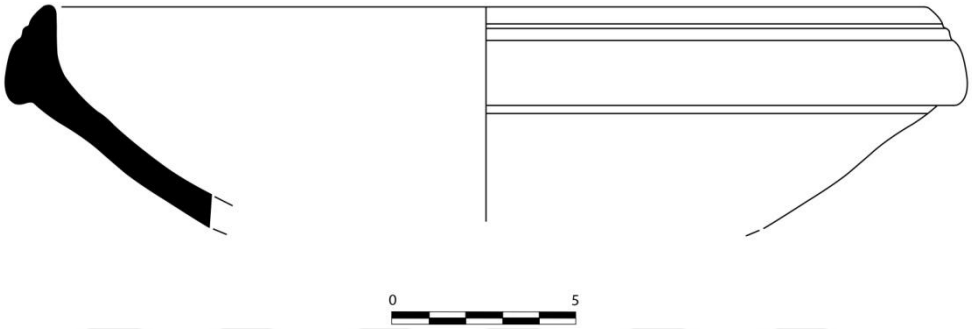
96

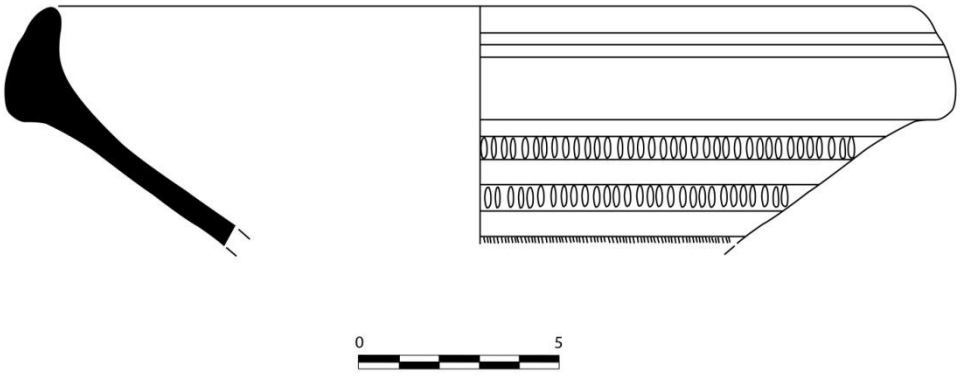
97

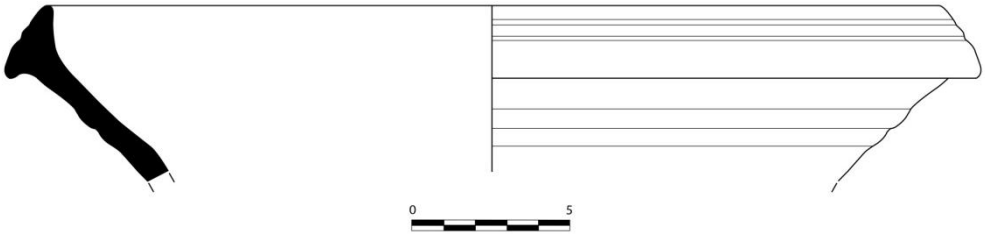
98

99

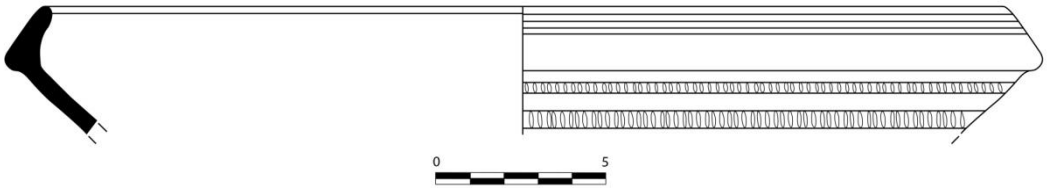

100

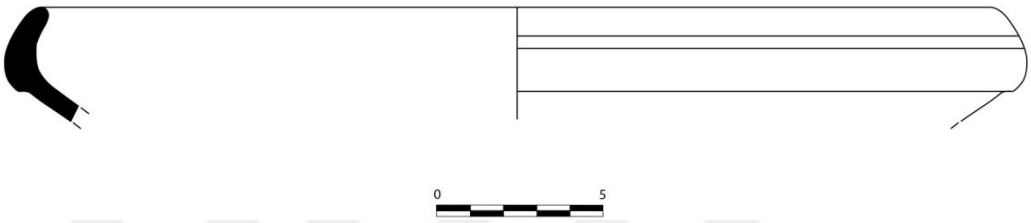

101

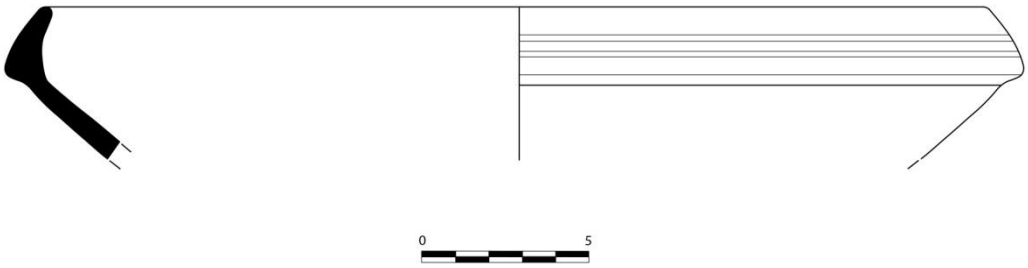
Levha 25

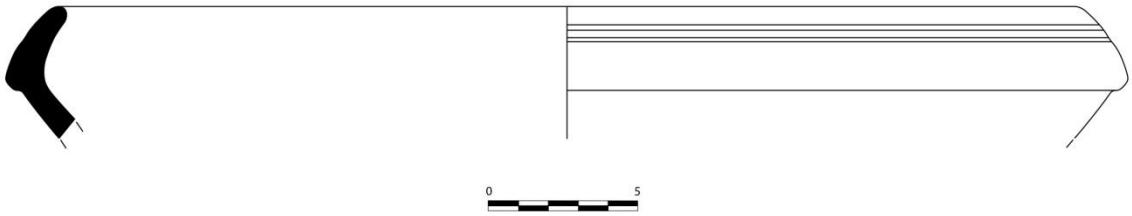
102

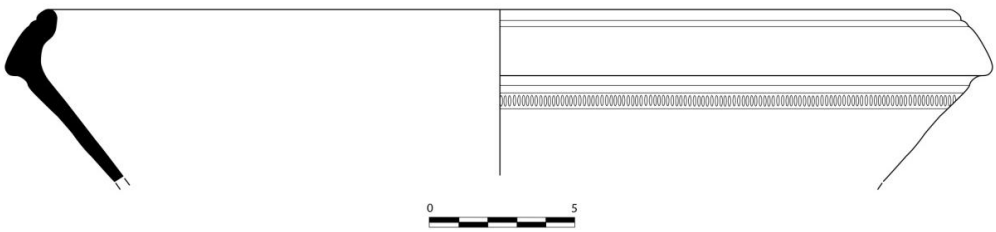
103

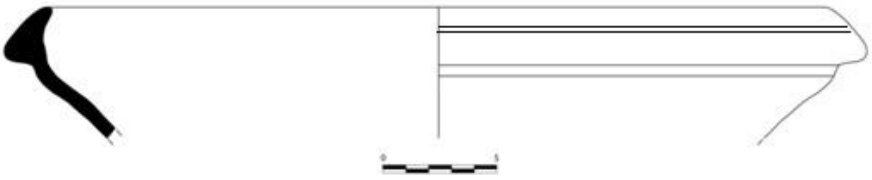
104

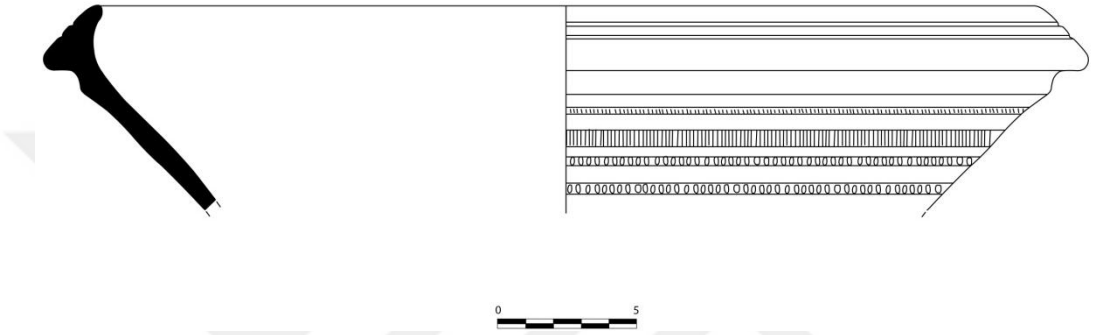
105

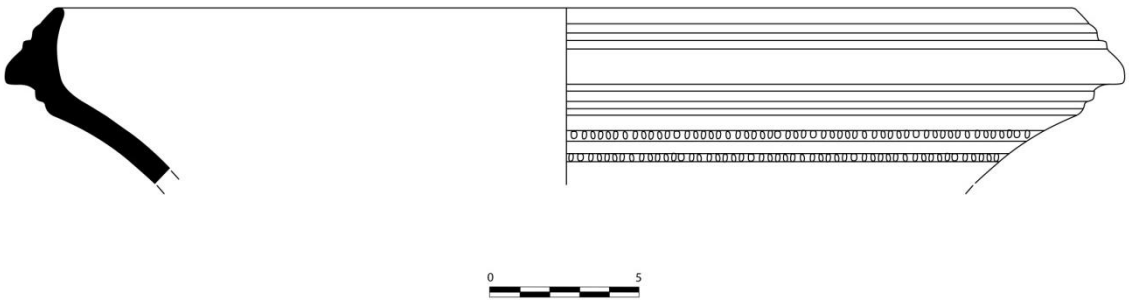
106

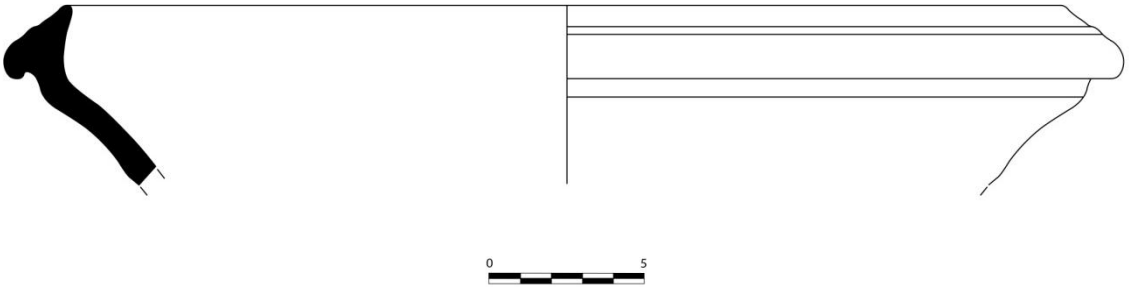
107

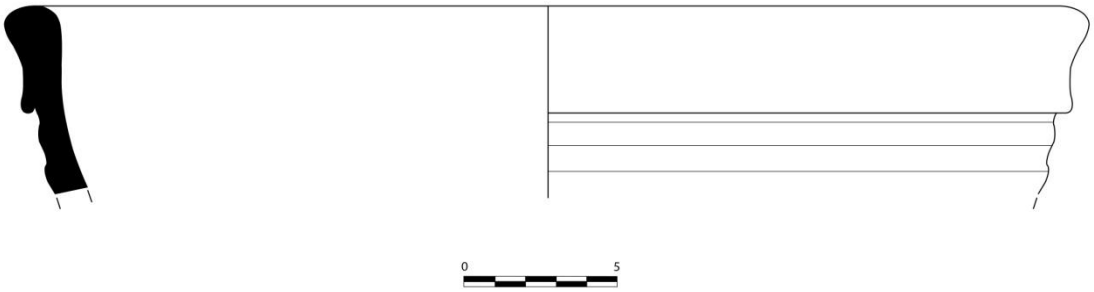
108

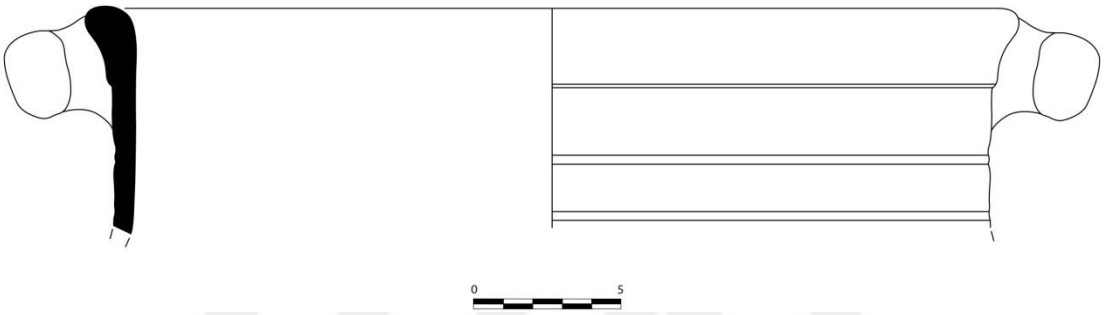
109

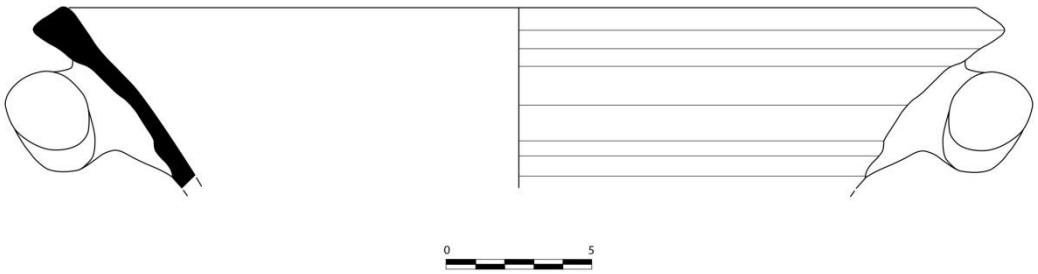
110

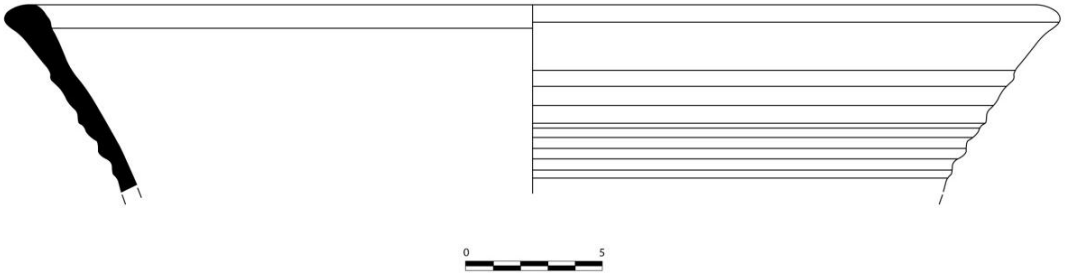
111

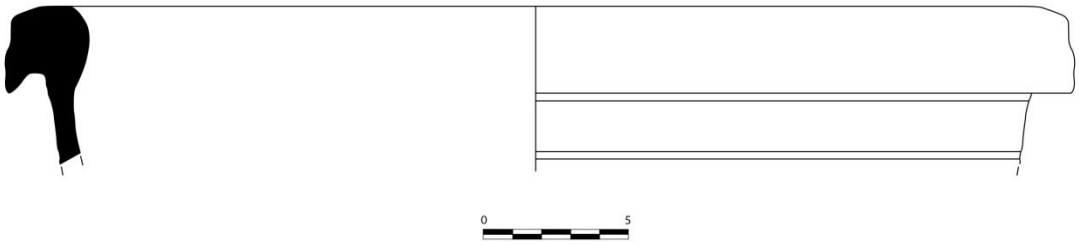
112

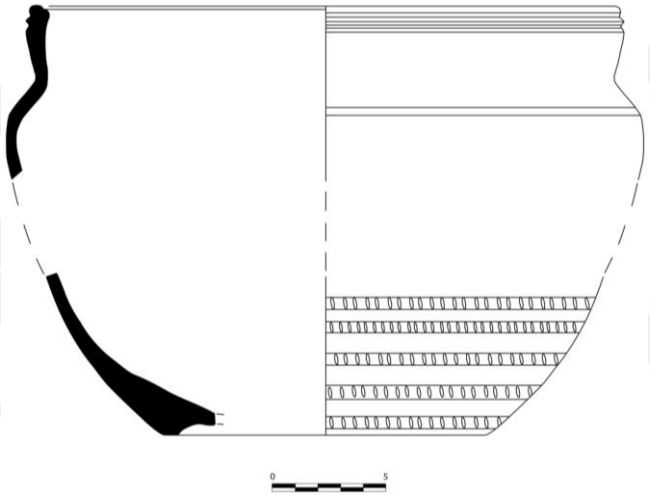
113

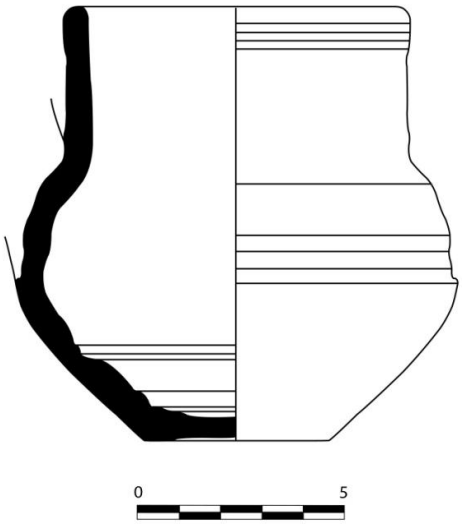
114

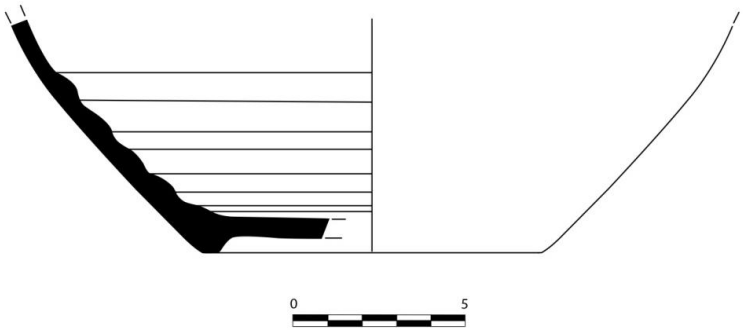
115

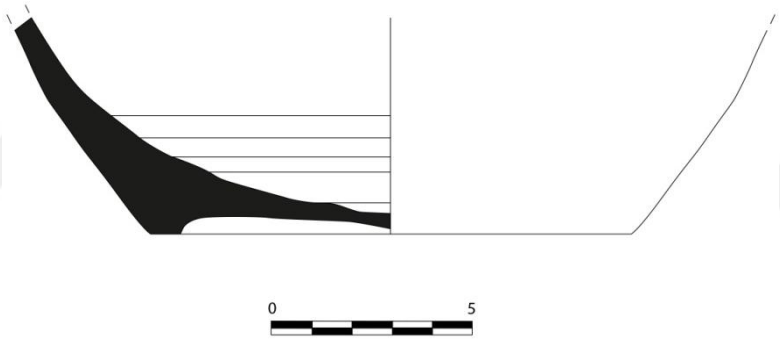
116

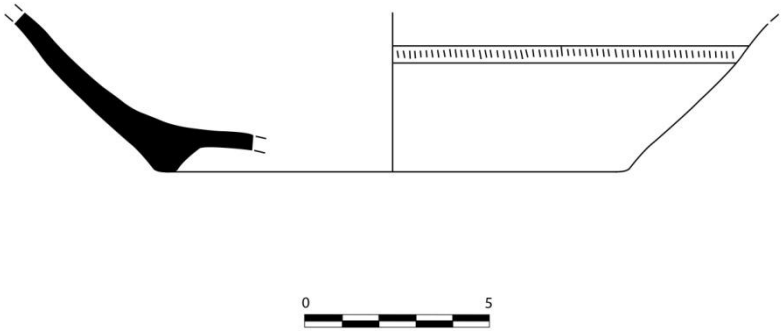
117

118

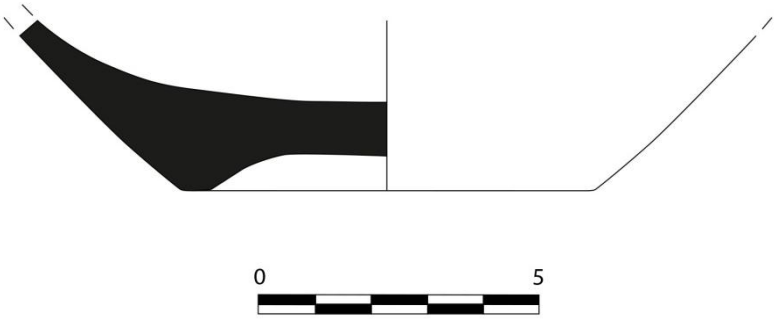

119

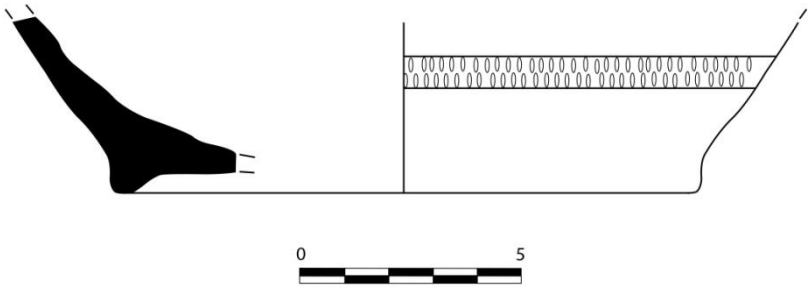

120

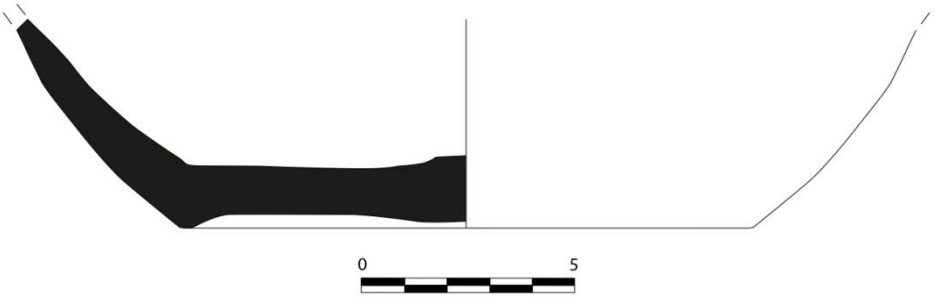
Levha 30

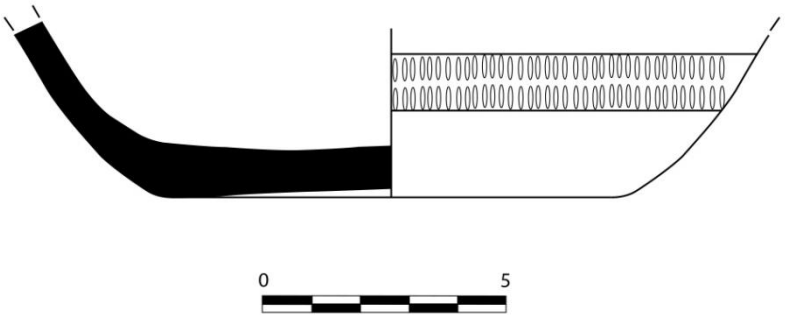
121

122

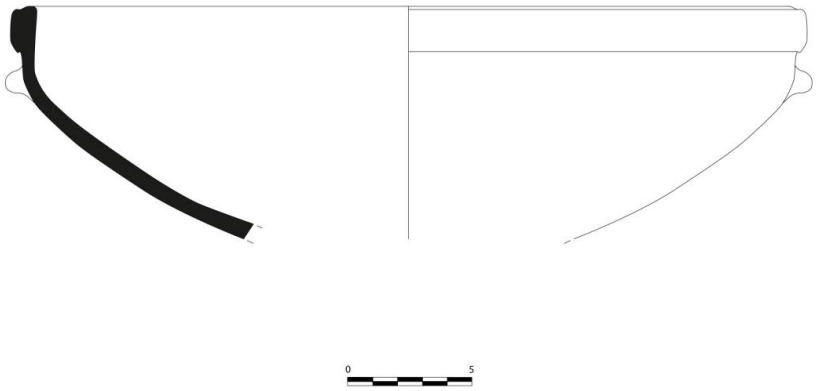

123

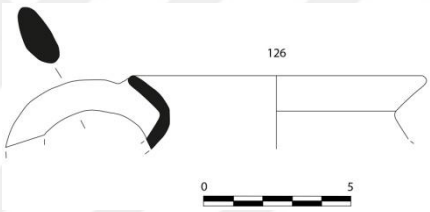

124

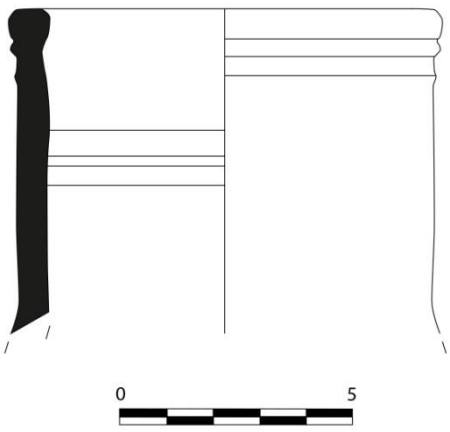
Levha 31

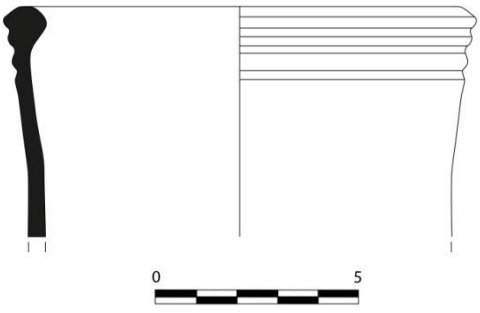
125

126

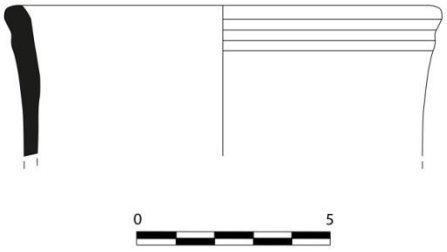

127

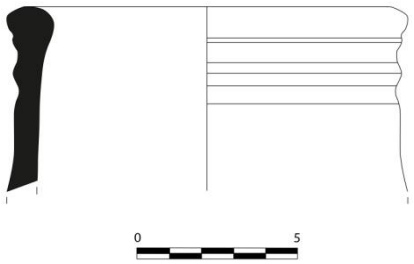

128

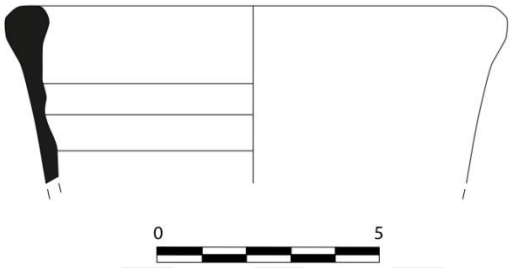
Levha 32

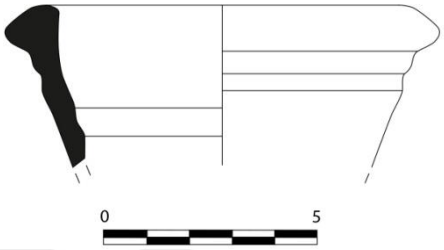
129

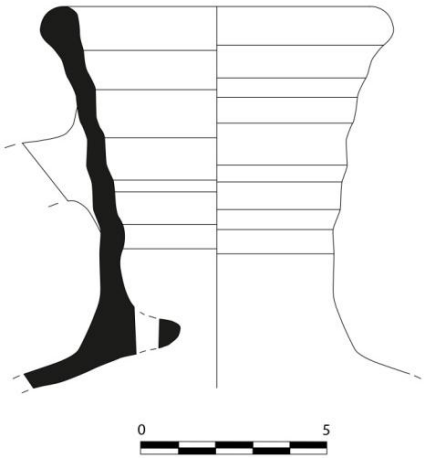
130

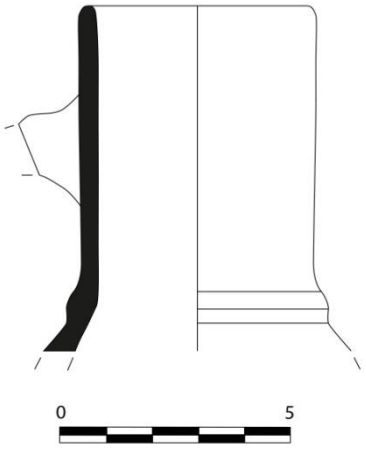
131

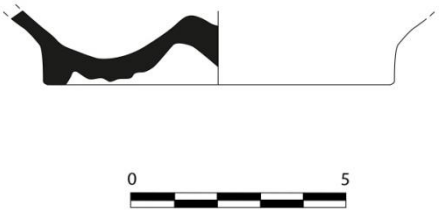
132

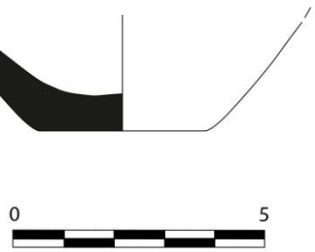
133

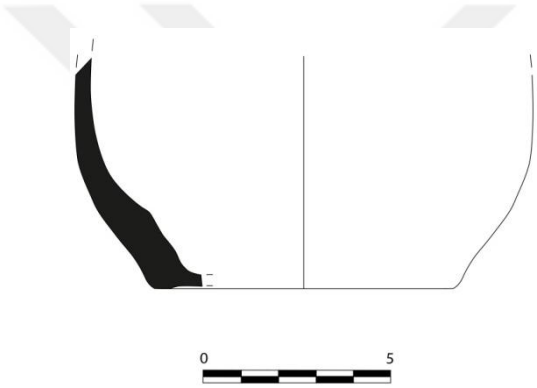
134

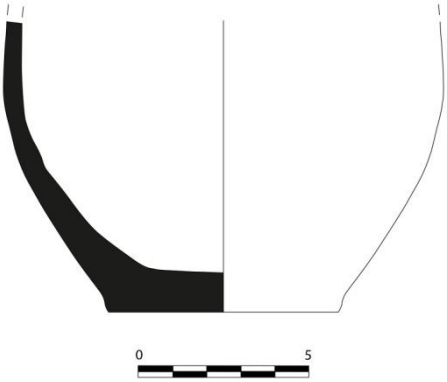
135

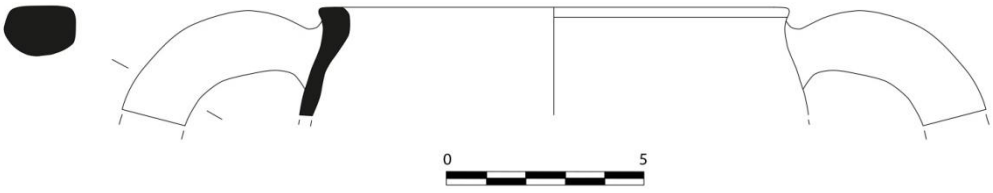
136

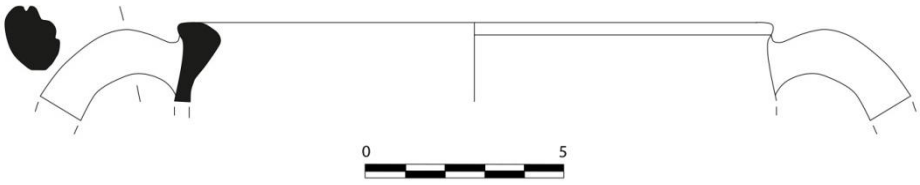
137

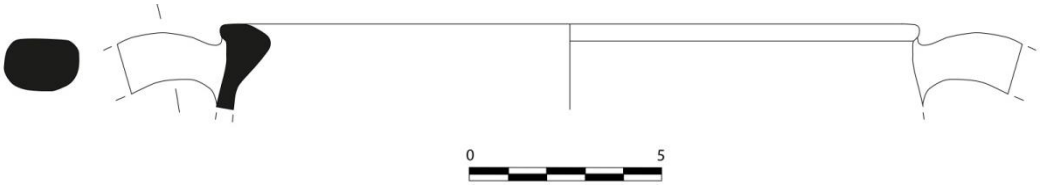
138

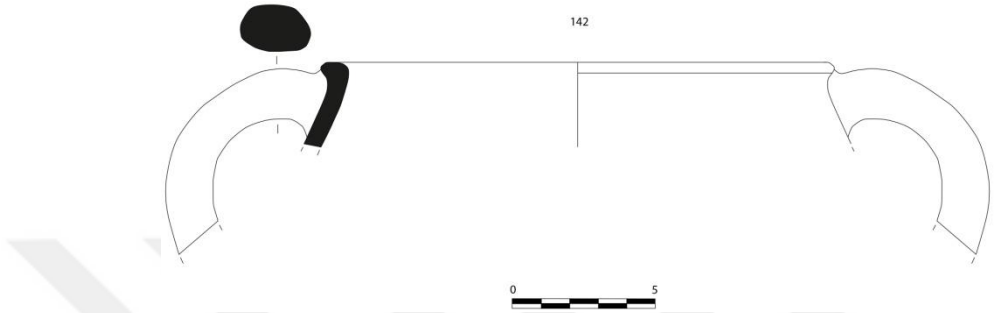
139

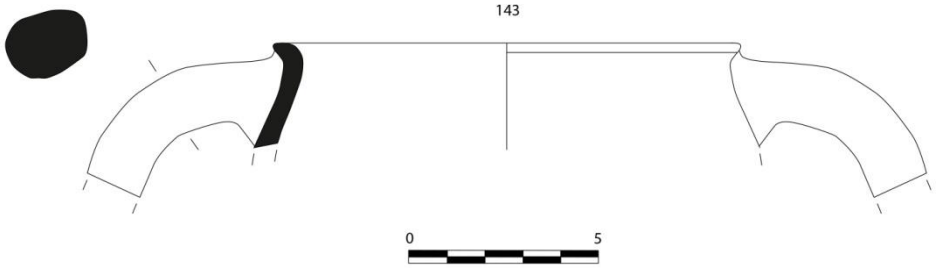
140

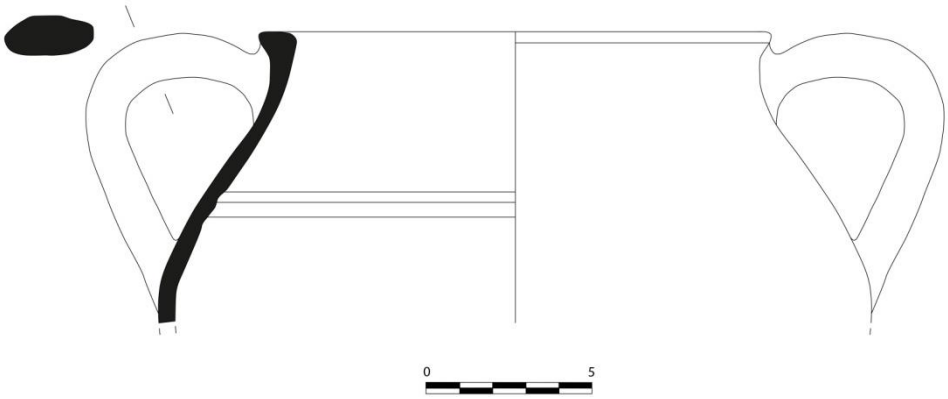
141

142

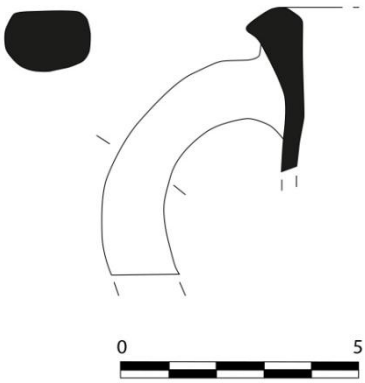

143

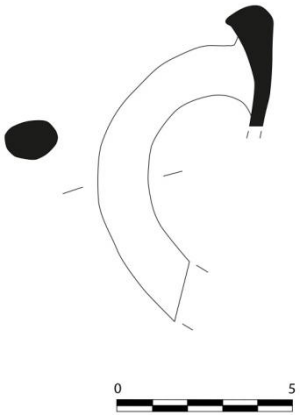

144

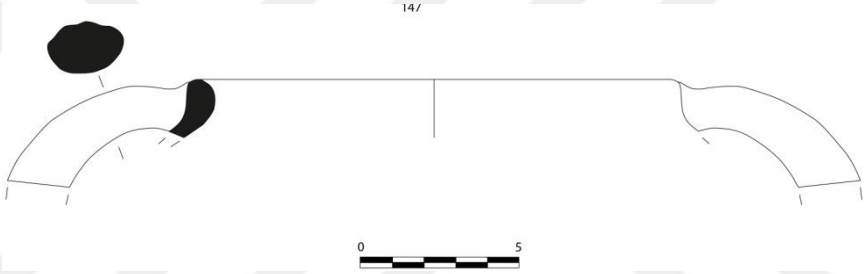
Levha 35

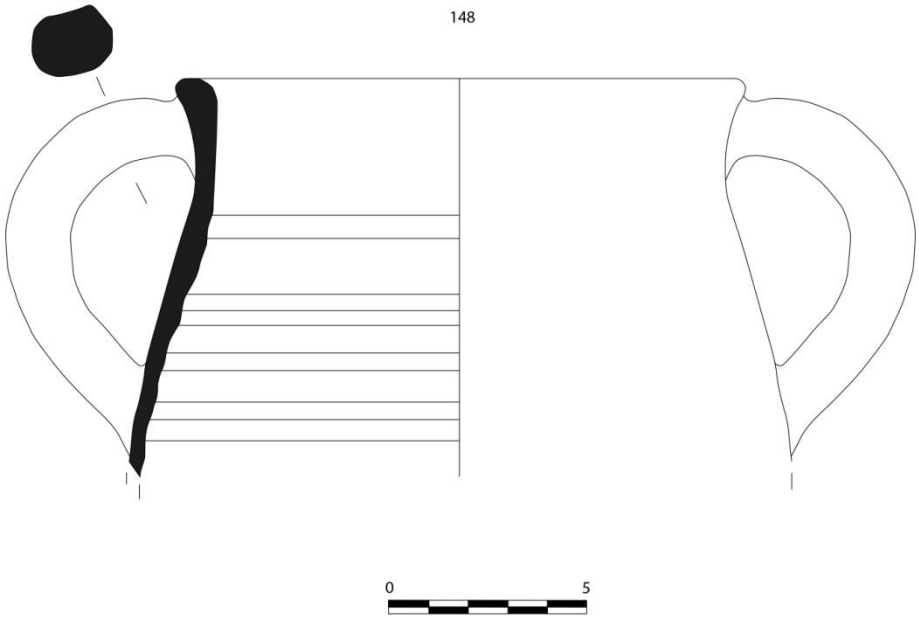
145

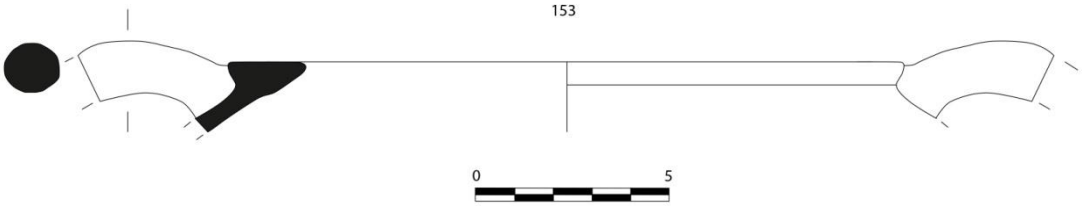
146

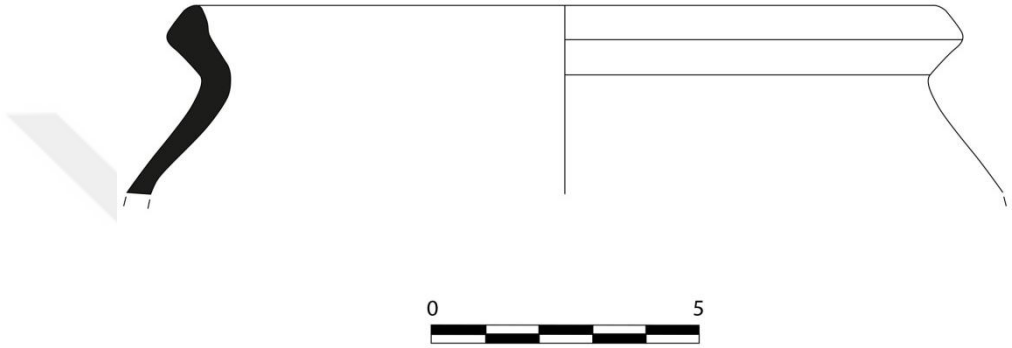
147

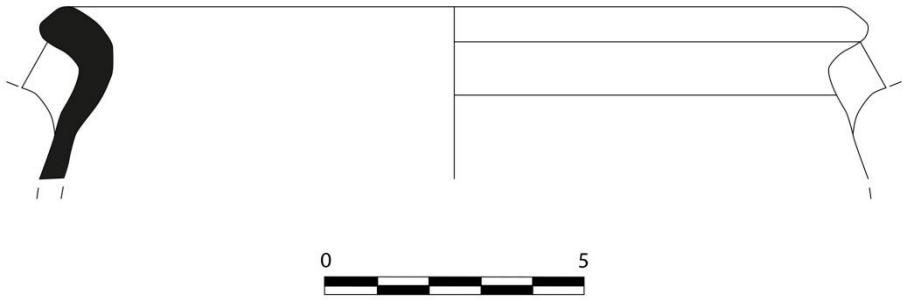
148

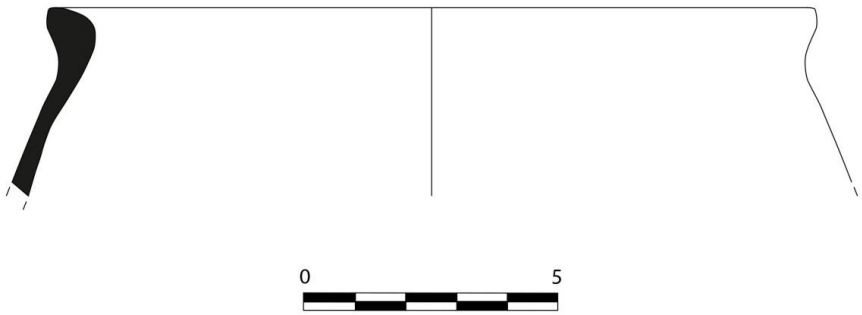
149

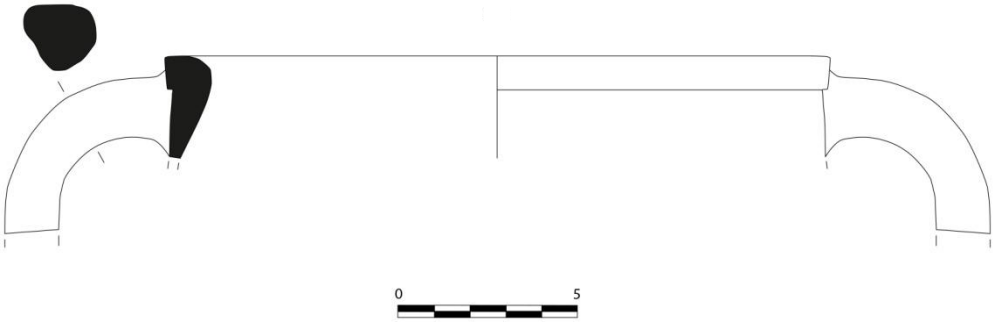
150

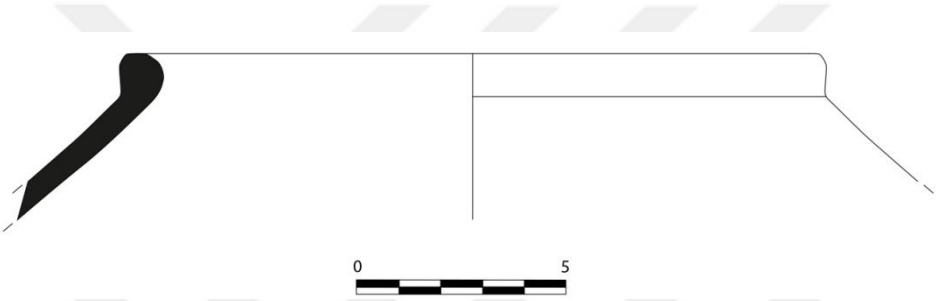
151

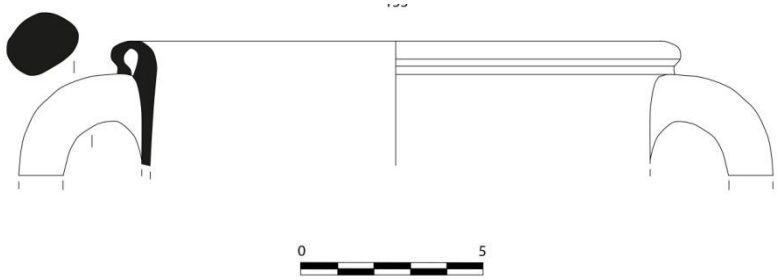
152

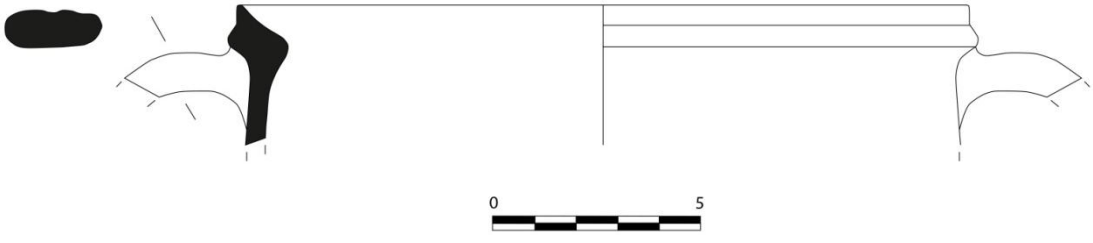
153

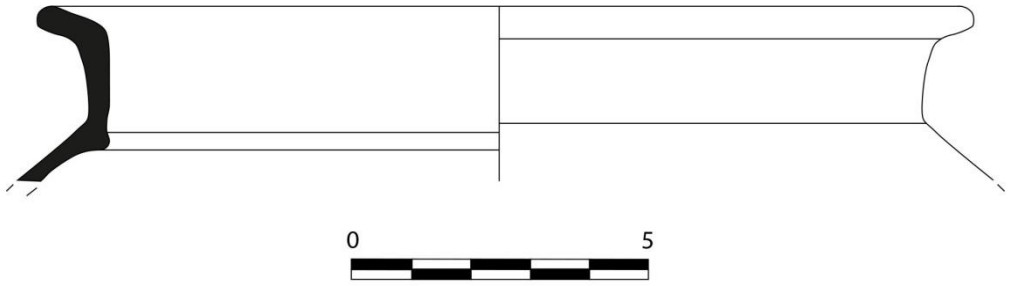
154

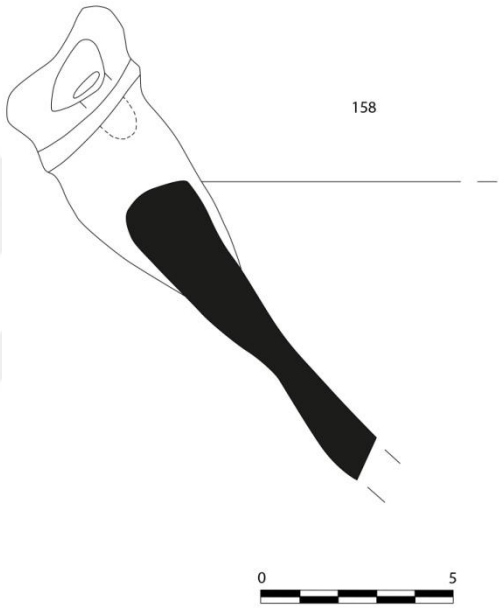
155

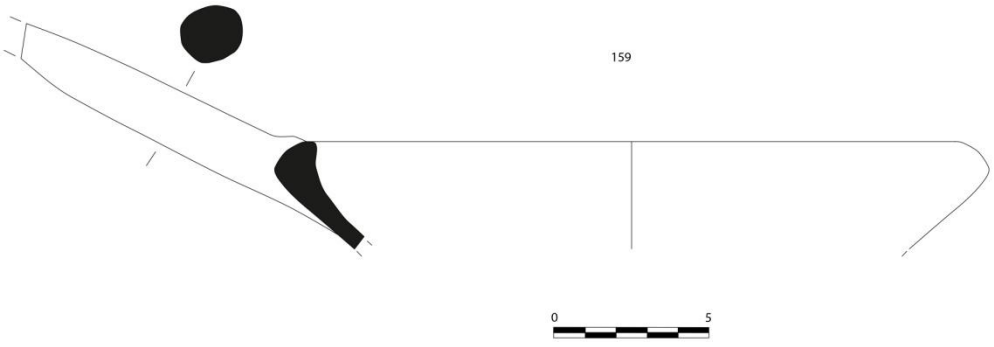
156

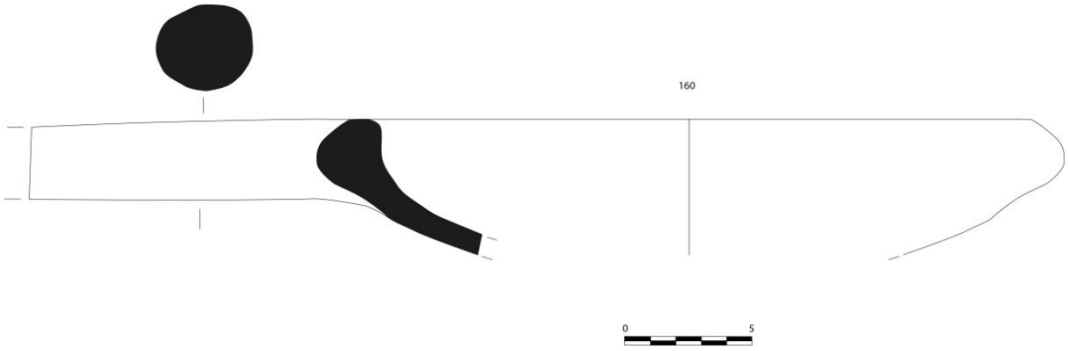
157

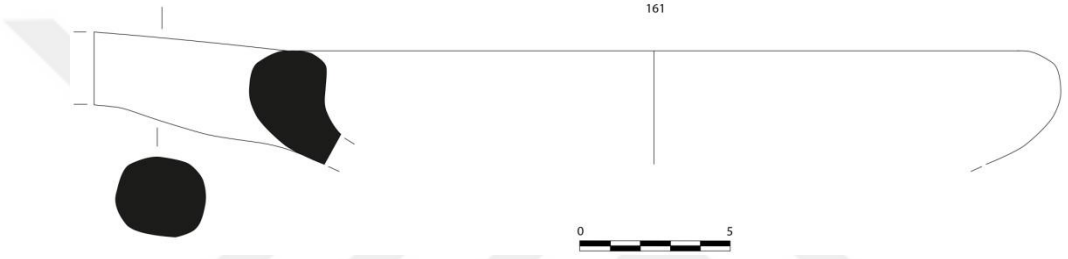
158

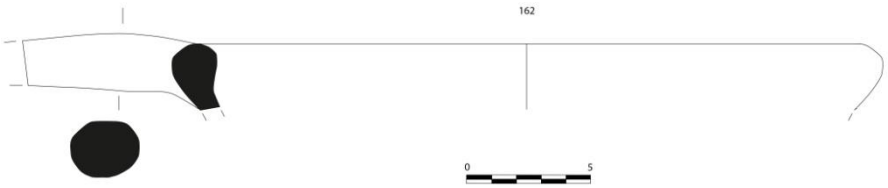
159

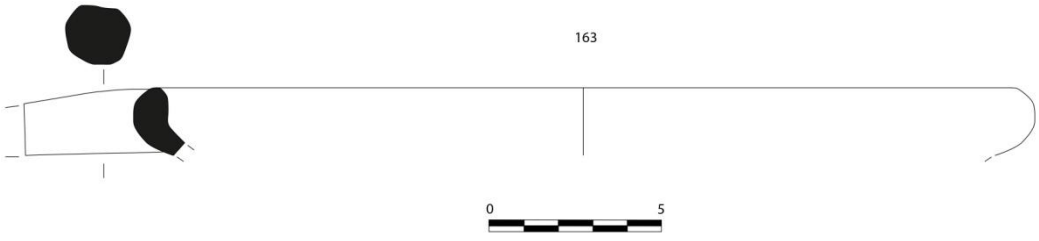
160

161

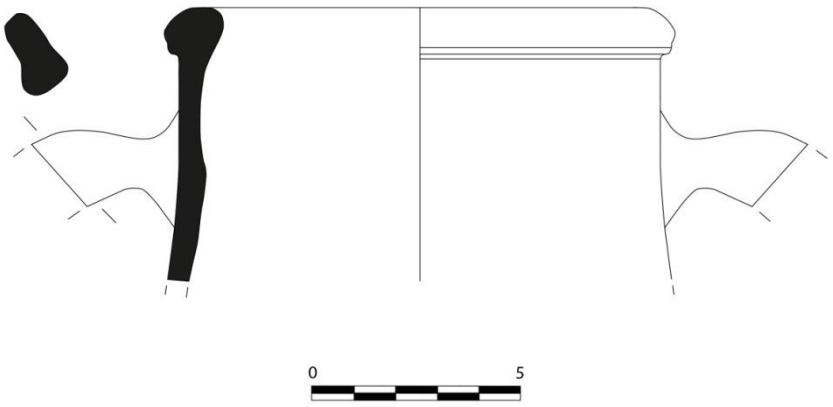

162

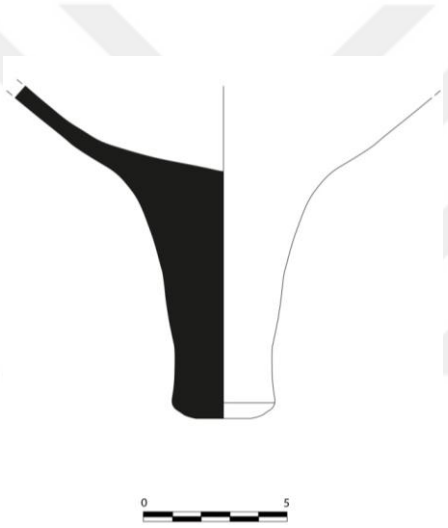

163

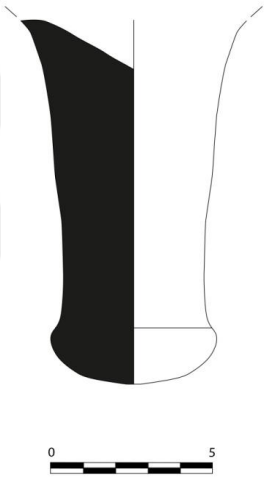
Levha 40

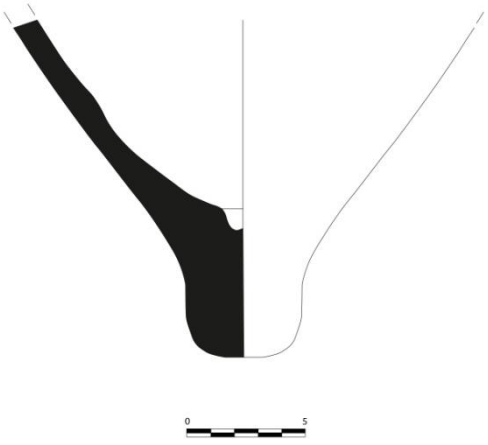
164

165

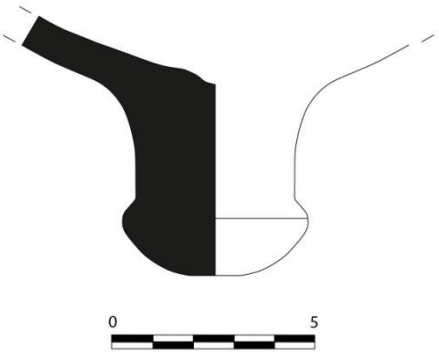

166

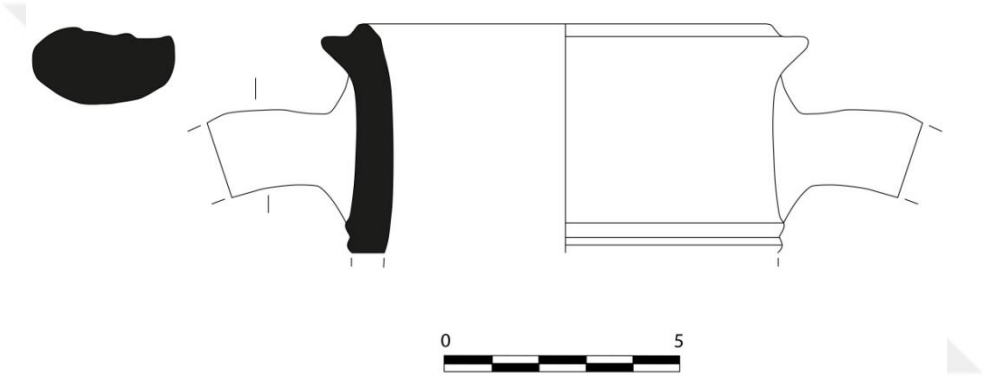

167

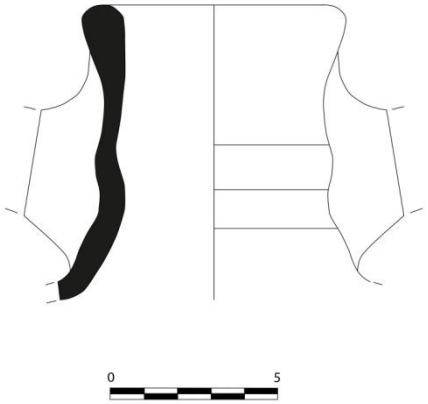
Levha 41

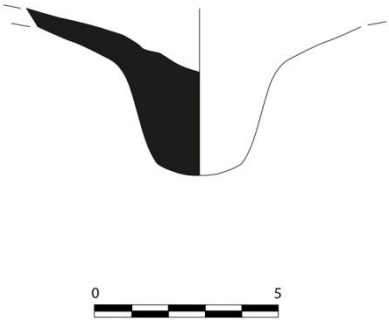
168

169

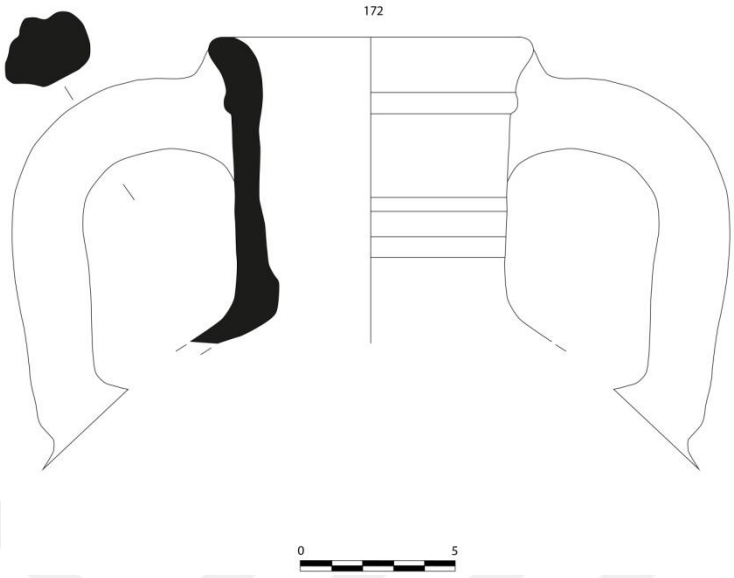

170

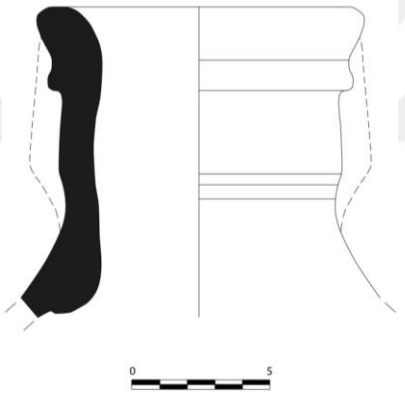

171

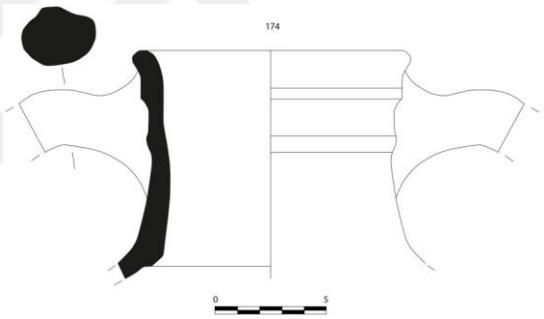
Levha 42

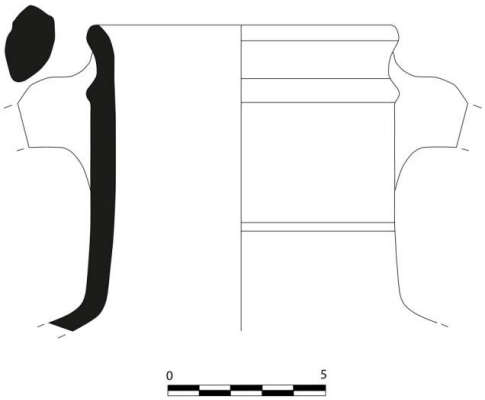
172

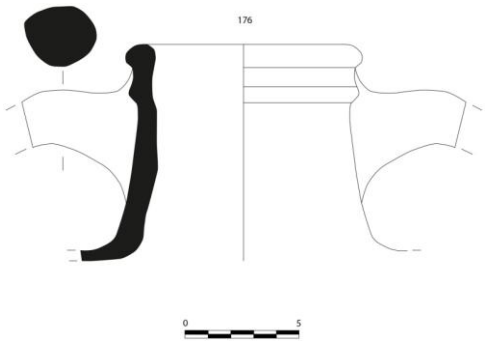
173

174

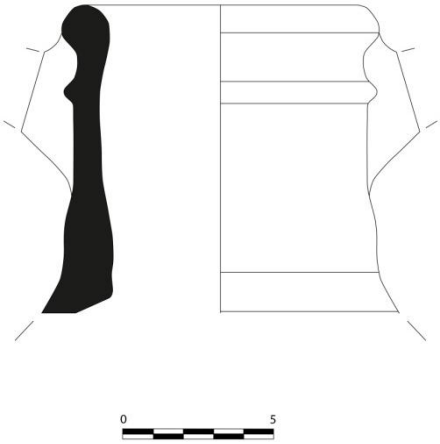

175

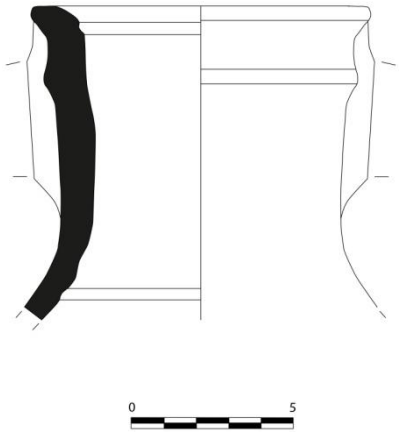

176

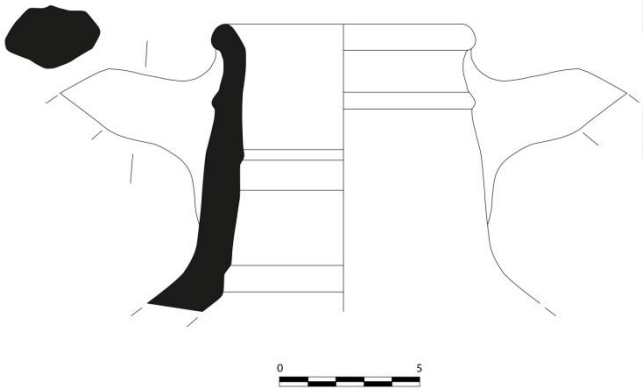
Levha 43

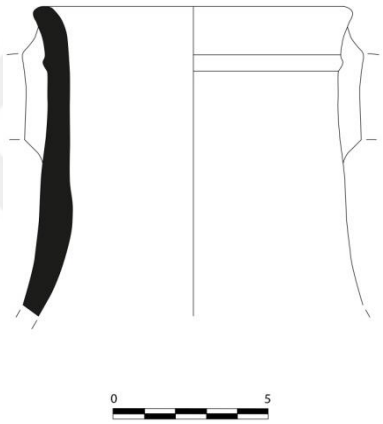
177

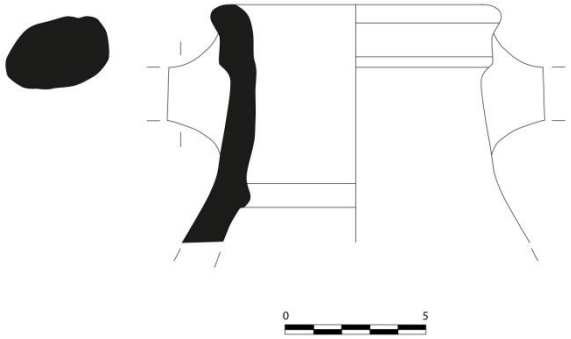
178

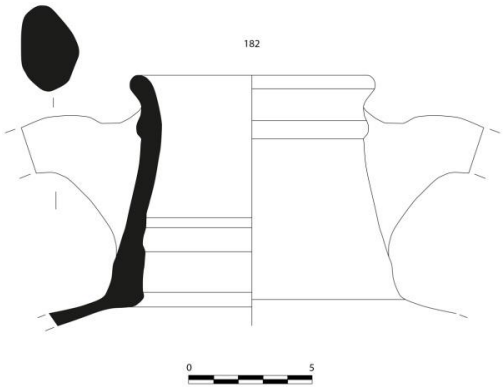
179

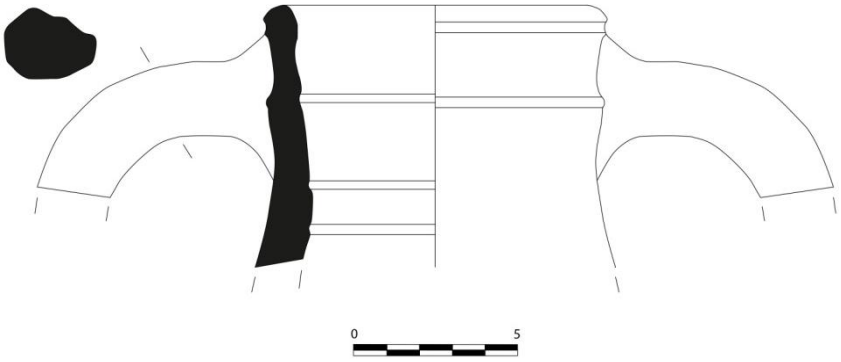
180

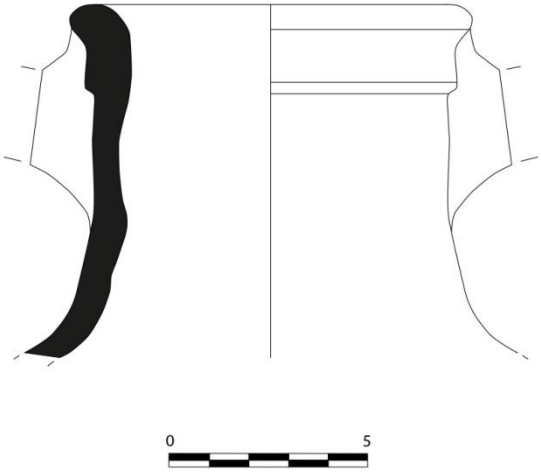
181

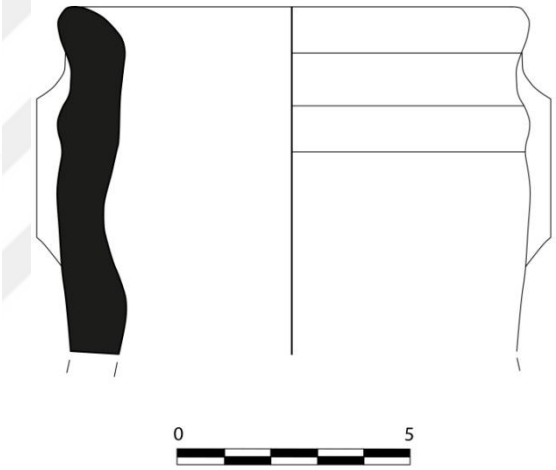
182

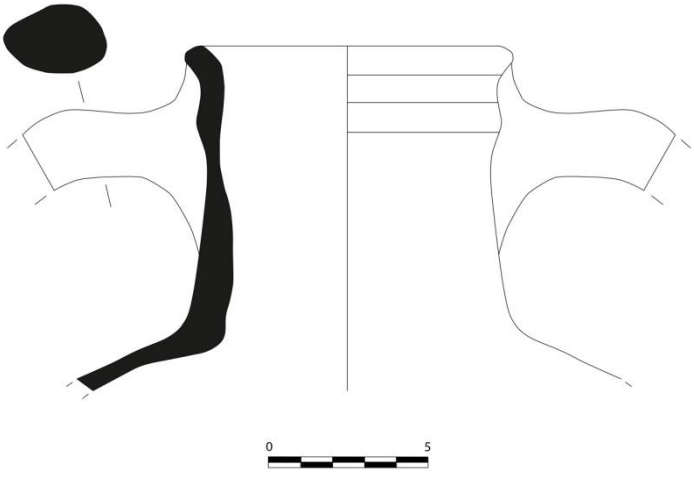
183

184

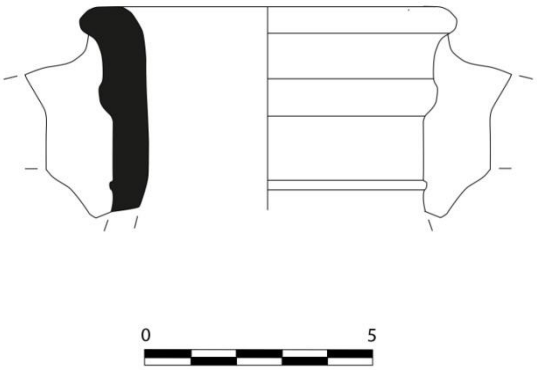

185

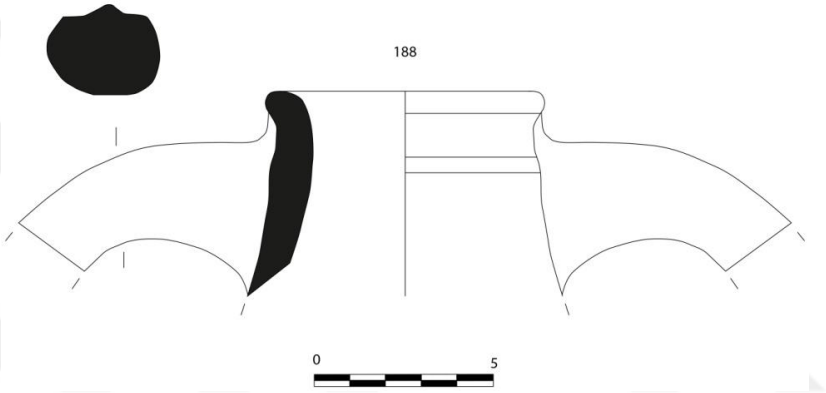

186

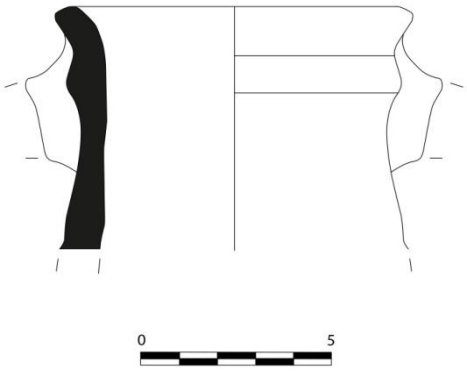
Levha 45

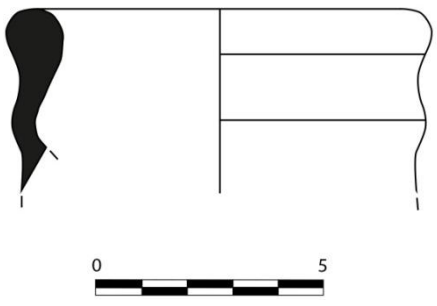
187

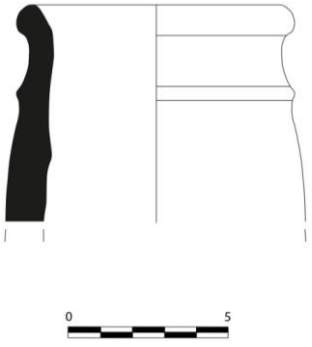
188

189

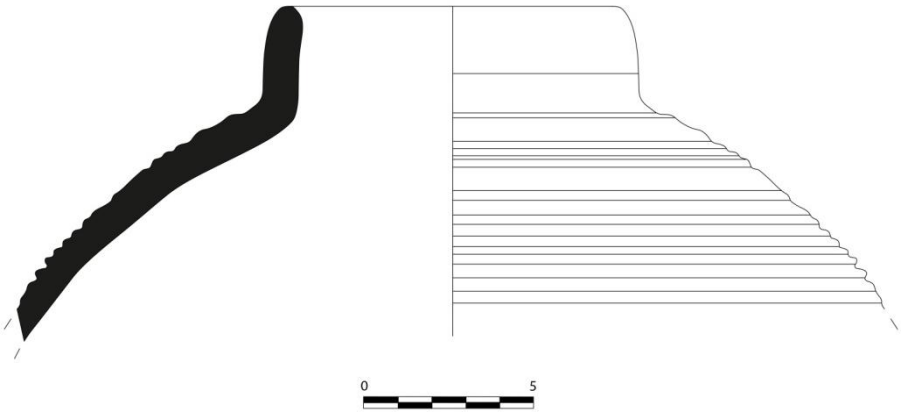

190

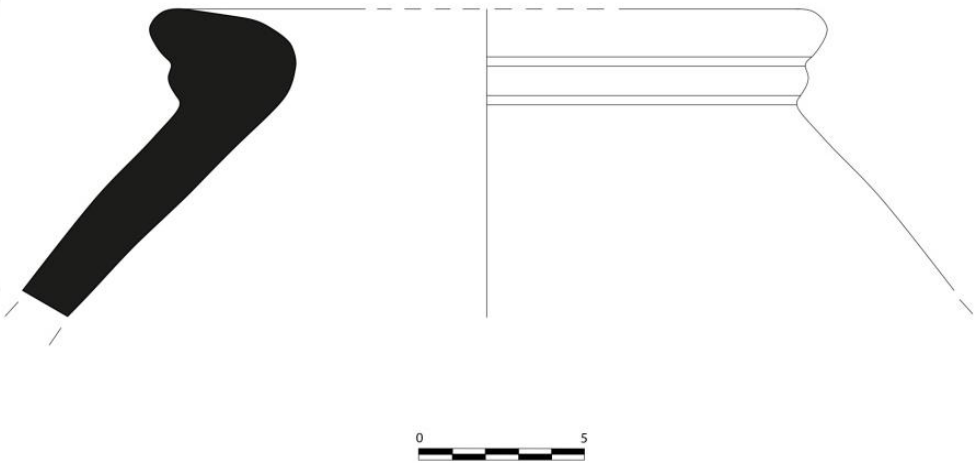

191

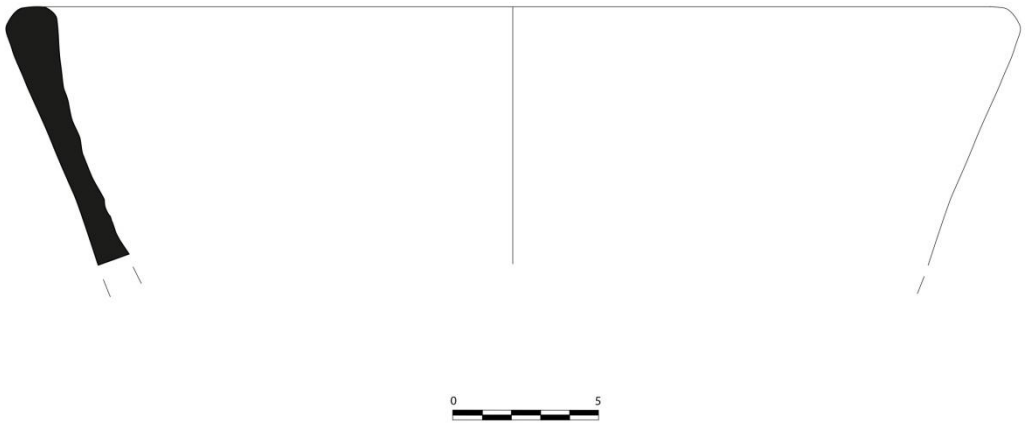
Levha 46

192

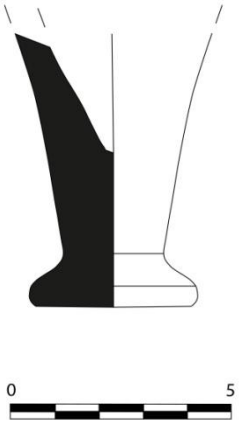

193

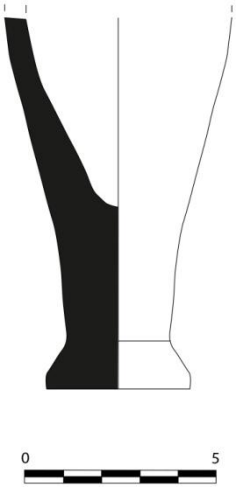

194

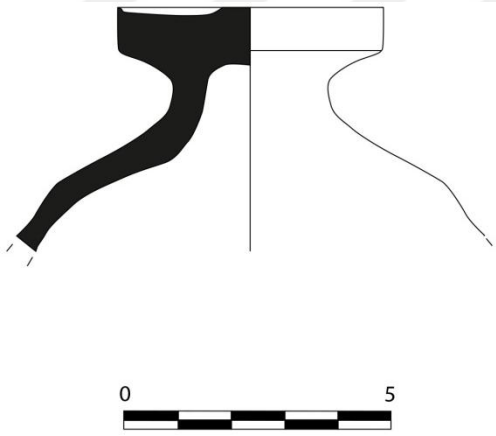
Levha 47

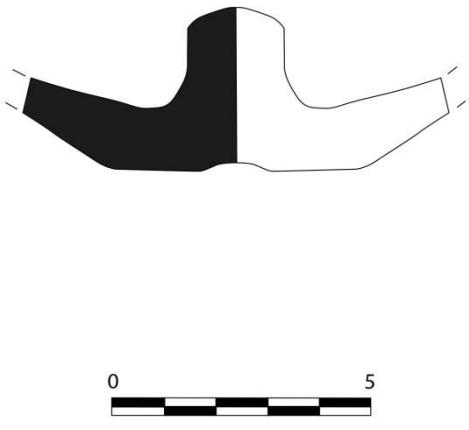
195

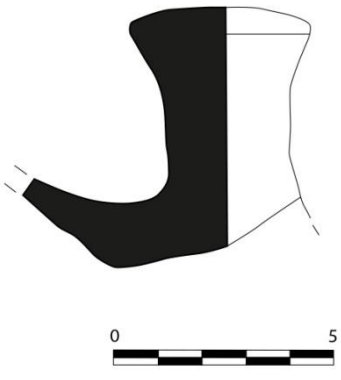
196

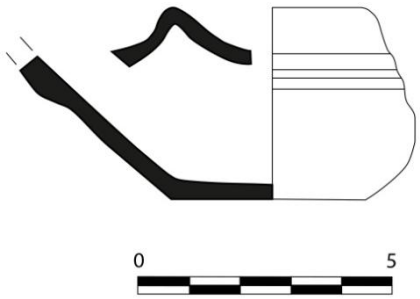
197

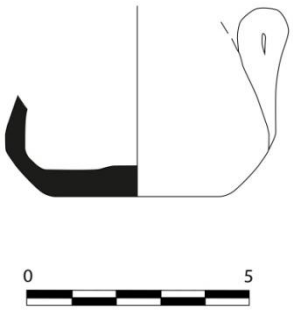
198

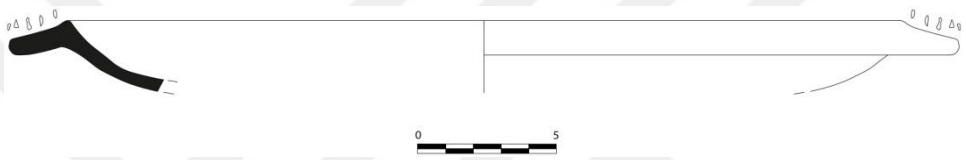
199

200

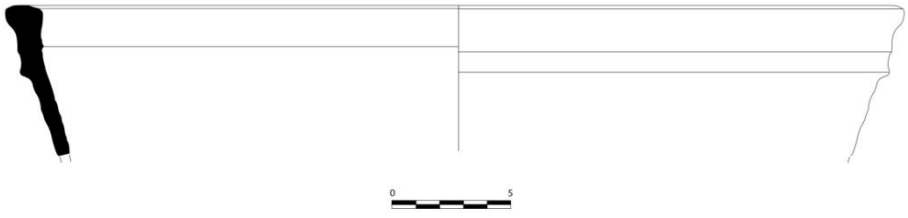
201

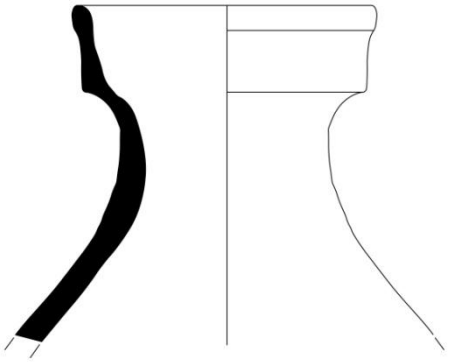
202

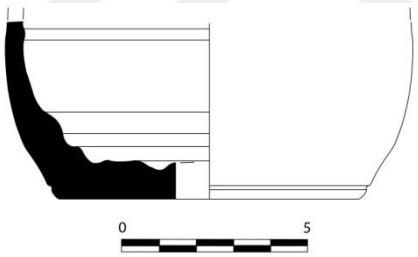
203

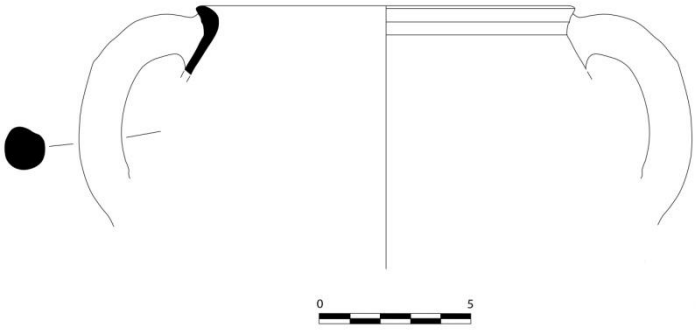
204

205

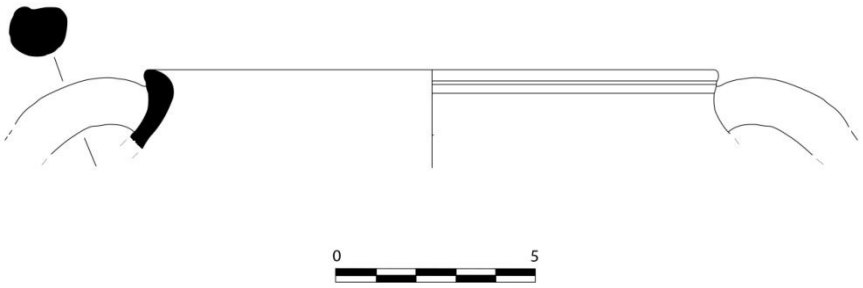

206

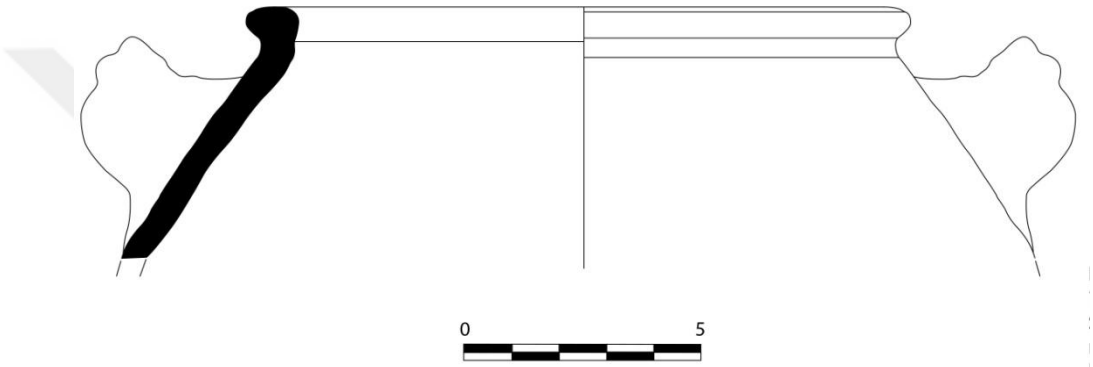

207

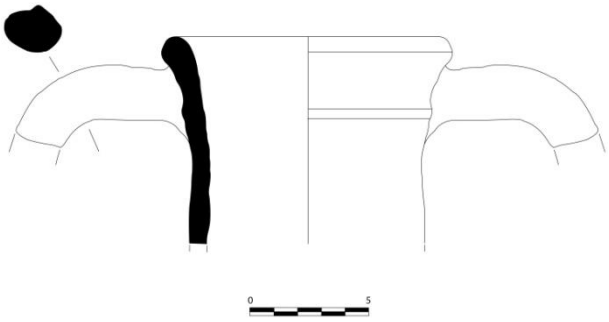
Levha 50

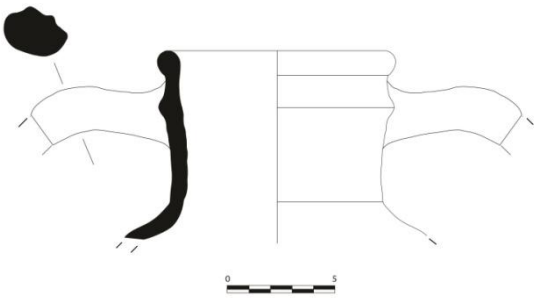
208

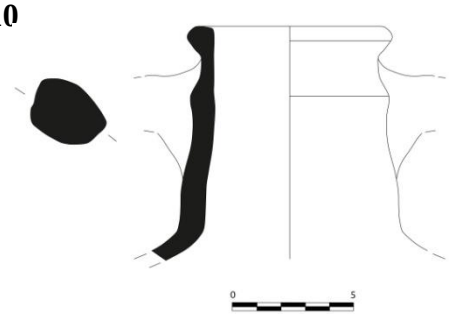
209

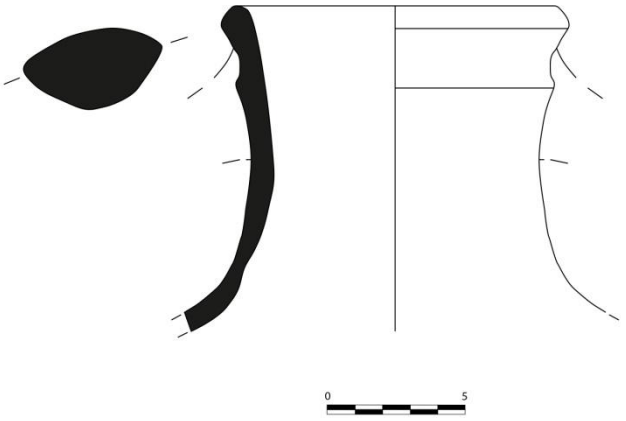
210

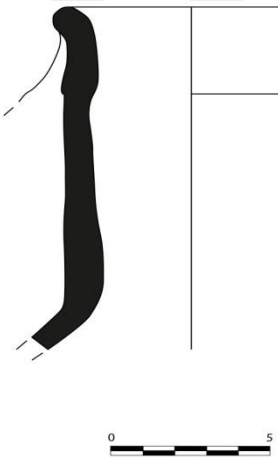
211

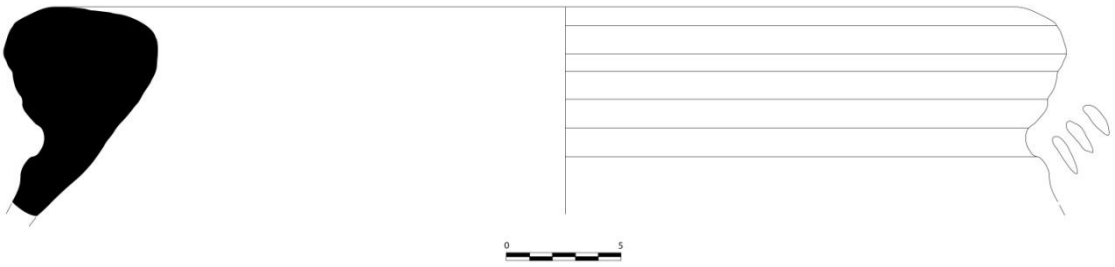
212

213

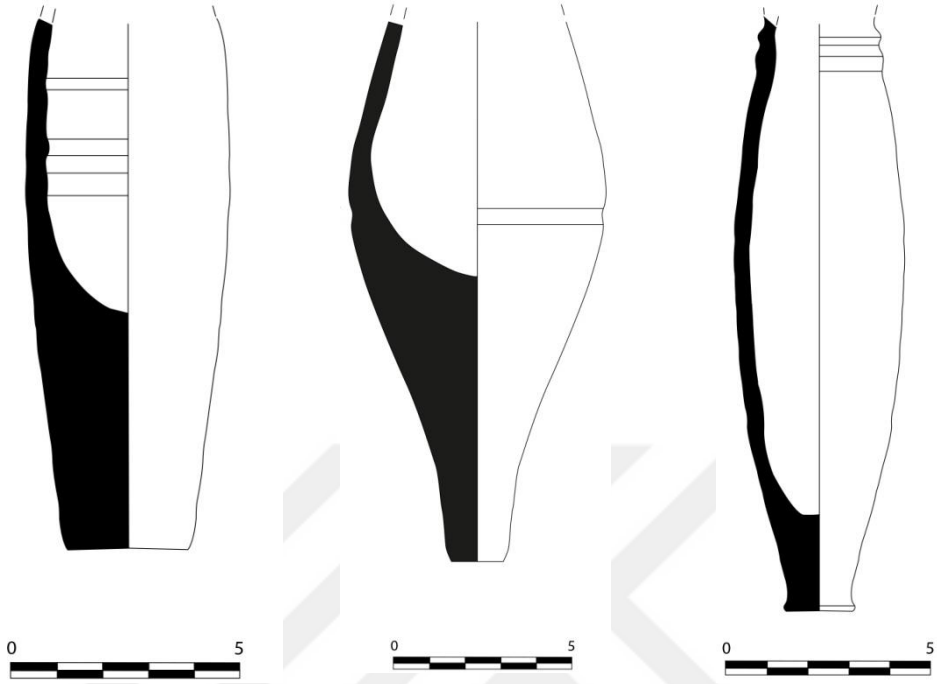

214

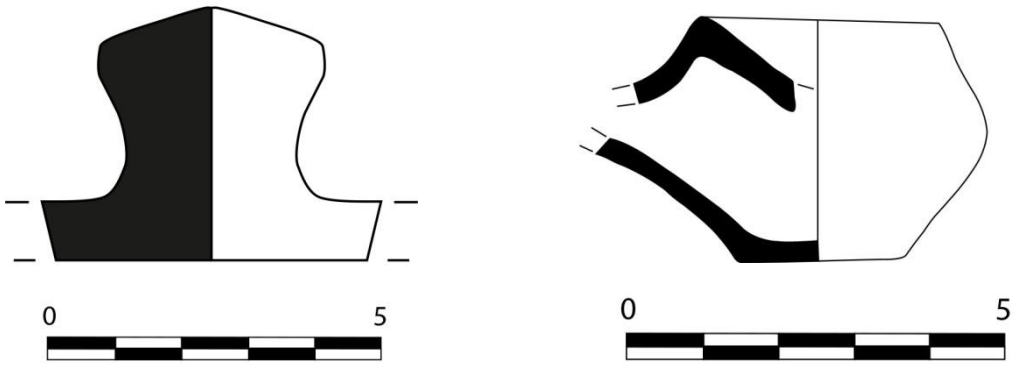

215

Levha 52

216 **217** **218**

219 **220**

Levha 53

1

2

3

4

5

6

7

Levha 54

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

Levha 55

18

19

20

21

22

23

24

25

26

Levha 56

27

28

29

30

31

32

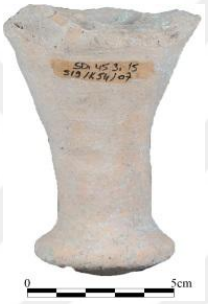
Levha 57

33

34

35

36

37

Levha 58

38

39

40

41

42

43

Levha 59

44

45

46

47

48

49

50

Levha 60

51

52

53

54

55

56

Levha 61

57

58

59

60

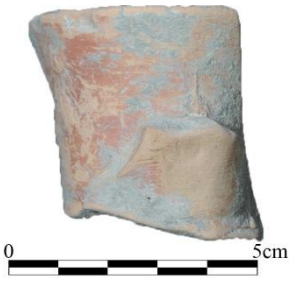
61

62

63

64

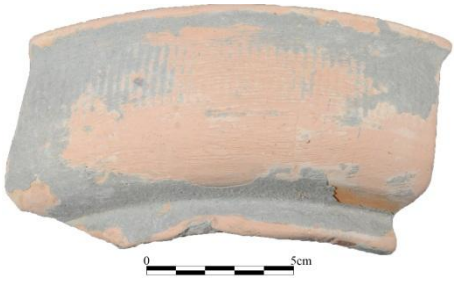

65

Levha 62

66

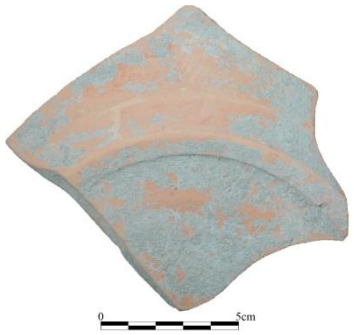
67

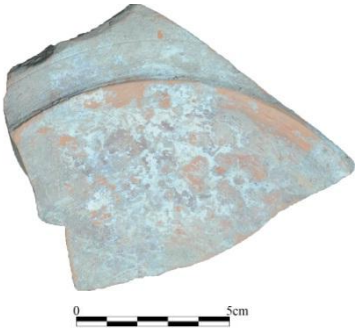
68

69

70

71

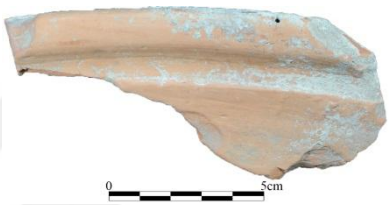
Levha 63

72

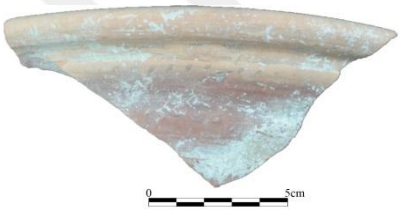
73

74

75

76

77

78

Levha 64

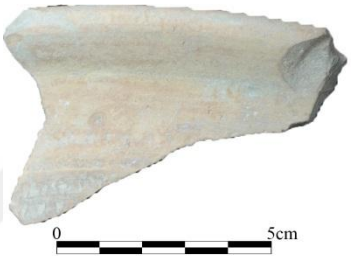
79

80

81

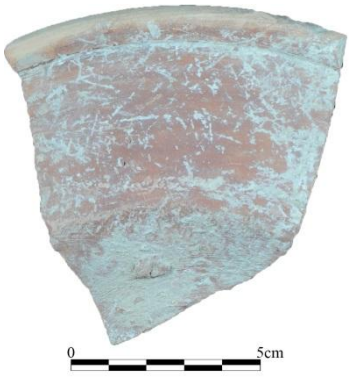
82

83

84

85

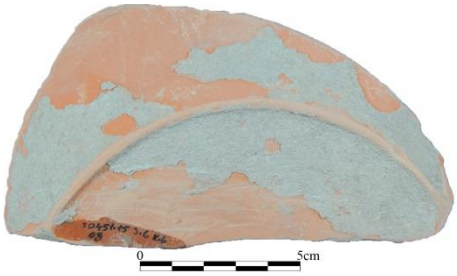

86

Levha 65

87

88

89

90

91

92

93

94

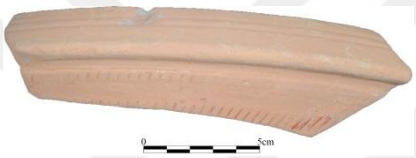
Levha 66

95

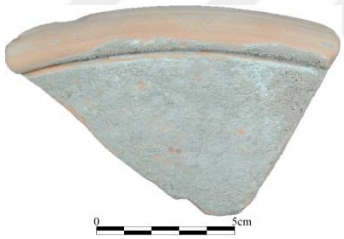
96

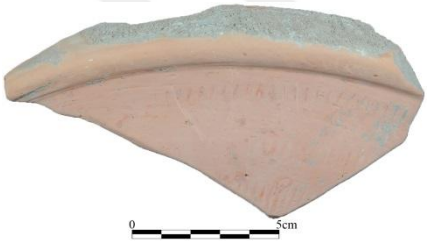
97

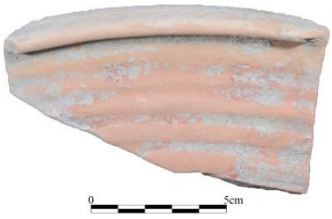
98

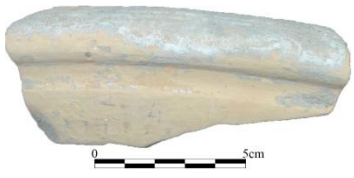
99

100

101

102

Levha 67

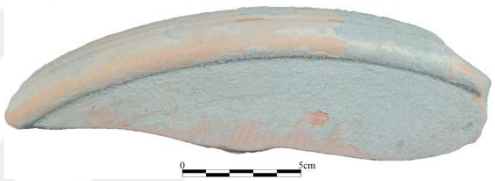
103

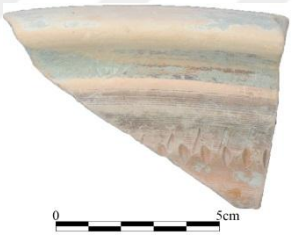
104

105

106

107

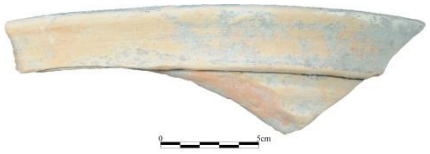
108

109

110

111

112

113

114

115

116

Levha 69

117

118

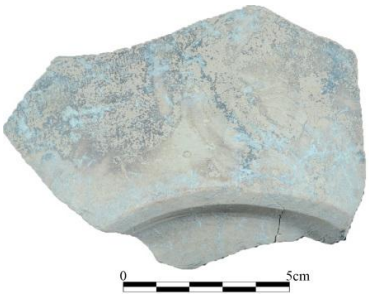
119

120

121

122

123

124

Levha 70

125

126

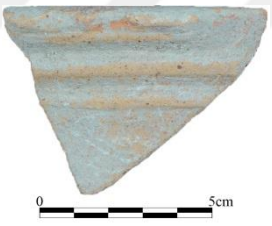
127

128

129

130

131

132

133

134

Levha 71

135

136

137

138

139

140

141

142

Levha 72

143

144

145

146

147

148

Levha 73

149

150

151

152

153

154

155

156

157

Levha 74

158

159

160

161

Levha 75

162

163

164

165

166

167

168

169

Levha 76

170

171

172

173

174

175

Levha 77

176

177

178

179

180

181

Levha 78

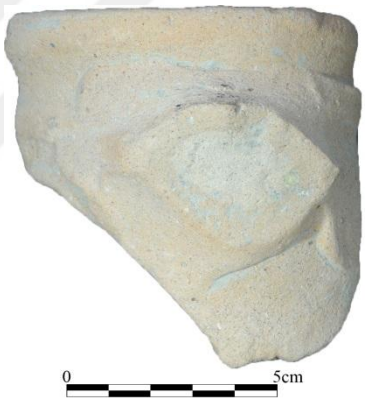
182

183

184

185

186

Levha 79

187

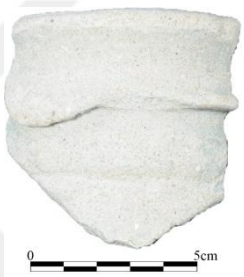
188

189

190

191

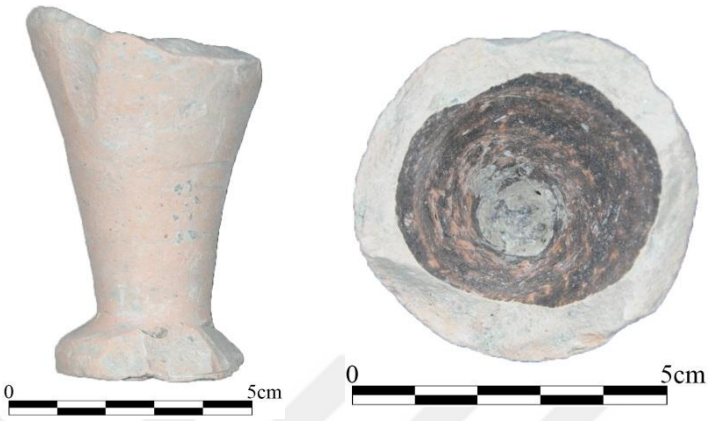
192

193

194

195

196

Levha 82

197

198

199

200

201

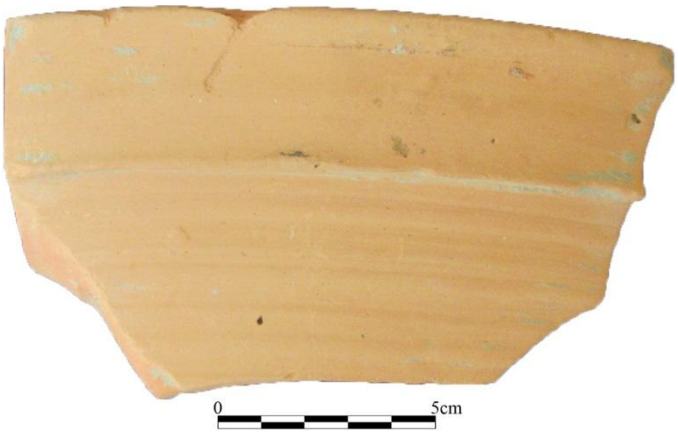
Levha 83

202

203

204

Levha 84

205

206

207

208

209

210

211

Levha 86

212

213

214

215

Levha 87

216

217

218

219

220

Tablo 1: 779-14 Parsel Sondajlarının Mekânlara Göre Dağılımı

SONDAJ	1 Nolu Mekân (*fauces* ve *atrium*)	2 Nolu Mekân (*tablinum*)	3 Nolu Mekân (*ala*)	4 Nolu Mekân	5 Nolu Mekân	6 Nolu Mekân	7 Nolu Mekân	8 Nolu Mekân	Bahçe?
1/15					Mekân içi güney duvarının önü				
2/15							Mekân içi		
3/15									Yapının güney duvarının önü
4/15									Parselin güney sınırı
5/15									Üzeri kapalı atık su kanalı
6/15		Güneybatı köşesi							
7/15								Mekân içi kuzeybatı köşesi, duvar önü	
8/15					Mekân içi doğu duvarının önü				
9/15	Koridor		Koridor						
10/15	Yapının doğu duvarı	Yapının doğu duvarı							
13/15	*İmpluvium* ve doğu duvar								
14/15	*İmpluvium*								
15/15		Batı duvar	Giriş					Doğu duvar	
19/15					Mekân içi				
20/15							Mekân içi		

Tablo 2: 798-1 Parsel A Yapısı Sondajlarının Mekânlara Göre Dağılımı

SONDAJ	Avlu ve Atık Su Kanalları	Ana Bölüm
23/15		Yapının batı duvarı
24/15		Yapının güneybatı köşesi
25/15		Yapının kuzey sınırı-ana bölümün orta hattı
26/15		Ana bölümün ortası
27/15		Ana bölümün kuzeydoğusu
28/15		Ana bölümün güneydoğusu
29/15	Avlunun batı sınırı-kısa atık su kanalı-uzun atık su kanalının başlangıcı	
30/15	Avlu	
32/15	Yapının doğu sınırı	
41/15		Ana bölümün kuzeybatı köşesi
42/15		Yapının kuzey sınırı-ana bölümün orta hattı
43/15		Ana bölümün orta hattı, kuzey-güney doğrultulu duvar kalıntısı
44/15		Kuzey-güney doğrultulu duvar kalıntısı ile ana bölümün doğu sınırı arası
45/15		Ana bölümün doğu sınırı
46/15	Avlunun taban kotunun altındaki kuzey-güney doğrultulu duvar kalıntısı	
48/15	Yapının doğu sınırı	
49/15	Uzun atık su kanalının doğusu	
50/15	Yapının güney sınırı-uzun atık su kanalının bitimi	
60/15		Yapının güney duvarı
61/15		Yapının güney sınırı-ana bölümün orta hattı
62/15		Ana bölümün doğu sınırının ortasındaki doğu-batı doğrultulu duvar kalıntısı

Tablo 3: 798-1 Parsel B Yapısı Sondajlarının Mekânlara Göre Dağılımı

SONDAJ	1 Nolu Mekân	2 Nolu Mekân	3 Nolu Mekân	4 Nolu Mekân	5 Nolu Mekân	6 Nolu Mekân
1/15	Taş döşemeli zeminin batı yarısı					
2/15	Taş döşemeli zeminin doğu yarısı					
3/15				Mekânın doğu duvarının dışı		
4/15				Mekânın güneybatısı		
5/15				Mekânın kuzey yarısı		
6/15				Üzeri kapalı atık su kanalının batı ucu		
7/15					Mekânın güneybatısı	
8/15				Üzeri kapalı atık su kanalının doğu ucu		
9/15					Mekânın içi, kuzey duvarı	
10/15						Mekânın içi, kuzey duvarı
35/15				Üzeri kapalı atık su kanalı		
56/15				Mekânın ortası		
57/15		Mekânın kuzey duvarı	Mekânın kuzey ve batı duvarının köşesi	Mekânın güney duvarının ortası		
58/15			Mekânın kuzey ve doğu duvarının köşesi	Mekânın güney ve doğu duvarının köşesi		
59/15				Mekânın doğu duvarının ortası		

Tablo 4: 785-19/785-18 Parsel A Yapısı Sondajlarının Mekânlara Göre Dağılımı

SONDAJ	A1 Nolu Mekân	A2 Nolu Mekân	A3 Nolu Mekân	1 Nolu Sokak
785-19/6				Sokağın orta noktası
785-19/7				Sokağın doğu yarısı
785-19/8				Sokağın doğu ucu
785-19/9				Sokağın batı ucu
785-19/10		Mekânın kuzey duvarı		Sokağın orta noktası
785-19/11	Mekânın batı yarısı			
785-19/12	Mekânın doğu yarısı			
785-19/13			Mekânın doğu duvarı	
785-19/14		Mekânın güney yarısı		
785-19/15	Mekânın içi, 6 basamaklı merdiven			
785-19/16	6 basamaklı merdivenin bitimindeki taş döşemeli zemin			

Tablo 5: 785-19/785-18 Parsel B Yapısı Sondajlarının Mekânlara Göre Dağılımı

SONDAJ	B1 Nolu Mekân (*vestibulum*)	B2 Nolu Mekân (*peristyl*? avlu)	B3 Nolu Mekân (triklinium/oecus)	B4 Nolu Mekân	B5 Nolu Mekân	B6 Nolu Mekân	B7 Nolu Mekân	B8 Nolu Mekân	B9 Nolu Mekân	2 Nolu Sokak-C Yapısı
785-19/1	Mekân içi, seki									
785-19/2	Mekânın doğu duvarı	Batı *portiko*								
785-19/3		*Peristyl*? batı sınırı								
785-19/4		Havuz (çeşme)								
785-19/5	Mekân içi			Mekân içi						
785-19/6	Mekânın güney ve doğu duvarı									
785-19/7		Batı *portiko* güney ucu								
785-18/1		Kuzeydoğu köşesi								
785-18/2		Kuzeybatı köşesi			Kuzey ve doğu duvarı	Doğu ve güney duvarı	Güney ve batı duvarı			
785-18/3									Mekânın güney yarısı ve önü	
785-18/4			Mekânın batı yarısı					Kapı geçişi		
785-18/5										Doğu yarısı
785-18/6										Batı yarısı-C Yapısı giriş

Tablo 6: 779-14 Parsel Seramik Değerlendirme Tabloları/Sofra ve Servis Kapları

Form	Yüzyıl											
	MÖ 1. yüzyıl ortası-MS 2. yüzyıl			MS 2-3. yüzyıl		MS 5-6. yüzyıl		MS 6-7. yüzyıl				
	Tür		Kat. No.	Tür	Kat. No.	Tür	Kat. No.	Tür		Kat. No.		
Tabak	DSC Pergamon Meyer-Schlichtman Typ T 13a Andriake Tabak Form 1		1	-	-	Afrika Kırmızı Astarlı Seramiği Form 89?90?	9	LRD Form 8		10		
	DSD Form P11		2					LRD Form 9/A		11, 12		
	DSD Form P12		3					LRD Form 9/B		13, 14		
Kâse	DSD Form P28		4	-	-	-	-	-		-		
Kâse/Basin	-		-	DSC Çandarlı Form H1	8	-	-	-		-		
Basin	-		-	-	-	-	-	LRD Form 10		15		
								LRD Form 11		16		
Testi	-		-	-	-	-	-	-		18		
Sürahi	DSD Form X52		5	-	-	-	-	-		19		
	DSD Form X59		6									
Krater	DSD Form P42		7	-	-	-	-	-		-		
Kapak	-		-	-	-	-	-	LRD		17		
Toplam	7			1		1		10				

Tablo 7: 779-14 Parsel Seramik Değerlendirme Tabloları/Depolama Kapları

Form	Yüzyıl									
	MS 1-2. yüzyıl		MS 2-4. yüzyıl		MS 3-6. yüzyıl		MS 5-7. yüzyıl			
	Tür	Kat. No.	Tür	Kat. No.	Tür	Kat. No.	Tür	Kat. No.		
Ticari amphora	Kilikya Tip 1/Agora G199/Zemer 41	24-37 (MS 1-2. yüzyıl)	Tripolitan 3	43 (MS 2-4. yüzyıl)	Dressel 23	46 (MS 3-erken 6. yüzyıl)	LRA 1B	51 (MS 5-6. yüzyıl başı) 52 (MS 6-7. yüzyıl)		
	Carrot	38-41 (MS 1-2. yüzyıl)	Koan amphora (Beirut)	44 (MS 100-230)			LRA 2C	53 (MS 6-7. yüzyıl)		
	Tripolitanian 1	42 (MS 1-2. yüzyıl ortası)	LRA 8/Agora M273	45 (MS 4. yüzyıl)	Keay 47	47 (MS 4-5. yüzyıl ortası)	LRA 3B3	50 (MS 5. yüzyıl)		
							LRA 8/Agora M273	48, 49 (MS 5. yüzyıl) 54 (MS 7. yüzyıl)		
Toplam	19		3		2		7			

Tablo 8: 798-1 Parsel Seramik Değerlendirme Tabloları/Sofra ve Servis Kapları

Form	Yüzyıl							
	MÖ 2-MS 2. yüzyıl		MS 4-5. yüzyıl		MS 5-7. yüzyıl			
	Tür	Kat. No.	Tür	Kat. No.	Tür	Kat. No.		
Tabak	DSA Form 13B	57	ARS Form 82	65	LRD Form 2	67-69 (MS 5. yüzyıl) 70, 71 (MS 6. yüzyıl)		
			LRD Form 1	66	LRD Form 9A	85-91		
					LRD Form 9B	92-94		
					LRD Form 9C	95-101		
					LRD Form 9C-10	102-105		
Tabak/kâse	-	-	-	-	LRD Form 8	77-84		
Fincan	DSA Form 22B	58	-	-	-	-		
	DSA Form 48	59						
	DSD Form P19	60						
Kâse	DSD Form P25	61	LRD Form H8A	125	LRD Form 6	72		
Krater	DSD Form P37	62	-	-	-	-		
Basin	-	-	-	-	LRD Form 7	73-76		
					LRD Form 10	106-110		
					LRD Form 11	111-115		
Sürahi	DSD Form X58	63	-	-	-	-		
	DSD Form ?	64						
Kavanoz	-	-	-	-	LRD Form 12	116-124		
Testi	-	126	-	-	-	127-138		
Toplam	9		3			70		

Tablo 9: 798-1 Parsel Seramik Değerlendirme Tabloları/Pişirme Kapları

Form	Kat. No.	Yüzyıl	Toplam
Güveç/tencere	139-149	MS 5. yüzyıl	18
	150, 151	MS 5-6. yüzyıl	
	152-155	MS 4-7. yüzyıl	
	156	MS 5-7. yüzyıl	
Çömlek	157	MS 7. yüzyılın ortası	1
Tava	158	MS 1-3. yüzyıl	6
	159-163	MS 5-7. yüzyıl	

Tablo 10: 798-1 Parsel Seramik Değerlendirme Tabloları/Depolama Kapları

Form	Yüzyıl								
	MS 1-2. yüzyıl		MS 4-5. yüzyıl				MS 6-7. yüzyıl		
	Tür	Kat. No.	Tür	Kat. No.			Tür	Kat. No.	
Ticari amphora	Kilikya Tip 1/Agora G199/Zemer 41	164-166	Keay 23	167			LRA 1B	172-191	
			LRA 8/Agora M 273	168					
			Keay 52	169			LRA 5-6	192	
			LRA 1A	170, 171					
Dolium/pithos	-	-	-	-			-	193 (MS 5-7. yüzyıl)	
Toplam	3		5					22	

Tablo 11: 785-19/785-18 Parsel Seramik Değerlendirme Tablosu

Form	Kat. No.	Yüzyıl	Toplam
Tabak (LRD Form 8)	202	MS geç 6. yüzyıl	1
Basin (LRD Form 11)	203, 204	MS 6. yüzyılın son çeyreği-MS 7. yüzyılın başı	2
Testi	205, 206	MS 6-7. yüzyıl	2
Güveç/tencere	207	MS 4-7. yüzyıl	3
	208	MS 5. yüzyıl	
	209	MS 5. yüzyılın üçüncü çeyreği-MS 6. yüzyılın başı	
Ticari amphora (LRA 1B)	210-214	MS 6-7. yüzyıl	5
Dolium/pithos	215	MS 5-7. yüzyıl	1
Unguentarium	216	MS 5-7. yüzyıl	3
	217, 218	MS 6. yüzyıl-7. yüzyılın başı	
Geçmeli kapak	219	MS 6-7. yüzyıl	1
Kandil	220	MS 6-7. yüzyıl	1

Tablo 12: 779-14 Parsel Seramiklerinin Buluntu Noktaları

Sondaj	Yeri	Seviye	Kat. No.	Alt sınır/Üst sınır
1	5 Nolu Mekân içi güney duvarının önü	3.33-2.79	-	-
		2.79-2.15	13, 25, 45	1-2. yy/6-7.yy
		2.15-1.33	-	-
2	7 Nolu Mekân içi	3.33-2.80	-	-
		2.80-2.15	29, 54	1-2. yy/7.yy
		2.15-1.77	-	-
3	Bahçe? Yapının güney duvarının önü	3.34-3.24	-	-
		3.24-2.61	24, 30, 37	MS 1-2. yy
		2.61-1.91	-	-
		1.91-1.79	-	-
		1.79-1.57	-	-
4	Parselin güney sınırı	3.49-2.92	-	-
		2.92-2.17	-	-
		2.17-1.65	26, 38	1-2. yy
5	Üzeri kapalı atık su kanalı	3.42-2.74	-	-
		2.74-1.99	15, 17	6-7.yy
		1.99-1.66	44, 47	2-3.yy/4-5.yy
6	2 Nolu Mekân güneybatı köşesi	-	-	-
7	8 Nolu Mekân içi kuzeybatı köşesi,	3.30-2.80	-	-
		2.80-1.82	32	1-2. yy
8	5 Nolu Mekân içi doğu duvarının önü	3.31-2.79	-	-
		2.79-1.78	27, 31, 48	1-2. yy/5.yy
9	1 ve 2 Nolu Mekân	3.30-2.75	-	-
		2.75-1.67	20, 42, 49	1-2. yy/5.yy
10	Yapının doğu duvarı	3.42-3.11	-	-
		3.11-2.60	28, 48, 51	1-2. yy/5-6.yy
		2.60-1.91	33	1-2. yy
11	Yapının doğu dışı	3.44-2.99	-	-
		2.99-2.25	52	6-7.yy
		2.25-1.91	-	-
12	Yapının doğu dışı	3.44-2.82	-	-
		2.82-1.97	9, 10, 11, 16, 18, 19	5.yy/6-7.yy
13	*İmpluvium* ve doğu duvar	3.37-3.19	-	-
		3.19-2.54	2, 8, 14, 34, 55	1-2. yy/6-7.yy
		2.54-1.92	4	1-2. yy
		1.92-1.30	-	-
14	*İmpluvium*	3.37-2.57	-	-
		2.57-2.28	5, 12, 23	1.yy/6-7.yy
		2.28-1.95	21, 22	4-7. yy
15	2 ve 3 Nolu Mekân	3.37-2.84	-	-
		2.84-1.63	46, 50, 56	3-6. yy/6-7.yy
		1.63-1.47	36	1-2. yy
19	5 Nolu Mekân içi	3.44-2.75	53	6-7.yy
		2.75-?	35, 39, 40, 41, 43	1-2. yy
20	7 Nolu Mekân içi	Yüzey seviyesi-duvarın bitişi	1, 3, 6, 7	1-2. yy

Tablo 13: 798-1 Parsel Seramiklerinin Buluntu Noktaları

Sondaj	Yeri	Seviye	Kat. No.	Alt sınır/Üst sınır
1	B Yapısı/1 Nolu Mekân taş döşemeli zemin üzerinden	3.96-2.86	172, 173, 189	6-7.yy
2	B Yapısı/1 Nolu Mekânın doğu yarısı	4.06-2.70	80, 136, 153, 155, 166, 191, 194	1-2.yy/6-7.yy
3	B Yapısı/4 Nolu Mekânın doğu duvarının doğu dışı	4.06-2.70	93, 129, 135, 156, 157	1-2.yy/6-7.yy
4	B Yapısı/4 Nolu Mekânın güneybatı köşesi	3.88-2.48	112, 142, 154	4-7.yy
5	B Yapısı/4 Nolu Mekân	3.90-2.54	-	-
6	B Yapısı/Üzeri kapalı atık su kanalının batı ucu	2.87-2.39	72, 84, 88, 95-100, 102, 106, 119, 197, 198, 200, 201,	5-7.yy
7	B Yapısı/5 Nolu Mekânın güney duvarı	3.90-2.19	61, 63, 145, 158, 164, 165	1-2.yy/5.yy
8	B Yapısı/Üzeri kapalı atık su kanalının doğu ucu	3.90-3.18	67, 90, 146, 150	5.yy/6-7.yy
9	6 Nolu Mekân	3.90-2.76	-	-
10	6 Nolu Mekân	3.90-2.12	-	-
11	Parselin kuzey yarısı, A ve B Yapılarının arası	4.08-1.56	-	-
12	Parselin kuzey yarısı, A ve B Yapılarının arası	4.12-3.44	77	6-7.yy
		3.44-2.46	-	-
		2.46-1.53	-	-
13	B Yapısının kuzey duvarının kuzeyi	3.86-2.34	-	-
14	B Yapısının kuzey duvarının kuzeyi	3.90-2.59	-	-
15	Parselin kuzeybatısı	3.94-2.60	-	-
16	Parselin kuzey yarısı, A ve B Yapılarının arası	3.98-2.99	-	-
		2.99-2.34	69, 70, 71, 91, 92, 123, 127, 137, 182, 192	5-7.yy
		2.34-1.80	-	-
17	Parselin kuzey yarısı	4.02-2.57	-	-
18	Parselin ortası	3.95-2.87	-	-
19	Parselin ortası, 29m uzunluğundaki duvar	3.98-3.80	-	-
		3.80-3.44	-	-
		3.44-3.21	-	-
		3.21-2.92	58, 62, 171	MÖ 1.yy-MS 1. yy/MS 5. yy
		2.92-1.74	-	-
20	Parselin ortası, 29m uzunluğundaki duvarın kuzeyi	3.86-3.20	168, 169	MS 4-5. yy
		3.20-2.76	59	MS 1. yy
21	Parselin ortası, 29m uzunluğundaki duvarın güneyi	3.95-3.72	86, 103, 104, 105, 199	MS 6-7. yy
		3.72-3.24	73	MS 6. yy
		3.24-2.55	167	MS 4-5. yy

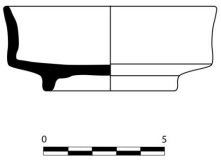
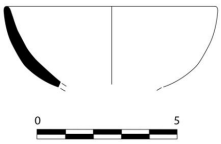
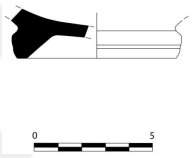
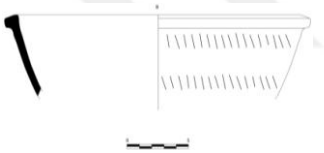
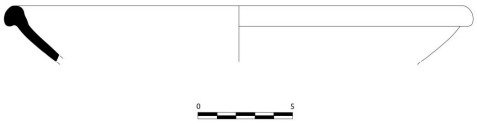
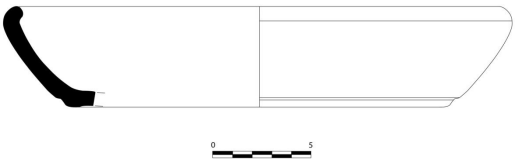
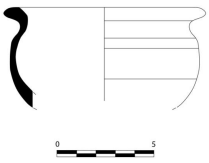
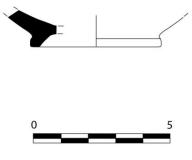
22	Parselin ortası, 29m uzunluğundaki duvarın kuzeyi	4.02-3.24	89, 115, 149,	5-7.yy
23	A Yapısı ana bölüm/Yapının batı duvarı	3.78-2.78	176, 187	6-7.yy
24	A Yapısı ana bölüm	3.66-2.10	-	-
25	A Yapısı ana bölüm	4.01-3.40	-	-
		3.40-2.58	186	6-7.yy
26	A Yapısı ana bölüm	4.00-3.64	-	-
		3.64-3.18	126, 141,152, 159	2-3.yy/5-7.yy
		3.18-2.54	-	-
27	A Yapısı ana bölüm	3.88-3.58	-	-
		3.58-2.55	-	-
28	A Yapısı ana bölüm	3.80-3.51	-	-
		3.51-3.25	-	-
		3.25-2.87	-	-
		2.87-2.61	195	MÖ 2.yy sonu
29	A Yapısı-Avlunun batısındaki kısa atık su kanalının içinden	3.86-3.63	-	-
		3.63-3.15	74, 76, 79, 81, 85, 87, 101, 108, 110, 113, 114, 116, 117, 118, 120, 121, 122, 124, 130, 131, 132, 133, 134, 138.	5.yy/6-7.yy
		3.15-2.95	68	5.yy 3. çeyreği
30	A Yapısı-Avlu ve kuyu	3.86-3.77	161, 179, 183	5-7.yy
		3.77-3.41	109, 181, 188	6-7.yy
31	A Yapısı avlunun güneyi ile yapının güney duvarı arası	3.86-3.25	128, 190	6-7.yy
		3.25-2.95	-	-
		2.95-2.60	65, 107, 111, 139, 143	5.yy/7.yy
32	A Yapısı avlunun güneyi ile yapının güney duvarı arası	3.88-2.36	-	-
33	Parselin ortası, 29m uzunluğundaki duvarın kuzeyi	4.00-2.58	75, 82, 193	5-7.yy
34	Parselin ortası, 29m uzunluğundaki duvarın güneyi	4.02-2.62	-	-
35	B Yapısı/4 Nolu Mekânın kuzeybatı köşesi, üzeri kapalı atık su kanalının seviyesinden	3.90-3.00	-	-
		3.00-2.49	94, 148, 162, 174, 196	MÖ 2.yy/6-7.yy
36	Parselin ortası, 29m uzunluğundaki duvarın güneyi	3.95-2.52	-	-
37	Parselin ortası, 29m uzunluğundaki duvarın güneyi	4.00-2.46	-	-
38	Parselin ortası, 29m uzunluğundaki duvarın kuzeyi	3.98-2.52	-	-
39	Parselin ortası, 29m uzunluğundaki duvarın kuzeyi	4.05-2.42	57	MÖ 1.yy-MS 1. yy

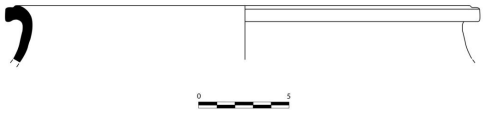
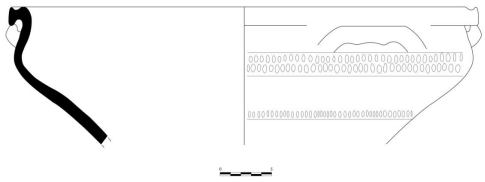
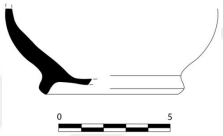
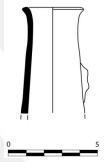
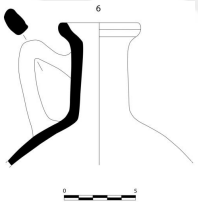
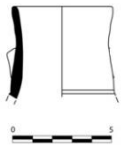
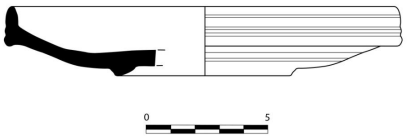
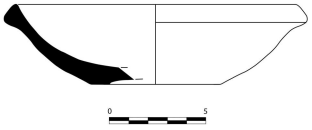
40	Parselin ortası, 29m uzunluğundaki duvarın kuzeyi	3.98-2.42	-	-
41	A Yapısı ana bölüm	3.97-2.57	-	-
42	A Yapısı ana bölüm	3.88-2.48	-	-
43	A Yapısı ana bölüm	3.79-2.16	-	-
44	A Yapısı ana bölüm	3.84-2.26	-	-
45	A Yapısı-Ana bölüm	3.79-1.96	-	-
46	A Yapısı-Avlunun güneyi	3.77-3.21	83	6-7.yy
		3.21-2.34	64	1-2.yy
47	A Yapısının doğu dış duvarının doğusu	3.87-2.71	-	-
		2.71-2.24	60	1. yy
48	A Yapısı avlunun güneyi ile yapının güney duvarı arası	3.91-2.21	-	-
49	A Yapısı-Avlunun güneyi	3.83-3.28	140	5.yy
		3.28-1.97	-	-
50	A Yapısının içindeki atık su kanalının başlangıcı	3.88-3.71	-	-
		3.71-2.87	-	-
		2.87-2.63	177, 185	6-7.yy
51	A Yapısının güney duvar	3.95-2.16	-	-
52	A Yapısının güney duvarının altı, atık su kanalının kapak taşlarının üst seviyesinden	3.95-2.96	151, 163	5-7.yy
53	A Yapısının doğu dış duvarının doğusu	4.05-2.36	144, 160, 184	5-7.yy
54	A Yapısının doğu dış duvarının doğusu	4.05-2.35	-	-
55	A Yapısının doğu dış duvarının doğusu	4.08-2.60	-	-
56	B Yapısı/3 Nolu Mekân	4.00-2.36	-	-
57	B Yapısı/2 Nolu Mekân	3.98-2.43	-	-
58	B Yapısı/3 Nolu Mekânın doğu duvarı ile kuzey duvarının köşe noktası	4.07-3.43	-	-
		3.43-2.48	78, 125, 147, 170	5-7.yy
59	B Yapısı/4 Nolu Mekân	3.94-2.64	-	-
60	A Yapısı ana bölüm/Yapının güney duvarı	3.87-3.48	-	-
		3.48-2.93	-	-
		2.93-2.57	-	-
61	A Yapısı ana bölüm	3.98-2.37	-	-
62	A Yapısı ana bölümün doğu duvarı	3.77-3.41	175	6-7.yy
		3.41-2.93	-	-
63	Parselin kuzey yarısı	3.14-2.75	-	-
64	B Yapısı 5 Nolu Mekânın kuzey duvarının kuzeyi	3.08-2.50	-	-
65	Parselin ortası ve kuzey yarısı	4.17-3.47	-	-
66	Parselin kuzey yarısı, A ve B Yapılarının arası	3.98-1.80	-	-
67	Parselin kuzey yarısı	4.03-2.68	-	-
68	Parselin ortası	3.98-2.60	-	-

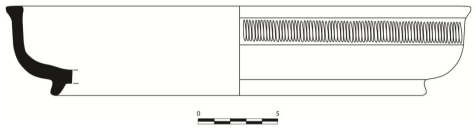
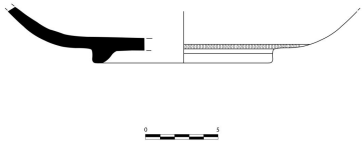
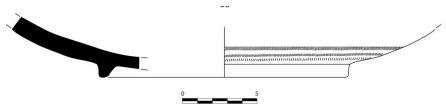
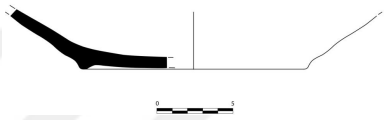
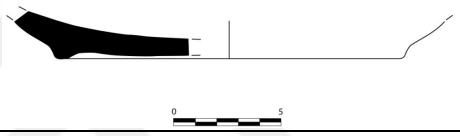
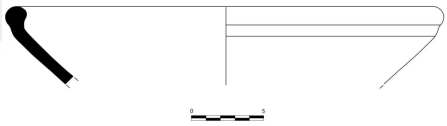
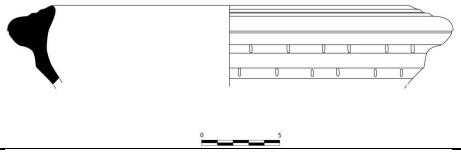
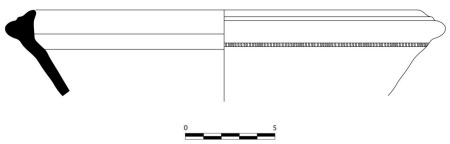
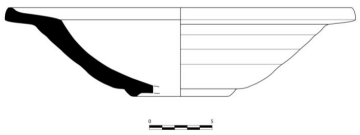
Tablo 14: 785-19/785-18 Parsel Seramiklerinin Buluntu Noktaları

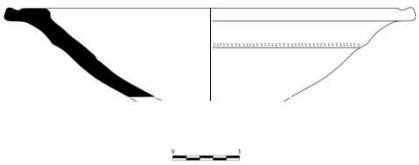
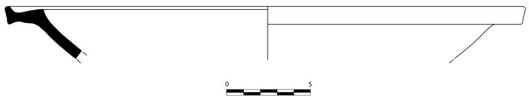
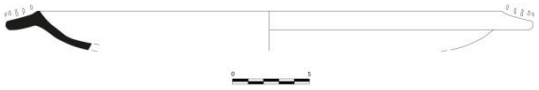
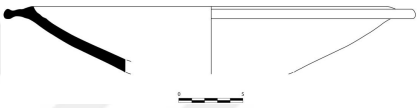
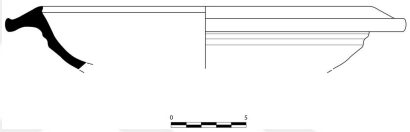
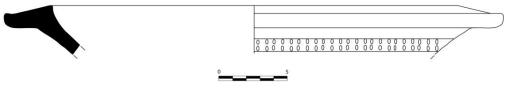
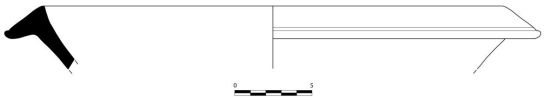
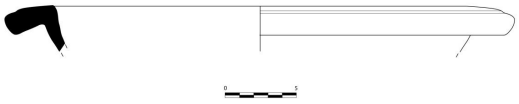
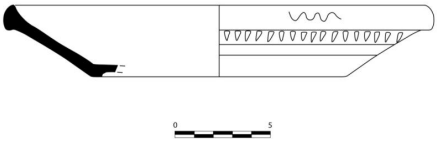
Sondaj	Yeri	Seviye	Kat. No.	Alt sınır/Üst sınır
785-19/12	A Yapısı-A1 Nolu Mekân	13.39-12.74	-	-
		12.74-12.08	218	6-7.yy
		12.08-11.50	203, 207, 208, 209	4-7. yy
785-19/15	A Yapısı-A1 Nolu Mekân	13.32-12.85	-	-
		12.85-11.74	202, 204, 210, 211, 212, 220	6-7.yy
		11.74-11.10	-	-
785-19/6	B Yapısı-B1 Nolu Mekân	13.50-12.67	205	5-7.yy
785-19/7	B Yapısı-*Peristyl*? Avlu batı *portiko* güney ucundan	13.50-11.65	206, 215, 219	5-7.yy
785-18/2	B Yapısı-*Peristyl*? Avlu kuzey *portiko* batı ucundan	13.37-12.60	-	-
		12.60-12.11	213, 214	6-7.yy
785-18/6	2 Nolu Sokak	13.33-11.88	216, 217	5-7.yy

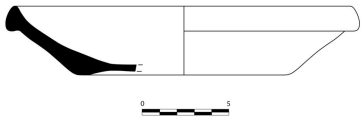
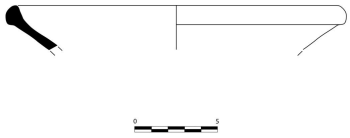
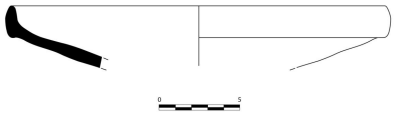
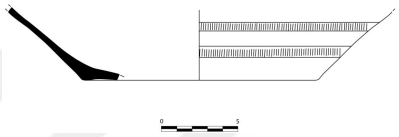
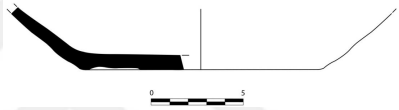
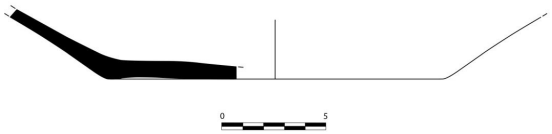
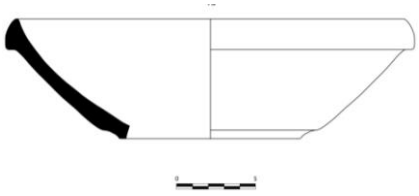
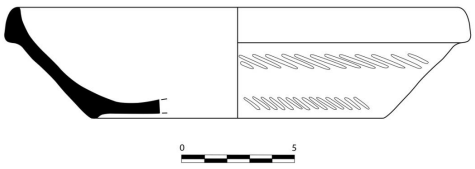
Tablo 15: Form Tablosu

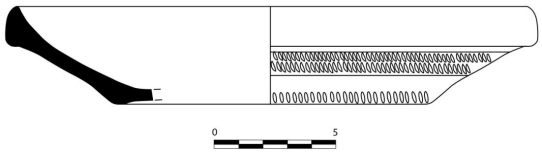
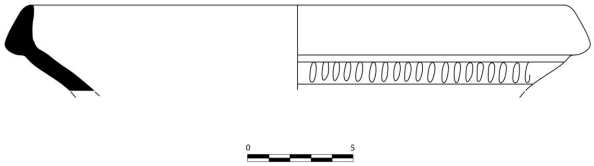
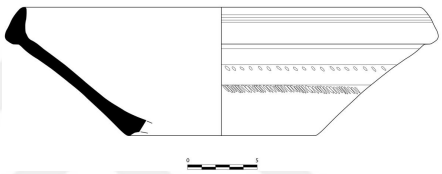
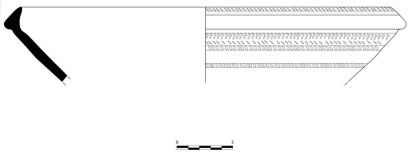
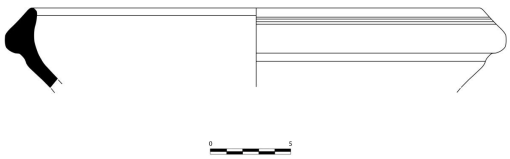
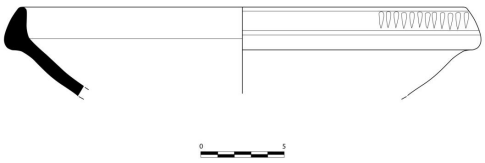
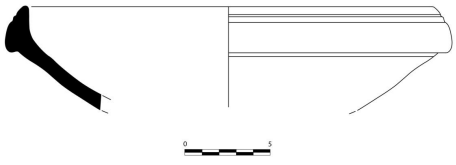
Form	Kat. No.	Çizim
DSA/ Form 13B	57	
DSA/ Form 22B	58	
DSA/ Form 48 (Prototip)	59	
DSC/ Meyer-Schlichtman Typ T 13a	1	
DSC (Çandarlı Seramiği)/ Form H1	8	
DSD/ Form P11	2	
DSD/ Form P12	3	
DSD/ Form P19	60	
DSD/ Form P25	61	

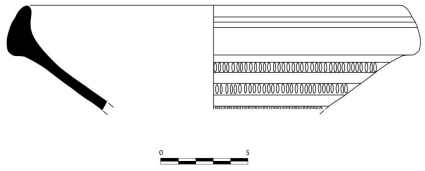
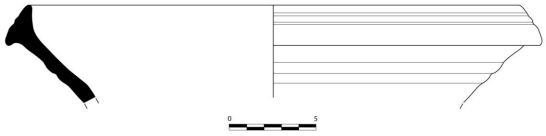
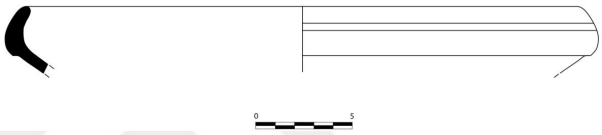
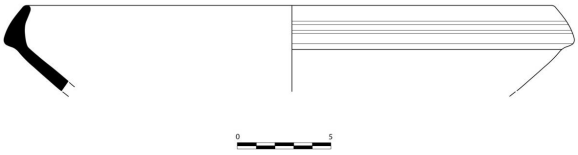
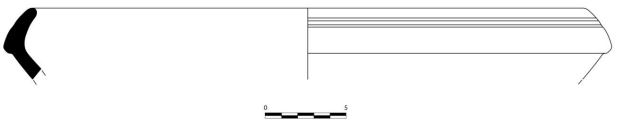
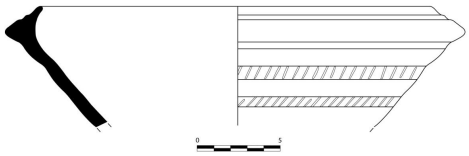
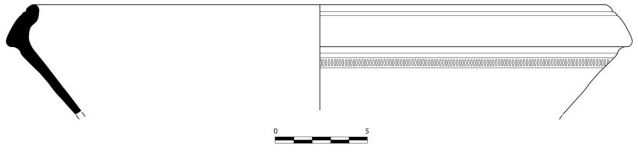
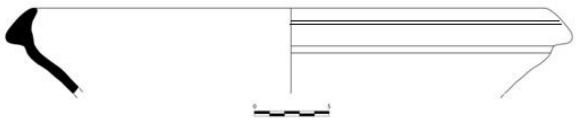
DSD/ Form P28	4	
DSD/ Form P37	62	
DSD/ Form P42	7	
DSD/ Form X52	5	
DSD/ Form X58	63	
DSD/ Form X59	6	
DSD/ Form ?	64	
ARSW/ Form 82 Tip A	65	
ARSW/Form 89?90?	9	
LRD/Hayes Form 1/Meyza Form H1B	66	

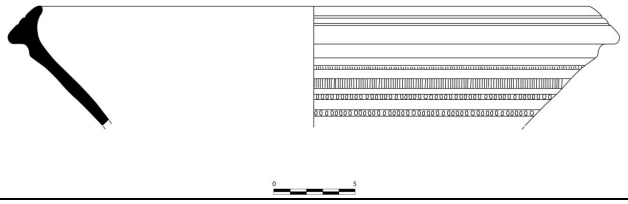
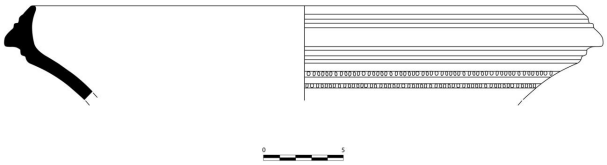
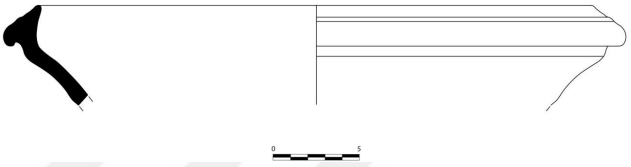
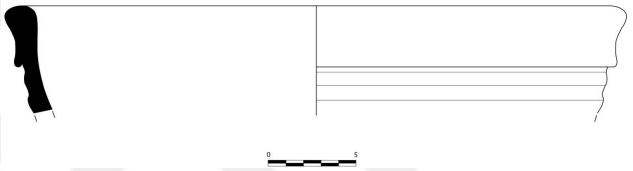
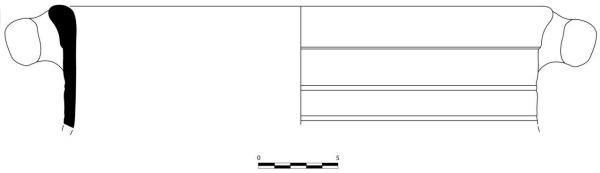
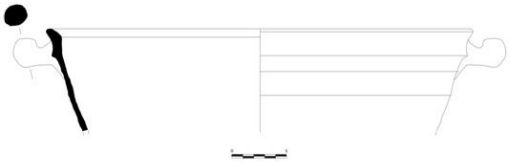
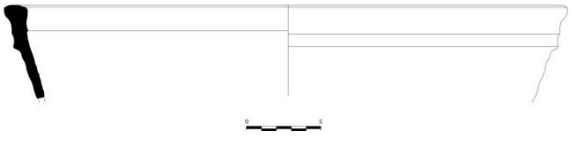
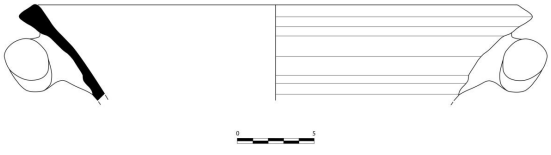
LRD/Hayes Form 2/Meyza Form H2	67	
LRD/Hayes Form 2/Meyza Form H2	68	
LRD/Hayes Form 2/Meyza Form H2	69	
LRD/Hayes Form 2/Meyza Form H2	70	
LRD/Hayes Form 2/Meyza Form H2	71	
LRD/Hayes Form 6/Meyza Form H6A	72	
LRD/Hayes Form 7/Meyza Form H7	73	
LRD/Hayes Form 7/Meyza Form H7	74	
LRD/Hayes Form 7/Meyza Form H7	75	
LRD/Hayes Form 7/Meyza Form H7	76	
LRD/Hayes Form 8/Meyza Form H8	77	

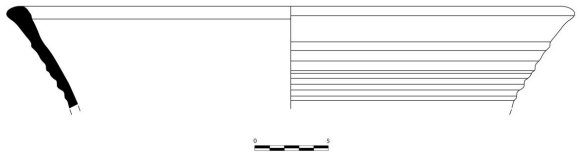
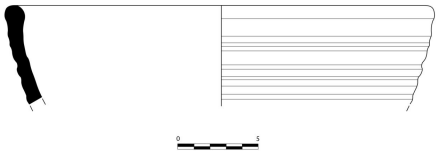
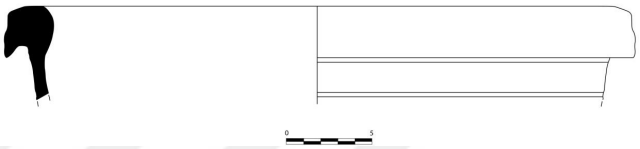
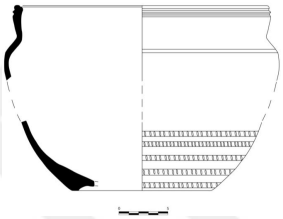
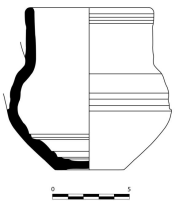
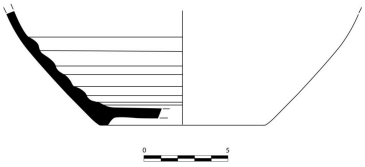
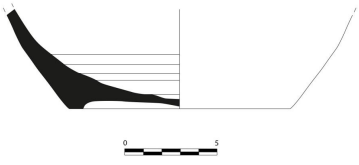
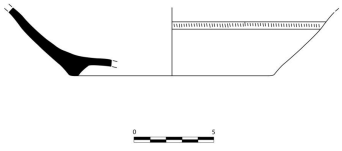
LRD/Hayes Form 8/Meyza Form H8	10	
LRD/Hayes Form 8/Meyza Form H8	78	
LRD/Hayes Form 8/Meyza Form H8	202	
LRD/Hayes Form 8/Meyza Form H8	79	
LRD/Hayes Form 8/Meyza Form H8	80	
LRD/Hayes Form 8/Meyza Form H8	81	
LRD/Hayes Form 8/Meyza Form H8	82	
LRD/Hayes Form 8/Meyza Form H8	83	
LRD/Hayes Form 8/Meyza Form H8	84	
LRD/Hayes Form 9/A-Meyza K3A	11	

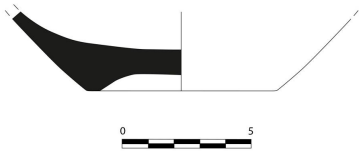
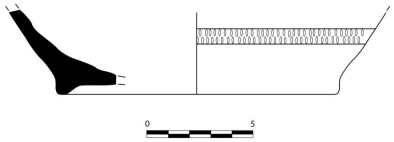
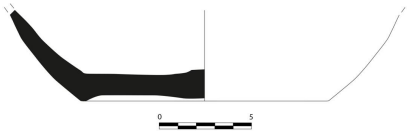
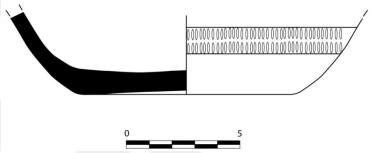
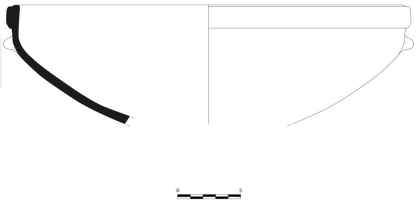
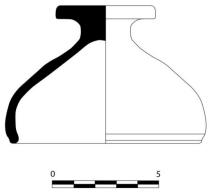
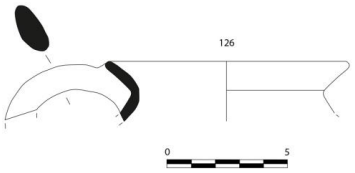
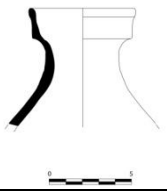
LRD/Hayes Form 9/A-Meyza K3A	85	
LRD/Hayes Form 9/A-Meyza K3A	12	
LRD/Hayes Form 9/A-Meyza K3A	86	
LRD/Hayes Form 9/A-Meyza K3A	87	
LRD/Hayes Form 9/A-Meyza K3A	88	
LRD/Hayes Form 9/A-Meyza K3A	89	
LRD/Hayes Form 9/A-Meyza K3A	90	
LRD/Hayes Form 9/A-Meyza K3A	91	
LRD/ Hayes Form 9/B	13	
LRD/ Hayes Form 9/B	14	

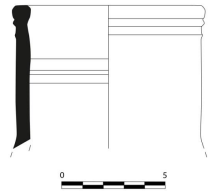
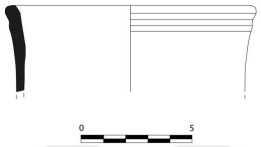
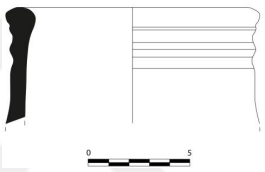
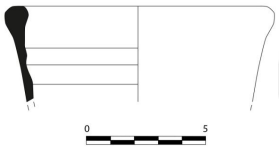
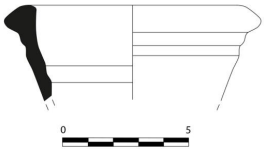
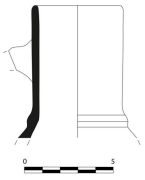
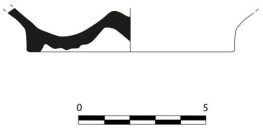
LRD/ Hayes Form 9/B	92	
LRD/ Hayes Form 9/B	93	
LRD/ Hayes Form 9/B	94	
LRD/Hayes Form 9C/Meyza Form K4A	95	
LRD/Hayes Form 9C/Meyza Form K4A	96	
LRD/Hayes Form 9C/Meyza Form K4A	97	
LRD/Hayes Form 9C/Meyza Form K4A	98	
LRD/Hayes Form 9C/Meyza Form K4A	99	

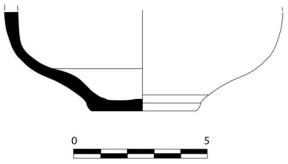
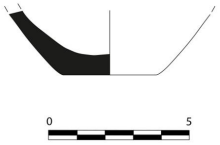
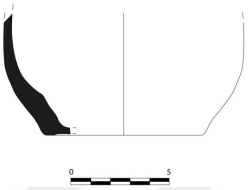
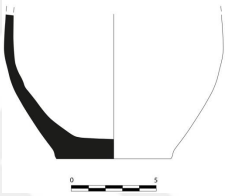
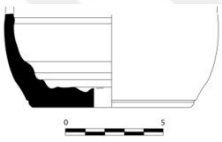
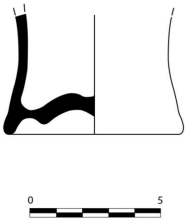
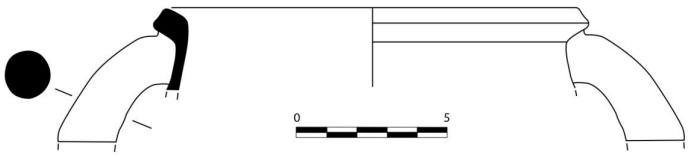
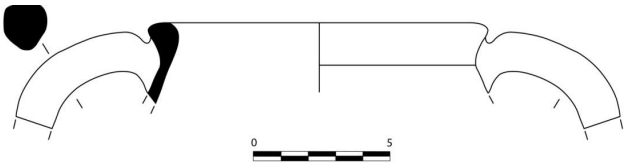
LRD/Hayes Form 9C/Meyza Form K4A	100	
LRD/Hayes Form 9C/Meyza Form K4A	101	
Hayes Form 9/C-10	102	
Hayes Form 9/C-10	103	
Hayes Form 9/C-10	104	
Hayes Form 9/C-10	105	
LRD/ Hayes Form 10-Meyza Form K4B	15	
LRD/ Hayes Form 10-Meyza Form K4B	106	
LRD/ Hayes Form 10-Meyza Form K4B	107	

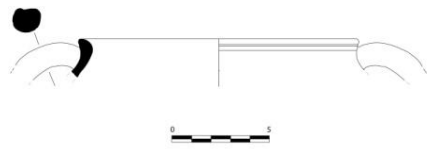
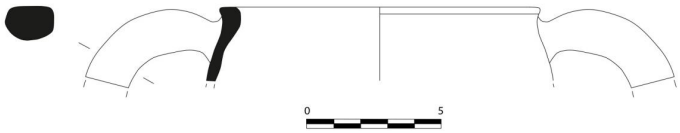
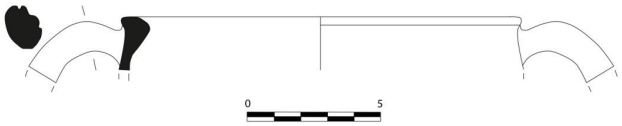
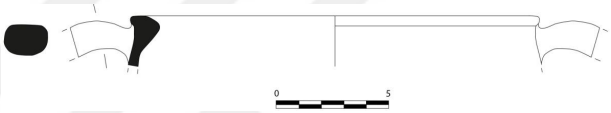
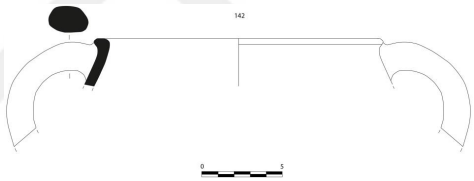
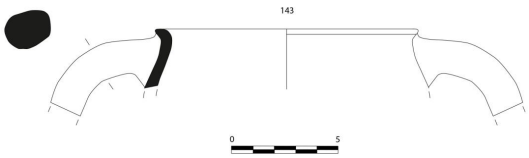
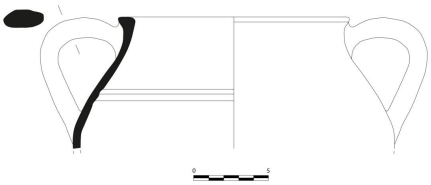
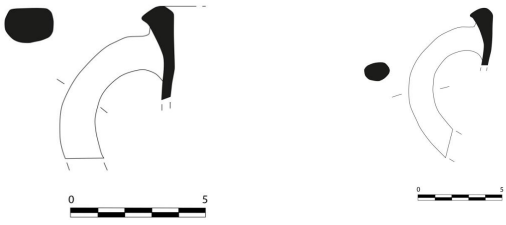
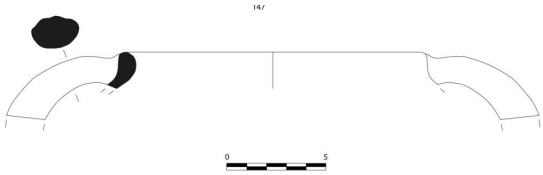
LRD/ Hayes Form 10-Meyza Form K4B	108	
LRD/ Hayes Form 10-Meyza Form K4B	109	
LRD/ Hayes Form 10-Meyza Form K4B	110	
Hayes Form 11/Meyza Form H11	111	
Hayes Form 11/Meyza Form H11	112	
Hayes Form 11/Meyza Form H11	203	
Hayes Form 11/Meyza Form H11	204	
Hayes Form 11/Meyza Form H11	113	

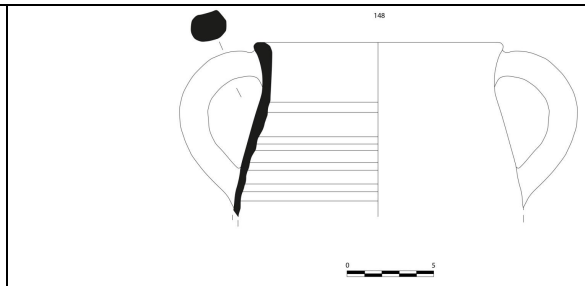
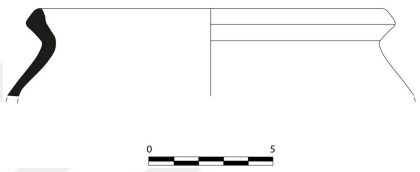
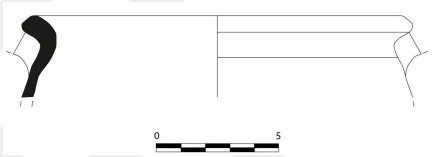
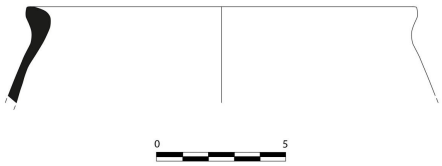
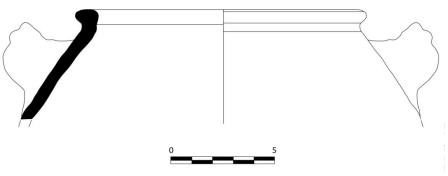
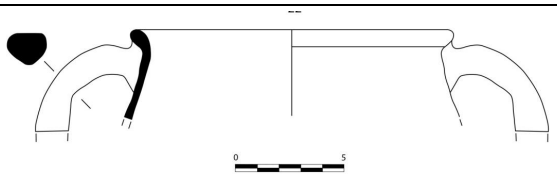
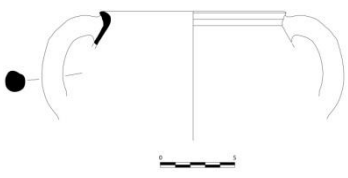
Hayes Form 11/Meyza Form H11	114	
Hayes Form 11/Meyza Form H11	16	
Hayes Form 11/Meyza Form H11	115	
Hayes Form 12/Meyza Form H12	116	
Hayes Form 12/Meyza Form H12	117	
Hayes Form 12/Meyza Form H12	118	
Hayes Form 12/Meyza Form H12	119	
Hayes Form 12/Meyza Form H12	120	

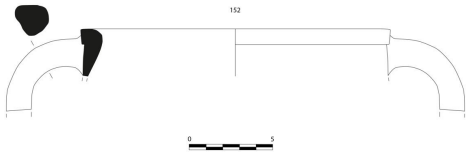
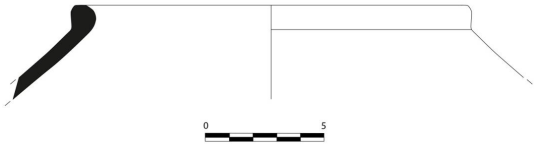
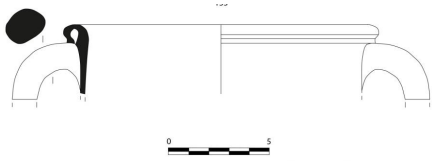
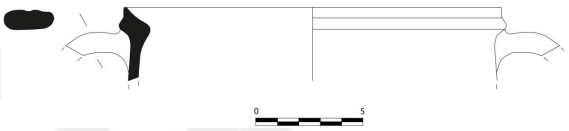
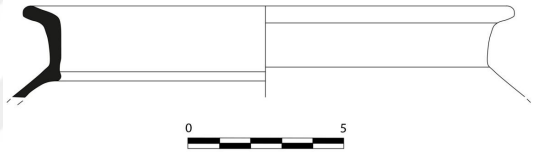
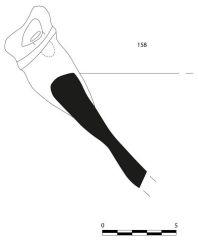
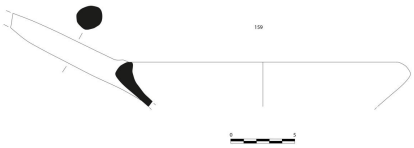
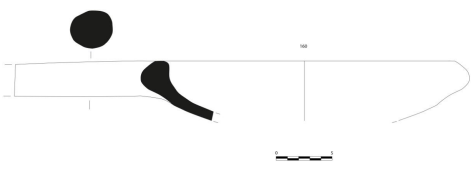
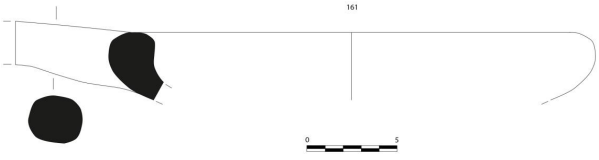
Hayes Form 12/Meyza Form H12	121	
Hayes Form 12/Meyza Form H12	122	
Hayes Form 12/Meyza Form H12	123	
Hayes Form 12/Meyza Form H12	124	
Meyza Form H8A	125	
LRD/Kapak	17	
Testi	126	
Testi	205	

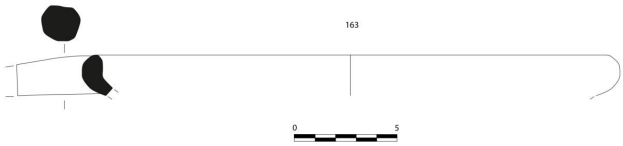
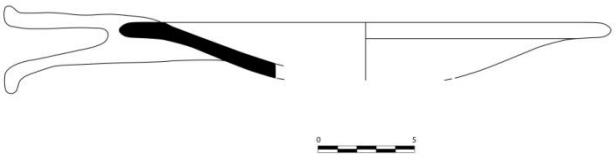
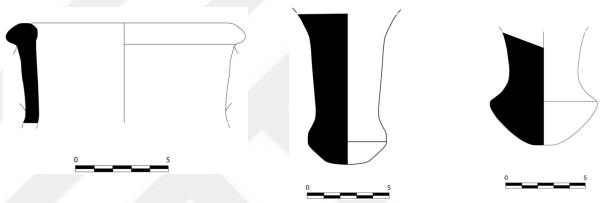
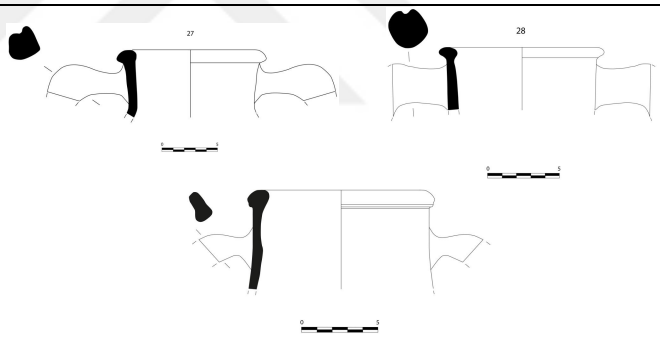
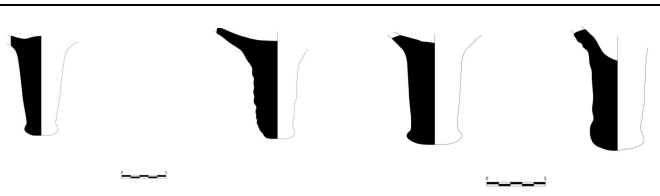
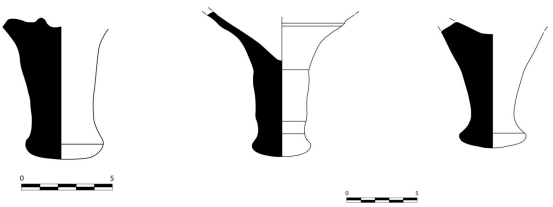
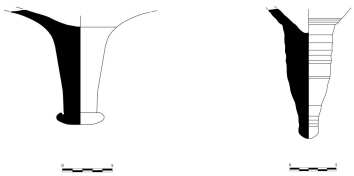
Testi	127	
Testi	128	
Testi	129	
Testi	130	
Testi	131	
Testi	132	
Testi	133	
Testi	134	
Testi	135	

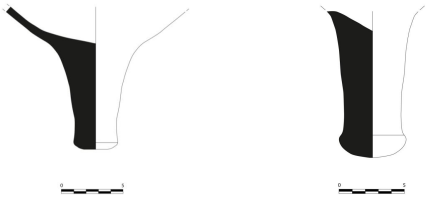
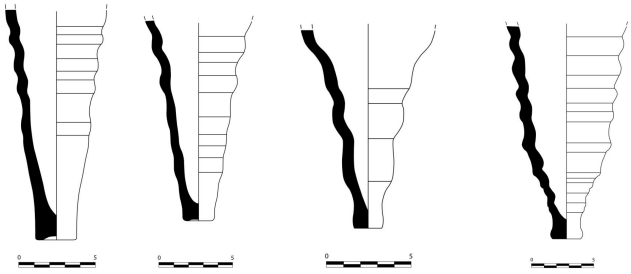
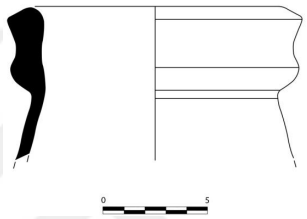
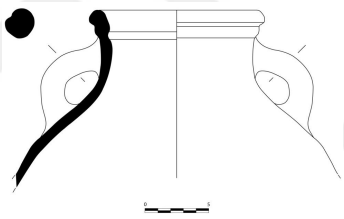
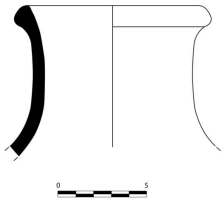
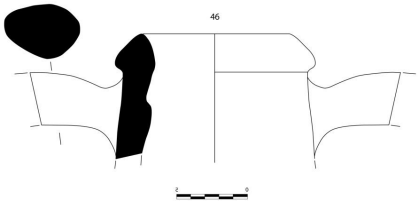
Testi	18	
Testi	136	
Testi	137	
Testi	138	
Testi	206	
Testi	19	
Güveç	20	
Güveç	21	

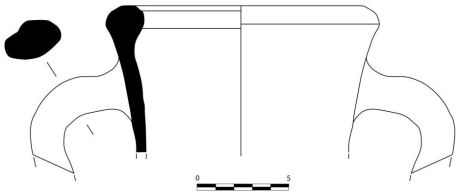
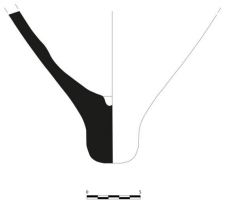
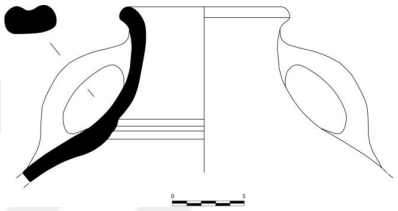
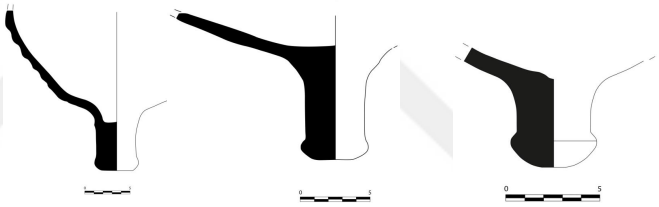
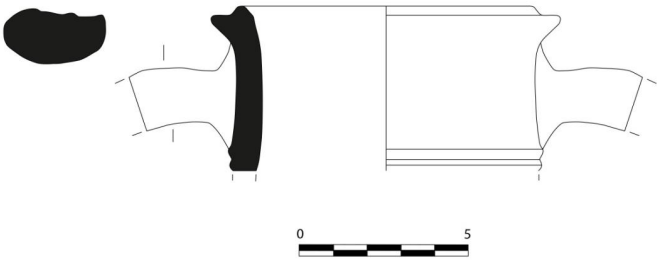
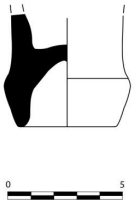
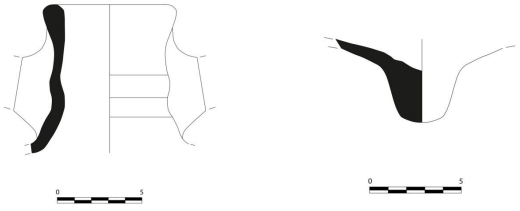
Güveç	208	
Güveç	139	
Güveç	140	
Güveç	141	
Güveç	142	
Güveç	143	
Güveç	144	
Güveç	145, 146	
Güveç	147	

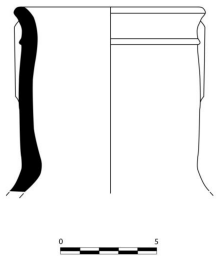
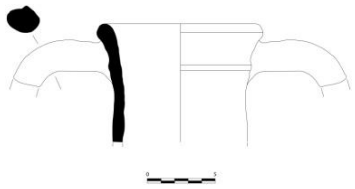
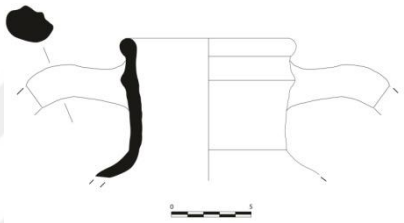
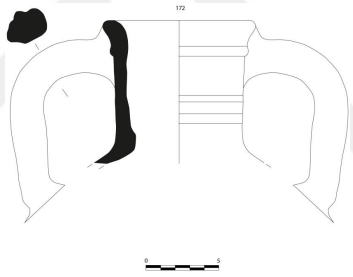
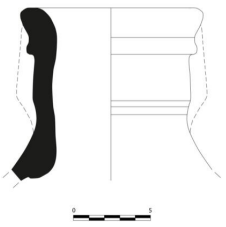
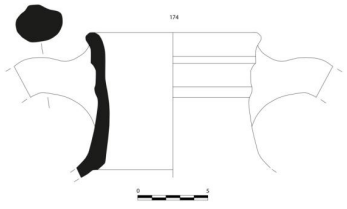
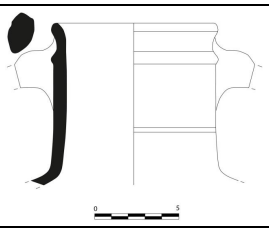
Güveç	148	
Güveç	149	
Güveç	150	
Güveç	151	
Güveç	152	
Güveç	209	
Güveç	22	
Güveç	207	

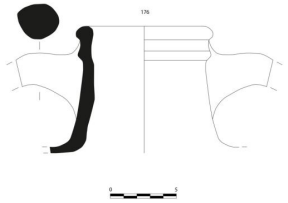
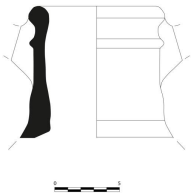
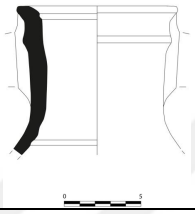
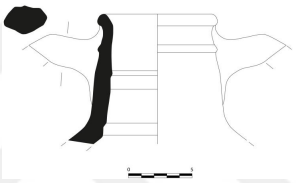
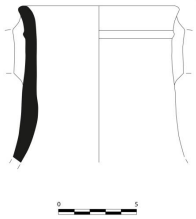
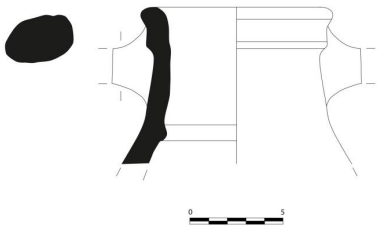
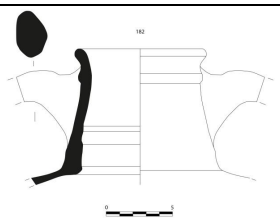
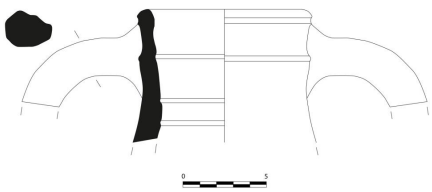
Güveç	153	
Güveç	154	
Güveç	155	
Güveç	156	
Çömlek	157	
Tava	158	
Tava	159	
Tava	160	
Tava	161	

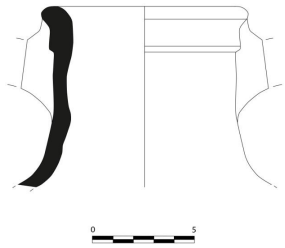
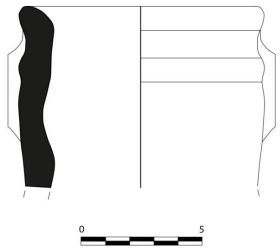
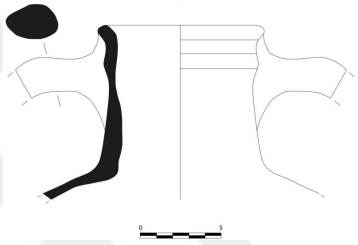
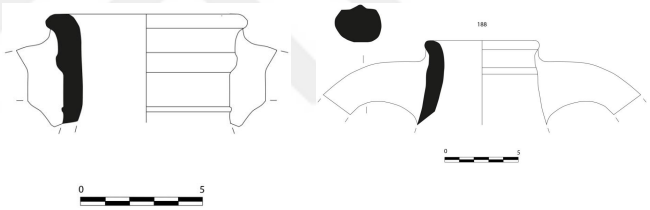
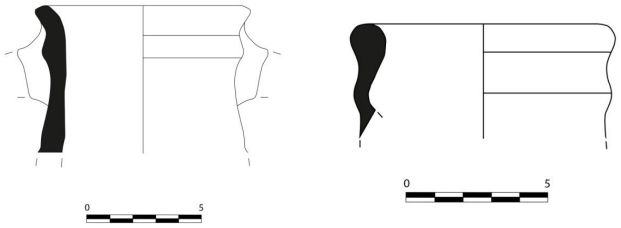
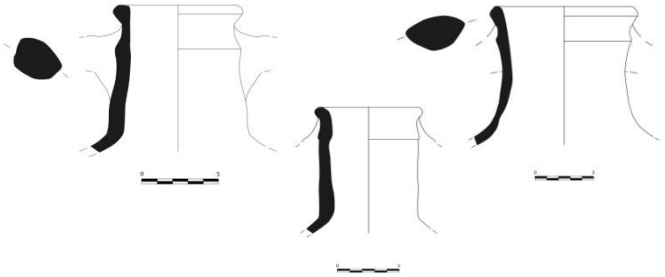
Tava	162	
Tava	163	
Tava	23	
Kilikya Tip 1/Agora G199/Zemer 41	24, 25, 26	
Kilikya Tip 1/Agora G199/Zemer 41	27, 28, 164	
Kilikya Tip 1/Agora G199/Zemer 41	29-32	
Kilikya Tip 1/Agora G199/Zemer 41	33-35	
Kilikya Tip 1/Agora G199/Zemer 41	36, 37	

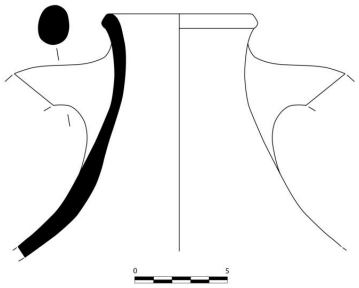
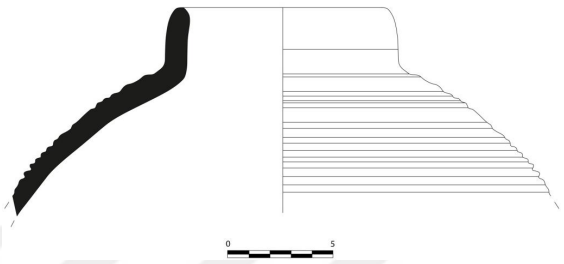
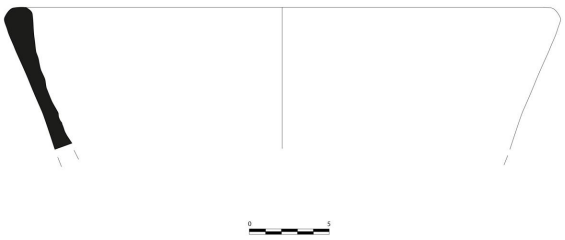
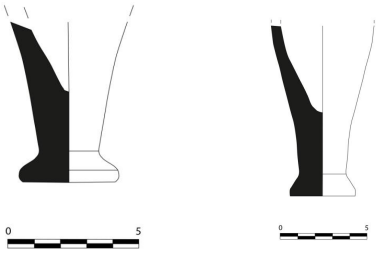
Kilikya Tip 1/Agora G199/Zemer 41	165, 166	
Carrot Amphora	38-41	
Tripolitanian 1 Amphora	42	
Tripolitanian 3 Amphora	43	
Beirut-Koan Amphora	44	
LRA 8/Agora M 273 (Erken)?	45	
Dressel 23	46	

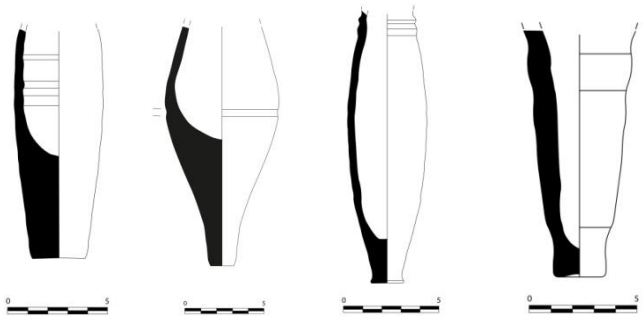
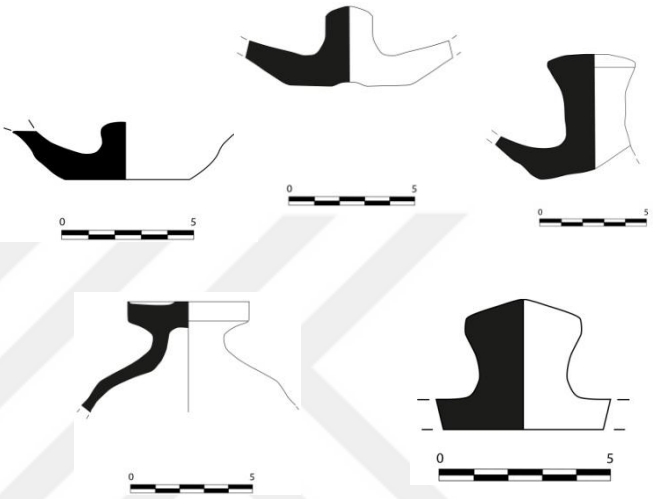
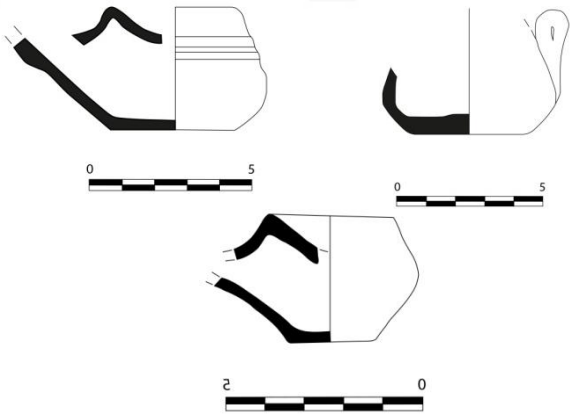
Keay 47	47	
Keay 23	167	
LRA 8/Agora M 273	54	
LRA 8/Agora M 273	48, 49, 168	
Keay 52	169	
LRA 3B3	50	
LRA 1A	170, 171	

LRA 1B	51	
LRA 1B	210	
LRA 1B	211	
LRA 1B	172	
LRA 1B	173	
LRA 1B	174	
LRA 1B	175	

LRA 1B	176	
LRA 1B	177	
LRA 1B	178	
LRA 1B	179	
LRA 1B	180	
LRA 1B	181	
LRA 1B	182	
LRA 1B	183	

LRA 1B	184	
LRA 1B	185	
LRA 1B	186	
LRA 1B	187, 188	
LRA 1B	189, 190	
LRA 1B	191, 52	
LRA 1B	212, 213, 214	

LRA 2C	53	
LRA 5	192	
Dolium/Pithos	193	
Dolium/Pithos	215	
Tekne	194	
Unguentarium	195, 196	

Unguentarium	216, 217, 218, 55	
Kapak	56, 198, 199, 197, 219	
Kandil	200, 201, 220	

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Fatma Çağım Özcan

Yabancı Dil : İngilizce

Doğum Yeri ve Yılı :

E-Posta :

Eğitim ve Mesleki Geçmişi:

- 2010, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü/Arkeoloji Anabilim Dalı
- 2010, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü.

Yayınları:

Uluslararası Bildiri

F. Çağım Özcan (2012). Çatı Kiremitlerinin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi. *5. Uluslararası Eskişehir Pişmiş Toprak Sempozyumu*, Eskişehir, s. 279-289.

A.Nejat Bilgen-Gökhan Coşkun- Zeynep Bilgen-Asuman Kuru-Nazan Yüzbaşıoğlu-**F.Çağım Özcan**-Semra Çırakoğlu-Sevcan Silek (2013). Seyitömer Höyük 2010 Yılı Kazısı. *33. Kazı Sonuçları Toplantısı*, c.1, Ankara, s. 233-255.

A.Nejat Bilgen-Gökhan Coşkun-Zeynep Bilgen-Nazan Ünan-Sevcan Silek- Semra Çırakoğlu-**F.Çağım Özcan**-Asuman Kuru-Zerrin Kuzu (2013). Seyitömer Höyük 2011 Yılı Kazısı. *34. Kazı Sonuçları Toplantısı*, c.1, Çorum, s. 201-216.

A.Nejat Bilgen-Gökhan Coşkun-Figen Çevirici Coşkun-Zeynep Bilgen-Bahadır Dikmen-Birol Akalın-Semra Çırakoğlu-**Fatma Çağım Özcan**-Asuman Kuru-Zerrin

Erdinç (2013). Seyitömer Höyük 2013 Yılı Kazısı. *36. Kazı Sonuçları Toplantısı*, Ankara, c.3, s. 323-338.

F. Çağım Özcan (2015). Antik Çağ'da Aşık Oyunları. *Uluslararası Oyun ve Oyuncak Kongresi*, Erzurum, s. 537-542.

A.Nejat Bilgen-Gökhan Coşkun-Figen Çevirici Coşkun-Zeynep Bilgen-Bahadır Dikmen-Birol Akalın-Semra Çırakoğlu-**Fatma Çağım Özcan**-Asuman Kuru-Zerrin Erdinç (2016). Seyitömer Höyüğü 2014 Yılı Kazısı. *37. Kazı Sonuçları Toplantısı*, c. 2, Ankara, s. 45-62.

Ulusal Kitapta Bölüm Yazarlığı

A. Nejat Bilgen, Gökhan Coşkun, Zeynep Bilgen, Nazan Yüzbaşıoğlu, Asuman Kuru, Sevcan Silek, Semra Çırakoğlu, **F. Çağım Özcan**, Birol Akalın, Bahadır Dikmen (2011). *Seyitömer Höyük Kazısı Ön Raporu (2006-2010)*. Dumlupınar Üniversitesi-TKİ, Kütahya.

A. Nejat Bilgen, Gökhan Coşkun, Zeynep Bilgen, Nazan Yüzbaşıoğlu, Asuman Kuru, Sevcan Silek, Semra Çırakoğlu, **F. Çağım Özcan**, Zerrin Kuzu, Birol Akalın, Bahadır Dikmen (2013). *Seyitömer Höyük Kazısı Ön Raporu (2011-2012)*. Dumlupınar Üniversitesi-TKİ, Kütahya.

A. Nejat Bilgen, Gökhan Coşkun, Figen Çevirici Coşkun, Zeynep Bilgen, Nazan Ünan, Asuman Kuru, Sevcan Silek, Semra Çırakoğlu, **F. Çağım Özcan**, Zerrin Erdinç, Birol Akalın, Bahadır Dikmen (2015). *Seyitömer Höyük Kazısı Ön Raporu (2013-2014)*. Dumlupınar Üniversitesi-TKİ, Kütahya.

Uluslararası Kitapta Bölüm Yazarlığı

F. Çağım Özcan (2021). Kureyşler Barajı 2015 Yılı Kurtarma Kazılarında Ele Geçen Pişmiş Toprak Çatı Kiremitleri ve Tuğlalar Üzerine Tipolojik Bir Değerlendirme. *Kütahya Arkeoloji, Sanat Tarihi ve Tarih Araştırmaları-Kütahya Müzesi 2020 Yıllığı*, Sayı: 8, Ankara: Bilgin Kültür Sanat Yayıncılık, s. 303-364.

S. Ünan ve **F. Çağım Özcan** (2021). Nusret Köyü Kurtarma Kazısı. *Kütahya Arkeoloji, Sanat Tarihi ve Tarih Araştırmaları-Kütahya Müzesi 2020 Yıllığı*, Sayı: 8, Ankara: Bilgin Kültür Sanat Yayıncılık, s. 71-90.

Ulusal Sempozyum Düzenleme Komitesi Üyeliği

Anadolu, Arkeoloji, Zaman ve Mekân, Dumlupınar Üniversitesi V. Arkeoloji Sempozyumu, Kütahya, 10-12 Ekim 2016.